EDIȚIE ROMÂNEASCĂ · VOLUMUL II

القول المفيد على كتاب التوحيد

Al-Qawl al-Mufīd ʿalā Kitāb at-Tawḥīd

EXPLICAREA CĂRȚII MONOTEISMULUI

Muḥammad ibn Ṣāliḥ
al-ʿUthaymīn

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn

Explicarea Cărții monoteismului

Volumul II · Al-Qawl al-Mufīd

القول المفيد على كتاب التوحيد

Al-Qawl al-Mufīd ʿalā Kitāb at-Tawḥīd

Traducere: Institutul Tawhid

Institutul Tawhid
România · 2026

Titlul original: القول المفيد على كتاب التوحيد
Ediția I
Comentariu: Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn. Text de bază: Muḥammad ibn ʿAbd al-Wahhāb. Traducere: Institutul Tawhid.
Ediția-sursă: Dār Ibn al-Jawzī, ediția a doua, 1424 H, două volume.
Institutul Tawhid · https://www.tawhid.ro

Cuprins

29 Știința astrelor 1
30 Atribuirea ploii astrelor 18
31 Iubirea pentru Allah 53
32 Teama de Allah 85
33 Încrederea în Allah 112
34 Teama de pedeapsă și nădejdea în îndurare 130
35 Răbdarea față de hotărârile lui Allah 144
36 Ostentația în adorare 163
37 Căutarea câștigului lumesc prin adorare 179
38 Ascultarea de învățați și conducători 195
39 Judecata după revelația lui Allah 220
40 Negarea Numelor și Atributelor lui Allah 244
41 Recunoașterea și negarea binefacerilor 267
42 A-I face lui Allah semeni 275
43 Mulțumirea cu jurământul pe Allah 293
44 „Ce a voit Allah și ai voit tu” 298
45 Interdicția de a ocărî timpul 311
46 Titluri care Îi aparțin numai lui Allah 323
47 Respectarea Numelor lui Allah 333
48 Luarea în derâdere a religiei 346
49 Atribuirea binefacerilor meritului propriu 362
50 Asocierea în privința darurilor lui Allah 385
51 Numele cele mai frumoase ale lui Allah 403
52 Nu se spune: „Pacea fie asupra lui Allah” 415
53 Despre cuvintele: „O, Allah, iartă-mă dacă voiești” 421
54 Nu se spune: „Robul meu” și „roaba mea” 430
55 Nu este refuzat cel care cere invocându-L pe Allah 442
56 Invocând Fața lui Allah, nu se cere decât Paradisul 451
57 Ceea ce s-a relatat despre folosirea lui „dacă” 457
58 Interdicția de a ocărî vântul 479
59 Gândurile despre Allah 484
60 Negarea predestinării 503
61 Realizarea imaginilor 554

62 Jurămintele frecvente 575
63 Legământul lui Allah și al Profetului Său ﷺ 599
64 Jurămintele despre ceea ce va face Allah 627
65 Nu se cere mijlocirea lui Allah pe lângă făpturile Sale 638
66 Ocrotirea monoteismului și închiderea căilor spre asociere .. 647
67 Măreția lui Allah și puterea Sa asupra creației 659
Indexul citatelor coranice 692
Bibliografie 704
Indice 705

29 Știința astrelor

At-tanjīm este substantivul verbal al verbului najjama, cu litera jīm dublată, adică a învățat știința astrelor ori a crezut în influența astrelor.

Știința astrelor se împarte în două categorii:

1. Studiul influenței astrelor.

2. Studiul mersului astrelor.

Prima categorie este studiul influenței astrelor. Aceasta se împarte în trei feluri:

a) Să creadă că aceste astre au putere de a produce efecte și acționează, în sensul că ele creează întâmplările și relele. Acesta este șirk major, fiindcă acela care pretinde că există un creator alături de Allah săvârșește șirk major. El a făcut astfel din făptura supusă un creator care supune.

b) Să le folosească drept mijloc prin care pretinde cunoașterea nevăzutului, deducând din mișcările, deplasările și schimbările lor că se vor întâmpla anumite lucruri, fiindcă o anumită stea a ajuns într-o anumită stare. De pildă, să spună: *„Acest om va avea o viață nefericită, fiindcă s-a născut sub cutare stea, iar celălalt va avea o viață fericită, fiindcă s-a născut sub cutare stea."* El a făcut astfel din învățarea științei astrelor un mijloc de a pretinde cunoașterea nevăzutului. A pretinde cunoașterea nevăzutului este necredință care scoate din religie, fiindcă Allah spune:

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾

Spune: Nimeni dintre cei din ceruri și de pe pământ nu cunoaște nevăzutul în afară de Allah

[An-Naml: 65]

. Aceasta este una dintre cele mai puternice forme de exclusivitate, fiind exprimată prin negare și afirmare. Cine pretinde cunoașterea nevăzutului a tăgăduit Coranul.

c) Să creadă că astrele sunt o cauză a producerii binelui și răului, adică, atunci când se întâmplă ceva, să îl atribuie astrelor, fără să le atribuie ceva înainte de producerea lui. Acesta este șirk minor.

Dacă se spune că aceasta este contrazisă de cuvintele autentice ale Profetului ﷺ despre eclipsă: *„Soarele și Luna sunt două dintre semnele lui Allah prin care Allah îi înfricoșează pe robii Săi”*,[1] sensul fiind că ele sunt un semn de avertizare, răspundem:

Răspunsul are două aspecte:

Primul: nu se admite că eclipsa are vreo influență asupra întâmplărilor și pedepselor, precum seceta, lipsa ploii și războaiele. De aceea, Profetul ﷺ a spus: *„Ele nu se eclipsează din pricina morții ori a vieții cuiva”*, (vezi nota 1, p. 2) nici în trecut, nici în viitor. Allah doar îi înfricoșează prin ele pe robi, poate că se vor întoarce la El. Această explicație este mai apropiată de adevăr.

Al doilea: chiar dacă am admite că ele au un efect, textul ar fi cel care l-a indicat. Ceea ce este indicat de text trebuie afirmat, însă rămâne specific acelui caz.

Însă primul aspect este mai apropiat de adevăr: nu admitem dintru început că ele ar avea o influență în această privință, fiindcă hadithul nu implică aceasta. Hadithul vorbește explicit despre înfricoșare: Cel care înfricoșează este Allah Preaînaltul, iar ceea ce trebuie temut este pedeapsa Lui. Eclipsa nu produce vreun efect în această privință, ci este numai un semn.

A doua categorie este studiul mersului astrelor. Acesta se împarte în două feluri:

Primul: să se folosească de mersul lor pentru lucruri de folos religiei. Aceasta este cerută, iar dacă aceasta ajută la îndeplinirea unor îndatoriri religioase obligatorii, învățarea lor devine obligatorie. De pildă, cineva dorește să se orienteze după stele

1 Relatat de al-Bukhārī în „Eclipsele”, capitolul despre milostenie în timpul eclipsei (1/328), și de Muslim în „Eclipsele”, capitolul despre rugăciunea eclipsei (2/618).

spre qiblah: o anumită stea se află în direcția qiblei o treime din noapte, iar alta, un sfert din noapte. În aceasta se află un mare folos.

Al doilea: să se folosească de mersul lor pentru lucruri de folos în viața lumească. În aceasta nu este nimic rău și există două feluri:

Primul fel: să se orienteze după ele în privința punctelor cardinale; de exemplu, să știe că polul se află spre nord, iar al-Jady, care este aproape de el, se rotește în jurul lui spre nord, și așa mai departe. Acest lucru este permis. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ﴾

Și semne; iar după stele se călăuzesc.
[An-Naḥl: 16]

.

Al doilea fel: să se folosească de ele pentru a cunoaște anotimpurile. Aceasta este ceea ce se numește învățarea stațiilor Lunii. Unii dintre predecesori au dezaprobat-o, iar alții au îngăduit-o.

Cei care au dezaprobat-o au spus: dacă se zice că a răsărit o anumită stea și, prin urmare, a sosit vremea iernii ori a verii, există teama ca unii oameni de rând să creadă că ea este cea care aduce frigul, căldura ori vânturile.

Părerea corectă este că acest lucru nu este dezaprobat, după cum va urma, dacă Allah voiește.[2]

2 Vezi p. 9.

Al-Bukhārī a consemnat în Ṣaḥīḥ-ul său: „Qatādah a spus: «Allah a creat aceste stele pentru trei lucruri: ca podoabă pentru cer, ca proiectile împotriva diavolilor și ca semne după care oamenii se călăuzesc. Cine le dă o altă interpretare greșește, își pierde partea de folos și se împovărează cu ceva despre care nu are cunoaștere.»”[3] *Aici se încheie citatul.*

Cuvintele din relatarea lui Qatādah: *„Allah a creat aceste stele pentru trei lucruri”*. Litera lām din li-thalāth exprimă motivul, adică arată rațiunea și înțelepciunea acestui fapt.

Cuvintele sale: *„Pentru trei lucruri”* — li-thalāth. Este permisă și forma li-thalāthah, însă thalāth este mai potrivită; înțelesul este *„pentru trei rosturi”* — thalāth ḥikam. De aceea a fost eliminată din numeral litera tāʾ a femininului.

Cele trei sunt:

Primul: sunt o podoabă pentru cer. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ﴾

Am împodobit cerul cel mai apropiat cu făclii și le-am făcut proiectile împotriva diavolilor.

[Al-Mulk: 5]

. Când omul vede cerul senin într-o noapte fără lună, într-un loc fără lumină electrică, descoperă la aceste stele o frumusețe măreață pe care numai Allah o cunoaște pe deplin. Cerul pare o pădure împodobită cu felurite podoabe de argint strălucitor: o stea mare și luminoasă bate spre roșu, alta spre albastru, una are o lumină slabă, iar alta una mijlocie. Acest lucru poate fi văzut.

3 Al-Bukhārī l-a citat fără lanțul complet de transmițători, folosind o formulare categorică, în „Începutul creației”, capitolul despre stele, 2/420.

Spunem oare că sensul aparent al acestui verset nobil este că stelele sunt încrustate în cer sau spunem că nu rezultă neapărat acest lucru?
Răspunsul: nu rezultă neapărat că stelele sunt încrustate în cer. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ﴾

El este Cel care a creat noaptea și ziua, Soarele și Luna; fiecare plutește pe o orbită.
[Al-Anbiyā': 33]

. Adică se rotesc, fiecare având o orbită. Eu am văzut cu ochii mei cum Luna a ocultat o stea, adică a acoperit-o. Era una dintre stelele mari și strălucitoare. Spre sfârșitul lunii, Luna se apropia de ea, iar în apropierea zorilor a acoperit-o, astfel încât nu o mai vedeam deloc. Aceasta s-a întâmplat în urmă cu doi ani, la sfârșitul Ramadanului.

Așadar, sunt orbite aflate la înălțimi diferite și nu rezultă neapărat că stelele sunt încrustate în cer.
Dacă se spune: Atunci cum răspundem în privința cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا﴾

Am împodobit cerul cel mai apropiat
[Al-Mulk: 5]

?

Spunem: faptul că un lucru îl împodobește pe altul nu înseamnă neapărat că îl atinge. Gândește-te la un om care construiește un palat și așază în jurul lui candelabre electrice mari și frumoase, fără să le pună pe zidurile sale. Cine privește palatul de departe le vede ca pe o podoabă a lui, chiar dacă nu îl ating.

Al doilea: sunt proiectile împotriva diavolilor, adică a diavolilor dintre jinni, nu a celor dintre oameni. Diavolii dintre oameni nu au ajuns până la ele, însă cei dintre jinni au ajuns. Aceștia au puteri mai mari decât diavolii dintre oameni și o forță uriașă, care le îngăduie să pătrundă departe. Despre lucrările lor care arată această putere, Allah Preaînaltul spune:

﴿وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ﴾

Și pe diavoli, pe toți ziditorii și scufundătorii
[Ṣād: 37]

, adică i-am supus lui Sulaymān, și:

﴿وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ﴾

Și pe alții legați împreună în lanțuri
[Ṣād: 38]

. Allah Preaînaltul mai spune:

﴿قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ﴾

Un ʿifrīt dintre jinni a spus: „Eu ți-l voi aduce înainte să te ridici de la locul tău.”
[An-Naml: 39]

. Adică din Saba' până în ținutul Aș-Șām; era vorba despre tronul măreț al reginei din Saba'. Aceasta arată puterea, iuțeala și capacitatea lor de a pătrunde departe. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا﴾

Noi obișnuiam să ne așezăm acolo în locuri de pândă, ca să ascultăm; însă cine ascultă acum găsește o flacără care îl pândește.
[Al-Jinn: 9]

.

Ar-rajm înseamnă aruncare.

Al treilea: sunt semne după care oamenii se călăuzesc. Aceasta se desprinde din cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَأَلْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۝ وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ﴾

El a așezat pe pământ munți trainici, ca să nu se clatine cu voi, precum și râuri și drumuri, ca să vă călăuziți; și semne; iar după stele se călăuzesc.
[An-Naḥl: 15–16]

. Allah Preaînaltul a pomenit două feluri de semne după care oamenii se călăuzesc:

Primul: semne de pe pământ. Acestea cuprind toate semnele pe care Allah le-a așezat pe pământ: munții, râurile, drumurile, văile și altele asemenea.

Al doilea: semne de pe cer, în cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ﴾

Iar după stele se călăuzesc.

Cuvântul an-najm, *„steaua”*, este un nume generic, care cuprinde toate stelele după care oamenii se călăuzesc; nu se referă numai la o anumită stea. Fiecare popor are o metodă de a se orienta după aceste stele, fie că este vorba despre direcția qiblei, fie despre cea a unui loc, pe uscat ori pe mare. Este o binefacere a lui Allah că a așezat semne în înalt, pe care nimic nu le acoperă: stelele. Noaptea nu vezi nici munții, nici văile. Aceasta face parte din ceea ce Allah a supus oamenilor. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ﴾

El v-a supus tot ce se află în ceruri și pe pământ; toate sunt de la El.
[Al-Jāthiyah: 13]

.

Qatādah a dezaprobat învățarea stațiilor Lunii, iar Ibn ʿUyaynah nu a îngăduit-o. Ḥarb a relatat aceasta de la amândoi. Aḥmad și Isḥāq au îngăduit învățarea stațiilor.

Cuvintele sale: *„Qatādah a dezaprobat învățarea stațiilor Lunii”*. Este vorba despre o dezaprobare cu sensul de interdicție, întrucât, de cele mai multe ori, prin *„dezaprobare”*, predecesorii înțelegeau interzicerea.

Expresia sa *„învățarea stațiilor Lunii”* poate avea două înțelesuri:

Primul: cunoașterea stației în care se află Luna. Într-o noapte se află în Aș-Șarațayn, iar în alta în Al-Iklīl. Înțelesul este cunoașterea stațiilor Lunii în fiecare noapte, deoarece în fiecare

noapte ea are o stație, până când se împlinesc douăzeci și opt. În a douăzeci și noua și a treizecea noapte, de obicei, nu se vede.

Al doilea: învățarea stațiilor stelelor, adică a faptului că o anumită stea răsare într-o anumită zi. Allah a făcut din aceste stele repere pentru anotimpuri. Sunt douăzeci și opt: paisprezece sudice și paisprezece nordice. Când Soarele se află în stațiile nordice, vine căldura, iar când se află în cele sudice, vine frigul. De aceea, unul dintre semnele apropierii frigului este răsăritul lui Suhayl, care face parte dintre stelele sudice.

Cuvintele sale: *„Ibn ʿUyaynah nu a îngăduit-o”*. Este cunoscutul Sufyān ibn ʿUyaynah. Aceasta corespunde părerii lui Qatādah, care o dezaproba.

Cuvintele sale: *„Ḥarb a relatat aceasta”*. El era unul dintre discipolii lui Aḥmad și a transmis de la el răspunsuri la numeroase probleme.

Prin *„Isḥāq”* se înțelege Isḥāq ibn Rāhawayh.

Părerea corectă este că nu este nimic rău în învățarea stațiilor Lunii, întrucât aceasta nu cuprinde asociere. Excepția este atunci când cineva le învață pentru a le atribui căderea ploii și venirea frigului, socotind că ele sunt cele care le aduc. Aceasta este o formă de asociere. Însă simpla cunoaștere a perioadei după ele — dacă este primăvară, toamnă ori iarnă — nu are nimic rău.

Abū Mūsā a relatat că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Trei nu vor intra în Paradis: cel care stăruie în băutura îmbătătoare, cel care rupe legăturile de rudenie și cel care dă crezare magiei.” Consemnat de Aḥmad și de Ibn Ḥibbān în Ṣaḥīḥ-ul său.[4]

Cuvântul *„Paradis”* din hadithul lui Abū Mūsā: este sălașul pe care Allah l-a pregătit pentru aliații Săi evlavioși. A fost numit

4 Consemnat de Aḥmad, 4/399, de Ibn Ḥibbān, nr. 1380 și 1381, de Abū Yaʿlā și de Aṭ-Ṭabarānī, după cum se arată în Al-Majmaʿ, 5/74. Al-Haythamī a spus: „L-au relatat Aḥmad, Abū Yaʿlā și Aṭ-Ṭabarānī; transmițătorii lui Aḥmad și ai lui Abū Yaʿlā sunt de încredere.” L-a consemnat și Al-Ḥākim, 4/146, care a spus: „Lanțul său de transmitere este autentic, iar cei doi nu l-au consemnat.” Adh-Dhahabī a fost de acord cu el.

al-jannah datorită mulțimii copacilor săi, care îi acoperă pe cei aflați în el, adică îi ascund privirii.

Cuvintele sale: *„Cel care stăruie în băutura îmbătătoare”*. Este cel care o bea des. Trimisul lui Allah ﷺ a definit khamr prin cuvintele: *„Orice substanță îmbătătoare este khamr.”*[5] A îmbăta înseamnă a acoperi mintea. Totuși, nu tot ceea ce acoperă mintea este khamr. De pildă, banj, substanța anestezică, nu este khamr; iar dacă cineva bea un ulei și leșină, acesta nu este khamr. Khamr este ceea ce acoperă mintea prin plăcere și euforie. Cel care bea simte că are un rang măreț, că este fericit și altele asemenea. Poetul a spus:

O bem, iar ea ne face regi / și lei pe care înfruntarea nu-i poate opri.

Ḥamzah ibn ʿAbd al-Muṭṭalib, care se îmbătase înainte de interzicerea băuturii, i-a spus Profetului ﷺ: *„Oare sunteți voi altceva decât robii tatălui meu?”*[6]

Așadar, ceea ce acoperă mintea prin plăcere este interzis prin Coran și Sunnah. Cine îl socotește permis este necredincios, cu excepția celui care a crescut într-un ținut izolat ori a intrat de curând în Islam și nu cunoaște hotărârea religioasă în această privință. Unuia ca acesta i se explică hotărârea și nu este declarat necredincios numai pentru că neagă interzicerea ei.

Cuvintele sale: *„Cel care rupe legăturile de rudenie”*. Ar-raḥim îi desemnează pe cei înrudiți prin sânge. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ﴾

Rudele de sânge au întâietate unele față de altele.
[Al-Anfāl: 75]

5 Consemnat de Muslim în „Băuturile”, capitolul care arată că orice substanță îmbătătoare este khamr, 3/1587, din relatarea lui Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de amândoi.

6 Consemnat de Al-Bukhārī în „Obligativitatea cincimii”, capitolul despre obligativitatea cincimii, 2/285, și de Muslim în „Băuturile”, capitolul despre interzicerea khamr, 3/1568, din relatarea lui ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el.

. Nu sunt, așa cum cred unii oameni de rând, rudele celor doi soți prin căsătorie. Această denumire nu corespunde terminologiei religioase; pentru rudele prin căsătorie, denumirea religioasă este aṣhār.
A rupe legăturile de rudenie înseamnă a nu le întreține. În Coran și Sunnah, întreținerea acestor legături este poruncită în termeni generali, fără o formă anume. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ﴾

Și cei care unesc ceea ce Allah a poruncit să fie unit.
[Ar-Raʿd: 21]

. Aici intră și legăturile de rudenie. În privința a ceea ce este formulat general, fără o precizare, se urmează obiceiul, după cum s-a spus:

Tot ceea ce a fost pomenit fără o limită / în Lege, precum locul păstrării în siguranță, hotărăște-l după obicei.[7]

În vreme de foamete și sărăcie, întreținerea legăturilor înseamnă să le dea din bunurile sale și să se îngrijească mereu să aibă îmbrăcăminte și hrană. În vreme de îndestulare, acest lucru nu este obligatoriu.

De asemenea, rudele sunt apropiate ori îndepărtate. Față de ruda mai apropiată, obligația întreținerii legăturii este mai mare decât față de cea îndepărtată. Dintr-un alt punct de vedere, rudele sunt de două feluri: unele consideră că au un drept care trebuie împlinit și doresc să păstrezi mereu legătura cu ele; altele țin seama de împrejurări și judecă lucrurile după situația lor. Pentru unele se aplică o hotărâre, iar pentru celelalte, alta.

Pentru a stabili ce înseamnă ruperea legăturilor se ține seama de obicei, însă există o excepție: dacă obiceiul ar fi să nu se întrețină deloc legăturile, cum s-ar întâmpla într-o comunitate împrăștiată și ale cărei legături s-au rupt, așa cum se cunoaște astăzi în țările occidentale, atunci nu se urmează acest obicei. Spunem că legăturile trebuie întreținute. Dacă obiceiul cuprinde o

7 Vezi poemul didactic al comentatorului, Allah să-l păzească, p. 3.

formă de întreținere a lor, o urmăm; iar dacă nu cuprinde niciuna, nu putem lăsa neîmplinită această rânduială pe care Allah și Trimisul Său au poruncit-o.

A întreține legăturile nu înseamnă numai să păstrezi legătura cu cel care o păstrează cu tine. Aceasta este răsplătirea unui gest, nu întreținerea legăturilor de rudenie, căci omul păstrează legătura chiar și cu cei mai îndepărtați oameni, dacă ei o păstrează cu el. Cel care întreține cu adevărat legăturile este, după cum a spus Trimisul ﷺ, *„cel care, atunci când rudele sale rup legătura cu el, o păstrează”*.[8] Acesta este cel care caută Fața lui Allah și sălașul de Apoi.

Întreținerea legăturilor de rudenie este un drept al lui Allah sau un drept al omului?

După câte se arată, este un drept al omului; totodată, este un drept al lui Allah prin faptul că Allah a poruncit-o.
Cuvintele sale: *„Și cel care dă crezare magiei”*. Acesta este pasajul care servește drept dovadă în capitol: astrologia este un fel de magie, iar cine îi dă crezare dă crezare unui fel de magie. Mai înainte a fost pomenită relatarea: *„Cine deprinde o ramură a astrologiei a deprins o ramură a magiei.”*[9] Aici este vorba despre cel care crede cele vestite de astrologi. Dacă astrologul spune că se va întâmpla cutare lucru, iar omul îl crede, acesta nu va intra în Paradis, fiindcă i-a atribuit cunoașterea celor nevăzute altcuiva decât lui Allah. Allah Preaînaltul spune:

8 Consemnat de Al-Bukhārī în „Bunele purtări”, capitolul „Cel care întreține legăturile nu este cel care doar răsplătește”, 4/90, de la ʿAbd Allāh ibn ʿAmr ibn al-ʿĀṣ, Allah să fie mulțumit de amândoi.

9 A fost pomenit mai înainte, vol. I, p. 638.

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ﴾

Spune: „Nimeni dintre cei aflați în ceruri și pe pământ nu cunoaște cele nevăzute, în afară de Allah."

[An-Naml: 65]

.

Dacă se spune: *„De ce nu este înțeleasă aici magia în sens general, astfel încât să cuprindă astrologia și alte feluri de magie?"* Răspunsul este că avertismentul de aici îl cuprinde pe cel care crede ceea ce magicienii îi vestesc despre cele nevăzute. În schimb, cel care crede că magia are un efect nu intră sub acest avertisment. Fără îndoială, magia are efect, însă efectul său constă în inducerea unei iluzii, așa cum s-a întâmplat cu magicienii lui Faraon: ei au fermecat ochii oamenilor, încât aceștia au văzut funiile și toiegele ca pe niște șerpi care se târau, deși în realitate nu erau astfel. Magicianul poate fermeca un om, făcându-l să-l iubească pe cutare și să-l urască pe altul. Prin urmare, magia are efect. Allah Preaînaltul spune:

﴿فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ﴾

Ei învățau de la cei doi ceea ce despărțea un bărbat de soția lui.

[Al-Baqarah: 102]

. Credința în efectul magiei în acest sens nu intră sub avertisment, deoarece înseamnă a recunoaște un fapt care există.

În schimb, cine crede că magia poate schimba însăși natura lucrurilor, făcând, de pildă, din lemn aur ori altceva asemenea, intră fără îndoială sub acest avertisment, deoarece numai Allah, Atotputernicul și Mărețul, are puterea să facă aceasta.

Cuvintele sale: *„Trei nu vor intra în Paradis"*. Se urmărește oare limitarea la aceștia, astfel încât toți ceilalți ar intra în Paradis?

Răspunsul: nu, deoarece și alții, în afara acestora, nu vor intra în Paradis. Așadar, acest hadith nu arată că numai acești trei sunt vizați.

Sunt aceștia necredincioși, având în vedere că cel care nu intră în Paradis este necredincios?

Învățații au avut mai multe păreri despre acest hadith și despre celelalte hadithuri de avertizare asemănătoare lui:

Prima părere este cea a muʿtaziliților și a khārijiților, care se întemeiază pe textele de avertizare și consideră că acest păcat îl scoate pe om din credință. Însă khārijiții spun că el este necredincios, iar muʿtaziliții spun că se află într-o stare între cele două stări. Ambele grupări sunt de acord că acești oameni vor rămâne veșnic în Foc. Ei înțeleg acest hadith și altele asemenea potrivit sensului lor aparent și nu țin seama de celelalte hadithuri, care arată că oricine are în inimă credință, oricât de puțină, va intra negreșit în Paradis.

A doua părere: avertismentul se referă la cel care socotește permisă această faptă. Drept dovadă sunt aduse numeroasele texte care arată că oricine are în inimă credință, oricât de puțină, va intra negreșit în Paradis. Această părere nu este corectă, deoarece cel care o socotește permisă este necredincios chiar dacă nu o săvârșește. De pildă, cine socotește permisă ruperea legăturilor de rudenie sau băutura îmbătătoare este necredincios chiar dacă nu rupe legăturile și nu bea.

A treia părere: acesta face parte dintre hadithurile de avertizare care sunt primite așa cum au venit, fără a se discuta înțelesul lor. Se spune numai: *„Așa a spus Allah și așa a spus Trimisul Său”*, apoi păstrăm tăcerea.

Un exemplu îl constituie cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾

Cine ucide cu bună știință un credincios va avea drept răsplată Gheena, în care va rămâne veșnic. Allah S-a mâniat pe el, l-a blestemat și i-a pregătit o pedeapsă cumplită.
[An-Nisāʾ: 93]

. Acest verset face parte dintre textele de avertizare. Credem în el fără să discutăm înțelesul său și aparenta sa opoziție față de celelalte texte. Spunem: *„Așa a spus Allah, iar Allah știe cel mai bine ce a voit."* Aceasta este părerea multora dintre predecesori, precum Mālik și alții, și are un efect mai puternic de descurajare.

A patra părere: aceasta este o negare formulată fără precizare, iar o asemenea negare trebuie înțeleasă prin textele care o precizează. Se spune astfel că ei nu intră în Paradis fără nicio restricție, adică fără o pedeapsă înaintea intrării lor; intrarea lor în Paradis este precedată de o pedeapsă pe măsura păcatelor lor, apoi destinația lor este Paradisul. Aceasta deoarece textele Legii se confirmă unele pe altele și se potrivesc între ele. Această părere este mai apropiată de reguli și mai limpede, astfel încât înțelesul textelor să nu rămână necunoscut. Unele texte sunt, așadar, precizate prin celelalte.

Mai există o posibilitate: cel aflat într-o asemenea stare riscă să aibă un sfârșit rău și să moară necredincios. Avertismentul s-ar referi atunci la ceea ce va deveni starea lui. În acest caz, nu mai rămâne nicio dificultate, deoarece cine moare în necredință nu va intra în Paradis, ci va rămâne veșnic în Foc. Această posibilitate ar putea fi susținută de cuvintele Profetului ﷺ: *„Credinciosul rămâne într-o stare de larghețe în religia sa atât timp cât nu varsă un sânge interzis."*[10] Aceasta ar constitui, așadar, o a cincea părere.

10 Consemnat de Al-Bukhārī în „Prețurile sângelui", nr. 6862.

Aspecte cuprinse în acest capitol:

Primul: înțelepciunea creării stelelor.

Al doilea: respingerea celui care susține altceva.

Explicarea aspectelor cuprinse în capitol:

Primul: înțelepciunea creării stelelor. Sunt trei rosturi:

— Ele sunt o podoabă pentru cer.

— Sunt proiectile împotriva diavolilor.

— Sunt semne după care oamenii se călăuzesc.

Este posibil să mai existe și alte rosturi pe care nu le cunoaștem.

Al doilea: respingerea celui care susține altceva, potrivit cuvintelor lui Qatādah: *„Cine le dă o altă interpretare greșește, își pierde partea de folos și se împovărează cu ceva despre care nu are cunoaștere."*

Prin *„altceva"*, Qatādah se referă la pretenția astrologilor de a deduce evenimentele de pe pământ din stările astrelor. În schimb, cine înțelege că stelele au și alte întrebuințări care pot fi cunoscute prin simțuri, în afara celor trei pomenite, nu se află în rătăcire prin aceasta.

Al treilea: pomenirea deosebirii de păreri privind învățarea stațiilor.

Al patrulea: avertismentul pentru cel care dă crezare vreunui fel de magie, chiar dacă știe că este falsă.

Al treilea: pomenirea deosebirii de păreri privind învățarea stațiilor. Acest lucru a fost arătat mai înainte.[11]

11 Vezi p. 9.

Al patrulea: avertismentul pentru cel care dă crezare vreunui fel de magie, chiar dacă știe că este falsă. Cine confirmă prin cuvinte astrologia ori un alt fel de magie intră sub acest avertisment chiar dacă în inima sa o socotește falsă. Cum să o confirme, de vreme ce știe că este falsă? Aceasta îi îndeamnă pe oameni să se lase atrași de ea, să o învețe și să o practice.

30 Atribuirea ploii astrelor

Al-istisqāʾ înseamnă cererea apei, așa cum al-istighfār înseamnă cererea iertării, al-istiʿānah cererea ajutorului, al-istiʿādhah cererea ocrotirii, iar al-istihdāʾ cererea călăuzirii. De cele mai multe ori, forma verbală istafʿala exprimă o cerere. Uneori însă nu exprimă cererea, ci intensitatea acțiunii, ca în istakbara: a atins culmea trufiei, nu a cerut trufie. A cere ploaia de la al-anwāʾ înseamnă a le cere astrelor să-ți aducă apă.

Cererea ploii de la astre se împarte în două categorii:

Prima categorie: asocierea majoră, care are două forme: Prima formă: să invoce astrele pentru a primi apă, spunând, de pildă: *„O, astru cutare, dă-ne apă!"* ori *„Adu-ne ploaia!"* și altele asemenea. Aceasta este asociere majoră, deoarece l-a invocat pe altcineva decât Allah, iar invocarea altcuiva decât Allah este o formă de asociere majoră. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾

Cine invocă alături de Allah un alt dumnezeu, fără să aibă vreo dovadă pentru el, va da socoteală numai înaintea Domnului său. Cu adevărat, necredincioșii nu vor izbândi.

[Al-Muʾminūn: 117]

. Allah Preaînaltul mai spune:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

Locurile de prosternare Îi aparțin lui Allah; nu invocați, așadar, pe nimeni alături de Allah!

[Al-Jinn: 18]

. Și spune:

﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾

Nu invoca, în afară de Allah, ceea ce nu-ți aduce nici folos, nici vătămare. Dacă o faci, vei fi atunci dintre cei nedrepți.
[Yūnus: 106]

.

Există și multe alte versete care arată interzicerea invocării altcuiva decât Allah și faptul că aceasta este o formă de asociere majoră.

A doua formă: să atribuie căderea ploilor acestor astre, considerând că ele lucrează singure, în afara lui Allah, chiar dacă nu le invocă. Aceasta este asociere majoră în privința Stăpânirii. Prima formă privește adorarea, deoarece invocarea este un act de adorare. Ea cuprinde și asocierea în privința Stăpânirii, căci omul nu le-ar invoca dacă nu ar crede că ele lucrează și împlinesc nevoia.

A doua categorie: asocierea minoră. Aceasta constă în a socoti aceste astre o cauză, crezând totodată că Allah este Creatorul și Cel care înfăptuiește. Oricine socotește drept cauză ceva ce Allah nu a făcut cauză, nici prin revelație, nici prin rânduiala Sa în creație, săvârșește asociere minoră.

Și cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾

Și faceți din partea voastră de hrană faptul că tăgăduiți.[12]

---

12 Sura Al-Wāqiʿah, versetul 82.

Cuvintele lui Allah Preaînaltul: *„Și faceți”*. Adică transformați. Verbul are două complemente directe: primul este rizq, *„hrană”*, iar al doilea este construcția introdusă prin anna, care împreună cu propoziția sa are valoarea unui nume de acțiune și îndeplinește rolul celui de-al doilea complement. Înțelesul este: *„Faceți din partea voastră de hrană faptul că tăgăduiți”* sau *„tăgăduirea voastră”*. Adică negați că aceasta vine de la Allah, atribuind venirea ei altcuiva.

Cuvintele Sale: *„Partea voastră de hrană”*. Rizq înseamnă ceea ce este dăruit. Aici are un sens mai larg decât ploaia și cuprinde două înțelesuri:

Primul: darul cunoașterii, deoarece Allah a spus:

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ۝ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۝ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ۝ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ۝ لَّا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ۝ تَنزِيلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۝ أَفَبِهَٰذَا الْحَدِيثِ أَنتُم مُّدْهِنُونَ ۝ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾

Jur pe locurile stelelor! Și acesta este un jurământ măreț, dacă ați ști! El este un Coran nobil, într-o Carte bine păzită, pe care nu o ating decât cei curățiți; o pogorâre de la Domnul lumilor. Oare față de acest cuvânt sunteți voi îngăduitori? Și faceți din partea voastră de hrană faptul că tăgăduiți.

[Al-Wāqiʿah: 75–82]

. Adică vă temeți de ei și le faceți pe plac, iar în loc să mulțumiți pentru cunoașterea și revelația cu care Allah v-a înzestrat, le tăgăduiți. Acesta este înțelesul aparent al contextului versetului.

Al doilea: prin rizq se înțelege ploaia. În această privință a fost

relatat un hadith de la Profet ﷺ, însă este slab.[13] Totuși, de la Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, s-a transmis în mod autentic, în explicarea versetului, că prin rizq se înțelege ploaia, iar tăgăduirea ei constă în a o atribui astrelor.[14] Potrivit acestui înțeles, motivul pentru care autorul a adus versetul se potrivește întru totul cu subiectul capitolului.

Regula în explicarea Coranului este că, atunci când versetul poate avea ambele înțelesuri fără ca ele să se excludă, este înțeles în ambele sensuri. Dacă se exclud, se caută ceea ce dă întâietate unuia dintre ele.

Înțelesul versetului este că Allah îi mustră pe cei care răspund darului prin tăgăduire, trufie și îndepărtare. Mulțumirea pentru dar se arată prin credință, primire și ascultare de Cel care l-a dăruit. Nici firea înnăscută nu primește nerecunoștința față de binefăcătorul ei. Firea înnăscută, rațiunea și Legea cer fiecare să-i mulțumești celui care îți face bine. Fie că prin rizq înțelegem ploaia, prin care pământul are viață, fie Coranul, prin care inimile au viață, acesta este unul dintre cele mai mărețe daruri. Cum i s-ar potrivi omului să răspundă acestei binefaceri prin tăgăduire?!

Să știi că tăgăduirea este de două feluri:

Primul: tăgăduirea prin cuvinte, spunând, de pildă: *„Acesta este un neadevăr”* ori *„Ploaia vine de la astru”* și altele asemenea.

Al doilea: tăgăduirea prin purtare, atunci când omul preamărește astrele și stelele, crezând că ele sunt cauza. De aceea, într-o zi, ʿUmar ibn ʿAbd al-ʿAzīz i-a îndemnat pe oameni spunând: *„O, oameni! Dacă voi credeți, sunteți nechibzuiți; iar dacă tăgăduiți, sunteți pierduți.”* Acest lucru este adevărat: cel care crede, dar nu lucrează potrivit credinței sale, este nechibzuit, iar

13 Consemnat de imamul Aḥmad, 1/89 și 108, și de At-Tirmidhī în „Explicarea Coranului”, la sura Al-Wāqiʿah, 9/35. El a spus: „Ḥasan gharīb. Nu îl cunoaștem ridicat la Profet decât prin relatarea lui Isrāʾīl. Sufyān a relatat de la ʿAbd al-Aʿlā acest hadith, cu acest lanț de transmitere, fără să-l ridice la Profet.” L-au consemnat și Ibn Jarīr, 27/662, și Ibn Abī Ḥātim, după cum se arată în Tafsīr Ibn Kathīr, 4/300. Este pomenit în Ad-Durr al-Manthūr, 6/163, unde este atribuit lui Ibn Manīʿ, Ibn al-Mundhir, Ibn Mardawayh și altora, din relatarea lui ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el.

14 Urmează la p. 33.

cel care tăgăduiește este pierdut. Oricărui om care păcătuiește îi spunem: *„Te afli între două posibilități: fie crezi în urmarea stabilită pentru acest păcat, fie o tăgăduiești. Dacă o crezi, ești nechibzuit: cum de nu te temi și nu te îndrepți?! Iar dacă nu o crezi, nenorocirea este mai mare: ești pierdut, necredincios."*

Abū Mālik al-Aṣʿarī, Allah să fie mulțumit de el, a relatat că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Patru lucruri din practicile jāhiliyyah se află în comunitatea mea, pe care nu le vor părăsi: lauda cu rangul strămoșilor, defăimarea obârșiei, cererea ploii de la stele și bocirea."

Cuvintele din hadithul lui Abū Mālik: *„Patru lucruri se află în comunitatea mea"*.

Scopul cuvântului *„patru"* nu este de a limita numărul la acestea, deoarece există și alte lucruri care au același înțeles. Profetul ﷺ spune astfel pentru a aduna și a ordona cunoașterea prin împărțire și numărare, ceea ce ușurează înțelegerea și întărește memorarea.

Cuvintele sale: *„Comunitatea mea"*. Adică cei care au răspuns chemării sale.

Cuvintele sale: *„Din practicile jāhiliyyah"*. Amr are aici sensul de *„lucru"* sau *„practică"*, fiind singularul lui umūr, nu al lui awāmir, *„porunci"*. O poruncă înseamnă cererea de a săvârși o faptă, adresată dintr-o poziție de autoritate.

Atribuirea acestor lucruri perioadei jāhiliyyah urmărește să le arate urâțenia și să-i îndepărteze pe oameni de ele. Fără îndoială, oricine se supără dacă i se spune că fapta sa este o faptă a jāhiliyyah. Nimeni nu primește cu plăcere să fie numit neștiutor ori să i se spună că fapta lui este una dintre practicile jāhiliyyah. Așadar, această atribuire are două scopuri:

1. Să-i îndepărteze pe oameni de ele.

2. Să arate că toate aceste lucruri țin de neștiința și nechibzuința omului. Ele nu merită să fie respectate sau urmărite cu grijă; cine se preocupă de ele este neștiutor.

Prin jāhiliyyah se înțelege aici perioada dinaintea trimiterii Profetului. Oamenii se aflau atunci într-o mare neștiință și rătăcire, iar arabii erau cei mai neștiutori dintre făpturile lui Allah. De aceea erau numiți ummiyyūn. Ummī este cel care nu citește și nu scrie; cuvântul este pus în legătură cu umm, *„mamă”*, ca și cum mama lui tocmai l-ar fi născut.
Însă, când acest Profet nobil a fost trimis în mijlocul lor, Allah Preaînaltul a spus:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾

Allah le-a făcut credincioșilor o mare binefacere când a trimis în mijlocul lor un Trimis dintre ei, care le recită versetele Sale, îi curățește și îi învață Cartea și înțelepciunea, deși înainte se aflau într-o rătăcire vădită.

[Āl ʿImrān: 164]

. Este o binefacere măreață că Profetul, pacea și binecuvântarea fie asupra lui, a fost trimis printre ei pentru aceste lucruri înalte:

1. Să le recite versetele lui Allah.

2. Să-i curățească, purificându-le și sporindu-le bunele purtări și adorarea.

3. Să-i învețe Cartea.

4. Și înțelepciunea.

Acestea sunt patru foloase măreţe. Pentru cel care le cunoaşte valoarea, unul singur ar cântări cât întreaga lume, dacă ar fi pus în balanţă cu ea. Apoi Allah a arătat starea lor de mai înainte:

﴿وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾

Deşi înainte se aflau într-o rătăcire vădită.

Aici, in nu exprimă o negare, ci o întărire; este forma uşurată a lui inna. Înţelesul este că ei se aflau, cu adevărat, mai înainte într-o rătăcire vădită.

Aşadar, prin jāhiliyyah se înţelege perioada dinaintea trimiterii Profetului, deoarece oamenii se aflau atunci într-o mare neştiinţă. Neştiinţa lor cuprindea atât drepturile lui Allah, cât şi drepturile robilor Săi. Printre manifestările neştiinţei lor se numărau ridicarea idolilor şi adorarea lor în locul lui Allah, uciderea propriei fiice pentru a nu fi ocărât din pricina ei şi uciderea copiilor, băieţi şi fete, de teama sărăciei.

Cuvintele sale: *„Pe care nu le vor părăsi”*. Înţelesul priveşte comunitatea în ansamblul ei: aceste practici nu vor dispărea toate, una putându-se găsi la un grup, a doua la alţii, a treia la alţii, iar a patra la alţii. Ele se pot întâlni toate într-un trib, în vreme ce alte triburi pot fi lipsite de ele cu totul. Însă în comunitate, luată ca întreg, vor exista negreşit unele dintre ele, căci aceasta este o vestire a celui sincer şi vrednic de crezare ﷺ. Scopul vestirii este de a îndepărta oamenii de asemenea lucruri. Profetul ﷺ poate vesti lucruri care se vor întâmpla fără să urmărească îndemnul la săvârşirea lor. De pildă, a spus: *„Veţi urma negreşit căile celor de dinaintea voastră”*,[15] adică: păziţi-vă! A vestit şi *„că femeia aflată în călătorie va pleca din Ṣanʿāʾ până în Ḥaḍramawt fără să se teamă de altcineva decât de Allah”*,[16] adică fără maḥram. Aceasta

15 A fost pomenit mai înainte, vol. I, p. 243.

16 Consemnat de Al-Bukhārī în „Virtuţile”, capitolul despre semnele profeţiei, 2/531. Formularea sa este: „Până când călăreţul va merge din Ṣanʿāʾ până în Ḥaḍramawt fără să se teamă de altcineva decât de Allah.” În acelaşi loc,

vestește un fapt care se va petrece, fără să însemne aprobarea lui din punctul de vedere al Legii.

Cuvintele sale: *„Lauda cu rangul strămoșilor”*. Al-fakhr înseamnă a se socoti mai presus de alții și a se făli. Litera bāʾ exprimă aici cauza: se fălește datorită rangului moștenit pe care îl are.

Al-ḥasab este ceea ce omul socotește drept noblețe și rang al său. De pildă, face parte dintre Banū Hāșim și se fălește cu aceasta ori are părinți și strămoși cunoscuți pentru vitejia lor și se fălește cu ei. Aceasta ține de practicile jāhiliyyah, deoarece adevărata cinste stă în teama de Allah, care îl împiedică pe om să se socotească mai presus și să se fălească. Cel cu adevărat evlavios este acela care, pe măsură ce binefacerile lui Allah asupra sa sporesc, devine mai smerit față de adevăr și față de făpturi. Dacă lauda cu rangul moștenit este o practică a jāhiliyyah, nu ne este îngăduit să o săvârșim. De aceea, Allah Preaînaltul le-a spus soțiilor Profetului Său ﷺ:

﴿وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَىٰ﴾

Nu vă arătați podoabele așa cum se arătau în jāhiliyyah de odinioară.

[Al-Aḥzāb: 33]

. Să știi că tot ceea ce este atribuit jāhiliyyah este blamabil și oprit.

Cuvintele sale: *„Defăimarea obârșiei”*. Aṭ-ṭaʿn înseamnă a găsi cusururi și a defăima. Este o înțepătură în plan moral, asemenea loviturii ciumei în trup; de aceea defăimarea a fost numită ṭaʿn, *„străpungere”*.

Al-ansāb este pluralul lui nasab, care înseamnă obârșia omului și înrudirea sa. Cineva îi defăimează obârșia spunând, de pildă:

2/527, Al-Bukhārī a consemnat din relatarea lui ʿAdī ibn Ḥātim: „Dacă vei trăi îndeajuns, vei vedea negreșit femeia în călătorie plecând din Al-Ḥīrah până când va înconjura Kaʿbah, fără să se teamă de nimeni în afară de Allah.”

„Ești fiul tăbăcarului” ori *„Ești fiul celei care taie clitorisul”* — acesta fiind o parte a organului genital feminin îndepărtată la circumcizia femeilor.

Cuvintele sale: *„Cererea ploii de la stele”*. Adică atribuirea ploii stelelor, crezând totodată că Allah, Atotputernicul și Mărețul, este Cel care o face să cadă. Dacă însă omul crede că stelele creează ploaia și norii ori le invocă în afara lui Allah ca să pogoare ploaia, aceasta este asociere majoră, care scoate din religie.

Cuvintele sale: *„Bocirea mortului”*. Acesta este al patrulea lucru. An-niyāḥah înseamnă ridicarea voită a glasului, plângând mortul. Trebuie adăugat că plânsul are forma unei tânguiri, asemenea jeluirii porumbelului.

An-nadb înseamnă înșiruirea însușirilor bune ale mortului. Bocirea face parte dintre practicile jāhiliyyah și va exista negreșit în această comunitate. Ea ține de jāhiliyyah fie prin neștiință, opusul cunoașterii, fie prin nechibzuință, opusul înțelepciunii. Este astfel din mai multe motive:

1. Nu îi sporește celui care bocește decât apăsarea, tristețea și suferința.

2. Exprimă nemulțumirea față de hotărârea și predestinarea lui Allah și o împotrivire față de ele.

3. Răscolește tristețea celorlalți.

S-a pomenit despre Ibn ʿAqīl, Allah să aibă milă de el, unul dintre învățații noștri ḥanbaliți, că a ieșit la înmormântarea fiului său ʿAqīl. Acesta era cel mai mare dintre copiii lui și un căutător al cunoașterii. Când se aflau în cimitir, un bărbat a strigat:

﴿يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾

O, mărite! El are un tată foarte bătrân. Ia-l pe unul dintre noi în locul lui! Te vedem dintre făcătorii de bine.

[Yūsuf: 78]

. Ibn ʿAqīl, Allah să aibă milă de el, i-a spus: *„Coranul a fost pogorât pentru a liniști tristețea, nu pentru a o răscoli."*

4. Pe lângă aceste rele, bocirea nu respinge hotărârea și nu înlătură ceea ce s-a abătut asupra omului.

Și a spus: „Bocitoarea, dacă nu se căiește înainte să moară, va fi ridicată în Ziua Învierii purtând un veșmânt de smoală și o cămașă de râie." Consemnat de Muslim.[17]

Bocirea poate fi săvârșită de un bărbat sau de o femeie, însă apare cel mai adesea la femei. De aceea a spus: *„Bocitoarea, dacă nu se căiește înainte să moară"*. Adică, dacă se căiește înainte de moarte, Allah îi primește căința. Sensul aparent al hadithului este că acest păcat nu este ispășit decât prin căință și că faptele bune nu îl șterg, deoarece este unul dintre păcatele mari. Păcatele mari nu sunt șterse de faptele bune; numai căința le șterge.

Cuvintele sale: *„Va fi ridicată în Ziua Învierii purtând un veșmânt de smoală"*. Adică va fi ridicată din mormântul ei. As-sirbāl este veșmântul lung, care acoperă trupul, asemenea unei cămăși. Al-qaṭirān este cunoscut și poartă și numele de zift, *„smoală"*. S-a mai spus că înseamnă aramă topită.

Cuvintele sale: *„Și o cămașă de râie"*. Râia este o boală cunoscută, care afectează pielea, îl chinuie pe om și poate chiar ucide animalul. Înțelesul este că întreaga ei piele va fi acoperită de râie, asemenea unei cămăși. Dacă se adună smoala și râia, suferința sporește, căci pielea bolnavă este afectată de orice o atinge. Cum va fi atunci când peste ea se află și smoală?!

Înțelepciunea este că, fiindcă nu și-a acoperit nenorocirea cu răbdare, va fi acoperită cu acest înveliș: un veșmânt de smoală și o cămașă de râie. Pedeapsa este, așadar, de aceeași natură cu fapta.

Din hadith se desprind următoarele foloase:

1. Dovedirea misiunii sale de Trimis ﷺ, deoarece a vestit un lucru dintre cele nevăzute, iar acesta s-a petrecut așa cum a vestit.

---

17 Consemnat de Muslim în „Înmormântările", capitolul despre avertizarea aspră împotriva bocirii, 2/644.

2. Îndepărtarea de cele patru lucruri: lauda cu rangul strămoșilor, defăimarea obârșiei, cererea ploii de la stele și bocirea mortului.

3. Bocirea este unul dintre păcatele mari, deoarece pentru ea există un avertisment privind pedeapsa din Viața de Apoi. Orice păcat pentru care există o asemenea avertizare este dintre păcatele mari.

4. Păcatele mari nu sunt ispășite prin fapte bune, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *„Dacă nu se căiește înainte să moară."*

5. Una dintre condițiile căinței este ca ea să aibă loc înainte de moarte, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *„Dacă nu se căiește înainte să moară"*, și cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ﴾

Căința nu este pentru cei care săvârșesc rele până când, venind moartea la unul dintre ei, spune: „Acum mă căiesc."

[An-Nisāʾ: 18]

.

6. Asocierea minoră nu scoate din religie.

Unii învățați au spus că ea se află sub voința lui Allah: dacă voiește, îl pedepsește pe cel care a săvârșit-o, iar dacă voiește, îl iartă.

Alți învățați au spus că nu se află sub această voință și că trebuie negreșit să fie pedepsit cel care o săvârșește. Aceasta este părerea șaykhului Islamului Ibn Taymiyyah, datorită formulării generale a cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾

Allah nu iartă să I se facă asociați.

[An-Nisāʾ: 116]

. El a spus că Allah nu iartă asocierea, chiar dacă este minoră.[18] Prin aceasta cunoaștem cât de grav este păcatul asocierii. Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el, a spus: *„Să jur pe Allah mințind îmi este mai drag decât să jur pe altcineva spunând adevărul."*[19]

Aceasta deoarece jurământul pe altcineva decât Allah este o formă de asociere, iar jurământul mincinos pe Allah este unul dintre păcatele mari. Răul asocierii este mai grav decât răul unui păcat.

7. Afirmarea răsplătirii și a învierii.

8. Răsplătirea este de aceeași natură cu fapta.

Cei doi au consemnat de la Zayd ibn Khālid, Allah să fie mulțumit de el, că a spus: „Trimisul lui Allah ﷺ ne-a condus la rugăciunea de dimineață la Al-Ḥudaybiyah, după o ploaie căzută în timpul nopții. Când a încheiat rugăciunea, s-a întors spre oameni și a spus: «Știți ce a spus Domnul vostru?» Ei au răspuns: «Allah și Trimisul Său știu cel mai bine.» El a spus: «Dintre robii Mei, unii au ajuns în această dimineață credincioși în Mine, iar alții necredincioși. Cine a spus: „Am primit ploaie prin harul și mila lui Allah" crede în Mine și nu crede în astru. Iar cine a spus: „Am primit ploaie datorită cutărui și cutărui astru" nu crede în Mine și crede în astru.»"[20]

Cuvintele din hadithul lui Zayd ibn Khālid: *„Ne-a condus la rugăciune"*. Adică a fost imam, deoarece imamul se roagă pentru sine și pentru ceilalți, iar cel condus în rugăciune îl urmează. S-a spus și că litera lām are sensul lui bāʾ, *„împreună cu noi"*, ceea ce este plauzibil. S-a mai spus că lām exprimă scopul: s-a rugat pentru noi.

---

18 Ar-Radd ʿalā al-Bakrī [rezumatul lucrării Kitāb al-Istighāthah], p. 146. Vezi și Jāmiʿ ar-Rasāʾil, 2/254.

19 Consemnat de ʿAbd ar-Razzāq, 8/469, și de Aṭ-Ṭabarānī în Al-Kabīr, nr. 8902. Al-Mundhirī în At-Targhīb, 3/607, și Al-Haythamī în Majmaʿ az-Zawāʾid, 4/177, au spus: „Transmițătorii săi sunt transmițătorii colecției autentice."

20 Consemnat de Al-Bukhārī, nr. 846, și de Muslim, nr. 71.

Cuvintele sale: *„Rugăciunea de dimineață la Al-Ḥudaybiyah”*. Adică rugăciunea fajr. Numele Al-Ḥudaybiyah are două pronunții: cu y simplu, aceasta fiind mai răspândită, și cu y dublat. Este numele unui puț, după care a fost numit locul, iar alții au spus că numele vine de la un copac încovoiat, numit ḥudaybiyah. Cei mai mulți consideră că este numele unui puț. Locul se află aproape de Makkah, o parte în afara teritoriului sacru și o parte înăuntrul lui. Trimisul ﷺ a poposit acolo în al șaselea an de la hijrah, când venise să împlinească ʿumrah. Politeiștii l-au oprit să ajungă la Casă; ei nu erau ocrotitorii ei, căci ocrotitorii ei sunt numai cei evlavioși. Astăzi, locul se numește Aș-Șumaysī.

Cuvintele sale: *„După o ploaie căzută în timpul nopții”*. Al-ithr înseamnă ceea ce urmează imediat după ceva, în vreme ce al-athar este urma lăsată prin mers.

Cuvântul samāʾ, *„cer”*, desemnează aici ploaia.

Cuvintele sale: *„Căzută în timpul nopții”*. Min arată începutul intervalului. Acesta este înțelesul aparent, iar Allah știe cel mai bine. Este posibil să aibă sensul lui fī, *„în”*, indicând timpul în care a avut loc.

Cuvintele sale: *„Când a încheiat”*. Adică rugăciunea, nu că a plecat din locul său. Dovada o constituie cuvintele: *„S-a întors spre oameni.”*

Cuvintele sale: *„Știți ce a spus Domnul vostru?”* Întrebarea urmărește să le atragă atenția și să le stârnească dorința de a auzi ceea ce urmează să li se spună. Altfel, Trimisul ﷺ știa că ei nu cunosc ce a spus Allah, întrucât revelația nu se pogoară asupra lor.

Înțelesul expresiei hal tadrūn este: *„Știți?”*

Prin Stăpânire se înțelege aici Stăpânirea aparte, deoarece Stăpânirea lui Allah asupra credinciosului este aparte, după cum și supunerea credinciosului față de El este aparte. Această Stăpânire nu o exclude însă pe cea generală: cea generală îi cuprinde atât pe unii, cât și pe ceilalți, iar cea aparte îl privește pe credincios.

Cuvintele sale: *„Ei au răspuns: «Allah și Trimisul Său știu cel mai bine.»”* Aici există o dificultate gramaticală: aʿlam este numele predicativ al unui subiect format din doi termeni, deși el este la singular. Răspunsul este că adjectivul de comparație, atunci când are înțelesul unei comparații cu min, *„decât”*, și nu are nici articolul al-, nici o construcție de anexare, rămâne obligatoriu la masculin singular.

Există și o dificultate de înțeles: Allah și Trimisul Său sunt legați prin conjuncția wa, *„și”*. Totuși, când un bărbat i-a spus Trimisului ﷺ: *„Ce voiește Allah și voiești tu”*, el i-a răspuns: *„M-ai făcut egal cu Allah?!”*[21] Răspunsul este că aici este vorba despre un lucru care ține de Legea revelată și care îi fusese pogorât Trimisului ﷺ. Cât despre mustrarea celui care a spus *„Ce voiește Allah și voiești tu”*, aceea privea un lucru din rânduiala creației, iar Trimisul ﷺ nu hotărăște asupra lucrurilor din rânduiala creației.

Prin cuvintele *„Allah și Trimisul Său știu cel mai bine”*, ei au lăsat cunoașterea în seama lui Allah și a Trimisului Său, mărturisind că ei nu știu.

Cuvintele sale: *„Dintre robii Mei, unii au ajuns în această dimineață credincioși în Mine, iar alții necredincioși”*. Muʾmin, *„credincios”*, este atributul unui substantiv omis: un rob credincios și un rob necredincios.

---

21 Consemnat de Aḥmad, 1/214, 224, 283 și 247; de Al-Bukhārī în Al-Adab al-Mufrad, nr. 783; de An-Nasāʾī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah, după cum se arată în Tuḥfat al-Aṣrāf, 5/269; de Ibn Mājah, cu o formulare asemănătoare, în „Ispășirile”, capitolul despre interdicția de a spune „Ce voiește Allah și voiești tu”, nr. 2117; de Ibn as-Sunnī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah, nr. 672; de Aṭ-Ṭaḥāwī în Al-Muṣkil, 1/90; de Aṭ-Ṭabarānī în Al-Kabīr, nr. 13005 și 13006; de Abū Nuʿaym în Al-Ḥilyah, 4/99; și de Al-Bayhaqī, 3/217. Al-Būṣīrī a spus în Az-Zawāʾid: „În lanțul său de transmitere se află Al-Ajlaḥ ibn ʿAbd Allāh, asupra căruia există deosebiri de păreri. Imamul Aḥmad, Abū Ḥātim, An-Nasāʾī, Abū Dāwūd și Ibn Saʿd l-au considerat slab; Ibn Maʿīn, Yaʿqūb ibn Sufyān și Al-ʿIjlī l-au considerat de încredere. Ceilalți transmițători din lanț sunt de încredere.” Șaykh Sulaymān a spus în At-Taysīr, 1/120: „S-a stabilit că, atunci când un bărbat i-a spus Profetului ﷺ…” — până la sfârșitul hadithului.

Aṣbaḥa este unul dintre verbele din categoria lui kāna. Numele său este muʾmin, *„credincios”*, iar numele predicativ este min ʿibādī, *„dintre robii Mei”*.

Este posibil și ca aṣbaḥa să fie un verb defectiv la timpul trecut, al cărui nume este pronumele situației. Înțelesul ar fi: *„Situația a devenit astfel”*. În acest caz, min ʿibādī este numele predicativ pus înainte, iar muʾmin este subiectul pus după el. Adică starea oamenilor a devenit astfel: unii sunt credincioși, iar alții necredincioși.

Cuvintele sale: *„Cine a spus: «Am primit ploaie prin harul și mila lui Allah»”*. Adică a spus aceasta prin cuvinte și în inima sa. Litera bāʾ exprimă cauza. Al-faḍl înseamnă darul și prisosul.

Mila este unul dintre atributele lui Allah; prin ea au loc dăruirea binefacerilor și bunătatea față de făpturi.

Cuvintele sale: *„Acesta crede în Mine și nu crede în astru”*. El a atribuit ploaia lui Allah, nu astrului, și nu a socotit că astrul are vreo influență asupra căderii ei, ci că a căzut prin harul lui Allah.

Cuvintele sale: *„Iar cine a spus: «Am primit ploaie datorită cutărui și cutărui astru»”*. Litera bāʾ exprimă cauza. *„Acesta nu crede în Mine și crede în astru.”* El a săvârșit necredință față de Allah deoarece a negat binefacerea lui Allah, atribuind-o unei cauze pe care Allah nu a făcut-o cauză. Sufletul său s-a legat de această cauză și a uitat binefacerea lui Allah. Această necredință nu scoate din religie, deoarece este vorba despre atribuirea ploii astrului ca unei cauze, nu ca celui care o produce.

Aceasta deoarece a spus: *„Am primit ploaie datorită cutărui astru”*, nu: *„Cutare astru a pogorât ploaia asupra noastră”*. Dacă ar fi spus astfel, i-ar fi atribuit astrului producerea ploii. Prin aceasta cunoaștem greșeala celui care spune că expresia *„Am primit ploaie datorită cutărui astru”* ar însemna atribuirea producerii ploii astrului. Dacă acesta ar fi fost înțelesul urmărit, ar fi spus: *„Cutare astru a pogorât ploaia asupra noastră”*, și nu *„Am primit ploaie datorită lui”*. Se înțelege, așadar, că este vorba despre cel care recunoaște că Allah este Cel care a creat și a pogorât ploaia, însă socotește astrul drept cauză. El săvârșește astfel necredință, iar aceasta este necredința minoră, care nu scoate din religie.

Prin al-kawkab se înțelege steaua. Ei îi atribuiau ploaia și spuneau: *„Când apune cutare stea, vine ploaia”* sau *„Când răsare cutare stea, vine ploaia”*. Nu o legau de ea ca de un reper de timp, ci ca de o cauză. Atribuirea ploii astrului se împarte, așadar, în trei categorii:

1. Atribuirea producerii ploii: aceasta este asociere majoră.

2. Atribuirea ei unei cauze: aceasta este asociere minoră.

3. Legarea ei de un reper de timp: aceasta este permisă, dacă prin cuvintele *„Am primit ploaie la cutare astru”* omul înțelege că ploaia a venit în perioada acelui astru, adică la vremea lui.
De aceea, învățații au spus că este interzis să se spună mutirnā bi-naw'i kadhā, *„Am primit ploaie datorită cutărui astru”*, dar este permis mutirnā fī naw'i kadhā, *„Am primit ploaie în perioada cutărui astru”*. Ei au deosebit cele două expresii arătând că bā' exprimă cauza, iar fī timpul. Pornind de aici, unii învățați au spus că, dacă omul folosește expresia cu bi-, dând literei bā' un sens temporal, aceasta este permisă. Deși părerea are un temei în privința înțelesului, nu are unul în privința formulării, căci hadithul spune: *„Cine a spus: «Am primit ploaie datorită cutărui astru»”*. Sensul cauzal al literei bā' este mai evident decât cel temporal. Ea poate avea și un sens temporal, ca în cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَإِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِم مُّصْبِحِينَ ۝ وَبِاللَّيْلِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾

Voi treceți pe lângă ei dimineața și noaptea. Oare nu pricepeți?
[Aṣ-Ṣāffāt: 137–138]

, însă sensul cauzal este mai evident. Invers, pentru fī, sensul temporal este mai evident decât cel cauzal, deși poate avea și un sens cauzal, ca în cuvintele Profetului ﷺ: *„O femeie a intrat în Foc din pricina unei pisici.”*[22]

Concluzia este că mai întemeiată este interzicerea expresiei, chiar dacă omul urmărește un sens temporal. Însă, dacă vorbitorul nu cunoaște pentru bā' decât sensul temporal și nu se gândește că

22 Relatat de Al-Bukhārī, nr. 2365, și de Muslim, nr. 2242.

ar putea exprima cauza, atunci îi este permisă. Chiar și așa, este mai bine să li se spună: *„Folosiți expresia fī naw'i kadhā — în perioada cutărui astru."*

Cei doi au consemnat un hadith de la Ibn ʿAbbās cu același înțeles. În el se spune: Unii au zis: «Cutare și cutare astru și-a adeverit vestirea.» Atunci Allah a pogorât aceste versete:[23]

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ۝ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ
عَظِيمٌ ۝ إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ ۝ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ ۝
لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ۝ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝
أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ۝ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ
أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾

Jur pe locurile stelelor! Și acesta este un jurământ măreț, dacă ați ști! El este un Coran nobil, într-o Carte bine păzită, pe care nu o ating decât cei curățiți; o pogorâre de la Domnul lumilor. Oare față de acest cuvânt sunteți voi îngăduitori? Și faceți din partea voastră de hrană faptul că tăgăduiți.

24

Cuvintele sale: *„Cei doi au consemnat"*. Se pare că este o scăpare de condei, căci hadithul se află în colecția lui Muslim, nu în

23 Consemnat de Muslim în „Credința", capitolul care arată necredința celui care spune „Am primit ploaie datorită astrului", 1/84.

24 Sura Al-Wāqiʿah, versetele 75–82.

ambele colecții autentice.[25]

Înțelesul hadithului este că, atunci când a căzut ploaia, unii au atribuit-o milei lui Allah, iar alții au spus: *„Cutare și cutare astru și-a adeverit vestirea”*. Este ca și cum ar fi socotit astrul drept cel care a pogorât ploaia ori drept cauza căderii ei.

De aici fac parte și expresiile din unele cărți despre perioadele anului: *„Rareori astrul său nu-și adeverește vestirea”* ori *„Astrul acestei perioade își adeverește vestirea”*. Acestea nu sunt permise și tocmai aceasta a mustrat Allah, Atotputernicul și Mărețul, la robii Săi. Este asociere minoră. Chiar dacă omul adaugă *„cu voia lui Allah”*, expresia tot nu este permisă, deoarece toate cauzele sunt de la Allah, iar Allah nu a făcut din acel astru o cauză.
Cuvintele Sale:

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾

Jur pe locurile stelelor!

Există deosebiri de păreri despre particula lā. S-a spus că exprimă negarea, iar ceea ce este negat a fost omis. Înțelesul ar fi: *„Nu este adevărat ceea ce pretindeți, că acest Coran ar fi o minciună, magie, poezie ori ghicire. Jur pe locurile stelelor că el este un Coran nobil.”* Potrivit acestei interpretări, *„jur”* nu are nicio legătură cu particula lā. Această părere are un anumit temei.

S-a spus și că este negat jurământul, particula fiind legată de *„jur”*: *„Nu jur și nu voi jura că acest Coran este un Coran nobil, deoarece lucrul este prea limpede ca să aibă nevoie de un jurământ.”* Această părere este foarte slabă.

S-a mai spus că lā are rolul de a atrage atenția, iar propoziția de după ea este afirmativă. Sensul ei este: *„Ia aminte! Jur pe locurile stelelor…”* Aceasta este părerea corectă.
Dacă se spune: Ce folos are jurământul Lui, Preaslăvitul, de vreme ce El spune adevărul și fără jurământ? Dacă jurământul este

25 Șaykh Sulaymān, Allah să aibă milă de el, a semnalat aceasta în At-Taysīr, p. 461.

adresat unor oameni care cred în El și în cuvintele Sale, nu este nevoie de el; iar dacă este adresat unor oameni care nu cred în El, nu le folosește. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَلَئِنْ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ﴾

Chiar dacă le-ai aduce celor cărora le-a fost dată Cartea toate semnele, ei nu ar urma qibla ta.

[Al-Baqarah: 145]

.

Răspunsul este că jurământul are mai multe foloase:

Primul: acesta este un procedeu al limbii arabe, prin care lucrurile sunt întărite prin jurământ, chiar dacă sunt cunoscute de toți ori sunt negate de cel căruia i se vorbește. Coranul a fost pogorât într-o limbă arabă limpede.

Al doilea: credinciosul dobândește prin aceasta o certitudine mai mare. Nimic nu împiedică sporirea întăririlor care măresc certitudinea robului. Allah Preaînaltul a spus despre Ibrāhīm:

﴿رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي﴾

Doamne, arată-mi cum îi învii pe cei morți! El a spus: „Oare nu crezi?" A răspuns: „Ba da, însă ca să mi se liniștească inima."

[Al-Baqarah: 260]

.

Al treilea: Allah jură pe lucruri mărețe, care arată desăvârșirea puterii Sale, măreția Sa și cunoașterea Sa. Astfel, prin măreția lucrului pe care jură, aduce dovezi pentru adevărul afirmației întărite prin jurământ.

Al patrulea: evidențierea însemnătății lucrului pe care jură, deoarece El nu jură decât pe un lucru măreț. Aceste două aspecte nu privesc confirmarea vestirii, ci pomenirea semnelor pe care a

jurat, pentru a le scoate în evidență și a atrage atenția asupra măreției lor.

Al cincilea: arătarea importanței afirmației întărite prin jurământ, care merită atenție și confirmare.
Cuvintele Sale:

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ﴾

Jur pe locurile stelelor!

Allah, Preaslăvitul, vorbește despre Sine folosind pronumele la singular, deoarece acesta arată unicitatea și faptul că El este Unul. El, Preaslăvitul, este Unul și nu are asociat. Vorbește despre Sine și folosind pronumele la plural, deoarece acesta exprimă măreția, precum în cuvintele Sale:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

Noi am pogorât Pomenirea și Noi îi suntem, cu adevărat, păzitori.
[Al-Ḥijr: 9]

. Și în cuvintele Sale:

﴿إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾

Noi îi înviem pe cei morți și scriem ceea ce au făcut înainte și urmele lor.
[Yā-Sīn: 12]

, până la sfârșitul versetului. El nu vorbește despre Sine folosind dualul, deoarece dualul este limitat la doi.

Bāʾ este o particulă a jurământului, iar mawāqiʿ este pluralul lui mawqiʿ, *„loc”*. Există deosebiri de păreri cu privire la *„stele”*. S-a spus că sunt stelele cunoscute, iar prin *„locurile lor”* se înțeleg punctele în care răsar și apun.

Allah a jurat pe ele datorită felului în care această minunată ordine arată desăvârșirea puterii Sale, precum și legăturii dintre lucrul pe care jură și afirmația întărită prin jurământ: Coranul, păzit prin flăcările cerești. La pogorârea revelației, cerul a fost umplut de paznici puternici și de flăcări.

S-a spus și că sunt perioadele în care a fost pogorât Coranul. De aici vine expresia: *„Coranul a fost pogorât în părți succesive”*, precum și afirmația juriștilor că datoria unui mukātab, robul care și-a încheiat un contract de eliberare, trebuie eșalonată în cel puțin două rate. Potrivit acestui înțeles, Allah a jurat pe momentele pogorârii Coranului. Mai înainte am pomenit o regulă folositoare: când cele două înțelesuri nu se exclud, versetul este înțeles în ambele sensuri; altfel, se caută ceea ce dă întâietate unuia dintre ele.

Cuvintele Sale:

﴿وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ﴾

Și acesta este un jurământ măreț, dacă ați ști!

Qasam, *„jurământ”*, este numele predicativ al lui inna. Allah a întărit măreția acestui jurământ prin inna și prin lām, scoțând în evidență și preamărind afirmația întărită prin el.

Cuvintele Sale: *«Dacă ați ști!»* constituie o a treia întărire. Este ca și cum ar fi spus: *„Se cuvine să cunoașteți acest lucru și să nu-l ignorați. El este prea măreț pentru a rămâne necunoscut și cere cunoaștere și luare-aminte. Dacă l-ați cunoaște așa cum se cuvine, i-ați recunoaște măreția. Luați, așadar, aminte!”*

Cuvintele Sale: *«Un Coran»*. Qurʾān este un nume de acțiune, asemenea lui ghufrān, *„iertare”*, și șukrān, *„mulțumire”*. Poate avea sens de participiu activ ori de participiu pasiv. Potrivit primului sens, el adună înțelesurile din Cărțile anterioare, cu folosul și binele cuprinse în ele. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ﴾

Ți-am pogorât Cartea cu adevărul, adeverind ceea ce a fost înaintea ei din Carte și veghind asupra ei.
[Al-Mā'idah: 48]

. Potrivit celui de-al doilea sens, înseamnă *„cel adunat”*, deoarece este adunat și scris.
Cuvântul karīm, *„nobil”*, este folosit pentru cel care dăruiește mult. Aceasta este o desăvârșire a dăruirii, al cărei folos ajunge la alții. Se folosește și pentru un lucru frumos și ales. De aici sunt cuvintele Profetului ﷺ: *„Ferește-te de cele mai alese bunuri ale lor!”*,[26] adică de cele frumoase și de preț. Aceasta este o desăvârșire a lucrului în sine. Ambele înțelesuri se regăsesc în Coran: nimic nu este mai frumos decât el în sine. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾

Cuvântul Domnului tău s-a desăvârșit în adevăr și dreptate.
[Al-Anʿām: 115]

.
Coranul le dă celor care îl urmează bunătăți pentru religie și pentru viața lumească, pentru trup și pentru inimă. Allah Preaînaltul spune:

﴿فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا﴾

Nu le da ascultare necredincioșilor, ci luptă împotriva lor prin el cu o luptă măreață.
[Al-Furqān: 52]

26 Consemnat de Al-Bukhārī, nr. 1496, și de Muslim, nr. 19.

.

El este o armă pentru cel care se ține de el, însă trebuie să ne ținem de el prin cuvinte, fapte și credință. Faptele trebuie să adeverească credința. Profetul ﷺ a spus:

> *„Cu adevărat, în trup se află o bucată de carne: dacă ea este bună, întregul trup este bun; dacă ea se strică, întregul trup se strică. Cu adevărat, aceasta este inima."*[27]

Într-un alt verset, Allah a descris Coranul ca fiind majīd, *„slăvit"*. Slava cuprinde măreția, tăria și puterea. Coranul unește ambele aspecte: are putere și măreție, precum și mult bine și binefacere pentru cel care se ține de el.

Cuvintele Sale: *«Într-o Carte bine păzită»*. Kitāb are forma fiʿāl cu înțeles de participiu pasiv, asemenea lui firāș cu sensul de mafrūș, *„așternut"*, și al lui ghirās cu sensul de maghrūs, *„plantat"*. Kitāb are, astfel, sensul de maktūb, *„scris"*.
Maknūn înseamnă *„păzit"*. Allah Preaînaltul spune:

﴿كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ﴾

Ca și cum ar fi ouă bine păzite.
[Aș-Șāffāt: 49]

.

Comentatorii Coranului au avut două păreri despre această Carte:

Prima: este Tabla păzită, în care Allah a scris toate lucrurile.

27 Consemnat de Al-Bukhārī în „Credința", capitolul despre meritul celui care își păzește religia de îndoieli, 1/34, și de Muslim în „Contractele de irigare", capitolul despre luarea celor permise, 3/1219, din relatarea lui An-Nuʿmān ibn Bașīr, Allah să fie mulțumit de amândoi.

A doua, pe care a susținut-o Ibn al-Qayyim: sunt foile aflate în mâinile îngerilor.[28] Allah Preaînaltul spune:

﴿كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ۝ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ ۝ فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ ۝ مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ ۝ بِأَيْدِي سَفَرَةٍ﴾

Nicidecum! Ea este o pomenire. Cine voiește să ia aminte la ea. În foi cinstite, înălțate și curățite, în mâinile unor scribi.
[ʿAbasa: 11–15]

.

Cuvintele *„În mâinile unor scribi”* dau întâietate înțelesului că sunt scrierile din mâinile îngerilor. Cuvintele

﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾

Nu o ating decât cei curățiți

, adică îngerii, corespund expresiei *„În mâinile unor scribi”*. Potrivit acestui înțeles, prin kitāb se înțelege categoria scrierilor, nu o singură Carte.
Cuvintele Sale: *«Nu o ating decât cei curățiți»*. Pronumele se referă la Cartea bine păzită, deoarece ea este antecedentul cel mai apropiat. Verbul lā yamassuhu este la modul indicativ, potrivit acordului recitatorilor. Am atras atenția asupra acestui fapt pentru a respinge părerea că este o afirmație cu sens de interdicție și că pronumele se referă la Coran, adică ar interzice atingerea Coranului de către oricine nu este în stare de curăție. Însă în verset nu există nimic care să dovedească aceasta. Dimpotrivă, sensul său aparent este că se referă la Tabla păzită, deoarece ea este antecedentul cel mai apropiat și fiindcă propoziția este o afirmație. Regula este ca o afirmație să-și păstreze sensul aparent

28 Vezi Iʿlām al-Muwaqqiʿīn, 1/225–226.

de afirmație, nu de poruncă ori interdicție, până când o dovadă arată contrariul. Nu a venit nicio dovadă contrară; dimpotrivă, dovada arată tocmai acest înțeles și faptul că pronumele se referă la Cartea bine păzită. De aceea Allah a spus: *«Decât cei curățiți»*, folosind participiul pasiv al-muṭahharūn. Nu a spus al-muṭahhirūn, *„cei care curăță”*. Dacă i-ar fi avut în vedere pe aceștia, ar fi spus astfel sau ar fi spus *„cei care se curățesc”*, al-mutaṭahhirūn, precum în cuvintele Sale:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾

Allah îi iubește pe cei care se căiesc și îi iubește pe cei care se curățesc.

Al-muṭahharūn sunt cei pe care Allah Preaînaltul i-a curățit: îngerii. Ei au fost curățiți de păcate și de întinăciunea lor. Allah Preaînaltul spune:

﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ﴾

Nu se împotrivesc lui Allah în ceea ce le poruncește.
[At-Taḥrīm: 6]

. Și spune:

﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾

Îl preamăresc noaptea și ziua, fără să ostenească.
[Al-Anbiyā': 20]

. Și spune:

﴿بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ۝ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ﴾

Dimpotrivă, ei sunt robi cinstiți. Nu I-o iau înainte cu vorba și lucrează după porunca Lui.
[Al-Anbiyā': 26–27]

.

Este o deosebire între cel care curăță, căutând să dobândească desăvârșirea prin propria faptă, și cel curățit, pe care altcineva l-a desăvârșit: îngerii. Aceasta susține părerea lui Ibn al-Qayyim că prin Carte se înțeleg scrierile aflate în mâinile îngerilor. Versetul arată totodată că acela care își curăță inima de păcate înțelege mai bine Coranul, iar cel a cărui inimă este întinată de păcate este mai departe de înțelegerea lui. Dacă Allah nu a îngăduit atingerea foilor aflate în mâinile îngerilor decât acestor făpturi curățite, tot astfel stau lucrurile și cu înțelesurile Coranului.
Șaykhul Islamului a dedus din acest verset că păcatele sunt o cauză a neînțelegerii Coranului. Allah Preaînaltul spune:

﴿كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

Nicidecum! Ci ceea ce agoniseau le-a acoperit inimile.
[Al-Muṭaffifīn: 14]

. Ei sunt cei despre care Allah a spus:

﴿إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾

Când îi sunt recitate versetele Noastre, spune: „Povești ale celor de demult!"
[Al-Qalam: 15]

. Ei nu ajung la înțelesurile și tainele versetelor, deoarece ceea ce agoniseau le-a acoperit inimile.
Unii învățați au pomenit că acela căruia i se cere o fatwa ar trebui să ceară iertare înainte de a răspunde, pentru a șterge din inima sa urma păcatului, astfel încât adevărul să i se limpezească. Au dedus aceasta din cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ۝ وَاسْتَغْفِرِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا﴾

Ți-am pogorât Cartea cu adevărul, ca să judeci între oameni potrivit cu ceea ce Allah ți-a arătat. Nu fi apărător al celor trădători! Și cere-I iertare lui Allah! Allah este Iertător, Milostiv.
[An-Nisāʾ: 105–106]

.
Cuvintele Sale:

﴿تَنْزِيلُ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

O pogorâre de la Domnul lumilor

constituie un al doilea nume predicativ pentru wa-innahu, *„și el este”*. Sunt asemenea cuvintelor:

﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

El este, cu adevărat, o pogorâre de la Domnul lumilor.
[Aș-Ṣuʿarāʾ: 192]

. Și asemenea cuvintelor:

﴿تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ﴾

O pogorâre de la Cel Milostiv, Îndurător; o Carte ale cărei versete au fost deslușite.

[Fuṣṣilat: 2–3]

. Este, așadar, un nume predicativ care se adaugă celui din expresia *„un Coran”*.

Tanzīl, *„pogorâre”*, are sensul de munazzal, *„pogorât”*: este un nume de acțiune cu sens de participiu pasiv. A fost pogorât de Domnul lumilor. Allah l-a pogorât, prin mijlocirea lui Jibrīl, asupra inimii Profetului ﷺ, fiindcă ea este locul înțelegerii și al păstrării în memorie. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ۝ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ﴾

El este, cu adevărat, o pogorâre de la Domnul lumilor. Duhul cel vrednic de încredere l-a pogorât asupra inimii tale, ca să fii dintre cei care avertizează.

[Aș-Ṣuʿarāʾ: 192–194]

.

Cuvintele Sale: *«De la Domnul lumilor»*. Adică de la Creatorul lor. Din verset se desprind următoarele:

1. Coranul a fost pogorât pentru toate făpturile. Aceasta dovedește caracterul universal al misiunii Profetului ﷺ.

2. El a fost pogorât de Domnul lor; prin urmare, este judecata care îi desparte și autoritatea care hotărăște asupra lor.

3. Pogorârea Coranului ține de desăvârșirea Stăpânirii lui Allah. Dacă alăturăm acestui verset cuvintele Sale:

﴿تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ﴾

O pogorâre de la Cel Milostiv, Îndurător; o Carte ale cărei versete au fost deslușite
[Fuṣṣilat: 2–3]

, înțelegem că acest Coran este și o milă pentru robi. Stăpânirea lui Allah se întemeiază pe milă. Allah Preaînaltul spune:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

Laudă lui Allah, Domnul lumilor, Cel Milostiv, Îndurător.
[Al-Fātiḥah: 2–3]

. Tot ceea ce Allah le-a poruncit robilor Săi ori le-a interzis este o milă față de ei.

4. Coranul este Cuvântul lui Allah. Dacă Allah l-a pogorât, el este Cuvântul Său, nu al altcuiva, după cum au spus predecesorii, Allah să aibă milă de ei. El este necreat, deoarece niciunul dintre atributele lui Allah, nici chiar atributele care privesc faptele Sale, nu este creat.

Coranul este Cuvântul lui Allah, pogorât și necreat. Dacă se întreabă: *„Tot ceea ce este pogorât este necreat?”*, răspundem: nu. Însă orice lucru pogorât care este un atribut atribuit lui Allah este necreat, precum Cuvântul. Altfel, Allah a pogorât apă din cer, iar apa este creată. Allah Preaînaltul a spus: *«Am pogorât fierul»* [Al-Ḥadīd: 25], iar fierul este creat. Și a spus:

﴿وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ﴾

V-a pogorât dintre vite opt perechi
[Az-Zumar: 6]

, iar vitele sunt create. Dacă ceea ce este pogorât de la Allah este un atribut care nu există de sine stătător, ci aparține altcuiva, atunci trebuie să fie necreat, deoarece face parte dintre atributele lui Allah.
Cuvintele Sale:

﴿أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنتُمْ مُدْهِنُونَ﴾

Oare față de acest cuvânt sunteți voi îngăduitori?

Întrebarea exprimă dezaprobarea și mustrarea. Prin *„cuvânt”* se înțelege Coranul. Mudhin este cel care se teme de altcineva și îi face pe plac prin cuvinte și fapte. Înțelesul este: *„Vă arătați îngăduitori față de acest cuvânt, vă temeți și îl tratați cu ușurătate?!”* Nu vi se cuvine aceasta. Dimpotrivă, cine are Coranul trebuie să-l vestească deschis, să-l lămurească și să lupte prin el. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَجَاهِدْهُم بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا﴾

Luptă împotriva lor prin el cu o luptă măreață.
[Al-Furqān: 52]

.
Cuvintele Sale:

﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾

Și faceți din partea voastră de hrană faptul că tăgăduiți

. Cei mai mulți comentatori consideră că un termen al construcției de anexare a fost omis: *„Oare faceți din mulțumirea pentru darul vostru...”* Este vorba despre tot ceea ce Allah v-a dăruit, fie ploaia, fie pogorârea Coranului. Adică răspundeți acestei binefaceri mărețe prin tăgăduirea ei. Chiar dacă

Profetul ﷺ a pomenit versetul în legătură cu ploaia, el cuprinde ploaia și alte daruri.

S-a spus și că în verset nu este omis nimic, iar înțelesul este: *„Faceți din mulțumirea voastră o tăgăduire”*. S-a arătat că însăși mulțumirea este un dar. Aceasta este părerea corectă; mai mult, ea este unul dintre cele mai mărețe daruri. Poetul a spus:

Dacă mulțumirea mea pentru binefacerea lui Allah este ea însăși o binefacere / asupra mea, pentru care Îi datorez la rândul ei mulțumire,

cum să ajung la mulțumirea cuvenită decât prin harul Său, / chiar dacă zilele se lungesc și viața se prelungește?

O binefacere cere mulțumire. Dacă mulțumești pentru ea, aceasta este o altă binefacere, care cere o a doua mulțumire. Dacă mulțumești și a doua oară, aceasta este o binefacere care cere o a treia mulțumire, și tot astfel, fără sfârșit. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾

Dacă ați număra binefacerea lui Allah, nu ați putea-o cuprinde.
[An-Naḥl: 18]

.

Cuvintele Sale: *«Faptul că tăgăduiți»*. Anna și propoziția introdusă prin ea au valoarea unui nume de acțiune, fiind al doilea complement direct al lui tajʿalūn, *„faceți”*. Adică transformați mulțumirea voastră în tăgăduire. Fără îndoială, este o nechibzuință ca omul să răspundă binefacerii Domnului său prin tăgăduire. Dacă binefacerea este revelația, îi neagă vestirea, nu-i împlinește porunca și nu se ferește de ceea ce interzice. Dacă este un dar prin care trupurile cresc, îl atribuie altcuiva decât lui Allah, spunând: *„Acesta vine de la astru”* ori *„Acesta vine din munca mea”*, precum a spus Qārūn:

﴿إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾

Mi-a fost dat numai datorită unei științe pe care o am.
[Al-Qaṣaṣ: 78]

.

Aspecte cuprinse în acest capitol:

Primul: explicarea versetului din Al-Wāqiʿah.

Al doilea: pomenirea celor patru lucruri care țin de practicile jāhiliyyah.

Explicarea aspectelor cuprinse în capitol:
Primul: explicarea versetului din Al-Wāqiʿah, și anume cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ﴾

Și faceți din partea voastră de hrană faptul că tăgăduiți

. Explicarea lui a fost arătată mai înainte.
Al doilea: pomenirea celor patru lucruri care țin de practicile jāhiliyyah: defăimarea obârșiei, lauda cu rangul strămoșilor, cererea ploii de la astre și bocirea mortului.

Al treilea: pomenirea necredinței în cazul unora dintre ele.

Al patrulea: există o necredință care nu scoate din religie.

Al cincilea: cuvintele Sale: „Dintre robii Mei, unii au ajuns în această dimineață credincioși în Mine, iar alții necredincioși", ca urmare a venirii unei binefaceri.

Al treilea: pomenirea necredinței în cazul unora dintre ele, precum cererea ploii de la astre, defăimarea obârșiei și bocirea mortului, după cum se spune în hadith: *„Două lucruri se află printre oameni și sunt pentru ei necredință: defăimarea obârșiei și bocirea mortului."*[29]

Al patrulea: există o necredință care nu scoate din religie. Unele forme ale cererii ploii de la astre constituie necredință care scoate din religie, iar altele o necredință mai mică decât aceasta. Explicarea a fost arătată mai înainte.

Al cincilea: cuvintele Sale: *„Dintre robii Mei, unii au ajuns în această dimineață credincioși în Mine, iar alții necredincioși"*, ca urmare a venirii unei binefaceri. Când vine o binefacere, oamenii se împart în cei care cred în Allah și cei care săvârșesc necredință față de El. Hotărârea privind atribuirea ploii astrului a fost explicată mai înainte. Când primește o binefacere, omul nu trebuie să o atribuie cauzelor ei desprinzându-le de Allah, ci să creadă că ele sunt numai cauze, dacă într-adevăr sunt cauze. De pildă, un om se înecă, iar lângă el se află un bărbat puternic; bărbatul a coborât în apă și l-a salvat. Cel salvat trebuie să recunoască binefacerea lui Allah asupra sa. Dacă Allah nu ar fi rânduit, prin hotărârea Sa asupra creației și prin porunca Sa religioasă, ca acest om să te salveze, salvarea nu s-ar fi petrecut. Tu crezi, așadar, că acesta este numai o cauză.
Dacă însă omul se înecă, Allah îi ușurează ieșirea, iar el spune: *„Cutare walī m-a salvat"*, aceasta este asociere majoră, deoarece nu este o cauză adevărată. În plus, atribuirea salvării acelui walī nu arată că omul îl socotește o cauză, ci că îl socotește salvator prin el însuși. Credința că ar fi o cauză, în vreme ce se află în mormânt, nu își are locul. De aceea, atunci când adepții acestor awliyā' sunt loviți de necaz, le cer ajutorul lor în locul lui Allah

29 Relatat de Muslim, nr. 67.

Preaînaltul și cad în asocierea majoră, fie fără să știe, fie cu bună știință. Apoi pot fi puși la încercare: lucrul dorit se petrece în momentul invocării acestor awliyā', nu datorită invocării lor. Știm că aceștia nu le răspund, potrivit cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾

Dacă îi invocați, ei nu aud chemarea voastră; iar dacă ar auzi-o, nu v-ar răspunde.
[Fāṭir: 14]

. Și cuvintelor Sale:

﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾

Cine este mai rătăcit decât cel care invocă în afara lui Allah pe cineva care nu-i va răspunde până în Ziua Învierii?
[Al-Aḥqāf: 5]

.

Al șaselea: înțelegerea cu atenție a credinței în acest context.

Al șaptelea: înțelegerea cu atenție a necredinței în acest context.

Al optulea: luarea-aminte la cuvintele „Cutare și cutare astru și-a adeverit vestirea".

Al nouălea: învățatul îi prezintă celui care învață o problemă întrebându-l despre ea, potrivit cuvintelor: „Știți ce a spus Domnul vostru?"

Al șaselea: înțelegerea cu atenție a credinței în acest context. Ea constă în atribuirea ploii harului și milei lui Allah.

Al șaptelea: înțelegerea cu atenție a necredinței în acest context. Ea constă în atribuirea ploii astrului, spunând: *„Aceasta s-a întâmplat datorită cutărui astru"* și altele asemenea.

Al optulea: luarea-aminte la cuvintele *„Cutare și cutare astru și-a adeverit vestirea"*. Acestea sunt apropiate de expresia *„Am primit ploaie datorită cutărui astru"*, deoarece lauda adusă astrului pentru adeverirea vestirii sale presupune că ploaia a venit potrivit făgăduinței sale, apoi prin împlinirea ei.

Al nouălea: învățatul îi prezintă celui care învață o problemă întrebându-l despre ea, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *„Știți ce a spus Domnul vostru?"* Învățatul îi pune celui care învață întrebarea pentru a-i atrage atenția. Trimisul ﷺ știa că însoțitorii nu cunosc ce a spus Allah, însă a dorit să le îndrepte atenția spre acest lucru și a spus: *„Știți ce a spus Domnul vostru?"* Astfel, inimile lor devin atente.

Al zecelea: avertismentul adresat bocitoarei.

Al zecelea: avertismentul adresat bocitoarei, potrivit cuvintelor sale: *„Dacă nu se căiește înainte să moară, va fi ridicată în Ziua Învierii purtând un veșmânt de smoală și o cămașă de râie."* Este un avertisment cumplit.

31 Iubirea pentru Allah

Capitol despre cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

Printre oameni sunt unii care își iau, în afara lui Allah, egali pe care îi iubesc așa cum Îl iubesc pe Allah

.[30]

Cuvintele sale: Capitol despre cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا﴾

Printre oameni sunt unii care își iau, în afara lui Allah, egali...

. Autorul, Allah Preaînaltul să aibă milă de el, a ales versetul drept titlu. Acest titlu poate fi înțeles ca *„Capitolul despre iubire”*. La temelia tuturor faptelor stă iubirea. Omul lucrează numai pentru ceea ce iubește: fie pentru a dobândi un folos, fie pentru a îndepărta o vătămare. Dacă face un lucru, îl iubește fie pentru el însuși, precum hrana, fie pentru altceva, precum leacul.

Adorarea lui Allah se întemeiază pe iubire; mai mult, iubirea este însăși esența adorării. Dacă ai adora fără iubire, adorarea ta ar deveni o coajă lipsită de suflet. Când omul are în inimă iubirea

30 Sura Al-Baqarah, versetul 165.

pentru Allah și dorința de a ajunge în Paradisul Său, va urma calea care îl duce acolo.

De aceea, când politeiștii și-au iubit dumnezeii, această iubire i-a dus să-i adore în afara lui Allah ori alături de El.

Iubirea se împarte în două categorii:

Prima categorie: iubirea de adorare. Ea aduce smerire și preamărire, făcând ca în inima omului să se afle o asemenea cinstire și preamărire a celui iubit, încât să-i împlinească porunca și să se ferească de ceea ce interzice. Această iubire Îi aparține numai lui Allah. Cine iubește alături de Allah pe altcineva cu o iubire de adorare săvârșește asociere majoră. Învățații o numesc *„iubirea aparte”*.

A doua categorie: iubirea care nu este, în sine, adorare. Aceasta are mai multe feluri:

Primul fel: iubirea pentru Allah și întru Allah. Ea izvorăște din iubirea lui Allah, adică din faptul că lucrul iubit Îi este drag lui Allah Preaînaltul. Poate fi vorba despre persoane, precum profeții, trimișii, cei deplin sinceri, martirii și cei drepți, sau despre fapte, precum rugăciunea, zakāh, faptele bune și altele. Acest fel de iubire urmează primei categorii, care este iubirea lui Allah.

Al doilea fel: iubirea plină de grijă și milă, precum iubirea pentru propriul copil, pentru cei mici, pentru cei slabi și pentru bolnavi.

Al treilea fel: iubirea de cinstire și respect, fără adorare, precum iubirea omului pentru tatăl său, pentru dascălul său ori pentru un vârstnic dintre oamenii buni.

Al patrulea fel: iubirea firească, precum iubirea pentru hrană, băutură, îmbrăcăminte, mijlocul de deplasare și locuință.

Cel mai nobil dintre aceste feluri este primul. Celelalte țin de lucrurile permise, însă devin adorare dacă li se alătură ceea ce le dă acest rost. Omul își iubește tatăl cu cinstire și respect; dacă, prin această iubire, urmărește să-L adore pe Allah, împlinindu-și datoria de bunătate față de tatăl său, ea devine adorare. De asemenea, își iubește copilul cu grijă și milă; dacă îi alătură împlinirea poruncii lui Allah de a-l îndrepta și de a-l crește bine, ea devine adorare.

La fel, iubirea firească pentru mâncare, băutură, îmbrăcăminte și locuință devine adorare dacă omul urmărește prin ele să capete putere pentru adorare. De aceea, *„Profetului ﷺ i-au fost făcute dragi femeile și parfumul”*[31] dintre lucrurile acestei lumi. Femeile i-au fost făcute dragi deoarece aceasta corespunde firii omenești și datorită marilor foloase care decurg de aici. Parfumul i-a fost făcut drag deoarece înviorează și odihnește sufletul și lărgește pieptul. Cele bune sunt pentru cei buni, iar Allah este Bun și nu primește decât ceea ce este bun.
Când omul se folosește de aceste lucruri cu scopul adorării, ele devin adorare. Profetul ﷺ a spus:

„Faptele sunt numai după intenții, iar fiecare om are numai ceea ce a intenționat.”

[32] Învățații au spus că lucrul fără de care o îndatorire obligatorie nu poate fi împlinită devine și el obligatoriu. Au mai spus că mijloacele primesc hotărârile scopurilor. Acesta este un lucru asupra căruia există acord.

Autorul, Allah să aibă milă de el, a pomenit în acest capitol două versete:

Primul este versetul ales drept titlu. În cuvintele *„Printre oameni”*, particula min arată o parte dintr-un întreg. Ea și substantivul pe care îl guvernează constituie numele predicativ pus înainte, iar man yattakhidhu, *„cei care își iau”*, este subiectul pus după el.

Cuvântul andādan, *„egali”*, este pluralul lui nidd, care înseamnă asemănătorul și egalul.

---

31 Consemnat de imamul Aḥmad, 3/128, 199 și 285, și de An-Nasā'ī în „Viața alături de femei”, capitolul despre iubirea femeilor, 7/61. În comentariul lui Al-Albānī la Al-Mișkāh, 3/1448, se spune: „Lanțul său de transmitere este ḥasan.”

32 Consemnat de Al-Bukhārī în „Începutul revelației”, capitolul despre felul în care a început revelația, 1/13, și de Muslim în „Conducerea”, capitolul despre cuvintele Profetului ﷺ „Faptele sunt numai după intenții”, 3/1515.

Cuvintele Sale:

﴿يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

Pe care îi iubesc așa cum Îl iubesc pe Allah

. Adică în felul și natura iubirii. Natura ei constă în a iubi pe altcineva decât Allah cu iubire de adorare. Felul ei constă în a-l iubi la fel ca pe Allah ori mai mult. Unii își preamăresc ființa iubită și îi apără cinstea cu mai multă ardoare decât Îl preamăresc pe Allah și Îi apără cinstea. Dacă li s-ar spune *„Jură pe Allah!”*, ar jura mințind, fără să le pese. Însă, dacă li s-ar spune *„Jură pe cel pe care îl socotești egal!”*, nu ar jura mințind. Aceasta este asociere majoră.

Despre cuvintele Sale *„Așa cum Îl iubesc pe Allah”*, comentatorii au două păreri:

Prima: expresia are sensul său aparent, iar numele de acțiune *„iubire”* este legat de obiectul său: îi iubesc așa cum Îl iubesc ei pe Allah. Ei îi iubesc pe acești egali cu iubirea datorată lui Allah, făcându-i asociați ai Lui în iubire. Însă cei care cred Îl iubesc pe Allah mai puternic decât Îl iubesc aceștia. Aceasta este părerea corectă.

A doua: expresia înseamnă iubirea pentru Allah care vine din partea credincioșilor. Ei îi iubesc, așadar, pe acești egali așa cum credincioșii Îl iubesc pe Allah, Atotputernicul și Mărețul. Deși formularea poate primi acest sens, contextul nu îl admite, căci ar contrazice cuvintele care urmează:

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ﴾

Cei care cred sunt mai puternici în iubirea lor pentru Allah.

Iubirea credincioșilor pentru Allah este mai puternică fiindcă este o iubire curată, fără asociere. Iubirea lor este, așadar, mai puternică decât iubirea acelora pentru Allah.

Dacă se spune: *„Din cuvintele «Mai puternici în iubirea lor pentru Allah», cuiva i-ar putea veni în minte că și credincioșii îi iubesc pe acești egali. Care este răspunsul?”*
Răspunsul este că în limba arabă se poate face o comparație între două lucruri chiar dacă unul dintre ele este cu totul lipsit de însușirea comparată. Un exemplu sunt cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ مَقِيلًا﴾

Oamenii Paradisului vor avea în ziua aceea un sălaș mai bun și un loc de odihnă mai frumos.
[Al-Furqān: 24]

. Totuși, în sălașul oamenilor Focului nu există niciun bine. Allah Preaînaltul mai spune:

﴿آللَّهُ خَيْرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

Allah este mai bun sau ceea ce Îi asociază ei?
[An-Naml: 59]

. Cealaltă parte nu are nimic care să îngăduie o asemenea punere în balanță; însă adversarului i se vorbește potrivit credinței sale.

Legătura versetului cu acest capitol despre iubire:
Omului îi este interzis să iubească pe cineva cu iubirea datorată lui Allah, deoarece aceasta este asociere majoră, care scoate din religie. Acest lucru se întâlnește la unii adoratori și la unii slujitori: unii adoratori preamăresc și iubesc anumite morminte ori anumiți awliyā’ cu iubirea datorată lui Allah sau chiar mai mult. La fel, îi găsești pe unii slujitori iubindu-i pe acești conducători mai mult decât Îl iubesc pe Allah și preamărindu-i mai mult decât Îl preamăresc pe Allah. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَاءَنَا فَأَضَلُّونَا السَّبِيلَا ۞ رَبَّنَا آتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا كَبِيرًا﴾

Ei vor spune: „Doamne, noi le-am dat ascultare stăpânilor și mai-marilor noștri, iar ei ne-au rătăcit de la cale! Doamne, dă-le o pedeapsă îndoită și blestemă-i cu un blestem mare!”

[Al-Aḥzāb: 67–68]

.

Și cuvintele Sale:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ﴾

Spune: „Dacă părinții voștri, fiii voștri, frații voștri, soțiile voastre, neamul vostru, averile pe care le-ați agonisit, negoțul de a cărui lâncezire vă temeți și locuințele care vă plac vă sunt mai dragi decât Allah, Trimisul Său și lupta pe calea Lui, atunci așteptați până când Allah va veni cu hotărârea Sa!”[33]

---

33 Sura At-Tawbah, versetul 24.

Al doilea verset cuprinde cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ﴾

Spune: „Dacă părinții voștri și fiii voștri...”

. *„Părinții voștri”* este subiectul gramatical în construcția cu verbul kāna, iar celelalte elemente enumerate sunt la nominativ, legate de el prin coordonare. Numele predicativ al lui kāna este

﴿أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

Vă sunt mai dragi decât Allah și Trimisul Său

. Porunca *„Spune”* îi este adresată Trimisului ﷺ, iar prin cuvintele *„Părinții voștri”* este vizată comunitatea.
Porunca din cuvintele *„Atunci așteptați”* are sensul unei amenințări: așteptați pedeapsa lui Allah. De aceea a spus:

﴿حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ﴾

Până când Allah va veni cu hotărârea Sa

, nimicindu-i pe cei care dau întâietate iubirii celor opt categorii în fața iubirii lui Allah, a Trimisului Său și a luptei pe calea Lui.

Versetul arată că iubirea pentru acestea, chiar dacă nu este iubire de adorare, devine o cauză a pedepsei atunci când primește întâietate față de iubirea lui Allah.

De aici înțelegem că omul care neglijează poruncile lui Allah pentru poruncile tatălui său îl iubește pe tatăl său mai mult decât pe Domnul său.

Deși numai Allah cunoaște ceea ce se află în inimi, lucrările mădularelor dau mărturie despre aceasta. De aceea se relatează de la Al-Ḥasan, Allah să aibă milă de el, că a spus: *„Nimeni nu*

ascunde ceva înlăuntrul său fără ca Allah Preaînaltul să-l arate pe chipul său și în vorbele care îi scapă." Mădularele sunt, așadar, oglinda inimii.

Dacă se spune: *„Iubirea se află în inimă, iar omul nu o poate stăpâni. De aceea se relatează de la Profet ﷺ că a spus: «O, Allah! Aceasta este împărțirea mea în ceea ce pot stăpâni; nu mă mustra pentru ceea ce nu pot stăpâni.»*[34] *Cum poate omul să iubească un lucru pe care îl urăște? Nu ar fi aceasta o încercare de a face posibil ceea ce este imposibil?"*

Răspunsul este că obiecția nu este întemeiată. Iubirea omului pentru un lucru se poate schimba în ură și invers, fie datorită unei cauze vădite, fie printr-o voință sinceră. De pildă, ai un prieten pe care îl iubești, însă el te fură și îți încalcă cinstea; ajungi să-l urăști din această pricină. Schimbarea se poate petrece și printr-o voință sinceră, precum în cazul unui om căruia îi place să fumeze, dar dobândește o voință sinceră și o hotărâre statornică, ajunge să urască fumatul și îl părăsește.

ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el, i-a spus Profetului ﷺ: *„Îmi ești mai drag decât orice, în afară de mine însumi."* Profetul ﷺ a spus:

„Nu, pe Cel în mâna Căruia se află sufletul meu, până când nu îți voi fi mai drag decât tine însuți!"

El a spus: *„Acum, pe Allah, îmi ești mai drag decât mine însumi!"*

34 Consemnat de Aḥmad în Al-Musnad, 6/144; de Abū Dāwūd în „Căsătoria", capitolul despre împărțirea între soții, 2/601; de At-Tirmidhī în „Căsătoria", capitolul despre tratarea egală a soțiilor, 4/107; de An-Nasāʾī în „Viața alături de femei", capitolul despre înclinarea bărbatului spre unele dintre soțiile sale mai mult decât spre altele, 7/64; de Ibn Mājah în „Căsătoria", capitolul despre împărțirea între soții, 1/633; de Ad-Dārimī, 2/67; de Ibn Ḥibbān, nr. 4197, care l-a declarat autentic; și de Al-Ḥākim, 2/187, care l-a declarat autentic potrivit condițiilor lui Muslim, iar Adh-Dhahabī a fost de acord cu el. At-Tirmidhī a dat întâietate formei mursal, spunând: „Relatarea lui Ḥammād ibn Zayd, de la Ayyūb, de la Abū Qilābah, în forma mursal, este mai autentică." Vezi Tuḥfat al-Aṣrāf, 11/471, nr. 16290; Jāmiʿ al-Uṣūl, 11/514; și Nayl al-Awṭār, 6/372.

Atunci Profetul ﷺ a spus: *„Acum, o, ʿUmar!”*[35] Iubirea lui ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el, pentru Profet ﷺ sporise, iar Profetul ﷺ i-a confirmat că iubirea se poate schimba.

Poate că auzi anumite lucruri despre o persoană pe care o iubești și ajungi să o urăști. Apoi afli că acele vorbe erau minciuni și iubirea ta pentru ea revine.

Anas a relatat că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Niciunul dintre voi nu crede până când nu îi voi fi mai drag decât copilul său, părintele său și toți oamenii.” Consemnat de cei doi.[36]

Cuvintele din hadithul lui Anas: *„Nu crede”*. Este o negare a credinței. Uneori, negarea credinței privește desăvârșirea ei obligatorie, iar alteori existența ei, adică însăși temelia ei. În acest hadith este negată desăvârșirea obligatorie a credinței. Excepția este atunci când inima este cu totul lipsită de iubire pentru Trimis ﷺ; fără îndoială, în acel caz este negată însăși temelia credinței.

Cuvintele sale: *„Decât copilul său”*. Acestea cuprind atât băiatul, cât și fata. A început cu iubirea pentru copil deoarece, de obicei, inima este mai strâns legată de el decât de tată.

Cuvintele sale: *„Părintele său”*. Acestea cuprind tatăl, bunicul și înaintașii pe linie paternă, precum și mama, bunica și înaintașele ei.

Cuvintele sale: *„Și toți oamenii”*. Acestea cuprind frații, unchii paterni și fiii lor, prietenii și propria persoană, deoarece și el face parte dintre oameni. Credința nu este, așadar, deplină până când Trimisul nu îi este mai drag decât toate făpturile. Dacă aceasta privește iubirea pentru Trimisul lui Allah ﷺ, cum trebuie să fie iubirea pentru Allah Preaînaltul?!

---

35 Consemnat de Al-Bukhārī în „Jurămintele”, capitolul despre felul jurământului Profetului ﷺ, 4/216, din relatarea lui ʿAbd Allāh ibn Hishām, despre ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el.

36 Consemnat de Al-Bukhārī în „Credința”, capitolul „Iubirea pentru Trimis ﷺ ține de credință”, 1/22, și de Muslim în „Credința”, capitolul despre obligația de a-l iubi pe Trimisul lui Allah ﷺ mai mult decât familia, 1/67.

Iubirea pentru Trimisul lui Allah ﷺ are mai multe temeiuri:

Primul: el este Trimisul lui Allah. Dacă Allah îți este mai drag decât orice, Trimisul Său îți este mai drag decât orice făptură.

Al doilea: pentru adorarea lui Allah și transmiterea mesajului Său pe care le-a împlinit.

Al treilea: pentru însușirile nobile și faptele frumoase cu care Allah l-a înzestrat.

Al patrulea: el este mijlocul călăuzirii, învățării și îndrumării tale.

Al cincilea: pentru răbdarea sa în fața vătămărilor suferite în transmiterea mesajului.

Al șaselea: pentru strădania sa, cu averea și propria persoană, de a înălța Cuvântul lui Allah.

Din acest hadith se desprind următoarele foloase:

1. Obligația de a da întâietate iubirii pentru Trimis ﷺ față de iubirea de sine.

2. Apărarea Trimisului ﷺ cu propria viață și avere, deoarece trebuie să dai întâietate iubirii pentru el față de propria persoană și de bunurile tale.

3. Omul trebuie să sprijine Sunnah Trimisului lui Allah ﷺ și să-și pună în slujba ei propria persoană, averea și toate puterile, deoarece aceasta ține de desăvârșirea iubirii pentru Trimisul lui Allah ﷺ. De aceea, unii învățați au spus despre cuvintele

﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾

Cel care te urăște este cel lipsit de urmași
[Al-Kawthar: 3]

că șāni' înseamnă *„cel care te urăște"*. Au spus că, tot astfel, cine urăște Legea sa ﷺ este tăiat de la bine, fără bine în el.

4. Este permisă iubirea de grijă, cinstire și respect, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *„Mai drag decât copilul său și părintele său..."* El a afirmat astfel existența acestei iubiri. Este un lucru firesc, pe care nimeni nu îl neagă.

5. Obligația de a da întâietate cuvintelor Trimisului ﷺ față de cuvintele tuturor oamenilor, deoarece din faptul că el este mai iubit decât oricine rezultă că vorba sa trebuie să aibă întâietate față de vorba oricărui om, chiar și față de a ta. De pildă, spui un lucru, îl dorești și îl faci. Vine cineva și îți spune: *„Acesta contrazice cuvintele Trimisului ﷺ."* Dacă Trimisul îți este mai drag decât propria persoană, îi vei apăra cuvintele mai mult decât pe ale tale și te vei corecta prin cuvintele sale ﷺ. Vei părăsi ceea ce dorești pentru a-i da ascultare Trimisului ﷺ. Acesta este semnul întâietății iubirii pentru el față de iubirea de sine. De aceea, cineva a spus:

Te împotrivești lui Allah, pretinzând totuși că Îl iubești; / pe viața mea, aceasta este o socoteală de mirare!

Dacă iubirea ta ar fi sinceră, I-ai da ascultare; / cel care iubește îl ascultă pe cel iubit.

Așadar, din acest hadith se desprinde obligația de a da întâietate cuvintelor Trimisului ﷺ față de cuvintele tuturor oamenilor, chiar și față de cele ale lui Abū Bakr, ʿUmar și ʿUthmān, ale celor patru imami și ale celor de după ei. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾

Niciunui credincios și niciunei credincioase nu li se cuvine, atunci când Allah și Trimisul Său au hotărât un lucru, să mai aibă de ales în treaba lor.

[Al-Aḥzāb: 36]

.

Însă, dacă găsim un hadith care contrazice alte hadithuri autentice ori părerea învățaților și a majorității comunității, trebuie să cercetăm temeinic și să nu ne grăbim, deoarece urmarea abaterilor de la ceea ce este bine stabilit duce la abatere. Dacă vezi un hadith care contrazice ceea ce urmează cei mai mulți din comunitate ori hadithurile autentice, statornice asemenea

munților, nu te grăbi să-l primești. Trebuie să verifici și să cercetezi lanțul său de transmitere până când lucrul ți se limpezește. Odată lămurit, nu este nimic rău ca o dovadă mai puternică să primească o restrângere a sensului general printr-una mai slabă, dacă și aceasta constituie o dovadă valabilă. Esențială este cercetarea temeinică.

Această regulă îți folosește în privința multor păreri apărute de curând, pe care înaintașii le-au lăsat deoparte și care au devenit subiect de discuție printre oameni. Regula trebuie urmată și se pune întrebarea: *„Unde au fost oamenii față de aceste hadithuri?"* Dacă aceste hadithuri ar face parte din Legea lui Allah, ele ar fi fost transmise, păstrate și cunoscute. Un exemplu este afirmația că omul care nu a împlinit ṭawāf al-ifāḍah înainte de apusul soarelui în ziua sărbătorii revine în starea de iḥrām. Deși lanțul acestui hadith[37] pare autentic, hadithul este slab și contrazice relatările bine stabilite. De aceea, nu s-a pomenit că ar fi lucrat potrivit lui decât unul sau doi dintre urmașii însoțitorilor; altfel, comunitatea urmează contrariul lui. În privința unor asemenea hadithuri, omul trebuie să cerceteze cu grijă și să verifice temeinic. Nu spunem că ele nu ar putea fi autentice.

Legătura acestui hadith cu tema capitolului:
Legătura este limpede, deoarece iubirea pentru Trimis ﷺ izvorăște din iubirea lui Allah. Dacă credința nu este deplină până când Trimisul ﷺ nu îi este omului mai drag decât propria persoană și decât toți oamenii, iubirea pentru Allah are cu atât mai mult întâietate și este mai măreață.

Cei doi au consemnat tot de la el că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Trei însușiri, dacă se află într-un om, îl fac să afle dulceața credinței: Allah și Trimisul Său să îi fie mai dragi decât orice altceva; să iubească un om numai pentru Allah; și să-i fie

---

37 Consemnat de Abū Dāwūd în capitolul despre ifāḍah la pelerinaj, 3/508. Al-Mundhirī a spus în Mukhtaṣar as-Sunan, 2/428: „În lanțul său de transmitere se află Muḥammad ibn Isḥāq, despre care s-a discutat mai înainte." Vezi și Tahdhīb as-Sunan de Ibn al-Qayyim, 2/427.

la fel de urât să se întoarcă la necredință, după ce Allah l-a salvat din ea, pe cât îi este de urât să fie aruncat în Foc."[38]

Cuvintele din al doilea hadith al lui Anas: *„Trei însușiri, dacă se află într-un om"*. Este vorba despre trei trăsături, iar kunna are sensul de *„se află în el"*.

Din punct de vedere gramatical, thalāth, *„trei"*, este subiect. Este permis ca propoziția să înceapă cu acest cuvânt nehotărât deoarece aduce un înțeles folositor, potrivit cuvintelor lui Ibn Mālik:

Nu este îngăduit începutul printr-un nume nehotărât / dacă nu aduce un înțeles folositor...[39]

În expresia man kunna fīhi, man este condițional. Kunna provine din kāna și este un verb la timpul trecut care modifică funcțiile propoziției nominale. Nūn este pronumele care îndeplinește funcția de nume al său, iar fīhi, *„în el"*, este numele predicativ.

Cuvintele sale: *„Află prin ele"*. Wajada, *„a aflat"*, este un verb la timpul trecut, aflat în poziția gramaticală de jussiv ca răspuns al condiției. Întreaga construcție formată din condiție și răspunsul ei îndeplinește funcția de nume predicativ al subiectului.

Cuvintele sale: *„Află prin ele dulceața credinței"*. Bā' exprimă cauza, iar *„dulceața"* este complementul direct al lui wajada. Dulceața credinței este liniștea, odihna și deschiderea pe care omul le găsește în sufletul și în inima sa. Nu este simțită prin salivă și gură; dulceața de aici este cea a inimii.

Prima dintre însușirile pomenite în hadith:
Cuvintele sale: *„Allah și Trimisul Său să îi fie mai dragi decât orice altceva"*. Trimisul este Muḥammad ﷺ. Tot astfel, iubirea pentru toți trimișii este obligatorie.

38 Consemnat de Al-Bukhārī în „Credința", capitolul despre dulceața credinței, 1/22, și de Muslim în „Credința", capitolul despre însușirile prin care cel care le are află dulceața credinței, 1/66.

39 Alfiyyat Ibn Mālik, p. 16.

Cuvintele sale: *„Mai dragi decât orice altceva”*. Adică mai dragi decât întreaga lume, propria persoană, copilul, părintele, soția și orice altceva în afara lor. Dacă se întreabă: *„De ce hadithul folosește conjuncția wa, «și», în expresia «Allah și Trimisul Său», iar apoi un nume predicativ comun, «mai dragi decât orice altceva»?”*

Răspunsul: deoarece iubirea pentru Trimis ﷺ izvorăște din iubirea lui Allah. De aceea, mărturisirea *„Mărturisesc că nu există nicio divinitate vrednică de adorare în afară de Allah și că Muḥammad este Trimisul lui Allah”* constituie un singur stâlp. Sinceritatea adorării nu este deplină decât prin urmarea învățăturii care a venit prin Profet ﷺ.

A doua însușire:

Cuvintele sale: *„Să iubească un om numai pentru Allah”*.

Expresia *„Să iubească un om”* cuprinde atât bărbatul, cât și femeia.

Cuvintele sale: *„Numai pentru Allah”*. Lām exprimă motivul: îl iubește de dragul lui Allah, deoarece acel om Îi dă ascultare lui Allah, Atotputernicul și Mărețul.

Iubirea omului pentru altcineva poate avea multe motive: îl iubește pentru un folos lumesc, pentru înrudire ori pentru tovărășie; bărbatul își iubește soția pentru bucuria vieții alături de ea și îl iubește pe cel care i-a făcut bine. Însă, dacă îl iubești pe acel om pentru Allah, aceasta este una dintre cauzele aflării dulcelii credinței.

Într-o altă relatare: „Nimeni nu află dulceața credinței până când...”[40] *— până la sfârșitul hadithului.*

A treia însușire:

Cuvintele sale: *„Să-i fie la fel de urât să se întoarcă la necredință, după ce Allah l-a salvat din ea, pe cât îi este de urât să fie aruncat în Foc.”*

---

40 Consemnată de Al-Bukhārī în „Bunele purtări”, capitolul despre iubirea pentru Allah, 4/98.

Acest caz privește un necredincios care a intrat în Islam. Îi este la fel de urât să se întoarcă la necredință, după ce Allah l-a salvat din ea, pe cât îi este de urât să fie aruncat în Foc. A fost pomenit acest caz deoarece necredinciosul este obișnuit cu starea în care s-a aflat mai înainte și ar putea reveni la ea, spre deosebire de cel care nu a cunoscut deloc necredința. Ura față de întoarcerea la necredință, asemenea urii față de aruncarea în Foc, este una dintre cauzele aflării dulcеții credinței.

Cuvintele sale: *„Într-o altă relatare: «Nimeni nu află dulceața credinței»”*. Autorul a adus această relatare deoarece, în prima, lipsa aflării dulcеții credinței este dedusă prin implicație, pe când în aceasta este exprimată direct. Indicația exprimată direct este mai puternică decât cea dedusă prin implicație.

Ibn ʿAbbās a spus: „Cine iubește pentru Allah, urăște pentru Allah, arată loialitate pentru Allah și se împotrivește pentru Allah — numai prin acestea se dobândește prietenia lui Allah. Un rob nu va afla gustul credinței — chiar dacă rugăciunile și postul său sunt multe — până când nu va fi astfel. Iar cele mai multe legături de frăție dintre oameni au ajuns să se întemeieze pe lucrurile acestei lumi, ceea ce nu le aduce niciun folos celor care le încheie”.

Cuvintele din relatarea lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi: *„Cine iubește pentru Allah”*. Man, *„cine”*, este condițional; verbul condiției este *„iubește”*, iar răspunsul este propoziția *„Numai prin acestea se dobândește prietenia lui Allah”*.

Fī poate arăta cadrul în care se petrece ceva, deoarece acesta este sensul său de bază. Poate exprima și cauza, întrucât uneori are acest sens, precum în cuvintele Profetului ﷺ: *„O femeie a intrat în Foc din pricina unei pisici”*,[41] adică din cauza unei pisici.

Expresia fī Allāh înseamnă *„pentru El”*, dacă socotim că fī exprimă cauza. Dacă socotim că arată cadrul, înțelesul este: cine

41 Sursele sale au fost pomenite mai înainte, la p. 33.

iubește în ceea ce Îl privește pe Allah, adică în religia și în Legea Sa, fără a urmări un folos lumesc.

Cuvintele sale: *„Urăște pentru Allah”*. Al-bughḍ înseamnă ura: urăște în ceea ce Îl privește pe Allah, iar dacă vede pe cineva care I se împotrivește lui Allah, îl urăște.

Există o deosebire între fī cauzal și fī care arată cadrul. În primul caz, ceea ce îl îndeamnă la iubire sau la ură este Allah. În al doilea, iubirea ori ura privește cele ce țin de Allah, Atotputernicul și Mărețul. Omul îl urăște pe cel pe care Allah îl urăște și îl iubește pe cel pe care El îl iubește.

Cuvintele sale: *„Arată loialitate pentru Allah”*. Loialitatea cuprinde iubirea, sprijinul și altele asemenea.

Cuvintele sale: *„Se împotrivește pentru Allah”*. Împotrivirea este opusul loialității: se ține departe de ei și îi urăște pentru Allah.

Cuvintele sale: *„Numai prin acestea se dobândește prietenia lui Allah”*. Acesta este răspunsul condiției: omul ajunge la prietenia lui Allah deoarece iubirea, ura, loialitatea și împotrivirea sa sunt pentru Allah.

În cuvântul *«walāyah»*, litera wāw poate primi două vocalizări: fatḥah sau kasrah. S-a spus că amândouă au același înțeles. S-a mai spus că, vocalizat cu fatḥah, înseamnă sprijin, după cum Allah Preaînaltul spune:

﴿مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ﴾

Nu aveți nicio îndatorire de a-i sprijini
[Al-Anfāl, 8:72]

, iar cu kasrah înseamnă a avea autoritate asupra unui lucru.

În expresia *«prin acestea»*, prepoziția bāʾ arată cauza. Ea trimite la iubirea pentru Allah, la ura pentru El, la loialitatea pentru El și la împotrivirea pentru El. Această relatare este mawqūf, însă are înțelesul unei relatări marfūʿ, deoarece legarea unei răsplăți de o faptă nu poate fi stabilită decât printr-un text revelat. Totuși, relatarea este slabă.

Înțelesul relatării este că omul nu află gustul, dulceața și desfătarea credinței până când nu este astfel, chiar dacă rugăciunile și postul său sunt multe. Cum ar putea un om cu judecată, cu atât mai mult un credincios, să fie loial vrăjmașilor lui Allah, când îi vede că Îi asociază pe alții, că nu cred în El și că Îi atribuie lipsuri și defecte, iar apoi să le fie loial și să-i iubească?! Chiar dacă un asemenea om s-ar ruga, ar sta în rugăciune întreaga noapte și ar posti toată viața, el nu ar putea dobândi gustul credinței. Inima ta trebuie, așadar, să fie plină de iubire și de loialitate față de Allah și să fie plină de ură și de împotrivire față de vrăjmașii lui Allah. Ibn al-Qayyim, Allah Preaînaltul să aibă milă de el, a spus:

Îi iubești pe vrăjmașii Celui iubit și pretinzi că Îl iubești?
Aceasta nu este cu putință.

Imamul Aḥmad, Allah să aibă milă de el, a spus: *«Când îl văd pe creștin, îmi închid ochii, fiindu-mi neplăcut să văd cu ochii mei un vrăjmaș al lui Allah».*

Acesta este cel care află gustul credinței. Cât despre acela care — Allah să ne ferească — socotește că evreii sau creștinii urmează, după trimiterea Profetului ﷺ, o religie încuviințată și primită de Allah, el este în afara Islamului și tăgăduiește cuvintele lui Allah:

﴿وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

Și am încuviințat Islamul ca religie pentru voi
[Al-Mā'idah, 5:3]

, precum și cuvintele Sale:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾

Cu adevărat, religia la Allah este Islamul
[Āl ʿImrān, 3:19]

, și cuvintele Sale:

﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

Iar cel care caută o altă religie decât Islamul, aceasta nu-i va fi primită, iar în Viața de Apoi va fi printre cei pierduți
[Āl ʿImrān, 3:85]

. Din pricina numărului mare de evrei, creștini și închinători la idoli, această chestiune a ajuns să prezinte un pericol pentru societate. Mulți oameni nu mai fac astăzi deosebirea dintre un musulman și un necredincios și nu știu că nemusulmanul este un vrăjmaș al lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, ba este și vrăjmașul lor, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ﴾

O, voi, cei care credeți! Nu-i luați pe vrăjmașii Mei și pe vrăjmașii voștri drept aliați
[Al-Mumtaḥanah, 60:1]

. Ei sunt, așadar, vrăjmașii noștri, chiar dacă se arată prietenoși. Allah Preaînaltul a spus:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

O, voi, cei care credeți! Nu-i luați pe evrei și pe creștini drept aliați. Ei sunt aliați unii altora. Iar acela dintre voi care îi ia drept aliați este dintre ei. Cu adevărat, Allah nu călăuzește neamul celor nedrepți

[Al-Mā'idah, 5:51]

.

Am ajuns acum într-o încercare și într-un mare pericol, căci există temerea că fiii noștri și fiii neamului nostru se vor sprijini pe aceștia, se vor împrieteni cu ei și îi vor iubi. De aceea, acest ținut în mod deosebit trebuie eliberat de prezența lor. Despre acest ținut, Trimisul ﷺ a spus:

«Îi voi scoate negreșit pe evrei și pe creștini din Peninsula Arabică, până când nu voi mai lăsa decât musulmani»

;[42] și a spus: *«Scoateți-i pe evrei și pe creștini din Peninsula Arabică»*;[43] și a spus: *«Scoateți-i pe politeiști din Peninsula Arabică»*.[44] Toate acestea au fost pentru ca oamenii să nu ajungă la confuzie și pentru ca aliații lui Allah să nu se amestece cu vrăjmașii Săi.

42 Relatat de Muslim, în Cartea jihadului, capitolul despre scoaterea evreilor și a creștinilor din Peninsula Arabică (3/1388), din relatarea lui ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb, Allah să fie mulțumit de el.

43 Vezi Al-Talkhīṣ al-Ḥabīr (4/125, nr. 1917).

44 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea jihadului, capitolul despre mijlocirea pe lângă oamenii aflați sub legământ (2/373), și de Muslim, în Cartea testamentului, capitolul despre neîntocmirea testamentului (3/1257).

Cuvintele sale: *«Iar cele mai multe legături de frăție dintre oameni au ajuns să se întemeieze pe lucrurile acestei lumi, ceea ce nu le aduce niciun folos celor care le încheie».*

Relatat de Ibn Ǧarīr.[45]

Cuvântul *«cele mai multe»* înseamnă majoritatea.

Expresia *«legături de frăție dintre oameni»* înseamnă afecțiunea și tovărășia lor. Cu alte cuvinte, cele mai multe legături de afecțiune și tovărășie dintre oameni se întemeiază pe lucrurile acestei lumi. Ibn ʿAbbās a spus aceasta, deși vremea lui este departe de a noastră și aproape de vremea profeției. Dacă oamenii se schimbaseră deja în timpul său, cum să mai fie oamenii de astăzi?

Legăturile de frăție dintre oameni au ajuns, cu rare excepții, să se întemeieze pe lucrurile acestei lumi. Ba lucrurile au mers și mai departe: ei își vând religia pentru viața lumească. Allah Preaînaltul a spus:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

O, voi, cei care credeți! Nu-I trădați pe Allah și pe Trimis și nu trădați lucrurile ce v-au fost încredințate, cu bună știință
[Al-Anfāl, 8:27]

45 Consemnat de Ibn al-Mubārak în Al-Zuhd (353), de la Ibn ʿAbbās, ca relatare mawqūf; de Abū Nuʿaym în Al-Ḥilyah (1/312), de la Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său, ca relatare marfūʿ; și de al-Ṭabarānī în Al-Kabīr (13537), de la Ibn ʿUmar, ca relatare mawqūf. Toate aceste căi se întorc la Layth ibn Abī Sulaym, care este slab și ajunsese să-și încurce relatările. Vezi Tahdhīb al-Tahdhīb (8/467) și Taqrīb al-Tahdhīb (2/138).

. Întrucât averea și iubirea vieții lumești sunt cele care îndeamnă cel mai adesea la trădare, El a continuat astfel:

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾

Și să știți că averile și copiii voștri sunt doar o încercare și că la Allah se află o răsplată măreață
[Al-Anfāl, 8:28]

.

Din relatarea lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său, se desprinde următorul învățământ:
Allah Preaînaltul are apropiați ai Săi. Acest lucru este statornicit prin textul Coranului. Cel Preaînalt a spus:

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا﴾

Allah este Ocrotitorul celor care cred
[Al-Baqarah, 2:257]

și a spus:

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾

Aliatul vostru este numai Allah, Trimisul Său și cei care cred
[Al-Mā'idah, 5:55]

. Allah are, așadar, apropiați care se îngrijesc de porunca Sa și împlinesc religia Sa, iar El îi ocrotește, ajutându-i, îndrumându-i spre ceea ce este drept, păzindu-i și dăruindu-le izbândă. Criteriul acestei apropieri este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾

Cu adevărat, apropiații lui Allah nu vor avea nicio teamă și nu se vor întrista: cei care au crezut și s-au temut de El
[Yūnus, 10:62–63]

.

Shaykh al-Islām a spus: *«Oricine este credincios și temător de Allah este un apropiat al lui Allah»*. S-a explicat mai înainte că walāyah înseamnă sprijin, întărire și ajutor.
Walāyah se împarte în ocrotirea robului de către Allah și loialitatea robului față de Allah. Prima este ilustrată de cuvintele Celui Preaînalt:

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا﴾

Allah este Ocrotitorul celor care cred
[Al-Baqarah, 2:257]

, iar cea de-a doua, de cuvintele Sale:

﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا...﴾

Iar cel care Îi este loial lui Allah, Trimisului Său și celor care cred...
[Al-Mā'idah, 5:56]

.

Ocrotirea robului de către Allah se împarte în una generală și una specială. Cea generală este cârmuirea și rânduirea treburilor

robilor. Ea îi cuprinde pe credincioși, pe necredincioși și întreaga creație. Allah este Cel care Se îngrijește de robii Săi prin cârmuire, rânduire, stăpânire și celelalte asemenea. Din acest sens fac parte cuvintele Celui Preaînalt:

﴿ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ﴾

Apoi vor fi întorși la Allah, Stăpânul lor adevărat. Numai a Lui este judecata și El este Cel mai grabnic în socotire
[Al-Anʿām, 6:62]

.

Ocrotirea specială este aceea prin care Allah Se îngrijește de rob, îi dăruiește izbândă și îl călăuzește. Aceasta le este proprie credincioșilor. Cel Preaînalt a spus:

﴿اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ﴾

Allah este Ocrotitorul celor care cred; El îi scoate din întunecimi la lumină. Cât despre cei care nu cred, ocrotitorii lor sunt ṭāghūții, care îi scot de la lumină la întunecimi
[Al-Baqarah, 2:257]

. Și Cel Preaînalt a spus:

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝ الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾

Cu adevărat, apropiații lui Allah nu vor avea nicio teamă și nu se vor întrista: cei care au crezut și s-au temut de El
[Yūnus, 10:62–63]

.

Ibn ʿAbbās a spus despre cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾

Și se vor rupe legăturile dintre ei

:[46] «Afecțiunea».[47]

Cuvintele sale: Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său, a spus despre cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾

Și se vor rupe legăturile dintre ei
[Al-Baqarah, 2:166]

46 Sūrah Al-Baqarah, versetul 166.

47 Consemnat de Ibn Jarīr (2/43) și de al-Ḥākim (2/272), care l-a declarat autentic; al-Dhahabī a fost de acord cu el.

: *„Afecțiunea”* trimit la cuvintele Celui Preaînalt:

﴿إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾

Când cei urmați se vor lepăda de cei care i-au urmat, vor vedea pedeapsa și se vor rupe legăturile dintre ei

.

Al-asbāb este pluralul lui sabab și înseamnă tot ceea ce slujește la atingerea unui lucru. În terminologia învățaților în principiile jurisprudenței, cauza este ceea ce, prin prezența sa, implică prezența efectului, iar prin absența sa, absența lui. Tot ceea ce conduce la un lucru este, așadar, un mijloc. Cel Preaînalt a spus:

﴿مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ﴾

Cel care crede că Allah nu-l va sprijini în această lume și în Viața de Apoi să întindă o funie până la cer, apoi să taie
[Al-Ḥajj, 22:15]

. Tot de aici, funia a fost numită sabab, fiindcă omul o folosește drept mijloc pentru a scoate apa din fântână.
Cuvintele sale: *«A spus: afecțiunea»*. Unii au socotit această relatare slabă, însă înțelesul ei este corect. Toate mijloacele de care se agață politeiștii pentru a-i salva se vor rupe, iar printre ele se numără iubirea pentru idolii lor și preamărirea acestora, căci ele nu le vor folosi. Poate că Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său, a dedus aceasta din contextul versetelor. Allah Preaînaltul a spus:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ...﴾

Printre oameni sunt unii care își iau, în afara lui Allah, egali pe care îi iubesc precum Îl iubesc pe Allah...
[Al-Baqarah, 2:165]

. Apoi Cel Preaînalt a spus:

﴿إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوُا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾

Când cei urmați se vor lepăda de cei care i-au urmat, vor vedea pedeapsa și se vor rupe legăturile dintre ei
[Al-Baqarah, 2:166]

.
Astfel înțelegi că el se referă la afecțiunea întemeiată pe shirk. Cât despre afecțiunea întemeiată pe credință, precum iubirea pentru Allah Preaînaltul și iubirea pentru faptele și persoanele pe care El le iubește, aceasta este folositoare și duce la țelul urmărit. Allah Preaînaltul a spus:

﴿الْأَخِلَّاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ...﴾

Prietenii vor fi în ziua aceea vrăjmași unii altora, afară de cei temători de Allah...
[Al-Zukhruf, 43:67]

.

Învățăminte:

Primul: explicarea versetului din Al-Baqarah.

Învățăminte:
Primul: explicarea versetului din Al-Baqarah, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

Printre oameni sunt unii care își iau, în afara lui Allah, egali pe care îi iubesc precum Îl iubesc pe Allah

. Explicația a fost dată mai înainte.

Al doilea: explicarea versetului din Barāʾah.

Al treilea: obligația iubirii pentru el ﷺ mai presus de propria persoană, de familie și de avere.

Al patrulea: negarea credinței nu arată neapărat ieșirea din Islam.

Al doilea: explicarea versetului din Barāʾah, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ...﴾

Spune: „Dacă părinții voștri și fiii voștri...”

, până la sfârșitul versetului. Explicația sa a fost dată mai înainte.

Al treilea: obligația iubirii pentru el ﷺ mai presus de propria persoană, de familie și de avere.
Poate că formularea corectă este: obligația de a pune iubirea pentru el mai presus, așa cum o cere hadithul. Și expresia *«mai presus de propria persoană»* arată că a fost omis cuvântul *«a pune mai presus»* ori expresia *«și de a o pune mai presus»*. Acest învățământ se desprinde din hadithul anterior al lui Anas și din cuvintele Celui Preaînalt:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ... أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ﴾

Spune: „Dacă părinții voștri și fiii voștri... vă sunt mai dragi decât Allah și Trimisul Său"

. El a pomenit, așadar, rudele și averile.

Al patrulea: negarea credinței nu arată neapărat ieșirea din Islam. S-a arătat mai înainte că iubirea se poate dobândi. Am pomenit în această privință relatarea despre ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el, care i-a spus Trimisului ﷺ: *«Pe Allah, îmi ești mai drag decât orice, în afară de mine însumi»*. El i-a spus: *«Și decât tine însuți»*. Atunci ʿUmar a spus: *«Acum îmi ești mai drag decât mine însumi»*. Cuvântul *«acum»* arată că această iubire s-a ivit atunci, iar lucrul este limpede. De asemenea, negarea credinței din cuvintele: *«Niciunul dintre voi nu crede până când nu îi voi fi mai drag decât copilul său...»* nu arată neapărat ieșirea din Islam, datorită cuvintelor sale din celălalt hadith: *«Trei însușiri: cel în care se află va afla prin ele dulceața credinței»*. Dulceața credinței este ceva în plus față de temelia ei. Cu alte cuvinte, demonstrația se alcătuiește din ambele dovezi.

Negarea unui lucru are trei situații. În principiu, ea îi neagă existența, precum în enunțul: *«Cel care se închină unui idol nu are credință»*. Dacă există un motiv care împiedică negarea existenței, atunci este negată validitatea, precum în enunțul: *«Nu există*

rugăciune fără abluțiune». Dacă există un motiv care împiedică negarea validității, atunci este negată deplinătatea, precum în enunțul: *«Nu există rugăciune în prezența mâncării»*. Prin urmare, cuvintele: *«Niciunul dintre voi nu crede»* neagă deplinătatea obligatorie, nu pe cea recomandată. Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, a spus: *«Un lucru nu este negat decât din pricina lipsei unui element obligatoriu al său, dacă nu există ceva care să împiedice acest înțeles»*.

Al cincilea: credința are o dulceață pe care omul poate să o afle sau poate să nu o afle.

Al șaselea: cele patru fapte ale inimii fără de care nu se dobândește prietenia lui Allah și nimeni nu află gustul credinței.

Al cincilea: credința are o dulceață pe care omul poate să o afle sau poate să nu o afle. Aceasta se desprinde din cuvintele: *«Trei însușiri: cel în care se află va afla prin ele dulceața credinței»*. Ele arată că dulceața lipsește atunci când aceste lucruri lipsesc.

Al șaselea: cele patru fapte ale inimii fără de care nu se dobândește prietenia lui Allah și nimeni nu află gustul credinței. Acestea sunt iubirea pentru Allah, ura pentru Allah, loialitatea pentru Allah și împotrivirea pentru Allah.

Prietenia lui Allah nu se dobândește decât prin acestea. Dacă omul s-ar ruga și ar posti, dar ar fi loial vrăjmașilor lui Allah, el nu ar dobândi prietenia lui Allah. Ibn al-Qayyim a spus:

Îi iubești pe vrăjmașii Celui iubit și pretinzi că Îl iubești? Aceasta nu este cu putință.

Nici măcar copiii nu acceptă să fii loial celor care le sunt vrăjmași.

Iar cuvintele sale: *«Nimeni nu află gustul credinței decât prin acestea»* sunt luate din spusele lui Ibn ʿAbbās: *«Un rob nu va afla gustul credinței…»*, până la sfârșit.

Al șaptelea: înțelegerea realității de către Companion: cele mai multe legături de frăție se întemeiază pe lucrurile acestei lumi.

Al optulea: explicarea cuvintelor:

﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾

Și se vor rupe legăturile dintre ei

.

Al nouălea: printre politeiști se află unii care Îl iubesc foarte mult pe Allah.

Al zecelea: avertismentul pentru cel căruia cele opt lucruri îi sunt mai dragi decât religia sa.

Al șaptelea: înțelegerea realității de către Companion: cele mai multe legături de frăție se întemeiază pe lucrurile acestei lumi. Prin *«Companion»* se înțelege Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său. Spusele sale: *«Cele mai multe legături de frăție se întemeiază pe lucrurile acestei lumi»* se refereau la vremea sa. Cum să mai fie, atunci, în vremea noastră?!
Al optulea: explicarea cuvintelor:

﴿وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ﴾

Și se vor rupe legăturile dintre ei

. El le-a explicat prin afecțiune. Când versetul are o formulare generală, explicația Companionului este dată prin exemplu, căci în textele Cărții și ale Sunnei se ține seama de sensul lor general. Dacă este pomenit un caz dintre cele cuprinse de acest sens general, scopul este doar de a oferi un exemplu, cum ar fi afecțiunea. Însă și celelalte mijloace prin care ei caută să se

apropie de Allah, fără ca acestea să fie valide, se vor rupe și nu le vor aduce niciun bine.

Al nouălea: printre politeiști se află unii care Îl iubesc foarte mult pe Allah. Aceasta se desprinde din cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

Printre oameni sunt unii care își iau, în afara lui Allah, egali pe care îi iubesc precum Îl iubesc pe Allah

[Al-Baqarah, 2:165]

, iar ei își iubesc foarte mult idolii. Se desprinde și din cuvintele Sale: *«Însă cei care cred Îl iubesc mai mult pe Allah»*. Ashadd, *«mai mult»*, este un elativ care arată participarea la aceeași însușire, împreună cu un spor al ei. Ei au în comun intensitatea iubirii, dar credincioșii o depășesc, iubindu-L pe Allah mai mult decât își iubesc aceia idolii.

Al zecelea: avertismentul pentru cel căruia cele opt lucruri îi sunt mai dragi decât religia sa. Cele opt sunt cele pomenite în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا﴾

Spune: „Dacă părinții voștri, fiii voștri, frații voștri, soțiile voastre, neamul vostru, averile pe care le-ați dobândit, negoțul de a cărui lâncezire vă temeți și locuințele care vă plac”

[Al-Tawbah, 9:24]

.

Avertismentul se află în cuvintele: *«Atunci așteptați!»*. Autorul, Allah Preaînaltul să aibă milă de el, a arătat astfel că porunca de aici exprimă o amenințare.

Al unsprezecelea: cel care își ia un egal pe care îl iubește tot atât cât Îl iubește pe Allah săvârșește shirk major.

Al unsprezecelea: cel care își ia un egal pe care îl iubește tot atât cât Îl iubește pe Allah săvârșește shirk major. Dovada este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾

Pe care îi iubesc precum Îl iubesc pe Allah

. Apoi, în contextul versetelor, El a arătat că ei săvârșesc shirk major, după cum dovedește pedeapsa ce le este pregătită.

32 Teama de Allah

Capitol despre cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

Acela este doar Satana, care vă înfricoșează prin aliații săi. Nu vă temeți de ei, ci temeți-vă de Mine, dacă sunteți credincioși

.[48]

Legătura acestui capitol cu cel anterior
Autorul, Allah să aibă milă de el, a așezat după capitolul iubirii capitolul fricii, deoarece adorarea se sprijină pe două lucruri: iubirea și frica.

Prin iubire se împlinește porunca, iar prin frică se evită ceea ce este oprit. Chiar dacă omul care părăsește păcatul urmărește apropierea de Allah, aceasta este o urmare a părăsirii păcatului, nu temeiul ei principal.

Dacă l-ai întreba pe cel care nu săvârșește adulter de ce se abține, ar spune: de frica lui Allah.

Iar dacă l-ai întreba pe cel care se roagă, ar spune: din dorința răsplății lui Allah și din iubire pentru El.

Fiecare dintre acestea este legat de celălalt. Atât cel temător, cât și cel ascultător vor să fie salvați de pedeapsa lui Allah și să ajungă la mila Sa. Dar este mai bine ca omul să lase să precumpănească frica sau speranța? În această privință există păreri diferite:

48 Sūrah Āl ʿImrān, versetul 175.

S-a spus că trebuie să lase să precumpănească frica, pentru ca aceasta să-l îndemne să evite păcatul și apoi să împlinească faptele de ascultare.

S-a mai spus că trebuie să lase să precumpănească speranța, pentru a avea o așteptare bună; iar Trimisului ﷺ îi plăceau cuvintele de bun augur.[49]

S-a mai spus că, atunci când împlinește faptele de ascultare, omul trebuie să lase să precumpănească speranța: Cel care i-a dăruit putința de a împlini această faptă îi va dărui și primirea ei. De aceea, unii dintre salafi au spus: dacă Allah te îndrumă să te rogi Lui, așteaptă răspunsul, căci Allah spune:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾

Domnul vostru a spus: „Chemați-Mă și vă voi răspunde!”
[Ghāfir, 40:60]

. În privința păcatului, trebuie să lase să precumpănească frica, pentru ca aceasta să-l oprească de la el; apoi, când se teme de pedeapsă, se căiește. Aceasta este părerea cea mai apropiată de adevăr, dar apropierea ei nu este deplină, căci Allah spune:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾

Cei care dau ceea ce dau, în vreme ce inimile lor sunt temătoare, fiindcă se vor întoarce la Domnul lor
[Al-Mu’minūn, 23:60]

, adică se tem că faptele nu le vor fi primite. S-ar putea însă spune că alte hadithuri se opun acestei înțelegeri a versetului, precum cuvintele sale ﷺ din hadithul qudsī, relatate de la

49 A fost pomenit mai înainte vol. I, p. 694.

Domnul său: *«Eu sunt după cum gândește robul Meu despre Mine și sunt cu el atunci când Mă pomenește».*[50]

S-a mai spus că, în vreme de boală, omul trebuie să lase să precumpănească speranța, iar când este sănătos, frica. Acestea sunt, așadar, patru păreri.

Imamul Aḥmad a spus că frica și speranța omului trebuie să fie egale: dacă una dintre ele precumpănește, omul piere. Cu alte cuvinte, să le păstreze asemenea celor două aripi ale unei păsări; dacă aripile păsării nu sunt egale, ea cade.

Frica de Allah Preaînaltul are trepte. Unii oameni întrec măsura în frică, alții o neglijează, iar alții păstrează cumpătarea. Frica dreaptă este cea care te oprește de la cele oprite de Allah. Dacă treci dincolo de aceasta, ea te duce la deznădejde față de ușurarea dăruită de Allah. Alți oameni își neglijează frica într-atât încât aceasta nu-i mai oprește de la ceea ce Allah a interzis.

Felurile fricii

Primul: frica de adorare, umilință, preamărire și supunere, numită și *«frica ascunsă»*.

Aceasta I se cuvine numai lui Allah, Slavă Lui. Cine Îi asociază pe altcineva în această frică săvârșește shirk major. De pildă, cel care se teme de idoli, de morți ori de cei despre care se pretinde că sunt apropiați ai lui Allah, crezând că aceștia aduc folos și pagubă, așa cum fac unii închinători la morminte: se tem de cel din mormânt mai mult decât se tem de Allah.

Al doilea: frica firească, înnăscută. În principiu, aceasta este îngăduită, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt despre Mūsā:

﴿فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ﴾

A ieșit din ea temător, veghind cu grijă
[Al-Qaṣaṣ, 28:21]

50 Consemnat de al-Bukhārī în Cartea monoteismului, capitolul «Allah vă avertizează asupra Sa Însuși» (4/384), și de Muslim în Cartea pomenirii și a rugii, capitolul despre îndemnul la pomenirea lui Allah (4/2061), din relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

, precum și cuvintelor Sale despre el:

﴿رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ﴾

Doamne, am ucis pe unul dintre ei și mă tem să nu mă ucidă
[Al-Qașaș, 28:33]

. Însă, dacă frica îl îndeamnă pe om să părăsească o obligație ori să săvârșească ceva interzis, ea este interzisă; dacă duce la ceva îngăduit, este îngăduită. De pildă, dacă omul se teme de ceva care nu-l poate vătăma și această frică îl face să părăsească rugăciunea în comun, deși ea îi este obligatorie, frica este interzisă și el trebuie să nu se lase stăpânit de ea. Dacă un om îl amenință ca să săvârșească ceva interzis, iar el se teme, deși amenințătorul nu poate împlini ceea ce amenință, frica este interzisă, fiindcă duce la săvârșirea unui lucru oprit fără scuză. Dacă vede un foc, fuge și se salvează, frica este îngăduită; poate fi chiar obligatorie, dacă prin ea își salvează viața.

Există și ceea ce se numește închipuire, nu frică: de pildă, omul vede umbra unui copac care se mișcă și crede că este un vrăjmaș care îl amenință. Credinciosul nu trebuie să fie astfel, ci să alunge aceste închipuiri, fiindcă ele nu au o realitate; dacă nu le alungi, te pierd.

Legătura fricii cu tawḥīd-ul este că unele feluri de frică sunt shirk care contrazice tawḥīd-ul.

Autorul a pomenit în acest capitol trei versete:
Primul este cel pe care l-a așezat drept titlu al capitolului, cuvântul Celui Preaînalt:

﴿إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ﴾

Acela este doar Satana, care vă înfricoșează prin aliații săi

.

Innamā dhālikum, *«acela este doar»*, este o formulare restrictivă. Lucrul la care se face trimitere este înfricoșarea prin politeiști.

În dhālikum, dhā este subiectul nominal. Al-shayṭān, *«Satana»*, poate fi numele predicativ, iar propoziția yukhawwif, *«înfricoșează»*, exprimă atunci starea Satanei.

Este posibil și ca al-shayṭān să fie atributul lui dhālikum ori o apoziție explicativă, iar yukhawwif să fie predicatul subiectului nominal. Înțelesul este: această înfricoșare nu vine decât de la un șeitan care înfricoșează prin aliații săi.

Yukhawwif cere două complemente directe. Primul este omis și se subînțelege în yukhawwifukum, *«vă înfricoșează»*, iar al doilea este awliyā'ahu, *«aliații săi»*.

«Vă înfricoșează» înseamnă că pune în inimile voastre frica de ei. *«Aliații săi»* sunt sprijinitorii săi, cei care sprijină faptele de rușine și răul, căci Satana le poruncește. Oricine sprijină faptele de rușine și răul este dintre aliații Satanei. Sprijinul poate privi shirk-ul și ceea ce contrazice tawḥīd-ul, fiind atunci de mare gravitate, ori poate fi mai puțin decât atât.

Cuvintele: *«Vă înfricoșează prin aliații săi»*. Un exemplu se află în versetul anterior, unde au spus:

﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ﴾

Oamenii s-au adunat împotriva voastră, temeți-vă de ei!
[Āl ʿImrān, 3:173]

. Scopul era să-i oprească de la una dintre obligațiile religiei, jihadul, înfricoșându-i în acest fel.

La fel se întâmplă în sufletul celui care vrea să poruncească binele ori să oprească răul: Satana îl înfricoșează ca să-l abată de la această faptă. Tot așa se petrece și în inima celui care cheamă la Allah.

Așadar, Satana îl înfricoșează pe oricine vrea să împlinească o obligație. Dacă Satana îți aruncă frica în suflet, trebuie să știi că îndrăzneala de a rosti adevărul nu este cea care apropie sorocul

morții, după cum tăcerea și lașitatea nu sunt cele care îl îndepărtează. Câți chemători au rostit răspicat adevărul și au murit în patul lor! Și câți lași au fost uciși în propria casă!

Privește la Khālid ibn al-Walīd: a fost curajos și îndrăzneț și a murit în patul său. Câtă vreme omul împlinește porunca lui Allah, să fie încredințat că Allah este cu cei temători de El și cu cei care fac binele și că tabăra lui Allah este cea biruitoare.

Cuvintele Sale: *«Nu vă temeți de ei»*. Lā exprimă o interdicție, iar pronumele face trimitere la aliații Satanei. Fără îndoială, această interdicție arată că lucrul este oprit. Înțelesul este: împliniți ceea ce v-am poruncit și ceea ce v-am făcut obligatoriu din jihad și nu vă temeți de aceștia. Dacă Allah este cu omul, nimeni nu-l biruiește. În realitate, avem însă nevoie de intenție adevărată, de sinceritate și de încredere deplină în Allah. De aceea, Cel Preaînalt a spus: *«Dacă sunteți credincioși»*. Din acest verset aflăm că Satana aruncă șoapte în inima fiului lui Ādam, printre ele fiind înfricoșarea prin ajutoarele sale. Mulți oameni au căzut în aceasta: s-au temut de vrăjmașii lui Allah și le-au devenit pradă. Dacă s-ar fi încrezut în Allah și s-ar fi temut de El înainte de orice, oamenii s-ar fi temut de ei. De aceea se spune în proverb: de cel care se teme de Allah se teme orice lucru; de cel care se păzește față de Allah se păzește orice lucru; iar cel care se teme de altcineva decât Allah se teme de orice lucru.

Din verset se mai înțelege că frica de Satana și de aliații săi contrazice credința. Dacă frica duce la shirk, ea contrazice temelia credinței; altminteri, îi contrazice deplinătatea.

Și cuvintele Sale:

﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾

Moscheile lui Allah le întreţin numai cei care cred în Allah şi în Ziua de Apoi, împlinesc rugăciunea, dau zakāt-ul şi nu se tem decât de Allah. Aceştia pot fi dintre cei călăuziţi

.[51]

Al doilea verset este cuvântul Celui Preaînalt: *«Le întreţin numai»*. Innamă este un instrument de restricţie. Prin întreţinere se înţelege întreţinerea spirituală, prin rugăciune, pomenire, citirea Coranului şi altele asemenea, precum şi întreţinerea materială, prin construcţie. Întreţinerea lor adevărată prin acestea nu vine decât de la cei pe care Allah i-a pomenit. Cel care le întreţine fără să creadă în Allah şi în Ziua de Apoi nu le-a întreţinut cu adevărat, fiindcă nu beneficiază de această faptă. Întreţinerea folositoare, materială şi spirituală, este, aşadar, a celor care cred în Allah şi în Ziua de Apoi. De aceea, când politeiştii s-au făcut cu întreţinerea Moscheii Sacre, Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾

Moscheile lui Allah le întreţin numai cei care cred în Allah şi în Ziua de Apoi

. El, Slavă Lui, Şi-a atribuit moscheile pentru a le cinsti, deoarece ele sunt locul adorării Sale.

51 Sūrah Al-Tawbah, versetul 18.

Cuvintele Sale: *«Cei care cred în Allah»*. Man, *«cei care»*, este subiectul verbului ya'mur, *«întreține»*. Credința în Allah cuprinde patru lucruri:

Credința în existența Sa.

În stăpânirea Sa.

În dreptul Său exclusiv la adorare.

Și în Numele și Atributele Sale.

«Ziua de Apoi» este Ziua Învierii. A fost numită astfel fiindcă după ea nu mai este nicio altă zi.

Shaykh al-Islām a spus: în credința în Allah și în Ziua de Apoi intră tot ceea ce Profetul ﷺ a vestit despre cele de după moarte, precum încercarea din mormânt, pedeapsa și desfătarea lui. În realitate, când omul moare, pentru el a sosit ceasul Judecății și el s-a mutat în lăcașul răsplății.

Allah leagă adesea credința în El de credința în Ziua de Apoi, fiindcă aceasta îl îndeamnă pe om la ascultare. Dacă el crede că există înviere și răsplată, aceasta îl îndeamnă să lucreze pentru acea zi. Însă cel care nu crede în Ziua de Apoi nu lucrează pentru ea: cum ar lucra pentru ceva în care nu crede?!

Cuvintele Sale: *«Împlinesc rugăciunea»*, adică o săvârșesc în chip drept, fără lipsuri. Împlinirea ei este de două feluri:

Împlinirea obligatorie: cea în care omul se limitează la cele obligatorii dintre condițiile, stâlpii și obligațiile rugăciunii.

Împlinirea recomandată: cea în care omul adaugă la ceea ce este obligatoriu, săvârșind atât cele obligatorii, cât și cele recomandate.

Cuvintele Sale: *«Dau zakāt-ul»*. Ātā cere două complemente directe. Primul este aici zakāt-ul, iar al doilea este omis, subînțelegându-se *«celui îndreptățit să-l primească»*.

Zakāt-ul este partea din avere pe care Legiuitorul a făcut-o obligatorie pentru bunurile supuse zakāt-ului. Cuantumurile sale diferă potrivit celor cerute de înțelepciunea lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț.

Cuvintele Sale:

﴿وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ﴾

Și nu se tem decât de Allah

. Versetul exprimă o restricție prin afirmare și negare. *«Nu se tem»* este negarea, iar *«decât de Allah»* este afirmarea. Înțelesul este că frica sa reverențioasă este îndreptată numai către Allah, Cel Atotputernic și Măreț, și că nu are această frică de altcineva. Frica reverențioasă este un fel de frică, însă are un înțeles mai restrâns. Între ele sunt următoarele deosebiri:

1. Frica reverențioasă presupune cunoașterea Celui de care te temi și a stării Sale, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾

Dintre robii Săi, numai învățații se tem de Allah
[Fățir, 35:28]

. Frica, în schimb, poate veni și de la un neștiutor.

2. Frica reverențioasă se naște din măreția Celui de care te temi, spre deosebire de frică în general, care poate veni din slăbiciunea celui care se teme, nu din puterea celui temut.

Cuvintele Sale:

﴿فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾

Aceștia pot fi dintre cei călăuziți

. Ibn ʿAbbās a spus: *«Când ʿasā vine de la Allah, ea exprimă certitudinea».*[52] Formularea este totuși cea a speranței, pentru ca omul să nu fie cuprins de trufie, socotind că a dobândit această însușire. Este asemenea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ۝ فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا﴾

Afară de cei neputincioși dintre bărbați, femei și copii, care nu găsesc niciun mijloc și nu cunosc nicio cale. Pe aceștia Allah poate să-i ierte; Allah este Îngăduitor, Iertător
[Al-Nisāʾ, 4:98–99]

. Allah nu împovărează niciun suflet decât după puterea sa. Cei care nu găsesc niciun mijloc și nu cunosc nicio cale sunt, așadar, vrednici de iertare.
Locul care dovedește tema capitolului este cuvântul:

﴿وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ﴾

Și nu se tem decât de Allah

. De aceea, Cel Preaînalt a spus:

﴿فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ﴾

Nu vă temeți de oameni, ci temeți-vă de Mine
[Al-Māʾidah, 5:44]

52 Consemnat de al-Bayhaqī (9/13) și citat de al-Suyūṭī în Al-Durr al-Manthūr (1/587) și în Al-Itqān (p. 214). Lanțul său este autentic. Vezi Ṣaḥīfat ʿAlī ibn Abī Ṭālib (pp. 72–73).

. Unul dintre semnele credinței adevărate este ca omul să nu se teamă decât de Allah în tot ceea ce spune și face. Cel care vrea să-și îndrepte mersul pe această cale să cugete la cuvintele Trimisului ﷺ: *«Să știi că, dacă întreaga comunitate s-ar aduna să-ți aducă un folos, nu ți-ar aduce decât un folos pe care Allah l-a scris deja pentru tine. Iar dacă s-ar aduna să-ți facă un rău, nu ți-ar face decât un rău pe care Allah l-a scris deja împotriva ta».*[53]

Și cuvintele Sale:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ﴾

Printre oameni este cel care spune: „Credem în Allah", dar, când este vătămat pentru Allah, socotește încercarea venită de la oameni asemenea pedepsei lui Allah

,[54] *până la sfârșitul versetului.*

Al treilea verset este cuvântul Celui Preaînalt: *«Printre oameni»*. Grupul prepozițional este un nume predicativ așezat înaintea subiectului nominal, iar min are sens partitiv.

53 Consemnat de imamul Aḥmad (1/293, 307) și de al-Tirmidhī în Descrierea Învierii, capitolul «Însă, o, Ḥanẓalah, un timp pentru una și un timp pentru alta» (8/203); el a spus: «Ḥasan ṣaḥīḥ». L-au mai consemnat ʿAbd ibn Ḥumayd (635), al-Ṭabarānī în Al-Kabīr (12988, 12989, 11243, 11416, 11560) și Abū Nuʿaym în Al-Ḥilyah (1/314) și Akhbār Aṣbahān (2/204). Ibn Rajab a spus în Jāmiʿ al-ʿUlūm wa-l-Ḥikam (p. 161): «În orice caz, calea lui Ḥanash, pe care a consemnat-o al-Tirmidhī, este ḥasan, bună». Vezi și Al-Mishkāh (3/1459).

54 Sūrah Al-ʿAnkabūt, versetul 10.

Cuvintele: *«Cel care spune»*. Man, *«cel care»*, este subiectul nominal așezat după predicat. Sunt vizați cei la care credința nu a ajuns în adâncul inimii. Unul ca acesta spune: *«Credem în Allah»*, însă credința sa se află la margine, asemenea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ﴾

Printre oameni este cel care Îl adoră pe Allah stând pe o margine: dacă îi vine un bine, se liniștește în el, dar dacă îl lovește o încercare, se întoarce pe fața sa

[Al-Ḥajj, 22:11]

. *«Pe o margine»* înseamnă la o extremitate.

Când Allah îl încearcă prin vătămarea pe care o rânduiește asupra lui din partea vrăjmașilor, pentru Allah, el socotește încercarea venită de la oameni asemenea pedepsei lui Allah.

Cuvintele: *«Când este vătămat pentru Allah»*. Fī arată cauza, adică din pricina credinței în Allah și a împlinirii religiei Sale. Este posibil și ca fī să aibă sens de încadrare, subînțelegându-se: *«Când este vătămat în privința Legii lui Allah»*, adică suferă vătămare în această Lege de care s-a ținut.

Cuvintele: *«Socotește încercarea venită de la oameni»*. Jaʿala înseamnă *«a face să fie»*. Prin încercare se înțelege aici vătămarea. Ea a fost numită încercare deoarece omul este pus la încercare prin ea și este abătut de la calea lui Allah, după cum Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا﴾

Cei care i-au prigonit pe credincioși și pe credincioase și apoi nu s-au căit

[Al-Burūj, 85:10]

. Atribuirea încercării oamenilor este atribuirea substantivului verbal celui care săvârșește acțiunea.

Cuvintele: *«Asemenea pedepsei lui Allah»*. Se știe că omul fuge de pedeapsa lui Allah, ascultându-I porunca. Acest om însă socotește încercarea venită de la oameni asemenea pedepsei lui Allah și fuge de vătămarea lor, urmându-le poftele și poruncile, ca și cum această încercare ar fi pedeapsa. Atunci el s-a temut de aceștia așa cum se teme de Allah: a socotit vătămarea lor asemenea pedepsei lui Allah și a fugit de ea ascultându-le porunca. Versetul corespunde, așadar, temei capitolului.

În acest verset se află o mare înțelepciune: Allah îl încearcă pe rob pentru a-i lămuri și curăți credința. Încercarea este de două feluri:

Primul: ceea ce Allah Însuși rânduiește asupra robului, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ﴾

Printre oameni este cel care Îl adoră pe Allah stând pe o margine: dacă îi vine un bine, se liniștește în el, dar dacă îl lovește o încercare, se întoarce pe fața sa. El pierde această lume și Viața de Apoi

[Al-Ḥajj, 22:11]

. Și în cuvintele Sale:

﴿وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۝ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾

Binevestește-le celor răbdători, care, atunci când îi lovește o nenorocire, spun: „Noi suntem ai lui Allah și la El ne întoarcem”
[Al-Baqarah, 2:155–156]

.

Al doilea: vătămarea pe care Allah o rânduiește prin mâinile făpturilor, ca încercare și probă, așa cum se arată în versetul pomenit de autor.
Unii oameni, când sunt loviți de nenorociri, nu rabdă și ajung uneori la necredință și apostazie — Allah să ne ferească. Alteori săvârșesc necredință prin felul în care se împotrivesc poruncii lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, în atitudinea lor față de acea nenorocire. Multora le scade foarte mult credința din pricina nenorocirilor. Musulmanul să fie, așadar, cu băgare de seamă. Allah este Înțelept și Își încearcă robii prin ceea ce face vădită realitatea credinței. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ﴾

Vă vom încerca negreșit, până îi vom cunoaște pe cei dintre voi care luptă și pe cei răbdători și vom pune la încercare veștile despre voi
[Muḥammad, 47:31]

.

Cuvântul *«versetul»* înseamnă: până la sfârșitul versetului, adică vorbele Celui Preaînalt:

﴿وَلَئِنْ جَاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ﴾

Iar dacă vine un ajutor de la Domnul tău, vor spune negreșit: „Noi am fost cu voi!" Oare nu știe Allah mai bine ceea ce se află în piepturile tuturor făpturilor?

.

Ei pretindeau că vătămarea pe care o sufereau era din pricina credinței. Când musulmanii biruiau, spuneau: *«Suntem cu voi»*, dorind să primească și ei asemenea lor din pradă și din celelalte. Cuvintele Sale:

﴿أَوَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ﴾

Oare nu știe Allah mai bine ceea ce se află în piepturile tuturor făpturilor?

. Despre un asemenea context s-a spus că wāw este o conjuncție care leagă enunțul de unul omis, subînțeles după cerința contextului.

S-a mai spus că ea leagă enunțul de cele de dinainte, presupunând că hamzah se află după ea: wa-a-laysa Allāh, *«și oare nu este Allah...»*.

Aʿlam are aici genitivul marcat prin fatḥah, deoarece este diptot, fiind un adjectiv pe tiparul unui verb.

Allah știe, așadar, mai bine ceea ce se află în piepturile tuturor făpturilor, adică ale tuturor. Allah știe mai bine decât tine ceea ce se află în sufletul tău și știe mai bine și ceea ce se află în sufletul altuia, căci cunoașterea lui Allah este cuprinzătoare.

Aʿlam este un elativ. Unii comentatori, mai ales dintre cei de mai târziu, au spus că aʿlam înseamnă ʿālim, *«știutor»*, pentru a evita o comparație între Creator și făptură. Însă explicația la care au ajuns, pe lângă faptul că se împotrivește formulării, strică și înțelesul. Dacă spui că aʿlam înseamnă ʿālim, atunci cuvântul ʿālim poate fi spus despre om și despre Allah, fără a arăta vreo diferență de treaptă: Allah este știutor și omul este știutor.

Cât despre denaturarea formulării, ea este vădită: au schimbat elativul, care arată existența însușirii împreună cu un spor al ei, într-un participiu activ care nu arată acest lucru.

Corect este ca aʿlam să fie păstrat în sensul său propriu de elativ. Tocmai fiind un elativ, el arată limpede că nu este la fel cunoașterea Creatorului și cunoașterea făpturii și că cea a Creatorului este mai desăvârșită.

Cuvintele Sale:

﴿بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ﴾

Ceea ce se află în piepturile tuturor făpturilor

. Prin făpturi se înțelege tot ceea ce este în afara lui Allah, căci ele sunt un semn care arată către Creatorul lor. Toate făpturile arată desăvârșirea, puterea și stăpânirea lui Allah.

Allah cunoaște sufletul tău mai bine decât tine și decât oricine altcineva, potrivit sensului general al versetului.

Versetul avertizează omul să nu spună ceva contrar celor din inima sa. De aceea, când Kaʿb ibn Mālik a rămas în urmă de la expediția de la Tabūk, i-a spus Trimisului ﷺ, la întoarcerea acestuia: *«Mi s-a dăruit pricepere în argumentare. Dacă aș fi stat înaintea altuia decât tine, dintre regii acestei lumi, aș fi ieșit din fața lor cu o scuză. Însă nu voi spune ceva prin care să mă scuzi, iar apoi Allah să mă dea de gol»*.[55]

55 Consemnat de al-Bukhārī în Cartea expedițiilor, capitolul despre relatarea lui Kaʿb ibn Mālik (3/176), și de Muslim în Cartea căinței, capitolul despre relatarea căinței lui Kaʿb (4/2120).

Locul care dovedește tema capitolului este cuvântul:

﴿فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ﴾

Când este vătămat pentru Allah, socotește încercarea venită de la oameni asemenea pedepsei lui Allah

. El s-a temut de oameni precum se teme de Allah Preaînaltul.

De la Abū Saʿīd, Allah să fie mulțumit de el, ca relatare marfūʿ: «Din slăbiciunea certitudinii este să-i mulțumești pe oameni mâniindu-L pe Allah, să-i lauzi pentru cele cu care Allah te-a înzestrat, și să-i învinuiești pentru ceea ce Allah nu ți-a dat. Înzestrarea lui Allah nu este adusă de râvna celui râvnitor și nu este respinsă de împotrivirea celui care o urăște».[56]

Cuvintele din hadithul lui Abū Saʿīd: *«Din slăbiciunea certitudinii»*. Min este partitiv, iar slăbiciunea este opusul puterii. Cuvântul se poate rosti ḍaʿf, cu fatḥah pe ḍād, ori ḍuʿf, cu ḍammah pe ḍād, amândouă având același înțeles. Adică: unul dintre semnele slăbiciunii certitudinii.

Cuvintele: *«Să-i mulțumești pe oameni mâniindu-L pe Allah»*. An turḍiya, *«să mulțumești»*, este subiectul lui inna, așezat după predicat, iar *«din slăbiciunea certitudinii»* este predicatul pus înainte. Sensul este: a-i mulțumi pe oameni mâniindu-L pe Allah ține de slăbiciunea certitudinii.

Cuvintele: *«Mâniindu-L pe Allah»*. Prepoziția bāʾ arată schimbul: faci din mânia lui Allah prețul mulțumirii oamenilor, schimbând una pe cealaltă. Aceasta ține de slăbiciunea certitudinii.

---

56 Consemnat de Abū Nuʿaym în Al-Ḥilyah (5/106, 10/41) și de al-Bayhaqī în Shuʿab al-Īmān (1/151, 152). El a spus: «Muḥammad ibn Marwān este slab». Shaykh Sulaymān, Allah să aibă milă de el, a spus în Al-Taysīr (p. 490): «Spun: este slab, însă înțelesul său este corect».

Certitudinea este cea mai înaltă treaptă a credinței. Prin ea se poate înțelege și cunoașterea, ca atunci când spui: *«M-am încredințat de acest lucru»*, adică l-am cunoscut cu o certitudine neatinsă de îndoială. A-i mulțumi pe oameni mâniindu-L pe Allah ține de slăbiciunea certitudinii, fiindcă te-ai temut de oameni mai mult decât te temi de Allah. Acesta este unul dintre lucrurile cu care este încercată astăzi comunitatea islamică. Vezi un om venind la altul și lăudându-l, deși poate că acesta nu are calitățile lăudate, fără să-i arate defectele. Aceasta ține de fățărnicie, nu de sfatul sincer și de iubire. Sfatul sincer este să-i arăți defectele, pentru ca el să le îndrepte și să se păzească de ele. Nu este însă nimic rău să-i pomenești calitățile pentru a-l încuraja, dacă nu există teama că aceasta îl va duce la trufie.

Cuvintele: *«Să-i lauzi pentru cele cu care Allah te-a înzestrat»*. Ḥamd este descrierea celui lăudat prin desăvârșire, însoțită de iubire și preamărire. Aici însă iubirea și preamărirea nu sunt o condiție, căci termenul cuprinde și simpla laudă.

«Cele cu care Allah te-a înzestrat» înseamnă darul lui Allah. Adică, atunci când îți dau ceva, îi lauzi pe ei și Îl uiți pe Cel care a făcut să existe cauza, Allah. Înțelesul este să le aduci lor întreaga laudă, uitându-L pe Allah, Cel care a rânduit cauza. Omul care ți-a dat este doar un mijloc; Cel care dăruiește este Allah. De aceea, Profetul ﷺ a spus: *«Eu sunt doar un împărțitor, iar Allah este Cel care dăruiește»*.[57]

Dacă însă în inima ta știi că Allah este Cel care te-a binecuvântat, îndreptând către tine această înzestrare, iar apoi îi mulțumești celui care ți-a dat, aceasta nu intră în avertismentul hadithului, ci face parte din Lege, potrivit cuvintelor sale ﷺ: *«Celui care vă face un bine răsplătiți-i binele. Dacă nu găsiți cu ce să-i răsplătiți binele, rugați-vă pentru el până când socotiți că l-ați răsplătit»*.[58]

57 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea obligației cincimii din pradă (3116).

58 Consemnat de Aḥmad (2/68, 99, 127), de al-Bukhārī în Al-Adab al-Mufrad (216), de Abū Dāwūd în Cartea zakāt-ului, capitolul despre darul făcut celui care cere în Numele lui Allah (2/310), de al-Nasā'ī în Cartea zakāt-ului, capitolul despre cel care cere în Numele lui Allah (5/82), de al-Ṭabarānī în

Hadithul nu trebuie, așadar, luat în sensul său aparent sub orice aspect. Prin laudă se înțelege să le aduci oamenilor întreaga laudă, uitându-L pe Allah, Cel Atotputernic și Măreț, Cel care a rânduit cauza. Aceasta ține de slăbiciunea certitudinii, ca și cum L-ai fi uitat pe Binefăcătorul de la început, Allah, Cel Atotputernic și Măreț, de la care vine prima binefacere. Este și nesăbuință, căci, în realitate, Allah este Cel care ți-a dat. Omul care ți-a dat această înzestrare nu a creat ceea ce ți-a dat. Allah a creat ceea ce se afla în mâna lui și tot El i-a înclinat inima ca să-ți dea. Dacă un om ar avea un copil, i-ar da o mie de dirhami și i-ar spune: *«Dă-i lui cutare»*, cel care primește dirhamii îl laudă pe tată. Dacă l-ar lăuda numai pe copil, aceasta ar fi socotită nesăbuință, fiindcă el nu este decât un trimis. Spunem, așadar: dacă îi lauzi pe oameni uitând lauda și preamărirea care I se cuvin lui Allah, aceasta ține de slăbiciunea certitudinii. Dacă însă îi lauzi ca fiind unul dintre mijloace, știind că întreaga laudă I se cuvine lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, aceasta este drept și nu ține de slăbiciunea certitudinii.

Cuvintele: *«Și să-i învinuiești pentru ceea ce Allah nu ți-a dat»*. Aceasta este situația inversă celei dintâi. De pildă, un om vine la cineva care împarte dirhami, dar acesta nu-i dă, iar el îl înjură și îl ocărăște. Acest lucru este greșit, căci ceea ce Allah a voit se întâmplă, iar ceea ce El nu a voit nu se întâmplă. Însă cel care nu și-a împlinit o obligație este mustrat pentru neîmplinirea ei, nu pentru simplul fapt că nu a dat. El nu este mustrat din perspectiva sorții hotărâte de Allah, căci, dacă Allah ar fi rânduit acel dar, ar fi existat mijloacele prin care el să ajungă la tine.

În expresia mā lam yuʾtika, *«ceea ce nu ți-a dat»*, semnul formei apocopate este omiterea literei yāʾ. Al doilea complement direct

---

Al-Kabīr (13465, 13466), de Ibn Ḥibbān (2071), de al-Ḥākim (1/412), care l-a declarat autentic după condițiile celor doi, iar al-Dhahabī a fost de acord cu el, de Abū Nuʿaym în Al-Ḥilyah (9/56) și de al-Bayhaqī (4/199). Al-Ḥāfiẓ l-a declarat autentic în Takhrīj al-Adhkār, după cum se arată în Al-Futūḥāt al-Rabbāniyyah (5/250), iar al-Munāwī l-a socotit ḥasan în Al-Futūḥāt (7/121).

este omis, fiind un element care poate fi lăsat deoparte, și se subînțelege în mă lam yu'tikahu, *«ceea ce nu ți-a dat ție»*.

Cuvintele: *«Înzestrarea lui Allah nu este adusă de râvna celui râvnitor și nu este respinsă de împotrivirea celui care o urăște»* explică motivul avertismentului: *«Să-i lauzi și să-i învinuiești»*.

«Înzestrarea lui Allah» înseamnă darul Său. Fără îndoială, râvna celui râvnitor face parte dintre mijloacele ei. Când omul caută înzestrarea și folosește mijloacele, el a împlinit cauzele care duc la ea. Aceasta nu înseamnă însă că acea cauză produce singură și independent înzestrarea. Cel care înzestrează este Allah Preaînaltul. Câți oameni folosesc multe mijloace pentru înzestrare și totuși nu o primesc! Câți folosesc puține mijloace și o primesc! Și câți primesc înzestrarea fără să o caute, precum cel care găsește o comoară îngropată în pământ ori moștenește o rudă bogată care a murit și alte cazuri asemenea!

Cuvintele: *«Și nu este respinsă de împotrivirea celui care o urăște»*. Adică, dacă Allah i-a rânduit robului o înzestrare, împotrivirea cuiva nu o poate opri să ajungă la el. Câți oameni au fost invidiați, iar ceilalți au încercat să-i lipsească de înzestrarea lui Allah, fără a găsi vreo cale să o facă!

ʿĀ'ishah, Allah să fie mulțumit de ea, a relatat că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: «Cel care caută mulțumirea lui Allah stârnind nemulțumirea oamenilor, Allah va fi mulțumit de el și îi va face pe oameni mulțumiți de el. Iar cel care caută mulțumirea oamenilor mâniindu-L pe Allah, Allah Se va mânia pe el și îi va face pe oameni nemulțumiți de el». Relatat de Ibn Ḥibbān în Ṣaḥīḥ-ul său.[59]

Cuvintele din hadithul lui ʿĀ'ishah, Allah să fie mulțumit de ea: *«Cel care caută mulțumirea lui Allah stârnind nemulțumirea*

59 Consemnat de Ibn Ḥibbān cu această formulare (1542). Cu o formulare apropiată l-au consemnat Ibn al-Mubārak în Al-Zuhd (199), al-Tirmidhī în Cartea cumpătării, capitolul despre cel care caută mulțumirea lui Allah stârnind nemulțumirea oamenilor (7/132), al-Baghawī în Sharḥ al-Sunnah (14/410), Abū Nuʿaym în Al-Ḥilyah (8/118) și Ibn Ḥibbān (1541).

oamenilor». Iltamasa înseamnă *«a căutat»*, precum în cuvintele sale ﷺ despre Noaptea al-Qadr: *«Căutați-o în cele zece nopți»*.[60]

«Mulțumirea lui Allah» înseamnă mijloacele prin care ea se dobândește. În expresia *«stârnind nemulțumirea oamenilor»*, bā' arată schimbul: el a căutat ceea ce Îl mulțumește pe Allah, chiar dacă oamenii sunt nemulțumiți de el în schimbul acestei mulțumiri. Rezultatul condiției este: *«Allah va fi mulțumit de el și îi va face pe oameni mulțumiți de el»*.

Cuvintele: *«Allah va fi mulțumit de el și îi va face pe oameni mulțumiți de el»* au un înțeles limpede. Dacă robul caută mulțumirea Domnului său cu intenție adevărată, Allah va fi mulțumit de el, căci El este mai generos decât robul Său, și îi va face pe oameni mulțumiți de el, punând în inimile lor mulțumire și iubire față de el. Inimile se află între două degete dintre degetele Celui Milostiv, iar El le întoarce cum voiește.

Cuvintele: *«Iar cel care caută mulțumirea oamenilor mâniindu-L pe Allah». «Caută»* înseamnă că urmărește ceea ce îi mulțumește pe oameni, chiar dacă aceasta Îl mânie pe Allah. Urmarea este că primește contrariul a ceea ce a urmărit. De aceea a spus: *«Allah Se va mânia pe el și îi va face pe oameni nemulțumiți de el»*, punând în inimile lor nemulțumire și ură față de el.

Legătura hadithului cu tema capitolului

Cuvintele: *«Iar cel care caută mulțumirea oamenilor mâniindu-L pe Allah»*, adică de frica lor, pentru ca ei să fie mulțumiți de el. A pus frica de ei înaintea fricii de Allah Preaînaltul.

Din hadith se desprind următoarele învățăminte:

1. Obligația de a căuta ceea ce Îl mulțumește pe Allah, chiar dacă oamenii sunt nemulțumiți, căci Allah este Cel care aduce folosul și paguba.

2. Nu este îngăduit să cauți ceea ce Îl mânie pe Allah pentru a-i mulțumi pe oameni, oricine ar fi ei.

60 Consemnat de al-Bukhārī în Meritul Nopții al-Qadr, capitolul despre căutarea Nopții al-Qadr (1/64), din relatarea lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său.

3. Afirmarea mulțumirii și a mâniei lui Allah în sens real, însă fără asemănare cu făpturile, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

«Nimic nu este asemenea Lui»
[Al-Shūrā, 42:11].

Aceasta este calea Ahl al-Sunnah wa-l-Jamāʿah. Cât despre cei care neagă Atributele, ei au negat realitatea acestora, spunând: mânia este fierberea sângelui inimii pentru a căuta răzbunare, iar aceasta nu I se cuvine lui Allah. Este o greșeală, fiindcă au comparat mânia lui Allah cu mânia făpturii. Le răspundem în două feluri: respingând premisa, apoi arătând inconsecvența:

Respingerea premisei: nu admitem ca înțelesul mâniei atribuite lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, să fie asemenea mâniei făpturilor.

Arătarea inconsecvenței: le spunem aș'ariților: voi I-ați afirmat lui Allah, Cel Atotputernic și Măreț, voința, care este înclinarea sufletului către dobândirea unui folos ori îndepărtarea unei pagube; iar aceasta nu I se cuvine Domnului, Cel Atotputernic și Măreț. Dacă spun: *«Aceasta este voința făpturii»*, le spunem: și mânia pe care ați pomenit-o este mânia făpturii.

Oricine anulează sensurile aparente ale textelor prin analogii raționale folosește analogii nevalide, din mai multe motive:

Primul: ele anulează ceea ce arată textele. Aceasta ar însemna că analogiile sunt adevărul, iar înțelesul textelor este fals, ceea ce este cu neputință.

Al doilea: aceasta înseamnă a spune despre Allah lucruri fără cunoaștere. Cel care anulează sensul aparent al textului îl interpretează în alt sens. I se spune atunci: de unde știi că Allah a voit acest înțeles, și nu sensul aparent al textului? Se spun astfel despre Allah lucruri fără cunoaștere, atât prin negare, cât și prin afirmare: negând sensul aparent și afirmând ceea ce nu este arătat de vreo dovadă.

Al treilea: aceasta este o nedreptate față de texte, fiindcă omul a socotit că ele arată asemănarea lui Allah cu făpturile; numai din acest motiv a negat Atributele. Astfel, ceea ce el a înțeles din Cartea lui Allah și din Sunnah Trimisului Său ﷺ ar fi necredință ori rătăcire.

Al patrulea: ele aduc o învinuire Trimisului ﷺ și califilor săi drept călăuziți. Spunem: aceste înțelesuri către care ați abătut textele erau cunoscute Trimisului ﷺ și califilor săi sau nu? Dacă spun că nu le cunoșteau, i-au învinuit de lipsă de cunoaștere. Dacă spun că le cunoșteau, dar nu le-au lămurit, i-au învinuit de neglijență. Nu te simți, așadar, neliniștit să afirmi un Atribut arătat de un text. Trebuie însă să eviți două lucruri: a-I atribui asemănări cu făpturile și a stabili cum sunt Atributele, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ﴾

Nu-I dați lui Allah asemănări
[Al-Naḥl, 16:74]

și cuvintelor Sale:

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾

Nu urma ceea ce nu cunoști
[Al-Isrāʾ, 17:36]

. Dacă Allah Și-a afirmat un Chip ori două Mâini, nu te simți neliniștit să le afirmi. Cel care le-a vestit despre Sine Se cunoaște mai bine decât oricine, spune adevărul cel mai deplin și vorbește cel mai frumos, iar El voiește călăuzirea făpturilor Sale. Dacă Trimisul Său I le-a afirmat, nu te simți neliniștit să le afirmi, căci el ﷺ este:

Cel mai sincer dintre făpturi.
Cel care cunoaște cel mai bine ceea ce spune despre Allah.
Cel mai elocvent și mai limpede în vorbire.
Cel mai sincer sfătuitor al făpturilor.

Celui care neagă un Atribut pe care Allah Și l-a afirmat ori pe care I l-a afirmat Trimisul Său și spune: *«Acestea fac pielea să se înfioare și inimile le resping»* i se răspunde: numai un om cu boală în inimă le respinge. Cât despre cei care cred, inimile lor nu le resping, ci cred în ele și își află liniștea în ele. Nu ni s-a cerut

decât ceea ce ne-a fost transmis. Allah voiește lămurire și călăuzire pentru robii Săi. Cel Preaînalt a spus:

﴿يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾

Allah voiește să vă lămurească și să vă călăuzească pe căile celor de dinaintea voastră

[Al-Nisā', 4:26]

. El nu voiește să le ascundă adevărul, spunând că Se mânie, deși nu S-ar mânia, ori spunând că vine în grabă, deși nu ar veni în grabă. Aceasta ar fi contrariul lămuririi.

Învățăminte:

Primul: explicarea versetului din Āl ʿImrān.

Al doilea: explicarea versetului din Barā'ah.

Învățăminte. Primul: explicarea versetului din Āl ʿImrān, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

Acela este doar Satana, care vă înfricoșează prin aliații săi. Nu vă temeți de ei, ci temeți-vă de Mine, dacă sunteți credincioși

. Explicația a fost dată mai înainte.

Al doilea: explicarea versetului din Barāʾah, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ﴾

Moscheile lui Allah le întreţin numai cei care cred în Allah şi în Ziua de Apoi, împlinesc rugăciunea, dau zakāt-ul şi nu se tem decât de Allah. Aceştia pot fi dintre cei călăuziţi

. Explicația a fost dată mai înainte.

Al treilea: explicarea versetului din Al-ʿAnkabūt.

Al patrulea: certitudinea slăbește și se întărește.

Al cincilea: semnele slăbiciunii sale, printre care aceste trei lucruri.

Al șaselea: a-I îndrepta numai lui Allah frica este una dintre obligații.

Al șaptelea: pomenirea răsplății celui care face aceasta.

Al optulea: pomenirea pedepsei celui care părăsește aceasta.

Al treilea: explicarea versetului din Al-ʿAnkabūt, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ﴾

Printre oameni este cel care spune: „Credem în Allah”, dar, când este vătămat pentru Allah, socotește încercarea venită de la oameni asemenea pedepsei lui Allah

. Am vorbit despre explicația sa mai înainte.

Al patrulea: certitudinea slăbește și se întărește. Aceasta se desprinde din hadithul: *«Din slăbiciunea certitudinii...»*, până la sfârșit.

Al cincilea: semnele slăbiciunii sale, printre care aceste trei lucruri: să-i mulțumești pe oameni mâniindu-L pe Allah, să-i lauzi pentru cele cu care Allah te-a înzestrat și să-i învinuiești pentru ceea ce Allah nu ți-a dat.

Al șaselea: a-I îndrepta numai lui Allah frica este una dintre obligații. Aceasta se desprinde din cuvintele hadithului: *«Cel care caută...»*, până la sfârșit. Dovada este legarea pedepsei de fapta celui care a pus mulțumirea oamenilor înaintea mulțumirii lui Allah Preaînaltul.

Al șaptelea: pomenirea răsplății celui care face aceasta. Ea este mulțumirea lui Allah față de el și faptul că El îi face pe oameni mulțumiți de el. Acesta este deznodământul vrednic de laudă.

Al optulea: pomenirea pedepsei celui care părăsește aceasta. Allah Se mânie pe el și îi face pe oameni nemulțumiți de el, iar el nu-și atinge scopul.

Încheierea capitolului

Omul trebuie să pună frica de Allah mai presus de orice altă frică, să nu se lase abătut de nimeni în privința Legii lui Allah Preaînaltul și să știe că cel care caută mulțumirea lui Allah, chiar

dacă oamenii sunt nemulțumiți de el, va avea deznodământul de partea sa. Dacă însă caută mulțumirea oamenilor, se agață de ei și Îl mânie pe Allah, lucrurile se întorc împotriva sa. Nu-și va atinge scopul, ci va dobândi contrariul lui: Allah Se va mânia pe el și îi va face pe oameni nemulțumiți de el.

33 Încrederea în Allah

Capitol despre cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

În Allah să vă încredeți, dacă sunteți credincioși

.[61]

Legătura acestui capitol cu cel anterior
Când omul își pune încrederea numai în Allah, Slavă Lui, se bizuie pe El pentru a dobândi ceea ce dorește și pentru a înlătura ceea ce îi este neplăcut și nu se bizuie pe altcineva.

Tawakkul este bizuirea pe Allah, Slavă Lui, Preaînaltul, pentru dobândirea celor dorite și îndepărtarea celor neplăcute, cu încredere în El și folosind mijloacele îngăduite. Aceasta este definiția cea mai apropiată de înțelesul său. Sunt neapărat necesare două lucruri:

Primul: bizuirea pe Allah să fie adevărată și reală.

Al doilea: folosirea mijloacelor îngăduite.

Cel care se bizuie în cea mai mare parte pe mijloace își slăbește încrederea în Allah și pune la îndoială faptul că Allah îi este de ajuns, ca și cum ar face numai din mijloc temelia dobândirii celor dorite și a înlăturării celor neplăcute.

Iar cel care se bizuie pe Allah desființând folosirea mijloacelor pune la îndoială înțelepciunea lui Allah, căci Allah a rânduit pentru fiecare lucru o cauză. Cel care se bizuie pe Allah printr-o bizuire desprinsă de mijloace pune la îndoială înțelepciunea lui Allah, căci Allah este Înțelept și leagă cauzele de efectele lor,

61 Sūrah Al-Mā'idah, versetul 23.

asemenea celui care se bizuie pe Allah pentru a avea un copil, fără să se căsătorească.

Profetul ﷺ avea cea mai deplină încredere în Allah și totuși folosea mijloacele. Lua provizii în călătorie, iar când a ieșit spre Uḥud a pus două cămăși de zale una peste alta, adică a îmbrăcat două cămăși de zale.[62] Când a plecat în emigrare, a luat pe cineva care să-i arate drumul.[63] Nu a spus: *«Voi pleca în emigrare și mă voi încrede în Allah, fără să iau cu mine pe cineva care să-mi arate drumul»*. El ﷺ se păzea de arșiță și de frig, fără ca aceasta să-i micșoreze încrederea în Allah.

Se povestește despre ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el, că niște oameni din Yemen au venit la pelerinaj fără provizii. Au fost aduși înaintea lui ʿUmar, iar el i-a întrebat. Ei au spus: *«Noi suntem cei care se încred în Allah»*. El a răspuns: *«Nu sunteți cei care se încred în Allah, ci cei care se lasă în seama altora»*.

Încrederea în Allah este jumătate din religie. De aceea spunem în rugăciunea noastră:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

Numai pe Tine Te adorăm și numai de la Tine cerem ajutor
[Al-Fātiḥah, 1:5]

. Îi cerem ajutor lui Allah bizuindu-ne pe El, Slavă Lui, că ne va ajuta să-L adorăm.

Cel Preaînalt a spus:

﴿فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ﴾

Adoră-L, așadar, și încrede-te în El
[Hūd, 11:123]

62 Consemnat de imamul Aḥmad (3/449) și de Abū Dāwūd în Cartea jihadului, capitolul despre îmbrăcarea cămășilor de zale (3/71). Sufyān nu a afirmat cu certitudine că auzise acest hadith.

63 Consemnat de al-Bukhārī în Cartea angajării, capitolul despre angajarea politeiștilor (2/130), din relatarea lui ʿĀ'ishah, Allah să fie mulțumit de ea.

și a spus:

﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾

În El m-am încrezut și la El mă întorc
[Hūd, 11:88]

. Adorarea nu poate fi împlinită cu adevărat fără încredere în Allah. Dacă omul ar fi lăsat în seama sa, ar fi lăsat slăbiciunii și neputinței și nu ar putea să împlinească adorarea. Când Îl adoră pe Allah, el este conștient că se încrede în Allah și dobândește astfel atât răsplata adorării, cât și pe cea a încrederii în El. Însă la noi predomină slăbiciunea încrederii, iar atunci când împlinim o faptă de adorare ori una obișnuită nu suntem conștienți că ne încredem în Allah și ne bizuim pe El pentru a o săvârși. De cele mai multe ori ne bizuim pe mijloacele văzute și uităm ceea ce este dincolo de ele. Pierdem astfel o răsplată măreață, răsplata încrederii în Allah, și adesea nici nu ne este dat să dobândim ceea ce urmărim, fie din pricina unor piedici care întrerup fapta, fie din pricina unora care o fac să fie incompletă.

Încrederea se împarte în trei feluri:
Primul: încrederea de adorare și supunere. Aceasta este bizuirea deplină pe cel în care omul se încrede, crezând că în mâna lui se află aducerea folosului și îndepărtarea răului. El se bizuie pe acesta în întregime, simțindu-și nevoia de el. Această încredere trebuie îndreptată numai către Allah Preaînaltul. Cine o îndreaptă către altcineva săvârșește shirk major, precum cei care se bizuie pe oameni evlavioși morți ori absenți. Aceasta nu vine decât de la cel care crede că ei au o putere ascunsă de a rândui lucrurile în univers și se bizuie pe ei pentru aducerea folosului și îndepărtarea răului.

Al doilea: bizuirea pe o persoană pentru înzestrare, trai și celelalte asemenea. Aceasta ține de shirk-ul minor; unii au spus că ține de shirk-ul ascuns. Un exemplu este felul în care mulți oameni se bizuie pe slujba lor pentru a-și primi înzestrarea. Omul simte că depinde de aceasta, iar în sufletul său se vede limpede

favorizarea celui de la care îi vine înzestrarea. El nu l-a socotit doar un mijloc, ci l-a pus mai presus de un simplu mijloc.

Al treilea: să te bizui pe cineva în ceea ce i-ai încredințat să facă, precum atunci când însărcinezi o persoană să vândă ori să cumpere ceva. Nu este nimic rău în aceasta, căci te bizui pe ea știind că tu ai autoritatea deasupra ei, fiindcă ai făcut-o reprezentantul tău. Profetul ﷺ l-a însărcinat pe ʿAlī ibn Abī Ṭālib să înjunghie animalele de jertfă care îi mai rămăseseră,[64] pe Abū Hurayrah l-a însărcinat cu milostenia,[65] iar pe ʿUrwah ibn al-Jaʿd l-a însărcinat să-i cumpere un animal de jertfă.[66] Aceasta se deosebește de cel de-al doilea fel, în care omul își simte nevoia de celălalt și socotește bizuirea pe el o dependență a celui nevoiaș.

Din cele de mai înainte se înțelege că încrederea în Allah este una dintre cele mai înalte trepte și că omul trebuie să o păstreze în toate treburile sale. Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, a spus: *«Nici cei care neagă Atributele și nici muʿtaziliții qadariți nu pot să se încreadă în Allah».* Cei care neagă Atributele cred că ele nu Îi aparțin lui Allah Preaînaltul, iar omul nu se bizuie decât pe cineva care are în chip deplin însușirile pentru care merită să te bizui pe el.

La fel și qadariții, căci ei spun că robul este independent în fapta sa și că Allah nu are nicio putere de rânduire asupra faptelor robilor.

Înțelegem astfel că drumul salafilor este cel mai bun dintre drumuri: prin el se desăvârșesc toate actele de adorare și se împlinesc toate stările adoratorilor.

Autorul a pomenit în acest capitol patru versete. Primul este cel pe care l-a așezat ca titlu al capitolului:

---

64 Consemnat de Muslim în Cartea pelerinajului, capitolul despre pelerinajul Profetului ﷺ (2/892), din relatarea lui Jābir, Allah să fie mulțumit de el.

65 Consemnat de al-Bukhārī în Cartea împuternicirii (2311).

66 Consemnat de al-Bukhārī în Cartea virtuților, capitolul care începe cu «Ne-a relatat Muḥammad ibn al-Muthannā» (2/539).

Cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا﴾

În Allah să vă încredeți

. *«În Allah»* se leagă de *«să vă încredeți»*, iar așezarea complementului înaintea verbului arată restricția: în Allah, nu în altcineva. *«Să vă încredeți»* înseamnă să vă bizuiți.
Particula fā' este pentru frumusețea formulării, nu pentru coordonare, fiindcă propoziția are deja o conjuncție, wāw, și nu o putem lega prin două conjuncții. Ea înfrumusețează, așadar, formularea, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

«Ci pe Allah adoră-L»
[Al-Zumar, 39:66],

al căror înțeles este: *«Ci pe Allah adoră-L»*, fără particula fā'.

Cuvintele: *«Dacă sunteți credincioși»*. In este o particulă condițională, iar verbul condiției este kuntum, *«sunteți»*. S-a spus că rezultatul condiției este omis, fiind arătat de cele de dinainte, și că se subînțelege: *«Dacă sunteți credincioși, încredeți-vă»*. S-a mai spus că, într-o asemenea construcție, nu este nevoie de un rezultat al condiției, fiind de ajuns ceea ce s-a spus înainte, ca și cum fapta amintită ar fi legată de această condiție. Aceasta este părerea mai puternică, deoarece regula de bază este să nu presupunem o omisiune.

Spusele însoțitorilor lui Mūsā din acest verset arată că încrederea în Allah ține de credință și de cerințele ei, precum atunci când spui: *«Dacă ești generos, cinstește oaspetele»*. De aici rezultă că cinstirea oaspetelui ține de generozitate.

Versetul arată că lipsa încrederii în Allah înlătură deplinătatea credinței. Dacă însă omul se bizuie în întregime pe altcineva decât Allah, aceasta este shirk major, prin care credința dispare cu totul.

Și cuvintele Sale:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

Credincioșii sunt numai cei ale căror inimi se înfioară când este pomenit Allah

,[67] până la sfârșitul versetului.

Al doilea verset este cuvântul Celui Preaînalt: *«Credincioșii sunt numai»*. Innamă exprimă restricția, adică afirmarea unui verdict pentru ceea ce este pomenit și negarea lui pentru altceva. Înțelesul este: credincioșii nu sunt decât aceștia.

Allah a pomenit în acest verset și în cele care urmează cinci însușiri:

Prima: cuvintele

﴿الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ﴾

Ale căror inimi se înfioară când este pomenit Allah

, adică inimile lor se tem, datorită preamăririi lui Allah Preaînaltul aflate în ele. Un exemplu: un om se gândește să săvârșească un păcat, apoi Îl pomenește pe Allah ori i se amintește de El și i se spune: *«Teme-te de Allah!»*. Dacă este credincios, se va teme; acesta este semnul credinței.

A doua însușire: cuvintele

﴿وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾

Când li se recită versetele Sale, ele le sporesc credința

67 Sūrah Al-Anfāl, versetul 2.

, adică încredințarea și ascultarea. Aceasta dovedește că omul poate beneficia de recitarea altuia mai mult decât de propria recitare. Trimisul ﷺ i-a cerut lui ʿAbd Allāh ibn Masʿūd să-i recite. Acesta a spus: *«Cum să-ți recit eu, când ție ți-a fost pogorât?»*. El a răspuns: *«Îmi place să-l aud de la altcineva»*. I-a recitat din Sūrah Al-Nisāʾ până la cuvintele Celui Preaînalt:

﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾

Cum va fi când vom aduce din fiecare comunitate un martor și te vom aduce pe tine martor asupra acestora?
[Al-Nisāʾ, 4:41]

. Trimisul ﷺ a spus: *«Ajunge»*. Ibn Masʿūd a spus: *«M-am uitat și iată că ochii săi lăcrimau»*.[68]

A treia însușire: cuvintele

﴿وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾

Și în Domnul lor se încred

, adică se bizuie pe Allah, nu pe altcineva, folosind totodată mijloacele. Acesta este locul care dovedește tema capitolului.

A patra însușire: cuvintele *«Cei care împlinesc rugăciunea»*, adică o săvârșesc drept și deplin. *«Rugăciunea»* este un nume generic care cuprinde atât rugăciunile obligatorii, cât și pe cele voluntare.

A cincea însușire: cuvintele

68 Consemnat de al-Bukhārī în Cartea tâlcuirii, capitolul «Cum va fi când vom aduce din fiecare comunitate un martor» (3/217), și de Muslim în Rugăciunea călătorilor, capitolul despre meritul ascultării Coranului (1/551).

﴿وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ﴾

Și cheltuiesc din cele cu care i-am înzestrat

.

Min poate avea sens partitiv, caz în care Allah îl laudă pe cel care cheltuiește o parte din avere, nu întreaga avere. Sau poate arăta felul lucrului, astfel încât lauda îl cuprinde atât pe cel care cheltuiește o parte, cât și pe cel care cheltuiește totul. Corect este că ea arată felul lucrului și că lauda îl cuprinde și pe cel care cheltuiește totul, dacă se încrede în Allah Preaînaltul că îi va înzestra pe el și pe familia sa, așa cum a făcut Abū Bakr.[69] Dacă însă familia sa este în nevoie ori cel pentru care cheltuiește nu are o nevoie atât de apăsătoare încât să ceară cheltuirea întregii averi, nu se cuvine să-și cheltuiască toată averea.

Și cuvintele Sale:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ...﴾

O, Profetule! Allah îți este de ajuns...

,[70] până la sfârșitul versetului.

Al treilea verset este cuvântul Celui Preaînalt: *«O, Profetule!»*. Prin acesta este vizat Trimisul ﷺ. Allah i Se adresează uneori prin însușirea de profet și alteori prin cea de trimis. Când îi

69 Consemnat de Abū Dāwūd în Cartea zakāt-ului, capitolul despre îngăduința pentru aceasta, adică pentru ca omul să renunțe la averea sa (2/313), de al-Tirmidhī în Cartea virtuților, capitolul despre al-Ṣiddīq, care își cheltuiește întreaga avere (9/77), și de al-Dārimī (1/391). Al-Tirmidhī a spus: «Ḥasan ṣaḥīḥ». Imamul Aḥmad l-a consemnat în Faḍā'il al-Ṣaḥābah printr-o altă cale (1/460).

70 Sūrah Al-Anfāl, versetul 64.

poruncește să transmită, îl cheamă prin însușirea de trimis. În hotărârile care îi sunt specifice, de cele mai multe ori îl cheamă prin însușirea de profet. Cel Preaînalt a spus:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ﴾

O, Profetule! De ce oprești ceea ce Allah ți-a îngăduit?
[Al-Taḥrīm, 66:1]

și a spus:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ﴾

O, Profetule! Când divorțați de femei
[Al-Ṭalāq, 65:1]

.

Nabī este pe tiparul faʿīl, cu sensul lui mufʿal, cu fatḥah pe ʿayn, și al lui mufʿil, cu kasrah pe ʿayn, adică munabbaʾ, cel înștiințat, și munabbiʾ, cel care înștiințează. Trimisul ﷺ este înștiințat de Allah și îi înștiințează pe robii lui Allah.

Cuvintele Sale: *«Allah îți este de ajuns»* înseamnă că El îți ajunge. Ḥasb este cel care ajunge, precum în enunțul: *«Dă-i un dirham și atât»*. Ḥasb poate fi un nume predicativ așezat înainte, iar Numele lui Allah, subiectul nominal așezat după el. Înțelesul ar fi: Allah nu este decât Cel care îți este de ajuns. Este posibilă și analiza inversă: ḥasb să fie subiectul nominal, iar Numele lui Allah, predicatul său. Atunci înțelesul este: nimeni nu îți este de ajuns decât Allah. Aceasta este părerea mai puternică. Cuvintele Sale: *«Și celor care te urmează dintre credincioși»*. Man este un pronume relativ invariabil, cu sukūn. Învățații au două păreri despre coordonarea lui. S-a spus: Allah îți este de ajuns și îți sunt de ajuns cei care te urmează dintre credincioși. În această analiză, man este coordonat cu Numele lui Allah, fiindcă acesta este mai apropiat; dacă ar fi fost coordonat cu kāf din ḥasbuka, ar

fi trebuit repetat elementul care impune genitivul. Ar fi asemenea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾

El este Cel care te-a întărit cu ajutorul Său și cu credincioșii
[Al-Anfāl, 8:62]

. Allah l-a întărit pe Trimisul Său prin credincioși, astfel că aici ei i-ar fi de ajuns, după cum Allah îi este de ajuns. Însă această părere este slabă și i se răspunde în mai multe feluri:

Întâi: afirmația că a fost coordonat cu acesta fiindcă este mai apropiat nu este corectă. Coordonarea poate fi făcută cu ceva aflat mai înainte. Gramaticienii au spus chiar că, atunci când elementele coordonate sunt mai multe, coordonarea se face cu primul.

În al doilea rând: ei spun că, dacă ar fi coordonat cu kāf, ar trebui repetat elementul care impune genitivul. Corect este că repetarea nu este obligatorie, după cum a spus Ibn Mālik:

Eu nu o socotesc obligatorie, căci a fost statornicită
fără repetare în proză și în versul corect.

În al treilea rând: ei aduc drept dovadă cuvintele Celui Preaînalt:

﴿هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ﴾

El este Cel care te-a întărit cu ajutorul Său și cu credincioșii

. Dar faptul că îl sprijină este altceva decât a-i fi de ajuns. A-i fi de ajuns ar însemna ca el să se bizuie pe ei, în vreme ce a-l sprijini înseamnă a-l ajuta, el păstrându-și independența. Între cele două este o deosebire.

În al patrulea rând: când Allah, Slavă Lui, vorbește despre Cel care este de ajuns, Își rezervă aceasta numai Sieși. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ﴾

Dacă ei ar fi fost mulțumiți cu ceea ce le-au dat Allah și Trimisul Său și ar fi spus: „Allah ne este de ajuns; Allah ne va da din harul Său, și Trimisul Său”
[Al-Tawbah, 9:59]

. El a făcut deosebirea între a fi de ajuns și a da. Și Cel Preaînalt a spus:

﴿قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ﴾

Spune: „Allah îmi este de ajuns. În El se încred cei care se încred”
[Al-Zumar, 39:38]

. După cum nu este îngăduită încrederea în altcineva decât Allah, nici altcineva în afară de Allah nu poate fi de ajuns. Dacă ar fi, ar fi îngăduit să te încrezi în el. Însă Allah este Cel care este de ajuns, iar în El se încred cei care se încred.

În al cincilea rând: în cuvintele Sale *«Și celor care te urmează»* există ceva care împiedică înțelegerea că tovarășii i-ar fi de ajuns Trimisului ﷺ: ei sunt cei care îl urmează. Cum să fie cel care urmează de ajuns pentru cel urmat?! Aceasta nu poate fi corect. Așadar, analiza corectă este că pronumele relativ este coordonat cu kāf din ḥasbuka: Allah le este de ajuns și celor care te urmează dintre credincioși. Încredeți-vă, deci, cu toții în El: tu și cei care te urmează.

Și cuvintele Sale:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

Celui care se încrede în Allah, El îi este de ajuns

,[71] până la sfârșitul versetului.

Al patrulea verset este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

Celui care se încrede în Allah, El îi este de ajuns

. Este o propoziție condițională. Prin sensul ei exprimat, arată că celui care se încrede în Allah, Allah îi împlinește nevoile și îi ușurează treburile: Allah îi este de ajuns. Chiar dacă îl ajunge vreo suferință, Allah îl ocrotește de răul ei. Trimisul ﷺ este întâiul dintre cei care se încred în Allah; totuși, este atins de suferință, fără ca aceasta să-i aducă vătămare, deoarece Allah îi este de ajuns. Urmarea pentru cel care se bizuie pe Allah este că Domnul său îi poartă grijile.

Prin sensul ei implicit, versetul arată că acela care se încrede în altcineva decât Allah este lipsit de sprijin. Nimeni în afară de Allah nu poate fi de ajuns, după cum s-a arătat. Celui care se încrede în altcineva decât Allah, Allah îi retrage sprijinul, iar el este lăsat în seama acelui lucru. Nu își atinge scopul și se îndepărtează de Allah pe măsura încrederii sale în altcineva decât Allah.

De la Ibn ʿAbbās se relatează că a spus:

71 Sura Al-Ṭalāq, 65:3.

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

Allah ne este de ajuns și El este cel mai bun Ocrotitor

a rostit Ibrāhīm, pacea fie asupra sa, când a fost aruncat în foc. Și Muḥammad ﷺ a rostit aceste cuvinte când i s-a spus:

﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا﴾

„Oamenii s-au adunat împotriva voastră, temeți-vă de ei!”, iar aceasta le-a sporit credința

,[72] până la sfârșitul versetului. Relatat de al-Bukhārī și al-Nasāʾī.[73]

Cuvintele din relatarea lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi:

﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ﴾

Și Muḥammad ﷺ a rostit aceste cuvinte când i s-a spus: „Oamenii s-au adunat împotriva voastră”

.

Aceasta se află în textul Coranului. Când Abū Sufyān a plecat de la Uḥud, a vrut să se întoarcă împotriva Profetului ﷺ și a tovarășilor săi, ca să-i nimicească, după cum pretindea. A întâlnit un grup de călători și i-a întrebat: *«Unde mergeți?»* Ei au răspuns: *«Mergem la Medina»*. El a spus: *«Înștiințați-i pe Muḥammad și pe tovarășii săi că ne întoarcem împotriva lor și îi vom nimici»*.

72 Sura Āl ʿImrān, 3:173.

73 Relatat de al-Bukhārī, Tafsīr, capitolul despre explicarea surei Āl ʿImrān, 3/211. Poate că se află în Al-Sunan al-Kubrā a lui al-Nasāʾī.

Călătorii au ajuns la Medina și le-au transmis mesajul. Atunci Trimisul lui Allah ﷺ și cei care erau cu el au spus: *«Allah ne este de ajuns și El este cel mai bun Ocrotitor»*. Au ieșit aproximativ șaptezeci de călăreți, până au ajuns la Ḥamrāʾ al-Asad. Apoi Abū Sufyān a renunțat la hotărârea sa și a plecat spre Mecca. Astfel le-a fost Allah de ajuns Trimisului Său și credincioșilor, fiindcă s-au bizuit pe El, Cel Preaînalt.

Cuvintele *«Oamenii le-au spus»* se referă la călători.

Cuvintele *«Oamenii»* se referă la Abū Sufyān și la cei care erau cu el. Cuvântul al-nās de aici este dat de specialiștii în fundamentele jurisprudenței drept exemplu de formulare generală prin care este vizat un înțeles particular.

Cuvântul ḥasbunā înseamnă *«Cel care ne este de ajuns»*. Gramatical, el este subiectul propoziției nominale, iar Numele lui Allah este predicatul ei.

Cuvintele *«Și El este cel mai bun Ocrotitor»*: niʿma este un verb la trecut, iar al-wakīl, *«Ocrotitorul»*, este subiectul verbului. Cel căruia îi este adresată lauda este subînțeles prin *«El»*, adică Allah. Al-wakīl este Cel pe care se sprijină omul, Slavă Lui. Allah, Slavă Lui, este numit Wakīl; de asemenea, El este Cel care încredințează o însărcinare. Numele Wakīl apare, de pildă, în cuvintele Celui Preaînalt: *«Și El este cel mai bun Ocrotitor»* și

«Allah este de ajuns ca Ocrotitor»
[Al-Nisāʾ, 4:81].

Iar faptul că El încredințează o însărcinare apare în cuvinte precum:

﴿فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ﴾

Dacă aceștia nu cred în ele, Noi le-am încredințat unor oameni care nu le tăgăduiesc
[Al-Anʿām, 6:89]

.

A încredința o însărcinare nu înseamnă aici a delega altcuiva ceva pentru care ar avea nevoie de un înlocuitor. Faptul că El, Slavă Lui, încredințează o însărcinare nu izvorăște din vreo nevoie a Sa. Sensul este că îi pune pe oameni urmași pe pământ, pentru a vedea cum lucrează.

Afirmația lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, *«Ibrāhīm a rostit aceste cuvinte când a fost aruncat în foc»* privește un lucru în care opinia personală nu își are locul; de aceea, relatarea are statutul unei relatări atribuite Profetului. Ibn ʿAbbās se numără printre cei care relatează de la fiii lui Israel, astfel încât este posibil să fi preluat aceasta de la ei. Totuși, faptul că o afirmă categoric și o alătură cuvintelor rostite de Trimis ﷺ face puțin probabil să o fi preluat de la fiii lui Israel.

Dovada din verset se află în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

Și au spus: „Allah ne este de ajuns și El este cel mai bun Ocrotitor”

: ei L-au socotit numai pe Allah Cel care le este de ajuns.

Atenționare

Afirmația noastră *«Ibn ʿAbbās se numără printre cei care relatează de la fiii lui Israel»* este răspândită printre specialiștii în terminologia hadithului, dar trebuie examinată. Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, se numără printre cei care dezaprobă preluarea relatărilor de la fiii lui Israel. În Ṣaḥīḥ al-Bukhārī, 5/291, în ediția cu Fatḥ al-Bārī, se relatează că a spus: *«O, voi, musulmani! Cum de îi întrebați pe oamenii Cărții, când Cartea voastră, coborâtă asupra Profetului Său ﷺ, cuprinde cele mai noi vești de la Allah și o citiți neamestecată cu nimic străin? Allah v-a înștiințat că oamenii Cărții au schimbat ceea ce a scris Allah și au modificat Cartea cu mâinile lor, spunând: „Aceasta este de la Allah”, ca să dobândească prin aceasta un preț mic. Oare cunoașterea care v-a venit nu vă oprește să-i întrebați?! Pe Allah, nu am văzut pe*

niciunul dintre ei întrebându-vă despre ceea ce a fost coborât asupra voastră».

Învățături cuprinse în acest capitol:

Prima: încrederea în Allah se numără printre obligații.

A doua: ea se numără printre condițiile credinței.

A treia: explicarea versetului din Al-Anfāl.

A patra: explicarea versetului de la sfârșitul aceleiași sure.

Învățături cuprinse în acest capitol. Prima: încrederea în Allah se numără printre obligații. Dovada este că Allah a legat credința de încrederea în El, prin cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

În Allah să vă încredeți, dacă sunteți credincioși

. Explicarea lor a fost dată mai înainte.

A doua: ea se numără printre condițiile credinței. Aceasta se desprinde din cuvintele Celui Preaînalt *«Dacă sunteți credincioși»*, explicate mai înainte.

A treia: explicarea versetului din Al-Anfāl, și anume cuvintele Celui Preaînalt:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ...﴾

Credincioșii sunt numai aceia ale căror inimi se cutremură atunci când este pomenit Allah...

, până la sfârșitul versetului. Prin credință se înțelege aici credința deplină. Altfel, omul poate fi credincios chiar dacă nu întrunește aceste însușiri, dar are doar temelia credinței. Aceasta a fost explicată mai înainte.

A patra: explicarea versetului de la sfârșitul ei, adică din partea de sfârșit a surei Al-Anfāl. Este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾

O, Profetule! Allah îți este de ajuns, ție și celor care te urmează dintre credincioși

: El îți este de ajuns ție și celor care te urmează dintre credincioși. Aceasta este interpretarea mai puternică, după cum s-a arătat.

A cincea: explicarea versetului din Al-Ṭalāq.

A șasea: măreția acestor cuvinte, rostite de Ibrāhīm, binecuvântarea și pacea fie asupra sa, și de Muḥammad ﷺ în încercări.

A cincea: explicarea versetului din Al-Ṭalāq, și anume cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾

Celui care se încrede în Allah, El îi este de ajuns

. Explicarea lui a fost dată mai înainte.

A șasea: măreția acestor cuvinte, rostite de Ibrāhīm, pacea fie asupra sa, și de Muḥammad ﷺ în încercări. Este vorba despre:

﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

Allah ne este de ajuns și El este cel mai bun Ocrotitor

.

Capitolul cuprinde și alte învățături în afara celor amintite de autor. Printre ele se află sporirea credinței, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا﴾

Când le sunt recitate versetele Sale, acestea le sporesc credința

.

O altă învățătură este că, în încercări, omul trebuie să se bizuie pe Allah și, totodată, să folosească mijloacele. Trimisul ﷺ și tovarășii săi au rostit aceste cuvinte când li s-a spus: *«Oamenii s-au adunat împotriva voastră, temeți-vă de ei!»* Ei însă și-au încredințat treburile lui Allah și au spus: *«Allah ne este de ajuns și El este cel mai bun Ocrotitor».*

De asemenea, urmarea Profetului ﷺ, împreună cu credința, este un mijloc prin care robul dobândește ocrotirea lui Allah, care îi este de ajuns.

34 Teama de pedeapsă și nădejdea în îndurare

Capitol despre cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Oare se cred la adăpost de planul lui Allah? Numai oamenii pierduți se cred la adăpost de planul lui Allah

.[74]

Acest capitol cuprinde două subiecte:

Primul: a se crede la adăpost de planul lui Allah.

Al doilea: a deznădăjdui de îndurarea lui Allah. Acestea sunt două extreme opuse.

74 Sura Al-Aʿrāf, 7:99.

Pentru primul subiect, autorul a adus ca dovadă cuvintele Celui Preaînalt *«Oare se cred la adăpost?»* Pronumele se referă la locuitorii cetăților, deoarece mai înainte se află cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ ۝ أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَى أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ۝ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Oare locuitorii cetăților se cred la adăpost de venirea pedepsei Noastre peste ei noaptea, când dorm? Sau locuitorii cetăților se cred la adăpost de venirea pedepsei Noastre peste ei în plină dimineață, când se joacă? Oare se cred la adăpost de planul lui Allah? Numai oamenii pierduți se cred la adăpost de planul lui Allah
[Al-A'rāf, 7:97–99]

.

Cuvintele *«Când dorm»* arată deplina lor siguranță, fiindcă se află în ținuturile lor, iar cel cuprins de teamă nu doarme. Cuvintele *«În plină dimineață, când se joacă»* arată și ele deplina siguranță, bunăstarea și lipsa strâmtorării. Dacă traiul le-ar fi fost strâmtorat, ar fi plecat să-și caute hrana și mijloacele de trai, în loc să se joace în plină zi.
Toate întrebările de aici exprimă dezaprobarea și uimirea față de starea acestor oameni. Ei dorm și se bucură de belșug, stăruiesc în neascultarea față de Allah și în distracții, se gândesc la desfătarea lor și sunt nepăsători față de pomenirea Creatorului lor. Noaptea dorm, iar ziua se joacă. Allah, Atotputernicul și Mărețul, a arătat că aceasta face parte din planul Său împotriva lor. De aceea a

spus: *«Oare se cred la adăpost de planul lui Allah?»* Apoi a încheiat versetul prin cuvintele:

﴿فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Numai oamenii pierduți se cred la adăpost de planul lui Allah

. Cel căruia Allah îi dă binefaceri, belșug și desfătare, în timp ce el stăruie în neascultarea față de El, socotește că are de câștigat, deși, în realitate, este pierdut.

Dacă Allah te copleșește cu binefaceri din toate părțile, te hrănește când îți este foame, îți dă siguranță când te temi și te îmbracă atunci când ești gol, să nu crezi că ai de câștigat câtă vreme stărui în neascultarea față de Allah. Dimpotrivă, ești pierdut, căci aceasta face parte din planul lui Allah împotriva ta.

Cuvintele

﴿إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Numai oamenii pierduți

: excepția exprimă exclusivitatea, deoarece construcția dinaintea ei lasă loc elementului care urmează. Al-qawm este subiectul verbului, iar al-khāsirūn este atributul său.

Cuvintele Celui Preaînalt *«Oare se cred la adăpost de planul lui Allah?»* dovedesc că lui Allah Îi aparține makr. Makr înseamnă a-l face pe adversar să cadă într-o capcană fără ca el să-și dea seama. Din această categorie face parte și ceea ce se spune în hadith: *«Războiul înseamnă înșelarea adversarului»*.[75]

75 Relatat de al-Bukhārī, Jihād, capitolul «Războiul înseamnă înșelarea adversarului», 2/366, și de Muslim, Jihād, capitolul despre îngăduirea înșelării adversarului în război, 3/1362, de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

Dacă se întreabă: cum Îi este atribuit lui Allah makr, când sensul său aparent este unul vrednic de blam?
Se răspunde: makr, la locul său, este vrednic de laudă. El arată puterea celui care face planul și biruința lui asupra adversarului. De aceea, lui Allah nu Îi este atribuit fără restricții. Nu este îngăduit să spui pur și simplu: *«Allah este uneltitor»*. Această însușire este pomenită doar într-un context în care constituie o laudă, cum sunt cuvintele Celui Preaînalt:

«Ei urzesc planuri, iar Allah face planuri»
[Al-Anfāl, 8:30];

și:

﴿وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾

Ei au urzit un plan, iar Noi am făcut un plan, fără ca ei să-și dea seama
[Al-Naml, 27:50]

; precum și:

«Oare se cred la adăpost de planul lui Allah?»
[Al-Aʿrāf, 7:99].

Nici nu Îi este negată această însușire în mod absolut. Într-un context în care constituie laudă, Îi este atribuită; într-unul în care nu constituie laudă, nu Îi este atribuită. De asemenea, Allah nu este numit prin ea: nu se spune că printre Numele lui Allah s-ar afla al-Mākir.

Cât despre trădare, ea nu Îi este atribuită lui Allah în nicio împrejurare, fiind vrednică de blam în orice situație. Ea înseamnă uneltire acolo unde a fost acordată încredere, iar aceasta este condamnabilă. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ﴾

Dacă vor să te trădeze, ei L-au trădat mai înainte pe Allah, iar El ți-a dat putere asupra lor
[Al-Anfâl, 8:71]

. Nu a spus: *«I-a trădat»*.
Cât despre înșelare, ea este asemenea lui makr: Îi este atribuită lui Allah atunci când constituie laudă, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ﴾

Fățarnicii încearcă să-L înșele pe Allah, dar El îi înșală pe ei
[Al-Nisā', 4:142]

. Makr se numără printre însușirile faptelor, deoarece ține de voia lui Allah, Slavă Lui.

Din acest verset se desprind următoarele învățături:
1. Să fii cu băgare de seamă față de binefacerile pe care Allah le aduce robului, ca nu cumva ele să fie o atragere treptată spre pedeapsă. Pentru fiecare binefacere Îi datorezi lui Allah recunoștință, adică ascultare față de Cel care ți-a dăruit-o. Dacă nu împlinești aceasta, deși binefacerile se înmulțesc, să știi că este din planul lui Allah împotriva ta.

2. Este oprit să te crezi la adăpost de planul lui Allah. Aceasta reiese din două aspecte:

Primul: propoziția are forma unei întrebări care exprimă dezaprobare și uimire.

Al doilea: cuvintele Celui Preaînalt

﴿فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Numai oamenii pierduți se cred la adăpost de planul lui Allah

.

Și cuvintele Sale:

﴿وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾

Cine deznădăjduiește de îndurarea Domnului său, în afară de cei rătăciți?[76]

Al doilea subiect cuprins în acest capitol este deznădejdea de îndurarea lui Allah. Autorul a adus ca dovadă cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ﴾

Cine deznădăjduiește de îndurarea Domnului său?

Man este un pronume interogativ, deoarece verbul de după el este la indicativ și nu există o propoziție care să-i servească drept răspuns condițional. Qunūț este cea mai puternică deznădejde: omul deznădăjduiește și socotește speranța îndepărtată, până când i se pare puțin probabil să obțină ceea ce dorește sau să-i fie înlăturată suferința.

Cuvintele *«De îndurarea Domnului său»*: îndurarea Îi este atribuită aici Celui care o arată, iar cel asupra căruia se răsfrânge

76 Sura Al-Ḥijr, 15:56.

este omis. Sensul deplin este: *«De îndurarea pe care Domnul său i-o arată lui»*.

Cuvintele *«În afară de cei rătăciți»*: illā exprimă exclusivitatea, deoarece întrebarea *«Cine deznădăjduiește?»* are sens negativ. Al-ḍāllūn este subiectul verbului yaqnaṭ.

Sensul este: numai cei rătăciți deznădăjduiesc de îndurarea lui Allah. Cel rătăcit este lipsit de călăuzire, dezorientat, neștiind ce I se cuvine lui Allah, Slavă Lui, deși schimbarea pe care El o aduce este aproape. De aceea se spune în hadith: *«Domnul nostru Se miră de deznădejdea robilor Săi, deși schimbarea adusă de El este aproape. Vă privește în strâmtorare și deznădăjduiți și râde, știind că izbăvirea voastră este aproape»*.[77]

Cât despre sensul versetului, atunci când îngerii i-au dat lui Ibrāhīm, pacea fie asupra sa, vestea unui băiat învățat, el le-a spus:

﴿أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ ۝ قَالُوا بَشَّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ ۝ قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾

«Îmi aduceți această veste când m-a ajuns bătrânețea? Cu ce veste mă bucurați?» Ei au spus: «Ți-am adus vestea cea adevărată; nu fi dintre cei deznădăjduiți!» El a spus: «Cine deznădăjduiește de îndurarea Domnului său, în afară de cei rătăciți?»

[Al-Ḥijr, 15:54–56]

.

Așadar, nu este îngăduit să deznădăjduiești de îndurarea lui Allah, fiindcă aceasta înseamnă să ai o părere rea despre Allah, Atotputernicul și Mărețul, din două privințe:

77 Relatat de Aḥmad, 4/11–12, și de Ibn Mājah, Introducere, 1/64. În Al-Zawā'id, 1/64, se spune: «Wakīʿ a fost menționat de Ibn Ḥibbān în Al-Thiqāt; ceilalți transmițători au fost folosiți de Muslim ca autoritate».

Prima: aceasta pune la îndoială puterea Lui, Slavă Lui. Cel care știe că Allah are putere asupra oricărui lucru nu socotește nimic dincolo de puterea lui Allah.

A doua: aceasta pune la îndoială îndurarea Lui, Slavă Lui. Cel care știe că Allah este Îndurător nu socotește puțin probabil ca Allah, Slavă Lui, să Se îndure de el. De aceea, cel care deznădăjduiește de îndurarea lui Allah este rătăcit.
Când omul este lovit de o greutate, nu trebuie să socotească îndepărtată împlinirea dorinței sale sau înlăturarea suferinței. Câți oameni nu au fost prinși într-un necaz și au crezut că nu există scăpare, iar Allah, Slavă Lui, i-a izbăvit! Uneori, printr-o faptă bună săvârșită mai înainte, cum i s-a întâmplat lui Yūnus, pacea fie asupra sa. Cel Preaînalt a spus:

﴿فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ۝ لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾

Dacă nu s-ar fi numărat printre cei care Îl slăvesc, ar fi rămas în pântecele lui până în Ziua când vor fi înviați
[Al-Ṣāffāt, 37:143–144]

. Alteori, printr-o faptă săvârșită după ivirea necazului, cum au fost rugile Trimisului ﷺ în ziua de la Badr[78] și în noaptea Aliaților,[79] precum și fapta oamenilor din peșteră.[80]

Din cele de mai sus reiese că autorul, Allah să aibă milă de el, a dorit ca omul, în mersul său către Allah Cel Preaînalt, să îmbine teama, astfel încât să nu se creadă la adăpost de planul lui Allah,

78 Relatat de al-Bukhārī, Maghāzī, capitolul despre bătălia de la Badr, 3/83, și de Muslim, Jihād, capitolul despre ajutorul îngerilor în bătălia de la Badr, 3/1383.

79 Relatat de al-Bukhārī, Maghāzī, capitolul despre bătălia Șanțului, 3/118, și de Muslim, Jihād, capitolul despre recomandarea rugii pentru biruință, 3/1362.

80 Relatat de al-Bukhārī, Buyūʿ, capitolul despre cel care cumpără ceva pentru altul, 2/116, și de Muslim, Pomenirea și ruga, capitolul despre oamenii din peșteră, 4/2099.

cu speranța, astfel încât să nu deznădăjduiască de îndurarea Lui. A se crede la adăpost de planul lui Allah este o știrbire a temerii; a deznădăjdui de îndurarea Lui este o știrbire a speranței.

De la Ibn ʿAbbās se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a fost întrebat despre păcatele mari. El a răspuns: «A-I face asociați lui Allah, a deznădăjdui de izbăvirea de la Allah și a se crede la adăpost de planul lui Allah».[81]

Cuvintele din hadithul lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi: *«Trimisul lui Allah ﷺ a fost întrebat despre păcatele mari»*. Al-kabāʾir este pluralul lui kabīrah și desemnează păcatele mari. Întrebarea arată că păcatele se împart în mici și mari. Coranul dovedește aceasta; Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾

Dacă vă feriți de păcatele mari care vă sunt oprite, vă vom șterge faptele rele
[Al-Nisāʾ, 4:31]

.
Și Cel Preaînalt a spus:

﴿الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ﴾

Cei care se feresc de păcatele mari și de faptele rușinoase
[Al-Najm, 53:32]

. Păcatele mari nu sunt toate de aceeași gravitate; unele sunt mai mari decât altele.

81 Relatat de al-Bazzār, după cum se arată în Kashf al-Astār, nr. 106; de Ibn Abī Ḥātim, după cum se arată în Tafsīr Ibn Kathīr, 1/485; și de al-Ṭabarānī, după cum se arată în Al-Majmaʿ, 1/104, precum și în Al-Durr al-Manthūr, 2/147. Al-Haythamī a spus, 1/104: «Relatat de al-Bazzār și al-Ṭabarānī; transmițătorii săi au fost considerați demni de încredere».

Învățații au avut păreri diferite: păcatele mari sunt stabilite printr-o enumerare sau printr-o definiție? Unii au spus că sunt stabilite prin enumerare și au început să le numere, cercetând textele privitoare la ele.

S-a spus și că sunt stabilite printr-o definiție. Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, le-a definit astfel: *«Orice faptă pentru care este prevăzută o pedeapsă anume, fie în această lume, fie în Viața de Apoi, fie prin pierderea unui lucru dorit, fie prin venirea unui lucru neplăcut»*. Această definiție este foarte cuprinzătoare și include multe păcate. Temeiul afirmației sale este că faptele de neascultare sunt de două feluri:

Un fel cuprinde ceea ce a fost doar interzis, fără să fie menționată o amenințare anume. Pedeapsa pentru aceasta intră în înțelesul general al pedepselor. O asemenea faptă este ispășită prin fapte de ascultare, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *«Cele cinci rugăciuni, de la o vineri la alta și de la un Ramadan la altul, ispășesc ceea ce se află între ele, dacă sunt evitate păcatele mari»*.[82] La fel este și ceea ce s-a relatat despre ispășirea păcatelor de la o ʿumrah la alta[83] și prin abluțiune.[84] Acestea sunt, așadar, dintre păcatele mici.

Celălalt fel cuprinde faptele pentru care este prevăzută o pedeapsă anume, precum blestemul, mânia, dezicerea de făptuitor, o pedeapsă legală în această lume, negarea credinței și altele asemenea. Acestea sunt păcate mari, cu trepte diferite de gravitate.

Cel care întreabă în acest hadith dorește să cunoască păcatele mari pentru a se feri de ele. Starea lui se deosebește de a multor oameni de astăzi, care întreabă doar pentru a ști; de aceea s-a împuținat binecuvântarea cunoașterii lor.

---

82 Relatat de Muslim, Purificarea, capitolul «Cele cinci rugăciuni…», 1/209, din hadithul lui Abū Hurayrah.

83 Relatat de al-Bukhārī, ʿUmrah, capitolul despre obligativitatea și meritul ei, 1/537.

84 Relatat de Muslim, Purificarea, capitolul despre ieșirea păcatelor odată cu apa abluțiunii, nr. 244, din hadithul lui Abū Hurayrah.

Cuvintele *«A-I face asociați lui Allah»*: formularea fără restricții indică atât shirk-ul mic, cât și shirk-ul mare, iar acesta este sensul aparent, deoarece shirk-ul mic este mai grav decât celelalte păcate mari. Ibn Masʿūd a spus: *«Prefer să jur pe Allah mințind decât să jur pe altcineva spunând adevărul»*.[85] Aceasta fiindcă răul shirk-ului este mai mare decât răul minciunii, ceea ce arată că shirk-ul, în toate formele sale, se numără printre păcatele mari.

A-I face asociați lui Allah cuprinde asocierea în stăpânirea Sa, în dreptul Său exclusiv la adorare ori în Numele și Însușirile Sale.

Cuvintele *«A deznădăjdui de izbăvirea de la Allah»*: deznădejdea înseamnă pierderea speranței. Rawḥ, cu fatḥah pe rāʾ, are un sens apropiat de îndurare: izbăvire și ușurare. A deznădăjdui de izbăvirea de la Allah se numără printre păcatele mari din cauza urmărilor sale rele.

Cuvintele *«A se crede la adăpost de planul lui Allah»*: omul nu ascultă de Allah, în vreme ce El îl atrage treptat spre pedeapsă prin binefaceri. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ۝ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ﴾

Pe cei care tăgăduiesc versetele Noastre îi vom atrage treptat, fără ca ei să știe. Le dau răgaz; planul Meu este puternic
[Al-Aʿrāf, 7:182–183]

.

La prima vedere, hadithul pare să restrângă păcatele mari la acestea, dar nu este așa, fiindcă există și alte păcate mari. Trimisul ﷺ îi răspunde însă fiecărui întrebător potrivit stării sale. Este posibil să fi văzut la acest întrebător o anumită siguranță față de planul lui Allah sau deznădejde de izbăvirea de la Allah și să fi vrut să-i lămurească aceasta. Omul trebuie să fie atent la acest aspect atunci când întâlnește texte ale Legii care par să se

85 A fost menționat mai înainte, la p. 28.

contrazică. Fiecare trebuie înțeles în împrejurarea potrivită, pentru ca textele Legii să fie puse în acord.

De la Ibn Masʿūd se relatează că a spus: «Cele mai mari păcate sunt a-I face asociați lui Allah, a se crede la adăpost de planul lui Allah, a deznădăjdui de îndurarea lui Allah și a pierde speranța în izbăvirea de la Allah». Relatat de ʿAbd al-Razzāq.[86]

Cuvintele din relatarea lui Ibn Masʿūd: *«A-I face asociați lui Allah»*. Acesta este cel mai mare păcat, deoarece încalcă cel mai mare dintre drepturi: dreptul lui Allah Cel Preaînalt, care te-a adus la existență, te-a înzestrat și ți-a dăruit cele necesare. Nimeni nu ți-a făcut binefaceri mai mari decât Allah Cel Preaînalt.

Cuvintele *«A se crede la adăpost de planul lui Allah»* au fost explicate mai înainte.

Cuvintele *«A deznădăjdui de îndurarea lui Allah și a pierde speranța în izbăvirea de la Allah»*: prin qunūț se înțelege aici a socoti îndepărtată îndurarea lui Allah și împlinirea lucrului dorit. Prin yaʾs se înțelege a socoti îndepărtată înlăturarea răului. Am făcut această deosebire pentru ca vorbele lui Ibn Masʿūd să nu fie înțelese ca o repetare.

În concluzie, pe cel care înaintează către Allah îl pot cuprinde două lucruri care îl împiedică să ajungă la Domnul său: a se crede la adăpost de planul lui Allah și a deznădăjdui de îndurarea Lui. Când este lovit de nenorocire ori pierde ceva ce iubește, dacă Domnul său nu îl ajută, deznădejdea pune stăpânire pe el: socotește izbăvirea îndepărtată și nu caută mijloacele care duc la ea. În cealaltă stare, omul stăruie în păcate, deși binefacerile se înmulțesc asupra lui, și socotește că se află pe calea cea dreaptă, continuând astfel în rătăcirea sa. Fără îndoială, aceasta este o atragere treptată spre pedeapsă.

86 Relatat de ʿAbd al-Razzāq, 10/459–460; de Ibn Jarīr, 5/26; și de al-Ṭabarānī în Al-Kabīr, nr. 8783 și 8784. Al-Haythamī a declarat autentic lanțul lui al-Ṭabarānī în Majmaʿ al-Zawāʾid, 1/104.

Învățături cuprinse în acest capitol:

Prima: explicarea versetului din Al-Aʿrāf.

A doua: explicarea versetului din Al-Ḥijr.

A treia: asprimea amenințării pentru cel care se crede la adăpost de planul lui Allah.

A patra: asprimea amenințării privitoare la deznădejde.

Explicarea învățăturilor:
Prima: explicarea versetului din Al-Aʿrāf, și anume cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ﴾

Oare se cred la adăpost de planul lui Allah? Numai oamenii pierduți se cred la adăpost de planul lui Allah

. Explicarea lui a fost dată mai înainte.
A doua: explicarea versetului din Al-Ḥijr, și anume cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ﴾

Cine deznădăjduiește de îndurarea Domnului său, în afară de cei rătăciți?

Explicarea lui a fost dată mai înainte.
A treia: asprimea amenințării pentru cel care se crede la adăpost de planul lui Allah. Aceasta fiindcă fapta se numără

printre cele mai mari păcate, după cum arată versetul și hadithul. Învățătura se desprinde din primul verset și din cele două relatări.

A patra: asprimea amenințării privitoare la deznădejde. Aceasta se desprinde din al doilea verset și din cele două relatări.

35 Răbdarea față de hotărârile lui Allah

Șabr, în limbă, înseamnă reținere. De aici expresia qutila șabran: a fost ucis fiind ținut captiv, ca prizonier.

Ca termen religios, înseamnă a-ți stăpâni sufletul, stăruind în anumite lucruri și oprindu-te de la altele. Este de trei feluri:
Primul: răbdarea în ascultarea de Allah. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾

Poruncește familiei tale rugăciunea și stăruie cu răbdare în ea
[Ṭā Hā, 20:132]

. Și a spus:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ۝ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ﴾

Noi ți-am coborât Coranul treptat. Ai, așadar, răbdare față de hotărârea Domnului tău
[Al-Insān, 76:23–24]

. Aceasta este răbdarea în împlinirea poruncilor: Coranul i-a fost coborât pentru a-l transmite, astfel că i se poruncește să stăruie cu răbdare în ascultare. Cel Preaînalt a mai spus:

﴿وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ﴾

Rămâi cu răbdare alături de cei care Îl cheamă pe Domnul lor dimineața și seara, căutând Fața Sa
[Al-Kahf, 18:28]

. Și aceasta este răbdare în ascultarea de Allah.
Al doilea: răbdarea de a te opri de la neascultarea față de Allah. Așa a fost răbdarea lui Yūsuf, pacea fie asupra sa, care nu a răspuns chemării soției demnitarului. Ea l-a chemat la sine într-o împrejurare în care avea prestigiu, putere și autoritate asupra lui. Cu toate acestea, el a răbdat și a spus:

﴿رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ﴾

Doamne! Temnița îmi este mai dragă decât lucrul la care mă îndeamnă ele. Dacă nu îndepărtezi de la mine viclenia lor, voi înclina spre ele și voi fi dintre cei neștiutori
[Yūsuf, 12:33]

. Aceasta este răbdarea de a te opri de la neascultarea față de Allah.
Al treilea: răbdarea față de hotărârile lui Allah. Cel Preaînalt a spus:

«Ai, așadar, răbdare față de hotărârea Domnului tău»
[Al-Insān, 76:24].

În acest verset intră și hotărârea prin care Allah rânduiește ceea ce se petrece. Din aceeași categorie sunt cuvintele Celui Preaînalt:

﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ﴾

Ai răbdare, așa cum au avut răbdare trimișii înzestrați cu hotărâre statornică, și nu cere grăbirea pedepsei lor
[Al-Aḥqāf, 46:35]

. Aceasta este răbdare în transmiterea mesajului și în îndurarea răului venit din partea poporului său. Tot astfel, Profetul ﷺ i-a spus trimisului uneia dintre fiicele sale: *«Spune-i să aibă răbdare și să nădăjduiască răsplata».*[87]

Așadar, răbdarea este de trei feluri. Cel mai înalt este răbdarea în ascultarea de Allah, apoi răbdarea de a te opri de la neascultarea față de El, apoi răbdarea față de hotărârile Sale.

Această ordine privește felurile de răbdare în sine, nu persoana care le trăiește. Altfel, înfrânarea de la un păcat poate fi mai grea pentru un om decât stăruința în ascultare. De pildă, dacă un tânăr cu dorințe puternice este ispitit de o femeie frumoasă care îl cheamă la sine într-un loc retras, unde numai Allah îl vede, înfrânarea de la acest păcat este dintre cele mai grele încercări pentru suflet. Omul ar putea împlini o sută de unități de rugăciune, iar aceasta să-i fie mai ușor.

Omul poate fi lovit de o nenorocire a cărei îndurare este mai grea decât răbdarea în ascultare. De pildă, îi poate muri o rudă, un prieten sau cineva foarte drag, iar răbdarea în această nenorocire să-l coste o trudă foarte mare.

Astfel se înlătură obiecția unora, care spun că această ordine ar fi discutabilă, deoarece înfrânarea de la unele păcate este mai grea decât împlinirea unor acte de ascultare, iar îndurarea unor hotărâri ale destinului este și ea mai grea. Noi răspundem: vorbim

87 Relatat de al-Bukhārī, Înmormântări, capitolul despre cuvintele Profetului ﷺ «Cel mort este pedepsit din pricina unei părți din plânsul familiei sale pentru el», 1/395, și de Muslim, Înmormântări, capitolul despre plânsul pentru cel mort, 2/635.

despre treptele în sine, fără a lua în considerare persoana care rabdă.

Răbdarea în ascultare este mai înaltă fiindcă presupune atât să te sileşti, cât şi să înfăptuieşti: îţi impui rugăciunea şi te rogi, postul şi posteşti, pelerinajul şi îl împlineşti. Ea cuprinde silire de sine, faptă şi mişcare, cu o anumită greutate şi osteneală. Urmează înfrânarea de la neascultare, fiindcă ea presupune doar oprire, adică să-ţi impui să te abţii. Cât despre răbdarea faţă de hotărârile destinului, pricina ei nu ţine de alegerea robului: nu este nicio faptă a lui, nicio abţinere a lui, ci numai hotărârea lui Allah.

În acest capitol, autorul, Allah să aibă milă de el, a vorbit îndeosebi despre răbdarea faţă de hotărârile lui Allah, deoarece aceasta ţine de unicitatea Lui în stăpânire. Cârmuirea făpturilor şi rânduirea destinului lor ţin de stăpânirea lui Allah Cel Preaînalt.

Cuvintele *«Faţă de hotărârile lui Allah»*: aqdār este pluralul lui qadar. Termenul desemnează atât lucrul hotărât, cât şi actul Celui care hotărăşte, adică Allah Cel Preaînalt. Faţă de actul Celui care hotărăşte, omul trebuie să fie mulţumit şi să aibă răbdare. Faţă de lucrul hotărât, răbdarea este obligatorie, iar mulţumirea este recomandată. De pildă, Allah hotărăşte ca maşina cuiva să ardă. Faptul că Allah a hotărât aceasta este un decret pe care omul trebuie să-l primească cu mulţumire, căci aceasta întregeşte mulţumirea de a-L avea pe Allah drept Domn.

Cât despre lucrul hotărât, adică arderea maşinii, răbdarea faţă de el este obligatorie. Mulţumirea faţă de această pierdere este recomandată, fără a fi obligatorie, potrivit părerii mai puternice.

Lucrul hotărât poate fi un act de ascultare, un păcat sau ceva care ţine numai de lucrarea lui Allah. Actele de ascultare trebuie primite cu mulţumire; păcatele nu pot fi aprobate ca fapte săvârşite. Cât priveşte faptul că ele intră în hotărârea lui Allah, trebuie să fim mulţumiţi de hotărârea Lui în orice împrejurare. De aceea, Ibn al-Qayyim a spus:

De aceea primim cu mulţumire hotărârea,
Dar respingem fapta hotărâtă când ea este neascultare.

Cel care priveşte un om săvârşind un păcat din perspectiva hotărârii şi a destinului trebuie să fie mulţumit de hotărârea lui Allah: El a rânduit aceasta şi are înţelepciune în rânduiala Sa. Dar

dacă privește fapta omului, nu îi este îngăduit să o aprobe, deoarece ea este un păcat. Aceasta este deosebirea dintre hotărâre și lucrul hotărât.

Și cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ﴾

Celui care crede în Allah, El îi călăuzește inima

.[88]

ʿAlqamah a spus: «Este omul lovit de o nenorocire, care știe că ea vine de la Allah, astfel că o primește cu mulțumire și se supune».

În Ṣaḥīḥ Muslim se relatează de la Abū Hurayrah că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: «Două lucruri aflate la oameni sunt, în ei, necredință: ponegrirea neamului și bocirea celui mort».[89]

Cuvintele Celui Preaînalt *«Celui care crede în Allah»*: man este un pronume condițional care impune modul apocopat. Verbul condiției este yu'min, iar răspunsul este yahdi. Prin credința în Allah se înțelege aici credința în hotărârea Sa.

Cuvintele *«Îi călăuzește inima»*: îi dăruiește liniște. Aceasta arată că credința ține de inimă. Dacă inima este călăuzită, și mădularele sunt călăuzite, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *«În trup există o bucată de carne: dacă ea este bună, întregul trup este bun; dacă ea se strică, întregul trup se strică. Ea este inima».*[90]

88 Sura Al-Taghābun, 64:11.

89 Relatat de Muslim, Credința, capitolul despre numirea ponegririi neamului și a bocirii drept necredință, 1/82.

90 Relatat de al-Bukhārī, nr. 52, și de Muslim, nr. 1599.

Cuvintele *«ʿAlqamah a spus»*: el se numără printre marii învățați din generația urmașilor tovarășilor Profetului.

Cuvintele *«Este omul lovit de o nenorocire...»*, până la sfârșit. Explicația lui ʿAlqamah arată o urmare necesară a credinței. Cel care crede în Allah știe că rânduirea vine de la Allah; de aceea, o primește cu mulțumire și se supune. Când știe că nenorocirea vine de la Allah, inima i se liniștește și găsește odihnă. De aceea, credința în hotărâre și destin este unul dintre cele mai mari izvoare de liniște și împăcare.

Cuvântul ithnatān, *«două»*, din hadithul lui Abū Hurayrah este subiectul propoziției nominale. Este îngăduit să se înceapă cu el fie pentru că introduce o împărțire, fie pentru că exprimă o particularizare.

Cuvintele *«Sunt, în ei, necredință»*: prepoziția bāʾ poate avea sensul lui min, adică aceste două fapte săvârșite de ei sunt necredință; sau poate avea sensul lui fī, adică ele constituie necredință aflată în ei.

Cuvântul *«Necredință»*: aceste două însușiri sunt necredință. Prezența a două însușiri ale necredinței la un credincios nu înseamnă neapărat că el este necredincios, după cum prezența la un necredincios a două însușiri ale credinței, precum pudoarea, curajul sau generozitatea, nu înseamnă neapărat că el este credincios.

Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, a spus că situația este diferită în cuvintele Trimisului lui Allah ﷺ: *«Între om și asociere și necredință stă părăsirea rugăciunii»*.[91] Aici apare articolul al-, care indică realitatea deplină a lucrului. Prin necredință se înțelege aici necredința care îl scoate pe om din religie. În schimb, folosirea nearticulată a cuvântului kufr nu indică ieșirea din Islam.[92]

Cuvintele *«Ponegrirea neamului»*: a-l defăima sau a nega descendența cuiva. Aceasta este o faptă dintre faptele necredinței.

---

91 Relatat de Muslim, Credința, capitolul despre numirea celui care părăsește rugăciunea drept necredincios, 1/88, de la Jābir, Allah să fie mulțumit de el.

92 Vezi Iqtiḍāʾ al-Ṣirāṭ al-Mustaqīm, 1/208–209.

Cuvintele *«Bocirea celui mort»*: omul îl plânge pe cel mort printr-un bocet asemănător tânguirii porumbeilor. Aceasta arată nemulțumirea și lipsa răbdării și contravine răbdării obligatorii. Această parte a hadithului este dovada pentru capitol. Oamenii au patru stări în fața unei nenorociri:

Prima: nemulțumirea. Ea poate fi în inimă, când omul se răzvrătește lăuntric împotriva Domnului său și se mânie pe ceea ce Allah a rânduit pentru el. Aceasta poate duce la necredință. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ﴾

Printre oameni este și acela care Îl adoră pe Allah stând pe o margine. Dacă îi vine un bine, se liniștește în el, iar dacă îl ajunge o încercare, se întoarce pe față, pierzând această lume și Viața de Apoi
[Al-Ḥajj, 22:11]

. Nemulțumirea poate fi și prin limbă, prin chemarea nenorocirii și a pieirii asupra sa și altele asemenea; sau prin mădulare, prin lovirea obrajilor, sfâșierea hainelor la piept, smulgerea părului și altele asemenea.

A doua: răbdarea, despre care poetul a spus:
Răbdarea, ca și numele ei, este amară la gust,
Dar urmările ei sunt mai dulci decât mierea.

Omul simte că acel lucru îl apasă și îi este neplăcut, dar îl îndură și se străduiește să aibă răbdare. Pentru el, venirea și absența nenorocirii nu sunt la fel: îi este neplăcută, însă credința îl ferește de nemulțumirea răzvrătită.

A treia: mulțumirea, care este mai înaltă. Cele două împrejurări sunt deopotrivă pentru om din perspectiva hotărârii și a destinului de la Allah, chiar dacă nenorocirea îl poate întrista.

El se lasă purtat de hotărâre și destin: oriunde îl așază acestea, acolo se așază, la șes sau pe munte. Fie că primește o binefacere, fie contrariul ei, le primește deopotrivă. Aceasta nu fiindcă inima i-ar fi moartă, ci datorită mulțumirii sale depline față de Domnul său, Slavă Lui, Cel Preaînalt. Trece prin diferitele rânduieli ale Domnului, Atotputernicul și Mărețul, dar le primește deopotrivă, întrucât le privește ca pe hotărârea Domnului său. Aceasta este deosebirea dintre mulțumire și răbdare.

A patra: recunoștința, care este treapta cea mai înaltă. Omul Îi mulțumește lui Allah pentru nenorocirea care l-a atins. Aceasta se întâlnește la robii recunoscători ai lui Allah: când omul vede că există nenorociri mai mari, că nenorocirile acestei lumi sunt mai ușoare decât cele care ating religia, că suferința acestei lumi este mai ușoară decât pedeapsa Vieții de Apoi și că această nenorocire este un mijloc de ispășire a faptelor sale rele și, poate, de sporire a faptelor sale bune, Îi mulțumește lui Allah pentru ea. Profetul ﷺ a spus:

«Nicio grijă, nicio mâhnire și nimic altceva nu îl lovește pe credincios fără ca prin aceasta să-i fie ispășite păcate, până și spinul care îl înțeapă»

.[93]

Totodată, credința omului poate spori prin aceasta.

În cele două Ṣaḥīḥ-uri se relatează de la Ibn Masʿūd, cu atribuire Profetului: «Nu este dintre noi cel care își lovește obrajii, își sfâșie hainele la piept și rostește chemări ale epocii ignoranței».[94]

Termenul marfūʿan din relatarea lui Ibn Masʿūd înseamnă că ea este atribuită Profetului ﷺ.

93 Relatat de al-Bukhārī, Bolnavii, capitolul despre ispășirea prin boală, 4/23, și de Muslim, Bunătatea și legăturile de rudenie, capitolul despre răsplata credinciosului, 4/1992.

94 Relatat de al-Bukhārī, nr. 1297, și de Muslim, 1/99.

Cuvintele *«Cel care își lovește obrajii»*: formularea este generală, dar sensul vizat este particular, adică acela care face aceasta din pricina unei nenorociri.

Cuvintele *«Își sfâșie hainele la piept»*: jayb este deschizătura cămășii prin care se trece capul. Omul o sfâșie în vremea nenorocirii, din nemulțumire și pentru că nu îndură ceea ce l-a lovit.

Cuvintele *«Și rostește chemări ale epocii ignoranței»*: daʿwā este primul termen al construcției genitivale, iar al-jāhiliyyah este al doilea. Aici se întâlnesc două considerente:

Primul: caracterul general al formulării *«Chemări ale epocii ignoranței»*, deoarece un substantiv la singular aflat într-o construcție genitivală exprimă generalitatea.

Al doilea: indiciul dat de context. Lovirea obrajilor și sfâșierea hainelor sunt făcute în vremea nenorocirii, astfel că și chemările epocii ignoranței ar fi cele rostite în asemenea împrejurări, precum: *«Vai mie!»* sau *«Vai, mi s-a frânt spatele!»*

Mai potrivit este să fie preferată generalitatea formulării, fără ca indiciul contextului să o restrângă. Astfel, prin aceste chemări se înțelege orice chemare care izvorăște din ignoranță.

Aceste trei feluri de fapte sunt menționate fiindcă apar de obicei în vremea nenorocirilor. Altfel, intră în aceeași categorie dărâmarea caselor, spargerea vaselor, stricarea mâncării și alte fapte asemănătoare pe care unii le săvârșesc la nenorocire. Cele trei sunt păcate mari, deoarece Profetul ﷺ s-a dezis de făptuitorul lor.

Hadithul nu cuprinde lovirea obrazului în împrejurări obișnuite, cum ar fi lovirea fiului de către tată. Totuși, lovirea fetei este dezaprobată din pricina interdicției privitoare la ea. La fel, nu intră aici ruperea deschizăturii hainei din alt motiv decât nenorocirea.

De la Anas se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: «Când Allah voiește binele robului Său, îi grăbește pedeapsa în această lume, iar când voiește răul robului Său, amână pedepsirea lui

---

pentru păcat, până când îl va pedepsi pentru acel păcat în Ziua Învierii».[95]

Cuvintele din hadithul lui Anas *«Când Allah voiește binele robului Său»*: Allah voiește pentru robul Său bine și rău, dar răul pe care Allah Cel Preaînalt îl voiește nu este voit pentru el însuși. Dovada este cuvântul Profetului ﷺ: *«Răul nu Îți este atribuit».*[96] Dacă cineva ar voi răul pentru el însuși, răul i-ar fi atribuit. Însă Allah voiește răul pentru o înțelepciune; din perspectiva înțelepciunii pe care o cuprinde, acesta este atunci un bine.

Cuvintele *«Îi grăbește pedeapsa în această lume»*: pedeapsa este tragerea făptuitorului la răspundere pentru păcatul său. Se numește ʿuqūbah deoarece urmează după păcat. Însă termenul este folosit numai pentru tragerea la răspundere în cazul răului.

Cuvintele *«Îi grăbește pedeapsa în această lume»*: aceasta este mai bine decât amânarea ei pentru Viața de Apoi, deoarece pedeapsa de aici trece și se încheie. De aceea, Profetul ﷺ le-a spus celor doi soți care depuneau jurămintele de liʿān: *«Pedeapsa acestei lumi este mai ușoară decât pedeapsa Vieții de Apoi».*[97] Există însă un bine și mai vrednic de dorit: iertarea păcatului. Aceasta este mai înaltă, fiindcă, dacă Allah nu îl pedepsește nici în această lume, nici în Viața de Apoi, acesta este binele deplin. Trimisul ﷺ a socotit grăbirea pedepsei un bine în comparație cu amânarea ei pentru Viața de Apoi, unde ea este mai grea. Cel Preaînalt a spus:

95 Relatat de al-Tirmidhī, Renunțarea la cele lumești, capitolul despre răbdarea în încercare, 7/123; el a spus: «Ḥasan gharīb». De asemenea, de al-Bayhaqī în Al-Asmāʾ wa-l-Ṣifāt, p. 154, și de al-Baghawī în Sharḥ al-Sunnah, 5/245. Hadithul are relatări de sprijin de la ʿAbd Allāh ibn Mughaffal, Ibn ʿAbbās și ʿAmmār ibn Yāsir, Allah să fie mulțumit de ei; este, așadar, autentic prin ansamblul căilor sale de transmitere. Vezi și Silsilat al-Aḥādīth al-Ṣaḥīḥah, nr. 1220.

96 Relatat de Muslim, Rugăciunea călătorilor, capitolul despre ruga din rugăciunea de noapte, 1/534.

97 Relatat de Muslim, nr. 1493.

﴿وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى﴾

Pedeapsa Vieții de Apoi este mai aspră și mai dăinuitoare
[Ṭā Hā, 20:127]

.

Pedepsele sunt de multe feluri:
Unele ating religia și sunt cele mai grele. Omul poate observa pedepsele simțite în trup sau în lucrurile din jur, dar pe acestea nu le observă decât cel căruia Allah îi dă izbândă. De pildă, păcatul ajunge să pară ușor în ochii celui care îl săvârșește. Aceasta este o pedeapsă care îi atinge religia și îl face să-l trateze cu nepăsare. La fel sunt ușurătatea cu care părăsește o obligație, lipsa râvnei pentru păzirea celor sfinte ale lui Allah și neîmplinirea poruncirii binelui și a opririi răului. Toate sunt nenorociri. Dovada este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ﴾

Dacă întorc spatele, să știi că Allah voiește să-i lovească pentru unele dintre păcatele lor
[Al-Mā'idah, 5:49]

.

Altele îl ating pe om însuși, precum bolile trupești și sufletești.

Altele îl ating prin familia sa, precum pierderea ei sau bolile care îi lovesc pe cei apropiați.

Altele îl ating prin avere, precum împuținarea sau pierderea ei și altele asemenea.

Cuvintele *«Iar când voiește răul robului Său, amână pedepsirea lui pentru păcat»*: *«Amână»* înseamnă că nu îl pedepsește atunci.

A Se abține de la un lucru este un act dintre actele lui Allah. Aceasta nu înseamnă a-L lipsi pe Allah de lucrare: El a făcut și face neîncetat ceea ce voiește. Însă Se abține de la un anumit lucru pentru o înțelepciune desăvârșită. Lucrarea Sa este înțelepciune, iar abținerea Sa este înțelepciune.

Cuvintele *«Până când îl va pedepsi pentru acel păcat în Ziua Învierii»*: Allah îl va pedepsi pentru acel păcat în Ziua Învierii, când oamenii se vor ridica din morminte înaintea lui Allah, Domnul lumilor.

Ea este numită Ziua Ridicării din trei motive:
1. Oamenii se ridică din mormintele lor, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

În Ziua când oamenii se vor ridica înaintea Domnului lumilor
[Al-Muṭaffifīn, 83:6]

.

2. Martorii se ridică, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ﴾

Noi îi vom ajuta pe trimișii Noștri și pe cei care cred, în viața acestei lumi și în Ziua când se vor ridica martorii
[Ghāfir, 40:51]

.

3. Dreptatea este statornicită, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾

Vom așeza balanțele drepte pentru Ziua Învierii
[Al-Anbiyā', 21:47]

.

Scopul pentru care autorul a adus acest hadith este să-l mângâie pe omul lovit de nenorociri, ca să nu-și piardă răbdarea. Ceea ce i s-a întâmplat poate fi un bine, iar pedeapsa acestei lumi

este mai ușoară decât a Vieții de Apoi. De aceea, Îl laudă pe Allah pentru că nu i-a amânat pedeapsa până în Viața de Apoi.

Dacă presupunem că cineva nu a săvârșit un păcat și este lovit de o nenorocire, îi spunem: aceasta ține de încercarea răbdării omului și de înălțarea treptelor sale prin nădăjduirea răsplății. Dar omului lovit de o nenorocire, care socotește că nu a greșit, nu îi este îngăduit să spună: *«Eu nu am greșit»*, căci aceasta este o laudă de sine. Dacă presupunem că cineva nu a săvârșit un păcat și este lovit de o nenorocire, nenorocirea nu găsește un păcat pe care să-l ispășească, ci găsește o inimă pe care să o curețe. Allah îl încearcă pe om prin nenorociri pentru a vedea dacă are răbdare sau nu.

De aceea, Muḥammad ﷺ, cel mai temător de Allah, Atotputernicul și Mărețul, și cel mai evlavios dintre oameni, suferea de febră cât doi dintre noi,[98] pentru a atinge cele mai înalte trepte ale răbdării și a dobândi în chip desăvârșit rangul celor răbdători. Tot de aceea, suferința i-a fost grea în ceasul morții. Cu toate acestea, inima îi era statornică. ʿAbd al-Raḥmān ibn Abī Bakr a intrat la el folosind un siwāk, iar Profetul și-a ațintit privirea asupra lui. ʿĀʾishah, Allah să fie mulțumit de ea, a înțeles că dorea siwāk-ul și a întrebat: *«Să ți-l iau?»* El a făcut semn din cap că da. Ea a luat siwāk-ul, l-a scurtat cu dinții și l-a înmuiat pentru Trimis ﷺ, apoi i l-a dat. El și-a curățat dinții cu el. ʿĀʾishah a spus: *«Nu l-am văzut niciodată curățându-și dinții mai bine decât atunci»*. Apoi și-a ridicat mâna și a spus: *«În tovărășia cea mai înaltă»*.[99]

Privește această statornicie, această certitudine și această răbdare măreață în mijlocul unei asemenea suferințe! Toate acestea pentru ca Trimisul ﷺ să atingă cele mai înalte trepte ale celor răbdători. A răbdat pentru Allah, cu ajutorul lui Allah și pe calea lui Allah, până a dobândit cele mai înalte trepte.

98 Relatat de al-Bukhārī, Bolnavii, capitolul despre greutatea bolii, 4/54, și de Muslim, Bunătatea și legăturile de rudenie, capitolul despre răsplata credinciosului, 4/1991, din hadithul lui ʿAbd Allāh ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el.

99 Relatat de al-Bukhārī, Maghāzī, capitolul despre boala Profetului ﷺ, 3/82.

Cel lovit de o nenorocire, căruia sufletul îi șoptește că nenorocirile sale sunt mai mari decât greșelile sale, se fălește înaintea Domnului său cu faptele lui și I le socotește un merit. Să se ferească de aceasta!

Din acestea ni se lămuresc două lucruri:

1. Nenorocirile care îl lovesc pe om sunt o ispășire a faptelor sale rele și o grăbire a pedepsei în această lume. Aceasta este mai bine decât amânarea ei pentru Viața de Apoi.

2. Nenorocirile pot fi mai mari decât greșelile omului pentru ca el să atingă, prin răbdare, cele mai înalte trepte ale celor răbdători. Răbdarea este față de credință precum capul față de trup.

Profetul ﷺ a spus: «Măreția răsplății este pe măsura greutății încercării. Când Allah Cel Preaînalt iubește un neam, îl încearcă. Cel care primește cu mulțumire dobândește mulțumirea Lui, iar cel care se nemulțumește dobândește mânia Lui». Al-Tirmidhī l-a socotit ḥasan.[100]

Cuvintele *«Profetul ﷺ a spus: „Măreția răsplății..."»*, până la sfârșit: acest hadith a fost relatat de al-Tirmidhī, de la Anas ibn Mālik, Allah să fie mulțumit de el, de la Profet ﷺ. Tovarășul care îl relatează este același cu cel al hadithului precedent. *«Măreția răsplății este pe măsura greutății încercării»* înseamnă că mărimea răsplății corespunde încercării. Cu cât încercarea este mai grea, iar omul are răbdare, cu atât răsplata este mai mare. Allah este Drept și nu îl răsplătește pe binefăcător cu mai puțin decât binele său. Răsplata pentru un spin care îl înțeapă nu este asemenea răsplății pentru un os rupt. Aceasta dovedește dreptatea desăvârșită a lui Allah și faptul că El nu nedreptățește pe nimeni; totodată, îl mângâie pe cel lovit de nenorocire.

---

100 Relatat de al-Tirmidhī, Renunțarea la cele lumești, capitolul despre răbdarea în încercare, 7/123; el a spus: «Ḥasan gharīb». De asemenea, de Ibn Mājah, Încercările, capitolul despre răbdarea în încercare, 2/1338, și de al-Baghawī în Sharḥ al-Sunnah, 5/245. Lanțul său este ḥasan. Vezi Al-Mishkāh, 1/493, și Silsilat al-Aḥādīth al-Ṣaḥīḥah, nr. 146.

Cuvintele *«Când Allah iubește un neam, îl încearcă»*: îl pune la încercare prin ceea ce rânduiește să se petreacă, precum bolile și pierderea celor apropiați, sau prin îndatoririle religioase pe care i le impune. Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنزِيلًا ۝ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ﴾

Noi ți-am coborât Coranul treptat. Ai, așadar, răbdare față de hotărârea Domnului tău
[Al-Insān, 76:23–24]

. Allah i-a amintit binefacerea și i-a poruncit răbdarea, deoarece ceea ce i-a fost coborât cuprinde o îndatorire pe care trebuie să o împlinească.

Tot o încercare este înfrânarea de la ceea ce Allah a oprit, după cum se spune în hadith: *«Și un bărbat*[101] *pe care l-a chemat la sine o femeie cu rang și frumusețe, iar el a spus: „Eu mă tem de Allah”».*[102] Răsplata lui este ca Allah să-l adăpostească la umbra Sa în Ziua când nu va exista altă umbră decât a Sa.

Cuvintele *«Cel care primește cu mulțumire dobândește mulțumirea Lui, iar cel care se nemulțumește dobândește mânia Lui»*: man este condițional, iar răspunsul este *«Dobândește mulțumirea»*, adică mulțumirea lui Allah. Când Allah este mulțumit de cineva, îi face pe toți oamenii să fie mulțumiți de el. Prin mulțumire se înțelege primirea hotărârii lui Allah tocmai ca hotărâre a Sa. Aceasta este obligatorie, după cum arată cuvintele *«Cel care se nemulțumește»*: mulțumirii îi este opusă nemulțumirea răzvrătită, adică lipsa răbdării față de nenorocirile rânduite să se petreacă.

101 Relatat de al-Bukhārī, Chemarea la rugăciune, capitolul despre cel care stă în moschee așteptând rugăciunea, 2/143, și de Muslim, Zakāt, capitolul despre ascunderea milosteniei, 2/715.

102 Relatat de al-Bukhārī, nr. 660, și de Muslim, nr. 1031.

Aici nu a spus fa-ʿalayhi al-sakhaṭ, *«Mânia este asupra lui»*, deși contextul ar fi cerut această formulare, asemenea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا﴾

Cine face bine, pentru sine îl face, iar cine face rău, împotriva sa îl face
[Fuṣṣilat, 41:46]

.
Unii învățați au spus că lām are sensul lui ʿalā, *«asupra»*, ca în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ﴾

Aceștia au parte de blestem și de sălașul cel rău
[Al-Raʿd, 13:25]

, adică blestemul este asupra lor.

Alții au spus că lām își păstrează sensul și exprimă ceea ce i se cuvine omului: mânia cade asupra lui fiindcă o merită. Astfel, formularea este mai puternică decât folosirea lui ʿalā, ca în cuvintele Celui Preaînalt

﴿أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ﴾

Aceștia au parte de blestem

: acesta li se cuvine fiindcă îl merită. Această interpretare este mai corectă.

Din hadith se desprinde următoarea învățătură:
Afirmarea iubirii, mâniei și mulțumirii lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. Acestea sunt dintre însușirile faptelor, deoarece țin de voia lui Allah Cel Preaînalt. Cuvântul idhā din *«Când iubește un*

neam» se referă la viitor; iubirea se iveşte, deci este dintre însuşirile faptelor.

Allah Cel Preaînalt îl iubeşte pe rob atunci când există pricina iubirii şi îl urăşte atunci când există pricina urii. De aceea, acelaşi om poate fi iubit de Allah într-o zi şi urât de El în alta, deoarece judecata urmează temeiul ei. Cât despre fapte, Allah a iubit dintotdeauna binele, dreptatea, binefacerea şi altele asemenea. Cei care recurg la interpretarea figurată neagă aceste însuşiri, interpretând iubirea şi mulţumirea drept răsplată sau voinţa de a răsplăti, iar mânia drept pedeapsă sau voinţa de a pedepsi. Ei spun că afirmarea acestor însuşiri ar implica o lipsă şi asemănarea cu făpturile. Corect este că ele Îi aparţin lui Allah, Atotputernicul şi Măreţul, în chipul cuvenit Lui, asemenea celorlalte însuşiri pe care le afirmă chiar cei care susţin interpretarea figurată.

Cu privire la orice însuşire pe care Allah Şi-a atribuit-o, sunt obligatorii două lucruri:

1. A o afirma potrivit sensului ei real şi aparent.

2. A te feri de asemănarea cu făpturile şi de precizarea felului în care este acea însuşire.

Învăţături cuprinse în acest capitol:

Prima: explicarea versetului din Al-Taghābun.

A doua: aceasta face parte din credinţa în Allah.

Explicarea învăţăturilor:

Prima: explicarea versetului din Al-Taghābun, şi anume cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ﴾

Celui care crede în Allah, El îi călăuzeşte inima

[Al-Taghābun, 64:11]

. ʿAlqamah l-a explicat, după cum s-a arătat, într-un fel potrivit subiectului acestui capitol.

A doua: aceasta face parte din credința în Allah. Cuvântul *«Aceasta»* se referă la răbdarea față de hotărârile lui Allah.

A treia: ponegrirea neamului.

A patra: asprimea amenințării pentru cel care își lovește obrajii, își sfâșie hainele la piept și rostește chemări ale epocii ignoranței.

A cincea: semnul că Allah voiește binele robului Său.

A șasea: faptul că Allah voiește răul pentru el.

A șaptea: semnul iubirii lui Allah pentru rob.

A opta: oprirea nemulțumirii răzvrătite.

A noua: răsplata primirii încercării cu mulțumire.

A treia: ponegrirea neamului, adică defăimarea sau negarea descendenței cuiva. Aceasta este dintre faptele necredinței, dar nu îl scoate pe om din religie.

A patra: asprimea amenințării pentru cel care își lovește obrajii, își sfâșie hainele la piept sau rostește chemări ale epocii ignoranței, deoarece Profetul ﷺ s-a dezis de el.

A cincea: semnul că Allah voiește binele robului Său este că îi grăbește pedeapsa în această lume.

A șasea: faptul că Allah voiește răul pentru el, adică semnul acestei voințe: amânarea pedepsei sale pentru Viața de Apoi.

A șaptea: semnul iubirii lui Allah pentru rob este încercarea.

A opta: oprirea nemulțumirii răzvrătite față de ceea ce îl încearcă pe rob, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *«Cel care se nemulțumește dobândește mânia Lui»*. Aceasta este o amenințare.

A noua: răsplata primirii încercării cu mulțumire este mulțumirea lui Allah față de rob, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *«Cel care primește cu mulțumire dobândește mulțumirea Lui»*.

36 Ostentația în adorare

Autorul, Allah Cel Preaînalt să aibă milă de el, a formulat titlul în termeni generali, fără să precizeze judecata asupra ostentației, pentru ca omul să o deducă singur din ceea ce s-a relatat despre ea.

Definiția ostentației: riyāʾ este substantivul verbal de la rāʾā, yurāʾī, adică a săvârși o faptă pentru ca oamenii să o vadă. Se spune și murāʾāh, după cum se spune jāhada, jihādan și mujāhadatan. În aceeași categorie intră cel care săvârșește o faptă pentru ca oamenii să audă despre ea; acesta este numit musammiʿ. Într-un hadith, Profetul ﷺ a spus:

«Cine face fapte pentru a fi văzut, Allah îi va dezvălui intenția; cine le face pentru a fi auzit, Allah îi va dezvălui intenția»[103].

Ostentația este o însușire vrednică de blam și se numără printre însușirile fățarnicilor. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾

Când se ridică la rugăciune, se ridică leneși, ca să fie văzuți de oameni, și nu Îl pomenesc pe Allah decât puțin
[Al-Nisāʾ, 4:142]

.

Ostentația se cercetează din două perspective. Prima privește judecata asupra ei.

103 Relatat de al-Bukhārī (6499) și de Muslim (2987a), din hadithul lui Jundub, Allah să fie mulțumit de el.

Spunem, așadar, că ostentația se numără printre formele mici de shirk, deoarece omul a urmărit prin adorarea sa pe altcineva decât Allah. Ea poate ajunge însă la shirk-ul mare. Ibn al-Qayyim a dat ca exemplu pentru shirk-ul mic *«puțină ostentație»*, ceea ce arată că ostentația multă poate ajunge la shirk-ul mare.

A doua perspectivă: judecata asupra actului de adorare atunci când se amestecă în el ostentația. Există trei situații:
Prima: încă de la început, motivul adorării este dorința de a fi văzut de oameni. De pildă, cineva se ridică să se roage pentru a fi văzut de ei, fără să caute Fața lui Allah. Aceasta este shirk, iar actul de adorare este nul.

A doua: ostentația se alătură actului de adorare în timpul săvârșirii lui. La început, omul este însuflețit de sinceritatea față de Allah, apoi ostentația apare în cursul adorării.

Dacă sfârșitul actului de adorare nu depinde de începutul lui, începutul rămâne valid în orice caz, iar partea de la sfârșit este nulă. De pildă, un om a pregătit o sută de riali pentru milostenie. Dă cincizeci cu sinceritate, apoi îi dă pe ceilalți cincizeci din ostentație. Prima milostenie este validă, iar a doua este nulă.

Dacă însă sfârșitul actului de adorare depinde de începutul lui, există două cazuri:

a) Omul se împotrivește ostentației și nu se lasă în voia ei, ci o respinge și o urăște. Atunci ea nu îi dăunează cu nimic, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *«Allah a trecut cu vederea pentru comunitatea mea gândurile care îi vin în suflet, câtă vreme nu le pune în faptă și nu le rostește»*.[104] De pildă, un om se ridică să împlinească două unități de rugăciune cu sinceritate față de Allah. În a doua simte ostentația și începe să o respingă. Aceasta nu îi dăunează și nu îi afectează cu nimic rugăciunea.

b) Omul se lasă în voia ostentației și nu o respinge. Atunci devine nul întregul act de adorare, deoarece sfârșitul lui se întemeiază pe început și este legat de acesta. De pildă, un om se

104 Relatat de al-Bukhārī, Jurămintele, capitolul despre cel care își încalcă jurământul din uitare, 4/222, și de Muslim, Credința, capitolul despre trecerea cu vederea de către Allah a gândurilor sufletului, 1/116, din hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

ridică să împlinească două unități de rugăciune cu sinceritate față de Allah. În a doua, ostentația apare fiindcă simte că cineva îl privește; el se lasă în voia ei și înclină spre ea. Întreaga rugăciune devine nulă, fiindcă părțile ei sunt legate unele de altele.
A treia: ceea ce apare după încheierea actului de adorare nu îl afectează cu nimic, în afară de cazul în care cuprinde o nedreptate, precum amintirea milosteniei date pentru a umili și rănirea celui care a primit-o. Păcatul acestei nedreptăți se opune răsplății milosteniei și o anulează, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى﴾

O, voi, cei care credeți! Nu vă anulați milosteniile prin amintirea lor umilitoare și prin vătămare
[Al-Baqarah, 2:264]

.

Nu este ostentație faptul că omul se bucură când oamenii află despre adorarea sa, fiindcă aceasta a apărut abia după încheierea ei.
Nu este ostentație nici bucuria omului pentru ascultarea pe care el însuși a împlinit-o; dimpotrivă, aceasta îi dovedește credința. Profetul ﷺ a spus:

«Cel pe care îl bucură faptele sale bune și îl mâhnesc faptele sale rele, acela este credinciosul»

.[105] Întrebat despre aceasta, Profetul ﷺ a spus: *«Aceasta este vestea bună grabnică a credinciosului».*[106]

Și cuvântul Celui Preaînalt:

105 Relatat de Aḥmad, 1/18 și 26, și de al-Tirmidhī, Încercările, capitolul despre rămânerea alături de comunitate, 6/333; el a spus: «Ḥasan ṣaḥīḥ gharīb». Din hadithul lui ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el.

106 Relatat de Muslim, Bunătatea și legăturile de rudenie, capitolul despre lauda adusă omului drept, 4/2034.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ﴾

Spune: „Eu sunt doar un om ca voi, căruia i se revelează că Dumnezeul vostru este un Dumnezeu Unic”

,[107] până la sfârșitul versetului.

Cuvintele Celui Preaînalt

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ﴾

Spune: „Eu sunt doar un om ca voi”

: Allah îi poruncește Profetului Său să le spună oamenilor că este doar un om ca ei. Profetului ﷺ îi este afirmată astfel numai firea omenească și faptul că nu este nici Domn, nici înger. Firea omenească este întărită prin cuvintele *«Ca voi»*; asemănarea este pomenită pentru a confirma că este om.

107 Sura Al-Kahf, 18:110.

Cuvintele *«Mi se revelează»*: waḥy înseamnă în limbă o înștiințare grabnică și tainică. Din această folosire face parte cuvântul Celui Preaînalt:

﴿فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا﴾

A ieșit înaintea poporului său din locul de rugăciune și le-a făcut semn să-L slăvească dimineața și seara
[Maryam, 19:11]

.

Ca termen religios, înseamnă înștiințarea de către Allah a Legii Sale.

Revelația este deosebirea dintre noi și el ﷺ: el se distinge prin revelație, asemenea celorlalți profeți și trimiși.

Cuvintele *«Că Dumnezeul vostru este un Dumnezeu Unic»*: această propoziție poate fi echivalată cu un substantiv verbal, îndeplinind funcția de subiect al verbului pasiv yūḥā. Ea exprimă exclusivitatea prin annamā, având sensul: Dumnezeul vostru nu este decât un Dumnezeu Unic, Allah. Dacă aceasta este statornicită, nu se cuvine să-I asociezi pe altcineva în adorare, care este dreptul Său exclusiv. De aceea, Cel Preaînalt a spus apoi:

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

Cel care nădăjduiește întâlnirea Domnului său să facă o faptă dreaptă și să nu-I asocieze pe nimeni în adorarea Domnului său
[Al-Kahf, 18:110]

.

Prin nădejde, în cuvintele Celui Preaînalt

﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ﴾

Cel care nădăjduiește întâlnirea Domnului său

, se înțeleg căutarea și speranța: cel care speră să-L întâlnească pe Domnul său. Aici este vizată întâlnirea aparte, deoarece întâlnirea este de două feluri:

Primul: întâlnirea generală, pentru orice om. Cel Preaînalt a spus:

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾

O, omule! Tu trudești din greu către Domnul tău și Îl vei întâlni
[Al-Inshiqāq, 84:6]

. De aceea, ca urmare a acesteia, a spus:

﴿فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ۝ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾

Cel căruia i se va da cartea în mâna dreaptă va avea parte de o socoteală ușoară
[Al-Inshiqāq, 84:7–8]

; și:

﴿وَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ...﴾

Iar cel căruia i se va da cartea pe la spate...

, până la sfârșitul versetului [Al-Inshiqāq, 84:10].

Al doilea: întâlnirea aparte a credincioșilor, întâlnirea mulțumirii și a desfătării, precum în acest verset. Ea cuprinde și

vederea Lui, Binecuvântat și Preaînalt, după cum au menționat unii învățați.

Cuvintele

﴿فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا﴾

Să facă o faptă dreaptă

: fā' leagă răspunsul de condiție, iar porunca are rol de îndrumare. Cel care dorește să-L întâlnească pe Allah în chipul de care El, Slavă Lui, este mulțumit, să săvârșească o faptă dreaptă.

Fapta dreaptă este aceea care este sinceră și corectă. Aici se află dovada din verset pentru subiectul capitolului.

Sinceră este fapta prin care se caută Fața lui Allah. Dovada este cuvântul Profetului ﷺ: *«Faptele sunt potrivit intențiilor»*.[108]

Corectă este fapta care urmează Legea lui Allah. Dovada este cuvântul Profetului ﷺ: *«Cine săvârșește o faptă care nu este potrivit rânduielii noastre, aceea este respinsă»*.[109]

De aceea, învățații au spus că aceste două hadithuri sunt măsura faptelor. Primul este măsura faptelor lăuntrice, iar al doilea este măsura faptelor văzute.

Cuvintele *«Și să nu asocieze»*: lā exprimă oprirea, iar oprirea are aici rol de îndrumare.

Cuvintele *«Pe nimeni în adorarea Domnului său»*: adorarea este menționată în mod aparte fiindcă este dreptul exclusiv al lui Allah. De aceea apare cuvântul *«Domn»*, care indică temeiul: după cum Domnul tău te-a creat fără ca cineva să-I fie asociat în crearea ta, tot astfel adorarea trebuie să-I fie închinată numai Lui. Nu a spus aici *«Să nu asocieze în adorarea lui Allah»*, ci a pomenit

108 Relatat de al-Bukhārī, nr. 1, și de Muslim, 3/1515.

109 Relatat de al-Bukhārī în formă suspendată, cu formulare categorică, în Vânzările, capitolul despre supralicitarea înșelătoare, 3/100; și de Muslim, cu lanț neîntrerupt, în Judecățile, capitolul despre anularea hotărârilor, 3/1343.

calitatea de Domn pentru a arăta pricina, asemenea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾

O, oameni! Adorați-L pe Domnul vostru, care v-a creat pe voi și pe cei dinaintea voastră
[Al-Baqarah, 2:21]

.

Cuvântul aḥadan, *«pe nimeni»*, este nearticulat într-un context de interdicție; de aceea, îi cuprinde pe toți, fără excepție.

Dovada din verset este că ostentația face parte din shirk și intră, așadar, în interdicția privitoare la el.

Acest verset dovedește întâlnirea cu Allah Cel Preaînalt. Unii învățați l-au folosit ca dovadă pentru vederea lui Allah, fiindcă întâlnirea înseamnă a fi față în față. El dovedește și că Trimisul ﷺ este om și nu i se cuvine să fie adorat: el și-a afirmat numai firea omenească, după cum dreptul la adorare a fost restrâns numai la Allah.

De la Abū Hurayrah se relatează, cu atribuire Profetului: Allah Cel Preaînalt a spus: «Dintre toți asociații, Eu sunt Cel mai lipsit de nevoie de asociere. Cine săvârșește o faptă în care Îmi asociază pe altcineva, îl las pe el și asocierea sa». Relatat de Muslim.[110]

Cuvintele din hadithul lui Abū Hurayrah *«Allah Cel Preaînalt a spus»*: Profetul ﷺ relatează acest hadith de la Domnul său. Acest fel de relatare este numit hadith qudsī.

110 Relatat de Muslim, Renunțarea la cele lumești, capitolul despre cel care asociază în fapta sa pe altcineva decât Allah, 4/2289.

Cuvintele *«Dintre toți asociații, Eu sunt Cel mai lipsit de nevoie de asociere»*: aghnā este o formă de superlativ, nu un verb la trecut; de aceea este legat printr-o construcție genitivală de al-shurakāʾ. Sensul este: dacă unii parteneri se pot lipsi de asocierea cu alții, Allah este Cel mai lipsit de nevoie de orice asociere.

Allah nu primește nicidecum o faptă în care I se asociază altcineva. El primește numai fapta închinată cu sinceritate numai Lui. De vreme ce numai El este Creatorul, cum să îndrepți către altcineva ceva din dreptul Său?! Aceasta nu este dreptate. De aceea, Allah a relatat de la Luqmān:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

Asocierea este o nedreptate imensă
[Luqmān, 31:13]

. Allah te-a creat, te-a înzestrat deplin cu tot ce îți este de folos și ți-a dat cele de care ai nevoie, iar tu îndrepți ceva din dreptul Său către altcineva?! Fără îndoială, aceasta este dintre cele mai mari nedreptăți.

Cuvântul ʿamalan, *«o faptă»*, este nearticulat într-un context condițional și cuprinde orice faptă: rugăciune, post, pelerinaj, jihād sau altceva.

Cuvintele *«Îl las pe el și asocierea sa»* înseamnă: nu îl răsplătesc pentru fapta în care Mi-a asociat pe altcineva.

Această asociere poate ajunge la necredință, iar Allah îi lasă atunci toate faptele fără răsplată, deoarece shirk-ul anulează faptele dacă omul moare în această stare.

Prin *«Asocierea sa»* se înțelege fapta în care a săvârșit asociere, nu ființa pe care I-a asociat-o lui Allah. Acea ființă poate să nu fie lăsată fără sprijin: dacă cineva I-a asociat lui Allah un profet sau un om apropiat de El, Allah nu îl părăsește pe acel profet ori pe acel om apropiat.

Din acest hadith se desprind următoarele învățături:
1. Lămurirea faptului că Allah Cel Preaînalt este lipsit de orice nevoie, potrivit cuvintelor: *«Dintre toți asociații, Eu sunt Cel mai lipsit de nevoie de asociere».*

2. Lămurirea măreției dreptului lui Allah și a faptului că nimănui nu îi este îngăduit să-I asocieze pe cineva în dreptul Său.

3. Nulitatea faptei însoțite de ostentație, potrivit cuvintelor: *«Îl las pe el și asocierea sa».*

4. Interzicerea ostentației: a-l lăsa pe om împreună cu fapta sa și a nu o primi arată mânia, iar ceea ce atrage mânia este interzis.

5. Însușirile faptelor nu sunt limitate la un număr, deoarece țin de lucrarea lui Allah, iar Allah a lucrat și lucrează neîncetat.

De la Abū Saʿīd se relatează, cu atribuire Profetului: «Să vă spun de ce mă tem pentru voi mai mult decât de Mesia cel Mincinos?» Ei au spus: «Da». El a spus: «Shirk-ul ascuns: omul se ridică să se roage și își înfrumusețează rugăciunea fiindcă vede că un alt om îl privește». Relatat de Aḥmad.[111]

Cuvântul alā din hadithul lui Abū Saʿīd introduce o propunere, cu scopul de a atrage atenția celui căruia i se vorbește. Formularea este astfel mai puternică decât fără el.

În cuvintele bi-mā huwa, mā este un pronume relativ, cu sensul *«ceea ce».*

Cuvintele *«De ce mă tem pentru voi mai mult»* se referă la teama Trimisului ﷺ. Din îndurarea sa față de credincioși, el se teme pentru ei de toate încercările. Cea mai mare încercare de pe pământ este cea a lui Mesia cel Mincinos. Totuși, Profetul ﷺ se teme pentru ei de încercarea acestui shirk ascuns mai mult decât de încercarea lui Mesia cel Mincinos, fiindcă este foarte greu ca omul să se elibereze de el. De aceea, unul dintre înaintași a spus:

---

111 Relatat de Aḥmad, 3/30, și de Ibn Mājah, Renunțarea la cele lumești, capitolul despre ostentație și dorința de a fi auzit, 2/1406. În Al-Zawā'id se spune: «Lanțul său este ḥasan, iar părerile diferă în privința lui Kathīr ibn Zayd și a lui Rubayḥ ibn ʿAbd al-Raḥmān». L-a relatat și al-Ḥākim, 4/329, declarându-l autentic.

«În nimic nu m-am luptat cu sufletul meu așa cum m-am luptat pentru sinceritate». Profetul ﷺ a spus:

> *«Cel mai fericit prin mijlocirea mea este acela care a spus „Nu există alt dumnezeu vrednic de adorare în afară de Allah" cu sinceritate din inimă»*

.[112] Nu este de ajuns simpla rostire: trebuie sinceritate și fapte prin care omul Îl adoră pe Allah, Atotputernicul și Mărețul.

Cuvintele *«Mesia cel Mincinos»*: al-masīḥ înseamnă aici că ochiul său drept este șters. Profetul ﷺ a pomenit două defecte ale lui al-Dajjāl:

Unul este trupesc: al-Dajjāl este orb de ochiul drept. Profetul ﷺ a spus:

> *«Allah nu vă este necunoscut: El nu este orb de un ochi, iar al-Dajjāl este orb de ochiul drept»*

.[113]

Celălalt privește purtarea sa: al-dajjāl este o formă de intensificare sau poate fi înțeles ca nume legat de însușirea sa statornică, înșelăciunea, minciuna și amăgirea. El este un om dintre fiii lui Ādam, însă Allah, Slavă Lui, Cel Preaînalt, prin înțelepciunea Sa, îl va face să apară pentru a-i încerca pe oameni prin el. Încercarea lui este imensă: de la crearea lui Ādam până la venirea Ceasului, în lume nu există o încercare mai grea decât cea a lui al-Dajjāl.

Hadithurile despre Mesia cel Mincinos sunt statornicite și s-au răspândit până când existența lui a ajuns dintre lucrurile cunoscute în mod necesar, deoarece Profetul ﷺ i-a poruncit comunității sale să ceară ocrotirea lui Allah de el în fiecare rugăciune. Unii au încercat să-l nege, spunând că relatările despre însușirile lui se contrazic și nu pot fi crezute. Dar aceștia măsoară hadithurile după mintea și dorințele lor și puterea lui Allah după

112 Relatat de al-Bukhārī, Cunoașterea, capitolul despre râvna pentru hadith, 1/52, din hadithul lui Abū Hurayrah.

113 Relatat de al-Bukhārī, Profeții, capitolul «Pomenește-o în Carte pe Maryam», 2/488, și de Muslim, Încercările, capitolul despre al-Dajjāl, 4/2247, din hadithul lui Ibn ʿUmar.

puterea lor. Ei întreabă: cum să fie o singură zi cât un an, când soarele are o rânduială de la care nu se abate? Fără îndoială, aceasta este necunoaștere a lui Allah. El a statornicit această rânduială și are putere să o schimbe oricând voiește. În Ziua Învierii, soarele va fi înfășurat, stelele își vor pierde strălucirea, iar cerul va fi îndepărtat; toate prin cuvântul *«Fii!»* Respingerea acestor hadithuri prin asemenea argumente dovedește slăbiciunea credinței și faptul că Allah nu este prețuit după cum I se cuvine. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ﴾

Nu L-au prețuit pe Allah după cum I se cuvine
[Al-Zumar, 39:67]

. Noi credem că el va apărea la sfârșitul vremurilor și că va face tot ceea ce este statornicit de la Trimisul lui Allah ﷺ.
Credem că Allah are putere asupra oricărui lucru și că poate trimite asupra oamenilor pe cineva care să-i ispitească de la religia lor, pentru a se deosebi credinciosul de necredincios și cel rău de cel bun. Astfel i-a încercat Allah pe fiii lui Israel prin peștii care apăreau la suprafață în ziua lor de sabat, dar nu veneau în celelalte zile. Tot astfel i-a încercat pe credincioși aducându-le vânatul la îndemâna mâinilor și a sulițelor în timp ce se aflau în starea de iḥrām, pentru ca Allah să cunoască pe cel care se teme de El fără să-L vadă. Allah îi poate pune și pe oameni, fiecare în parte, la încercare prin anumite lucruri. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَى حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَى وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ﴾

Printre oameni este și acela care Îl adoră pe Allah stând pe o margine. Dacă îi vine un bine, se liniștește în el, iar dacă îl ajunge o încercare, se întoarce pe față, pierzând această lume și Viața de Apoi
[Al-Ḥajj, 22:11]

.

Cuvintele *«Shirk-ul ascuns»*: shirk-ul este de două feluri, ascuns și vădit.

Shirk-ul vădit este cel exprimat prin cuvinte, precum jurământul pe altcineva decât Allah sau afirmația *«Ce voiește Allah și ce voiești tu»*, ori prin faptă, precum plecarea în fața altcuiva decât Allah pentru a-l preamări.

Shirk-ul ascuns este cel din inimă, precum ostentația. El nu este văzut, fiindcă numai Allah știe ce se află în inimi. Este numit și *«shirk-ul tainelor lăuntrice»*. Allah a lămurit aceasta prin cuvintele:

«În Ziua când tainele vor fi cercetate»
[Al-Ṭāriq, 86:9],

deoarece socoteala din Ziua Învierii privește tainele lăuntrice. Cel Preaînalt a spus:

﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ۝ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ﴾

Oare nu știe el că, atunci când va fi răscolit ceea ce se află în morminte și va fi scos la iveală ceea ce se află în piepturi...?
[Al-ʿĂdiyāt, 100:9–10]

În hadithul autentic despre cel care poruncea binele fără să-l facă și oprea răul, deși îl săvârșea, se spune că *«va fi aruncat în Foc, încât îi vor ieși măruntaiele. Se va învârti în jurul lor precum măgarul în jurul pietrei de moară. Oamenii Focului se vor strânge în jurul lui și îl vor întreba, iar el le va spune că poruncea binele fără să-l facă și oprea răul, deși îl săvârșea».*[114]

Cuvintele *«Omul se ridică să se roage și își înfrumusețează rugăciunea»*: în această privință, bărbatul și femeia sunt deopotrivă. Menționarea aparte de aici ține de ceea ce se numește mafhūm al-laqab: judecata este legată de cel mai de cinste, pentru a da un exemplu, fără intenția de a o limita la el.

Cuvintele *«Își înfrumusețează rugăciunea»*: o îmbunătățește prin liniștea mișcărilor, ridicarea mâinilor la takbīr și altele asemenea.

Cuvintele *«Fiindcă vede că un alt om îl privește»*: mā este un pronume relativ, iar pronumele care se întoarce la el a fost omis; sensul este: din pricina privirii pe care o observă la acel om. Aceasta este cauza îmbunătățirii rugăciunii: și-a înfrumusețat rugăciunea pentru ca acel om să-l vadă, să-l laude cu limba ori să-l prețuiască în inimă. Aceasta este shirk.

Învățături cuprinse în acest capitol:

114 Relatat de al-Bukhārī, Începutul creației, capitolul despre descrierea Focului, 2/436, și de Muslim, Renunțarea la cele lumești, capitolul despre pedeapsa celui care poruncește binele fără să-l facă, 4/2290.

Prima: explicarea versetului din Al-Kahf.

A doua: gravitatea respingerii faptei drepte atunci când pătrunde în ea ceva pentru altcineva decât Allah.

A treia: menționarea cauzei acestei respingeri, și anume lipsa desăvârșită de orice nevoie.

A patra: printre cauze se află faptul că El, Cel Preaînalt, este cel mai bun dintre cei cărora li se face parte.

A cincea: teama Profetului ﷺ pentru tovarășii săi în privința ostentației.

Explicarea învățăturilor:
Prima: explicarea versetului din Al-Kahf. S-a vorbit despre el mai înainte.

A doua: gravitatea respingerii faptei drepte atunci când pătrunde în ea ceva pentru altcineva decât Allah. Dovada este cuvântul *«Îl las pe el și asocierea sa»*. Gravitatea vine din faptul că fapta se pierde, spre paguba celui care a săvârșit-o. Sensul hadithului arată mânia lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, față de aceasta.

A treia: menționarea cauzei acestei respingeri, lipsa desăvârșită de orice nevoie. Respingerea se datorează faptului că Allah, Atotputernicul și Mărețul, nu are deloc nevoie de nicio faptă în care există asociere. El nu are nevoie de nicio faptă, dar pe cea dreaptă o primește și o răsplătește.

A patra: printre cauze se află faptul că El, Cel Preaînalt, este cel mai bun dintre cei cărora li se face parte. Una dintre cauzele respingerii faptei în care omul I-a asociat lui Allah pe cineva este că Allah este cel mai bun dintre cei cărora li se face parte: El nu Se ceartă pentru acea faptă cu cel căruia omul I-a făcut parte alături de El.

A cincea: teama Profetului ﷺ pentru tovarășii săi în privința ostentației. Aceasta reiese din cuvintele sale ﷺ: *«Să vă spun de ce mă tem pentru voi mai mult decât de Mesia cel Mincinos?»* Dacă se temea de aceasta pentru tovarășii săi, cu atât mai mult este de temut pentru cei de după ei.

A șasea: a explicat aceasta prin faptul că omul se roagă pentru Allah, dar își înfrumusețează rugăciunea fiindcă vede că un alt om îl privește.

A șasea: a explicat aceasta prin faptul că omul se roagă pentru Allah, dar își înfrumusețează rugăciunea fiindcă vede că un alt om îl privește. Această explicație se potrivește întocmai ostentației; de aceea, Trimisul lui Allah ﷺ se teme de ea pentru noi mai mult decât de Mesia cel Mincinos.

Autorul nu a menționat între învățături teama Profetului ﷺ pentru comunitatea sa în privința lui Mesia cel Mincinos, fiindcă subiectul este ostentația, nu toate lucrurile de care Profetul ﷺ se teme pentru comunitatea sa.

37 Căutarea câștigului lumesc prin adorare

Cuvintele *«Din shirk»*: min exprimă o parte, adică una dintre formele de shirk.

Cuvântul *«Lumea aceasta»* este complementul lui irādah, deoarece irādah este un substantiv verbal legat de subiectul său printr-o construcție genitivală. Pentru a afla dacă substantivul verbal este legat de subiect sau de complement, transformă-l într-un verb la prezent precedat de an. Dacă spunem *«Capitol: face parte din shirk ca omul să dorească lumea aceasta prin fapta sa»*, omul este subiectul. Așadar, irādah este substantivul verbal legat de subiectul său, iar *«Lumea aceasta»* este complementul direct.

Titlul capitolului poate fi înțeles în trei feluri:
Primul: că ar repeta capitolul precedent. Este însă puțin probabil ca autorul să scrie două titluri succesive pentru același înțeles.

Al doilea: că precedentul capitol este mai restrâns decât acesta, fiind dedicat ostentației, în timp ce acesta este mai general. Această înțelegere este posibilă.

Al treilea: că acest capitol tratează un fel de faptă distinct de cel al capitolului precedent. Acesta este sensul aparent. În capitolul precedent, omul lucrează din ostentație, dorind să fie lăudat pentru adorare și să se spună despre el că este un adorator, fără a urmări un folos material. În acest capitol, el nu dorește să fie lăudat pentru adorare și nu urmărește să fie văzut. Îl adoră pe Allah numai pe El, dar dorește ceva din această lume: avere, rang, sănătate pentru sine, pentru familia și copiii săi și altele asemenea. Prin fapta sa urmărește un folos în această lume, fiind nepăsător față de răsplata Vieții de Apoi.

Exemple care arată cum urmărește omul lumea aceasta prin faptele sale:

1. Să urmărească bani, precum cel care face chemarea la rugăciune pentru a primi salariul muezinului sau împlinește pelerinajul pentru a primi bani.

2. Să urmărească un rang, precum cel care învață la o facultate pentru a primi diploma și a avansa în rang.

3. Să urmărească îndepărtarea răului, a bolilor și a nenorocirilor, precum cel care Îl adoră pe Allah pentru ca El să-l răsplătească în această lume prin iubirea oamenilor față de el, prin îndepărtarea răului și prin altele asemenea.

4. Să-L adore pe Allah dorind să atragă asupra sa iubirea și prețuirea oamenilor.

Există multe alte exemple.

Atenționare:

Dacă se întreabă: intră aici cei care învață la facultăți sau în alte locuri, urmărind o diplomă ori un rang prin învățătura lor?

Răspunsul este că intră aici dacă nu urmăresc un scop religios îngăduit. Le spunem, așadar:

Întâi: nu urmăriți rangul lumesc, ci folosiți aceste diplome ca mijloc de a lucra în domenii folositoare oamenilor. În vremea de astăzi, locurile de muncă depind de diplome, iar oamenii nu pot ajunge să le fie de folos făpturilor decât prin acest mijloc. Astfel, intenția este sănătoasă.

În al doilea rând: cel care dorește cunoașterea pentru ea însăși poate să nu o găsească decât în facultăți; atunci intră la facultate sau într-o instituție asemănătoare pentru acest scop. Cât despre rang, acesta nu îl preocupă.

În al treilea rând: dacă omul urmărește prin fapta sa ambele binefaceri, binele acestei lumi și binele Vieții de Apoi, nu este nimic împotriva lui. Allah spune:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

Celui care se teme de Allah, El îi face o ieșire și îi dăruiește hrană de unde nu se așteaptă

[Al-Ṭalāq, 65:2–3]

. L-a îndemnat astfel la evlavie pomenind ieșirea din orice strâmtorare și hrana venită de unde nu se așteaptă.

Dacă se întreabă: cum poate fi numit sincer cel care urmărește lumea aceasta prin fapta sa, de vreme ce dorește, de pildă, bani?

Răspunsul este că a închinat adorarea numai lui Allah, fără să-i urmărească deloc pe oameni prin ea. Nu a dorit să fie văzut și lăudat de ei, ci a urmărit un lucru material. Sinceritatea sa nu este deplină, fiindcă are în ea asociere, dar aceasta nu este asemenea asocierii prin ostentație, când omul dorește să fie lăudat pentru apropierea de Allah. Acesta nu a urmărit lauda oamenilor, ci un alt lucru inferior.

Nu este nimic împotriva faptului ca omul să se roage în rugăciunea sa și să-I ceară lui Allah avere. Dar să nu împlinească rugăciunea numai pentru aceasta, căci este o treaptă joasă. Cât despre căutarea binelui în această lume prin mijloace lumești, precum vânzarea, cumpărarea și agricultura, nu este nimic oprit în ea. Principiul este să nu rezervăm în actele de adorare o parte pentru această lume. Judecata asupra adorării amestecate cu ostentație a fost cercetată mai înainte, în capitolul despre ostentație.

Observație:

Unii oameni, când vorbesc despre folosul actelor de adorare, îl transformă în folos lumesc. De pildă, spun că rugăciunea este

mișcare și folos pentru nervi, iar postul ajută la înlăturarea umezelii și la rânduirea meselor. Nu trebuie însă să facem din folosul lumesc temeiul principal. Allah nu a pomenit aceasta în Cartea Sa, ci a spus că rugăciunea oprește de la faptele rușinoase și de la rău, iar despre post că este un mijloc al evlaviei. Folosul religios al adorării este cel principal, iar folosul lumesc este secundar. Totuși, atunci când vorbim în fața oamenilor de rând, le vorbim despre laturile religioase. Dacă vorbim cu cineva care nu este convins decât de un lucru material, îi vorbim atât despre laturile religioase, cât și despre cele lumești. Fiecărei împrejurări îi este potrivit un anumit cuvânt.

Și cuvântul Celui Preaînalt:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا﴾

Celor care doresc viața acestei lumi și podoaba ei le vom răsplăti pe deplin faptele în ea

,[115] până la sfârșitul versetului.

Cuvintele Celui Preaînalt

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا﴾

Celor care doresc viața acestei lumi

: adică să rămână în această lume.

115 Sura Hūd, 11:15.

Cuvintele *«Și podoaba ei»* se referă la avere, fii, femei, ogoare, vite și cai aleși. Allah Cel Preaînalt a spus:

﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾

Oamenilor le-a fost împodobită iubirea celor dorite: femeile, fiii, grămezile îngrămădite de aur și argint, caii aleși, vitele și ogoarele. Acestea sunt desfătarea vieții acestei lumi
[Āl ʿImrān, 3:14]

.

Cuvintele *«Le vom răsplăti pe deplin»*: nuwaffi este un verb la prezent cu ultima consoană slabă. Este la modul apocopat prin eliminarea lui yā', fiind răspunsul condiției. Sensul este că li se dă ceea ce doresc în această lume. Din această categorie fac parte necredincioșii care nu se străduiesc decât pentru lumea aceasta și podoaba ei: bunătățile lor le sunt date grabnic în viața acestei lumi. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُم بِهَا﴾

În Ziua când cei care nu au crezut vor fi aduși înaintea Focului: „V-ați risipit bunătățile în viața voastră lumească și v-ați bucurat de ele”
[Al-Aḥqāf, 46:20]

.

De aceea, când ʿUmar a plâns văzând că așternutul lăsase urme pe coasta Profetului ﷺ, el l-a întrebat: *«De ce plângi?»* ʿUmar a spus: *«O, Trimis al lui Allah! Chosroes și Cezarul trăiesc în desfătarea pe care o au, iar tu ești în această stare».* Trimisul lui Allah ﷺ a spus: *«Aceia sunt oameni cărora bunătățile le-au fost date grabnic».*[116] În realitate, acestea le sunt spre pagubă, deoarece, atunci când trec din lăcașul desfătării în Iad, pierderea celor de care s-au bucurat în lumea aceasta devine pentru ei cu atât mai grea și mai dureroasă.
Cuvintele Sale:

﴿وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ﴾

și nu li se va scădea nimic din ele

. Al-bakhs înseamnă scădere: nu li se scade nimic din răsplata care li se dă, fiindcă Allah este Drept și nu nedreptățește. Astfel, li se dă ceea ce au dorit.

Cuvântul Său: ﴿أُولَٰئِكَ﴾ — *„aceia”* — îi desemnează pe cei care doresc viața lumească și podoaba ei.
Cuvintele Sale:

﴿لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ﴾

nu vor avea în Viața de Apoi decât Focul

— exprimă o restrângere prin negare și afirmare. Aceasta înseamnă că nu vor intra în Paradis, căci cel care nu are decât Focul este lipsit de Paradis. La Allah căutăm adăpost!

116 Relatat de al-Bukhārī, Nedreptățile, capitolul despre camera de sus și încăperea înaltă, 2/197–199, și de Muslim, Divorțul, capitolul despre jurământul de abstinență și retragerea de lângă soții, 2/1105–1108.

Cuvintele Sale:

﴿وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا﴾

și se va pierde ceea ce au săvârșit în ea

. Al-ḥubūṭ înseamnă dispariție: ceea ce au săvârșit în lumea aceasta se pierde pentru ei.
Cuvintele Sale:

﴿وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

și zadarnic este ceea ce făceau

. Bāṭil, *„zadarnic”*, este numele predicativ așezat înaintea subiectului, pentru a păstra corespondența dintre încheierile versetelor. Subiectul este mā, *„ceea ce”*, din expresia *„ceea ce făceau”*. Allah a afirmat astfel că aceștia nu au decât Focul, că ceea ce au săvârșit în lumea aceasta s-a pierdut și că faptele lor sunt zadarnice.
Afirmația Celui Preaînalt:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ﴾

Celor care doresc viața lumească și podoaba ei le vom da pe deplin, în ea, răsplata faptelor lor și nu li se va scădea nimic din ele

— are domeniul restrâns de cuvintele Celui Preaînalt:

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا﴾

Celui care dorește viața trecătoare îi grăbim în ea ceea ce voim, pentru cine voim. Apoi îi rânduim Gheena, în care va arde, osândit și alungat
[al-Isrāʾ, 17:18]

.

Dacă se întreabă: *„De ce nu socotim că versetul din Hūd stabilește sensul versetului din al-Isrāʾ, astfel încât Allah să-l fi amenințat pe cel care dorește viața trecătoare că îi va da în lumea aceasta ceea ce voiește, cui voiește, iar apoi să fi făgăduit că îi va da tot ceea ce dorește?”*

Răspunsul este că această interpretare nu poate fi susținută, din două motive:

Primul: regula de interpretare a textelor religioase este că textul cu sens mai restrâns are întâietate față de cel cu sens mai general. Versetul din Hūd are un sens general: fiecăruia care dorește viața lumească și podoaba ei i s-ar da pe deplin răsplata faptelor și ceea ce dorește să primească. Versetul din al-Isrāʾ are însă un sens mai restrâns:

﴿عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ﴾

îi grăbim în ea ceea ce voim, pentru cine voim
[al-Isrāʾ, 17:18]

. Nu se poate ca textul cu sens mai general să stabilească sensul celui mai restrâns.

Al doilea: realitatea confirmă sensul versetului din al-Isrāʾ, căci printre necredincioșii săraci sunt unii mai săraci decât musulmanii săraci. Așadar, caracterul general al versetului din

Hūd este restrâns prin versetul din al-Isrā'. Totul ține de voința lui Allah și de persoana căreia El voiește să-i dea.

Cu privire la cei despre care a fost revelat versetul din Hūd există mai multe păreri:

1. S-a spus că a fost revelat despre necredincioși, fiindcă necredinciosul nu dorește decât viața lumească. Contextul și răsplata menționată în urma acestui fapt susțin această interpretare. Legătura cu titlul capitolului ar fi atunci următoarea: dacă prin faptele necredincioșilor se urmărește lumea aceasta, oricine li se aseamănă în ceva din aceasta are în el ceva din shirk-ul și necredința lor.

2. S-a spus că a fost revelat despre cei care fac fapte pentru a fi văzuți de oameni, deoarece ei lucrează numai pentru lumea aceasta, iar acest lucru nu le folosește în Ziua Învierii.

3. S-a spus că a fost revelat despre cel care urmărește bani prin fapta sa bună.

Contextul susține prima părere, datorită cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

Aceia sunt cei care nu vor avea în Viața de Apoi decât Focul. Se va pierde ceea ce au săvârșit în ea și zadarnic este ceea ce făceau

[Hūd, 11:16]

.

Precizare:

Autorul, Allah să aibă milă de el, s-a limitat să indice continuarea primului verset. Noi am adăugat din neatenție și versetul următor; nădăjduim că acest lucru va fi spre bine.

În Ṣaḥīḥ, de la Abū Hurayrah, se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Vai robului dinarului! Vai robului dirhamului! Vai robului mantiei împodobite! Vai robului așternutului moale! Dacă i se dă, este mulțumit; dacă nu i se dă, se mânie. Vai lui și să i se întoarcă toate împotrivă! Iar dacă îl înțeapă un spin, să nu-l poată scoate. Ferice de robul care ține frâul calului său pe calea lui Allah, cu părul răvășit și cu picioarele prăfuite, dacă este de pază, rămâne de pază, iar dacă este în ariergardă, rămâne în ariergardă. Dacă cere voie să intre, nu i se îngăduie; dacă mijlocește, mijlocirea lui nu este primită."[117]

Cuvintele sale: *„În Ṣaḥīḥ, de la Abū Hurayrah"*. Expresia autorului *„în Ṣaḥīḥ"* a fost explicată în capitolul despre înțelesul tawḥīd-ului și al mărturisirii că nu există nicio divinitate demnă de adorare în afară de Allah.

Cuvântul taʿisa, *„vai lui"*, se poate pronunța cu fatḥah sau cu kasrah la litera ʿayn și înseamnă: a eșuat și a pierit.

Cuvintele sale: *„robul dinarului"*. Dinarul este moneda de aur, iar dinarul islamic cântărește un mithqāl. El l-a numit rob al dinarului pentru că s-a atașat de acesta așa cum robul se atașează de Domnul său: dinarul a devenit cea mai mare preocupare a lui și l-a pus înaintea ascultării de Domnul său. Despre robul dirhamului se spune același lucru ca despre robul dinarului. Dirhamul este moneda de argint. Dirhamul islamic cântărește șapte zecimi de mithqāl; prin urmare, zece dirhami cântăresc șapte mithqāl.

Prin acest hadith, autorul a vrut să arate că unii oameni adoră lumea aceasta: se înjosesc și se supun înaintea ei, făcând din ea dorința și țelul lor. Se mânie când o pierd și sunt mulțumiți când o au. De aceea, Profetul ﷺ l-a numit rob al ei pe cel care se află astfel. Aici este vorba despre cel preocupat să adune averi din aur și argint, care urmărește prin faptele sale lumea aceasta.

117 Relatat de al-Bukhārī, în Kitāb al-jihād, capitolul despre pază în timpul expediției, 2/327.

Cuvintele sale: *„Vai robului mantiei împodobite! Vai robului așternutului moale!”* Acesta este cel preocupat de înfățișarea sa și de lucrurile din locuință, căci al-khamīṣah este o mantie frumoasă, iar al-khamīlah este un așternut moale. El nu are altă preocupare. Dacă este socotit adorator al acestor lucruri fiindcă și-a îndreptat spre ele eforturile și năzuințele, ce să mai spunem despre cel care urmărește, prin fapta bună, ceva din lumea aceasta și face astfel din religie un mijloc pentru câștigul lumesc? Acest lucru este și mai grav.

Cuvintele sale: *„Dacă i se dă, este mulțumit; dacă nu i se dă, se mânie”*. Este posibil ca Cel care dă să fie Allah, iar dăruirea să țină de hotărârea Sa asupra celor ce se întâmplă. Dacă Allah îi rânduiește mijloace de trai și daruri, el este mulțumit și inima i se deschide; dacă este oprit de la ele și lipsit de avere, se mânie în inima sa și prin vorbele sale. De pildă, spune: *„De ce sunt eu sărac, iar acesta este bogat?”* sau ceva asemănător. Astfel, se mânie împotriva hotărârii și predestinării lui Allah, fiindcă Allah nu i-a dat.

Allah, Slăvitul și Preaînaltul, dă și oprește din înțelepciune. El dă bunurile lumii acesteia atât celui pe care îl iubește, cât și celui pe care nu îl iubește, dar religia nu o dă decât celui pe care îl iubește. Credinciosul trebuie să fie mulțumit de hotărârea și predestinarea lui Allah: dacă i se dă, mulțumește; dacă este lipsit, rabdă.

Este posibil și ca dăruirea de aici să însemne distribuirea prevăzută de Lege: dacă primește din fondurile pe care Legea îi dă dreptul să le primească, este mulțumit; dacă nu primește, se mânie. Ambele sensuri sunt corecte și arată că acest om nu este mulțumit decât pentru avere și nu se mânie decât pentru ea. De aceea, Trimisul ﷺ l-a numit robul ei.

Cuvintele sale: *„Vai lui și să i se întoarcă toate împotrivă!”* Ta'isa înseamnă că a eșuat și a pierit, iar intakasa că lucrurile i s-au întors împotrivă și nu i se înlesnesc: ori de câte ori dorește ceva, lucrurile se întorc contrar dorinței sale. De aceea a spus: *„Iar dacă îl înțeapă un spin, să nu-l poată scoate”*, adică, atunci când îl

înțeapă un spin, nu poate îndepărta de la sine ceea ce îi provoacă suferință.

Aceste trei enunțuri pot fi o înștiințare a Profetului ﷺ despre starea acestui om: el se află în nenorocire, lucrurile i se întorc împotrivă și nu scapă de ceea ce îi face rău. Pot fi și o invocare împotriva celui aflat astfel, fiindcă nu se preocupă decât de lumea aceasta: Profetul a invocat ca acesta să piară, să nu dobândească nimic din lumea aceasta și să nu poată îndepărta ceea ce îi face rău. Omul poate ajunge la shirk atunci când această preocupare îl abate de la ascultarea de Allah, până când nu mai este mulțumit decât pentru avere și nu se mai mânie decât pentru ea.

Cuvintele sale: *„Ferice de robul care ține frâul calului său pe calea lui Allah!”* Acesta este opusul celui dintâi: nu îl preocupă lumea aceasta, ci Viața de Apoi. De aceea, este mereu pregătit pentru jihād pe calea lui Allah.

Ṭūbā este forma fuʿlā de la al-ṭīb, *„bine, bunătate”*, fiind un elativ: aṭyab pentru masculin și ṭūbā pentru feminin. Sensul este că acest om are parte de cea mai bună stare. S-a spus și că Ṭūbā este un pom în Paradis, însă primul sens este mai cuprinzător. La fel, despre wayl s-a spus că este un cuvânt de amenințare, iar după altă părere o vale din Gheena; primul sens este mai general.

Cuvintele sale: *„care ține frâul calului său”* înseamnă că ține frâul calului pe care luptă.

Cuvintele sale: *„pe calea lui Allah”*. Criteriul este ca omul să lupte pentru ca vorba lui Allah să fie cea mai înaltă, nu din zel partizan, patriotism sau alte motive asemănătoare. Totuși, dacă luptă din patriotism cu intenția de a-și apăra țara pentru că aceasta este o țară islamică ce trebuie apărată, atunci este pe calea lui Allah. La fel este cel care luptă în apărarea propriei persoane, a averii sau a familiei sale, căci Profetul ﷺ a spus: *„Cel care este ucis apărând acestea este martir.”*[118] În schimb, cel care luptă din simplu patriotism nu este pe calea lui Allah, fiindcă aceasta este o luptă

118 Relatat de al-Bukhārī (2480) și Muslim (141), de la ʿAbd Allāh ibn ʿAmr, cu formularea: „Cel care este ucis apărându-și averea este martir.” A se vedea și Jāmiʿ al-uṣūl, 2/742.

din solidaritate partizană, în care credinciosul și necredinciosul sunt deopotrivă: și necredinciosul luptă pentru țara sa.

Cuvintele sale: *„cu părul răvășit și cu picioarele prăfuite”*. Părul îi este răvășit de praful de pe calea lui Allah. El nu se preocupă de înfățișarea sau de trupul său câtă vreme această stare este urmarea ascultării de Allah, Atotputernicul și Mărețul. Picioarele îi sunt prăfuite de mersul pe calea lui Allah. Aceasta arată că lucrul cel mai însemnat pentru el este jihād-ul pe calea lui Allah. Cât despre curățenia părului, a hainei sau a așternutului, nu aceasta îi este preocuparea.

Cuvintele sale: *„Dacă este de pază, rămâne de pază, iar dacă este în ariergardă, rămâne în ariergardă”*. Paza și ariergarda nu se află în fruntea oștirii: paza înseamnă ca omul să păzească oștirea, iar ariergarda înseamnă să fie în partea ei din urmă. Cele două enunțuri au două sensuri:

Primul: nu îl preocupă locul în care este pus. Dacă i se spune: *„Stai de pază!”*, stă de pază, iar dacă i se spune: *„Fii în ariergardă!”*, este acolo. Nu cere o poziție mai înaltă decât aceasta, de pildă în fruntea oștirii.

Al doilea: dacă este de pază, își îndeplinește îndatorirea, și la fel dacă este în ariergardă. Hadithul îngăduie ambele sensuri; el trebuie înțeles potrivit amândurora dacă între ele nu există contradicție, iar aici nu există.

Cuvintele sale: *„Dacă cere voie să intre, nu i se îngăduie; dacă mijlocește, mijlocirea lui nu este primită”*. El nu are trecere sau rang în ochii oamenilor, până într-atât încât, dacă cere voie să intre, nu i se îngăduie. La fel, nu are o poziție în fața celor care dețin autoritatea: dacă mijlocește, mijlocirea lui nu este primită. Însă are trecere la Allah și o poziție înaltă, fiindcă luptă pe calea Lui.

Mijlocirea înseamnă a interveni în favoarea altuia pentru a-i aduce un folos sau a-i îndepărta o pagubă.

A cere voie înseamnă a solicita permisiunea pentru un lucru.

Hadithul împarte oamenii în două categorii:
Prima: cel a cărui singură preocupare este lumea aceasta, fie pentru a dobândi avere, fie pentru a-și înfrumuseța înfățișarea.

Lumea aceasta i-a înrobit inima până când l-a abătut de la pomenirea și adorarea lui Allah.

A doua: cel a cărui cea mai mare preocupare este Viața de Apoi. El se străduiește pentru ea prin una dintre cele mai anevoioase fapte, jihād-ul pe calea lui Allah, și totodată își îndeplinește îndatoririle în toate privințele.

Din hadith se desprind următoarele învățăminte:

1. Oamenii sunt de două feluri, după cum s-a arătat.

2. Celui a cărui singură preocupare este lumea aceasta i se pot întoarce lucrurile împotrivă, fără să poată scăpa nici de cea mai mică vătămare, înțepătura unui spin. Altfel stau lucrurile cu omul hotărât și chibzuit, pe care nu îl stăpânește grija pentru lumea aceasta: el urmărește Viața de Apoi, fără să-și uite partea din lumea aceasta, și se mulțumește cu ceea ce i-a rânduit Allah.

3. Cel care se străduiește în jihād pe calea lui Allah nu trebuie să fie preocupat de ranguri, ci de împlinirea îndatoririi sale, fie la pază, fie în ariergardă, în centrul oștirii ori pe flanc, după cum cere folosul urmărit.

4. Poziția joasă a omului în ochii oamenilor nu înseamnă că poziția lui este joasă la Allah, Atotputernicul și Mărețul. Despre acest om, a cărui mijlocire nu este primită și căruia nu i se îngăduie să intre când cere voie, Trimisul ﷺ a spus: *„Ferice de el!"* Nu a spus: *„Dacă cere, nu i se dă."* Lumea aceasta nu îl preocupă până într-atât încât să ceară bunurile ei. Îl preocupă însă binele: de aceea mijlocește pentru oameni și cere voie să intre la cei care dețin autoritatea, în vederea interesului obștesc.

Învățămintele capitolului:

Primul: omul urmărește lumea aceasta prin faptele pentru Viața de Apoi.

Al doilea: explicarea versetului din Hūd.

Al treilea: numirea unui musulman „rob al dinarului, al dirhamului și al mantiei împodobite”.

Al patrulea: explicarea acestei numiri prin faptul că, dacă i se dă, este mulțumit, iar dacă nu i se dă, se mânie.

Explicarea învățămintelor:
Primul: omul urmărește lumea aceasta prin faptele pentru Viața de Apoi. Aceasta face parte din shirk, fiindcă el a făcut din faptele pentru Viața de Apoi un mijloc pentru cele lumești. Iubirea pentru lumea aceasta îi stăpânește inima până când o pune înaintea Vieții de Apoi. Chibzuința și sinceritatea înseamnă, dimpotrivă, să faci din munca pentru lumea aceasta un mijloc pentru Viața de Apoi.

Al doilea: explicarea versetului din Hūd. Aceasta a fost făcută mai înainte.

Al treilea: numirea unui musulman *„rob al dinarului, al dirhamului și al mantiei împodobite”*. Această robie nu intră în categoria shirk-ului câtă vreme nu ajunge la gradul de shirk. Este însă un alt fel de robie, care vatămă sinceritatea, fiindcă omul a pus în inima sa o iubire care rivalizează cu iubirea pentru Allah, Atotputernicul și Mărețul, și cu iubirea pentru faptele Vieții de Apoi.

Al patrulea: explicarea acestei numiri prin faptul că, dacă i se dă, este mulțumit, iar dacă nu i se dă, se mânie. Aceasta explică vorbele Profetului ﷺ: *„robul dinarului, robul dirhamului, robul mantiei împodobite, robul așternutului moale: dacă i se dă, este mulțumit; dacă nu i se dă, se mânie”*. Semnul robiei sale față de aceste lucruri este că mulțumirea și mânia lui depind de ele.

Al cincilea: cuvintele sale: „Vai lui și să i se întoarcă toate împotrivă!”

Al șaselea: cuvintele sale: „Iar dacă îl înțeapă un spin, să nu-l poată scoate."

Al șaptelea: lauda adusă celui care se străduiește în jihād și are însușirile descrise.

Al cincilea: cuvintele sale: *„Vai lui și să i se întoarcă toate împotrivă!"*

Al șaselea: cuvintele sale: *„Dacă îl înțeapă un spin, să nu-l poată scoate."* Cele trei enunțuri pot fi o înștiințare sau o invocare, după cum s-a explicat mai înainte.

Al șaptelea: lauda adusă celui care se străduiește în jihād și are însușirile descrise. Cuvintele hadithului *„Ferice de robul..."* arată lauda adusă lui și faptul că el merită să fie lăudat, nu cei stăpâniți de dirhami și dinari ori de așternuturi și saltele.

38 Ascultarea de învățați și conducători

Cuvintele sale: *„cel care ascultă de învățați”*. Man, *„cel care”*, poate avea valoare condițională, după cum arată expresia *„i-a luat”*, care ar fi răspunsul condiției. Poate fi și pronume relativ, sensul fiind: *„Capitol despre cel care ascultă de învățați”*.

În cea de-a doua interpretare, *„i-a luat”* este predicatul subiectului și este precedat de particula fa, deoarece pronumele relativ are, asemenea condiției, un sens general. Potrivit primei interpretări, bāb se citește cu tanwīn, iar potrivit celei de-a doua, fără tanwīn. Prima interpretare este mai potrivită.

Prin învățați se înțeleg cei care cunosc Legea lui Allah, iar prin conducători, cei care dețin autoritatea și o pun în aplicare. Aceste două categorii sunt menționate în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ﴾

O, voi cei care credeți! Ascultați de Allah, ascultați de Trimis și de cei dintre voi care dețin autoritatea!

[an-Nisā’, 4:59]

. Allah a făcut ascultarea de El de sine stătătoare, ascultarea de Trimisul Său de sine stătătoare, iar ascultarea de cei care dețin autoritatea dependentă de acestea. De aceea, nu a repetat verbul ﴿أَطِيعُوا﴾ — *„ascultați”*. Nu există ascultare de o făptură în neascultarea de Creator.

Cei care dețin autoritatea sunt cei cu răspundere: învățații, fiindcă pe ei se întemeiază cunoașterea Legii și lămurirea ei, și conducătorii, fiindcă pe ei se întemeiază punerea Legii în aplicare.

Dacă învățații și conducătorii sunt drepți, treburile se îndreaptă; dacă ei se strică, și treburile se strică. Învățaților le revin îndrumarea și lămurirea, iar conducătorilor, impunerea și punerea în aplicare.

Cuvintele sale: *„când aceștia interzic ceea ce Allah a îngăduit"* înseamnă că îl socotesc interzis, fie în credință, fie în faptă.

„Sau îngăduie ceea ce Allah a interzis" înseamnă că îl socotesc îngăduit, fie în credință, fie în faptă. A interzice ceea ce Allah a îngăduit nu este un păcat mai mic decât a îngădui ceea ce Allah a interzis. Mulți dintre cei plini de zel tind mai degrabă să interzică ceea ce Allah a îngăduit decât să îngăduie ceea ce este interzis, spre deosebire de cei nepăsători. Ambele atitudini sunt greșite. Totuși, în privința lucrurilor a căror regulă de bază este îngăduința, a îngădui un lucru interzis este mai puțin grav decât a interzice un lucru îngăduit: dacă interdicția nu s-a lămurit, îngăduirea se întemeiază pe regula de bază, care este îngăduința. Mila lui Allah, Slăvitul, a întrecut mânia Sa. Nu putem interzice decât ceea ce s-a dovedit interzis. În plus, interzicerea restrânge și îngreunează, iar regula este ca lucrurile să rămână îngăduite și lipsite de constrângere până când interdicția se lămurește.

În privința actelor de adorare se aplică însă o regulă mai strictă: regula de bază este oprirea și interzicerea lor până când Legea le arată, după cum s-a spus:

În privința lucrurilor, regula este îngăduința;
Însă nu îngădui adorarea decât cu încuviințarea Legiuitorului.[119]

Cuvântul arbāban, *„stăpâni"*, este pluralul lui rabb, care înseamnă proprietarul ce dispune de ceea ce îi aparține. Există două feluri de cârmuire: cea care privește hotărârea asupra celor ce se întâmplă și cea care privește Legea.

Cel care ascultă de învățați împotrivindu-se poruncii lui Allah și a Trimisului Său i-a luat drept stăpâni în afara lui Allah în privința autorității de a legifera: i-a socotit legiuitori și a socotit ceea ce au legiferat drept Lege după care să se călăuzească. În cazul conducătorilor, raportul este invers.

119 Poemul Uṣūl al-fiqh wa-qawāʿiduh, al autorului, p. 2.

Ibn ʿAbbās a spus: „Este aproape să cadă asupra voastră pietre din cer! Eu spun: «Trimisul lui Allah ﷺ a spus», iar voi spuneți: «Abū Bakr și ʿUmar au spus»?!”[120]

Cuvintele lui Ibn ʿAbbās: *„pietre din cer”* înseamnă pietre care să cadă de sus asupra voastră, drept pedeapsă. Căderea pietrelor din cer nu este imposibilă, ci cu putință. Cel Preaînalt a spus despre oamenii elefantului:

﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ﴾

Și a trimis asupra lor păsări în cete, care aruncau asupra lor pietre din lut întărit
[al-Fīl, 105:3–4]

. Iar despre neamul lui Lūț, Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ﴾

Noi am trimis asupra lor o furtună de pietre, în afară de familia lui Lūț, pe care am salvat-o înainte de ivirea zorilor
[al-Qamar, 54:34]

.

Al-ḥāṣib înseamnă pietrele cu care sunt loviți din cer.

Cuvintele sale: *„Eu spun: «Trimisul lui Allah ﷺ a spus», iar voi spuneți: «Abū Bakr și ʿUmar au spus»?!”* Abū Bakr și ʿUmar sunt cei mai buni din această comunitate și cei mai aproape de ceea ce este corect. Profetul ﷺ a spus: *„Dacă vor asculta de Abū Bakr și de ʿUmar, vor fi călăuziți.”* Relatat de Muslim.[121] S-a relatat de la el ﷺ și că a spus: *„Urmați-i pe cei doi de după mine: Abū Bakr și*

120 Relatat într-o formulare asemănătoare de Aḥmad, 1/337; al-Khaṭīb, în al-Faqīh wa-l-mutafaqqih, 1/145; Ibn ʿAbd al-Barr, în Jāmiʿ bayān al-ʿilm wa-faḍlih, 2/239; și Ibn Ḥazm, în Ḥijjat al-wadāʿ, pp. 268–269.

121 Relatat de Muslim, în Kitāb al-masājid, capitolul despre recuperarea rugăciunii pierdute, 1/472.

ʿUmar."[122] El ﷺ a mai spus: *„Țineți-vă de Sunnah mea și de sunnah califilor drept călăuziți de după mine. Țineți-vă de ea cu tărie și prindeți-o cu măselele."*[123] Nu se știe despre Abū Bakr și ʿUmar să se fi împotrivit vreunui text prin propria părere. Dacă omul care pune vorbele lui Abū Bakr și ʿUmar în opoziție cu vorbele Trimisului ﷺ este aproape să fie lovit de pietre din cer, ce să mai spunem despre cel care pune în opoziție cu vorbele sale ﷺ vorbele unuia mai prejos decât Abū Bakr și ʿUmar? Deosebirea este ca aceea dintre cer și pământ, iar acesta este și mai aproape de pedeapsă.

Această relatare cuprinde un avertisment împotriva imitării oarbe și a fanatismului față de o școală juridică atunci când acesta nu se întemeiază pe o bază sănătoasă.

Unii oameni fac o greșeală gravă: când li se spune *„Trimisul lui Allah ﷺ a spus"*, răspund: *„Dar în cutare carte scrie așa și așa."* Omul trebuie să se teamă de Allah, Care a spus în Cartea Sa:

﴿وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ﴾

În Ziua când îi va chema și le va spune: «Ce le-ați răspuns trimișilor?»

[al-Qaṣaṣ, 28:65]

. El nu a spus: *„Ce i-ați răspuns lui cutare și lui cutare?"* Cât despre autorul cărții, dacă se știe că iubește binele și urmărește

122 Relatat de imamul Aḥmad, în Faḍā'il aṣ-ṣaḥābah, 1/186, și în al-Musnad, 5/399; al-Bukhārī, în al-Kunā, p. 50; at-Tirmidhī, în Kitāb al-manāqib, capitolul despre meritele lui Abū Bakr și ʿUmar, 9/270 — care a spus: „Hadith ḥasan" —; Ibn Mājah, în al-Muqaddimah, 1/37; Ibn Saʿd, 2/334; al-Ḥumaydī, 1/214; al-Khaṭīb, în al-Faqīh wa-l-mutafaqqih, 1/177; și Ibn ʿAbd al-Barr, în Jāmiʿ bayān al-ʿilm wa-faḍlih, 2/223.

123 Relatat de imamul Aḥmad, în al-Musnad, 4/126, 127; Abū Dāwūd, în Kitāb as-sunnah, capitolul despre ținerea de Sunnah, 5/13–15; at-Tirmidhī, în Kitāb al-ʿilm, capitolul despre urmarea Sunnei și evitarea inovației, 7/319 — care a spus: „Ḥasan ṣaḥīḥ" —; Ibn Mājah, în al-Muqaddimah, 1/15; ad-Dārimī (196); Ibn Ḥibbān, Mawārid (102); și Abū Nuʿaym, în aḍ-Ḍuʿafā', p. 46 — care a spus: „Un hadith bun și autentic, dintre relatările transmițătorilor din aș-Șām."

adevărul, când greșește se invocă pentru el iertare și milă. Nu se spune că este ferit de greșeală, astfel încât vorbele lui să fie puse în opoziție cu vorbele Trimisului ﷺ.

Aḥmad ibn Ḥanbal a spus: Mă mir de niște oameni care cunosc lanțul de transmitere și autenticitatea lui, dar urmează părerea lui Sufyān, în vreme ce Allah Cel Preaînalt spune:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

Cei care se împotrivesc poruncii lui să se ferească să nu-i lovească o încercare sau să nu-i lovească o pedeapsă dureroasă![124]

Știi ce este încercarea? Încercarea este shirk-ul. Poate că, dacă respinge ceva din vorbele lui, îi va pătrunde în inimă o abatere și va pieri.

Cuvintele lui Aḥmad, Allah să aibă milă de el: *„Mă mir”*. Mirarea este de două feluri:

Primul: mirarea însoțită de apreciere, ca în hadithul ʿĀʾishei, Allah să fie mulțumit de ea: *„Trimisului ﷺ îi plăcea să înceapă cu partea dreaptă când își punea încălțămintea, când își pieptăna părul, când se curăța ritual și în toate treburile sale.”*[125]

124 Sura an-Nūr, 24:63.

125 Relatat de al-Bukhārī (168) și Muslim (268).

Al doilea: mirarea însoțită de dezaprobare, ca în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ﴾

Dar tu te miri, iar ei își bat joc
[aṣ-Ṣāffāt, 37:12]

. Mirarea din cuvintele imamului Aḥmad este aici una de dezaprobare.

Cuvântul al-isnād, *„lanțul de transmitere”*, desemnează aici transmițătorii lanțului, nu atribuirea hadithului celui care îl relatează. Adică au cunoscut autenticitatea hadithului prin cunoașterea transmițătorilor săi.

Cuvintele sale: *„urmează părerea lui Sufyān”* îl desemnează pe Sufyān ath-Thawrī. El a avut o școală juridică cunoscută și adepți, însă aceștia au dispărut. Așadar, ei urmează părerea lui Sufyān, care este unul dintre jurişti, şi părăsesc ceea ce a adus hadithul!

Cuvintele sale: *„în vreme ce Allah spune:* ﴿فَلْيَحْذَرِ﴾ *— «să se ferească»”*. Fa este o particulă de legătură, iar lām exprimă porunca. De aceea, lām are sukūn, iar verbul este pus prin ea la modul jusiv. Totuși, consoana finală a verbului a primit kasrah pentru a evita întâlnirea a două consoane fără vocală.

Cuvintele ﴿عَنْ أَمْرِهِ﴾ — *„poruncii lui”*: pronumele se referă la Trimis ﷺ, după cum arată începutul versetului. Cel Preaînalt a spus:

﴿لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ﴾

Nu socotiți chemarea Trimisului între voi asemenea chemării voastre unii către alții. Allah îi cunoaște pe cei dintre voi care se strecoară, ascunzându-se unii după alții. Cei care se împotrivesc poruncii lui să se ferească

[an-Nūr, 24:63]

.

Dacă se întreabă: de ce verbul este construit cu prepoziția ﴿عن﴾, deși ﴿يُخَالِفُ﴾ — *„se împotrivește”* — este tranzitiv prin el însuși?

Răspunsul este că verbul cuprinde și sensul de a întoarce spatele: ei se îndepărtează de porunca lui, neprețuind-o și nepăsându-le de ea.

Amrihi, *„poruncii lui”*, este singularul lui awāmir, *„porunci”*, nu al lui umūr, *„treburi”*, căci poruncii i se poate arăta împotrivire. Fiind un substantiv la singular determinat prin anexare, el cuprinde toate poruncile.

Fitnah, *„încercare”*, a fost explicată de imamul Aḥmad ca însemnând shirk. Așadar, amenințarea privește unul dintre două lucruri: fie shirk-ul, fie pedeapsa dureroasă.

De la ʿAdī ibn Ḥātim se relatează că l-a auzit pe Profet ﷺ citind acest verset:

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾

I-au luat pe învățații și pe călugării lor drept stăpâni în afara lui Allah[126]

și urmarea versetului, iar eu i-am spus: „Noi nu îi adorăm.” El a spus: „Oare nu interzic ei ceea ce Allah a îngăduit, iar voi îl socotiți interzis, și nu îngăduie ei ceea ce Allah a interzis, iar voi îl socotiți îngăduit?” Am spus: „Ba da.” El a spus: „Acesta este felul în care îi adorați.” Relatat de Aḥmad și de at-Tirmidhī, care l-a socotit ḥasan.[127]

Cuvântul ﴿اتَّخَذُوا﴾ — *„i-au luat”* — din hadithul lui ʿAdī ibn Ḥātim: pronumele se referă la creștini, căci iudeii nu l-au luat drept dumnezeu pe Mesia, fiul Mariei, ci au pretins că este fiul unei desfrânate, au încercat să-l ucidă și au pretins că l-au ucis. Este posibil și ca pronumele să se refere deopotrivă la iudei și la creștini, iar luarea lui Mesia, fiul Mariei, drept dumnezeu să-i privească doar pe creștini. Aceasta este interpretarea care se desprinde în mod firesc din context, împreună cu versetul anterior.

Cuvintele ﴿أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ﴾ — *„învățații și călugării lor”*. Aḥbār este pluralul lui ḥabr sau ḥibr, care se pronunță cu fatḥah ori kasrah la litera ḥā’ și înseamnă un învățat cu cunoaștere vastă. Ruhbān este pluralul lui rāhib, adică un adorator ascet.

Cuvintele

126 Sura at-Tawbah, 9:31.

127 Relatat de at-Tirmidhī, în Tafsīr al-Qur’ān, comentariul surei at-Tawbah, 8/248 — care a spus: „Gharīb. Nu îl cunoaștem decât din relatarea lui ʿAbd as-Salām ibn Ḥarb, iar Ghuṭayf ibn Aʿyan nu este cunoscut în transmiterea hadithurilor” —; Ibn Jarīr, 10/80, 81; al-Bayhaqī, 10/116; și al-Mizzī, în Tahdhīb al-kamāl, 2/109. A se vedea și ad-Durr al-manthūr, de as-Suyūṭī, 3/230. Shaykh al-Islām l-a socotit ḥasan în al-Īmān, p. 64.

﴿أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ﴾

drept stăpâni în afara lui Allah

— înseamnă că i-au făcut asociați ai lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, în legiferare: aceștia îngăduie ceea ce Allah a interzis, iar adepții lor îl socotesc îngăduit; interzic ceea ce Allah a îngăduit, iar adepții îl socotesc interzis.
Cuvintele ﴿والمسيح ابن مريم﴾ — *„și pe Mesia, fiul Mariei"* — înseamnă că l-au luat drept dumnezeu alături de Allah, după cum arată cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَٰهًا وَاحِدًا﴾

deși nu li s-a poruncit decât să adore o singură Divinitate

. Adorarea înseamnă smerire, supunere, urmarea poruncilor și evitarea celor interzise.
Cuvintele ﴿إلها واحدا﴾ — *„o singură Divinitate"* — Îl desemnează pe Allah, Atotputernicul și Mărețul. Ilāh înseamnă Cel adorat, Căruia I se dă ascultare. Nu are sensul de ālih, adică *„în stare să creeze din nimic"*. Acesta este un sens greșit, adoptat de teologii speculativi sau de cei mai mulți dintre ei. Potrivit acestei interpretări, lā ilāha illā Allāh ar însemna: *„Nu există alt Domn în afară de Allah."* Dar acesta nu este tawḥīd-ul cerut prin această mărturisire. Dacă ar fi așa, politeiștii împotriva cărora a luptat Trimisul lui Allah ﷺ ar fi fost oameni ai tawḥīd-ului, fiindcă și ei spun că nu există alt Domn în afară de Allah. Cel Preaînalt a spus:

﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيَقُولُونَ اللَّهُ﴾

Spune: «Cine este Domnul celor șapte ceruri și Domnul Tronului măreț?» Vor răspunde: «Allah»
[al-Mu'minūn, 23:86–87]

. Aceasta este una dintre cele două lecturi, făcând parte din cele șapte lecturi canonice.

Cuvintele

﴿سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

Slăvit este El, mai presus de ceea ce Îi asociază!

Subḥān este un substantiv cu sens de nume verbal, dependent de un verb care trebuie omis. Construcția subînțeleasă este yusabbiḥu subḥānan, adică tasbīḥan, *„Îl slăvește"*. Subḥān este, așadar, un complement absolut al cărui verb regent trebuie omis. Acest cuvânt apare întotdeauna într-o construcție de anexare: fie la un pronume, ca în verset, ﴿سُبْحَانَه﴾ — *„Slăvit este El"* —, fie la un substantiv exprimat, ca în ﴿سبحانَ اللَّهِ﴾ — *„Slăvit este Allah"*.

At-tasbīḥ înseamnă a afirma că Allah este mai presus de orice lipsă. Nu este nevoie să adăugăm *„și de asemănarea cu făpturile"*, fiindcă asemănarea însăși este o lipsă. Dacă adăugăm aceste cuvinte, o facem pentru mai multă lămurire, ca să nu se creadă că asemănarea Creatorului cu făptura în privința desăvârșirii ar fi o desăvârșire. Sensul este, așadar, a afirma că Allah este mai presus de tot ceea ce nu I se cuvine, fie lipsă, fie asemănare cu făpturile.

Cuvintele ﴿عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ — *„mai presus de ceea ce Îi asociază"* — se referă la cei din afara Lui: Mesia, fiul Mariei, învățații și călugării. El este mai presus de orice shirk și de tot ceea ce I se asociază.

Expresia ﴿عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ este un exemplu al elocvenței Coranului. Mă poate avea valoare de nume verbal, sensul fiind că El este mai presus de asocierea pe care ei o săvârșesc, sau poate fi pronume relativ, sensul fiind: Allah este mai presus de cei pe care ei I-i asociază. Expresia îngăduie ambele sensuri și le cuprinde pe amândouă, căci părerea corectă este că un termen cu mai multe sensuri poate fi folosit cu două dintre ele atunci când acestea nu se contrazic. Astfel, se afirmă că El este mai presus atât de shirk, cât și de ceea ce I se asociază.

Cuvintele *„Noi nu îi adorăm"* înseamnă: nu îi adorăm pe învățați și pe călugări, nu ne prosternăm înaintea lor, nu facem închinăciunea pentru ei, nu le aducem jertfe și nu le facem legăminte. Această afirmație este corectă în privința învățaților și a călugărilor, după cum arată cuvintele: *„Oare nu interzic ei ceea ce Allah a îngăduit, iar voi îl socotiți interzis, și nu îngăduie ei ceea ce Allah a interzis, iar voi îl socotiți îngăduit?"*

Această descriere nu i se aplică nicidecum lui ʿĪsā, fiindcă el este Trimisul lui Allah: ceea ce el a îngăduit a fost îngăduit de Allah, iar ceea ce el a interzis a fost interzis de Allah. Unii au încercat să invoce acest sens ca defect al hadithului, pe lângă slăbiciunea lanțului său. At-Tirmidhī, al-Albānī și alții au socotit hadithul ḥasan, iar alții l-au socotit slab.

Obiecției amintite i se răspunde că vorbele lui ʿAdī, *„nu îi adorăm"*, se referă la învățați și la călugări. Cât despre ʿĪsā, fiul Mariei, se știe că ei îl adoră.

El a început cu interzicerea a ceea ce este îngăduit, fiindcă aceasta este mai gravă decât îngăduirea a ceea ce este interzis. Amândouă sunt însă interzise, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَٰذَا حَلَالٌ وَهَٰذَا حَرَامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ...﴾

Nu spuneți, potrivit minciunii rostite de limbile voastre: «Aceasta este îngăduită și aceasta este interzisă», ca să născociți minciuni împotriva lui Allah...

[an-Naḥl, 16:116]

.

Cuvintele *„Acesta este felul în care îi adorați”*. Aceasta constituie adorare deoarece unul dintre sensurile adorării este ascultarea. Ascultarea de altcineva în afară de Allah este adorare a celui ascultat, însă cu condiția să nu fie o ascultare care ține de ascultarea de Allah. Dacă ține de ascultarea de Allah, atunci este adorare a lui Allah, fiindcă ai ascultat de altcineva în ascultarea de Allah. De pildă, dacă tatăl tău îți poruncește să faci rugăciunea și o faci, nu l-ai adorat pe tatăl tău prin ascultarea de el, ci L-ai adorat pe Allah, fiindcă ai ascultat de altcineva în ascultarea de Allah. Când altcineva poruncește ascultarea de Allah, împlinirea poruncii lui înseamnă împlinirea poruncii lui Allah.

Din hadith se desprind următoarele învățăminte:

1. Ascultarea în sensul adorării este o robie condiționată.

2. Ascultarea care se împotrivește Legii lui Allah face parte din adorarea celui ascultat. Dacă privește însă adorarea lui Allah, atunci este adorare a lui Allah.

3. Urmarea învățaților și a adoratorilor în împotrivirea față de Legea lui Allah înseamnă a-i lua drept stăpâni.

Să știi că urmarea învățaților sau a conducătorilor când aceștia îngăduie ceea ce Allah a interzis ori fac contrariul se împarte în trei categorii:
Prima: omul îi urmează fiind mulțumit de spusele lor, dându-le întâietate și fiind nemulțumit de judecata lui Allah. Acesta este necredincios, fiindcă a urât ceea ce Allah a revelat, iar Allah i-a făcut zadarnice faptele. Faptele nu devin cu totul zadarnice decât prin necredință; prin urmare, oricine urăște ceea ce Allah a revelat este necredincios.

A doua: omul îi urmează fiind mulțumit de judecata lui Allah și știind că ea este cea mai bună și mai potrivită pentru oameni și țări, dar alege altceva dintr-o dorință a sa, de pildă pentru că vrea o slujbă. Acesta nu devine necredincios, ci este păcătos, iar judecata sa este asemenea judecății celorlalți neascultători.

A treia: omul îi urmează din neștiință, crezând că aceasta este judecata lui Allah. Această categorie se împarte în două:
a) Poate să cunoască singur adevărul, dar este nepăsător sau neglijent. Acesta este vinovat de păcat, fiindcă Allah a poruncit ca, atunci când omul nu știe, să-i întrebe pe cei învățați.
b) Nu are cunoaștere și nici nu poate învăța, astfel că îi urmează prin imitare, crezând că acesta este adevărul. El nu poartă nicio vină, fiindcă a făcut ceea ce i s-a poruncit și are o scuză. De aceea s-a relatat de la Trimisul lui Allah ﷺ că a spus:

„Dacă unei persoane i se dă o fatwa fără cunoaștere, păcatul cade numai asupra celui care i-a dat-o."

[128] Dacă am spune că el păcătuiește pentru greșeala altuia, ar rezulta constrângere și greutate, iar oamenii nu ar mai avea încredere în nimeni, fiindcă oricine poate greși.

---

128 Relatat de imamul Aḥmad, 2/321, 365; Abū Dāwūd, în Kitāb al-ʿilm, capitolul despre prudență în emiterea fatwalelor, 4/66; Ibn Mājah, în al-Muqaddimah, capitolul despre evitarea părerii personale, 1/20; ad-Dārimī, în al-Muqaddimah, 1/53; și al-Ḥākim, în Kitāb al-ʿilm, 1/126 — care a spus: „Autentic potrivit condițiilor celor doi shaykhi și nu cunosc niciun defect al lui." Adh-Dhahabī a fost de acord cu el.

Dacă se întreabă: de ce nu devin necredincioși cei din a doua categorie?

Răspunsul este că, dacă am spune că ei devin necredincioși, ar trebui să-i declarăm necredincioși pe toți cei care săvârșesc un păcat știind că nu ascultă de Allah și cunoscând judecata lui Allah.

O lămurire folositoare:
Allah i-a descris pe cei care judecă după altceva decât ceea ce El a revelat prin trei însușiri:

1. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾

Cei care nu judecă după ceea ce Allah a revelat, aceia sunt necredincioșii
[al-Mā'idah, 5:44]

.

2. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

Cei care nu judecă după ceea ce Allah a revelat, aceia sunt nedrepții
[al-Mā'idah, 5:45]

.

3. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾

Cei care nu judecă după ceea ce Allah a revelat, aceia sunt păcătoșii
[al-Mā'idah, 5:47]

.

Învățații au avut păreri diferite în această privință:
S-a spus că toate aceste însușiri descriu aceeași persoană, fiindcă necredinciosul este nedrept, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

Iar necredincioșii sunt nedrepții
[al-Baqarah, 2:254]

, și păcătos, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ﴾

Cât despre cei care au fost păcătoși, adăpostul lor este Focul
[as-Sajdah, 32:20]

, adică cei care nu au crezut.

S-a spus și că aceste însușiri descriu persoane diferite și se aplică după felul judecății. Aceasta este părerea mai puternică.

Omul este necredincios în trei situații:
a) Dacă socotește îngăduit să se judece după altceva decât ceea ce Allah a revelat, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾

Oare judecata din vremea ignoranței o caută?
[al-Mā'idah, 5:50]

. Tot ceea ce se împotrivește judecății lui Allah face parte din judecata ignoranței. Dovada este consensul neîndoielnic potrivit căruia nu este îngăduit să se judece după altceva decât ceea ce Allah a revelat. Cel care declară îngăduită o asemenea judecată se împotrivește consensului neîndoielnic al musulmanilor și este necredincios, apostat. Este asemenea celui care crede că desfrânarea ori vinul sunt îngăduite sau că pâinea ori laptele sunt interzise.

b) Dacă socotește că judecata altcuiva este asemenea judecății lui Allah.
c) Dacă socotește că judecata altcuiva este mai bună decât judecata lui Allah, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

Și cine este mai bun decât Allah în judecată, pentru un neam care are certitudine?
[al-Mā'idah, 5:50]

. Prin urmare, versetul arată că judecata lui Allah este cea mai bună dintre judecăți. Tot astfel, Cel Preaînalt a spus, întărind acest lucru:

﴿أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ﴾

Oare nu este Allah Cel mai drept dintre judecători?
[at-Tīn, 95:8]

. Dacă Allah este Cel ale Cărui judecăți sunt cele mai bune și Cel mai drept dintre judecători, acela care pretinde că judecata altcuiva este asemenea judecății lui Allah sau mai bună este necredincios, fiindcă tăgăduiește Coranul.

El este nedrept dacă socotește că judecata după ceea ce Allah a revelat este cea mai bună dintre judecăți, cea mai folositoare pentru oameni și țări și cea care trebuie aplicată, dar ura și ranchiuna față de cel judecat îl împing să judece după altceva decât ceea ce Allah a revelat. Acesta este nedrept.

El este păcătos dacă judecă după altceva decât ceea ce Allah a revelat dintr-o dorință a sa, deși crede că judecata lui Allah este adevărul. Judecă altfel fiindcă îi place soluția aleasă, nu fiindcă urăște judecata lui Allah și nici pentru a vătăma pe cineva prin ea. De pildă, dă câștig de cauză cuiva pentru o mită primită, pentru că îi este rudă ori prieten sau pentru că urmărește să obțină ceva de la el și altele asemenea, deși crede că judecata lui Allah este cea

mai bună și că trebuie urmată. Acesta este păcătos. Deși este și nedrept, însușirea de păcătos i se potrivește aici mai mult decât cea de nedrept.

Cât despre cel care întocmește legi cunoscând judecata lui Allah și știind că aceste legi o contrazic, acesta a înlocuit Sharīʿah cu acele legi. El este necredincios, fiindcă nu ar fi ales acea lege în locul Sharīʿei lui Allah decât crezând că ea este mai bună pentru oameni și țări decât Sharīʿah lui Allah. Când spunem că este necredincios, înțelegem prin aceasta că o asemenea faptă duce la necredință.

Totuși, cel care a întocmit acea lege poate avea o scuză, de pildă dacă este indus în eroare și i se spune că aceasta nu contrazice Islamul, că ține de interesele generale nereglementate printr-un text particular — al-maṣāliḥ al-mursalah — sau că este un lucru pe care Islamul l-a lăsat la aprecierea oamenilor.

Există unii învățați care, deși greșesc, spun că relațiile dintre oameni nu au legătură cu Legea religioasă, ci depind de ceea ce îndreaptă economia în fiecare epocă, potrivit împrejurărilor ei: dacă situația cere să înființăm bănci bazate pe dobândă ori să punem taxe asupra oamenilor, nu ar fi nimic rău în aceasta. Fără îndoială, această părere este greșită. Dacă ei au depus efortul de cercetare al unui mujtahid, Allah să-i ierte; altminteri, sunt într-o mare primejdie. Acestora li se potrivește numele de învățați ai statului, nu de învățați ai religiei.

Fără îndoială, Legea a venit să rânduiască actele de adorare dintre om și Domnul său, precum și relațiile omului cu făpturile: contracte, căsătorii, moșteniri și altele. Legea este desăvârșită din toate punctele de vedere. Cel Preaînalt a spus:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾

Astăzi v-am desăvârșit religia
[al-Mā'idah, 5:3]

. Cum se poate spune că relațiile dintre oameni nu au legătură cu Legea, când cel mai lung verset din Coran a fost revelat despre

asemenea relații? Fără rânduiala Legii în privința lor, oamenii s-ar strica.
Eu nu spun să luăm tot ceea ce au spus juriștii, fiindcă ei pot avea dreptate și pot greși. Trebuie însă să luăm tot ceea ce au spus Allah și Trimisul Său ﷺ. Nu există nicio situație ivită între oameni fără să se găsească în Cartea lui Allah și în Sunnah Trimisului Său ceea ce îi înlătură dificultatea și o rezolvă. Greșeala vine fie din lipsa de cunoaștere ori de înțelegere — ceea ce este o insuficiență —, fie din lipsa de cugetare — ceea ce este o neglijență. Dacă omul este însă înzestrat cu știință și înțelegere și își dă silința să ajungă la adevăr, va ajunge la el chiar și în relațiile dintre oameni. Cel Preaînalt a spus:

﴿أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ﴾

Oare nu cugetă ei asupra Coranului?
[an-Nisāʾ, 4:82]

. El a mai spus:

﴿أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ﴾

Oare nu au cugetat asupra Cuvântului?
[al-Muʾminūn, 23:68]

;

﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ﴾

O Carte binecuvântată, pe care ți-am pogorât-o ca ei să cugete asupra versetelor ei
[Ṣād, 38:29]

; și

﴿وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ﴾

Și am pogorât asupra ta Cartea ca lămurire pentru toate lucrurile
[an-Naḥl, 16:89]

. Coranul a lămurit pe deplin tot ceea ce îi trebuie omului în religia sa ori în viața lumească.

Cel care instituie legi ce contrazic Sharīʿah și pretinde că ele țin de al-maṣāliḥ al-mursalah face o afirmație mincinoasă. Interesele generale nereglementate expres, la fel ca cele delimitate, sunt adevărate și fac parte din Lege dacă Legea le recunoaște și le indică. Dacă nu le recunoaște, ele nu sunt folositoare și nici nu pot fi astfel. De aceea, părerea corectă este că nu există o dovadă de sine stătătoare numită al-maṣāliḥ al-mursalah: ceea ce Legea recunoaște constituie un folos, ceea ce respinge nu constituie un folos, iar ceea ce lasă neprecizat este îngăduit.

Mulți oameni au lărgit mult domeniul acestor interese generale, incluzând în el lucruri reprobabile, precum inovații și altele. Un exemplu este sărbătorirea nașterii Trimisului: au pretins că ea însuflețește voințele și îi trezește pe oameni, deoarece ar fi uitat să-l pomenească pe Trimisul lui Allah ﷺ. Acest lucru este fals, căci toți musulmanii mărturisesc în fiecare rugăciune că Muḥammad este robul și Trimisul Său și cer binecuvântări pentru el. Dacă inima omului nu prinde viață prin aceasta, în vreme ce el se roagă înaintea Domnului său, cum va prinde viață într-un ceas în care se recită poeme false, cu exagerări pe care Trimisul lui Allah ﷺ le-ar dezaproba? Aceasta este o pagubă, nu un folos.

Chiar dacă unii dintre marii învățați mujtahid au formulat principiul al-maṣāliḥ al-mursalah, fără îndoială că au urmărit sprijinirea lui Allah și a Trimisului Său. Acest principiu a fost însă folosit în alte scopuri decât cele avute de ei în vedere și i s-a lărgit domeniul. Prin urmare, asemenea interese se cântăresc după criteriul corect: dacă Legea le recunoaște, sunt primite; altminteri, se aplică vorbele imamului Mālik: *„Din spusele oricui se poate primi și se poate respinge, în afară de ale celui aflat în acest*

mormânt." Există reguli generale cărora li se aplică situațiile particulare.

Să se știe că omul trebuie să se teamă de Domnul său în toate judecățile și să nu se grăbească să le pronunțe, mai ales când este vorba de a declara pe cineva necredincios. Unii oameni plini de zel și de simțire au ajuns să facă aceasta fără gândire și fără chibzuință. Or, când omul declară o persoană necredincioasă, iar acea persoană nu merită această calificare, ea se întoarce asupra celui care a rostit-o. Declararea cuiva drept necredincios atrage numeroase judecăți: viața și averea lui sunt socotite lipsite de inviolabilitate, iar toate judecățile legate de necredință i se aplică. Așa cum nu ne este îngăduit să declarăm o anumită persoană necredincioasă până când nu se lămurește îndeplinirea condițiilor în cazul ei, nici nu trebuie să șovăim să-l socotim necredincios pe cel pe care Allah și Trimisul Său l-au numit astfel. Trebuie însă să deosebim între persoana anume și judecata generală. Pentru a declara o anumită persoană necredincioasă sunt necesare două lucruri:

1. Să fie stabilit că fapta săvârșită de ea este dintre cele care atrag necredința.

2. Condițiile declarării necredinței să se îndeplinească în cazul ei. Cea mai însemnată este să știe că lucrul respectiv atrage necredința. Dacă nu știe, nu devine necredincioasă. De aceea, învățații au menționat că una dintre condițiile aplicării unei pedepse prescrise este cunoașterea interdicției. Aceasta privește o pedeapsă prescrisă, nu declararea necredinței; cu atât mai mult se cuvine prudență în declararea necredinței. Cel Preaînalt a spus:

﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾

Trimiși vestitori de bine și prevenitori, pentru ca oamenii să nu mai aibă niciun argument împotriva lui Allah după venirea trimișilor

[an-Nisā', 4:165]

. El a mai spus:

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا﴾

Noi nu pedepsim până când nu trimitem un trimis
[al-Isrā', 17:15]

; și

﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّى يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ﴾

Allah nu lasă un neam să rătăcească după ce l-a călăuzit până când nu îi lămurește de ce trebuie să se ferească
[at-Tawbah, 9:115]

. Pe lângă îndeplinirea condițiilor, trebuie să lipsească și impedimentele. Dacă persoana săvârșește un lucru care atrage necredința sub constrângere ori din pierderea stăpânirii de sine, nu devine necredincioasă, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾

Cel care nu crede în Allah după ce a crezut, în afară de cel constrâns, a cărui inimă rămâne liniștită în credință
[an-Naḥl, 16:106]

. La fel, omul care și-a găsit animalul într-un loc unde era în primejdie să piară a spus: *„O, Allah, Tu ești robul meu, iar eu sunt*

domnul Tău!" A greșit din pricina bucuriei copleșitoare[129] și nu a fost tras la răspundere pentru aceasta.

Învățămintele capitolului:

Primul: explicarea versetului din an-Nūr.

Al doilea: explicarea versetului din Barāʾah.

Al treilea: lămurirea sensului adorării pe care ʿAdī a negat-o.

Al patrulea: exemplul dat de Ibn ʿAbbās cu Abū Bakr și ʿUmar și cel dat de Aḥmad cu Sufyān.

Explicarea învățămintelor:
Primul: explicarea versetului din an-Nūr, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

Cei care se împotrivesc poruncii lui să se ferească să nu-i lovească o încercare sau să nu-i lovească o pedeapsă dureroasă!
[an-Nūr, 24:63]

. Acesta a fost explicat mai înainte.

129 Relatat de al-Bukhārī, în Kitāb ad-daʿawāt, capitolul despre căință, 4/154, și de Muslim, în Kitāb at-tawbah, capitolul despre îndemnarea la căință, 4/2103, din hadithul lui Anas, Allah să fie mulțumit de el.

Al doilea: explicarea versetului din Barāʾah, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ...﴾

I-au luat pe învățații și pe călugării lor drept stăpâni în afara lui Allah...

[at-Tawbah, 9:31]

. Acesta a fost explicat mai înainte.

Al treilea: lămurirea sensului adorării pe care ʿAdī a negat-o. Adorarea înseamnă a li se supune prin ascultare și a se smeri înaintea lor prin înclinăciune, prosternare, legăminte și altele asemenea. Însă Profetul ﷺ a arătat că, aici, prin adorarea lor se înțelege ascultarea de ei când îngăduie ceea ce este interzis și interzic ceea ce este îngăduit.

Al patrulea: exemplul dat de Ibn ʿAbbās cu Abū Bakr și ʿUmar și cel dat de Aḥmad cu Sufyān. Dacă vorbele lui Abū Bakr și ʿUmar nu pot fi puse în opoziție cu vorbele Profetului ﷺ, ce să mai spunem despre cel care pune în opoziție cu vorbele Profetului ﷺ vorbele unuia mai prejos decât ei? Acest lucru este și mai grav și mai urât. La fel, imamul Aḥmad l-a dat ca exemplu pe Sufyān ath-Thawrī și l-a mustrat pe cel care i-a urmat părerea, părăsind ceea ce s-a transmis cu un lanț autentic de la Trimisul lui Allah ﷺ. A adus drept dovadă cuvintele Celui Preaînalt:

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ...﴾

Cei care se împotrivesc poruncii lui să se ferească...

și urmarea versetului.

Al cincilea: schimbarea stărilor până într-acolo încât, pentru cei mai mulți, adorarea călugărilor a ajuns să fie cea mai bună faptă și să fie numită apropiere de Allah — wilāyah —, iar

---

adorarea învățaților, știință și înțelegere a religiei. Apoi stările s-au schimbat până când au fost adorați în afara lui Allah oameni care nici nu erau drepți, iar în al doilea sens au fost adorați oameni neștiutori.

Al cincilea: cuvintele *„Schimbarea stărilor până într-acolo încât, pentru cei mai mulți, adorarea călugărilor a ajuns să fie cea mai bună faptă..."* și urmarea. Autorul, Allah Cel Preaînalt să aibă milă de el, spune că stările s-au schimbat până când cei mai mulți au ajuns să socotească adorarea călugărilor drept cea mai bună faptă. Fără îndoială, aceasta este mai grav decât a pune vorbele lui Abū Bakr și ʿUmar în opoziție cu vorbele Trimisului ﷺ. Apoi a spus:

„Stările s-au schimbat până când au fost adorați în afara lui Allah oameni care nici nu erau drepți"

: oamenii se înclină și se prosternează înaintea lor, îi slăvesc așa cum este slăvit Domnul și le atribuie însușiri pe care nu le merită. Aceasta se găsește la mulți poeți care îi laudă pe regi și pe miniștri, deși aceștia nu merită să fie puși la rangul lui Abū Bakr și ʿUmar.

Apoi a spus: *„Iar în al doilea sens"*, adică prin ascultare și urmare, *„au fost adorați oameni neștiutori"*. Astfel, celui neștiutor i s-a dat ascultare când îngăduia ceea ce Allah a interzis și interzicea ceea ce Allah a îngăduit. Așa se întâmplă în unele rânduieli și legi potrivnice Sharīʿei islamice: cei care le întocmesc sunt neștiutori, fără cunoaștere a Sharīʿei ori a religiilor. Ei au ajuns să fie adorați în acest sens, fiind ascultați când îngăduie ceea ce Allah a interzis și interzic ceea ce Allah a îngăduit.

Aceasta se petrecea pe vremea autorului; ce să mai spunem despre vremea noastră? Profetul ﷺ a spus, potrivit relatării lui al-Bukhārī de la Anas ibn Mālik, Allah să fie mulțumit de el: *„Nu vine peste oameni nicio vreme fără ca cea de după ea să fie mai rea, până când Îl veți întâlni pe Domnul vostru."*[130] Iar Profetul ﷺ le-a

130 Relatat de al-Bukhārī, în Kitāb al-fitan, capitolul despre faptul că nu vine nicio vreme fără ca cea de după ea să fie mai rea, 4/215, din hadithul lui Anas ibn Mālik, Allah să fie mulțumit de el.

spus Companionilor: *„Cel dintre voi care va mai trăi va vedea multe neînțelegeri."*[131] Vremea Companionilor este mai aproape de călăuzire decât vremea celor de după ei. Oamenii nu simt schimbarea, fiindcă lucrurile vin treptat. Dacă cineva ar lipsi multă vreme și apoi s-ar întoarce, ar vedea multe schimbări tulburătoare. Îi cerem lui Allah ocrotire. Trebuie, așadar, să fim cu băgare de seamă și să știm că Legea lui Allah trebuie apărată și păstrată. Nimănui nu i se dă ascultare când îngăduie ceea ce Allah a interzis ori interzice ceea ce Allah a îngăduit, oricare i-ar fi rangul. Datoria noastră este să fim robii lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, prin smerire, adorare și ascultare.

131 Sursa relatării a fost indicată mai înainte, p. 198.

39 Judecata după revelația lui Allah

Capitol: cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾

Oare nu i-ai văzut pe cei care pretind că au crezut în ceea ce ți-a fost pogorât ție și în ceea ce a fost pogorât înaintea ta? Ei vor să ceară judecata lui ṭāghūt, deși li s-a poruncit să-l tăgăduiască. Iar Șeitan vrea să-i ducă într-o rătăcire îndepărtată[132]

și versetele următoare.

Acest capitol are o legătură strânsă cu cel dinainte. Acolo se arată judecata asupra celui care ascultă de învățați și de conducători când aceștia îngăduie ceea ce Allah a interzis ori interzic ceea ce Allah a îngăduit. Aici este mustrat cel care vrea să ceară judecata altcuiva decât Allah și Trimisul Său. Shaykh-ul, Allah să aibă milă de el, a amintit în acest capitol patru versete:

132 Sura an-Nisā', 4:60 și versetele următoare.

Primul verset este cel pe care l-a ales drept titlu al capitolului. În cuvintele Celui Preaînalt ﴿أَلَمْ تَرَ﴾ — *„Oare nu i-ai văzut?”* — întrebarea urmărește confirmarea și exprimarea mirării față de starea lor. Cuvintele îi sunt adresate Profetului ﷺ.

Cuvintele

﴿يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ﴾

pretind că au crezut în ceea ce ți-a fost pogorât ție

— stabilesc că aici este vorba despre o adresare către Profet ﷺ. Nu s-a spus *„cei care au crezut”*, fiindcă ei nu au crezut, ci doar pretind aceasta și mint. Profetului ﷺ i-au fost pogorâte Cartea și înțelepciunea. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾

Allah ți-a pogorât Cartea și înțelepciunea
[an-Nisāʾ, 4:113]

. Exegeții au spus că înțelepciunea este Sunnah. Ei pretind că au crezut în acestea, însă faptele lor le dezmint vorbele, căci vor să ceară judecata lui ṭāghūt, nu judecata lui Allah și a Trimisului Său.

Cuvintele ﴿إِلَى الطَّاغُوتِ﴾ — *„lui ṭāghūt”*. Ṭāghūt este o formă de intensificare de la aṭ-ṭughyān, *„depășirea măsurii”*, și cuprinde ideea de încălcare și nedreptate. Aici desemnează orice judecată care contrazice judecata lui Allah și a Trimisului Său și orice judecător care judecă după altceva decât ceea ce Allah i-a pogorât Trimisului Său. În sens mai larg, Ibn al-Qayyim l-a definit astfel: *„Tot ceea ce îl face pe rob să depășească măsura, fie că este adorat, urmat sau ascultat.”* Explicația acestui lucru a fost dată la începutul Cărții monoteismului.[133]

Cuvintele

133 Vezi explicația de mai înainte, în volumul I.

﴿وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ﴾

deși li s-a poruncit să-l tăgăduiască

. Allah le-a poruncit să-l tăgăduiască pe ṭāghūt printr-o poruncă lipsită de neclaritate ori ascundere. Așadar, cel care vrea să-i ceară judecata o face în cunoștință de cauză, fiindcă porunca i-a fost lămurită.

Cuvintele ﴿وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ﴾ — *„iar Șeitan vrea”*. Denumirea este generică și îi cuprinde pe diavolii dintre oameni și dintre jinni.

Cuvintele

﴿أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾

să-i ducă într-o rătăcire îndepărtată

— înseamnă să-i facă să cadă într-o rătăcire departe de adevăr. Aceasta nu înseamnă neapărat că îi trece dintr-odată la falsitate, ci o face treptat.

Cuvântul ﴿بَعِيدًا﴾ — *„îndepărtată”* — arată că nu este o rătăcire apropiată. Însă el lucrează treptat, puțin câte puțin, până când îi face să cadă într-o rătăcire îndepărtată.

Cuvintele

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ﴾

Când li se spune: «Veniți la ceea ce Allah a pogorât și la Trimis!»

— înseamnă că oamenii le spun să se îndrepte spre ceea ce Allah a pogorât din Coran și spre Trimisul însuși, în timpul vieții sale, iar după moartea lui, spre Sunnah sa. Aici este vorba despre Trimisul ﷺ însuși, în timpul vieții sale.

Cuvintele

﴿رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا﴾

îi vezi pe fățarnici îndepărtându-se cu totul de tine

. Vederea de aici este o vedere a stării lor, nu o vedere cu ochii, după cum arată cuvântul ﴿تَعَالَوْا﴾ — *„veniți”* —, care arată că ei nu sunt de față înaintea lui. Sensul este: ca și cum i-ai vedea.

Cuvintele

﴿يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا﴾

îndepărtându-se cu totul de tine

— înseamnă că îți întorc spatele și se îndepărtează.

În expresia ﴿رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ﴾ — „îi vezi pe fățarnici” — substantivul este exprimat în locul unui pronume, pentru trei folosuri:

Primul: arată că aceia care pretind credința sunt fățarnici.

Al doilea: arată că un asemenea lucru nu vine decât de la un fățarnic, fiindcă adevăratul credincios trebuie să se supună poruncii lui Allah și a Trimisului Său fără să se îndepărteze.

Al treilea: atrage atenția. Dacă vorbirea urmează mereu același tipar, omul poate să nu-i mai dea atenție; când tiparul se schimbă, el devine atent.

Expresia ﴿رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ﴾ — *„îi vezi pe fățarnici”* — este răspunsul propoziției introduse prin idhā, *„când”*. Verbul ṣadda poate fi intranzitiv: descrie persoana și nu se răsfrânge asupra alteia; numele său verbal este atunci ṣudūd, ca în acest verset. Poate fi și tranzitiv, cu sensul că omul îl oprește pe altul; numele verbal este atunci ṣadd, ca în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾

și v-au oprit de la Moscheea cea Sfântă
[al-Fatḥ, 48:25]

.

Cuvintele

﴿فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا﴾

Cum va fi atunci când îi va lovi o nenorocire pentru ceea ce au săvârșit mâinile lor, iar apoi vor veni la tine jurând pe Allah: «Noi nu am urmărit decât binele și împăcarea»?

Întrebarea exprimă aici mirarea: care va fi starea lor când îi va lovi o nenorocire? Nenorocirea cuprinde aici atât ceea ce privește religia, cât și cele lumești, căci cele două sensuri nu se contrazic.

Nenorocirile lumești sunt, de pildă, sărăcia, seceta și altele asemenea. Ei vin atunci să se plângă Profetului ﷺ și spun: *„Ne-au lovit aceste nenorociri, deși noi nu am urmărit decât binele și împăcarea."*

Nenorocirea legată de religie este aceea că, atunci când Allah îl înștiințează pe Trimisul Său despre starea lor, se tem și spun: *„O, Trimis al lui Allah, noi nu am urmărit decât binele și împăcarea."*

Cuvintele

﴿بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ﴾

pentru ceea ce au săvârșit mâinile lor

. Bā' exprimă aici cauza, mā este pronume relativ, iar qaddamat este verbul propoziției relative. Pronumele de legătură este omis, construcția subînțeleasă fiind *„din pricina a ceea ce mâinile lor au săvârșit”*. În arabă, această expresie cu *„mâna”* este folosită pentru persoana însăși care săvârșește fapta: din pricina faptelor rele pe care le-au săvârșit.

Cuvintele

﴿إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا﴾

Noi nu am urmărit decât binele și împăcarea

. In are aici sensul negației mā: nu am urmărit decât binele, adică să scăpăm de dezvăluirea rușinoasă și de ocară, și împăcarea între credincioși și necredincioși sau între calea necredinței și calea credinței. Adică: mergem cu voi și mergem și cu necredincioșii. Aceasta este starea fățarnicilor. Ei au spus: am vrut să avem o cale și o purtare bună cu unii și cu ceilalți și să împăcăm cele două părți.

Cuvintele

﴿أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ﴾

Aceia sunt cei despre care Allah știe ce se află în inimile lor

. Allah îi amenință prin faptul că El cunoaște fățărnicia, viclenia și înșelăciunea din inimile lor. Allah este Cunoscătorul celor nevăzute. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ﴾

Noi l-am creat pe om și știm ceea ce îi șoptește sufletul său
[Qāf, 50:16]

. Mai mult, Allah știe mai bine decât tine ceea ce se află în tine. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ﴾

Să știți că Allah Se interpune între om și inima lui
[al-Anfāl, 8:24]

. Faptul că Allah Se interpune între om și inima lui este una dintre cele mai mari dovezi ale cunoașterii Sale pătrunzătoare. De aceea, un beduin a fost întrebat: *„Prin ce L-ai cunoscut pe Domnul tău?"* El a răspuns: *„Prin destrămarea hotărârilor și prin schimbarea năzuințelor."*

Omul ia o hotărâre, apoi se trezește că hotărârea lui s-a destrămat, fără o cauză văditită.

Cuvintele ﴿فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾ — *„Întoarce-te de la ei"*. Aceasta este una dintre cele mai puternice forme de umilire și disprețuire.

Cuvintele ﴿وَعِظْهُمْ﴾ — *„și povățuiește-i"* — înseamnă: amintește-le și avertizează-i, însă nu face din ei cea mai mare preocupare a ta. Nu te teme de ei și împlinește-ți datoria de a-i povățui, pentru ca dovada să fie stabilită împotriva lor.

Cuvintele

﴿وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا﴾

și spune-le un cuvânt pătrunzător în sufletele lor

. Exegeții au avut trei păreri în această privință:
Prima: construcția prepozițională fī anfusihim, *„în sufletele lor"*, se leagă de balīgh, *„pătrunzător"*. Adică spune-le un cuvânt care să pătrundă adânc în sufletele lor și să aibă efect asupra lor.

A doua: sensul este să-i sfătuiești în taină, între tine și ei.

A treia: sensul este să le spui despre ei înșiși, adică despre starea și situația lor, un cuvânt care să pătrundă în inimile lor și să le miște. Părerea corectă este că versetul cuprinde toate cele

trei sensuri, fiindcă formularea le îngăduie pe toate și ele nu se contrazic. Aceasta este o regulă de exegeză căreia trebuie să i se dea atenție: dacă sensurile posibile ale unui verset, susținute de învățați, sunt îngăduite de formularea lui și nu se contrazic, ele se primesc toate.

Elocvența vorbirii ține de mai multe lucruri:
Primul: ținuta vorbitorului, care trebuie să vorbească într-un fel ce mișcă inimile. Când Profetul ﷺ ținea cuvântarea, ochii i se înroșeau, glasul i se ridica și mânia i se întețea, de parcă ar fi avertizat asupra unei oștiri, spunând: *„Vă atacă dimineața ori seara!"*[134]

Al doilea: cuvintele sale să fie puternice, legate între ele și concentrate asupra unui subiect bine definit.

Al treilea: să atingă, pe cât poate, cel mai înalt grad de limpezime și expresivitate: vorbirea să aibă o construcție corectă, să respecte limba arabă și să se potrivească împrejurării.

Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah a spus: *„Aceste versete li se potrivesc întocmai celor care denaturează și interpretează figurat atributele lui Allah. Ei spun că au credință în Allah și în Trimisul Său, însă, când li se spune: «Veniți la ceea ce Allah a pogorât și la Trimis!», întorc spatele, se îndepărtează și spun: «Mergem la cutare și la cutare.» Dacă li se aduce o obiecție, spun: «Vrem binele și împăcarea și să punem de acord dovezile rațiunii cu dovezile revelației.»"* El, Allah să aibă milă de el, a menționat aceasta în al-Fatwā al-ḥamawiyyah.

Cuvintele Sale:

---

134 Relatat de Muslim, în Kitāb al-jumuʿah, capitolul despre scurtarea rugăciunii și a cuvântării, 2/592, din hadithul lui Jābir ibn ʿAbd Allāh, Allah să fie mulțumit de el.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾

Când li se spune: «Nu faceți stricăciune pe pământ!», ei spun: «Noi doar îndreptăm lucrurile».[135]

Al doilea verset: cuvintele Celui Preaînalt

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ﴾

Când li se spune: «Nu faceți stricăciune pe pământ!»

. Stricăciunea pe pământ este de două feluri:
Primul: stricăciunea vădită, materială, precum dărâmarea caselor, deteriorarea drumurilor și altele asemenea.
Al doilea: stricăciunea morală, prin păcate, care fac parte din cele mai mari stricăciuni de pe pământ. Cel Preaînalt a spus:

﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾

Stricăciunea s-a arătat pe uscat și pe mare din pricina celor săvârșite de mâinile oamenilor, ca El să-i facă să guste o parte din ceea ce au făcut, poate că se vor întoarce
[ar-Rūm, 30:41]

135 Sura al-Baqarah, 2:11.

. El a mai spus:

﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ﴾

Orice nenorocire vă lovește este din pricina celor săvârșite de mâinile voastre, iar El iartă multe

[aș-Șūrā, 42:30]

. Și Cel Preaînalt a spus:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِنْ كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

Dacă locuitorii așezărilor ar fi crezut și s-ar fi temut de Allah, le-am fi deschis binecuvântări din cer și de pe pământ. Însă ei au tăgăduit, iar Noi i-am pedepsit pentru ceea ce săvârșeau

[al-Aʿrāf, 7:96]

. Cel Preaînalt a mai spus:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ﴾

Dacă oamenii Cărții ar fi crezut și s-ar fi temut de Allah, le-am fi șters faptele rele și i-am fi făcut să intre în Grădinile desfătării. Dacă ar fi împlinit Tora, Evanghelia și ceea ce le-a fost pogorât de la Domnul lor, ar fi mâncat din cele de deasupra lor și de sub picioarele lor

[al-Mā'idah, 5:65–66]

.

Cuvintele

﴿إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾

Noi doar îndreptăm lucrurile

. Aceasta este una dintre cele mai false pretenții: ei spun că starea și preocuparea lor nu sunt decât îndreptarea lucrurilor. De aceea, Cel Preaînalt a spus:

﴿أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ﴾

Luați aminte! Ei sunt, cu adevărat, cei care fac stricăciune.

Alā este o particulă de început care atrage atenția. Enunțul este întărit prin patru mijloace: alā, inna, pronumele separator hum și construcția nominală. Allah a răspuns restrângerii lor prin una mai puternică: aceia care fac stricăciune pe pământ și pretind că îndreaptă lucrurile sunt în realitate cei care fac stricăciune, nu alții.

Legătura versetului cu acest capitol este limpede: cererea judecății după altceva decât ceea ce Allah a revelat este una dintre cele mai mari cauze ale stricăciunii pe pământ.

Și cuvintele Sale:

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾

Nu faceți stricăciune pe pământ după îndreptarea lui![136]

Al treilea verset: cuvintele Celui Preaînalt

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ﴾

Nu faceți stricăciune pe pământ!

— cuprind atât stricăciunea materială, cât și pe cea morală, după cum s-a arătat.

Cuvintele ﴿بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ — *„după îndreptarea lui”* — se referă la îndreptarea făcută de cei care îndreaptă. Printre formele stricăciunii se află împotrivirea față de chemarea învățaților, față de chemarea salafilor și față de cel care cheamă ca judecata să fie potrivit Cărții lui Allah și Sunnei Trimisului Său ﷺ.

Cuvintele ﴿بعد إصلاحها﴾ — *„după îndreptarea lui”* — întăresc mustrarea și reproșul: cum să fie stricat ceea ce a fost îndreptat? Aceasta este culmea nerușinării, a ticăloșiei și a răului. A face stricăciune după îndreptare este mai grav și mai rău decât a

136 Sura al-Aʿrāf, 7:56.

continua stricăciunea de dinaintea îndreptării, deși ceea ce se cere este tocmai îndreptarea după stricăciune.

Legătura versetului cu acest capitol este că a cere judecata după ceea ce Allah a revelat înseamnă îndreptare, iar a cere judecata după altceva înseamnă stricăciune.

Și cuvintele Sale:

﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾

Oare judecata din vremea ignoranței o caută?

și urmarea versetului.[137]

Al patrulea verset: cuvintele Celui Preaînalt

﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾

Oare judecata din vremea ignoranței o caută?

Întrebarea exprimă mustrarea. Ḥukma, *„judecata”*, este complementul direct așezat înaintea verbului yabghūn, *„caută”*, pentru a exprima restrângerea. Sensul este: oare nu caută ei decât judecata din vremea ignoranței?

Yabghūn înseamnă „caută”. Construcția de anexare din expresia „judecata ignoranței” îngăduie două sensuri:
Primul: caută ei judecata oamenilor ignoranței care au trăit înaintea Mesajului? Ei vor, astfel, să întoarcă această comunitate la calea ignoranței, ale cărei rânduieli sunt cunoscute: baḥā’ir, sawā’ib și uciderea copiilor.

Al doilea: caută ei judecata neștiinței, care nu se întemeiază pe cunoaștere, indiferent dacă ea a existat în vremea ignoranței de odinioară sau nu? Acest sens este mai cuprinzător.

137 Sura al-Mā’idah, 5:50.

Atribuirea judecății ignoranței exprimă urâțenia ei și îndepărtează de ea. Orice judecată care contrazice judecata lui Allah este fie neștiință — jahl —, fie nesăbuință — jahālah. Dacă Legea este cunoscută, este nesăbuință; dacă Legea nu este cunoscută, este neștiință. Jahālah înseamnă a face un lucru greșit din nechibzuință, nu din neștiință. Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ﴾

Allah primește căința doar de la cei care fac răul din nesăbuință și apoi se căiesc curând
[an-Nisāʾ, 4:17]

. Cât despre cel care face răul din neștiință, el nu poartă păcat, însă are datoria să învețe.

Cuvintele

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا﴾

Și cine este mai bun decât Allah în judecată?

Man, *„cine”*, este un pronume interogativ cu sens de negație: nimeni nu este mai bun decât Allah în judecată. Această negație cuprinde și sensul unei provocări. Ea este mai puternică decât simpla afirmație *„nimeni nu este mai bun decât Allah în judecată”*, fiindcă adaugă ceva negației.

Ḥukman, *„în judecată”*, este un complement de precizare, fiindcă urmează unui elativ al cărui domeniu nu este precizat; acest complement îl lămurește și îl delimitează. Judecata cuprinde aici atât hotărârile asupra creației, cât și poruncile Legii.

Dacă se întreabă: printre hotărârile asupra creației se află și lucruri vătămătoare, precum cutremurele, inundațiile și altele; unde este binele în acestea?

Răspunsul este că țelurile lăudabile ale acestor lucruri fac ca ele să fie bune. Este asemenea omului care își love̦ște copilul pentru a-l educa și a cărui faptă este astfel socotită bună. Tot așa, Allah îi love̦ște pe unii oameni cu aceste nenorociri pentru a-i îndrepta. Cel Preaînalt a spus despre așezarea ai cărei locuitori au fost transformați de Allah în maimuțe umilite:

﴿فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ﴾

Am făcut din aceasta o pedeapsă pilduitoare pentru cei de atunci și pentru cei de după ei și o povață pentru cei temători de Allah
[al-Baqarah, 2:66]

. Acest bine din judecata lui Allah nu este limpede pentru oricine, după cum Cel Preaînalt a spus: ﴿لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾ — *„pentru un neam care are certitudine”*. Cu cât robul crește în certitudine și în credință, cu atât cunoaște mai bine bunătatea judecăților lui Allah; cu cât îi scad credința și certitudinea, cu atât o cunoaște mai puțin. De aceea, învățații bine întemeiați în cunoaștere lămuresc pe deplin sensul versetelor greu de înțeles și nu văd în ele nicio contradicție. Astfel, puterea credinței și a certitudinii se arată potrivit cunoașterii pe care omul o are despre bunătatea hotărârilor lui Allah asupra creației și a poruncilor Legii.

Cuvintele

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

Și cine este mai bun decât Allah în judecată, pentru un neam care are certitudine?

— sunt o înștiințare care nu admite nicidecum nici falsitatea, nici abrogarea. De aceea, Allah i-a călăuzit, cu îngăduința Sa, pe cei care cred către adevărul în privința căruia oamenii s-au deosebit. Ei au pus de acord textele cu sens greu de deslușit sau aparent diferit și au spus:

﴿كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا﴾

Toate sunt de la Domnul nostru
[Āl ʿImrān, 3:7]

. Au cunoscut bunătatea judecăților lui Allah Cel Preaînalt: acestea sunt cele mai bune, cele mai folositoare oamenilor și cele mai drepte pentru interesele făpturilor în viața de acum și în cea de apoi. De aceea, nu au primit nimic în locul lor.

De la ʿAbd Allāh ibn ʿAmr se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Niciunul dintre voi nu are credință până când înclinarea sa nu urmează ceea ce am adus."[138]

Cuvintele hadithului lui ʿAbd Allāh ibn ʿAmr: *„Niciunul dintre voi nu are credință"* înseamnă că nu are credință deplină. Excepția este cel care respinge cu totul, în înclinarea sa, ceea ce a adus Profetul ﷺ: acestuia îi lipsește cu totul credința. Dacă urăște ceea ce Allah a revelat, faptele sale au devenit zadarnice din pricina necredinței lui. Cel Preaînalt a spus:

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ﴾

Aceasta pentru că au urât ceea ce Allah a revelat, iar El le-a făcut zadarnice faptele
[Muḥammad, 47:9]

---

138 Relatat de Ibn Abī ʿĀṣim, în as-Sunnah (15); al-Khaṭīb, în at-Tārīkh, 4/369; al-Baghawī, în Sharḥ as-sunnah, 1/212; și Ibn al-Jawzī, în Dhamm al-hawā, p. 18. A se vedea discuția lui Ibn Rajab despre lanțul hadithului în Jāmiʿ al-ʿulūm wa-l-ḥikam, hadithul nr. 41.

.

Cuvintele *„până când înclinarea sa nu urmează ceea ce am adus”*. Hawā, fără alungirea finală, înseamnă înclinare; hawā', cu alungire, înseamnă vânt. Aici este avut în vedere primul sens.

Ḥattā, *„până când”*, arată limita. Ceea ce a adus Profetul ﷺ este Coranul și Sunnah. Dacă înclinarea omului urmează ceea ce a adus Profetul ﷺ, aceasta cere să fie în acord cu el: să creadă în înștiințări, să împlinească poruncile și să se ferească de cele interzise.

Să știi că termenul hawā este folosit cel mai adesea pentru înclinarea către rătăcire, nu pentru înclinarea către credință. Cel Preaînalt a spus:

﴿أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ﴾

L-ai văzut pe cel care și-a luat propria înclinare drept divinitate?
[al-Jāthiyah, 45:23]

; și ﴿ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ﴾ —

„și și-au urmat înclinările”
[Muḥammad, 47:14].

Mai sunt și alte versete care îl mustră pe cel ce își urmează înclinarea. Însă, dacă înclinarea urmează ceea ce a adus Profetul ﷺ, ea este lăudabilă și ține de desăvârșirea credinței. S-a arătat mai înainte că acela care crede că judecata altcuiva este egală cu judecata lui Allah, mai bună decât ea sau că este îngăduit să se ceară judecata altcuiva decât Allah este necredincios. Cât despre cel a cărui înclinare nu urmează ceea ce a adus Profetul ﷺ, dacă urăște acest lucru, este necredincios; dacă nu îl urăște, dar pune iubirea lumii acesteia înaintea lui, nu este necredincios, însă credința sa este nedesăvârșită.

An-Nawawī a spus: „Hadith autentic. L-am relatat în cartea al-Ḥujjah cu un lanț autentic.”[139]

---

139 Al-Arbaʿūn an-Nawawiyyah, hadithul nr. 41.

Ash-Shaʿbī a spus: Între un fățarnic și un iudeu a avut loc o dispută. Iudeul a spus: «Să cerem judecata lui Muḥammad», știind că el nu ia mită. Fățarnicul a spus: «Să cerem judecata iudeilor», știind că ei iau mită. Au căzut de acord să meargă la un ghicitor din Juhaynah și să-i ceară judecata. Atunci a fost revelat:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ﴾

Oare nu i-ai văzut pe cei care pretind...[140]

și urmarea versetului.[141]

Cuvintele *„An-Nawawī a spus: «Hadith autentic»”*. An-Nawawī și alții l-au socotit autentic, iar un grup de învățați l-au socotit slab, printre ei Ibn Rajab, în cartea Jāmiʿ al-ʿulūm wa-l-ḥikam. Sensul lui este însă corect.

Cuvintele din relatarea lui ash-Shaʿbī, *„Ash-Shaʿbī a spus”*, se referă la explicarea versetului.

Cuvintele *„un fățarnic”*: este cel care arată Islamul în afară, dar ascunde necredința înăuntru. El a fost numit munāfiq pornind de la nāfiqāʾ, vizuina jerboului. Jerboul are o vizuină cu o intrare și o ieșire ascunsă: sapă în pământ un tunel până la capătul vizuinii, apoi sapă în sus și se oprește când a mai rămas un strat subțire pe care îl poate străpunge cu capul. Dacă intrarea îi este blocată, iese prin ieșirea ascunsă.

Cuvintele *„și un iudeu”*: iudeii sunt cei care se revendică de la religia lui Mūsā — pacea fie asupra lui. Ei au fost numiți astfel fie pornind de la expresia ﴿إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ﴾ — *„Noi ne-am întors la Tine”* —, fie prin raportare la strămoșul lor Yahūdhā; după adaptarea în arabă, consoana dhāl a devenit dāl.

140 Sura an-Nisāʾ, 4:60.

141 Relatat de Ibn Jarīr, 5/97, de la ash-Shaʿbī, în formă mursal.

Cuvintele *„lui Muḥammad”* îl desemnează pe Profet ﷺ. El nu a fost numit prin calitatea de Trimis, fiindcă ei nu cred în misiunea lui și pretind că profetul făgăduit urmează să vină.

Cuvintele *„știind că el nu ia mită”* arată motivul pentru care a cerut judecata Profetului ﷺ. Cuvântul pentru mită poate avea la litera rāʾ oricare dintre cele trei vocale: rishwah, rashwah ori rushwah. El înseamnă banii dați pentru a ajunge la un lucru.

Învățații au spus: *„Ea este interzisă când omul urmărește prin ea să obțină ceva nedrept sau să înlăture un drept. Însă cel care o dă pentru a obține un drept al său de care a fost lipsit sau pentru a îndepărta de la sine o nedreptate nu săvârșește un lucru interzis prin faptul că o dă. Pentru cel care o primește este însă interzisă.”* Cuvintele *„au căzut de acord să meargă la un ghicitor din Juhaynah”*. Se pare că între ei s-a ivit o neînțelegere, iar fățarnicul a refuzat să ceară judecata Profetului ﷺ. Kāhin este cel care pretinde că știe cele nevăzute ale viitorului. Arabii aveau ghicitori cărora diavolii le aduceau știri din cer. Ei spuneau că se va întâmpla cutare și cutare lucru; uneori nimereau, alteori greșeau. Când nimereau, pretindeau că au cunoașterea celor nevăzute, iar arabii le cereau judecata. Atunci au fost revelate cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ...﴾

Oare nu i-ai văzut pe cei care pretind...

și urmarea versetului.

S-a spus: „A fost revelat despre doi oameni care se certaseră. Unul a spus: «Să ne înfățișăm înaintea Profetului ﷺ», iar celălalt: «Înaintea lui Kaʿb ibn al-Ashraf». Apoi s-au înfățișat înaintea lui ʿUmar. Unul dintre ei i-a povestit întâmplarea. El l-a întrebat pe cel care nu fusese mulțumit de Trimisul lui Allah ﷺ: «Așa stau lucrurile?» Acesta a răspuns: «Da.» Atunci l-a lovit cu sabia și l-a ucis."[142]

Cuvintele *„s-a spus"*: această întâmplare este menționată printr-o formulare care sugerează slăbiciunea relatării. În Taysīr al-ʿAzīz al-Ḥamīd s-a menționat însă că a fost transmisă pe mai multe căi, că este cunoscută și răspândită printre cei din vechime și cei de mai târziu într-o măsură care ar face de prisos lanțul de transmitere, că are multe căi și că slăbiciunea lanțului ei nu o afectează. Aici se încheie citatul.

Cuvântul *„doi oameni"*: ei nu sunt identificați. Este posibil să fi fost musulmani credincioși, să fi fost fățarnici sau să fi fost altfel.

Cuvintele *„înaintea lui Kaʿb ibn al-Ashraf"*: el era unul dintre conducătorii Banū an-Naḍīr.

Cuvintele *„Așa stau lucrurile?"* au un predicat al cărui subiect este omis; construcția subînțeleasă este: *„Oare lucrurile sunt astfel?"*

Cuvintele *„l-a lovit cu sabia"*: cel care l-a lovit este ʿUmar.

Această întâmplare și cea dinaintea ei arată că acela care nu primește judecata Trimisului lui Allah ﷺ este necredincios și trebuie ucis. De aceea l-a ucis ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el.

Dacă se întreabă: cum să-l ucidă ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el, când hotărârea îi aparține imamului, care este Profetul ﷺ?

Răspunsul este că, după câte se pare, ʿUmar nu s-a putut stăpâni din pricina zelului său puternic și l-a ucis, fiindcă a înțeles

142 Al-Wāḥidī l-a menționat fără lanț complet în Asbāb an-nuzūl, pp. 107, 108, iar al-Baghawī în Tafsīr-ul său, 1/552. Imamul, shaykh Muḥammad ibn ʿAbd al-Wahhāb, a indicat slăbiciunea lui prin formularea „s-a spus...". A se vedea și Taysīr al-ʿAzīz, p. 573.

că aceasta este o lepădare de Islam. Profetul ﷺ spusese: *„Pe cel care își schimbă religia, ucideți-l.”*[143]

Învățămintele capitolului:

Primul: explicarea versetului din an-Nisāʾ și a felului în care acesta ajută la înțelegerea lui ṭāghūt.

Al doilea: explicarea versetului din al-Baqarah:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ﴾

Când li se spune: «Nu faceți stricăciune pe pământ!»

și urmarea versetului.

Explicarea învățămintelor:
Primul: *„Explicarea versetului din an-Nisāʾ și a felului în care acesta ajută la înțelegerea lui ṭāghūt”.* Este vorba despre cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ﴾

Oare nu i-ai văzut pe cei care pretind că au crezut în ceea ce ți-a fost pogorât ție?

Cuvintele *„și a felului în care acesta ajută la înțelegerea lui ṭāghūt”* arată că ṭāghūt derivă din aṭ-ṭughyān, depășirea măsurii. El cuprinde, așadar, tot ceea ce îl face pe rob să depășească măsura, fie că este urmat, adorat sau ascultat. Idolii, conducătorii

143 Relatat de al-Bukhārī, în Kitāb al-jihād, capitolul despre faptul că nu se pedepsește cu pedeapsa lui Allah, 4/223, din hadithul lui Ibn ʿAbbās.

și judecătorii care îngăduie ceea ce este interzis și interzic ceea ce este îngăduit sunt ṭawāghīt.
Al doilea: explicarea versetului din al-Baqarah:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ﴾

Când li se spune: «Nu faceți stricăciune pe pământ!», ei spun: «Noi doar îndreptăm lucrurile».

Versetul arată că fățărnicia este stricăciune pe pământ, fiindcă apare în contextul celor fățarnici. Stricăciunea cuprinde toate păcatele.

Al treilea: explicarea versetului din al-Aʿrāf:

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾

Nu faceți stricăciune pe pământ după îndreptarea lui!

Al patrulea: explicarea cuvintelor

﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾

Oare judecata din vremea ignoranței o caută?

Al cincilea: ceea ce a spus ash-Shaʿbī despre pricina revelării primului verset.

Al șaselea: explicarea credinței adevărate și a celei mincinoase.

Al șaptelea: întâmplarea lui ʿUmar cu fățarnicul.

Al treilea: explicarea versetului din al-Aʿrāf:

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾

Nu faceți stricăciune pe pământ după îndreptarea lui!

Acesta a fost explicat mai înainte.

Al patrulea: explicarea cuvintelor

﴿أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ﴾

Oare judecata din vremea ignoranței o caută?

Acestea au fost explicate mai înainte. Am arătat că judecata ignoranței cuprinde tot ceea ce contrazice Legea. Ea este atribuită ignoranței pentru a îndepărta de ea, pentru a-i arăta urâțenia și faptul că se întemeiază pe neștiință și rătăcire.

Al cincilea: ceea ce a spus ash-Shaʿbī despre pricina revelării primului verset. Acest lucru a fost arătat mai înainte.

Al șaselea: explicarea credinței adevărate și a celei mincinoase. Credința adevărată cere supunere deplină, primirea și acceptarea judecății lui Allah și a Trimisului Său. Credința mincinoasă este opusul acesteia.

Al șaptelea: întâmplarea lui ʿUmar cu fățarnicul. El a socotit că refuzul acestuia de a se înfățișa înaintea Profetului ﷺ îi îngăduia uciderea pentru lepădarea sa de religie. A trecut la uciderea lui din pricina zelului său puternic, fără să se poată stăpâni.

Al optulea: nimeni nu dobândește credința până când înclinarea sa nu urmează ceea ce a adus Trimisul ﷺ.

Al optulea: nimeni nu dobândește credința până când înclinarea sa nu urmează ceea ce a adus Trimisul ﷺ. Acest lucru reiese limpede din hadith.

40 Negarea Numelor și Atributelor lui Allah

Negarea înseamnă tăgăduire, iar tăgăduirea este de două feluri:

Primul: tăgăduirea prin dezmințire. Aceasta este necredință, fără îndoială. Dacă cineva ar nega un Nume al lui Allah ori un Atribut al Său stabilit în Carte și în Sunnah, spunând, de pildă, că Allah nu are Mână, că Allah nu S-a înălțat deasupra Tronului Său sau că nu are Ochi, el este necredincios potrivit consensului musulmanilor, deoarece dezmințirea celor vestite de Allah și de Trimisul Său este, prin consens, necredință care scoate din religie.

Al doilea: tăgăduirea prin interpretare. Aceasta constă în a nu nega Atributele, ci a le interpreta într-un sens contrar înțelesului lor aparent. Și aceasta este de două feluri:

1. Interpretarea să aibă un temei admisibil în limba arabă; aceasta nu atrage necredința.

2. Interpretarea să nu aibă un temei admisibil în limba arabă; judecata asupra acesteia este necredința, deoarece, în lipsa unui asemenea temei, ea devine în realitate dezmințire. De pildă, cineva ar spune că vorbele Celui Preaînalt: ﴿تَجۡرِي بِأَعۡيُنِنَا﴾ –

„Care plutea sub Ochii Noștri”
[al-Qamar, 54:14]

înseamnă *„plutea pe pământurile Noastre”*. Acesta este necredincios, fiindcă a negat Atributul în mod absolut și, astfel, dezminte.

Dacă ar spune despre cuvintele Celui Preaînalt:

﴿بَلۡ يَدَاهُ مَبۡسُوطَتَانِ﴾

Dimpotrivă, amândouă Mâinile Lui sunt întinse
[al-Mā’idah, 5:64]

că prin cele două Mâini ale Sale se înțeleg cerurile și pământul, și aceasta este necredință, deoarece nu are niciun temei admisibil în limba arabă și nici nu corespunde sensului stabilit de Lege. Așadar, el neagă și dezminte. Însă, dacă ar spune că prin Mână se înțelege binefacerea ori puterea, nu devine necredincios, deoarece, în limbă, cuvântul *„mână"* se folosește și cu sensul de binefacere. Poetul a spus:

Câte binefaceri ai tu de la întunericul nopții,
Care mărturisesc că maniheii mint!

Vorbele sale *„binefaceri"* — literal, *„mâini"* — înseamnă favoruri, deoarece maniheii spun că întunericul nu creează binele, ci creează doar răul.

Cuvintele sale *„dintre Nume"*: Asmāʾ este pluralul lui ism, *„nume"*. Există divergențe asupra originii sale: s-a spus că provine din sumuww, adică înălțare, explicația fiind că lucrul numit se înalță prin numele său, se distinge și devine cunoscut.

S-a mai spus că provine din simah, adică semn, explicația fiind că numele este un semn pentru lucrul numit. Părerea mai puternică este că derivă din amândouă. Aici, prin Nume se înțeleg Numele lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, iar prin Atribute, Atributele Sale. Deosebirea dintre Nume și Atribut este că Numele este cel cu care Allah S-a numit, iar Atributul este ceea ce Îl caracterizează.

Studiul Numelor lui Allah

Prima chestiune:[144]

Numele lui Allah sunt nume proprii și descrieri, nu simple nume proprii. Întrucât desemnează Ființa lui Allah Preaînaltul, sunt nume proprii; întrucât indică Atributul pe care îl cuprind, sunt descrieri. Ele se deosebesc de numele noastre: omul își numește fiul Muḥammad ori ʿAlī fără a avea în vedere înțelesul însușirii. Cineva se poate numi ʿAlī, *„Înalt"*, deși se află printre cei mai josnici oameni, sau ʿAbd Allāh, *„Robul lui Allah"*, deși se află printre cei mai necredincioși. Numele lui Allah sunt diferite, deoarece cuprind înțelesurile lor: Allah este al-ʿAliyy datorită

144 Vezi capitolul „Respectarea Numelor lui Allah Preaînaltul".

înălțimii Ființei și Atributelor Sale; al-ʿAzīz indică măreția și puterea Sa, iar al-Ḥakīm indică înțelepciunea. La fel se întâmplă și cu celelalte Nume.

Felul în care Numele indică Atributul se împarte în trei categorii:

Primul: indicarea prin corespondență deplină (muṭābaqah), adică indicarea întregului înțeles pe care îl cuprinde.

Al doilea: indicarea prin includere (taḍammun), adică indicarea unei părți a înțelesului său.

Al treilea: indicarea prin implicație necesară (iltizām), adică indicarea unui lucru exterior înțelesului său, dar care decurge în mod necesar din el.

De pildă, al-Khāliq, *„Creatorul”*, indică numai Ființa lui Allah ori numai Atributul creației prin includere; indică Ființa lui Allah și Atributul creației împreună prin corespondență deplină; și indică știința și puterea prin implicație necesară.
După cum Allah Preaînaltul a spus:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾

Allah este Cel care a creat șapte ceruri și, din pământ, tot atâtea. Porunca coboară între ele, pentru ca voi să știți că Allah are putere asupra tuturor lucrurilor și că Allah cuprinde toate lucrurile cu știința Sa
[aṭ-Ṭalāq, 65:12]

. Cunoaștem puterea Sa din faptul că a creat cerurile și pământul, iar de aici cunoaștem și știința Sa, deoarece creația presupune neapărat știință. Cel care nu știe nu creează; cum ar putea crea ceva ce nu cunoaște?!

A doua chestiune
Numele lui Allah sunt sinonime și distincte. Sinonime sunt cuvintele cu forme diferite, dar cu același înțeles; distincte sunt cuvintele ale căror forme și înțelesuri diferă. Numele lui Allah sunt sinonime în privința desemnării Ființei lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, deoarece Îl desemnează pe Același. As-Samīʿ, *„Cel care Aude”*, al-Baṣīr, *„Cel care Vede”*, al-ʿAzīz, *„Cel Atotputernic”*, și al-Ḥakīm, *„Cel Înțelept”*, toate Îl desemnează pe Același: Allah. Ele sunt însă distincte prin înțelesurile lor, căci înțelesul lui al-Ḥakīm diferă de cel al lui as-Samīʿ și de cel al lui al-Baṣīr, și tot astfel în celelalte cazuri.

A treia chestiune
Numele lui Allah nu sunt limitate la un anumit număr. Dovada este cuvântul Profetului ﷺ din relatarea lui Ibn Masʿūd, în cunoscutul hadith autentic: *„O, Allah! Eu sunt robul Tău, fiul robului Tău și fiul roabei Tale...”* — până la cuvintele: *„Te rog prin fiecare Nume care Îți aparține, cu care Te-ai numit, pe care l-ai pogorât în Cartea Ta, pe care l-ai făcut cunoscut vreuneia dintre făpturile Tale sau pe care l-ai păstrat numai pentru Tine în știința celor nevăzute pe care o ai”*.[145] Ceea ce Allah a păstrat numai pentru Sine în știința celor nevăzute nu poate fi cunoscut, iar ceea ce nu este cunoscut nu este limitat la un număr.

Cât despre cuvântul său ﷺ: *„Allah are nouăzeci și nouă de Nume; cel care le cuprinde va intra în Paradis”*,[146] acesta nu înseamnă că El nu are decât aceste Nume. Înțelesul este că acela

145 Relatat de Aḥmad (1/391, 452), Ibn Ḥibbān (2372), aṭ-Ṭabarānī în al-Kabīr (10352) și al-Ḥākim (1/509), care a spus: „Autentic potrivit condițiilor lui Muslim, dacă este lipsit de întreruperea din relatarea lui ʿAbd ar-Raḥmān ibn ʿAbd Allāh de la tatăl său, căci există divergențe dacă el a auzit de la tatăl său”. L-a relatat și al-Bayhaqī în al-Asmāʾ (p. 6). Ibn al-Qayyim a declarat hadithul autentic, după cum apare în Badāʾiʿ al-Fawāʾid (1/166), iar al-Ḥāfiẓ l-a considerat bun în Takhrīj al-Adhkār, după cum apare în al-Futūḥāt ar-Rabbāniyyah (4/13).

146 Relatat de al-Bukhārī în at-Tawḥīd, capitolul „Allah are o sută de Nume, mai puțin unul” (4/482), și de Muslim în adh-Dhikr wa-d-Duʿāʾ, capitolul despre Numele lui Allah Preaînaltul (4/2062), din relatarea lui Abū Hurayrah.

care cuprinde aceste nouăzeci și nouă dintre Numele Sale va intra în Paradis. Cuvintele *„cel care le cuprinde”* completează prima propoziție și nu constituie o propoziție de sine stătătoare, separată. Este asemenea celui care spune: *„Am o sută de cai pe care i-am pregătit pentru lupta pe calea lui Allah”.* Aceasta nu înseamnă că nu are decât acea sută, ci că acea sută este pregătită pentru acel scop.

A patra chestiune

Un Nume dintre Numele lui Allah indică Ființa și înțelesul, după cum s-a arătat. Prin urmare, trebuie să credem în el ca Nume dintre Numele Sale, să credem în Atributul pe care îl cuprinde și să credem în efectul și judecata pe care le indică acest Atribut, dacă Numele este tranzitiv; de pildă, în cazul lui as-Samīʿ, credem că printre Numele Sale Preaînalte se află as-Samīʿ, că acesta indică Atributul auzului și că acest auz are o judecată și un efect: El aude prin el, după cum Cel Preaînalt a spus:

﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾

Allah a auzit vorbele celei care discută cu tine despre soțul ei și se plânge lui Allah. Allah aude discuția voastră, căci Allah este Cel care Aude și Cel care Vede

[al-Mujādilah, 58:1]

. Dacă însă Numele nu este tranzitiv, precum al-ʿAẓīm, *„Cel Măreț”*, al-Ḥayy, *„Cel Viu”*, ori al-Jalīl, *„Cel Plin de Măreție”*, afirmăm Numele și Atributul, fără o judecată care să se răsfrângă asupra altcuiva.

A cincea chestiune

Numele lui Allah Preaînaltul sunt altceva decât El sau Numele lui Allah sunt Allah? Dacă prin nume se înțelege cuvântul care desemnează pe Cel numit, ele sunt altceva decât

Allah, Atotputernicul și Preaînaltul. Dacă prin nume se înțelege ceea ce desemnează acel cuvânt, ele sunt Cel numit.

De pildă, Cel care a creat cerurile și pământul este Allah; aici, Numele este Cel numit, căci nu literele lām și hāʾ au creat cerurile și pământul. Dacă ți se spune: *„Scrie «în Numele lui Allah»”*, iar tu scrii *„în Numele lui Allah”*, ceea ce se are în vedere este Numele, nu Cel numit. Dacă ți se spune: *„Lovește-l pe Zayd”*, iar tu lovești numele Zayd scris pe hârtie, nu ai îndeplinit porunca, deoarece se avea în vedere persoana numită. Dacă ți se spune: *„Scrie «Zayd stă în picioare»”*, se are în vedere numele, care este altceva decât persoana numită.

Studiul Atributelor lui Allah

Prima chestiune

Atributele lui Allah se împart în trei categorii:

Prima: Atribute ale Ființei (dhātiyyah), numite și maʿnawiyyah.

A doua: Atribute ale acțiunii (fiʿliyyah).

A treia: Atribute cunoscute prin relatare (khabariyyah).

Atributele Ființei sunt cele inseparabile de Ființa lui Allah, pe care El le-a avut dintotdeauna și le va avea mereu, precum auzul și vederea. Ele sunt numite maʿnawiyyah fiindcă sunt înțelesuri.

Atributele acțiunii sunt cele legate de voința Sa: dacă voiește, le înfăptuiește, iar dacă nu voiește, nu le înfăptuiește. De pildă, coborârea la cerul cel mai de jos, înălțarea deasupra Tronului, vorbirea în privința manifestărilor sale individuale și creația în privința actelor individuale, nu în privința însușirii de bază. Căci însușirea de bază a vorbirii este un Atribut al Ființei, și tot astfel cea a creației.

Atributele cunoscute prin relatare sunt cele care, în cazul nostru, desemnează părți și componente. În cazul lui Allah însă, nu se spune astfel, ci se spune: Atribute cunoscute prin relatare, atestate de vestea din Carte și din Sunnah, care nu sunt nici înțelesuri, nici acțiuni, precum Fața, Ochiul, Gamba și Mâna.

A doua chestiune
Sfera Atributelor este mai largă decât cea a Numelor, deoarece fiecare Nume cuprinde un Atribut, dar nu fiecare Atribut este un Nume. Sunt multe Atribute care I se atribuie lui Allah fără a fi dintre Numele Sale: Allah este descris prin vorbire și voință, însă nu este numit al-Mutakallim, *„Vorbitorul”*, sau al-Murīd, *„Cel care voiește”*.

A treia chestiune
Tot ceea ce Allah a afirmat despre Sine este adevărat în sensul său real, însă Îl declarăm mai presus de asemuirea cu făpturile (tamthīl) și de precizarea felului Atributelor Sale (takyīf). În privința asemuirii, dovada este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

Nu este nimic asemenea Lui, iar El este Cel care Aude și Cel care Vede
[aș-Șūrā, 42:11]

, precum și cuvântul Său:

﴿فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

Nu-I faceți lui Allah asemuiri! Allah știe, iar voi nu știți
[an-Naḥl, 16:74]

. Exprimarea prin negarea asemuirii, tamthīl, este mai bună decât exprimarea prin negarea similitudinii, tashbīh, din trei motive:

Primul: termenul tamthīl este cel care a venit în Coran, iar acesta este negat în mod absolut. În schimb, Coranul nu a venit cu negarea termenului tashbīh.

Al doilea: negarea absolută a oricărei similitudini nu este corectă, deoarece între oricare două lucruri existente există neapărat un aspect comun în care se aseamănă, iar fiecare se distinge prin ceea ce îi este propriu. Viața, de pildă, este o însușire

afirmată atât pentru Creator, cât și pentru făptură; între ele există un aspect comun, însă viața Creatorului I se cuvine Lui, iar viața făpturii i se cuvine acesteia.

Al treilea: oamenii au avut păreri diferite asupra a ceea ce desemnează termenul tashbīh, până într-acolo încât unii au socotit că afirmarea Atributelor pe care Allah le-a afirmat pentru Sine este tashbīh. Dacă spunem *„fără tashbīh"*, aceștia înțeleg din această expresie negarea Atributelor pe care Allah le-a afirmat pentru Sine.

Cât despre takyīf, nu ne este îngăduit să precizăm felul Atributelor lui Allah. Cel care precizează felul vreunui Atribut minte și păcătuiește: minte fiindcă vorbește despre ceea ce nu cunoaște și păcătuiește fiindcă face ceea ce Allah a interzis și a declarat oprit prin cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾

Nu urma ceea ce nu cunoști
[al-Isrā', 17:36]

, precum și prin cuvintele:

﴿وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

Și să spuneți despre Allah ceea ce nu știți

, rostite după:

﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ...﴾

Spune: «Domnul meu a oprit doar faptele de rușine, pe cele văzute și pe cele ascunse...»
[al-A'rāf, 7:33]

, până la sfârșitul versetului. De asemenea, nu este cu putință să se cuprindă felul lor, potrivit cuvântului Celui Preaînalt:

﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾

El știe ceea ce se află înaintea lor și în urma lor, iar ei nu Îl cuprind cu știința lor
[Ṭā Hā, 20:110]

, și cuvântului Său:

﴿لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ﴾

Privirile nu Îl cuprind, iar El cuprinde privirile
[al-Anʿām, 6:103]

.

Aceasta se aplică fie că precizarea felului se face prin rostire cu limba, prin închipuire în inimă sau prin scriere cu degetele. De aceea, Mālik, Allah să aibă milă de el, când a fost întrebat despre felul înălțării deasupra Tronului, a spus: *„Felul este necunoscut, iar întrebarea despre el este o inovație”.* Aceasta nu înseamnă că nu credem că Atributele au un fel al lor; ele au un fel, însă acesta nu ne este cunoscut, deoarece ceea ce nu are niciun fel de a fi nu există. Înălțarea deasupra Tronului, coborârea, Mâna, Fața și Ochiul au un fel al lor, pe care însă nu îl cunoaștem. Există o deosebire între a afirma un anumit fel, fie și numai prin închipuire, și a crede că au un fel necunoscut. Aceasta din urmă este datoria noastră: spunem că au un fel, însă el este necunoscut.

Dacă se întreabă: *„Cum se poate să credem că un lucru are un anumit fel de a fi fără să îl cunoaștem?”*

Răspundem: acest lucru este cu putință. Fiecare dintre noi crede că un anumit palat are o înfățișare în interior, însă nu o cunoaște decât dacă a văzut-o, a văzut ceva asemenea ei sau i-a descris-o o persoană sinceră.

Și cuvântul lui Allah Preaînaltul:

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ...﴾

În vreme ce ei Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv...

— până la sfârșitul versetului.[147]

Cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾

În vreme ce ei Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv

— până la sfârșitul versetului.
„Ei" înseamnă necredincioșii din Qurayș. *„Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv"*: se are în vedere că ei tăgăduiesc acest Nume, nu pe Cel numit, deoarece pe El Îl recunosc. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾

Dacă îi întrebi cine a creat cerurile și pământul, vor spune cu siguranță: «Allah»
[Luqmān, 31:25]

. În relatarea despre Suhayl ibn ʿAmr se spune: *„Când Profetul ﷺ a vrut să scrie învoiala de pace în expediția de la al-Ḥudaybiyyah, i-a spus celui care scria: «Scrie: În Numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător». Suhayl a spus: «Cât despre ar-Raḥmān, pe Allah că nu știu ce este! Scrie însă: În Numele*

147 Sura ar-Raʿd, versetul 30.

Tău, o, Allah!»”.[148] Acesta este unul dintre exemplele în care se are în vedere Numele, nu Cel numit.
Allah Preaînaltul a spus:

﴿قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ﴾

Spune: «Chemați-L Allah sau chemați-L ar-Raḥmān! Oricum L-ați chema, ale Lui sunt Numele cele mai frumoase»
[al-Isrāʾ, 17:110]

. Adică, oricare dintre Numele Sale ați folosi pentru a-L chema, ale Lui sunt Numele cele mai frumoase. Toate Numele Sale sunt cele mai frumoase, așadar chemați-L prin oricare dintre ele voiți. Acest verset cuprinde o mustrare pentru Qurayș.
În verset este o dovadă că acela care neagă un Nume dintre Numele Sale Preaînalte devine necredincios; deoarece Cel Preaînalt a spus:

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَٰنِ﴾

În vreme ce ei Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv
[ar-Raʿd, 13:30]

și deoarece el Îl dezminte pe Allah și pe Trimisul Său, iar aceasta este necredință. Acesta este motivul pentru care autorul a adus acest verset ca dovadă.
Cuvintele Sale:

﴿لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ﴾

Nu există altă divinitate în afară de El

148 Relatat de al-Bukhārī în aș-Șurūț, capitolul despre condițiile în lupta pe calea lui Allah (2/279, 282).

: predicatul particulei lā, care neagă întreaga categorie, este omis. Sensul subînțeles este: nu există nicio divinitate adevărată în afară de El. Cât despre divinitățile false, acestea sunt multe. Cel Preaînalt a spus:

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَاطِلُ﴾

Aceasta fiindcă Allah este Adevărul, iar ceea ce ei cheamă în afara Lui este falsul
[Luqmān, 31:30]

.

Cuvintele Sale: ﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ﴾ — *„În El mi-am pus încrederea”* înseamnă numai în El, deoarece așezarea înainte a termenului subordonat indică exclusivitatea. Dacă spui, de pildă: *„L-am lovit pe Zayd”*, aceasta arată că l-ai lovit, dar nu arată că nu ai lovit și pe altcineva. Dacă spui însă, punând obiectul înainte: *„Pe Zayd l-am lovit”*, aceasta arată că l-ai lovit pe Zayd și nu pe altcineva. Înțelesul încrederii în Allah și judecățile sale au fost explicate mai înainte.

Cuvintele Sale: ﴿وَإِلَيْهِ مَتَابِ﴾ — *„Și către El este întoarcerea mea”* înseamnă către Allah. Forma de bază a cuvântului matāb este matābī, iar litera yā’ a fost omisă pentru ușurarea rostirii. Matāb are sensul de tawbah, pocăință, fiind un substantiv verbal cu prefix mīm; adică: spre El este pocăința mea.

Pocăința este întoarcerea la Allah Preaînaltul de la păcat la ascultare. Ea are cinci condiții:

1. Sinceritatea față de Allah Preaînaltul: omul să nu fie împins la pocăință de dorința de a ține seama de cineva, de a-i face pe plac sau de a obține ceva lumesc.

2. Să aibă loc în timpul în care pocăința este primită: înainte de răsăritul soarelui de la apus și înainte de venirea morții.

3. Regretul pentru fapta săvârșită: să simtă părere de rău pentru ceea ce a făcut și să își dorească să nu se fi întâmplat.

4. Părăsirea păcatului. Astfel, dacă pocăința privește nedreptăți făcute oamenilor, trebuie neapărat să li se înapoieze drepturile sau să li se ceară iertarea pentru ele.

5. Hotărârea de a nu reveni la păcat. Pocăința care nu poate fi decât pentru Allah este pocăința ca act de adorare, după cum apare în versetul de mai înainte. Cât despre tawbah cu sensul de revenire, aceasta poate fi față de El sau față de altcineva. Un exemplu îl constituie cuvintele ʿĀ'işei: când Profetul ﷺ a venit și a găsit o perniță pe care erau imagini, s-a oprit în ușă și nu a intrat, iar ea a spus: *„Mă întorc cu pocăință la Allah și la Trimisul Său! Cu ce am greșit?"*.[149] Aici nu se are în vedere pocăința ca act de adorare, căci aceasta nu poate fi pentru Trimis ﷺ și nici pentru vreo altă făptură, ci numai pentru Allah. Aceasta este însă o revenire. Tot astfel, când un om își lovește fiul pentru purtarea sa rea, fiul spune: *„Mă îndrept"*.

În Ṣaḥīḥ al-Bukhārī, ʿAlī a spus: „Vorbiți-le oamenilor despre ceea ce pot înțelege. Vreți ca Allah și Trimisul Său să fie dezmințiți?!".[150]

În relatarea de la ʿAlī, Allah să fie mulțumit de el, cuvintele *„Vorbiți-le oamenilor"* înseamnă: adresați-vă lor cu îndemnuri și cu alte lucruri.

Cuvintele *„despre ceea ce pot înțelege"* înseamnă despre ceea ce le este cu putință să cunoască și să cuprindă cu mintea, pentru a nu fi tulburați. De aceea, s-a transmis de la Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el, că a spus: *„Ori de câte ori le vorbești unor oameni despre ceva ce mințile lor nu pot cuprinde, pentru unii dintre ei aceasta devine o încercare"*.[151] De aceea, ține de înțelepciunea chemării la Allah să nu îi surprinzi pe oameni cu lucruri pe care nu le pot înțelege, ci să îi chemi treptat, până când

149 Relatat de al-Bukhārī în an-Nikāḥ, capitolul „Se întoarce cineva dacă vede un lucru oprit la ospăț?", nr. 5181.

150 Relatat de al-Bukhārī în al-ʿIlm, capitolul despre cel care le împărtășește cunoașterea unora, nu altora (1/62).

151 Relatat de Muslim în introducerea Ṣaḥīḥ-ului său (1/11).

mințile lor se așază. *„Despre ceea ce pot înțelege”* nu înseamnă despre ceea ce știau deja, fiindcă a le vorbi despre ceea ce cunosc deja ar însemna să le oferi ceva deja dobândit.

Cuvintele sale: *„Vreți ca Allah și Trimisul Său să fie dezmințiți?!”* reprezintă o întrebare de mustrare. Adică: vreți ca, atunci când le vorbiți oamenilor despre ceea ce nu pot înțelege, Allah și Trimisul Său să fie dezmințiți? Dacă spui: *„Allah a spus cutare și cutare, iar Trimisul Său a spus cutare și cutare”*, ei spun: *„Aceasta este o minciună”*, dacă mințile lor nu pot cuprinde acel lucru. Ei nu Îl dezmint pe Allah și pe Trimisul Său, ci te dezmint pe tine în privința unei relatări pe care I-o atribui lui Allah și Trimisului Său. Astfel, ajung să Îl dezmintă pe Allah și pe Trimisul Său, nu direct, ci prin intermediul celui care transmite.

Dacă se întreabă: *„Să renunțăm la a vorbi despre ceea ce mințile oamenilor nu pot cuprinde, chiar dacă ei au nevoie de acel lucru?”*

Răspundem: nu renunțăm, ci le vorbim într-un fel pe care mințile lor îl pot cuprinde, ducându-i treptat până când primesc această relatare și se liniștesc în privința ei. Nu abandonăm ceea ce mințile lor nu pot cuprinde, spunând: *„Acesta este un lucru pe care oamenii îl resping, așa că nu vorbim despre el”*. Tot astfel procedăm cu aplicarea unei Sunnah cu care oamenii nu sunt obișnuiți și pe care o resping: o aplicăm, însă după ce le vorbim despre ea, pentru ca sufletele lor să o primească și să se liniștească în privința ei.

Din această relatare se desprinde importanța înțelepciunii în chemarea la Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, și faptul că acela care cheamă trebuie să țină seama de puterea de înțelegere a celor cărora li se adresează și să îl trateze pe fiecare potrivit stării sale.

Legătura acestei relatări cu capitolul despre Atribute

Legătura este limpede: unele Atribute nu pot fi cuprinse de înțelegerea oamenilor de rând, astfel încât, dacă le vorbești despre ele, acest lucru poate avea un efect rău asupra lor. Un exemplu este hadithul coborârii la cerul cel mai de jos,[152] împreună cu

152 Relatat de al-Bukhārī în at-Tahajjud, capitolul despre invocare și rugăciune în ultima parte a nopții (1/356), și de Muslim în Ṣalāt al-Musāfirīn, capitolul

afirmarea înălțimii. Dacă îi spui omului de rând că El Însuși coboară la cerul cel mai de jos, rămânând înălțat deasupra Tronului Său, acesta ar putea înțelege că, atunci când coboară, cerurile ajung deasupra Lui, iar Tronul rămâne fără El. Atunci trebuie să le vorbești într-un fel pe care mințile lor îl pot cuprinde, arătându-le că Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, coboară într-un fel care nu seamănă cu coborârea făpturilor, rămânând înălțat deasupra Tronului Său, și că, din desăvârșirea bunătății și îndurării Sale, spune: *„Cine Mă cheamă, ca să-i răspund?..."* — hadithul.

Omului de rând îi este suficient să înțeleagă sensul general și faptul că se urmărește arătarea bunătății lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, în acel ceas al nopții.

ʿAbd ar-Razzāq a relatat de la Maʿmar, de la Ibn Ṭāwūs, de la tatăl său, de la Ibn ʿAbbās „că acesta a văzut un om tresărind, cu dezaprobare, când a auzit un hadith al Profetului ﷺ despre Atribute. El a spus: «Ce teamă au aceștia? Găsesc blândețe în fața celor limpezi din el, dar pier în fața celor neclare?!»". Aici se încheie relatarea.[153]

În relatarea lui Ibn ʿAbbās, *„a tresărit"* înseamnă că trupul său s-a cutremurat. Omul nu este identificat, iar Atributul despre care s-a vorbit nu este precizat; lămurirea acestor lucruri nu este importantă. Acest om a tresărit din dezaprobarea Atributului, nu din preamărirea lui Allah. Acesta este un lucru grav și dificil, fiindcă omul are datoria ca, atunci când i se confirmă ceva de la Allah și de la Trimisul Său, să îl recunoască și să îl creadă, pentru ca drumul său să fie drumul celor bine întemeiați în cunoaștere, chiar dacă nu a mai auzit acel lucru și nu și l-a închipuit înainte.

Cuvintele sale *„mā faraq"* au trei redări transmise:

1. Faraqu, cu fatḥah pe rāʾ și ḍammah pe qāf.

---

despre îndemnarea la invocare (1/521), din relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el. Se află și la Muslim din relatarea lui Abū Saʿīd al-Khudrī, în același loc (1/522).

153 Relatat de ʿAbd ar-Razzāq (20895) și de Ibn Abī ʿĀṣim în as-Sunnah (485).

2. Farraqa, cu fatḥah și șaddah pe rāʾ și fatḥah pe qāf.
3. Faraqa, cu fatḥah pe rāʾ fără șaddah și fatḥah pe qāf.

Potrivit redării faraqu, mā este pronume interogativ cu funcție de subiect, iar faraq este predicatul: ce teamă au aceștia de afirmarea Atributului care le-a fost citit și le-a fost adus la cunoștință? De ce nu îl afirmă pentru Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, așa cum Allah l-a afirmat pentru Sine și Trimisul Său l-a afirmat pentru El? Aceasta li se aplică pe deplin celor care golesc Atributele de înțeles și le denaturează, negându-le. Ce îi înspăimântă în afirmarea lor, când Allah Preaînaltul le-a afirmat pentru Sine?

Potrivit redării farraqa ori faraqa, cuvântul este un verb la trecut, cu sensul *„i-a despărțit”*, ca în vorbele Celui Preaînalt:

﴿وَقُرْءَانًا فَرَقْنَٰهُ﴾ –

„Și un Coran pe care l-am împărțit”
[al-Isrāʾ, 17:106],

adică l-am împărțit. Mă poate fi o particulă negativă, sensul fiind: aceștia nu au făcut deosebire între adevăr și fals, au socotit aceasta dintre cele neclare, au negat-o și nu au înțeles-o în lumina celor limpezi. Poate fi și interogativ, sensul fiind: ce anume i-a despărțit, făcându-i să creadă în cele limpezi și să piară în fața celor neclare?

Cuvintele sale *„Găsesc blândețe în fața celor limpezi din el”*: blândețea înseamnă înduplecare și primire, iar *„cele limpezi din el”* înseamnă cele limpezi din Coran.

Cuvintele sale *„dar pier în fața celor neclare”* se referă la cele neclare din Coran. Muḥkam este ceea ce are un înțeles limpede și deslușit; mutashābih este ceea ce are un înțeles ascuns, pe care oamenii nu îl cunosc. Aceasta se aplică atunci când muḥkam și mutashābih sunt menționate împreună. Dacă însă muḥkam este pomenit singur, fără mutashābih, sensul său este: bine întocmit, fără nicio lipsă, fără minciună în vestirile sale și fără nedreptate în judecățile sale. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا﴾

Cuvântul Domnului tău s-a împlinit în adevăr și dreptate
[al-Anʿām, 6:115]

. Allah a menționat în Coran caracterul muḥkam fără mutashābih, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ﴾

Acestea sunt versetele Cărții pline de înțelepciune
[Yūnus, 10:1]

, și în cuvintele Sale:

﴿كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ﴾

O Carte ale cărei versete sunt desăvârșit întocmite
[Hūd, 11:1]

. Dacă mutashābih este pomenit fără muḥkam, sensul devine acela că părțile sale se aseamănă între ele în frumusețe și desăvârșire, se confirmă reciproc și nu se contrazic. Cel Preaînalt a spus:

﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ﴾

Allah a pogorât cea mai frumoasă vorbire: o Carte ale cărei părți se aseamănă între ele și se repetă
[az-Zumar, 39:23]

. Caracterul neclar este de două feluri: relativ și absolut.

Deosebirea este că ceea ce este absolut neclar le rămâne ascuns tuturor, pe când ceea ce este relativ neclar îi rămâne ascuns unuia, dar nu altuia. De această împărțire depinde oprirea la cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ﴾

Și nimeni nu cunoaște tâlcuirea lui în afară de Allah și de cei bine întemeiați în cunoaștere
[Āl ʿImrān, 3:7]

. Dacă ne oprim după *„în afară de Allah”*, prin mutashābih se înțelege ceea ce este absolut neclar. Dacă legăm rostirea: *„în afară de Allah și de cei bine întemeiați în cunoaștere”*, se înțelege ceea ce este relativ neclar. Predecesorii au două păreri în această privință: Prima părere: oprirea după *„în afară de Allah”*. Aceasta este părerea celor mai mulți dintre predecesori. În acest caz, mutashābih desemnează ceea ce este absolut neclar și nu este cunoscut decât de Allah, precum felul și realitatea Atributelor lui Allah și realitatea celor pe care Allah le-a vestit despre desfătarea Paradisului și chinul Focului. Allah Preaînaltul a spus despre desfătarea Paradisului:

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ﴾

Niciun suflet nu știe ce bucurii pentru ochi le-au fost ascunse
[as-Sajdah, 32:17]

; adică nu cunoaște realitatea acelor lucruri. De aceea, Ibn ʿAbbās a spus: *„Din cele aflate în această lume nu sunt în Paradis decât numele”*.[154]

A doua părere: legarea rostirii, citind

154 Relatat de Ibn Ḥazm în al-Fiṣal (2/108), care a spus: „Acest lanț este de cea mai înaltă autenticitate”. Al-Mundhirī a spus în at-Targhīb (4/560): „Al-Bayhaqī l-a relatat ca afirmație a companionului, cu un lanț bun”.

﴿إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ﴾

în afară de Allah și de cei bine întemeiați în cunoaștere

. În acest caz, mutashābih desemnează ceea ce este relativ neclar. Acesta este cunoscut de cei bine întemeiați în cunoaștere, dar rămâne neclar pentru alții. De aceea, se relatează că Ibn ʿAbbās a spus: *„Eu sunt dintre cei bine întemeiați în cunoaștere, care îi cunosc tâlcuirea”*.[155] El nu a spus aceasta ca laudă de sine sau preamărire de sine, ci pentru ca oamenii să știe că în Cartea lui Allah nu este nimic al cărui înțeles să nu poată fi cunoscut. Toate înțelesurile Coranului sunt limpezi, însă unele părți ale lui le par neclare unora, nu și altora. Chiar și învățații bine întemeiați în cunoaștere au păreri diferite asupra înțelesului Coranului, ceea ce arată că acesta le-a rămas ascuns unora dintre ei. Fără îndoială, adevărul se află de partea unuia dintre ei atunci când divergența este una de contradicție, nu de diversitate. Dacă însă versetul admite ambele înțelesuri, fără incompatibilitate și fără vreun argument care să îl favorizeze pe unul, el se înțelege în ambele sensuri.

Unii oameni ai cunoașterii cred că în Coran există lucruri al căror înțeles nu poate fi atins, fiind astfel absolut neclare, și încadrează aici versetele despre Atribute. Aceasta este o greșeală gravă, căci nu este de conceput ca Allah Preaînaltul să spună:

﴿كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ﴾

O Carte binecuvântată pe care Ți-am pogorât-o, pentru ca ei să cugete la versetele sale

[Șād, 38:29]

, fără a excepta versetele despre Atribute, al căror subiect este cel mai însemnat și mai nobil și care sunt mai numeroase decât

155 Vezi afirmația sa în Tafsīr aṭ-Ṭabarī (3/183).

versetele despre judecăți. Dacă am adopta acea părere, ar rezulta că subiectul cel mai nobil din Coran ar rămâne ascuns, iar cuvintele Celui Preaînalt *„pentru ca ei să cugete la versetele sale”* ar însemna numai versetele despre judecăți. Aceasta nu este de conceput. Dimpotrivă, întregul Coran poate fi înțeles, căci nu este cu putință ca această comunitate, de la Trimisul lui Allah ﷺ până la cei din urmă dintre ea, să nu înțeleagă sensul Coranului. Potrivit părerii lor, Trimisul ﷺ, Abū Bakr, ʿUmar și toți companionii ar fi citit versetele despre Atribute fără a le înțelege sensul, acestea fiind pentru ei asemenea literelor alfabetului: alif, bāʾ, tāʾ... Părerea corectă este că nimic din Coran nu este neclar ca înțeles pentru toți oamenii; greșeala se află în înțelegere.

Înțelegerea poate să nu ajungă la sens sau să îl priceapă greșit. Cât despre realitățile lucrurilor nevăzute pe care Allah le-a vestit, acestea le sunt neclare tuturor oamenilor.

Când cei din Qurayṣ l-au auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ pomenindu-L pe ar-Raḥmān, au respins aceasta, iar Allah a pogorât despre ei:

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَٰنِ﴾

În vreme ce ei Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv

.[156][157]

Cuvintele sale *„Când cei din Qurayṣ l-au auzit pe Trimisul lui Allah pomenindu-L pe ar-Raḥmān”*: la originea acestui fapt se află episodul în care Suhayl ibn ʿAmr, unul dintre cei trimiși de Qurayṣ pentru a negocia cu Profetul ﷺ pacea de la al-Ḥudaybiyyah, a auzit porunca Profetului ﷺ să se scrie: *„În Numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător”*. El a spus: *„Cât despre ar-Raḥmān, pe Allah că nu știu ce este!”*. Ei au mai spus: *„Nu*

156 Sura ar-Raʿd, versetul 30.

157 Relatat de Ibn Jarīr (13/111), de la Mujāhid, cu lanț mursal.

cunoaștem niciun Raḥmān în afară de Raḥmān din al-Yamāmah”. Au negat Numele, nu pe Cel numit. Allah a pogorât:

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾

În vreme ce ei Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv

; adică acest Nume dintre Numele lui Allah. Versetul arată că acela care neagă un Nume dintre Numele lui Allah atestate în Carte ori în Sunnah este necredincios, potrivit cuvântului Celui Preaînalt:

﴿هُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ﴾

Ei Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv

.

Cuvintele sale *„Când cei din Qurayș au auzit”*: aparent — iar Allah știe cel mai bine — aceasta este o exprimare generală prin care se are în vedere un grup anume. Nu toți cei din Qurayș negau aceasta, ci numai un grup dintre ei. Însă, dacă o comunitate aprobă fapta acelui grup și nu o dezaprobă, ea poate fi atribuită tuturor. Allah le-a atribuit chiar și iudeilor din vremea Profetului ﷺ ceea ce făcuseră strămoșii lor în vremea lui Moise, pacea fie asupra lui. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ﴾

Și când am luat legământul vostru și am ridicat deasupra voastră Muntele: «Țineți cu tărie ceea ce v-am dat!»
[al-Baqarah, 2:63]

. Aceasta nu se petrecuse în timpul celor cărora li se adresa.

În acest capitol sunt câteva lecții

Cuvintele sale *„În acest capitol sunt câteva lecții”*:

Prima: credința nu există odată cu negarea a ceva dintre Nume și Atribute.

A doua: explicarea versetului din ar-Raʿd.

A treia: renunțarea la a vorbi despre ceea ce ascultătorul nu înțelege.

A patra: arătarea motivului: aceasta duce la dezmințirea lui Allah și a Trimisului Său, chiar dacă acela care respinge nu urmărește aceasta.

Prima: credința nu există odată cu negarea a ceva dintre Nume și Atribute. *„Nu există”* înseamnă că este înlăturată; adică înlăturarea credinței din pricina negării a ceva dintre Nume și Atribute. Explicația amănunțită a acestei chestiuni a fost dată mai înainte.

A doua: explicarea versetului din ar-Raʿd. Acesta este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَٰنِ﴾

În vreme ce ei Îl tăgăduiesc pe Cel Milostiv

. Explicarea lui a fost dată mai înainte.

A treia: renunțarea la a vorbi despre ceea ce ascultătorul nu înțelege. Aceasta nu se aplică în mod absolut, iar explicația amănunțită a fost dată la comentarea relatării.

A patra: arătarea motivului — aceasta duce la dezmințirea lui Allah și a Trimisului Său, chiar dacă acela care respinge nu urmărește aceasta. Dacă mintea sa nu poate cuprinde ceea ce i s-a spus, faptul de a-i vorbi despre acel lucru îl poate duce la dezmințirea lui Allah și a Trimisului Său. El dezminte și spune: *„Acest lucru nu este cu putință”*. Aceasta se întâlnește la unii oameni în multe dintre cele vestite de Profet ﷺ despre ceea ce va fi în Ziua Învierii, precum cuvântul Profetului ﷺ: *„În Ziua Învierii, pământul va fi o singură pâine, pe care Cel Atotstăpânitor o va întoarce în Mâna Sa, așa cum unul dintre voi își întoarce pâinea”*,[158] și alte lucruri asemenea. La fel, faptul că Podul este mai ascuțit decât sabia și mai subțire decât firul de păr și celelalte lucruri de acest fel. Dacă i le-am spune unui om de rând, fără îndoială că le-ar respinge. Însă trebuie să i le explicăm treptat, ca să le poată cuprinde cu mintea, așa cum îl învățăm pe copil puțin câte puțin.

A cincea: cuvintele lui Ibn ʿAbbās despre cel care respinge ceva din aceasta și faptul că acest lucru l-a dus la pieire.

Cuvintele sale *„chiar dacă acela care respinge nu urmărește aceasta”* înseamnă: chiar dacă el nu urmărește să Îl dezmintă pe Allah și pe Trimisul Său, ci dezminte atribuirea acelui lucru lui Allah și Trimisului Său. În cele din urmă, aceasta duce la respingerea celor vestite de Allah și de Trimisul Său.

A cincea: cuvintele lui Ibn ʿAbbās despre cel care respinge ceva din aceasta și faptul că acest lucru l-a dus la pieire. Acestea sunt cuvintele sale: *„Ce teamă au aceștia? Găsesc blândețe — adică înduplecare — în fața celor limpezi, astfel că le primesc, dar pier în fața celor neclare, astfel că le neagă?”*.

158 Relatat de al-Bukhārī în ar-Riqāq, capitolul „Allah va cuprinde pământul în Ziua Învierii” (4/195), și de Muslim în al-Munāfiqīn, capitolul despre ospătarea locuitorilor Paradisului (4/2150).

41 Recunoașterea și negarea binefacerilor

Capitol despre cuvântul lui Allah Preaînaltul:

﴿يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنكِرُونَهَا﴾

Ei cunosc binefacerea lui Allah, apoi o neagă

— până la sfârșitul versetului.[159]

Cuvintele Celui Preaînalt *„Ei cunosc”* înseamnă că își dau seama, prin simțurile lor, că binefacerea vine de la Allah. Cuvintele *„binefacerea lui Allah”* sunt la singular, dar desemnează pluralul: nu este vorba de o singură binefacere, ci de unele fără număr. Cel Preaînalt a spus:

﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾

Dacă ați număra binefacerile lui Allah, nu le-ați putea cuprinde
[Ibrāhīm, 14:34]

. Regula fundamentală este că substantivul singular aflat în construcție de atribuire are valoare generală. Binefacerea constă în aducerea celor dorite, iar uneori termenul se folosește și pentru îndepărtarea celor nedorite.

Cuvintele *„apoi o neagă”* înseamnă că neagă atribuirea ei lui Allah, deoarece o atribuie cauzei, uitându-L pe Cel care produce efectul: Allah, slavă Lui. Nu se are în vedere că ei neagă binefacerea însăși, spunând, de pildă: *„Nu am avut parte de ploaie,*

159 Sura an-Naḥl, versetul 83.

de un copil ori de sănătate", ci că o neagă atribuind-o altcuiva decât lui Allah, uitându-L pe Cel care a creat cauza, prin care s-a produs efectul.

Cuvântul său *„versetul"* înseamnă până la sfârșitul versetului. În arabă, acest cuvânt este la acuzativ, printr-un verb omis, cu sensul: *„Completează versetul"*.

Cuvintele Sale: ﴿وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ﴾ — *„Iar cei mai mulți dintre ei sunt necredincioși"* înseamnă că cei mai mulți dintre cei care știu că binefacerea vine de la Allah sunt cei care tăgăduiesc faptul că ea vine de la El sau cei care nu cred în Allah, Atotputernicul și Preaînaltul.

În privința cuvintelor Sale *„cei mai mulți dintre ei"*, după cuvintele *„Ei cunosc"*, prima propoziție a atribuit-o tuturor, iar pe a doua, celor mai mulți. Aceasta fiindcă printre ei sunt și oameni simpli care nu cunosc și nu înțeleg, însă cei mai mulți cunosc, apoi tăgăduiesc.

Legătura acestui capitol cu monoteismul

Cel care atribuie binefacerea Creatorului altcuiva Îi face un asociat în stăpânire, fiindcă o atribuie cauzei ca și cum aceasta ar fi făptuitoarea. Acesta este un aspect. Alt aspect este că el nu împlinește recunoștința, care este un act de adorare, iar părăsirea recunoștinței contravine monoteismului: datoria este să Îi mulțumească Creatorului care dăruiește binefacerile, slavă Lui și Preaînalt este El. Astfel, acest capitol este legat de monoteismul stăpânirii și de monoteismul adorării. Atribuirea binefacerii cauzei ca făptuitoare vatămă monoteismul stăpânirii, iar neîmplinirea recunoștinței, care este adorare, vatămă monoteismul adorării.

Mujāhid a spus, în sensul următor: „Este vorba despre omul care spune: «Aceasta este averea mea; am moștenit-o de la părinții mei»".

Cuvintele sale *„Mujāhid a spus"*: el este căpetenia tâlcuitorilor Coranului dintre urmașii companionilor. A citit Coranul în fața

lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, oprindu-l la fiecare verset și întrebându-l despre înțelesul său. Sufyān ath-Thawrī a spus: *„Dacă tâlcuirea îți vine de la Mujāhid, ea îți este de ajuns”*. Adică îți este suficientă. Cu toate acestea, el nu este ferit de greșeală.

Cuvintele sale *„în sensul următor”* înseamnă: o vorbire al cărei înțeles este acesta. Prin urmare, mā este un termen nedefinit urmat de o descriere. Aceasta arată că șeicul, Allah să aibă milă de el, nu l-a transmis cuvânt cu cuvânt.

Cuvintele sale *„este vorba despre omul care spune”* folosesc termenul pentru bărbat prin generalizare și cinstire, deoarece bărbatul este mai nobil decât femeia și mai îndreptățit să îi fie adresată vorbirea. Altfel, judecata este aceeași pentru amândoi.

Cuvintele sale *„Aceasta este averea mea; am moștenit-o de la părinții mei”*: aparent, nu este nimic greșit în ele. Dacă cineva te întreabă: *„De unde ai această casă?”*, iar tu răspunzi: *„Am moștenit-o de la părinții mei”*, nu este nimic greșit, deoarece este o simplă informare.

Însă Mujāhid are în vedere ca omul să atribuie dobândirea averii cauzei, adică moștenirii, uitându-L pe Cel care produce efectul: Allah. Prin hotărârea lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, părinții tăi au primit binefaceri și au ajuns să stăpânească această casă, iar prin Legea lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, casa a trecut în stăpânirea ta prin moștenire. Cum Îl uiți pe Cel care a rânduit cauzele ce țin de hotărârea Sa și de Legea Sa, atribuind totul faptului că părinții tăi au stăpânit casa și că ai moștenit-o după ei?! De aici, această vorbă ajunge un fel de nerecunoștință față de binefacere.

Dacă însă omul urmărește numai să informeze, după cum s-a arătat, nu este nimic greșit. De aceea, s-a transmis că Profetul ﷺ a fost întrebat în ziua cuceririi: *„Te vei așeza mâine în casa ta?”*. El a răspuns: *„Oare ne-a mai lăsat ʿAqīl vreo casă sau vreun loc de locuit?”*.[160] Astfel, el ﷺ a arătat că acele case trecuseră la ʿAqīl prin moștenire. Devine limpede deosebirea dintre atribuirea unei

160 Relatat de al-Bukhārī în al-Ḥajj, capitolul despre moștenirea caselor și locurilor de locuit din Mecca (1/489), și de Muslim în al-Ḥajj, capitolul

proprietăți omului ca simplă informare și atribuirea ei cauzei sale, uitându-L pe Cel care produce efectul: Allah, Atotputernicul și Preaînaltul.

ʿAwn ibn ʿAbd Allāh a spus: „Ei spun: «Dacă nu ar fi fost cutare, nu s-ar fi întâmplat aceasta»".

Cuvintele sale *„ʿAwn ibn ʿAbd Allāh a spus: «Ei spun: Dacă nu ar fi fost cutare, nu s-ar fi întâmplat aceasta»"*: judecata asupra celui care spune aceasta cere o deosebire. Dacă urmărește să informeze, iar informația este adevărată și corespunde realității, nu este nimic greșit. Dacă însă are în vedere cauza, există trei situații:

Prima: să fie o cauză ascunsă, care nu are absolut nicio influență, ca atunci când spune: *„Dacă nu ar fi fost cutare sfânt, nu s-ar fi întâmplat cutare și cutare"*. Aceasta este asociere majoră, deoarece prin această vorbă crede că acel sfânt dispune de putere de intervenție în univers, deși este mort: o intervenție tainică și ascunsă.

A doua: să atribuie lucrul unei cauze reale, atestate de Lege ori de simțuri. Aceasta este îngăduită cu condiția să nu creadă că acea cauză produce efectul prin ea însăși și să nu Îl uite pe Cel care dăruiește binefacerea.

A treia: să îl atribuie unei cauze vădite, despre care însă nu este dovedit nici prin Lege, nici prin simțuri că ar fi o cauză. Aceasta este un fel de asociere minoră, precum farmecele de dragoste, colierele despre care se spune că feresc de deochi și cele asemenea lor. El a afirmat drept cauză ceva ce Allah nu a făcut cauză, făcându-se astfel părtaș cu Allah în stabilirea cauzelor.

Această deosebire este dovedită de faptul că s-a transmis folosirea expresiei *„dacă nu ar fi fost"* numai pentru cauză, în cuvântul Profetului ﷺ despre unchiul său Abū Ṭālib: *„Dacă nu aș fi fost eu, el ar fi fost în treapta cea mai de jos a Focului"*.[161] Fără

---

despre popasul pelerinului în Mecca (2/984), din relatarea lui Usāmah ibn Zayd, Allah să fie mulțumit de amândoi.

161 Relatat de al-Bukhārī în Manāqib al-Anṣār, capitolul despre Abū Ṭālib (3/62), și de Muslim în al-Īmān, capitolul despre mijlocirea Profetului ﷺ

îndoială, Profetul ﷺ este cel mai departe dintre oameni de asociere și cel mai sincer în monoteismul față de Allah Preaînaltul. Profetul ﷺ a atribuit lucrul cauzei sale, însă aceasta este o cauză reală, atestată de Lege: i s-a îngăduit să mijlocească pentru unchiul său, ca pedeapsa să îi fie ușurată. El se află într-o parte puțin adâncă a Focului, purtând două sandale de la care îi fierbe creierul, fără a socoti că cineva este chinuit mai aspru decât el. Dacă ar vedea pe cineva chinuit mai aspru ori asemenea lui, și-ar găsi o alinare în aceasta și i-ar fi mai ușor, după cum al-Khansāʾ a spus, jelindu-l pe fratele ei Ṣakhr:

De n-ar fi atâția în jurul meu plângându-și frații,
Mi-aș fi răpus viața.
Ei nu plâng unul ca fratele meu, însă
Îmi alin sufletul prin împărtășirea durerii.

Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de el — deși cuvântul unui învățat nu este dovadă în sine, poate sluji la întărirea înțelegerii — a spus în poemul al-Mīmiyyah, lăudându-i pe companioni:

Aceștia sunt urmașii Profetului și ceata lui;
De n-ar fi fost ei, n-ar fi fost pe pământ niciun musulman.
De n-ar fi fost ei, pământul aproape s-ar fi clătinat cu locuitorii săi,
Însă ei îi sunt munții neclintiți și țărușii.
De n-ar fi fost ei, ar fi fost întuneric pentru locuitorii săi,
Însă ei îi sunt luni pline și stele.

Astfel, el a folosit *„dacă nu ar fi fost”* pentru o cauză reală.

Ibn Qutaybah a spus: „Ei spun: «Aceasta este prin mijlocirea divinităților noastre»”.

Cuvintele sale *„Ibn Qutaybah a spus: «Ei spun: Aceasta este prin mijlocirea divinităților noastre»”*: aceștia sunt mai răi decât cei amintiți înainte, deoarece sunt asociaționiști care adoră altceva decât pe Allah, apoi spun că au dobândit aceste binefaceri prin mijlocirea divinităților lor. De pildă, al-ʿUzzā ar fi mijlocit pe

---

pentru Abū Ṭālib (1/194), din relatarea lui al-ʿAbbās ibn ʿAbd al-Muṭṭalib, Allah să fie mulțumit de el.

lângă Allah ca ploaia să coboare. Ei au afirmat o cauză dintre cele mai false, deoarece Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, nu primește mijlocirea divinităților lor. Mijlocirea nu folosește decât celui căruia Cel Milostiv i-a dat îngăduință și ale cărui cuvinte le-a primit, iar Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, nu le dă acestor idoli îngăduința de a mijloci. Aceasta este mai falsă decât cea de mai înainte, fiindcă ea cuprinde două lucruri oprite:

1. Asocierea prin acești idoli.

2. Afirmarea unei cauze nereale.

Abū al-ʿAbbās a spus, după hadithul lui Zayd ibn Khālid în care se află cuvintele: „Allah Preaînaltul a spus: «Unii dintre robii Mei au ajuns dimineața credincioși în Mine, iar alții necredincioși...»" — hadithul,[162] amintit mai înainte: „Aceasta apare adesea în Carte și în Sunnah: El, slavă Lui, îl mustră pe cel care atribuie altcuiva binefacerea Sa și Îi face asociați".

Cuvintele sale *„Abū al-ʿAbbās a spus"*: acesta este șeicul Islamului, Aḥmad ibn Taymiyyah.

Unii dintre predecesori au spus: este asemenea cuvintelor lor: „Vântul a fost bun, iar cârmaciul priceput..." și celor asemănătoare, care se află pe multe limbi.

Cuvintele sale *„Aceasta apare adesea în Carte și în Sunnah: El, slavă Lui, îl mustră pe cel care atribuie altcuiva binefacerea Sa..."* se referă, de pildă, la punerea ploii pe seama astrelor. Aceasta este vrednică de mustrare deoarece, dacă robul unui om ți-ar aduce un dar de la stăpânul său, iar tu i-ai mulțumi robului, nu stăpânului, aceasta ar fi o lipsă de cuviință față de stăpân și nerecunoștință pentru darul său. Mai urât decât aceasta este să atribui binefacerea cauzei, nu Creatorului, din următoarele motive:

1. Allah este Creatorul acestor cauze; prin urmare, datoria este să I se mulțumească Lui și să Îi fie atribuită binefacerea.

---

162 p. 29.

2. Cauza poate să nu producă efectul, după cum s-a transmis în Ṣaḥīḥ Muslim că el ﷺ a spus: *„Seceta nu înseamnă să nu aveți ploaie; seceta înseamnă să aveți ploaie și iar ploaie, fără ca pământul să rodească”.*[163]

3. Poate exista un impediment care împiedică acea cauză să își producă efectul. Astfel se cunoaște falsitatea atribuirii unui lucru cauzei sale fără a ține seama de Cel care produce efectul, Mărit și Preaînalt este El.

Cuvintele sale *„Vântul a fost bun”* privesc corăbiile cu pânze, care înaintează prin vânt. Cel Preaînalt a spus:

﴿حَتَّىٰٓ إِذَا كُنتُمْ فِي ٱلْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِم بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا﴾

Până când vă aflați în corăbii, iar ele îi poartă cu un vânt bun și ei se bucură de el

[Yūnus, 10:22]

. Când corabia mergea bine, ei spuneau: *„Vântul a fost bun, iar cârmaciul — cel care conduce corabia — a fost priceput”*, adică stăpânea bine cârmuirea. Astfel, ei atribuie lucrul cauzei sale și Îl uită pe Creator, Mărit și Preaînalt este El.

În acest capitol sunt câteva lecții

Prima: explicarea cunoașterii binefacerii și a negării ei.

A doua: cunoașterea faptului că asemenea vorbe se află pe multe limbi.

163 Relatat de Muslim în al-Fitan, capitolul despre locuirea în Medina (4/2228), din relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

A treia: numirea acestei vorbiri negare a binefacerii.

A patra: reunirea a două lucruri contrare în inimă.

Lecțiile capitolului

Prima: explicarea cunoașterii binefacerii și a negării ei. Aceasta a fost explicată mai înainte.

A doua: cunoașterea faptului că asemenea vorbe se află pe multe limbi. De pildă, unii spun: *„Vântul a fost bun, iar cârmaciul priceput”*, și altele asemenea.

A treia: numirea acestei vorbiri negare a binefacerii. Adică negarea faptului că Allah Preaînaltul a dăruit-o din bunătatea Sa, nu negarea existenței ei, fiindcă ei o cunosc și îi percep existența.

A patra: reunirea a două lucruri contrare în inimă. Aceasta se desprinde din cuvântul Său:

﴿يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنكِرُونَهَا﴾

Ei cunosc binefacerea lui Allah, apoi o neagă

, unde a reunit cunoașterea și negarea. La fel, într-o singură persoană pot fi reunite o însușire a credinței și una a necredinței, o însușire a nelegiuirii și una a dreptății.

42 A-I face lui Allah semeni

Capitol despre cuvântul lui Allah Preaînaltul:

﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

Nu-I faceți lui Allah semeni, deși voi știți

.[164]

Cuvintele Sale

﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

Nu-I faceți lui Allah semeni, deși voi știți

164 Sura al-Baqarah, versetul 22.

: după ce El, slavă Lui, a amintit lucrurile pe care aceștia le recunosc dintre faptele Sale, pe care nimeni altcineva nu le-a făcut:

﴿الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ﴾

Cel care v-a creat pe voi și pe cei dinaintea voastră, pentru ca voi să vă temeți de El; Cel care v-a făcut pământul așternut și cerul zidire, a pogorât apă din cer și a scos prin ea roade, ca hrană pentru voi
[al-Baqarah, 2:21–22]

, fiecăruia care recunoaște aceasta îi revine să nu adore decât pe Cel căruia Îi recunoaște aceste fapte. Cel care nu le face nu merită adorare și nu trebuie adorat decât Cel care le-a făcut. De aceea a folosit litera fāʾ, care indică derivarea și cauzalitatea: tocmai din această pricină nu-I faceți lui Allah semeni.

Lā este aici o particulă de interdicție: nu-I faceți semeni în adorare, așa cum nu I-ați făcut semeni în stăpânire. Tot astfel, nu-I faceți semeni în Numele și Atributele Sale, căci ei pot descrie altceva decât pe Allah prin Atributele lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, precum derivarea numelui al-ʿUzzā din al-ʿAzīz și folosirea de către ei a numelui Raḥmān din al-Yamāmah.

Andād este pluralul lui nidd, *„seamăn”*, adică un asemănător sau un egal. Aici se au în vedere semeni în adorare.
Cuvintele Sale *„deși voi știți”*: propoziția are funcția de circumstanțial de stare pentru subiectul verbului *„faceți”*, adică în vreme ce voi știți. Înțelesul este: în vreme ce voi știți că nu există semeni ai Lui — adică în stăpânire. Tocmai pentru aceasta sunt mustrați: Îi faceți semeni, deși știu că El nu are semeni în stăpânire. În adorare însă, Îi faceți semeni. Ei i-au spus Profetului ﷺ:

﴿أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ﴾

A făcut el divinitățile o singură divinitate? Acesta este cu adevărat un lucru de mirare!

[Ṣād, 38:5]

. În talbiyah, ei spun: *„Răspund chemării Tale! Nu ai niciun asociat, afară de un asociat care Îți aparține; Tu îl stăpânești, pe el și ceea ce stăpânește”.* Aceasta ține de nechibzuința lor: dacă el este stăpânit, cum poate fi asociat? De aceea i-a mustrat Allah prin cuvintele Sale:

﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

Nu-I faceți lui Allah semeni, deși voi știți

. Căci *„semeni”*, în sens general, fără a ține seama că El Se adresează unor oameni care recunosc stăpânirea Sa, cuprinde semeni în stăpânire, adorare, Nume și Atribute.

Ibn ʿAbbās a spus despre verset: „Semenii înseamnă asocierea, care este mai ascunsă decât mersul furnicii pe o piatră netedă, neagră, în întunericul nopții. Aceasta se află în cuvintele pe care le spui: «Pe Allah și pe viața ta, cutare, și pe viața mea», și să spui: «Dacă nu ar fi fost cățelușul acestuia, ar fi venit hoții la noi» și «Dacă nu ar fi fost rațele din casă, ar fi venit hoții», și vorbele omului către tovarășul său: «Ce a voit Allah și ai voit tu», și vorbele omului: «Dacă nu ar fi fost Allah și cutare». Nu-l adăuga pe cutare în acestea; toate cuprind asociere”. Relatat de Ibn Abī Ḥātim.[165]

---

165 Relatat de Ibn Abī Ḥātim, după cum apare în Tafsīr Ibn Kathīr (1/57). Șeicul Sulaymān a spus în Taysīr al-ʿAzīz (p. 587): „Lanțul său este bun”.

Cuvintele sale *„Ibn ʿAbbās a spus despre verset”* înseamnă: în explicarea lui.

Cuvintele sale *„înseamnă asocierea”* reprezintă o explicare a sensului urmărit, căci explicarea este de două feluri:

1. Explicarea sensului urmărit: ceea ce se are în vedere prin contextul propoziției, fără a lua separat cuvintele ei.

2. Explicarea înțelesului, numită și explicarea cuvintelor. Avem, așadar, două moduri de explicare:

Primul: explicarea lexicală, adică explicarea cuvintelor, în care se spune: înțelesul lui este cutare și cutare.

Al doilea: explicarea sensului urmărit, în care se spune: prin aceasta se urmărește cutare și cutare. Aici este avută în vedere cea de-a doua.

Dacă spunem că *„semeni”* înseamnă asemănători și egali, aceasta este o explicare a înțelesului. Dacă spunem că *„semeni”* înseamnă asociați ori asociere, aceasta este o explicare a sensului urmărit. El, Allah să fie mulțumit de el, spune: *„Semenii înseamnă asocierea”*. Așadar, nidd este asociatul făcut părtaș cu Allah, slavă Lui și Preaînalt este El, în ceea ce Îi este propriu.

Cuvântul său *„mersul”* înseamnă urma mersului furnicii, nu fapta furnicii.

Cuvintele sale *„pe o piatră netedă”*: ṣafāh este stânca netedă.

Cuvântul său *„neagră”*, nu albă: dacă ar fi fost pe una albă, urma mersului s-ar fi văzut mai bine.

Cuvintele sale *„în întunericul nopții”* reprezintă cel mai înalt grad al ascunderii. Dacă asocierea din inimile fiilor lui Adam este mai ascunsă decât aceasta, Îi cerem lui Allah să ne ajute să scăpăm de ea. De aceea, unii dintre predecesori au spus: *„Nu mi-am strunit sufletul pentru ceva așa cum l-am strunit pentru sinceritate”*. Se relatează de la Profet ﷺ că, atunci când a spus ceva asemenea, a fost întrebat: *„Cum scăpăm de aceasta?”*. El a spus: *„Spuneți: O, Allah! Căutăm ocrotirea Ta de a-Ți asocia cu bună știință ceva și Îți cerem iertare pentru ceea ce nu știm”*.[166]

166 Relatat de imamul Aḥmad (4/403) și de aṭ-Ṭabarānī în al-Awsaṭ și al-Kabīr, după cum apare în al-Majmaʿ (10/223, 224), din relatarea lui Abū Mūsā al-Aṣʿarī, Allah să fie mulțumit de el. Al-Mundhirī a spus în at-Targhīb

Cuvintele sale *„Pe Allah și pe viața ta”* cuprind două feluri de asociere:

Primul: jurământul pe altceva decât pe Allah.

Al doilea: punerea unui asociat alături de Allah prin vorbele *„Pe Allah și pe viața ta”*. A pune viața alături de Allah prin conjuncția *„și”*, care implică egalizarea, este un fel de asociere. Dacă acela care jură pe altceva decât pe Allah crede că lucrul pe care jură are aceeași măreție ca Allah, aceasta este asociere majoră; altfel, este asociere minoră.

Cuvintele sale *„și pe viața mea”* sunt un jurământ pe altceva decât pe Allah, așadar constituie asociere.

Cuvintele sale *„Dacă nu ar fi fost cățelușul acestuia, ar fi venit hoții la noi”*: kulaybah este forma diminutivală a lui kalb, câine. Câinele este folosit la vânătoare și la paza turmelor și culturilor.

Cuvintele *„Dacă nu ar fi fost cățelușul acestuia”* cuprind asociere atunci când este privită numai cauza, nu Cel care produce efectul: Allah, Atotputernicul și Preaînaltul. Cât despre bizuirea pe o cauză cunoscută prin Lege ori prin simțuri, s-a arătat mai înainte că nu este nimic greșit în ea și că Profetul ﷺ a spus: *„Dacă nu aș fi fost eu, el ar fi fost în treapta cea mai de jos a Focului”*.[167] Însă, când omul spune: *„Dacă nu ar fi fost cutare lucru, s-ar fi întâmplat aceasta”* ori *„nu s-ar fi întâmplat aceasta”*, în inima lui se poate strecura ceva din asociere, prin bizuirea pe cauză fără a-L avea în vedere pe Cel care produce efectul: Allah, Atotputernicul și Preaînaltul.

(1/76): „Transmițătorii săi până la Abū ʿAlī sunt dintre cei folosiți ca autoritate în Ṣaḥīḥ; Ibn Ḥibbān l-a declarat demn de încredere pe Abū ʿAlī și nu am văzut pe nimeni să îl critice”. La fel a spus al-Haythamī în al-Majmaʿ. L-au relatat și al-Marwazī în Musnad Abī Bakr (17), Abū Yaʿlā, după cum apare în al-Majmaʿ (10/224), și Ibn as-Sunnī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah (287), din relatarea lui Abū Bakr. În lanț se află Layth ibn Abī Sulaym, ale cărui relatări au ajuns amestecate. L-a relatat și al-Bukhārī în al-Adab al-Mufrad (716); în acest lanț se află Layth ibn Abī Sulaym împreună cu un om dintre locuitorii Basrei. L-au relatat și Ibn Ḥibbān în al-Majrūḥīn (3/33) și Abū Nuʿaym în al-Ḥilyah (7/112); în acest lanț se află Yaḥyā ibn Kathīr al-Baṣrī, asupra slăbiciunii căruia există acord.

167 Vezi mai înainte, p. 270.

Cuvintele sale *„Dacă nu ar fi fost rațele din casă, ar fi venit hoții”*: rața este o pasăre cunoscută. Dacă hoțul intră într-o casă în care sunt rațe, ele strigă, cei din casă se trezesc, iar hoții ajung să se ferească de ea.

Cuvintele sale *„și vorbele omului către tovarășul său: «Ce a voit Allah și ai voit tu»”* cuprind asociere, deoarece a pus altceva alături de Allah prin conjuncția *„și”*. Dacă el crede că acel lucru este egal cu Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, în rânduire și voință, aceasta este asociere majoră. Dacă nu crede astfel, ci crede că Allah, slavă Lui și Preaînalt este El, este mai presus de orice, aceasta este asociere minoră. La fel este și cu vorbele *„Dacă nu ar fi fost Allah și cutare”*.

Cuvintele sale *„toate cuprind asociere”* se referă la cele amintite. Este asociere majoră ori minoră, după felul în care acea punere de asociați se află în inima persoanei.

De la ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb, Allah să fie mulțumit de el, se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Cel care jură pe altceva decât pe Allah a căzut în necredință ori a asociat”. Relatat de at-Tirmidhī și considerat de el bun; al-Ḥākim l-a declarat autentic.[168]

Cuvintele sale *„de la ʿUmar”*: corect este *„de la Ibn ʿUmar”*, după cum s-a atras atenția în Taysīr al-ʿAzīz al-Ḥamīd.

În hadithul lui Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de amândoi, cuvintele *„Cel care jură pe altceva decât pe Allah”* folosesc man cu valoare condițională, având astfel sens general.

---

168 Relatat de aṭ-Ṭayālisī (1896), Aḥmad (2/34, 86), Abū Dāwūd în al-Aymān, capitolul despre dezaprobarea jurământului pe părinți (3/570), at-Tirmidhī în al-Aymān, capitolul despre dezaprobarea jurământului pe altceva decât pe Allah (5/253), care l-a considerat bun, Ibn Ḥibbān (1177), al-Ḥākim (1/18, 4/297), care l-a declarat autentic potrivit condițiilor celor doi șeici, iar adh-Dhahabī a fost de acord, și al-Bayhaqī (10/29). Az-Zayn al-ʿIrāqī a spus în Amālī: „Transmițătorii lanțului său sunt demni de încredere”, după cum apare în at-Taysīr (p. 589).

Cuvintele *„ori a asociat”* reprezintă o îndoială a transmițătorului. Aparent, formularea corectă a hadithului este *„a asociat”*.

Cuvintele sale *„Cel care jură pe altceva decât pe Allah”* cuprind orice lucru pe care se jură în afară de Allah: Kaʿbah, Trimisul ﷺ, cerul și celelalte. Ele nu cuprind jurământul pe Atributele lui Allah, deoarece Atributul Îi aparține Celui descris. Prin urmare, este îngăduit să spui: *„Pe puterea lui Allah, voi face negreșit cutare lucru”*.

Cuvintele *„pe altceva decât pe Allah”* nu înseamnă altceva decât acest Nume, ci altceva decât Cel numit astfel. Dacă jură pe Allah, pe ar-Raḥmān ori pe as-Samīʿ, este un jurământ pe Allah.

Jurământul este întărirea unui lucru prin pomenirea cuiva preamărit, într-o formulă anume, folosind bāʾ, tāʾ ori wāw.

Literele jurământului sunt trei: bāʾ, tāʾ și wāw.
Bāʾ are folosirea cea mai largă, deoarece intră atât înaintea unui substantiv exprimat, cât și a unui pronume, înaintea Numelui lui Allah și a altor nume, iar verbul jurământului poate fi exprimat ori omis. Este exprimat în cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ﴾

Ei au jurat pe Allah cu cele mai puternice jurăminte ale lor
[al-Anʿām, 6:109]

. Este omis în vorbele *„Pe Allah, voi face negreșit”*. Bāʾ intră înaintea unui pronume, de pildă: *„Allah este măreț; jur pe El că voi face negreșit”*; înaintea unui substantiv exprimat, ca în verset; și înaintea unui alt Nume decât Allah, de pildă: *„Pe as-Samīʿ, voi face negreșit”*. Cât despre wāw, verbul jurământului nu este exprimat împreună cu ea, nu intră înaintea unui pronume și se folosește pentru jurământ înaintea oricărui nume. Cât despre tāʾ, nu se exprimă împreună cu ea verbul jurământului și este folosită numai cu Allah și rabb. Ibn Mālik a spus: *„Iar tāʾ este pentru Allah și rabb”*.

Jurământul pe altceva decât pe Allah este asociere majoră dacă omul crede că lucrul pe care jură este egal cu Allah Preaînaltul în preamărire și măreție; altfel, este asociere minoră.
Iartă Allah asocierea minoră? Unii învățați au spus că vorbele Celui Preaînalt:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾

Allah nu iartă să I se facă asociați
[an-Nisā', 4:116]

se referă la asocierea majoră, iar

﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ﴾

Și iartă ceea ce este mai puțin decât aceasta

înseamnă asocierea minoră și păcatele mari.
Șeicul Islamului, Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, a spus că Allah nu iartă asocierea, chiar dacă este minoră,[169] deoarece expresia ﴿أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾ — *„să I se facă asociați"* are valoare de substantiv verbal și este nedefinită într-un context de negare, cuprinzând astfel asocierea minoră și majoră. Sensul subînțeles este: El nu iartă nicio asociere făcută Lui.
Cât despre cuvântul Celui Preaînalt: ﴿وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا﴾ — *„Pe soare și pe strălucirea lui"* [aș-Șams, 91:1], cuvintele Sale:

﴿لَا أُقْسِمُ بِهَٰذَا الْبَلَدِ﴾

Jur pe această cetate
[al-Balad, 90:1]

169 Vezi ar-Radd ʿalā al-Bakrī, rezumatul lucrării al-Istighāthah (p. 146).

, cuvintele Sale: ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى﴾ –

„Pe noapte, când acoperă”
[al-Layl, 92:1],

și celelalte făpturi asemenea acestora, pe care Allah a jurat, răspunsul are două aspecte:

Primul: aceasta face parte din faptele lui Allah, iar Allah nu este întrebat despre ceea ce face. El, slavă Lui, poate să jure pe ceea ce voiește dintre făpturile Sale. El întreabă și nu este întrebat, judecă și nu este judecat.

Al doilea: jurământul lui Allah pe aceste semne este o dovadă a măreției Sale și a desăvârșirii puterii și înțelepciunii Sale. Prin urmare, jurământul pe ele, care arată preamărirea lor și înălțarea rangului lor, cuprinde lauda lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, prin ceea ce ele arată despre măreția Sa.

Cât despre noi, nu jurăm pe altceva decât pe Allah ori pe Atributele Sale, deoarece asemenea jurăminte ne-au fost interzise.

În Ṣaḥīḥ Muslim a fost transmis cuvântul său ﷺ: *„Va izbândi, pe tatăl său, dacă a spus adevărul”*.[170]

Răspunsul la acesta are mai multe aspecte:

Primul: unii învățați au respins această formulare și au spus că ea nu este stabilită în hadith, deoarece contravine monoteismului. Ceea ce este astfel nu poate fi atribuit în mod autentic Trimisului lui Allah ﷺ, fiind, așadar, fals.

Al doilea: ea este o greșeală de transcriere a transmițătorilor, iar forma de bază este: *„Pe Allah, va izbândi dacă a spus adevărul”*. În trecut, cuvintele nu erau vocalizate, iar în scrierea arabă abīhi seamănă cu Allāh dacă sunt îndepărtate punctele de jos.

170 Relatat de Muslim în al-Īmān, capitolul despre rugăciunile care constituie unul dintre stâlpii Islamului (1/40), din relatarea lui Ṭalḥah ibn ʿUbayd Allāh, Allah să fie mulțumit de el.

Al treilea: aceasta face parte din ceea ce se rostește fără intenție. Cel Preaînalt a spus:

﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا عَقَّدتُّمُ الْأَيْمَانَ﴾

Allah nu vă trage la răspundere pentru jurămintele voastre fără intenție, ci vă trage la răspundere pentru jurămintele pe care le-ați făcut cu hotărâre

[al-Mā'idah, 5:89]

. Acest lucru nu a fost intenționat, așadar nu este luat în seamă.

Al patrulea: aceasta s-a petrecut din partea Profetului ﷺ, care este cel mai departe dintre oameni de asociere, fiind astfel ceva propriu lui. Celorlalți le este interzis, deoarece ei nu sunt egali cu Profetul ﷺ în sinceritate și monoteism.

Al cincilea: este omis un termen al construcției de atribuire, sensul fiind: *„Va izbândi, pe Domnul tatălui său"*.

Al șaselea: aceasta este abrogată, iar interdicția este cea care a schimbat starea inițială. Acesta este cel mai apropiat dintre aceste răspunsuri.

Dacă cineva ar spune: *„Noi întoarcem argumentul împotriva voastră și spunem că ceea ce este abrogat este interdicția, deoarece, fiind abia ieșiți din asociere, li s-a interzis să facă asociați, așa cum oamenilor abia ieșiți din asociere li s-a interzis vizitarea mormintelor, apoi li s-a îngăduit?"*[171]

Răspunsul este că acest jurământ se afla pe limbile lor, iar ei au fost lăsați până când credința li s-a așezat în suflete, apoi li s-a interzis. La fel, la început li s-a îngăduit să bea vin, apoi li s-a

171 Relatat de Muslim în al-Janā'iz, capitolul despre cererea Profetului ﷺ către Domnul său de a-și vizita mama (2/672), din relatarea lui Buraydah, Allah să fie mulțumit de el.

poruncit să se ferească de el.[172]

Cât despre primul răspuns, acesta este slab, deoarece hadithul este stabilit. Câtă vreme poate fi înțeles într-un sens corect, nu este îngăduită respingerea lui.

Al doilea răspuns este îndepărtat. Chiar dacă ar fi posibil aici, el nu este posibil în cuvântul său ﷺ când a fost întrebat: *„Care milostenie este mai bună?”*, iar el a spus: *„Ei bine, pe tatăl tău, ți se va spune”*.[173]

Al treilea răspuns nu este corect, deoarece interdicția a venit deși aceasta se afla pe limbile lor, așa cum s-a aflat pe limba lui Saʿd, iar Profetul ﷺ i-a interzis-o.[174] Dacă acel răspuns ar fi corect, s-ar putea spune că acela care face o asociere cu care s-a obișnuit nu trebuie oprit, fiindcă aceasta este deprinderea lui; însă acest lucru este fals.

Cât despre al patrulea răspuns, susținerea că acesta este un lucru propriu lui are nevoie de dovadă; altfel, regula de bază este urmarea exemplului său.

Al cincilea răspuns este slab, deoarece regula de bază este absența omisiunii. În plus, omisiunea ar duce aici la o înțelegere falsă, iar Trimisul ﷺ nu poate rosti ceva care duce la aceasta fără a lămuri ce urmărește. Prin urmare, cel mai apropiat este al șaselea răspuns: că aceasta este abrogată. Nu afirmăm însă acest lucru cu certitudine, fiindcă nu cunoaștem cronologia. De aceea

---

172 După cum apare în cuvântul Celui Preaînalt:
﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾
— „O, voi cei care credeți! Vinul, jocurile de noroc, pietrele de jertfă și săgețile de ghicit sunt doar o murdărie din lucrarea Satanei. Feriți-vă de ele, poate că veți izbândi” [al-Mā’idah, 5:90].

173 Relatat de Muslim în capitolul „Cea mai bună milostenie este cea a omului sănătos, atașat de averea sa”.

174 În relatarea lui Saʿd ibn Abī Waqqāṣ, Allah să fie mulțumit de el, acesta a spus: „Odată am jurat pe al-Lāt și al-ʿUzzā. Profetul ﷺ a spus: «Spune: Nu există altă divinitate în afară de Allah, Singur, fără asociat; apoi suflă ușor spre stânga ta de trei ori, apoi caută ocrotire și nu mai repeta»”. Relatat de Aḥmad (1/183, 186, 187), aṭ-Ṭaḥāwī în al-Mushkil (1/360), unde se află porunca de a cere iertare în loc de a căuta ocrotire, și Ibn Ḥibbān (1178). Hadithul este slab, după cum apare în Irwā’ al-Ghalīl (8/193).

am spus *„cel mai apropiat”*, iar Allah știe cel mai bine.
An-Nawawī, Allah să aibă milă de el, a ales explicația că aceasta se rostește fără intenție, însă această explicație este slabă și nu poate fi susținută. Apoi am văzut că unii au afirmat cu certitudine că formularea este anormală în transmitere, deoarece Muslim a relatat-o singur față de al-Bukhārī, iar transmițătorul ei îi contrazice pe cei demni de încredere. Allah știe cel mai bine.

Ibn Masʿūd a spus: „Îmi este mai drag să jur pe Allah mințind decât să jur pe altceva decât El spunând adevărul”.[175]

În relatarea lui Ibn Masʿūd, cuvintele *„să jur pe Allah mințind”*: lām este litera de întărire de la începutul propoziției, iar an are valoare de substantiv verbal. Astfel, *„să jur”* se înțelege ca un substantiv verbal cu funcție de subiect: *„jurământul meu pe Allah”*.
Cuvintele *„îmi este mai drag”* constituie predicatul. Un exemplu asemănător din Coran este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ﴾

Iar să postiți este mai bine pentru voi
[al-Baqarah, 2:184]

.

Cuvântul *„mințind”* arată starea subiectului verbului *„jur”*.

Cuvintele *„îmi este mai drag”* sunt o comparație în care calitatea nu este prezentă în niciunul dintre cei doi termeni. Acest lucru este rar în vorbire, deoarece, de regulă, calitatea comparată se află atât în termenul preferat, cât și în cel față de care este preferat; uneori se află în termenul preferat, dar nu în cel față de care este preferat, iar alteori nu se află în niciunul dintre cei doi. Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el, nu iubește nici una, nici cealaltă, însă jurământul mincinos pe Allah îi este mai puțin grav

175 Vezi mai înainte, p. 29.

decât jurământul adevărat pe altceva decât El. Jurământul mincinos pe Allah este oprit din două motive:

1. Este minciună, iar minciuna este oprită în sine.

2. Această minciună este însoțită de un jurământ, iar jurământul înseamnă preamărirea lui Allah, Atotputernicul și Preaînaltul. Dacă este pentru o minciună, el cuprinde ceva din lipsa de respect față de Allah, Atotputernicul și Preaînaltul, întrucât Numele Său este folosit pentru a întări un lucru mincinos. De aceea, unii învățați încadrează jurământul mincinos pe Allah în jurământul al-ghamūs, care îl scufundă pe cel ce îl face în păcat, apoi în Foc.

Cât despre jurământul adevărat pe altceva decât pe Allah, acesta este oprit dintr-un singur motiv: asocierea. Însă răul asocierii este mai mare decât răul minciunii, mai mare decât răul jurământului mincinos pe Allah și mai mare decât al jurământului al-ghamūs, dacă spunem că jurământul mincinos pe Allah face parte din al-ghamūs. Aceasta deoarece asocierea nu este iertată. Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ﴾

Allah nu iartă să I se facă asociați
[an-Nisā', 4:116]

. Allah nu a trimis trimișii și nu a pogorât Cărțile decât pentru a înlătura asocierea; ea este, așadar, cel mai mare păcat. Cel Preaînalt a spus:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

Asocierea este cu adevărat o mare nedreptate
[Luqmān, 31:13]

. Profetul ﷺ a fost întrebat: *„Care păcat este cel mai mare?"*. El a

răspuns: *„Să-I faci lui Allah un semen, deși El te-a creat”*.[176] Asocierea cuprinde și minciuna, căci acela care Îi face lui Allah un asociat în afară de El minte, ba se află printre cei mai mincinoși, deoarece Allah nu are niciun asociat.

De la Ḥudhayfah, Allah să fie mulțumit de el, se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Nu spuneți: «Ce a voit Allah și a voit cutare», ci spuneți: «Ce a voit Allah, apoi a voit cutare»”. Relatat de Abū Dāwūd cu lanț autentic.[177]

În hadithul lui Ḥudhayfah, Allah să fie mulțumit de el, cuvintele *„Nu spuneți”* folosesc lā cu valoare de interdicție; de aceea, verbul de după ea este la modul jusiv, prin omiterea literei nūn.

Cuvintele *„Ce a voit Allah și a voit cutare”*: motivul este că wāw, *„și”*, implică egalizarea termenului alăturat cu cel căruia îi este alăturat. Acela care spune *„Ce a voit Allah și ai voit tu”* pune astfel voința lui Allah pe același plan cu voința făpturii, iar aceasta este asociere. Dacă el crede că făptura este mai măreață decât Creatorul ori egală cu El, aceasta este asociere majoră; dacă o crede mai prejos, este asociere minoră.

Cuvintele *„Spuneți însă: «Ce a voit Allah, apoi a voit cutare»”*: după ce a interzis exprimarea oprită, a arătat exprimarea îngăduită. Thumma, *„apoi”*, indică ordinea și distanțarea, arătând

176 Relatat de al-Bukhārī în at-Tafsīr, capitolul „Și cei care nu cheamă alături de Allah o altă divinitate” (3/271), și de Muslim în al-Īmān, capitolul despre faptul că asocierea este cel mai urât dintre păcate (1/91), de la Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el.

177 Relatat de Aḥmad (5/384, 394, 398), Abū Dāwūd în al-Adab, capitolul „Nu se spune: Sufletul meu a devenit rău” (5/259), aṭ-Ṭayālisī (430), an-Nasāʾī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah (991), Ibn as-Sunnī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah (671), Ibn Abī ad-Dunyā în aṣ-Ṣamt (341), aṭ-Ṭaḥāwī în al-Mushkil (1/90) și al-Bayhaqī în as-Sunan (3/216), în al-Asmāʾ wa-ṣ-Ṣifāt (p. 144) și în al-Iʿtiqād (p. 156). An-Nawawī a declarat hadithul autentic în al-Adhkār (308) și în ar-Riyāḍ (1748). Șeicul Muḥammad ibn ʿAbd al-Wahhāb a spus: „Cu lanț autentic”.

că termenul alăturat are un rang mai mic decât cel căruia îi este alăturat.

Cât despre formula mā shāʾ Allāh fa-shāʾa fulān, *„Ce a voit Allah, iar apoi a voit cutare”*, judecata asupra ei se află între cea a lui wāw și cea a lui thumma. Ea diferă de thumma prin faptul că thumma indică distanțarea, iar fāʾ, succesiunea imediată; se aseamănă însă cu thumma prin indicarea ordinii. Aparent, această formulă este îngăduită, dar folosirea lui thumma este mai potrivită, fiindcă aceasta este exprimarea către care a îndrumat Profetul ﷺ și fiindcă ea arată mai limpede deosebirea dintre Creator și făptură.

Din acest hadith se desprind următoarele:

1. Afirmarea voinței robului, potrivit cuvintelor *„apoi a voit cutare”*. Aceasta îi respinge pe al-Jabriyyah, care au spus că robul nu are voință și nici alegere.

2. Celui care le închide oamenilor o cale oprită i se cuvine să le deschidă o cale îngăduită, potrivit cuvintelor sale: *„Spuneți însă: «Ce a voit Allah, apoi a voit cutare»”*. Asemenea este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا﴾

O, voi cei care credeți! Nu spuneți «Rāʿinā», ci spuneți «Unẓurnā»
[al-Baqarah, 2:104]

. Când le-a interzis să spună rāʿinā, a spus: *„Ci spuneți «Unẓurnā»”*. Tot astfel, când i s-au adus Profetului ﷺ curmale bune, iar cel care le adusese i-a spus că luase un ṣāʿ pentru două și două pentru trei, el a spus:

„Nu face aceasta! Vinde curmalele amestecate pe dirhami, apoi cumpără cu dirhamii al-janīb”

,[178] adică curmale bune. Astfel, l-a îndrumat către calea îngăduită când i-a interzis calea oprită.

178 Relatat de al-Bukhārī în al-Buyūʿ, capitolul despre cel care vrea să vândă curmale pentru curmale mai bune (2/106), și de Muslim în al-Musāqāh,

În aceasta sunt două folosuri mari:

Primul: arătarea desăvârșirii și cuprinderii Legii, care nu le-a închis oamenilor o cale fără a le deschide una mai bună.

Al doilea: ușurarea pentru oameni și îndepărtarea greutății de la ei. Poartă-te astfel cu oamenii pe cât poți: ori de câte ori le închizi o cale oprită, deschide-le, dintre cele îngăduite, ceva care să le fie de ajuns în locul ei, câtă vreme găsești o cale spre aceasta, pentru a nu ajunge în greutate.

S-a transmis de la Ibrāhīm an-Nakhaʿī „că el dezaprobă să se spună: «Caut ocrotire la Allah și la tine», dar este îngăduit să se spună: «La Allah, apoi la tine»". El a spus: „Se spune: «Dacă nu ar fi fost Allah, apoi cutare»; nu spuneți: «Dacă nu ar fi fost Allah și cutare»".

Cuvintele sale *„de la Ibrāhīm an-Nakhaʿī"*: el este dintre juriștii urmașilor companionilor, însă avea puține cunoștințe în hadith, după cum a amintit Ḥammād ibn Zayd.

Cuvintele sale *„dezaprobă: «Caut ocrotire la Allah și la tine»"*: ʿiyādh înseamnă a te ține de ocrotirea celui la care cauți scăpare de ceea ce este neplăcut. Liyādh la o persoană înseamnă a căuta refugiu la ea pentru a dobândi ceea ce este dorit. Poetul a spus:

O, tu la care caut refugiu pentru ceea ce nădăjduiesc
Și la care caut ocrotire de ceea ce mă tem,
Oamenii nu pot vindeca un os pe care tu îl frângi
Și nu pot frânge un os pe care tu îl vindeci.

Prin aceste două versuri, el se adresează unui om. Însă, după cum au spus unii, asemenea cuvinte nu se cuvin decât pentru Allah.

Cuvintele *„Caut ocrotire la Allah și la tine"* sunt oprite, deoarece Îl reunesc pe Allah cu făptura printr-o literă care implică egalizarea: wāw, *„și"*.

Este îngăduit *„la Allah, apoi la tine"*, deoarece thumma indică ordinea și distanțarea. Dacă se spune: *„S-a arătat mai înainte că a*

---

capitolul despre vânzarea hranei în cantități egale (3/1215), de la Abū Saʿīd al-Khudrī și Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de amândoi.

căuta ocrotire la altceva decât la Allah este asociere; prin urmare, vorbele «Caut ocrotire la Allah, apoi la tine» sunt oprite", răspundem: a căuta ocrotire la cineva care te poate ocroti este îngăduit, potrivit cuvântului său ﷺ din Ṣaḥīḥ Muslim și din alte lucrări: *„Cine găsește un adăpost să se adăpostească în el"*.[179] Însă, dacă spune *„Caut ocrotire la Allah, apoi la cutare"*, iar acela este mort, aceasta este asociere majoră, deoarece el nu îl poate ocroti.

Cât despre argumentul imamului Aḥmad că Coranul nu este creat, prin cuvântul său ﷺ: *„Caut ocrotire prin Cuvintele desăvârșite ale lui Allah de răul a ceea ce a creat"*,[180] după care a spus, Allah să aibă milă de el: *„Ocrotirea nu se caută printr-o făptură"*, vorbele sale se înțeleg în sensul că a căuta ocrotire prin cuvinte nu se face prin cuvinte create, ci prin cuvinte necreate: Cuvântul lui Allah. Vorbirea ține de cel care o rostește: dacă el este creat, vorbirea este creată; dacă el nu este creat, vorbirea nu este creată.

În acest capitol sunt câteva lecții

Prima: explicarea versetului din al-Baqarah despre semeni.

A doua: companionii, Allah să fie mulțumit de ei, explică versetul pogorât despre asocierea majoră ca incluzând-o și pe cea minoră.

A treia: jurământul pe altceva decât pe Allah este asociere.

Lecțiile capitolului

Prima: explicarea versetului din al-Baqarah despre semeni. Aceasta a fost dată mai înainte.

179 Trimiterile sale au fost date mai înainte, în volumul I. (vezi vol. I, p. 306)
180 Trimiterile sale au fost date mai înainte, în volumul I. (vezi vol. I, p. 302)

A doua: companionii explică versetul pogorât despre asocierea majoră ca incluzând-o și pe cea minoră. Cuvântul Celui Preaînalt:

﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾

Nu-I faceți lui Allah semeni, deși voi știți

a fost pogorât despre cea majoră, deoarece cei cărora li se adresează sunt asociaționiștii. Ibn ʿAbbās l-a explicat prin ceea ce implică asocierea minoră, fiindcă nidd cuprinde egalul pus pe același plan în mod absolut ori numai în unele privințe.

A treia: jurământul pe altceva decât pe Allah este asociere, potrivit hadithului lui Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de amândoi.

A patra: jurământul adevărat pe altceva decât pe Allah este mai grav decât jurământul al-ghamūs.

A cincea: deosebirea în exprimare dintre wāw, „și", și thumma, „apoi".

A patra: jurământul adevărat pe altceva decât pe Allah este mai grav decât jurământul al-ghamūs. Pentru Ḥanbaliți, al-ghamūs este jurământul mincinos pe Allah. Unii învățați au spus — și aceasta este părerea corectă — că el este jurământul mincinos pe Allah prin care cineva își însușește averea unui musulman.

A cincea: deosebirea în exprimare dintre wāw și thumma. Wāw, *„și"*, implică egalizarea, astfel că exprimarea este asociere; thumma, *„apoi"*, implică ordinea și distanțarea, astfel că exprimarea nu este asociere.

43 Mulțumirea cu jurământul pe Allah

Legătura acestui capitol cu Cartea monoteismului
A te mulțumi cu jurământul pe Allah ține de preamărirea lui Allah, deoarece acela care jură întărește lucrul pentru care jură prin preamărirea cuprinsă în jurământ: preamărirea Celui pe care se jură. A-l crede pe cel care jură ține astfel de preamărirea Celui pe care el a jurat. Prin urmare, a nu te mulțumi cu jurământul pe Allah cuprinde ceva din lipsa preamăririi lui Allah și contravine desăvârșirii monoteismului. Mulțumirea cu jurământul pe Allah se încadrează în două situații:

Prima: din punctul de vedere al Legii. Dacă jurământul îi revine pârâtului, iar el jură, trebuie primit acest jurământ potrivit judecății Legii.

A doua: din punctul de vedere al celor cunoscute prin simțuri. Dacă acela care jură este cunoscut ca sincer și demn de încredere, îi primești jurământul; dacă nu este astfel, poți refuza să te mulțumești cu el. De aceea, când Profetul ﷺ le-a spus lui Ḥuwayyiṣah și Muḥayyiṣah: *„Iudeii se vor dezvinovăți în fața voastră prin cincizeci de jurăminte”*, ei au spus: *„Cum să primim, Trimis al lui Allah, jurămintele iudeilor?”*.[181] Profetul ﷺ a fost de acord cu ei în această privință.

De la Ibn ʿUmar se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Nu jurați pe părinții voștri, cel care jură pe Allah să spună adevărul, iar cel căruia i se jură pe Allah să se mulțumească, iar

---

181 Relatat de al-Bukhārī în al-Adab, capitolul despre cinstirea celui vârstnic (4/117), și de Muslim în al-Qasāmah, capitolul despre al-qasāmah (3/1292–1295), de la Rāfiʿ ibn Khadīj și Sahl ibn Abī Ḥathmah.

cel care nu se mulțumește cu jurământul pe Allah nu are legătură cu Allah". Relatat de Ibn Mājah cu lanț bun.[182]

În hadith, cuvintele *„Nu jurați"* folosesc lā cu valoare de interdicție; de aceea, verbul este la modul jusiv prin omiterea literei nūn. Ābā'ikum este pluralul lui ab, tată, și îi cuprinde pe tată și pe bunic, oricât de sus ar urca spița. Nu este îngăduit jurământul pe ei, fiindcă este asociere, după cum s-a explicat mai înainte.[183]

Cuvintele sale ﷺ *„Cel care jură pe Allah să spună adevărul, iar cel căruia i se jură pe Allah să se mulțumească"* cuprind două porunci:

Prima poruncă este pentru cel care jură: i s-a poruncit să fie sincer. Adevărul înseamnă a informa despre ceea ce corespunde realității; opusul său este minciuna, adică a informa despre ceea ce contrazice realitatea. *„Cel care jură pe Allah să spună adevărul"* înseamnă să fie sincer în jurământul său. Este oare o condiție ca acesta să corespundă realității sau este suficientă convingerea probabilă?

Răspunsul este că ajunge convingerea probabilă: el poate jura pe ceea ce socotește cel mai probabil, precum omul care i-a spus Profetului ﷺ: *„Pe Allah, între cele două câmpuri de lavă ale ei nu este o familie mai săracă decât a mea"*. Profetul ﷺ a primit vorbele sale.[184]

A doua poruncă este pentru cel căruia i se jură: i s-a poruncit să primească jurământul făcut înaintea sa. Dacă pui cele două porunci împreună, cea de-a doua se aplică atunci când cel care

182 Relatat de Ibn Mājah în al-Kaffārāt, capitolul „Cel căruia i se jură pe Allah să se mulțumească" (1/679). În az-Zawā'id s-a spus: „Transmițătorii lanțului său sunt demni de încredere". Al-Ḥāfiẓ l-a considerat bun în al-Fatḥ (11/536), iar șeicul și imamul Muḥammad ibn ʿAbd al-Wahhāb, Allah să aibă milă de el, l-a considerat și el bun. Șeicul Sulaymān, Allah să aibă milă de el, l-a declarat autentic potrivit condițiilor lui Muslim în at-Taysīr (p. 596).

183 p. 281.

184 Relatat de al-Bukhārī (1936) și de Muslim (1111), din relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

jură este sincer. Hadithul reunește o poruncă adresată celui care jură și una adresată celui căruia i se jură. Dacă cel care jură este sincer, acela căruia i se jură trebuie să se mulțumească.

Dacă se întreabă: *„Dacă este sincer, îl credem chiar dacă nu jură?"*

Răspundem: jurământul întărește spusele sale. Cuvintele sale *„Cel care nu se mulțumește nu are legătură cu Allah"* înseamnă: acela care nu se mulțumește cu jurământul pe Allah făcut înaintea sa nu are legătură cu Allah. Aceasta este o dezicere de el, arătând că a nu se mulțumi face parte dintre păcatele mari. Trebuie însă ținut seama de cele amintite. Am arătat că hadithul despre al-qasāmah dovedește că poți refuza să primești jurământul celui care nu este demn de încredere, tocmai fiindcă nu este demn de încredere. Dacă cineva îți jură spunând: *„Pe Allah, această geantă este din lemn"*, deși ea este din piele, îți este îngăduit să nu îi primești jurământul, fiindcă ești sigur că minte. Legea nu poruncește ceva care contrazice simțurile și realitatea; ea nu poruncește decât ceea ce rațiunea recunoaște ca bun și pentru care mărturisește că este corect și frumos. Chiar dacă uneori rațiunea nu cuprinde în ce măsură este bun lucrul poruncit de Lege, trebuie știut cu certitudine că Legea nu poruncește decât ceea ce este bun. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ﴾

Și cine este mai bun decât Allah în judecată pentru niște oameni care au certitudine?
[al-Mā'idah, 5:50]

. Dacă bunătatea vreunei judecăți a Legii îți pare neclară, învinuiește-te pe tine de neputință în înțelegere ori de neglijență. A învinui Legea nu este cu putință; ceea ce este transmis în mod autentic de la Allah și de la Trimisul Său este adevărul și cea mai bună judecată.

În acest capitol sunt câteva lecții

Lecțiile capitolului

Prima: interdicția de a jura pe părinți.

A doua: porunca adresată celui căruia i se jură pe Allah de a se mulțumi cu jurământul.

A treia: amenințarea celui care nu se mulțumește.

Prima: interdicția de a jura pe părinți, potrivit cuvintelor sale: *„Nu jurați pe părinții voștri”*. Interdicția indică faptul că acest lucru este oprit.

A doua: porunca adresată celui căruia i se jură pe Allah de a se mulțumi cu jurământul, potrivit cuvintelor sale: *„Iar cel căruia i se jură pe Allah să se mulțumească”*. Distincțiile referitoare la aceasta au fost explicate mai înainte.

A treia: amenințarea celui care nu se mulțumește, potrivit cuvintelor sale: *„Iar cel care nu se mulțumește nu are legătură cu Allah”*.

A patra — pe care autorul nu a menționat-o —: porunca adresată celui care jură de a spune adevărul. A spune adevărul este obligatoriu chiar și fără jurământ; atunci cum să nu fie obligatoriu când se jură?! S-a arătat mai înainte că acela care face un jurământ mincinos păcătuiește. Unii învățați au spus că acesta este jurământul cufundător în păcat (al-yamīn al-ghamūs).

Cât despre cel căruia i se jură, este el obligat să-l creadă sau nu? Situația se încadrează, în mod necesar, într-unul dintre următoarele cinci cazuri:

Primul: să știe că acela minte. Nimeni nu spune că ar fi obligat să-l creadă.

Al doilea: să fie mai probabil că acela minte. Nici în acest caz nu este obligat să-l creadă.

Al treilea: cele două posibilități să fie egale. În acest caz, este obligatoriu să-l creadă.

Al patrulea: să fie mai probabil că acela spune adevărul. Atunci este obligatoriu să fie crezut.

Al cincilea: să știe că acela spune adevărul. Atunci este obligatoriu să-l creadă.

Acestea privesc faptele care pot fi constatate prin simțuri. În ceea ce privește însă regulile Legii în judecarea litigiilor, el trebuie să accepte jurământul și să se supună consecințelor sale, deoarece aceasta ține de acceptarea hotărârii Legii, lucru obligatoriu.

44 „Ce a voit Allah și ai voit tu”

Capitol despre rostirea cuvintelor: „Ce a voit Allah și ai voit tu”

Legătura capitolului cu Cartea monoteismului
Rostirea cuvintelor *„Ce a voit Allah și ai voit tu”* ține de asocierea majoră sau de cea minoră. Dacă omul crede că persoana adăugată prin conjuncție este egală cu Allah, aceasta este asociere majoră. Dacă o consideră inferioară Lui, dar o asociază cu El în exprimare, aceasta este asociere minoră. Unii învățați au menționat, printre criteriile asocierii minore, că ceea ce constituie un mijloc care duce la asocierea majoră este asociere minoră.

De la Qutaylah se relatează că un iudeu a venit la Profet ﷺ și a spus: „Voi Îi asociați pe alții lui Allah: spuneți «Ce a voit Allah și ai voit tu» și spuneți «Pe Kaʿbah!». Profetul ﷺ le-a poruncit ca, atunci când vor să jure, să spună: «Pe Domnul Kaʿbei!» și să spună: «Ce a voit Allah, apoi ai voit tu»”. Relatat de al-Nasāʾī, care l-a declarat autentic.[185]

Cuvintele sale: *„Un iudeu”*. Iudeul este cel care se revendică de la Legea lui Mūsā, pacea fie asupra lui. Această denumire ar proveni din cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Cu adevărat, ne-am întors către Tine﴾ [al-Aʿrāf, 7:156], adică ne-am întors; sau din faptul că strămoșul lor se numea Yahūdhā, fiul lui Yaʿqūb, caz în care denumirea ar proveni din descendență. Potrivit primei explicații,

185 Relatat de imamul Aḥmad (6/371, 372); al-Nasāʾī, „Jurămintele”, capitolul despre jurământul pe Kaʿbah (7/6); al-Ṭaḥāwī, al-Mushkil (1/91, 357); al-Ḥākim (4/297), care l-a declarat autentic, iar al-Dhahabī a fost de acord cu el; al-Bayhaqī (3/216); și al-Mizzī, Tahdhīb al-kamāl (3/1694). Al-Ḥāfiẓ l-a declarat autentic în al-Iṣābah (4/389).

denumirea provine dintr-o faptă. Nu este exclus să provină din amândouă.

Cuvintele sale: *„Voi Îi asociați pe alții lui Allah”*, adică: voi, musulmanilor, cădeți în asociere.

Cuvintele sale: *„Ce a voit Allah și ai voit tu”*. Asocierea constă aici în faptul că a pus persoana adăugată prin conjuncție pe aceeași treaptă cu Cel căruia Îi este alăturată, Allah, Atotputernicul și Preamăritul, întrucât a folosit conjuncția wāw (*„și”*), care exprimă punerea pe aceeași treaptă.

Cuvintele sale: *„Pe Kaʿbah!”*. Asocierea constă aici în faptul că a jurat pe altceva decât pe Allah. Profetul ﷺ nu a respins cele spuse de iudeu, ci a poruncit corectarea acestei exprimări. Le-a poruncit ca, atunci când jură, să spună: *„Pe Domnul Kaʿbei!”*, astfel încât jurământul să fie pe Allah.

Le-a poruncit, de asemenea, să spună: *„Ce a voit Allah, apoi ai voit tu”*. Astfel, conjuncția thumma (*„apoi”*) stabilește ordinea dintre voința lui Allah și voința făpturii, iar formularea devine corectă. Prima exprimare este corectă deoarece jurământul a ajuns să fie pe Allah; a doua, deoarece folosește un cuvânt care arată că voința robului vine după voința lui Allah și că între ele nu există egalitate.

Din hadith se desprind următoarele:

1. Profetul ﷺ nu l-a mustrat pe iudeu, deși intenția vădită a acestuia era să-i critice și să-i învinovățească pe Profet ﷺ și pe companionii săi, deoarece ceea ce spusese era adevărat.

2. Este prescrisă întoarcerea la adevăr, chiar dacă persoana care atrage atenția asupra lui nu se numără printre adepții adevărului.

3. Când se schimbă un lucru, se cuvine să fie înlocuit cu unul apropiat de el. Profetul ﷺ le-a poruncit să spună: *„Pe Domnul Kaʿbei!”*, fără să spună: *„Jurați pe Allah”*, și le-a poruncit să spună: *„Ce a voit Allah, apoi ai voit tu”*.

O obiecție și răspunsul la ea

Obiecția este următoarea: cum se face că nimeni altcineva în afară de acest iudeu nu a atras atenția asupra acestei practici?

Răspunsul este că este posibil ca Trimisul ﷺ să nu o fi auzit și să nu fi știut despre ea.

Se poate spune însă: Allah știe; atunci cum de i-a lăsat să continue? Obiecția rămâne, dar răspunsul este că aceasta ține de asocierea minoră, nu de cea majoră. Înțelepciunea constă, așadar, în punerea la încercare a acestor iudei, care i-au criticat pe musulmani pentru această exprimare, deși ei înșiși comit asocierea majoră și nu își văd propriul cusur.

El relatează, de asemenea, de la Ibn ʿAbbās că un bărbat i-a spus Profetului ﷺ: „Ce a voit Allah și ai voit tu”. Atunci el a spus: „M-ai făcut un egal al lui Allah?! Spune, mai degrabă: «Ce a voit Allah singur»”.[186]

Cuvintele sale din hadithul lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi: *„Un bărbat i-a spus Profetului ﷺ”*. După cum reiese, el i-a vorbit Profetului ﷺ din prețuire și a pus lucrul respectiv la voia lui Allah și la voia Trimisului Său.

Cuvintele sale: *„M-ai făcut un egal al lui Allah?!”*. Întrebarea exprimă dezaprobarea și cuprinde și sensul mirării. Cine Îi atribuie Creatorului un egal a săvârșit un lucru de necrezut.

Nidd înseamnă un seamăn, un egal. Sensul este: m-ai pus pe aceeași treaptă cu El în această privință?!

Cuvintele sale: *„Spune, mai degrabă: «Ce a voit Allah singur»”*. Profetul ﷺ l-a îndrumat către exprimarea care îndepărtează asocierea de el. Nu l-a îndrumat să spună: *„Ce a voit Allah, apoi ai voit tu”*, pentru a închide orice cale care l-ar putea duce la asociere, chiar și una îndepărtată.

Din hadith se desprind următoarele:

1. Prețuirea Profetului ﷺ printr-o exprimare care presupune punerea lui pe aceeași treaptă cu Creatorul este asociere. Dacă omul crede în această egalitate, este asociere majoră; dacă crede că el este inferior Creatorului, este asociere minoră. Dacă aceasta

186 Menționat anterior, p. 31.

este asociere, atunci cum este cazul celui care Îi atribuie Trimisului ﷺ un drept care Îi aparține Creatorului?! Aceasta este mai grav, deoarece el ﷺ nu posedă nimic din însușirile proprii Stăpânirii divine. Dimpotrivă, poartă armură și arme, flămânzește, suferă, se îmbolnăvește și însetează, asemenea celorlalți oameni. Allah l-a ridicat însă deasupra oamenilor prin această măreață Lege care i-a fost revelată. Cel Preaînalt spune: ﴿Spune: Eu sunt doar un om asemenea vouă﴾. El este, așadar, om, iar firea sa omenească este întărită prin cuvintele:

﴿يوحى إلي أنما إلهكم إله واحد﴾

asemenea vouă

. Apoi, deosebirea dintre el și ceilalți oameni este arătată prin cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Mi se revelează că Dumnezeul vostru este un Dumnezeu Unic﴾ [al-Kahf, 18:110]. Fără îndoială, Allah i-a dăruit însușiri morale alese, prin care a atins desăvârșirea în toate privințele: i-a dăruit o răbdare măreață, noblețe și generozitate. Toate acestea rămân însă în limitele firii omenești. Ca ele să ajungă la însușirile proprii Stăpânirii divine este cu neputință. Cine pretinde aceasta a tăgăduit credința în Muḥammad ﷺ și în Cel care l-a trimis.

O, Allah, noi nu exagerăm în privința Trimisului, binecuvântarea și pacea fie asupra lui, ridicându-l la o treaptă pe care el însuși o respinge, și nici nu-i știrbim dreptul pe care suntem datori să i-l împlinim. Îi acordăm ceea ce i se cuvine și Îi cerem lui Allah să ne ajute să-i împlinim dreptul. Nu îl așezăm însă pe treapta Domnului, Atotputernicul și Preamăritul.

2. Răul trebuie dezaprobat chiar dacă este vorba despre un lucru care îl privește pe cel ce îl dezaprobă. Profetul ﷺ a spus: *„M-ai făcut un egal al lui Allah?!”*, deși omul făcuse aceasta din prețuire pentru Profet ﷺ. Prin urmare, dacă cineva se înclină în fața ta când te salută, ai obligația să dezaprobi acest lucru.

3. Buna chemare la Allah, Atotputernicul și Preamăritul, presupune să arăți ceea ce este îngăduit atunci când menționezi ceea ce este oprit. Când Profetul ﷺ i-a interzis să spună: *„Ce a voit Allah și ai voit tu”*, l-a îndrumat către ceea ce este îngăduit, spunându-i: *„Spune, mai degrabă: «Ce a voit Allah singur»”*.

Ibn Mājah relatează de la al-Ṭufayl, fratele ʿĀ’ishei din partea mamei, că a spus: „Am văzut în vis că am trecut pe lângă un grup de iudei și le-am spus: «Ce oameni de seamă ați fi, dacă nu ați spune: ʿUzayr este fiul lui Allah!» Ei au răspuns: «Și voi ați fi oameni de seamă, dacă nu ați spune: Ce a voit Allah și a voit Muḥammad». Apoi am trecut pe lângă un grup de creștini și le-am spus: «Ce oameni de seamă ați fi, dacă nu ați spune: Mesia este fiul lui Allah!». Ei au răspuns: «Ce oameni de seamă ați fi, dacă nu ați spune: Ce a voit Allah și a voit Muḥammad!» Când s-a făcut dimineață, le-am povestit visul celor cărora le-am povestit, apoi am venit la Profet ﷺ și i l-am istorisit. El a întrebat: «Ai povestit cuiva despre el?» Am răspuns: «Da». Atunci Profetul I-a adus laudă lui Allah și L-a preamărit, apoi a spus: «Acestea fiind spuse, Ṭufayl a văzut un vis pe care l-a povestit unora dintre voi. Voi ați rostit o expresie, iar cutare și cutare lucru mă împiedică să vă interzic să o spuneți. Nu spuneți, așadar: Ce a voit Allah și a voit Muḥammad, ci spuneți: Ce a voit Allah singur».”[187]

Cuvintele sale din hadithul lui al-Ṭufayl: *„Am văzut în vis că am trecut pe lângă un grup de iudei”*. Este vorba despre o vedenie în somn.

187 Relatat de Ibn Mājah, „Ispășirile”, capitolul despre interdicția de a spune: „Ce a voit Allah și ai voit tu” (1/685). Al-Būṣīrī a spus: „Transmițătorii lanțului sunt demni de încredere, potrivit condiției lui al-Bukhārī”. Ibn Mājah îl relatează pe calea lui Abū ʿAwānah al-Yashkurī. Acesta este susținut de Shuʿbah, în relatarea lui al-Dārimī (2/295) și a lui al-Khaṭīb, al-Mūḍiḥ (1/303); de Ḥammād ibn Salamah, în relatarea lui Aḥmad (5/72), a lui al-Ṭabarānī, al-Kabīr (8214), și a lui al-Mizzī, Tahdhīb al-kamāl (2/626, 627); precum și de Zayd ibn Abī Unaysah, în relatarea lui al-Ṭabarānī, al-Kabīr (8215). Sufyān ibn ʿUyaynah a relatat diferit: Aḥmad (5/393) și Ibn Mājah (1/685) îl redau pe calea sa, de la Ḥudhayfah ibn al-Yamān. La fel a relatat diferit Maʿmar ibn Rāshid: al-Ṭaḥāwī, al-Mushkil (1/90), îl redă pe calea sa de la Jābir ibn Samurah, Allah să fie mulțumit de ei. Al-Ḥāfiẓ a considerat preponderent că hadithul este relatat de al-Ṭufayl. Vezi Fatḥ al-bārī (11/540).

Cuvintele sale: *„Ca și cum”* (kaʾanna). Pronumele yāʾ este subiectul acestei particule, iar propoziția *„am trecut”* (ataytu) este predicatul ei.

Cuvintele sale: *„Pe lângă un grup”*. Nafar desemnează între trei și nouă persoane. Iudeii sunt adepții lui Mūsā.

Cuvintele sale: *„Ce oameni de seamă ați fi”*. Este o exprimare de laudă, asemenea cuvintelor: *„Aceștia sunt bărbați adevărați”*.

Cuvintele sale despre ʿUzayr. Acesta este un om drept, despre care iudeii au pretins că este fiul lui Allah. Aceasta se numără printre minciunile lor și este necredință vădită. Iudeii au multe cusururi, dar acesta a fost menționat în mod aparte, deoarece se numără printre cele mai grave și mai cunoscute ale lor.

Cuvintele sale: *„Ce a voit Allah și a voit Muḥammad”*. Aceasta este asociere minoră, deoarece companionii care au spus aceste cuvinte nu credeau, fără îndoială, că voința Trimisului ﷺ este egală cu voința lui Allah. Iudeii i-au criticat pentru punerea, în exprimare, a voinței Trimisului ﷺ pe aceeași treaptă cu voința lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, deși era grav ceea ce ei înșiși spuneau despre Allah, Preaînaltul și Mărețul.

Cuvintele sale: *„Spuneți: Mesia este fiul lui Allah”*. Este vorba despre ʿĪsā, fiul lui Maryam. El a fost numit al-Masīḥ în sensul de *„cel care atinge cu mâna”*: forma faʿīl are aici sensul formei fāʿil. Când atingea cu mâna un om cu o infirmitate, precum orbul din naștere sau leprosul, acesta se vindeca, cu îngăduința lui Allah.

Șeitan i-a amăgit pe creștini, iar ei au spus că el este fiul lui Allah, deoarece a venit pe lume fără tată. În Coran se spune: ﴿Și am suflat în ea din duhul Nostru﴾ [al-Anbiyāʾ, 21:91]. Ei au spus că el este o parte din Allah, întrucât Allah a pus duhul în relație cu Sine, iar acea parte ar fi fiul.

Potrivit opiniei preponderente la adepții Sunnei, duhul este o entitate subtilă, care intră în trup și sălășluiește în el, așa cum apa pătrunde în lutul uscat. De aceea, îngerul îl ia la moarte, este înfășurat într-un giulgiu și înălțat, iar omul îl vede la moartea sa. Opinia corectă este, așadar, că duhul este o entitate, chiar dacă unii spun că ar fi un atribut. Nu este așa. Este adevărat că viața este un atribut, însă duhul este o entitate. Acestor creștini le

spunem, prin urmare: Allah a pus duhul lui ʿĪsā în relație cu Sine, așa cum a pus în relație cu Sine Casa, moscheile, cămila și altele asemenea, pentru a le cinsti și a le arăta însemnătatea. Fără îndoială, ceea ce este pus în relație cu Allah dobândește cinste și măreție. Un poet spune chiar despre iubita sa:

Nu-mi spune decât: *„O, rob al ei!”*, / căci acesta este cel mai de cinste dintre numele mele.

Cuvintele sale: *„Când s-a făcut dimineață, le-am povestit visul celor cărora le-am povestit”*. Această exprimare urmărește să lase lucrul neprecizat, asemenea cuvintelor Celui Preaînalt: ﴿Și i-a acoperit din mare ceea ce i-a acoperit﴾ [Ṭā-Hā, 20:78]. Lăsarea unui lucru neprecizat poate arăta măreția lui, ca în versetul menționat, sau lipsa lui de însemnătate, în funcție de context, ori poate urmări un alt sens.

Cuvintele sale: *„Ai povestit cuiva despre el?”*. Profetul ﷺ a pus această întrebare deoarece dacă el ar fi răspuns: *„Nu am povestit nimănui”*, ne-am fi așteptat ca Trimisul, binecuvântarea și pacea fie asupra lui, să-i spună: *„Nu povesti nimănui”*. Aceasta este ceea ce reiese. Apoi i-ar fi explicat regula. Când el a spus însă că îl povestise deja, a devenit necesar ca lucrul să le fie explicat oamenilor în general. Când ceva s-a răspândit, trebuie să fie anunțată public lămurirea lui. Dacă, dimpotrivă, rămâne un lucru restrâns, sunt informați doar cei la care a ajuns vestea.

Cuvintele sale: *„I-a adus laudă lui Allah”*. Lauda (ḥamd) înseamnă a-L descrie pe Cel lăudat prin desăvârșire, cu iubire și preamărire.

Cuvintele sale: *„Și L-a preamărit”*, adică a repetat această descriere laudativă.

Cuvintele sale: *„Acestea fiind spuse”* (ammā baʿd). S-a explicat mai înainte că sensul lor este: *„Orice ar urma după”*, adică, după cele pe care le-am menționat, urmează cutare și cutare lucru.

Cuvintele sale: *„Cutare și cutare lucru mă împiedică”*. Adică îl împiedica sfiala, după cum apare într-o altă relatare. Nu era însă sfiala de a dezaproba neadevărul, ci aceea de a interzice expresia fără ca Allah să-i fi poruncit aceasta. Acesta este sensul în care trebuie înțeles acest cuvânt, dacă el a fost păstrat întocmai în

relatare: sfiala care îl împiedica nu era sfiala de a dezaproba, căci Trimisul ﷺ nu se sfiește în privința adevărului. Era sfiala de a dezaproba un lucru devenit obișnuit pe buzele oamenilor și cu care ei se deprinseseră, înainte să i se fi poruncit să-l dezaprobe. Așa a fost cu vinul: oamenii au continuat să-l bea până când a fost interzis în sura al-Mā'idah. Câtă vreme nu i se poruncise să-l interzică, Trimisul ﷺ a păstrat tăcerea. Când atenția a fost atrasă asupra acestei exprimări prin dezaprobarea acelor iudei și creștini, el ﷺ a considerat necesar să o dezaprobe, deoarece rostirea ei atrăgea învinuirea asupra musulmanilor.

Cuvintele sale: *„Spuneți: «Ce a voit Allah singur»"*. Le-a interzis ceea ce este oprit și le-a arătat ceea ce este îngăduit.

Învățămintele capitolului

Prima: cunoașterea de către iudei a asocierii minore.

A doua: perspicacitatea omului atunci când are o înclinație părtinitoare.

Învățămintele capitolului

Prima: cunoașterea de către iudei a asocierii minore, potrivit cuvintelor sale: *„Voi Îi asociați pe alții lui Allah"*.

A doua: perspicacitatea omului atunci când are o înclinație părtinitoare. Adică, atunci când are o asemenea înclinație, el înțelege un lucru, chiar dacă el însuși săvârșește ceva asemănător sau mai grav. Iudeii, de pildă, i-au criticat pe musulmani pentru cuvintele: *„Ce a voit Allah și ai voit tu"*, în timp ce ei spun ceva mai grav: *„'Uzayr este fiul lui Allah"* și Îi atribuie lui Allah Cel Preaînalt lipsuri și cusururi.

La fel procedează unii dintre cei care urmează orbește: înțeleg textele după cum le convine înclinației lor și le atribuie sensuri pe care ele nu le pot cuprinde. Tot astfel, unii contemporani atribuie textelor sensuri pe care acestea nu le pot cuprinde, pentru a le potrivi cu descoperirile științei moderne din medicină, astronomie

și alte domenii. Pentru nimic din toate acestea omul nu merită laudă. Omul trebuie să înțeleagă textele așa cum sunt, iar înțelegerea lui să le urmeze; nu să supună textele propriei înțelegeri sau credințe. De aceea se spune: *„Întemeiază-te pe dovezi, apoi formează-ți convingerea; nu îți forma convingerea, apoi căuta dovezi”*. Dacă îți formezi mai întâi convingerea și abia apoi cauți dovezi, convingerea te poate împinge să răstălmăcești textele după ceea ce crezi. Aceasta se vede în toate religiile și doctrinele care se împotrivesc celor cu care a venit Trimisul, binecuvântarea și pacea fie asupra lui: adepții lor răstălmăcesc aceste texte pentru a le potrivi cu propriile poziții. În concluzie, când omul are o înclinație părtinitoare, atribuie textelor sensuri pe care ele nu le pot cuprinde, ca să se potrivească înclinației sale.

A treia: cuvintele sale ﷺ: „M-ai făcut un egal al lui Allah?!”. Atunci cum este cazul celui care a spus: „Nu am la cine să caut adăpost în afară de tine…” și cele două versuri care urmează?

A treia: cuvintele sale ﷺ: *„M-ai făcut un egal al lui Allah?!”*. Este vorba despre exprimarea: *„Ce a voit Allah și ai voit tu”*.

Prin cuvintele: *„Atunci cum este cazul celui care a spus: «Nu am la cine să caut adăpost în afară de tine…» și cele două versuri care urmează?”*, el, Allah să aibă milă de el, trimite la versuri ale lui al-Būṣīrī din cunoscutul poem al-Burdah, în care acesta spune:

O, cel mai nobil dintre făpturi, nu am la cine să caut adăpost /
în afară de tine, când se abate nenorocirea ce îi cuprinde pe toți.
Dacă, în Ziua Întoarcerii, nu îmi vei lua mâna, / iertându-mă,
atunci spune: *„Vai de alunecarea piciorului!”* / Căci din
generozitatea ta sunt lumea aceasta și cealaltă, / iar din științele
tale face parte știința Tablei și a Calamului.

Aceasta este culmea necredinței și a exagerării: nu I-a mai lăsat lui Allah nimic. Cinstea Profetului ﷺ constă în faptul că este robul lui Allah și Trimisul Său, nu doar în faptul că este Muḥammad, fiul lui ʿAbd Allāh.

A patra: aceasta nu este asociere majoră, potrivit cuvintelor sale: „Cutare și cutare lucru mă împiedică”.

A patra: aceasta nu este asociere majoră, potrivit cuvintelor sale: *„Cutare și cutare lucru mă împiedică”*. Dacă ar fi fost asociere majoră, nimic nu l-ar fi împiedicat să o dezaprobe.

A cincea: visul bun este una dintre formele revelației.

A cincea: visul bun este una dintre formele revelației. Aceasta se desprinde din hadithul lui al-Ṭufayl și din cuvintele Profetului ﷺ: *„Visul bun este una dintre cele patruzeci și șase de părți ale profeției”*.[188] Aceasta corespunde realității revelației primite de Profet ﷺ, deoarece începutul revelației a constat în vise bune, din Rabīʿ al-Awwal până în Ramaḍān, adică șase luni. Raportate la restul perioadei revelației, ele reprezintă una dintre patruzeci și șase de părți, deoarece revelația a durat douăzeci și trei de ani, fiind precedată de șase luni.

Visul bun este cel care cuprinde un bine și se arată în mod coerent, nefiind o învălmășeală de vise.

188 Relatat de al-Bukhārī, „Tâlcuirea viselor”, capitolul despre cătușe în vis (4/303), și Muslim, „Visele” (4/1773), de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

Cât despre visele învălmășite, acestea sunt confuze și lipsite de coerență, asemenea celui pe care un bărbat i l-a povestit Profetului ﷺ, spunând: *„Am văzut că mi se tăiase capul, iar eu am început să alerg după el”*. Profetul ﷺ i-a spus: *„Nu le povesti oamenilor cum Șeitan se joacă cu tine în somn”*.[189] De cele mai multe ori, visele neplăcute vin de la Șeitan. Allah Cel Preaînalt spune:

﴿إنما النجوى من الشيطان ليحزن الذين آمنوا وليس بضارهم شيئًا إلا بإذن الله﴾

Șoaptele tainice sunt numai de la Șeitan, ca să-i întristeze pe cei care cred. El nu le poate face niciun rău decât cu îngăduința lui Allah
[al-Mujādilah, 58:10]

. De aceea, Profetul ﷺ l-a îndrumat pe cel care vede un vis neplăcut să scuipe ușor spre stânga sau să sufle ușor de trei ori și să spună: *„Caut adăpost la Allah de răul lui Șeitan și de răul celor pe care le-am văzut”*, să se întoarcă pe cealaltă parte și să nu povestească nimănui.[190] Într-o altă relatare: *„I-a poruncit să facă abluțiunea și să se roage”*.[191]

189 Relatat de Muslim, „Visele”, capitolul despre faptul că omul nu povestește cum Șeitan se joacă cu el în somn (4/1776), de la Jābir, Allah să fie mulțumit de el.

190 Hadithul lui Abū Saʿīd al-Khudrī, Allah să fie mulțumit de el, în care se spune: „…Iar dacă vede altceva, care îi displace, aceasta vine de la Șeitan. Să nu o povestească nimănui, iar ea nu-i va face rău”. Relatat de al-Bukhārī, „Tâlcuirea viselor”, capitolul despre faptul că visul vine de la Allah (4/296). Și hadithul lui Jābir, Allah să fie mulțumit de el, potrivit căruia Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Dacă vreunul dintre voi vede un vis care îi displace, să scuipe spre stânga de trei ori, să caute adăpost de Șeitan de trei ori și să se întoarcă de pe partea pe care stătea”. Relatat de Muslim (4/1773).

191 Hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, în care se spune: „…Cine vede un lucru care îi displace să nu-l povestească nimănui, ci să se ridice și să se roage”. Relatat de al-Bukhārī, „Tâlcuirea viselor”, capitolul despre cătușe în vis (4/303).

A șasea: visul poate fi un prilej pentru prescrierea unor reguli.

A șasea: visul poate fi un prilej pentru prescrierea unor reguli. Un exemplu este visul lui Ibrāhīm, binecuvântarea și pacea fie asupra lui, în care îl sacrifica pe fiul său; un altul este acest hadith. Tot astfel, Profetul ﷺ a confirmat visul lui ʿAbd Allāh ibn Zayd despre chemarea la rugăciune, spunând: *„Acesta este un vis adevărat”*.[192] Abū Bakr, Allah să fie mulțumit de el, a confirmat și visul celui care l-a văzut pe Thābit ibn Qays ibn Shammās. Acesta i-a spus celui care îl văzuse: *„Veți găsi armura mea sub o oală, iar lângă ea este un cal care se zbenguie”*. Când s-a făcut dimineață, omul a mers la Khālid ibn al-Walīd și i-a povestit. S-au dus la locul respectiv și au văzut armura sub oală, iar calul era lângă ea.[193] Abū Bakr a îndeplinit atunci dispoziția testamentară a lui Thābit, deoarece existau indicii care îi dovedeau veridicitatea. Dacă visul ar indica însă ceva potrivnic Legii, nu i s-ar da nicio valoare și nu ar fi luat în seamă, deoarece nu ar fi un vis bun.

192 Relatat de Aḥmad (4/43); Abū Dāwūd, „Rugăciunea”, capitolul despre felul chemării la rugăciune (1/337); al-Tirmidhī, care a redat sfârșitul relatării fără descrierea chemării la rugăciune (1/336) și a spus: „Bun, autentic”; precum și Ibn Mājah, „Chemarea la rugăciune”, capitolul despre începutul chemării la rugăciune. Al-Nawawī a spus în al-Majmūʿ (3/76): „Abū Dāwūd l-a relatat cu un lanț autentic, iar al-Tirmidhī a relatat o parte din el pe calea lui Abū Dāwūd”.

193 Al-Haythamī l-a inclus în Majmaʿ al-zawā'id (9/321) și a spus: „L-a relatat al-Ṭabarānī, iar transmițătorii lui sunt dintre transmițătorii al-Ṣaḥīḥ”.

45 Interdicția de a ocărî timpul

Ocărârea înseamnă insulta, înfățișarea într-o lumină urâtă, blamul și altele asemenea.

Al-dahr înseamnă timpul, vremea.

Ocărârea timpului se împarte în trei categorii:

Prima: omul să urmărească doar să descrie un fapt, fără a învinui. Aceasta este îngăduită, de pildă când spune: *„Ne-a obosit căldura puternică a acestei zile”* sau frigul ei și altele asemenea. Faptele sunt judecate după intenții, iar o asemenea exprimare poate fi o simplă descriere a unui fapt. În această categorie intră cuvintele lui Lūț, binecuvântarea și pacea fie asupra lui: ﴿Aceasta este o zi grea﴾ [Hūd, 11:77].

A doua: să ocărască timpul considerând că el este cel care acționează, de pildă crezând, când îl ocărăște, că timpul este cel care întoarce lucrurile spre bine și spre rău. Aceasta este asociere majoră, deoarece a crezut că alături de Allah există un creator, atribuind întâmplările altcuiva în afară de Allah. Cine crede că alături de Allah există un creator este necredincios, după cum este necredincios cel care crede că alături de Allah există o divinitate ce merită să fie adorată.

A treia: să ocărască timpul fără a crede că el este cel care acționează. Dimpotrivă, crede că Allah este Cel care acționează, dar ocărăște timpul fiindcă în el s-a petrecut lucrul care îi displace. Aceasta este oprită, fără a ajunge la treapta asocierii. Este o nechibzuință a minții și o rătăcire în religie, deoarece, în realitate, ocara se întoarce împotriva lui Allah, Preaslăvitul. Allah Cel Preaînalt este Cel care rânduiește timpul și în el se petrece binele sau răul pe care El îl voiește; timpul nu este cel care acționează. Această ocară nu îl scoate însă pe om din credință, deoarece el nu L-a ocărât direct pe Allah Cel Preaînalt.

Cuvintele sale: *„Îl ofensează pe Allah”*. Ofensa nu presupune neapărat un prejudiciu. Omul este deranjat de ceea ce aude sau vede urât, fără ca aceasta să-i producă un prejudiciu. Îl deranjează un miros neplăcut, precum cel de ceapă sau usturoi, fără ca acesta să-i producă un prejudiciu. De aceea, Allah a afirmat ofensa în Coran. Cel Preaînalt spune:

﴿إن الذين يؤذون الله ورسوله لعنهم الله في الدنيا والآخرة وأعد لهم عذابًا مهينًا﴾

Pe cei care Îl ofensează pe Allah și pe Trimisul Său, Allah i-a blestemat în această lume și în Viața de Apoi și le-a pregătit o pedeapsă umilitoare
[al-Aḥzāb, 33:57]

. Iar în hadithul qudsī: *„Fiul lui Ādam Mă ofensează: ocărăște timpul, iar Eu sunt timpul; Eu fac să alterneze noaptea și ziua”*.[194] Allah a negat însă că ceva I-ar putea aduce vreun prejudiciu. Cel Preaînalt spune: ﴿Ei nu-I vor putea face lui Allah niciun rău﴾ [Āl ʿImrān, 3:176]. Iar în hadithul qudsī: *„O, robi ai Mei, voi nu veți putea ajunge să-Mi faceți rău, astfel încât să-Mi dăunați”*.[195] Relatat de Muslim.

Și cuvintele lui Allah Cel Preaînalt:

194 Va urma, p. 316.

195 Relatat de Muslim, „Bunătatea și legăturile de rudenie”, capitolul despre interzicerea nedreptății (4/1994), de la Abū Dharr Jundub ibn Junādah, Allah să fie mulțumit de el.

﴿وقالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا وما يهلكنا إلا الدهر...﴾

Ei spun: Nu există decât viața noastră din această lume: murim și trăim și numai timpul ne nimicește...

, până la sfârșitul versetului.[196]

Cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وقالوا ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا﴾

Ei spun: Nu există decât viața noastră din această lume: murim și trăim

. Sunt vizați politeiștii care împărtășesc concepția ad-duhriyyah. În adjectivul de apartenență, forma corectă are vocala u la litera dāl, fiind unul dintre cazurile în care vocala se schimbă. Sensul este: nu există viață și existență în afară de aceasta; nu există Viață de Apoi. Unii mor, iar alții trăiesc; acesta moare și este îngropat, iar altul se naște și trăiește. Ei spun că sunt doar pântece care aduc pe lume și pământ care înghite, fără nimic în afară de acestea.

Cuvintele Sale: ﴿Și numai timpul ne nimicește﴾. Adică, potrivit lor, pieirea noastră nu se produce prin porunca și hotărârea lui Allah, ci prin trecerea anilor, pentru cel a cărui viață este lungă, și prin boli, griji și necazuri, pentru cel a cărui viață este scurtă. Așadar, în concepția lor, cel care îi nimicește este timpul.

Cuvintele Sale: ﴿Ei nu au nicio știință despre aceasta﴾. Particula mā este de negație, iar ʿilm (*„știință”*) este subiectul nominal, al cărui predicat, lahum (*„ei au”*), îl precedă. Negația este

196 Sura al-Jāthiyah, versetul 24.

întărită prin min, ceea ce îi dă un sens general: ei nu au nicio știință, nici puțină, nici multă. Dimpotrivă, știința și certitudinea contrazic ceea ce spun ei.

Cuvintele Sale: ﴿Ei nu fac decât să presupună﴾. Particula in este aici de negație, fiind urmată de illā (*„decât”*). Sensul este: ei nu fac decât să presupună.

Aici, presupunerea (ẓann) are sensul de închipuire. Presupunerea lor nu se sprijină pe o dovadă care să facă lucrul probabil, ci este o simplă închipuire, lipsită de temei. Ei nu au, așadar, nicio dovadă. Aceasta arată că ẓann poate fi folosit cu sensul de închipuire, dar este folosit și cu sensul de știință și certitudine, precum în cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Cei care au certitudinea că Îl vor întâlni pe Domnul lor﴾ [al-Baqarah, 2:46].

Răspunsul la afirmațiile lor este următorul:
Mai întâi, afirmația lor:

﴿ما هي إلا حياتنا الدنيا نموت ونحيا﴾

Nu există decât viața noastră din această lume: murim și trăim

. Aceasta este respinsă atât de dovezile transmise, cât și de rațiune.

În ceea ce privește dovezile transmise, Cartea și Sunna arată că Viața de Apoi există și că este obligatorie credința în Ziua de Apoi, precum și faptul că robii vor avea o altă viață în afară de această viață lumească. Celelalte Cărți cerești afirmă și întăresc, de asemenea, aceasta.
În ceea ce privește rațiunea, Allah le-a impus oamenilor Islamul, chemarea la el și lupta pentru înălțarea Cuvântului lui Allah, cu tot ceea ce aceasta presupune în privința îngăduirii sângelui, averilor, femeilor și urmașilor. Nu este rațional ca, după toate acestea, oamenii să ajungă doar țărână, fără înviere, fără viață, fără răsplată și fără pedeapsă. Înțelepciunea lui Allah nu îngăduie aceasta. Cel Preaînalt spune:

﴿إن الذي فرض عليك القرآن لرادك إلى معاد﴾

Cel care ți-a impus Coranul te va aduce înapoi la un loc de întoarcere

[al-Qaṣaṣ, 28:85]

. Adică Acela care ți-a revelat Coranul și a impus punerea lui în practică și chemarea la el te va readuce, în mod necesar, la un loc de întoarcere, unde vei primi răsplata cuvenită, așa cum o va primi fiecare om la care a ajuns chemarea.

În al doilea rând, afirmația lor: ﴾Și numai timpul ne nimicește﴿, adică doar trecerea vremii.

Aceasta este respinsă atât de dovezile transmise, cât și de ceea ce se constată prin simțuri.

În ceea ce privește dovezile transmise, Cartea și Sunna arată că dăruirea vieții și aducerea morții sunt în Mâna lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul. Allah Cel Preaînalt spune: ﴾El dă viață și aduce moartea, iar la El veți fi întorși﴿ [Yūnus, 10:56]. Iar despre ʿĪsā, binecuvântarea și pacea fie asupra lui, a spus: ﴾Și îi aduc la viață pe cei morți, cu îngăduința lui Allah﴿ [Āl ʿImrān, 3:49].

În ceea ce privește ceea ce se constată prin simțuri, știm că unii rămân în viață mulți ani, precum Nūḥ, pacea fie asupra lui, și alții, fără ca timpul să-i fi nimicit. Vedem însă copii care mor în prima lună de la naștere și tineri care mor în puterea tinereții. Așadar, timpul nu este cel care le aduce moartea.

Legătura versetului cu acest capitol

Versetul menționează atribuirea întâmplărilor timpului. Cine le atribuie timpului va ajunge să-l ocărască atunci când în el se petrece ceva care îi displace.

În al-Ṣaḥīḥ, de la Abū Hurayrah, potrivit căruia Profetul ﷺ a spus: „Allah Cel Preaînalt a spus: Fiul lui Ādam Mă ofensează, ocărăște timpul, iar Eu sunt timpul; Eu fac să alterneze noaptea și ziua”.[197]

Cuvintele sale: *„În al-Ṣaḥīḥ, de la Abū Hurayrah…”* și cele care urmează. Acest hadith este numit hadith qudsī, ilāhī sau rabbānī: orice relatare pe care Profetul ﷺ o transmite de la Domnul său, Atotputernicul și Preamăritul. El a fost discutat mai înainte în capitolul despre meritul monoteismului și păcatele pe care le ispășește vol. I, p. 101.

Cuvintele sale: *„Allah Cel Preaînalt a spus”*. Taʿālā derivă din noțiunea de înălțime. Această formă arată că El, Mărețul și Preaînaltul, este mai presus de orice lipsă și josnicie. El este mai presus prin Ființa și Atributele Sale. Acest cuvânt este mai puternic decât ʿalā (*„S-a înălțat”*), deoarece cuprinde sensul de a fi cu totul mai presus și fără legătură cu cele pe care le spun cei care întrec măsura.

Cuvintele Sale: *„Fiul lui Ādam Mă ofensează”*, adică Îmi aduce o ofensă. Faptul că Allah este ofensat este afirmat și avem obligația să-l afirmăm, deoarece Allah l-a afirmat despre Sine. Noi nu Îl cunoaștem pe Allah mai bine decât Se cunoaște El Însuși. Aceasta nu este însă asemenea ofensei aduse unei făpturi, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿ليس كمثله شيء وهو السميع البصير﴾

Nu este nimic asemenea Lui, iar El este Cel care aude totul, Cel care vede totul

[al-Shūrā, 42:11]

. În acest verset, negația precedă afirmația, pentru ca afirmația să ajungă la o inimă lipsită de închipuirea asemănării. Astfel,

197 Relatat de al-Bukhārī, „Tâlcuirea Coranului”, tâlcuirea surei al-Jāthiyah (3/291), și Muslim, „Buna-cuviință”, capitolul despre interdicția de a ocărî timpul (4/1762).

afirmația este înțeleasă într-un mod vrednic de El, Cel Preaînalt: El nu are seamăn în Atributele Sale, după cum nu are seamăn în Ființa Sa. Nimic din ceea ce Allah a spus despre Sine nu admite posibilitatea asemănării cu făpturile. Dacă posibilitatea unei asemenea asemănări ar fi admisibilă în Cuvântul Său, Preaslăvitul, și în cuvintele Trimisului Său privitoare la felul în care S-a descris, ar fi admisibilă și posibilitatea necredinței în Cuvântul Său și în cuvintele Trimisului Său.

Cuvintele Sale: *„Fiul lui Ādam"* îi cuprind atât pe bărbați, cât și pe femei. Ādam este părintele omenirii. Allah Cel Preaînalt l-a creat din lut, l-a plăsmuit, a suflat în el din duhul Său, le-a poruncit îngerilor să se prosterneze înaintea lui și l-a învățat toate numele.

Să știi că este regretabil că există o concepție rătăcitoare și necredincioasă: aceea că oamenii provin dintr-o maimuță, nu din lut, apoi au evoluat până au ajuns în starea de acum și că, odată cu trecerea anilor, ar putea evolua până să devină îngeri. Fără îndoială, această afirmație este necredință și o tăgăduire vădită a Coranului. Avem obligația să o dezaprobăm cu hotărâre și să nu o acceptăm în manualele școlare. Celui care susține această concepție i se spune: *„Dimpotrivă, tu ești o maimuță cu chip de om, iar cazul tău este asemenea celor spuse de poet:"*

Când ne amintim de Ādam și de faptele lui, / de cum și-a măritat cele două fiice cu cei doi fii, în desfrânare, / înțelegem că făpturile sunt din urmașii unui desfrânat / și că toți oamenii își au obârșia în adulter.

Un învățat i-a răspuns astfel: *„Tocmai ai recunoscut că ești născut din adulter. Mărturisirea ta împotriva propriei persoane este acceptată, dar împotriva altora nu este acceptată. Cazul tău este asemenea celor spuse de poet:"*

Tot astfel, mărturisirea omului îl obligă pe el însuși, / dar în privința altuia nu are valoare, după cum a venit Legea noastră.

În realitate, mă doare însă că asemenea lucruri se află la îndemâna tinerilor noștri. Unii oameni le-au primit ca pe ceva posibil, deși nu cuprind decât neadevăr, minciună și o insinuare

strecurată printre musulmani, prin punerea la îndoială a celor spuse de Allah despre crearea lui Ādam și a urmașilor săi.

Trebuie să ne ferim și de expresia *„gândire islamică”*. Prin ea, facem din Islam un ansamblu de idei care pot fi acceptate sau respinse. Acesta este un mare pericol, introdus printre noi de dușmanii Islamului fără să ne dăm seama. Islamul este o Lege de la Allah, nu gândirea unei făpturi.

Cuvintele Sale: *„Ocărăște timpul”*. Propoziția arată cauza ofensei sau o explică: prin faptul că ocărăște timpul, adică îl insultă, îl înfățișează ca urât, îl învinuiește și poate chiar îl blestemă — Allah să ne ferească —, omul Îl ofensează pe Allah. Al-dahr înseamnă timpul, vremea, iar categoriile ocărârii timpului au fost explicate mai înainte.

Cuvintele Sale: *„Iar Eu sunt timpul”*, adică: Eu sunt Cel care cârmuiește și rânduiește timpul, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وتلك الأيام نداولها بين الناس﴾

Aceste zile le facem să se succeadă între oameni
[Āl ʿImrān, 3:140]

și cuvintelor din hadith: *„Eu fac să alterneze noaptea și ziua”*. Noaptea și ziua alcătuiesc timpul. Nu se spune că Allah ar fi timpul însuși. Cine spune aceasta Îl face pe Creator făptură, iar pe Cel care face să alterneze (muqallib, cu vocala i la lām), ceva care este făcut să alterneze (muqallab, cu vocala a la lām).

Dacă se întreabă: *„Oare folosirea sensului figurat nu este exclusă în Cuvântul lui Allah, în cuvintele Trimisului Său și în limbă?”*

Răspunsul este că expresia este folosită în sens propriu, potrivit înțelesului arătat de context și de indicii. Aici, în vorbire este subînțeles un cuvânt: *„Eu sunt Cel care face să alterneze timpul”*, deoarece El a explicat aceasta spunând: *„Eu fac să alterneze noaptea și ziua”*. Noaptea și ziua alcătuiesc timpul. Rațiunea nu poate face din Creatorul care acționează făptura asupra căreia se acționează, nici din Cel care face să alterneze ceva chiar lucrul făcut să alterneze.

Astfel înțelegi greșeala celui care a spus că al-Dahr se numără printre Numele lui Allah, precum Ibn Ḥazm, Allah să aibă milă de el, care a spus: *„Al-Dahr se numără printre Numele lui Allah”*. Aceasta arată neatenție față de sensul acestui hadith și față de principiul privitor la Numele lui Allah. În ceea ce privește sensul hadithului, cei care ocărau timpul nu urmăreau să-L ocărască pe Allah, ci urmăreau să ocărască vremea. Prin al-dahr, ei înțelegeau timpul.

Cât despre principiul privitor la Numele lui Allah, acestea trebuie să fie cele mai frumoase, adică să atingă desăvârșirea frumuseții. Numele trebuie să cuprindă un atribut și un înțeles care să fie cele mai alese dintre atributele și înțelesurile indicate de acel cuvânt. De aceea, nu vei găsi niciodată printre Numele lui Allah Cel Preaînalt un nume nederivat, lipsit de un asemenea înțeles descriptiv. Un astfel de nume nu cuprinde un înțeles care să fie mai frumos sau mai puțin frumos, pe când toate Numele lui Allah sunt cele mai frumoase. Rezultă, în mod necesar, că ele indică înțelesuri. Al-dahr este unul dintre numele timpului și nu are alt înțeles decât acela de a numi timpul. Prin urmare, este exclus să fie un Nume al lui Allah Cel Preaînalt, din două motive:

Primul: contextul hadithului respinge categoric această interpretare.

Al doilea: Numele lui Allah sunt cele mai frumoase, iar al-dahr este un nume nederivat care nu cuprinde alt înțeles decât acela de a numi vremurile.

El nu cuprinde, așadar, un înțeles care să poată fi descris drept cel mai frumos. Prin urmare, nu se numără printre Numele lui Allah Cel Preaînalt, ci înseamnă timpul. Cel care face să alterneze timpul este însă Allah. De aceea a spus: *„Eu fac să alterneze noaptea și ziua”*.

Cuvintele Sale: *„Eu fac să alterneze noaptea și ziua”* se referă la ele însele și la cele care se petrec în ele. Noaptea și ziua trec de la lungime la scurtime și la egalitate, iar întâmplările se schimbă în fiecare oră, zi, săptămână, lună și an. Cel Preaînalt spune:

﴿قل اللهم مالك الملك تؤتي الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير إنك على كل شيء قدير﴾

Spune: O, Allah, Stăpân al stăpânirii! Tu dai stăpânirea cui voiești și iei stăpânirea de la cine voiești; îl înalți pe cine voiești și îl umilești pe cine voiești. În Mâna Ta este binele. Tu ai putere asupra tuturor lucrurilor

[Āl ʿImrān, 3:26]

. Acesta este un lucru vădit. În această alternare există o înțelepciune care ni se poate arăta sau nu, deoarece înțelepciunea lui Allah este mai cuprinzătoare decât pot cuprinde mințile noastre. Însăși manifestarea stăpânirii lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, și a puterii Sale depline ține de înțelepciunea Sa, pentru ca omul să se teamă de Cel care are această stăpânire și putere, să-L implore cu smerenie și să caute adăpost la El.

Într-o altă relatare: „Nu ocărâți timpul, căci Allah este timpul”.[198]

Cuvintele sale: *„Într-o altă relatare: «Nu ocărâți timpul, căci Allah este timpul»”*. Folosul acestei relatări este că exprimă în mod explicit interdicția de a ocărî timpul.

Cuvintele sale: *„Căci Allah este timpul”*. Într-un exemplar apare: *„Căci timpul este Allah”*. Forma corectă este: *„Căci Allah este timpul”*.

198 Relatată de Muslim în același loc (4/1763).

Cuvintele sale: *„Căci Allah este timpul”* înseamnă: Allah este Cel care cârmuiește și rânduiește timpul. Aceasta este motivarea interdicției. Elocvența Cuvântului lui Allah și a cuvintelor Trimisului Său se arată și în însoțirea regulii de cauza ei: pentru a lămuri înțelepciunea, pentru a spori liniștea sufletească și pentru ca acea cauză să se poată aplica și altor cazuri, atunci când ceea ce este motivat este o regulă. Acestea sunt trei foloase ale însoțirii regulii de cauza ei.

Învățămintele capitolului

Prima: interdicția de a ocărî timpul.

A doua: numirea acestui lucru drept ofensă adusă lui Allah.

A treia: reflecția asupra cuvintelor: „Căci Allah este timpul”.

A patra: omul poate fi un ocărâtor chiar dacă nu a urmărit aceasta în inima sa.

Învățămintele capitolului

Prima: interdicția de a ocărî timpul, potrivit cuvintelor sale: *„Nu ocărâți timpul”*.

A doua: numirea acestui lucru drept ofensă adusă lui Allah. Ea se desprinde din cuvintele Sale: *„Fiul lui Ādam Mă ofensează”*.

A treia: reflecția asupra cuvintelor: *„Căci Allah este timpul”*. Dacă reflectăm asupra lor, înțelegem că sensul este că Allah face să alterneze timpul și îl rânduiește, nu că Allah ar fi timpul însuși. Aceasta a fost explicată mai înainte.

A patra: omul poate fi un ocărâtor chiar dacă nu a urmărit aceasta în inima sa. Ea se desprinde din cuvintele Sale: *„Fiul lui Ādam Mă ofensează: ocărăște timpul”*, fără să fie menționată o intenție. Dacă șeicul s-ar fi exprimat spunând că omul poate să-L ofenseze pe Allah fără a fi urmărit aceasta, ar fi fost mai limpede

și mai corect, deoarece Allah a spus explicit: *„Ocărăște timpul”*, iar o faptă nu îi este atribuită decât celui care a urmărit să o facă.

Șeicul, Allah să aibă milă de el, nu a menționat unele învățăminte, printre care tâlcuirea versetului din sura al-Jāthiyah, discutată mai înainte.

46 Titluri care Îi aparțin numai lui Allah

Capitol despre luarea titlului de „Judecător al judecătorilor” și a altora asemenea

Cuvintele sale: *„Capitol despre luarea titlului de «Judecător al judecătorilor»”*. Adică omul își dă singur acest nume sau acceptă să fie numit astfel de altcineva.

Cuvintele sale: *„Judecător al judecătorilor”*. Qāḍī înseamnă cel care judecă, iar al-quḍāh înseamnă judecătorii. Articolul al are un sens general.

Sensul este luarea numelui de *„Cârmuitor al cârmuitorilor”* și a altora asemenea, precum *„Rege al regilor”*, *„Sultan al sultanilor”* și altele care indică putere și autoritate. Judecătorul îmbină caracterul obligatoriu al hotărârii cu emiterea unei opinii juridice, spre deosebire de muftiu, care nu impune. De aceea se spune că judecătorul îmbină mărturia, impunerea hotărârii și emiterea unei opinii juridice. El mărturisește că această hotărâre este hotărârea lui Allah și că partea în favoarea căreia s-a judecat are dreptate față de partea împotriva căreia s-a judecat. El emite și o opinie juridică, adică face cunoscută hotărârea lui Allah și Legea Sa, și le impune celor două părți hotărârea dată.

Legătura capitolului cu Cartea monoteismului

Cel care își ia acest nume se pune alături de Allah într-o privință care I se cuvine numai lui Allah. Nimeni nu merită să fie Judecător al judecătorilor, Cârmuitor al cârmuitorilor sau Rege al regilor în afară de Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul. Allah este Judecătorul deasupra oricărui judecător; Lui Îi aparține hotărârea și la El se întorc toate lucrurile, după cum Allah a menționat în Coran.

S-a explicat mai înainte că hotărârea lui Allah se împarte în două categorii:

1. Hotărârea universală.

2. Hotărârea legiferată.

Hotărârea universală se împlinește în mod necesar și privește atât lucrurile pe care Allah le iubește, cât și pe cele pe care le detestă. Cel Preaînalt spune:

﴿وقضينا إلى بني إسرائيل في الكتاب لتفسدن في الأرض مرتين﴾

Le-am făcut cunoscut fiilor lui Isrā'īl, în Carte: Veți răspândi stricăciunea pe pământ de două ori

[al-Isrā', 17:4]

. Aceasta este o hotărâre universală privitoare la ceva pe care Allah îl detestă, deoarece Allah nu iubește stricăciunea pe pământ și nu-i iubește pe cei care o răspândesc. Această hotărâre universală se împlinește în mod necesar și nimic nu i se poate împotrivi.

A doua categorie, hotărârea legiferată, este asemenea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وقضى ربك ألا تعبدوا إلا إياه وبالوالدين إحسانًا﴾

Domnul tău a poruncit să nu-L adorați decât pe El și să vă purtați cu bunătate față de părinți

[al-Isrā', 17:23]

. Hotărârea legiferată nu presupune că lucrul hotărât se va împlini în mod necesar: se poate împlini sau nu. Ea privește însă lucrurile pe care Allah le iubește. Aceasta a fost discutată mai înainte.

Dacă întrebi: *„Dacă determinăm termenul «judecători», limitându-l la un anumit grup, la o anumită țară sau la o anumită perioadă, spunând, de pildă: «Judecător al judecătorilor în*

jurisprudență», «Judecător al judecătorilor Regatului Arabiei Saudite», «Judecător al judecătorilor Egiptului» sau «al Levantului» și altele asemenea, este aceasta îngăduit?"

Răspunsul este că aceasta este îngăduit, deoarece titlul este limitat. Se știe că judecata lui Allah nu este limitată, astfel că, în acest caz, nu există o punere pe aceeași treaptă cu Allah, Atotputernicul și Preamăritul. Cu toate acestea, nu se cuvine ca omul să-și ia acest titlu sau să fie numit astfel, chiar dacă este îngăduit. Sufletul poate deveni greu de stăpânit când omul simte că este descris drept judecător al judecătorilor dintr-o anumită regiune. Îl pot cuprinde admirația de sine și amăgirea, până într-atât încât să nu mai accepte adevărul atunci când acesta îi contrazice părerea. Aceasta este o chestiune însemnată și periculoasă, dacă îl duce pe om la admirația propriei păreri, până când consideră că ceilalți sunt obligați să o urmeze. Este un mare pericol. Prin urmare, chiar dacă spunem că titlul este îngăduit, nu se cuvine ca el să-l accepte ca nume sau descriere a sa și nici să fie numit astfel. Dacă este limitat la o anumită perioadă, la un anumit loc ori la ceva asemănător, spunem că este îngăduit, dar este mai bine să nu fie folosit. Dacă însă este limitat la o anumită ramură a cunoașterii, ar fi îngăduit?!

Limitarea ar presupune să fie îngăduit. Dacă este însă limitat la fiqh, spunându-se: *„Învățatul învățaților în fiqh"*, și considerăm că fiqh cuprinde atât fundamentele religiei, cât și ramurile ei, potrivit cuvintelor Trimisului ﷺ: *„Celui căruia Allah îi voiește binele îi dă înțelegere în religie"*,[199] atunci sensul devine foarte larg. Ar însemna că toți oamenii se întorc la el în privința Legii. Am o rezervă față de aceasta și este mai bine să ne ferim de ea. Dacă titlul este limitat la un trib, este îngăduit. Chiar și atunci trebuie însă să se țină seama de cel descris, pentru a nu se amăgi și a nu se admira pe sine. De aceea, Profetul ﷺ i-a spus celui care lăuda

199 Relatat de al-Bukhārī, „Știința", capitolul „Cel căruia Allah îi voiește binele" (1/42), și Muslim, „Dania obligatorie", capitolul despre interdicția cerșitului (2/718), de la Muʿāwiyah, Allah să fie mulțumit de el.

pe cineva: *„I-ai tăiat gâtul tovarășului tău”*.[200]

Cât despre numirea cu titlul de *„Shaykh al-Islām”*, de pildă: *„Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah”* sau *„Shaykh al-Islām Muḥammad ibn ʿAbd al-Wahhāb”*, dacă se înțelege că este șeicul absolut la care se raportează Islamul, aceasta nu este corect. Abū Bakr, Allah să fie mulțumit de el, ar fi mai îndreptățit la această descriere, deoarece este cel mai bun dintre oameni după profeți. Dacă însă se urmărește prin ea faptul că a înnoit religia și a avut o contribuție bună în apărarea ei, nu este nicio problemă în folosirea titlului.

Cât despre numirea cu titlul de *„imam”*, aceasta este mult mai ușoară decât numirea cu titlul de *„Shaykh al-Islām”*, deoarece Profetul ﷺ l-a numit imam pe cel care conduce rugăciunea în moschee, chiar dacă alături de el nu sunt decât două persoane. Trebuie însă atrasă atenția că titlul de imam nu se folosește cu ușurință decât pentru cel care este un model și are adepți, precum imamul Aḥmad, al-Bukhārī, Muslim și alții care au avut o contribuție în Islam. A-l descrie pe om prin ceva ce nu merită nedreptățește comunitatea. Dacă omul își închipuie că acesta este imam și acela este imam, adevăratul imam își pierde însemnătatea în ochii lui. Poetul a spus:

Nu vezi că sabia își pierde din preț / când se spune că sabia taie mai bine decât toiagul?

La fel sunt și titlurile *„Āyat Allāh”* (*„Semnul lui Allah”*), *„Ḥujjat Allāh”* (*„Dovada lui Allah”*) și *„Ḥujjat al-Islām”* (*„Dovada Islamului”*). Acestea sunt titluri apărute ulterior, care nu se cuvin, deoarece numai trimișii sunt dovada lui Allah în fața robilor Săi.

Cât despre *„Semnul lui Allah”*, dacă se urmărește sensul general, nu este nicio laudă în el, deoarece orice lucru este un semn al lui Allah, după cum s-a spus:

În orice lucru este un semn al Lui, / care arată că El este Unul.

Dacă se urmărește sensul particular, anume că acest om ar fi un semn ieșit din comun, de cele mai multe ori aceasta este o

200 Relatat de al-Bukhārī, „Buna-cuviință”, capitolul despre lauda reciprocă dezaprobată (4/102), și Muslim, „Ascetismul”, capitolul despre interdicția laudei (4/2296), de la Abū Bakrah, Allah să fie mulțumit de el.

exagerare. Exprimarea corectă este să se spună: *„învățat”*, *„muftiu”*, *„judecător”*, *„cârmuitor”* sau *„imam”*, pentru cel care merită aceasta.

În al-Ṣaḥīḥ, de la Abū Hurayrah, potrivit căruia Profetul ﷺ a spus: „Cel mai înjosit nume înaintea lui Allah este al unui om care s-a numit «Rege al regilor». Nu este Stăpân decât Allah”.[201]

Cuvintele sale: *„În al-Ṣaḥīḥ”*. Vezi discutarea acestei exprimări vol. I, p. 192.

Cuvintele sale: *„Cel mai înjosit nume”*, adică cel mai josnic. Prin nume este avut în vedere cel care îl poartă. Cel mai înjosit înaintea lui Allah este, așadar, omul care se numește *„Rege al regilor”*, deoarece se pune pe o treaptă înaltă. Regii sunt cea mai înaltă categorie dintre oameni în privința autorității, iar el își așază treapta deasupra treptei lor. Aceasta nu I se cuvine decât lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul. De aceea, a fost pedepsit prin contrariul a ceea ce urmărea: a ajuns cel mai înjosit nume înaintea lui Allah. El urmărea să se înalțe chiar deasupra regilor, dar a fost umilit. De aceea, cele mai iubite nume înaintea lui Allah sunt cele care arată smerenia și supunerea, precum ʿAbd Allāh și ʿAbd al-Raḥmān, iar cel mai detestat este cel care arată tirania, autoritatea și trufia.

Cuvintele sale: *„Nu este Stăpân decât Allah”*. Adică nimeni nu este, în adevăr, Stăpân cu stăpânire absolută în afară de Allah Cel Preaînalt. De asemenea, nu este Rege decât Allah, Atotputernicul și Preamăritul. De aceea, versetul din al-Fātiḥah a venit în două lecturi: ﴿Stăpân al Zilei Judecății﴾ și ﴿Rege al Zilei Judecății﴾ [al-Fātiḥah, 1:4], pentru a îmbina stăpânirea cu autoritatea deplină. El, Preaslăvitul, este Rege și Stăpân: Rege cu autoritate, măreție și cuvânt care se împlinește, și Stăpân care dispune de întreaga Sa împărăție și o cârmuiește.

---

201 Relatat de al-Bukhārī, „Buna-cuviință”, capitolul despre cele mai detestate nume înaintea lui Allah Cel Preaînalt (4/129), și Muslim, „Buna-cuviință”, capitolul despre interdicția numirii cu titlul de „Rege al regilor” (3/1688).

Lui Allah Îi aparțin creația, stăpânirea și cârmuirea. Nu este creator în afară de Allah, nu este cârmuitor în afară de Allah și nu este stăpân în afară de Allah. Cel Preaînalt spune:

﴿هل من خالق غير الله يرزقكم من السماء والأرض﴾

Există vreun creator în afară de Allah care vă dă cele necesare din cer și de pe pământ?
[Fāțir, 35:3]

. Întrebarea are sens de negație și cuprinde și o provocare: dacă l-ați găsit, aduceți-l! Cel Preaînalt spune și: ﴾Domnul tău este Creatorul, Atoateștiutorul﴿ [al-Ḥijr, 15:86]. Aici există întărire și restrângere a sensului, ceea ce dovedește că numai El creează. Cel Preaînalt spune:

﴿إن الذين تدعون من دون الله لن يخلقوا ذبابًا ولو اجتمعوا له﴾

Cei pe care îi chemați în afară de Allah nu vor crea nici măcar o muscă, chiar dacă s-ar aduna pentru aceasta
[al-Ḥajj, 22:73]

. Alladhīna (*„cei pe care”*) este un pronume relativ care îi cuprinde pe toți cei chemați în afară de Allah: ﴾Nu vor crea nici măcar o muscă﴿. Această exprimare urmărește să întărească sensul, iar ceea ce este exprimat astfel nu are un sens implicit legat de numărul mare sau mic.

Cel Preaînalt spune: ﴿Binecuvântat este Cel în Mâna căruia se află stăpânirea﴾ [al-Mulk, 67:1] și: ﴿Spune: O, Allah, Stăpân al stăpânirii﴾ [Āl ʿImrān, 3:26]. Aceasta dovedește că numai Lui Îi aparține stăpânirea. Cel Preaînalt spune:

﴿قل من يرزقكم من السماء والأرض أمّن يملك السمع والأبصار ومن يخرج الحي من الميت ويخرج الميت من الحي ومن يدبر الأمر فسيقولون الله﴾

Spune: Cine vă dă cele necesare din cer și de pe pământ? Cine stăpânește auzul și văzul? Cine scoate viul din mort și scoate mortul din viu? Cine cârmuiește lucrurile? Ei vor spune: Allah
[Yūnus, 10:31]

. Și Cel Preaînalt spune:

﴿قل من بيده ملكوت كل شيء وهو يجير ولا يجار عليه إن كنتم تعلمون سيقولون لله﴾

Spune: În Mâna cui se află stăpânirea tuturor lucrurilor? Cine ocrotește și împotriva cui nimeni nu poate ocroti, dacă știți? Ei vor spune: A lui Allah
[al-Muʾminūn, 23:88–89]

.

Sufyān a spus: „Precum Shāhān shāh”.

Cuvintele sale: *„Sufyān — adică Ibn ʿUyaynah — a spus: «Precum Shāhān shāh»”.* Aceasta este în limba persană. Shāhān este un plural cu sensul de *„regi”*, iar shāh este un singular cu sensul de *„rege”*. Ordinea literală este *„regilor rege”*, adică *„rege al*

regilor”, deoarece în persană complementul genitival precedă termenul de care depinde.

Într-o altă relatare: „Omul care stârnește cel mai mult mânia lui Allah în Ziua Învierii și cel mai josnic”.[202]

Cuvintele sale: *„Într-o altă relatare: «Omul care stârnește cel mai mult mânia lui Allah în Ziua Învierii și cel mai josnic»”*. Aghyaẓ derivă din ghayẓ, care înseamnă mânie. Adică lucrul care stârnește cel mai mult mânia lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, și cel mai josnic este acest nume. Dacă el este o cauză a mâniei lui Allah și este josnic, numirea cu el se numără printre păcatele majore.

Cuvântul aghyaẓ afirmă pentru Allah, Atotputernicul și Preamăritul, atributul ghayẓ. Este un atribut vrednic de Allah, asemenea celorlalte Atribute. După cum reiese, el exprimă o mânie mai puternică decât ghaḍab.

Cuvântul akhnaʿ înseamnă: cel mai înjosit.

Învățămintele capitolului

Prima: interdicția de a lua numele de „Rege al regilor”.

A doua: ceea ce are același sens are aceeași regulă, după cum a spus Sufyān.

A treia: luarea aminte la asprimea avertizării în această privință și în cele asemănătoare, chiar când se știe sigur că inima nu a urmărit sensul titlului.

202 Relatat de Muslim, „Buna-cuviință”, capitolul despre interdicția numirii cu titlul de „Rege al regilor” (3/1688).

Învățămintele capitolului
Prima: interdicția de a lua numele de *„Rege al regilor”*. Ea se desprinde din cuvintele Trimisului ﷺ: *„Cel mai înjosit nume înaintea lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, este al unui om care s-a numit «Rege al regilor»”*. Autorul spune: *„Interdicția de a lua numele...”*. În Lege, interdicția nu se deduce numai din forma gramaticală bine cunoscută. Dacă un lucru este blamat, dacă este ocărât cel care îl face sau apare ceva asemănător, aceasta indică și interdicția. Forma gramaticală a interdicției este verbul la imperfect precedat de lā prohibitiv, precum: *„Nu face!”*. Dacă există însă blam, amenințare sau ceva asemănător, aceasta cuprinde interdicția și ceva în plus.

A doua: ceea ce are același sens are aceeași regulă, după cum a spus Sufyān. Au același sens titlurile de *„Judecător al judecătorilor”*, *„Cârmuitor al cârmuitorilor”* și Shāhān shāh în persană.

A treia: luarea aminte la asprimea avertizării în această privință și în cele asemănătoare, chiar când se știe sigur că inima nu a urmărit sensul titlului. Adică nu a urmărit să afirme că el este Rege al regilor sau Judecător al judecătorilor, fiindcă știe că există cineva cu stăpânire mai întinsă și judecată mai înțeleaptă. Dacă numim pe cineva *„Judecător al judecătorilor”* sau *„Cârmuitor al cârmuitorilor”*, deși nu este astfel, ci se numără printre cei mai neștiutori judecători și cei mai slabi cârmuitori, îmbinăm două lucruri: minciuna și folosirea unei expresii interzise. Dacă însă este cel mai învățat om al vremii sale ori al locului său și judecata este încredințată lui, chiar dacă afirmația corespunde realității, ea rămâne interzisă, deși inima nu a urmărit sensul titlului.

A patra: înțelegerea faptului că aceasta este pentru Allah, Preaslăvitul.

A patra: înțelegerea faptului că aceasta este pentru Allah, Preaslăvitul. Ea se desprinde din cuvintele sale: *„Nu este Stăpân decât Allah”*. Trimisul ﷺ a arătat cauza: *„Nu este Stăpân decât*

Allah”. Cum să spui atunci *„Rege al regilor”*, când nu este Stăpân decât Allah, Atotputernicul și Preamăritul?!

Deosebirea dintre rege și stăpân

Nu orice rege este stăpân și nu orice stăpân este rege. Un om poate fi rege fără ca puterea de a cârmui să fie în mâna lui. Un om poate fi și stăpân, dispunând numai de ceea ce deține. Regele este cel care deține autoritatea deplină; poate avea și dreptul de a dispune, fiind astfel rege și stăpân, sau poate să nu-l aibă, fiind rege fără a fi stăpân. Stăpânul este cel care are dreptul să dispună de un anumit lucru, precum stăpânul unei case, al unei mașini și altele asemenea. Acesta nu este rege, adică nu are autoritate generală.

Din hadith se mai desprind următoarele:

1. Afirmarea pentru Allah, Atotputernicul și Preamăritul, a atributului ghayẓ și a faptului că acesta are grade, potrivit cuvântului aghyaẓ, care este o formă de comparativ-superlativ.

2. Înțelepciunea Trimisului ﷺ în predare. După ce a arătat că acesta este cel mai înjosit nume și cel care stârnește cel mai mult mânia, a indicat cauza: *„Nu este Stăpân decât Allah”*. Acesta este unul dintre cele mai bune moduri de a preda și de a se exprima. De aceea, oricine îi învață pe oameni ar trebui să însoțească regulile de dovezi din Lege sau de cauze recunoscute, care aduc liniște sufletelor. Ibn al-Qayyim a spus:

Știința este cunoașterea călăuzirii prin dovada ei; / ea și urmarea oarbă nu sunt deopotrivă.

Știința înseamnă, așadar, să legi regulile de dovezile lor transmise sau raționale. Dovezile transmise sunt cele din Carte, din Sunna sau din consens, iar cele raționale sunt cauzele recunoscute de Lege.

47 Respectarea Numelor lui Allah

Capitol despre respectarea Numelor lui Allah... și cele care urmează

Numele lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, sunt cele cu care El S-a numit pe Sine sau cu care L-a numit Trimisul Său ﷺ. Am discutat despre ele mai înainte în multe locuri, printre care următoarele:

Sunt Numele lui Allah sinonime sau au înțelesuri distincte? Am spus că, în privința indicării Ființei, sunt sinonime, deoarece indică o singură Ființă: Allah, Atotputernicul și Preamăritul. În privința înțelesului și a Atributului pe care le cuprind, au înțelesuri distincte, chiar dacă unul poate indica, prin implicație necesară, ceea ce cuprinde altul. De pildă, al-Khallāq (*„Creatorul”*) indică și știința cuprinsă în Numele al-ʿAlīm (*„Atoateștiutorul”*), însă prin implicație necesară, precum și puterea cuprinsă în Numele al-Qadīr (*„Atotputernicul”*), tot prin implicație necesară.

În al doilea rând: Numele lui Allah sunt derivate sau nederivate? Adică indică numai Ființa ori atât Ființa, cât și Atributul?

Răspunsul: indică atât Ființa, cât și Atributul. Numele noastre urmăresc însă doar să desemneze persoana. Cineva poate fi numit Muḥammad, deși se numără printre oamenii care merită cea mai aspră mustrare, și poate fi numit ʿAbd Allāh, deși se numără printre cei mai păcătoși robi ai lui Allah.

Numele lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, numele Trimisului ﷺ, numele Coranului, numele Zilei de Apoi și altele asemenea sunt însă nume care cuprind însușiri.

În al treilea rând: unele dintre Numele lui Allah ne sunt cunoscute, iar altele nu ne sunt cunoscute. Dovada este cuvântul Trimisului ﷺ în hadithul autentic despre rugăciunea de cerere la

necaz: *„O, Allah, Te rog prin fiecare Nume al Tău cu care Te-ai numit pe Tine, pe care l-ai revelat în Cartea Ta, pe care l-ai învățat pe vreuna dintre făpturile Tale sau pe care l-ai păstrat doar pentru Tine în știința Nevăzutului: să faci din Coranul măreț primăvara inimii mele…”*.[203] Se știe că nimeni nu cunoaște ceea ce Allah a păstrat numai în știința Sa.

În al patrulea rând: Numele lui Allah sunt limitate la un anumit număr?

Răspunsul: nu sunt limitate. Despre aceasta, precum și despre răspunsul privitor la cuvintele Profetului ﷺ: *„Allah are nouăzeci și nouă de Nume; cine le cuprinde va intra în Paradis”*, s-a discutat mai înainte.[204]

În al cincilea rând: aceste nouăzeci și nouă de Nume nu au fost precizate, ci ne-a fost lăsat nouă să cercetăm până când le găsim pe cele nouăzeci și nouă.[205] Aceasta ține de înțelepciunea neprecizării lor: să cercetăm până când ajungem la acest scop. Există și alte exemple asemănătoare: Allah a ascuns Noaptea Destinului, ceasul împlinirii rugăciunilor de cerere din ziua de vineri și ceasul împlinirii lor din timpul nopții, pentru ca oamenii să stăruie în căutare.

În al șaselea rând: cuprinderea acestor nouăzeci și nouă de Nume, de care este legată intrarea în Paradis, nu înseamnă doar să le scrii pe foi și apoi să le repeți până le memorezi. Sensul este următorul:

Mai întâi: cunoașterea deplină a formulării lor.

În al doilea rând: înțelegerea înțelesurilor lor.

În al treilea rând: adorarea lui Allah potrivit celor cerute de ele. Aceasta are două laturi:

203 Menționat anterior, p. 247.

204 Menționat anterior, p. 247.

205 Pentru identificarea lor, vezi al-Qawāʿid al-muthlā, a comentatorului, Allah să-l păzească.

Prima latură: să-L chemi pe Allah prin ele, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿ولله الأسماء الحسنى فادعوه بها﴾

Ale lui Allah sunt cele mai frumoase Nume; așadar, chemați-L prin ele

[al-Aʿrāf, 7:180]

. Le faci, astfel, un mijloc pentru obținerea celor cerute și alegi Numele potrivit cererii tale. Când ceri iertare, spui: *„O, Iertătorule!”*. Nu este potrivit să spui: *„O, Cel aspru la pedeapsă, iartă-mă!”*. Aceasta seamănă mai degrabă cu batjocura. În schimb, spui: *„Ferește-mă de pedeapsa Ta”*.

A doua latură: să cauți, prin adorarea ta, ceea ce cer aceste Nume. Numele al-Raḥīm implică îndurarea; fă, așadar, fapta bună care atrage îndurarea lui Allah. Numele al-Ghafūr implică iertarea; fă, așadar, ceea ce este un motiv pentru iertarea păcatelor tale. Acesta este sensul cuprinderii lor. În acest fel, ea este vrednică să fie un preț pentru intrarea în Paradis. Acest preț nu reprezintă însă o contraprestație, ci o cauză: faptele bune sunt o cauză a intrării în Paradis, nu un echivalent oferit în schimbul lui. De aceea, s-au transmis în hadithul autentic cuvintele Profetului ﷺ: *„Nimeni nu va intra în Paradis prin fapta sa”*. Ei au întrebat: *„Nici tu, o, Trimis al lui Allah?!”*. El a răspuns: *„Nici eu, decât dacă Allah mă acoperă cu îndurarea Sa”*.[206]

206 Relatat de al-Bukhārī, „Înduioșarea inimilor”, capitolul despre cumpătare și statornicie (4/184), și Muslim, „Ipocriții”, capitolul despre faptul că nimeni nu va intra în Paradis prin fapta sa (4/2169), de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

Nu te amăgi, frate, prin faptele tale și nu te admira pe tine însuți, spunând: *„Am făcut cutare și cutare și voi intra în Paradis”*. Cel Preaînalt spune:

﴿يمنون عليك أن أسلموا قل لا تمنوا علي إسلامكم بل الله يمن عليكم أن هداكم للإيمان﴾

Ei socotesc că ți-au făcut o favoare prin faptul că au îmbrățișat Islamul. Spune: Nu socotiți Islamul vostru o favoare făcută mie! Dimpotrivă, Allah v-a făcut o favoare prin faptul că v-a călăuzit către credință
[al-Ḥujurāt, 49:17]

. Aceasta privește felul în care ne raportăm noi la propriile fapte: trebuie să recunoaștem favoarea și harul lui Allah față de noi. În privința răsplății însă, Cel Preaînalt spune: ﴾Răsplata binelui poate fi alta decât binele?﴿ [al-Raḥmān, 55:60]. Credem, așadar, că Allah Cel Preaînalt răsplătește binele cu bine.

În al șaptelea rând: prin indicarea deopotrivă a Ființei și a Atributului, Numele lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, indică întregul concept (muṭābaqah). Indicarea numai a Ființei sau numai a Atributului este indicarea unei părți (taḍammun), iar indicarea unui lucru exterior conceptului este implicație necesară (iltizām).

De pildă, al-Khallāq indică împreună Ființa, adică Domnul, Atotputernicul și Preamăritul, și Atributul, adică actul de a crea, prin indicarea întregului concept. Indică numai Ființa sau numai Atributul prin indicarea unei părți și indică puterea și știința prin implicație necesară.

În al optulea rând: credința în Numele lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, nu este deplină decât prin trei lucruri, atunci când Numele este tranzitiv: credința că acel Nume este un Nume al lui Allah, credința în Atributul pe care îl cuprinde și credința în efectul și consecința pe care le cuprinde. Credința în al-ʿAlīm, de pildă, nu este deplină până când nu credem că al-ʿAlīm se numără

printre Numele lui Allah, că El are Atributul științei cuprins în acest Nume și că urmarea acestuia este că El cunoaște toate lucrurile. Dacă Numele nu este tranzitiv, credem că se numără printre Numele lui Allah și în Atributul pe care îl cuprinde.
În al nouălea rând: unele dintre Numele lui Allah Îi sunt proprii numai Lui, precum Allah, al-Raḥmān, Domnul lumilor și altele asemenea. Altele nu Îi sunt proprii numai Lui, precum al-Raḥīm, al-Samīʿ și al-ʿAlīm. Cel Preaînalt spune:

﴿إنا خلقنا الإنسان من نطفة أمشاج نبتليه فجعلناه سميعًا بصيرًا﴾

Noi l-am creat pe om dintr-o picătură amestecată, ca să-l punem la încercare, și l-am făcut să audă și să vadă
[al-Insān, 76:2]

. Iar despre Profet ﷺ, Cel Preaînalt a spus: ﴿Față de credincioși este blând și îndurător﴾ [al-Tawbah, 9:128].

Cuvintele sale: *„Capitol despre respectarea Numelor lui Allah”*. Adică obligația de a respecta Numele lui Allah, deoarece respectarea lor înseamnă respectarea lui Allah și ține de preamărirea Lui. De aceea, nimeni nu este numit cu un Nume care Îi este propriu numai lui Allah. Numele lui Allah se împart în două categorii:

Prima: ceea ce nu I se potrivește decât lui Allah. Nimeni altcineva nu este numit astfel, iar dacă i s-a dat un asemenea nume, schimbarea lui este obligatorie. De pildă: Allah, al-Raḥmān, Domnul lumilor și altele asemenea.

A doua categorie: ceea ce poate fi folosit și pentru altcineva în afară de Allah, precum al-Raḥīm, al-Samīʿ și al-Baṣīr. Dacă se urmărește Atributul, numirea cu acel nume este interzisă. Dacă nu se urmărește Atributul, numirea este îngăduită, ca simplu nume propriu.

De la Abū Shurayḥ se relatează că purta kunyah Abū al-Ḥakam. Profetul ﷺ i-a spus: „Allah este Judecătorul și Lui Îi aparține judecata”. El a spus: „Când oamenii mei au o neînțelegere, vin la mine. Eu judec între ei, iar amândouă părțile sunt mulțumite”. Profetul a spus: „Ce frumos este acest lucru! Ce copii ai?”. Am răspuns: „Shurayḥ, Muslim și ʿAbd Allāh”. El a întrebat: „Care dintre ei este cel mai mare?”. Am răspuns: „Shurayḥ”. El a spus: „Atunci tu ești Abū Shurayḥ”. Relatat de Abū Dāwūd și de alții.[207]

Cuvintele sale: *„De la Abū Shurayḥ”*. Acesta este Hāniʾ ibn Yazīd al-Kindī, care a venit la Profet ﷺ într-o delegație, împreună cu oamenii săi.

Cuvintele sale: *„Purta kunyah Abū al-Ḥakam”*, adică era chemat astfel. Kunyah este numele care începe cu *„tată”*, *„mamă”*, *„frate”*, *„unchi din partea tatălui”* sau *„unchi din partea mamei”*. Poate fi o laudă, ca în acest hadith, sau un blam, precum Abū Jahl. Poate proveni din însoțirea și legătura cu un anumit lucru, precum Abū Hurayrah, ori poate fi doar un nume propriu, precum Abū Bakr, Allah să fie mulțumit de el, și Abū al-ʿAbbās, Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, care nu avea copii.

Cuvintele sale: *„Allah este Judecătorul și Lui Îi aparține judecata”*. *„Este Judecătorul”* înseamnă că El este Cel îndreptățit să-i judece pe robii Săi și Cel care îi judecă în fapt, după cum arată cuvintele: *„Și Lui Îi aparține judecata”*.

207 Relatat de al-Bukhārī în al-Tārīkh al-kabīr (8/227) și al-Adab al-mufrad (811); Abū Dāwūd, „Buna-cuviință”, capitolul despre schimbarea numelui urât (5/240); al-Nasāʾī, „Judecata”, capitolul despre alegerea unui om care să judece între ei (8/226); al-Dūlābī, al-Kunā (1/74); și al-Bayhaqī (10/145), de la Yazīd ibn al-Miqdām ibn Shurayḥ, de la tatăl său, al-Miqdām, de la bunicul său, Shurayḥ, de la tatăl acestuia, Hāniʾ ibn Yazīd, Abū Shurayḥ. Relatat și de Ibn Saʿd (6/49) și al-Ḥākim (4/279), pe calea lui Qays ibn al-Rabīʿ, în a cărui evaluare drept demn de încredere există dezacord. Al-Albānī a declarat hadithul autentic în al-Irwāʾ (8/237) și în comentariile sale la al-Mishkāh (4766), spunând: „Lanțul său este bun”.

Cuvintele sale: *„Și Lui Îi aparține judecata”*. Predicatul este un grup prepozițional antepus. Antepunerea predicatului exprimă restrângerea sensului, astfel că judecata se întoarce numai la Allah.

Judecata lui Allah se împarte în două categorii:
Prima: judecata universală. Pe aceasta nimeni nu o poate respinge. Un exemplu se află în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿فلن أبرح الأرض حتى يأذن لي أبي أو يحكم الله لي وهو خير الحاكمين﴾

Nu voi părăsi acest pământ până când tatăl meu nu-mi va îngădui sau Allah nu va hotărî pentru mine, iar El este Cel mai bun dintre judecători
[Yūsuf, 12:80]

.
A doua categorie: judecata legiferată. În raport cu ea, oamenii se împart în două categorii: credincios și necredincios. Cine o acceptă și judecă potrivit ei este credincios, iar cine nu o acceptă și nu judecă potrivit ei este necredincios. Un exemplu se află în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وما اختلفتم فيه من شيء فحكمه إلى الله﴾

Oricare ar fi lucrul asupra căruia aveți neînțelegeri, judecata lui Îi aparține lui Allah
[al-Shūrā, 42:10]

. Cât despre cuvintele: ﴾Oare nu este Allah Cel mai înțelept dintre judecători?﴿ [al-Tīn, 95:8] și:

﴿ومن أحسن من الله حكمًا لقوم يوقنون﴾

Cine are o judecată mai bună decât Allah pentru un popor care are certitudine?
[al-Mā'idah, 5:50]

, acestea cuprind atât judecata universală, cât și pe cea legiferată. Totuși, din al doilea verset reiese că este avută în vedere judecata legiferată, deoarece contextul privește această judecată. Judecata legiferată este legată de iubire, mulțumire, dezaprobare și mânie, pe când cea universală cuprinde orice lucru. Hadithul dovedește că al-Ḥakam se numără printre Numele Celui Preaînalt.

Cât despre al-ʿAdl, s-a transmis de la un companion că a spus: *„Allah este un Judecător drept"*. Nu cunosc însă, în această privință, un hadith atribuit Profetului. Fără îndoială, cuvintele Celui Preaînalt: ﴾Cine are o judecată mai bună decât Allah?﴿ [al-Mā'idah, 5:50] cuprind dreptatea; mai mult, cuprind dreptatea și ceva în plus.

Cuvintele sale: *„El a spus: «Când oamenii mei au o neînțelegere, vin la mine»"*. Aceasta explică de ce era numit Abū al-Ḥakam.

Cuvintele sale: *„Ce frumos este acest lucru!"*. Ele se referă la împăcarea făcută între oamenii săi, nu la numirea cu acest nume, deoarece Profetul ﷺ l-a schimbat.

Cuvintele sale: *„Shurayḥ, Muslim și ʿAbd Allāh"*. După cum reiese, nu avea decât acești trei copii, deoarece cuvântul walad în arabă îi cuprinde atât pe băieți, cât și pe fete. Dacă ar fi avut fiice, le-ar fi enumerat.

Cuvintele sale: *„Atunci tu ești Abū Shurayḥ"*. Profetul ﷺ l-a schimbat din două motive:

Primul: al-Ḥakam este Allah. Astfel, când i se spune: *„O, Abū al-Ḥakam!"*, este ca și cum i s-ar spune: *„O, tată al lui Allah!"*.

Al doilea: numele folosit drept kunyah pentru acest bărbat avea în vedere înțelesul atributului, anume judecata. Prin aceasta, a ajuns să corespundă Numelui lui Allah. Nu era un simplu nume propriu, ci un nume propriu care cuprindea acel înțeles, ceea ce îl punea în această privință alături de Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul. De aceea, Profetul ﷺ i-a dat o kunyah potrivită.

Învățămintele capitolului

Prima: respectarea Numelor și Atributelor lui Allah, chiar dacă sensul numelui nu a fost urmărit.

Învățămintele capitolului

Prima: respectarea Numelor și Atributelor lui Allah, chiar dacă sensul numelui nu a fost urmărit. Cuvintele sale: *„Chiar dacă sensul numelui nu a fost urmărit”*. Am o rezervă față de aceasta, deoarece, dacă sensul nu a fost urmărit, numirea este îngăduită, cu excepția folosirii unui nume care nu I se potrivește decât lui Allah, precum Allah, al-Raḥmān, Domnul lumilor și altele asemenea. Acestea nu sunt folosite decât pentru Allah, în orice împrejurare. Ceea ce nu Îi este propriu numai lui Allah poate fi folosit ca nume pentru altcineva, dacă nu se urmărește înțelesul Atributului, ci numai desemnarea persoanei. În acest caz, nu corespunde Numelui lui Allah. De aceea, printre companioni au fost oameni numiți al-Ḥakam,[208] iar Profetul ﷺ nu le-a schimbat numele, deoarece era urmărită numai desemnarea persoanei. Printre companioni au fost și oameni numiți al-Ḥakīm,[209] iar Profetul ﷺ a aprobat aceasta. Din Numele Celui Preaînalt sunt, așadar, interzise cele care Îi sunt proprii numai Lui sau cele prin care se urmărește Atributul.

208 Precum al-Ḥakam ibn al-Ḥārith al-Sulamī, al-Ḥakam ibn Saʿīd ibn al-ʿĀṣ, al-Ḥakam ibn ʿAbd Allāh al-Thaqafī și alții, Allah să fie mulțumit de ei. Vezi al-Iṣābah (1/26–32).

209 Precum Ḥakīm ibn Ḥizām, Ḥakīm ibn al-Ḥārith al-Thaqafī, Ḥakīm ibn Ṭalīq al-Umawī și alții, Allah să fie mulțumit de ei. Vezi al-Iṣābah (1/32–34).

A doua: schimbarea numelui din acest motiv.

A doua: schimbarea numelui din acest motiv. Aceasta a fost discutată mai înainte.

A treia: alegerea celui mai mare dintre copii pentru kunyah.

A treia: alegerea celui mai mare dintre copii pentru kunyah. Ea se desprinde din întrebarea Profetului ﷺ: *„Care dintre ei este cel mai mare?”*. El a răspuns: *„Shurayḥ”*. Profetul a spus: *„Atunci tu ești Abū Shurayḥ”*.

Din hadith nu se deduce însă că luarea unei kunyah este recomandată, deoarece Profetul ﷺ a urmărit să-i schimbe kunyah cu una îngăduită, fără să-i fi poruncit să-și ia una de la început.

Din hadith se desprind următoarele:

1. Cei care îi îndeamnă, îi călăuzesc și îi sfătuiesc pe oameni ar trebui ca, atunci când închid o cale interzisă, să le arate ceea ce este îngăduit. Acest principiu a fost explicat mai înainte.

2. Judecata Îi aparține numai lui Allah, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ: *„Și Lui Îi aparține judecata”*. În privința judecății universale nu există dispută, deoarece nimeni nu I se împotrivește lui Allah în hotărârile Sale universale.

Judecata legiferată este însă piatra de încercare prin care se arată ispitirea și punerea la probă. Cine le dă oamenilor o lege în afara Legii lui Allah și consideră că aceasta este mai bună și mai folositoare robilor decât Legea lui Allah, că este egală cu ea sau că este îngăduită părăsirea Legii lui Allah pentru ea este necredincios, deoarece s-a pus pe sine ca egal al lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, fie în privința actelor de adorare, fie a relațiilor dintre oameni. Dovada este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿أفحكم الجاهلية يبغون ومن أحسن من الله حكمًا لقوم يوقنون﴾

Oare judecata neștiinței o caută? Și cine are o judecată mai bună decât Allah pentru un popor care are certitudine?
[al-Mā'idah, 5:50]

. Versetul arată că nicio judecată nu este mai bună decât judecata lui Allah și nici egală cu ea. Aḥsan este o formă de comparativ-superlativ, al cărei sens este că nimic nu ajunge la treapta ei. Cine pretinde contrariul Îl tăgăduiește pe Allah, Atotputernicul și Preamăritul. Cel Preaînalt spune și:

﴿ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون﴾

Cei care nu judecă după ceea ce a revelat Allah, aceia sunt necredincioșii
[al-Mā'idah, 5:44]

. Aceasta dovedește că nu este îngăduită abaterea de la Legea lui Allah către alta și că ea este necredință.
Dacă se obiectează: Allah Cel Preaînalt a spus:

﴿ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الفاسقون﴾

Cei care nu judecă după ceea ce a revelat Allah, aceia sunt cei nelegiuiți
[al-Mā'idah, 5:47]

, răspundem: Allah Cel Preaînalt a spus:

﴿ألم تر إلى الذين يزعمون أنهم آمنوا بما أنزل إليك وما أنزل من قبلك يريدون أن يتحاكموا إلى الطاغوت وقد أمروا أن يكفروا به ويريد الشيطان أن يضلهم ضلالًا بعيدًا وإذا قيل لهم تعالوا إلى ما أنزل الله وإلى الرسول رأيت المنافقين يصدون عنك صدودًا﴾

Nu i-ai văzut pe cei care pretind că au crezut în ceea ce ți-a fost revelat și în ceea ce a fost revelat înaintea ta? Ei vor să ceară judecata lui Ṭāghūt, deși li s-a poruncit să-l respingă. Șeitan vrea să-i ducă într-o rătăcire îndepărtată. Când li se spune: Veniți la ceea ce a revelat Allah și la Trimis!, îi vezi pe ipocriți îndepărtându-se cu îndârjire de tine

[al-Nisā', 4:60–61]

. Aceasta dovedește necredința lor, deoarece a spus: *„Pretind că au crezut"*, negându-le astfel credința. Din verset reiese că ei pretind fără adevăr și fără temei. Cuvintele Profetului ﷺ: *„Și Lui Îi aparține judecata"* arată, așadar, că acela care îi atribuie altcuiva decât lui Allah judecata a săvârșit asociere.

Un folos

Cel care caută știința trebuie să cunoască deosebirea dintre legiferarea prin care se stabilește un sistem urmat în locul Coranului și judecarea unui anumit caz după altceva decât ceea ce a revelat Allah. Aceasta poate fi necredință, nelegiuire sau nedreptate. Este necredință dacă omul crede că acea judecată este mai bună decât judecata Legii sau egală cu ea. Este nelegiuire dacă provine dintr-o înclinație a celui care judecă și este nedreptate dacă urmărește să-i facă rău celui împotriva căruia se

judecă. Nedreptatea este mai vădită în acest al treilea caz decât în al doilea, iar nelegiuirea este mai vădită în al doilea decât în al treilea.

3. Schimbarea numelui cu unul mai bun, dacă el cuprinde ceva nepotrivit, după cum Profetul ﷺ a schimbat unele nume îngăduite. Aceasta nu necesită repetarea sacrificiului ʿaqīqah, după cum își închipuie unii oameni de rând.

48 Luarea în derâdere a religiei

Acest titlu de capitol are o anumită neclaritate. După cum reiese, este avut în vedere cel care ia în derâdere ceva în care este pomenit Allah, precum regulile Legii, ori ia în derâdere Coranul sau Trimisul ﷺ. Astfel, acestea sunt legate prin conjuncție de cuvintele *„ceva”*. Prin *„Trimisul”* se înțelege aici denumirea generică, care îi cuprinde pe toți trimișii, nu numai pe Muḥammad ﷺ. Articolul al are valoare generică și nu desemnează o persoană cunoscută din context.

Cuvintele sale: *„Cel care ia în derâdere”*, adică batjocorește, ridiculizează și socotește lucrul o joacă, fără seriozitate. Cine Îl ia în derâdere pe Allah, semnele Sale din creație, semnele Sale revelate ori pe trimișii Săi este necredincios, deoarece batjocura se împotrivește profund credinței. Cum să batjocorească și să ridiculizeze un lucru în care crede?! Cel care crede în ceva trebuie să-l prețuiască și să aibă în inimă respectul care i se cuvine.

Necredința este de două feluri: necredință prin întoarcerea spatelui și necredință prin împotrivire. Cel care batjocorește este necredincios prin împotrivire, iar aceasta este mai grav decât simpla prosternare înaintea unui idol. Chestiunea este foarte primejdioasă. Un singur cuvânt îi poate aduce celui care îl rostește nenorocirea, ba chiar pieirea, fără ca el să-și dea seama. Omul poate rosti un cuvânt care stârnește mânia lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, fără să-i dea importanță, iar prin el să cadă în Foc. Cine ia în derâdere rugăciunea, chiar și una voluntară, dania obligatorie, postul ori pelerinajul este necredincios, potrivit consensului musulmanilor. Tot astfel este cel care ia în derâdere semnele din creație, spunând, de pildă, că existența căldurii în zilele de iarnă sau a frigului în zilele de vară este o nechibzuință. Aceasta este necredință care scoate din

religie, deoarece toate faptele Domnului, Atotputernicul și Preamăritul, sunt întemeiate pe înțelepciune. S-ar putea să nu fim în stare să ajungem la înțelegerea ei; ba chiar nu suntem în stare să o cuprindem.

Să știi apoi că învățații au avut două opinii despre cel care Îl insultă pe Allah, pe Trimisul Său sau Cartea Sa: îi este acceptată pocăința?

Prima opinie: pocăința nu îi este acceptată. Aceasta este opinia cunoscută la ḥanbaliți. Potrivit ei, este ucis ca necredincios, nu se face rugăciunea funerară pentru el, nu se cere îndurare pentru el și este îngropat departe de mormintele musulmanilor, chiar dacă spune că s-a pocăit sau că a greșit. Ei consideră că această apostazie este atât de gravă și de mare încât pocăința nu folosește în privința ei.

Unii învățați au spus că pocăința îi este acceptată dacă îi cunoaștem sinceritatea întoarcerii către Allah, dacă își recunoaște greșeala și Îl descrie pe Allah Cel Preaînalt prin atributele de măreție care I se cuvin. Ei se întemeiază pe caracterul general al dovezilor despre acceptarea pocăinței, precum cuvintele Celui Preaînalt:

﴿قل يا عبادي الذين أسرفوا على أنفسهم لا تقنطوا من رحمة الله إن الله يغفر الذنوب جميعًا﴾

Spune: O, robi ai Mei care ați întrecut măsura împotriva voastră înșivă, nu deznădăjduiți de îndurarea lui Allah! Allah iartă toate păcatele

[al-Zumar, 39:53]

. Printre necredincioși sunt unii care Îl insultă pe Allah, iar pocăința lor este totuși acceptată. Aceasta este opinia corectă. Există însă deosebirea că pocăința celui care îl insultă pe Trimis ﷺ este acceptată, dar el trebuie ucis. Celui care Îl insultă pe Allah îi este acceptată pocăința și nu este ucis. Nu pentru că dreptul lui Allah ar fi mai mic decât dreptul Trimisului ﷺ, ci

pentru că Allah ne-a înștiințat că renunță la dreptul Său atunci când robul se pocăiește, spunând că iartă toate păcatele. Cât despre cel care îl insultă pe Trimis ﷺ, în cazul lui există două aspecte:

Primul: aspectul care ține de Lege, întrucât el este Trimisul lui Allah ﷻ. Din această perspectivă, pocăința celui care se pocăiește este acceptată.

Al doilea: aspectul personal, fiind unul dintre trimiși. Din această perspectivă, uciderea lui este obligatorie pentru dreptul Profetului ﷺ; după pocăință, este ucis ca musulman. Dacă este ucis, este spălat, înfășurat în giulgiu, se face rugăciunea funerară pentru el și este îngropat alături de musulmani. Aceasta este opinia aleasă de Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah, care a scris despre acest subiect o carte intitulată al-Ṣārim al-maslūl fī ḥukm qatl sābb al-Rasūl sau al-Ṣārim al-maslūl ʿalā shātim al-Rasūl. Motivul este că omul a nesocotit dreptul Trimisului ﷺ. La fel, dacă îl acuză pe nedrept de adulter, este ucis, nu biciuit.

Dacă se întreabă: *„Nu s-a transmis că unii oameni l-au insultat pe Trimis ﷺ, iar el le-a acceptat pocăința și i-a lăsat liberi?"*

Răspunsul: ba da, aceasta este adevărat, dar s-a petrecut în timpul vieții sale ﷺ, când a renunțat la dreptul său. După moartea sa nu știm dacă ar renunța, așadar se aplică ceea ce considerăm obligatoriu în cazul celui care l-a insultat ﷺ.

Dacă se spune: *„Posibilitatea ca el să-l ierte sau să nu-l ierte nu impune abținerea de la hotărâre?"*

Răspunsul: nu impune abținerea, deoarece răul s-a produs prin insultă. Înlăturarea efectului acelei insulte nu este cunoscută, iar principiul este că el rămâne.

Dacă se întreabă: *„Nu s-a întâmplat de cele mai multe ori ca Trimisul ﷺ să-i ierte pe cei care l-au insultat?"*

Răspunsul: ba da. În timpul vieții Trimisului ﷺ, iertarea putea aduce un folos și putea apropia inimile. Tot astfel, el ﷺ îi cunoștea pe anumiți ipocriți, dar nu i-a ucis, pentru ca oamenii să nu spună că Muḥammad își ucide companionii. Acum însă, dacă am ști că un anumit om este ipocrit, l-am ucide. Ibn al-Qayyim a

spus că neuciderea ipocritului cunoscut ca atare era valabilă numai în timpul vieții Trimisului lui Allah ﷺ.

Și cuvintele lui Allah Cel Preaînalt:

﴿ولئن سألتهم ليقولن إنما كنا نخوض ونلعب﴾

Dacă i-ai întreba, ei ar spune: Noi doar vorbeam în deșert și ne jucam

, până la sfârșitul versetului.[210]

Cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Dacă i-ai întreba﴾. Adresarea este către Profet ﷺ: dacă i-ai întreba pe cei care vorbesc în deșert și se joacă, luându-i în derâdere pe Allah, Cartea Sa, Trimisul Său și companionii.

Cuvintele Sale: ﴿Ei ar spune﴾ constituie răspunsul jurământului. Ibn Mālik a spus:

Când o condiție și un jurământ se întâlnesc, omite / răspunsul celui pus la urmă: aceasta este regula de urmat.[211]

De aceea apare litera lām, care însoțește răspunsul jurământului, și nu fā', care apare în răspunsul condiției.

Cuvintele Sale: ﴿Ei ar spune﴾, adică cei întrebați.

Cuvintele Sale: ﴿Noi doar vorbeam în deșert și ne jucam﴾. Adică: nu aveam o intenție, ci doar vorbeam în deșert și ne jucam. Prin joacă este avută în vedere batjocura, iar vorbirea în deșert este o vorbire fără stavilă și fără direcție. Acesta este sensul când expresia descrie vorbirea. În afara acestui context, khawḍ privește vorbirea, iar laʿib acțiunile membrelor.

Cuvintele Sale: ﴿Noi doar vorbeam în deșert și ne jucam﴾. Innamā este o particulă de restrângere: starea și îndeletnicirea noastră nu erau altceva decât vorbirea în deșert și joaca.

---

210 Sura al-Tawbah, versetul 65.

211 Alfiyyat Ibn Mālik, p. 52.

Cuvintele Sale:

﴿قل أبالله وآياته ورسوله كنتم تستهزئون﴾

Spune: Pe Allah, semnele Sale și pe Trimisul Său îi luați în derâdere?

. Întrebarea exprimă dezaprobarea și mirarea: li se dezaprobă batjocorirea acestor lucruri mărețe și se exprimă mirarea că adevărul cel mai vrednic de a fi recunoscut poate deveni ținta batjocurii.

Cuvintele Sale: ﴿Pe Allah﴾, adică Ființa și Atributele Sale.

Cuvintele Sale: ﴿Și semnele Sale﴾. Āyāt este pluralul lui āyah și cuprinde semnele revelate: de pildă, luarea în derâdere a Coranului, spunând că sunt *„poveștile celor de demult”* — Allah să ne ferească —, sau a vreuneia dintre rânduielile Legii, precum rugăciunea, dania obligatorie, postul ori pelerinajul.

Cuprinde și semnele din creație: de pildă, să ia în derâdere ceea ce Allah Cel Preaînalt a hotărât. Cum se poate întâmpla aceasta în acest timp? Cum iese acest rod din acest lucru? Cum este creat acest lucru care le face rău oamenilor și îi ucide? Spuse în chip de batjocură și luare în derâdere.

Cuvintele Sale: ﴿Trimisul Său﴾. Aici este avut în vedere Muḥammad ﷺ.

Cuvintele Sale: ﴿Nu vă cereți scuze﴾. Interdicția urmărește să le înlăture speranța: li se interzice să se dezvinovățească, pentru a le înlătura speranța acceptării scuzelor lor.

Cuvintele Sale: ﴿Ați căzut în necredință după credința voastră﴾, adică prin batjocură. Ei nu erau ipocriți în întregime, ci credincioși cu o credință slabă, care nu i-a împiedicat să-i ia în derâdere pe Allah, semnele Sale și pe Trimisul Său.

Cuvintele Sale:

﴿إن نعف عن طائفة منكم نعذب طائفة بأنهم كانوا مجرمين﴾

Dacă iertăm un grup dintre voi, vom pedepsi un alt grup, deoarece au fost nelegiuiți

. În naʿfu (*„iertăm”*), pronumele la plural exprimă măreția; este vorba despre Allah, Atotputernicul și Preamăritul.

Cuvintele Sale: ﴿Un grup dintre voi﴾. Unii învățați au spus că aceștia au fost de față și au dezaprobat în sinea lor ceea ce se petrecea, dar au făcut concesii. Prin faptul că au rămas alături de ceilalți, au intrat sub aceeași regulă, însă cazul lor era mai ușor datorită dezaprobării din inimile lor. De aceea, Allah i-a iertat, i-a călăuzit la credință și ei s-au pocăit.

Cuvintele Sale: ﴿Vom pedepsi un alt grup﴾ constituie răspunsul condiției. Adică nu poate fi vorba despre iertarea tuturor: dacă iertăm un grup, ceilalți vor fi, în mod necesar, pedepsiți.

Cuvintele Sale: ﴿Deoarece au fost nelegiuiți﴾. Litera bāʾ arată cauza: din pricina nelegiuirii săvârșite prin batjocură și a vinei lor — Allah să ne ferească —, ei nu sunt călăuziți spre pocăința prin care ar fi iertați.

Din cele două versete se desprind următoarele:
1. Lămurirea științei lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, despre ceea ce va fi, potrivit cuvintelor: ﴿Dacă i-ai întreba, ei ar spune﴾, care privesc viitorul. Allah cunoaște ceea ce a fost și ceea ce va fi. Cel Preaînalt spune:

﴿ولله غيب السماوات والأرض وإليه يرجع الأمر كله﴾

Lui Allah Îi aparține Nevăzutul cerurilor și al pământului și la El se întorc toate lucrurile
[Hūd, 11:123]

.

2. Trimisul ﷺ judecă după ceea ce Allah i-a revelat, întrucât i-a poruncit să spună: ﴿Pe Allah și semnele Sale…﴾.

3. Luarea în derâdere a lui Allah, a semnelor Sale și a Trimisului Său se numără printre cele mai grave forme de necredință, după cum arată întrebarea și mustrarea.

4. Luarea în derâdere a lui Allah, a semnelor Sale și a Trimisului Său este cea mai gravă și mai urâtă batjocură, potrivit cuvintelor: ﴿Pe Allah și semnele Sale…﴾. Antepunerea complementului exprimă restrângerea sensului, ca și cum nu le-ar fi mai rămas decât să-i batjocorească tocmai pe cei care nu pot fi ținta batjocurii. Dimpotrivă, aceștia trei sunt adevărul cel mai vrednic de recunoscut.
5. Cel care Îl ia în derâdere pe Allah cade în necredință, potrivit cuvintelor:

﴿لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم﴾

Nu vă cereți scuze! Ați căzut în necredință după credința voastră

.

6. Folosirea asprimii acolo unde se cuvine. În principiu, cel care vine să-și ceară scuze este tratat cu îndurare, însă aici nu este vrednic de ea.

7. Acceptarea pocăinței celui care Îl ia în derâdere pe Allah, potrivit cuvintelor: ﴾Dacă iertăm un grup…﴿. Aceasta s-a și petrecut: unii dintre ei au fost iertați, au fost călăuziți la Islam, s-au pocăit, iar Allah le-a primit pocăința. Aceasta dovedește opinia preponderentă că pocăința celui care Îl ia în derâdere pe Allah este acceptată. Este însă necesară o dovadă limpede a sincerității pocăinței sale, deoarece necredința lui se numără printre cele mai grave ori este chiar cea mai gravă, nefiind asemenea necredinței prin întoarcerea spatelui sau prin tăgăduire. Cei care au asistat la insultă sunt asemenea celor care au insultat. Cel Preaînalt spune:

﴿وقد نزل عليكم في الكتاب أن إذا سمعتم آيات الله يكفر بها ويستهزأ بها فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا في حديث غيره إنكم إذًا مثلهم﴾

El v-a revelat deja în Carte că, atunci când auziți semnele lui Allah fiind tăgăduite și luate în derâdere, să nu stați cu ei până când nu vor vorbi despre altceva; altfel sunteți asemenea lor
[al-Nisāʾ, 4:140]

, atunci când au putința de a pleca. Profetul ﷺ a împlinit porunca lui Allah de a le transmite aceasta. Astfel, omului care a venit să se dezvinovățească îi spunea:

﴿أبالله وآياته ورسوله كنتم تستهزئون لا تعتذروا قد كفرتم بعد إيمانكم﴾

Pe Allah, semnele Sale și pe Trimisul Său îi luați în derâdere? Nu vă cereți scuze! Ați căzut în necredință după credința voastră
[al-Tawbah, 9:65–66]

, fără să adauge vreodată altceva, deși ar fi putut să-l mustre și să-l dojenească mai mult.

De la Ibn ʿUmar, Muḥammad ibn Kaʿb, Zayd ibn Aslam și Qatādah, ale căror relatări au fost îmbinate: în timpul expediției de la Tabūk, un bărbat a spus: „Nu am văzut pe nimeni ca acești cititori ai noștri: cu burți mai nesățioase, cu limbi mai mincinoase și mai lași în fața întâlnirii cu dușmanul” — îi avea în vedere pe Trimisul lui Allah ﷺ și pe companionii săi care citeau Coranul. ʿAwf ibn Mālik i-a spus: „Ai mințit! Tu ești un ipocrit. Îl voi înștiința pe Trimisul lui Allah ﷺ”. ʿAwf a mers la Trimisul lui Allah ﷺ ca să-l înștiințeze, dar a găsit că revelația Coranului îl precedase. Acel bărbat a venit la Trimisul lui Allah ﷺ, care pornise la drum și încălecase cămila, și a spus: „O, Trimis al lui Allah! Noi doar vorbeam în deșert, cum vorbesc călătorii ca să treacă timpul pe drum”. Ibn ʿUmar a spus: Parcă îl văd agățat de cureaua cămilei Trimisului lui Allah ﷺ, în timp ce pietrele îi loveau picioarele, iar el spunea: «Noi doar vorbeam în deșert și ne jucam». Trimisul lui Allah ﷺ îi spunea:

﴿أبالله وآياته ورسوله كنتم تستهزئون﴾

Pe Allah, semnele Sale și pe Trimisul Său îi luați în derâdere?

,[212] fără să se întoarcă spre el și fără să adauge altceva.[213]

Cuvintele sale: *„De la Ibn ʿUmar”*. Este vorba despre ʿAbd Allāh.

Cuvintele sale: *„Muḥammad ibn Kaʿb, Zayd ibn Aslam și Qatādah”*. Aceștia trei sunt dintre urmașii companionilor. Relatarea de la Ibn ʿUmar este atribuită Profetului, iar cele de la ceilalți trei sunt mursal, fără menționarea companionului.

212 Sura al-Tawbah, versetul 65.

213 Relatat de Ibn Jarīr (10/119) și Ibn Abī Ḥātim, potrivit al-Ṣaḥīḥ al-musnad de Muqbil ibn Hādī, p. 77.

Cuvintele sale: *„Relatările lor au fost îmbinate”*. Adică acest hadith este alcătuit din cele transmise de ei. Așa procedează unii mari transmițători, precum al-Zuhrī și alții: mai mulți oameni le istorisesc un eveniment, de pildă întâmplarea calomniei împotriva ʿĀ’ishei, iar ei adună aceste relatări într-una singură. Ei semnalează aceasta spunând, de exemplu, că relatările au fost îmbinate sau că unii le-au relatat un lucru, iar alții altul, și altele asemenea.

Cuvintele sale: *„În timpul expediției de la Tabūk”*. Tabūk se află la marginea Levantului. Expediția a avut loc în luna Rajab, când se copseseră roadele. Cu Trimisul ﷺ erau atunci aproximativ treizeci de mii de oameni. După plecare, ʿAbd Allāh ibn Ubayy s-a întors cu aproximativ jumătate din oaste, încât s-a spus că nu se știe care dintre cele două grupuri era mai mare: cel întors sau cel care înaintase.

Aceasta arată cât de răspândită era ipocrizia în acel an, al nouălea de la Hijrah. Expediția a fost prilejuită de vestea că unii romei și arabi creștinați adunau oști împotriva Profetului ﷺ. El a urmărit să pornească împotriva lor, arătând putere și având credință în ajutorul lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul.

Cuvintele sale: *„Nu am văzut”*. Este posibil să fie avută în vedere vederea cu ochii sau cunoașterea lăuntrică.

Cuvintele sale: *„Pe nimeni ca acești cititori ai noștri”* sunt primul complement direct. Sunt avuți în vedere Trimisul ﷺ și companionii săi.

Cuvintele sale: *„Cu burți mai nesățioase”* sunt al doilea complement direct, cu sensul de mai încăpătoare. Aici, raghbah are sensul de lărgime, deoarece, cu cât burta este mai încăpătoare, cu atât omul dorește mai mult să mănânce.

Cuvintele sale: *„Cu limbi mai mincinoase”*. Minciuna este relatarea a ceva contrar realității. Alsun este pluralul lui lisān (*„limbă”*), iar sensul este că vorbele lor ar fi cele mai mincinoase. În arabă, *„limbă”* este folosit adesea pentru vorbire, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وما أرسلنا من رسول إلا بلسان قومه﴾

Nu am trimis niciun trimis decât în limba neamului său
[Ibrāhīm, 14:4]

, adică în limba vorbită de ei.
Cuvintele sale: *„Și mai lași în fața întâlnirii cu dușmanul”*. Lașitatea este o slăbiciune a sufletului, care îl împiedică pe om să înfrunte ceea ce îi displace. Este o însușire sufletească vrednică de blam. De aceea, Profetul ﷺ căuta adăpost de ea,[214] deoarece îl face pe om să se retragă de la ceea ce ar trebui să înfrunte. Aceste însușiri li se potrivesc ipocriților, nu credincioșilor. Credinciosul mănâncă într-un singur intestin: o treime pentru hrana sa, o treime pentru băutura sa și o treime pentru respirație. Necredinciosul mănâncă în șapte intestine. Credinciosul este cel mai sincer în vorbire, cu atât mai mult Profetul ﷺ și companionii săi. Allah i-a descris ca fiind sinceri, spunând:

214 Relatat de al-Bukhārī, „Lupta”, capitolul despre căutarea adăpostului de lașitate (2/312), de la Saʿd ibn Abī Waqqāṣ, Allah să fie mulțumit de el.

﴿للفقراء المهاجرين الذين أخرجوا من ديارهم وأموالهم يبتغون فضلًا من الله ورضوانًا وينصرون الله ورسوله أولئك هم الصادقون﴾

Pentru sărmanii emigranți care au fost alungați din casele și averile lor, căutând harul și mulțumirea lui Allah și sprijinindu-i pe Allah și pe Trimisul Său. Aceștia sunt cei sinceri
[al-Ḥashr, 59:8]

.

Ipocriții sunt cei mai mincinoși oameni, după cum Allah a spus despre ei: ﴾Allah mărturisește că ei sunt mincinoși﴿ [al-Ḥashr, 59:11]. Profetul ﷺ a pus minciuna printre semnele ipocriziei.[215] Ipocriții sunt și dintre cei mai lași oameni. Cel Preaînalt spune: ﴾Ei socotesc că orice strigăt este împotriva lor...﴿ [al-Munāfiqūn, 63:4]. Dacă ar auzi pe cineva anunțând un lucru pierdut, ar striga: *„Dușmanul! Dușmanul!”*. Ei sunt cei mai legați de lumea aceasta, deoarece originea ipocriziei lor este dorința de a păstra această lume și de a-și apăra viețile, averile și onoarea.

Cuvintele sale: *„Ai mințit!”*, adică ai spus ceva contrar realității. Aceasta arată că minciuna trebuie dezmințită, oricare ar fi împrejurarea, și că nu este îngăduită tăcerea față de ea.

Cuvintele sale: *„Tu ești un ipocrit”*. Un om care se numește musulman nu le-ar atribui Trimisului lui Allah ﷺ și companionilor săi aceste însușiri decât dacă ar fi ipocrit. De aici se înțelege că cel care îi insultă pe companionii Trimisului lui Allah ﷺ este necredincios, deoarece atacarea lor este o atacare a lui Allah, a Trimisului Său și a Legii Sale. Este o atacare a lui Allah, fiindcă Îi atacă înțelepciunea, pretinzând că a ales pentru cea mai bună dintre făpturile Sale pe cele mai rele făpturi. Este o

215 Relatat de al-Bukhārī, „Credința”, capitolul despre semnul ipocritului (1/27), și Muslim, „Credința”, capitolul despre însușirile ipocritului (1/78), de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

atacare a Trimisului ﷺ, fiindcă ei sunt companionii săi, iar omul urmează religia prietenului său. Bunătatea ori corupția, precum și purtarea rea sau bună a unui om pot fi cunoscute după tovarășul său. Este și o atacare a Legii, deoarece ei sunt mijlocitorii dintre noi și Trimisul ﷺ în transmiterea ei. Dacă ar fi așa cum îi descriu aceia, nu s-ar mai putea avea încredere în această Lege.
Cuvintele sale: *„A găsit că revelația Coranului îl precedase”*, adică prin revelație de la Allah Cel Preaînalt. Allah cunoaște ceea ce fac, ceea ce urmăresc și ceea ce pun la cale noaptea. Cel Preaînalt spune:

﴿يستخفون من الناس ولا يستخفون من الله وهو معهم إذ يبيتون ما لا يرضى من القول﴾

Ei se ascund de oameni, dar nu se ascund de Allah, iar El este cu ei când pun la cale noaptea vorbe de care El nu este mulțumit
[al-Nisāʾ, 4:108]

.

Cuvintele sale: *„Pornise la drum și încălecase cămila”*. După cum reiese, al doilea enunț îl explică pe primul, deoarece încălecarea cămilei reprezintă pornirea la drum.

Cuvintele sale: *„Parcă îl văd”*. Când kaʾanna este urmată de un termen derivat, exprimă așteptarea; când este urmată de unul nederivat, exprimă asemănarea. Aici este urmată de un termen nederivat, iar sensul este că, datorită certitudinii puternice, parcă omul ar fi acum în fața lui.

Cuvântul nisʿah înseamnă cureaua cu care este prinsă șaua.

Cuvintele sale: *„În timp ce pietrele îi loveau picioarele”*. Adică mergea, iar pietrele îi loveau picioarele. Se pare — și Allah știe cel mai bine — că mergea repede, dar nu simțea în acea stare, fiindcă voia să se dezvinovățească.

Cuvintele sale: *„Fără să adauge altceva”*. Adică nu adăuga altă mustrare, împlinind porunca lui Allah, Atotputernicul și

Preamăritul. Cuvintele către care Allah îl îndrumase erau de ajuns pentru a-l atinge și a-l mustra.

Învățămintele capitolului

Prima, cea de mare însemnătate: cel care ia în derâdere aceste lucruri este necredincios.

A doua: aceasta este tâlcuirea versetului privitoare la cel care face astfel, oricine ar fi el.

A treia: deosebirea dintre purtarea vorbelor pentru a stârni vrajbă și sfătuirea sinceră pentru Allah și Trimisul Său.

Învățămintele capitolului

Prima, cea de mare însemnătate: cel care ia în derâdere aceste lucruri este necredincios, adică cel care îi ia în derâdere pe Allah, semnele Sale și pe Trimisul Său.

A doua: aceasta este tâlcuirea versetului privitoare la cel care face astfel, oricine ar fi el. Adică, fie că era ipocrit sau nu, dacă a batjocorit, cade în necredință, oricine ar fi.

A treia: deosebirea dintre purtarea vorbelor pentru a stârni vrajbă și sfătuirea sinceră pentru Allah și Trimisul Său. Namīmah vine de la namma al-ḥadīth, adică a transmis vorbele și le-a atribuit altcuiva. Ea este transmiterea vorbelor cuiva către altcineva cu intenția de a strica relațiile și se numără printre cele mai mari păcate. Profetul ﷺ a spus: *„Purtătorul vorbelor care stârnește vrajbă nu intră în Paradis”*.[216] El a înștiințat și despre un om pedepsit în mormânt deoarece purta astfel de vorbe.[217] Sfătuirea sinceră pentru Allah și Trimisul Său nu urmărește aceasta, ci respectarea rânduielilor lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, aplicarea limitelor Sale și păstrarea Legii Sale. ʿAwf

216 Relatat de al-Bukhārī (10/476, Fatḥ al-bārī) și Muslim (1/101).

217 Relatat de al-Bukhārī (1/317, Fatḥ al-bārī) și Muslim (1/240).

ibn Mālik a transmis cuvintele acelui om pentru a i se aplica pedeapsa ori ceea ce trebuia să i se aplice, nu din simpla dorință de a purta vorbe. La fel, dacă un om se bizuie pe cineva și are încredere în el, iar acesta îi dezvăluie taina și îl batjocorește în adunări, faptul că îl înștiințezi nu este purtare de vorbe pentru vrajbă, ci sfătuire sinceră.

A patra: deosebirea dintre iertarea pe care o iubește Allah și asprimea față de dușmanii lui Allah.

A patra: deosebirea dintre iertarea pe care o iubește Allah și asprimea față de dușmanii lui Allah. Iertarea pe care o iubește Allah este aceea care aduce îndreptare. Allah a pus această condiție, spunând:

﴿فمن عفا وأصلح فأجره على الله﴾

Cel care iartă și îndreaptă va avea răsplata la Allah
[al-Shūrā, 42:40]

, adică iertarea sa să cuprindă îndreptare. Unii au spus că sensul este să refacă legătura de afecțiune dintre el și cel care i-a greșit, dar aceasta este o explicație limitată. Sensul corect este ca în iertarea sa să existe îndreptare. Dacă iertarea aduce stricăciune, nu îndreptare, omul păcătuiește prin ea. Dovada este limpede în verset, deoarece Allah a spus: ﴿Iartă și îndreaptă﴾. Iertarea este o binefacere, iar stricăciunea este un rău; înlăturarea răului are întâietate. Mai mult, în acel caz, iertarea este interzisă. Profetul ﷺ a fost aspru cu acel om, întrucât nu s-a întors spre el și nu adăuga altceva la cuvintele pe care Allah i le poruncise, deși pietrele îi loveau picioarele acelui om. Profetul ﷺ nu s-a îndurat de el și nu s-a înmuiat față de el. Fiecărei împrejurări i se potrivește o anumită vorbă: omul trebuie să fie aspru acolo unde se cuvine asprimea și blând acolo unde se cuvine blândețea. În privința dușmanilor lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul,

principiul este asprimea. Descriindu-i pe Trimis ﷺ și pe companionii săi, Cel Preaînalt spune:

﴿أشداء على الكفار رحماء بينهم﴾

Aspri față de necredincioși și îndurători între ei
[al-Fatḥ, 48:29]

. Și Cel Preaînalt spune:

﴿يا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم ومأواهم جهنم وبئس المصير﴾

O, Profetule! Luptă împotriva necredincioșilor și a ipocriților și fii aspru cu ei! Adăpostul lor este Gheena și ce rea întoarcere
[al-Taḥrīm, 66:9]

. Allah le-a menționat în două sure ale Coranului, ceea ce arată marea lor însemnătate. Uneori însă, folosirea blândeții pentru chemare și apropierea inimilor poate fi potrivită.

A cincea: există scuze care nu se cuvine să fie acceptate.

A cincea: există scuze care nu se cuvine să fie acceptate. Principiul este ca scuzele să fie acceptate, mai ales când cel care le cere este un om care face bine, dar a avut o scăpare. Dacă se știe însă că scuza este neadevărată, ea nu este acceptată.

49 Atribuirea binefacerilor meritului propriu

Capitol despre cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿ولئن أذقناه رحمة منا من بعد ضراء مسته ليقولن هذا لي﴾

Dacă îl facem să guste o îndurare din partea Noastră, după o nenorocire care l-a atins, va spune negreșit: „Aceasta mi se cuvine”[218]

, până la sfârșitul versetului.

Legătura acestui capitol cu Cartea monoteismului

Când omul atribuie o binefacere propriei munci și propriului câștig, în aceasta se află o formă de asociere în privința stăpânirii lui Allah. Iar dacă o atribuie lui Allah, dar pretinde că o merită și că ceea ce i-a dăruit Allah nu este un har pur, ci i-a fost dat fiindcă este vrednic de el, în aceasta se află o formă de trufie și de înălțare de sine în raport cu starea de rob.

Shaykhul a menționat în acest capitol două versete:

Primul verset este cel pe care autorul l-a folosit ca titlu al capitolului, cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Dacă îl facem să guste﴾. Pronumele se referă la om, iar prin acesta se are în vedere omul în general. S-a spus și că se are în vedere necredinciosul.

218 Sura Fuṣṣilat, versetul 50.

Sensul aparent este că se are în vedere omul în general. Totuși, credința îl împiedică să ajungă în această stare, astfel că un credincios nu spune așa ceva. Înaintea acestui verset, Cel Preaînalt spune:

﴿إليه يرد علم الساعة وما تخرج من ثمرات من أكمامها وما تحمل من أنثى ولا تضع إلا بعلمه ويوم يناديهم أين شركائي قالوا آذناك ما منا من شهيد ۝ وضل عنهم ما كانوا يدعون من قبل وظنوا ما لهم من محيص ۝ لا يسأم الإنسان من دعاء الخير وإن مسه الشر فيؤوس قنوط﴾

La El se întoarce cunoașterea Ceasului. Niciun fruct nu iese din învelișul său și nicio femelă nu poartă sarcină și nu naște fără știrea Lui. În ziua în care îi va chema: „Unde sunt cei pe care Mi-i asociați?”, vor spune: „Îți facem cunoscut că niciunul dintre noi nu mărturisește aceasta”. Cei pe care îi chemau mai înainte vor dispărea dinaintea lor și vor ști că nu au nicio scăpare. Omul nu obosește să ceară binele, dar, dacă îl atinge răul, este deznădăjduit și fără speranță

[Fuṣṣilat, 41:47–49]

. Aceasta este starea omului privit ca om, însă credința îl împiedică să aibă însușirile rele menționate.

Cuvintele Sale: ﴿din partea Noastră﴾. Allah a atribuit-o Sieși, deoarece este limpede că ea vine de la Allah și pentru deplinătatea harului Său prin ea.

Cuvintele Sale: ﴿după o nenorocire care l-a atins﴾ înseamnă că nu a gustat îndurarea de la început, ci a fost lovit de o nenorocire, precum sărăcia, pierderea copiilor sau altceva. Apoi l-a făcut să guste îndurarea, pentru a o simți și pentru ca plăcerea și bucuria

pe care i le aduce să fie mai mari, asemenea celui care gustă mâncarea după ce a flămânzit.

Cuvintele Sale: ﴿l-a atins﴾ înseamnă: l-a lovit și a avut un efect asupra lui.

Cuvintele Sale: ﴿va spune negreșit: *„Aceasta mi se cuvine”*﴾ exprimă nerecunoștință față de binefacerea lui Allah și admirație de sine. Litera lām din expresia la-yaqūlanna, *„va spune negreșit”*, introduce răspunsul jurământului subînțeles înainte de lām din wa-laʾin adhaqnāhu, *„dacă îl facem să guste”*.

Cuvintele Sale: ﴿Și nu cred că Ceasul va veni﴾. După ce s-a cufundat în viața lumească, a uitat Viața de Apoi. Credinciosul este altfel: dacă îl lovește o nenorocire, caută adăpost la Allah, iar când El o îndepărtează, simte plăcere și bucurie și Îi mulțumește lui Allah pentru aceasta. Acest om însă a uitat Viața de Apoi și a tăgăduit-o.

Cuvintele Sale:

﴿ولئن رجعت إلى ربي إن لي عنده للحسنى﴾

Iar dacă voi fi întors la Domnul meu, la El voi avea, cu siguranță, ceea ce este mai bun

. Particula in este condițională și se folosește atât pentru ceea ce se poate întâmpla, cât și pentru ceea ce nu se poate întâmpla, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿لئن أشركت ليحبطن عملك﴾

Dacă vei asocia, faptele tale vor fi cu siguranță zadarnice
[al-Zumar, 39:65]

. Sensul este: presupunând că voi fi întors la Allah, la El voi avea, cu siguranță, ceea ce este mai bun. Al-ḥusnā este o formă de comparație și înseamnă: ceva mai bun decât aceasta. Litera lām are rol de întărire.

Mujāhid a spus: „Aceasta se datorează muncii mele și mi se cuvine”.

Ibn ʿAbbās a spus: „Vrea să spună: de la mine însumi”.

Și cuvintele Sale: ﴿Mi-a fost dat numai datorită unei cunoașteri pe care o am﴾[219].

Qatādah a spus: „Datorită cunoașterii pe care o am despre căile de câștig”.

Cuvintele Sale:

﴿فلننبئن الذين كفروا بما عملوا﴾

Le vom face negreșit cunoscut celor care au tăgăduit ceea ce au făcut

înseamnă: îi vom face cunoscut acestui om. În locul unui pronume a fost folosită o denumire explicită, pentru a-l socoti necredincios pe cel care spune astfel și pentru ca amenințarea să-l cuprindă atât pe el, cât și pe alții.

Spusele lui Mujāhid: *„Aceasta se datorează muncii mele și mi se cuvine”* înseamnă: aceasta este din câștigul meu și o merit.

Spusele lui Ibn ʿAbbās: *„Vrea să spună: de la mine însumi”* înseamnă: din priceperea și din felul în care am acționat eu, nu de la Allah.

219 Sura al-Qașaș, versetul 78.

Al doilea verset este cuvântul Celui Preaînalt: ﴾Mi-a fost dat numai datorită unei cunoașteri﴿. În Coran sunt două versete: unul în care Allah spune:

﴿إنما أوتيته على علم بل هي فتنة ولكن أكثرهم لا يعلمون﴾

Mi-a fost dat numai datorită unei cunoașteri. Dar aceasta este o încercare, însă cei mai mulți dintre ei nu știu
[al-Zumar, 39:49]

, iar al doilea: ﴾Mi-a fost dat numai datorită unei cunoașteri pe care o am﴿. Din explicația autorului reiese că are în vedere al doilea verset.

Cuvintele Sale: ﴾datorită unei cunoașteri﴿ au fost explicate în mai multe feluri:

Prima explicație: Qatādah a spus: datorită cunoașterii pe care o am despre căile de câștig. Așadar, cunoașterea se referă la om, în sensul: eu cunosc căile de câștig și nimeni nu mi-a făcut vreun bine prin ceea ce mi s-a dat; meritul este numai al meu. În această interpretare, cuvintele exprimă nerecunoștință față de binefacerea lui Allah și admirație de sine.

Alții au spus: datorită faptului că Allah știe că sunt vrednic de aceasta.

Acesta este sensul spuselor lui Mujāhid: „Mi-a fost dat datorită rangului meu înalt”[220].

A doua explicație: alții au spus: datorită faptului că Allah știe că sunt vrednic de aceasta. Omul își arogă astfel un drept față de Allah, pretinzând că este vrednic și că merită ca Allah să-i dăruiască binefaceri. Aici cunoașterea se referă la Allah, în sensul:

220 Vezi Tafsīr Ibn Jarīr (10/107) și al-Durr al-manthūr (5/137).

mi-a fost dat acest lucru fiindcă Allah știe că îl merit și sunt vrednic de el.

A treia explicație este cea a lui Mujāhid: *„Mi-a fost dat datorită rangului meu înalt”*. Ea se încadrează în sensul celei de-a doua explicații. Așadar, sensul versetului se reduce la două interpretări:

Prima interpretare: omul neagă că binefacerea de care a avut parte provine din harul lui Allah, pretinzând că ea vine din munca mâinilor sale, din cunoașterea și din priceperea sa.

A doua interpretare: neagă că Allah i-ar fi făcut vreun bine, de parcă el ar fi cel care I-a făcut un bine lui Allah, deoarece Allah i-a dat acel lucru fiindcă era vrednic de această binefacere. În ambele situații, el nu Îi este recunoscător lui Allah Atotputernicul și Mărețul. În realitate, orice binefacere care ne este dată vine de la Allah. El este Cel care ne-a înlesnit-o, astfel încât am dobândit-o. Mai mult, orice cunoaștere, putere sau voință pe care o dobândim vine de la Allah. Prin urmare, avem datoria să atribuim aceste binefaceri lui Allah, Slăvitul. Cel Preaînalt spune: ﴿Orice binefacere aveți este de la Allah﴾ [al-Naḥl, 16:53]. Chiar dacă ai dobândit acea binefacere prin cunoașterea sau prin priceperea ta, Cel care ți-a dat această cunoaștere ori pricepere este Allah Atotputernicul și Mărețul. Apoi, priceperea sau cunoașterea poate să nu ducă la dobândirea mijloacelor de trai. Câți oameni învățați ori pricepuți și iscusiți nu au totuși izbândă, ba chiar rămân fără ocupație!

Recunoștința pentru binefacere are trei stâlpi:

1. Recunoașterea ei în inimă.

2. Lăudarea lui Allah cu limba.

3. Împlinirea, cu mădularele, a faptelor care Îl mulțumesc pe Dătătorul binefacerii.

Cel care are în sinea lui convingerea că el este cauza, datorită priceperii, competenței și iscusinței sale, nu a fost recunoscător pentru binefacere. Tot astfel, dacă prin vorbele sale atribuie binefacerea altcuiva decât lui Allah sau dacă folosește mădularele sale pentru a-I fi neascultător lui Allah, nu Îi este recunoscător lui Allah Preaînaltul.

Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, a relatat că l-a auzit pe Profet ﷺ spunând: „Trei oameni dintre fiii lui Isrā'īl — unul cu baraș, unul chel și unul orb — Allah a vrut să-i pună la încercare și le-a trimis un înger. Acesta a venit la cel cu baraș și i-a spus: «Ce ți-ai dori cel mai mult?» El a răspuns: «O culoare frumoasă, o piele frumoasă și să dispară de la mine lucrul din pricina căruia oamenilor le este scârbă de mine». L-a atins cu mâna și i-a dispărut ceea ce îl făcea respingător; i s-au dat o culoare frumoasă și o piele frumoasă. Îngerul l-a întrebat: «Ce avere ți-ai dori cel mai mult?» El a răspuns: «Cămile sau vite» — Isḥāq nu a fost sigur care dintre ele. I s-a dat o cămilă gestantă, iar îngerul a spus: «Allah să ți-o binecuvânteze!» Apoi a venit la cel chel și l-a întrebat: «Ce ți-ai dori cel mai mult?» El a răspuns: «Un păr frumos și să dispară de la mine lucrul din pricina căruia oamenilor le este scârbă de mine». L-a atins cu mâna, i-a dispărut ceea ce îl făcea respingător și i s-a dat un păr frumos. L-a întrebat: «Ce avere ți-ai dori cel mai mult?» El a răspuns: «Vite sau cămile». I s-a dat o vacă gestantă, iar îngerul i-a spus: «Allah să ți-o binecuvânteze!» Apoi a venit la cel orb și l-a întrebat: «Ce ți-ai dori cel mai mult?» El a răspuns: «Allah să-mi redea vederea, ca să-i pot vedea pe oameni». L-a atins cu mâna, iar Allah i-a redat vederea. L-a întrebat: «Ce avere ți-ai dori cel mai mult?» El a răspuns: «Oi». I s-a dat o oaie aproape să fete. Animalele primilor doi s-au înmulțit, iar oaia celui de-al treilea a fătat, încât unul a ajuns să aibă o vale plină de cămile, altul o vale plină de vite, iar al treilea o vale plină de oi. Apoi îngerul a venit la cel care avusese baraș, având înfățișarea și starea în care se aflase acesta, și i-a spus: «Sunt un om sărac și un călător căruia i s-au întrerupt mijloacele de a-și continua călătoria. Astăzi nu-mi pot atinge destinația decât prin Allah, apoi prin tine. Îți cer, pe Cel care ți-a dăruit culoarea frumoasă, pielea frumoasă și averea, o cămilă cu care să-mi pot continua călătoria». Omul a răspuns: «Obligațiile sunt multe». Îngerul i-a spus: «Parcă te cunosc! Nu erai tu cel cu baraș, de care oamenilor le era scârbă, și nu erai sărac, iar Allah

Atotputernicul și Mărețul ți-a dăruit averea?» El a răspuns: «Eu am moștenit această avere din strămoș în strămoș». Îngerul i-a spus: «Dacă minți, Allah să te întoarcă la starea în care erai!» A venit și la cel care fusese chel, având înfățișarea de odinioară a acestuia. I-a spus același lucru ca primului, iar acesta i-a răspuns în același fel. Îngerul i-a spus: «Dacă minți, Allah să te întoarcă la starea în care erai!» A venit la cel care fusese orb, având înfățișarea de odinioară a acestuia, și i-a spus: «Sunt un om sărac și un călător căruia i s-au întrerupt mijloacele de a-și continua călătoria. Astăzi nu-mi pot atinge destinația decât prin Allah, apoi prin tine. Îți cer, pe Cel care ți-a redat vederea, o oaie cu care să-mi pot continua călătoria». Omul a răspuns: «Am fost orb, iar Allah mi-a redat vederea. Ia ce dorești! Pe Allah, astăzi nu-ți voi face greutăți pentru nimic din ceea ce iei pentru Allah». Îngerul i-a spus: «Păstrează-ți averea! Ați fost numai puși la încercare. Allah este mulțumit de tine și este mânios pe ceilalți doi».” Relatat de amândoi[221].

Cuvintele: *„Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, a relatat că l-a auzit pe Profet ﷺ spunând: «Trei oameni dintre fiii lui Isrāʾīl»”.* Toate istorisirile cuprinse în Coran și în Sunnah autentică nu urmăresc numai transmiterea unor întâmplări, ci învățătura și îndemnul, alături de liniștea și bucuria pe care le aduc sufletului. Allah Preaînaltul spune:

﴿لقد كان في قصصهم عبرة لأولي الألباب﴾

În istorisirile lor se află o învățătură pentru cei înzestrați cu minte
[Yūsuf, 12:111]

.

221 Relatat de al-Bukhārī în al-Anbiyāʾ, capitolul despre relatarea celui cu baraș, a celui chel și a celui orb dintre fiii lui Isrāʾīl (2/494), și de Muslim în al-Zuhd wa-l-raqāʾiq, vol. 4, nr. 2964.

Expresia *„dintre fiii lui Isrāʾīl”* este un atribut în cazul acuzativ al cuvântului *„trei”*. Fiii lui Isrāʾīl sunt urmașii lui Yaʿqūb, fiul lui Isḥāq, fiul lui Ibrāhīm; asupra lor să fie binecuvântarea și pacea. Cuvântul *„abraș”* înseamnă că pielea lui este afectată de baraș. Baraș este o boală cunoscută și face parte dintre bolile greu de tratat care nu pot fi vindecate pe deplin. Poate că, în cele din urmă, s-a ajuns la împiedicarea răspândirii și extinderii ei pe piele, însă înlăturarea ei nu este cu putință. De aceea, Allah a făcut din vindecarea ei un semn pentru ʿĪsā. Cel Preaînalt spune:

﴿وتبرئ الأكمه والأبرص بإذني﴾

Îl vindeci pe cel orb din naștere și pe cel bolnav de baraș cu îngăduința Mea
[al-Māʾidah, 5:110]

.

Cuvântul *„aqraʿ”* îl desemnează pe cel care nu are păr pe cap.

Cuvântul *„aʿmā”* îl desemnează pe cel care și-a pierdut vederea.

Cuvintele *„fa-arāda Allāh”*, *„atunci Allah a vrut”*, apar în unele exemplare fără fa: *„arāda Allāh”*, *„Allah a vrut”*. În varianta care păstrează fa, numele predicativ al particulei inna este omis și se înțelege din context: trei oameni dintre fiii lui Isrāʾīl — unul cu baraș, unul chel și unul orb — au primit binefaceri de la Allah, iar El a vrut să-i pună la încercare. *„Unul cu baraș, unul chel și unul orb”* nu poate fi numele predicativ, fiindcă este o apoziție substitutivă. În varianta fără fa, numele predicativ este propoziția *„Allah a vrut”*. Voința despre care se vorbește aici este voința cosmică.

Cuvintele *„să-i pună la încercare”* înseamnă: să-i testeze, după cum spune Allah Preaînaltul: ﴿Vă punem la încercare prin rău și prin bine, ca încercare﴾ [al-Anbiyāʾ, 21:35]. Și Cel Preaînalt spune:

﴿هذا من فضل ربي ليبلوني أأشكر أم أكفر﴾

Aceasta este din harul Domnului meu, ca să mă încerce dacă voi fi recunoscător ori nerecunoscător
[al-Naml, 27:40]

.

Cuvântul *„malak”*, *„înger”*, este singularul lui malāʾikah, *„îngeri”*. Ei fac parte din lumea nevăzută. Allah i-a creat din lumină și i-a făcut să stăruie în ascultarea față de El. Ei nu mănâncă și nu beau, Îl slăvesc ziua și noaptea fără să obosească și au înfățișări, lucrări și îndatoriri menționate în Carte și în Sunnah. Credința în ei este obligatorie și reprezintă unul dintre cei șase stâlpi ai credinței.

Lingviștii spun că termenul malak provine din al-ʾalūkah, care înseamnă *„mesaj”*. Potrivit acestei explicații, forma lui inițială este maʾlak. Apoi, prin inversarea unor litere, a devenit malʾak. Vocala lui hamzah a fost mutată pe lām fără vocală, iar hamzah a fost eliminată pentru ușurarea rostirii, rezultând malak. De aceea, hamzah reapare la plural: malāʾikah.

Forma verbală *„wa-yadhhab”*, *„și să dispară”*, poate fi folosită atât la indicativ, cât și la conjunctiv, iar indicativul este preferabil.

Cuvintele *„le este scârbă de mine”* înseamnă: mă socotesc respingător și le displace să se apropie de mine din pricina lui.

În expresia *„bi-hi”*, *„din pricina lui”*, litera bāʾ exprimă cauza, adică: din cauza acelui lucru.

Cuvintele *„l-a atins cu mâna”* arată că fiecare lucru are o cauză. Omul s-a vindecat cu îngăduința lui Allah Atotputernicul și Mărețul. *„I-a dispărut ceea ce îl făcea respingător”*: mai întâi este menționată dispariția acelui lucru, înaintea culorii frumoase și a pielii frumoase, fiindcă înlăturarea lucrului neplăcut precedă

dobândirea celui dorit. După cum se spune: curățirea înaintea înfrumusețării.

Cuvintele *„a răspuns: «Cămile sau vite» — Isḥāq nu a fost sigur”*. Din context reiese că era vorba despre cămile. Isḥāq este unul dintre transmițătorii hadithului.

Despre termenul *„ʿusharāʾ”* s-a spus că desemnează orice cămilă gestantă. În al-Qāmūs se spune că este cămila a cărei gestație a ajuns la zece sau la opt luni. Allah Atotputernicul și Mărețul a supus-o și a făcut-o docilă. Poate că se afla aproape de înger, iar el i-a dat-o.

Cuvintele *„Allah să ți-o binecuvânteze!”* pot avea forma unui enunț, dar sensul unei rugi. Aceasta este interpretarea mai probabilă, deoarece nu necesită subînțelegerea unui cuvânt. Pot fi însă și un simplu enunț, ca și cum ar fi spus: aceasta este o cămilă gestantă binecuvântată pentru tine. În acest caz se subînțelege particula qad, iar sensul este: Allah ți-a binecuvântat-o.

Cuvintele *„a venit la cel chel”* se referă la al doilea om din hadith.

Cuvintele *„l-a întrebat: «Ce ți-ai dori cel mai mult?» El a răspuns: «Un păr frumos»”*. Nu s-a mulțumit numai să aibă păr, ci a cerut un păr frumos.

Cuvintele *„lucrul din pricina căruia oamenilor le este scârbă de mine”* se referă la chelie, fiindcă, atunci când omul este chel, oamenii îl resping și îl socotesc respingător. Aceasta arată că nu-și acopereau capetele cu turbane ori cu lucruri asemănătoare. Se poate spune însă și că avea un turban din marginile căruia se vedea o parte a capului, iar oamenii îl respingeau din pricina acelei părți vizibile.

Cuvintele *„i-a dispărut ceea ce îl făcea respingător”*: despre menționarea mai întâi a dispariției acelui lucru este valabil ceea ce s-a spus mai înainte. Faptul că omului i se răspunde este o binefacere de la Allah Atotputernicul și Mărețul.

Cuvintele *„vite sau cămile”*: îndoiala îi aparține lui Isḥāq, iar contextul hadithului arată că i s-au dat vite.

Cuvintele *„a venit la cel orb”*: acesta este al treilea om din această istorisire.

Cuvintele *„ca să-i pot vedea pe oameni”*: el nu a cerut o vedere deosebit de bună, asemenea lucrurilor frumoase cerute de ceilalți doi, ci numai o vedere cu care să-i poată vedea pe oameni. Aceasta arată că se mulțumea cu ceea ce îi era de ajuns.

Cuvintele *„Allah i-a redat vederea”*: sensul aparent este că vederea pe care o avusese înainte îi îngăduia numai să-i vadă pe oameni.

Cuvintele *„el a răspuns: «Oi»”* arată cumpătarea lui față de cele lumești și faptul că era un om liniștit și smerit, fiindcă liniștea se află la cei care cresc oi.

Despre cuvintele *„o ooaie aproape să fete”* s-a spus că sensul este: aproape de fătare. Aceasta este susținută de faptul că celorlalți doi li s-au dat femele gestante, precum și de cuvintele care urmează: *„Animalele primilor doi s-au înmulțit, iar oaia celui de-al treilea a fătat”*. Un lucru poate primi numele stării de care este aproape: despre ceva se poate vorbi ca și cum s-ar fi întâmplat deja, deși încă nu s-a întâmplat, dar este aproape să se întâmple.

Forma *„fa-untija hādhān”* este cu vocala u. Există și o relatare cu vocala a, *„fa-antaja”*, și o alta cu forma *„fa-nataja hādhān”*. În limba arabă, rădăcina nataja se folosește în mod obișnuit la diateza pasivă. Cei doi la care se face referire sunt stăpânul cămilelor și stăpânul vitelor, iar antaja înseamnă că au dobândit pui de cămile și de vite.

Cuvintele *„iar oaia celui de-al treilea a fătat”* înseamnă că oaia lui a avut pui. S-a spus că muntij derivă din antaja, nātij din nataja și muwallid din wallada. Cea care asistă femeile la naștere este numită qābilah, moașă, iar cel care asistă la fătarea animalelor este numit muntij, nātij sau muwallid.

Cuvintele *„unul a ajuns să aibă o vale plină de cămile”*: potrivit succesiunii enunțului, ar fi trebuit să folosească demonstrativul pentru depărtare, *„aceluia”*, deoarece era cel mai îndepărtat dintre cei menționați. Totuși, a folosit demonstrativul pentru apropiere, *„acestuia”*, în locul celui pentru depărtare. Acest lucru este permis, la fel și inversul său.

Cuvintele *„având înfățișarea și starea în care se aflase acesta”*: șūrah se referă la trup, iar hayʾah la aspect și la îmbrăcăminte. Aceasta este deosebirea dintre ele.

Cuvintele *„un om sărac”* reprezintă numele predicativ al unui subiect omis, subînțeles: *„Eu sunt un om sărac”*. Miskīn înseamnă sărac. Săracul a fost numit astfel deoarece sărăcia l-a ținut pe loc și l-a umilit, pe când omul bogat are, de obicei, putere și libertate de mișcare.

Cuvintele *„și un călător”*, literal *„fiu al drumului”*, îl desemnează pe cel care călătorește; el a fost numit astfel pentru că este mereu pe drum. De aceea, pasărea de apă a fost numită *„fiu al apei”*, fiindcă stă de obicei în preajma ei. Orice lucru care însoțește mereu alt lucru poate fi legat de acesta printr-o expresie care înseamnă *„fiu”*.

Cuvintele *„mi s-au întrerupt mijloacele de a-mi continua călătoria”*: ḥibāl, *„frânghii”*, înseamnă aici mijloace. Cuvântul ḥabl se folosește cu sensul de sabab și invers. Cel Preaînalt spune:

﴿فليمدد بسبب إلى السماء ثم ليقطع﴾

Să întindă o frânghie spre cer, apoi să taie
[al-Ḥajj, 22:15]

. Frânghia este un mijloc prin care omul ajunge la ceea ce urmărește, asemenea funiei cu care ajunge la apa din fântână.

Cuvintele *„astăzi nu-mi pot atinge destinația decât prin Allah, apoi prin tine”*: particula lā neagă întreaga categorie, iar balāgh înseamnă a ajunge. De aici vine și expresia *„transmiterea mesajului”*, adică a-l face să ajungă la cel căruia îi este trimis. Sensul este: nimic nu mă poate duce la ai mei decât prin Allah, apoi prin tine. Prin urmare, cererea lui izvorăște dintr-o nevoie stringentă.

Cuvintele *„îți cer, pe Cel care ți-a dăruit culoarea frumoasă și pielea frumoasă”*: cererea de aici urmărește ajutorul, nu obținerea unei informații, deoarece verbul saʾala poate însemna atât a cere ajutor, cât și a întreba pentru a afla. Spui: *„L-am întrebat despre cutare”*, adică i-am cerut o informație, și: *„I-am cerut bani”*, adică

i-am cerut să-mi dea. A spus *„Îți cer, pe Cel care ți-a dăruit”*, nu *„Îți cer pe Allah”*, ca să-i amintească binefacerea lui Allah asupra sa și să-l îndemne să-l ajute pe acel sărac. Acesta îmbina două situații: era sărac și era călător. Așadar, existau două motive care cereau să i se dea.

Cuvintele *„o cămilă”* arată că celui cu baraș i s-au dat cămile. Isḥāq a folosit expresia *„cămile sau vite”* din scrupulozitate.

Cuvintele *„cu care să-mi pot continua călătoria”* înseamnă că nu cerea cea mai bună cămilă, ci numai una care să-l ducă la ai săi.

Cuvintele *„obligațiile sunt multe”* înseamnă: de averea pe care o am sunt legate multe drepturi care trebuie îndeplinite, nu numai dreptul tău. El s-a prefăcut că uită — căutăm adăpost la Allah — că Allah este Cel care i-a dăruit pielea frumoasă, culoarea frumoasă și averea.

Cuvintele *„parcă te cunosc”*: aici ka'anna exprimă certitudinea, nu comparația. Când introduce un termen nederivat, exprimă comparația, iar când introduce unul derivat, exprimă certitudinea ori presupunerea și socotința. Sensul este: te cunosc pe deplin.

Cuvintele *„nu erai tu cel cu baraș, de care oamenilor le era scârbă?”*: îngerul i-a amintit binefacerea lui Allah și i-a adus aminte de neajunsul pe care îl avusese, ca să cunoască valoarea binefacerii. Întrebarea urmărește recunoașterea unui fapt, deoarece cuprinde particula negativă lam, precum în cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Nu ți-am lărgit Noi pieptul?﴾ [al-Sharḥ, 94:1].

Cuvintele *„din strămoș în strămoș”*: el a negat că averea vine de la Allah, dar nu a putut nega că avusese baraș. Termenul kābiran este la acuzativ prin omiterea prepoziției, în sensul min kābir, *„de la unul mai vârstnic decât mine”*, adică tatăl, care a moștenit de la unul mai vârstnic decât el, adică bunicul. S-a spus și că este vorba despre măreția rangului: suntem dintru început oameni de neam și de vază, trăind în bunăstare, iar această avere nu este nou dobândită. Formularea admite ambele sensuri.

Cuvintele *„dacă minți, Allah să te întoarcă la starea în care erai!”*: in este o particulă condițională, iar condiția are și o situație opusă, adică: dacă spui adevărul, Allah să-ți păstreze binefacerea. Dacă se întreabă: cum folosește particula condițională in, care

exprimă o posibilitate, deși știe că omul minte? Răspunsul este: aceasta înseamnă a admite provizoriu susținerea interlocutorului în cursul argumentării. Sensul este: dacă ești așa cum spui despre tine, Allah să-ți păstreze această binefacere, iar dacă minți și nu ai moștenit averea din strămoș în strămoș, Allah să te întoarcă la starea de baraș și de sărăcie în care erai. Nu a spus *„la starea despre care spun eu”*, fiindcă omul se aflase fără îndoială în acea stare. Admiterea provizorie a susținerii interlocutorului apare adesea și în privința unor lucruri certe, precum în cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Allah este mai bun sau cei pe care I-i asociază?﴾ [al-Naml, 27:59]. Se știe că nu există comparație și că Allah este mai bun decât cei pe care I-i asociază, însă aceasta este o argumentare împotriva interlocutorului, pentru a-i respinge argumentul.

Cuvintele *„a venit la cel care fusese chel, având înfățișarea de odinioară a acestuia”*: cel care a venit este îngerul. Aici se spune numai *„înfățișarea”*, pe când despre primul se spune *„înfățișarea și starea”*. Se pare că aceasta este o variație de formulare a transmițătorilor. În mod obișnuit, șūrah este apropiată ca sens de hay'ah, deși prima se referă la înfățișarea trupească, iar a doua la aspectul dobândit prin îmbrăcăminte și altele asemenea. În relatarea lui al-Bukhārī apare: *„înfățișarea și starea”*.

Cuvintele *„i-a spus același lucru ca primului”* se referă la cel care avusese baraș.

Cuvintele *„acesta i-a răspuns”* se referă la cel care fusese chel.

Cuvintele *„în același fel”* înseamnă: asemenea celui care avusese baraș. Așadar, amândoi oamenii — căutăm adăpost la Allah — sunt nerecunoscători pentru binefacerea lui Allah, nu o recunosc și nu au milă de săracul rămas fără mijloace în călătorie.

Cuvintele *„Allah să te întoarcă la starea în care erai!”* înseamnă: Allah să te întoarcă la chelia din pricina căreia oamenilor le era scârbă de tine și la sărăcia în care erai.

Cuvintele *„Allah mi-a redat vederea”*: el a recunoscut binefacerea lui Allah, iar acesta este unul dintre stâlpii recunoștinței. Al doilea este folosirea mădularelor în ascultarea

față de Dătătorul binefacerii, iar al treilea este recunoașterea binefacerii în inimă. Poetul a spus:

Binefacerile v-au adus din partea mea trei lucruri: / Mâna mea, limba mea și cugetul meu ascuns.

Cuvintele *„pe Allah, nu-ți voi face greutăți pentru nimic din ceea ce iei pentru Allah”*: jahd înseamnă greutate. Sensul este: nu te voi împovăra prin refuz ori prin reproșarea darului. Recunoașterea lui prin cuvinte corespunde cu ceea ce se află în inima sa și, prin includere, arată recunoștința din inimă.

Cuvintele *„ia ce dorești și lasă ce dorești”* exprimă recunoștința prin mădulare. Astfel, cel care fusese orb a împlinit toți stâlpii recunoștinței.

În cuvântul *„li-llāh”*, *„pentru Allah”*, litera lām exprimă dedicarea, iar sensul este: de dragul lui Allah. Aceasta arată limpede sinceritatea lui față de Allah: orice iei pentru Allah, eu nu te voi împiedica să iei și nu te voi refuza.

Cuvintele *„ați fost numai puși la încercare”* înseamnă: ați fost testați, iar Cel care i-a pus la încercare este Allah Preaînaltul. Din sensul aparent al hadithului reiese că întâmplarea lor era cunoscută și răspândită printre oameni, deoarece cuvintele *„ați fost numai puși la încercare”* arată că el știa ce li se întâmplase celorlalți doi. De obicei, o asemenea întâmplare ajunge cunoscută printre oameni.

Cuvintele *„Allah este mulțumit de tine”* înseamnă: fiindcă ai fost recunoscător pentru binefacerea lui Allah prin inimă, limbă și mădulare.

Cuvintele *„și este mânios pe ceilalți doi”*: fiindcă amândoi au fost nerecunoscători pentru binefacerea lui Allah, Slăvitul, și au negat că Allah le-a dăruit vindecarea și averea.

Acest hadith cuprinde multe învățături, printre care:

1. Trimisul ﷺ ne istorisește întâmplările fiilor lui Isrā'īl ca să tragem învățăminte și să luăm aminte la ceea ce s-a petrecut. Acesta este unul dintre argumentele celor care spun că legea celor dinaintea noastră este și lege pentru noi, atât timp cât legea noastră nu aduce ceva contrar ei. Fără îndoială, această regulă este corectă.

2. Arătarea puterii lui Allah Atotputernicul și Mărețul, prin vindecarea celui cu baraș, a celui chel și a celui orb de neajunsurile lor, numai prin atingerea îngerului.

3. Îngerii pot lua înfățișări până ajung să aibă chip de om, după cum arată cuvintele *„a venit la cel care avusese baraș, având înfățișarea de odinioară a acestuia”*, precum și cele despre cel chel și cel orb. Totuși — și Allah știe cel mai bine — aceasta nu ține de hotărârea lor, ci iau acele înfățișări la porunca lui Allah Preaînaltul.

4. Îngerii sunt ființe cu trup, nu numai spirite, sensuri abstracte ori puteri.

5. Grija transmițătorilor de a reda hadithul în formularea sa exactă.

6. Omul nu este obligat să fie mulțumit de hotărârea lui Allah, adică de ceea ce a fost hotărât pentru el, deoarece acești oameni loviți de încercare au spus: *„Ne-am dori cutare și cutare lucru”*. Aceasta arată că nu erau mulțumiți de starea lor.

În fața nenorocirilor, omul poate avea patru stări:

— Panica însoțită de nemulțumire, care este interzisă.

— Răbdarea, care este obligatorie.

— Mulțumirea, care este recomandată.

— Recunoștința, care este mai bună și mai frumoasă.

Aici apare o întrebare: cum Îi poate fi omul recunoscător Domnului său pentru o nenorocire, deși aceasta îi este neplăcută?

Răspunsul este: dacă omul crede în răsplata măreață care urmează acestei nenorociri, știe că, prin aceasta, ea devine o binefacere, iar pentru binefacere se arată recunoștință.

Cât despre cuvintele sale ﷺ: *„Cel care este mulțumit va avea parte de mulțumire, iar cel care este nemulțumit va avea parte de mânie”*[222], aici prin mulțumire se are în vedere răbdarea sau mulțumirea față de însăși hotărârea care este actul lui Allah. Față de aceasta mulțumirea este obligatorie, deoarece Allah Atotputernicul și Mărețul este Înțelept. Trebuie deosebit actul lui Allah de ceea ce este hotărât. Ceea ce este hotărât se împarte în

222 Menționat anterior, p. 157.

nenorociri, față de care mulțumirea nu este obligatorie, și rânduieli ale Legii, față de care mulțumirea este obligatorie.
7. Este permisă ruga legată de o condiție, după cum arată cuvintele *„dacă minți, Allah să te întoarcă la starea în care erai!”*. În Coranul cel Nobil, Allah Preaînaltul spune:

﴿والخامسة أن لعنت الله عليه إن كان من الكاذبين﴾

Iar a cincea mărturie: blestemul lui Allah să fie asupra lui dacă este dintre cei care mint
[al-Nūr, 24:7]

și:

﴿والخامسة أن غضب الله عليها إن كان من الصادقين﴾

Iar a cincea mărturie: mânia lui Allah să fie asupra ei dacă el este dintre cei care spun adevărul
[al-Nūr, 24:9]

. Iar în ruga istikhārah se spune: *„O, Allah, dacă Tu știi...”*, până la sfârșitul rugii.
8. Este permis ca, în argumentare, să admiți provizoriu o susținere a interlocutorului pe care tu însuți nu o accepți, pentru a-l lăsa fără răspuns. Îngerul știa că omul minte, însă a pornit de la susținerea acestuia că lucrurile nu se întâmplaseră astfel și că moștenise averea din strămoș în strămoș. Am arătat mai înainte că acest mod de argumentare apare în Coran. Un alt exemplu este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿وإنا أو إياكم لعلى هدى أو في ضلال مبين﴾

Noi ori voi suntem, cu siguranță, pe o călăuzire sau într-o rătăcire vădită
[Saba’, 34:24]

. Se știe că Trimisul ﷺ și însoțitorii săi sunt călăuziți, iar aceia sunt în rătăcire, dar aceasta este o admitere provizorie, în discuția cu ei, din spirit de dreptate.

9. Binecuvântarea lui Allah nu are sfârșit. De aceea, unul a ajuns să aibă o vale de cămile, altul o vale de vite, iar celălalt o vale de oi.

10. Se poate deduce de aici că ruga îngerilor este întotdeauna primită sau este vorba despre un caz particular? Sensul aparent este că avem un caz particular. Altminteri, atunci când un om s-ar ruga pentru fratele său în lipsa acestuia, iar îngerul ar spune *„Āmīn, și ție la fel”*, am ști că ruga a fost deja primită.

11. Recunoștința pentru fiecare binefacere se arată potrivit naturii ei. Recunoștința pentru avere înseamnă să o cheltuiești pe calea lui Allah, iar recunoștința pentru cunoaștere înseamnă să o împărtășești celui care o cere, fie prin starea sa, fie prin cuvinte. Recunoștința în sensul cel mai cuprinzător înseamnă ascultarea față de Dătătorul binefacerii în toate privințele. Este asemănător cu ceea ce s-a spus mai înainte: căința pentru fiecare păcat se face potrivit naturii lui, însă omul nu merită să fie descris, fără restricții, drept unul care s-a căit decât dacă s-a căit de toate păcatele.

12. Este permisă înfățișarea într-o stare pe care omul nu o are în realitate, precum să se prezinte ca un sărac deși este bogat și altele asemenea, dacă există un folos și urmărește să pună pe cineva la încercare în acest fel. În aceste condiții, îi este permis.

13. Încercarea poate fi generală și vădită. Aceasta se deduce din cuvintele *„ați fost numai puși la încercare”*, iar întâmplarea lor era cunoscută, după cum s-a spus mai înainte.

14. Virtutea scrupulozității și a cumpătării față de cele lumești: ele îl pot conduce pe om spre un deznodământ vrednic de laudă. Cel care fusese orb era cumpătat față de cele lumești și astfel a fost recunoscător pentru binefacerea lui Allah.

15. Moștenirea exista la neamurile dinaintea noastră, după cum arată cuvintele *„am moștenit-o din strămoș în strămoș”*.

16. Printre atributele lui Allah Atotputernicul și Mărețul se află mulțumirea, mânia și voința. Ahl al-Sunnah wa-l-Jamāʿah le afirmă ca atribute reale, în sensul care I se cuvine lui Allah.

Voința lui Allah este de două feluri: cosmică și legislativă. Deosebirea este că, în cazul voinței cosmice, ceea ce este voit se întâmplă neapărat, dar nu este neapărat iubit de El. Când voiește un lucru, îi spune *„Fii!”*, iar el este. În cazul voinței legislative, ceea ce este voit nu se întâmplă neapărat, dar este neapărat iubit de El. De aceea spunem că voința legislativă are sensul iubirii, iar voința cosmică are sensul hotărârii de a face să se întâmple. Dacă se întreabă: Allah voiește binele și răul prin voință cosmică sau legislativă?

Răspunsul este: când binele se întâmplă, el este voit de Allah atât cosmic, cât și legislativ. Când nu se întâmplă, este voit numai legislativ. Cât despre rău, dacă se întâmplă, el este voit de Allah cosmic, dar nu legislativ, iar dacă nu se întâmplă, nu este voit nici cosmic, nici legislativ. Să știi că răul nu este atribuit actului lui Allah, Slăvitul, ci lucrurilor create de Allah. Orice act al lui Allah Preaînaltul este bun, deoarece izvorăște din înțelepciune și îndurare. De aceea, Profetul ﷺ a spus: *„Binele este în mâinile Tale, iar răul nu Îți este atribuit”*[223]. Printre lucrurile create de Allah se află însă și bine, și rău.

Afirmarea atributului mulțumirii pentru Allah, Slăvitul, nu înseamnă absența înțelepciunii. Nu la fel este mulțumirea făpturii, care poate fi lipsită de înțelepciune. De pildă, când un om este mulțumit de cineva, simțirea lui îl poate face să fie mulțumit de acea persoană în orice privință și să nu-și mai stăpânească purtarea față de ea, din pricina mulțumirii sale puternice. Poetul a spus:

Privirea mulțumirii nu deslușește niciun cusur, / După cum privirea mâniei scoate la iveală defectele.

Mulțumirea lui Allah este însă însoțită de înțelepciune, după cum mânia Creatorului nu este asemenea mâniei făpturii. Înțelepciunea nu dispare odată cu mânia Creatorului, spre

223 Relatat de Muslim (771), din relatarea lui ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el.

deosebire de mânia făpturii, care o poate îndepărta de înțelepciune, făcând-o să se poarte nepotrivit din pricina mâniei puternice.

Cine explică mulțumirea prin răsplată sau prin voința de a răsplăti are o explicație respinsă. Dacă se spune că *„este mulțumit”* înseamnă *„a vrut să răsplătească”*, aceasta implică faptul că El nu este mulțumit. Dacă ar fi spus *„El nu este mulțumit”*, ar fi căzut în necredință, deoarece ar fi negat atributul prin tăgăduire. Ei l-au interpretat însă într-un fel care implică posibilitatea de a nega mulțumirea, fiindcă sensul figurat presupune negarea sensului propriu. Acesta este un lucru foarte grav. De aceea, Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah și Ibn al-Qayyim au arătat că nu există sens figurat nici în Coran, nici în limbă, spre deosebire de cel care a spus că totul în limbă este figurat.

17. Cuvântul *„tovărășie”* poate desemna asemănarea într-o anumită privință, fără a presupune neapărat însoțirea, după cum arată cuvintele *„și este mânios pe ceilalți doi”*. Aici șāḥib îl desemnează pe cel a cărui stare seamănă cu a lui prin faptul că Allah i-a dăruit binefaceri după suferință.

18. Allah Atotputernicul și Mărețul i-a pus la încercare prin binefacerile pe care li le-a dăruit.

19. Aducerea aminte se poate face prin cuvinte, fapte ori înfățișări.

20. Este permis ca omul să-și atribuie, în scopul unei încercări, o stare pe care nu a avut-o, după cum îngerul a spus că este sărac și călător.

21. Această întâmplare era cunoscută și răspândită, după cum arată cuvintele *„Allah este mulțumit de tine și este mânios pe ceilalți doi”*.

În acest capitol sunt următoarele învățături:

Prima: explicarea versetului.

A doua: sensul cuvintelor ﴾ va spune negreșit: „Aceasta mi se cuvine”﴿.

A treia: sensul cuvintelor Sale ﴾ Mi-a fost dat numai datorită unei cunoașteri﴿.

A patra: marile învățături cuprinse în această istorisire uimitoare.

Explicarea învățăturilor capitolului
Prima: explicarea versetului, adică a cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿ولئن أذقناه رحمة منا من بعد ضراء مسته ليقولن هذا لي﴾

Dacă îl facem să guste o îndurare din partea Noastră, după o nenorocire care l-a atins, va spune negreșit: „Aceasta mi se cuvine”

. S-a arătat mai înainte că pronumele din adhaqnāhu, *„îl facem să guste”*, se referă la om în general.

A doua: sensul cuvintelor ﴾ va spune negreșit: *„Aceasta mi se cuvine”*﴿. Litera lām exprimă pretinderea unui drept, iar sensul este: o merit și sunt vrednic de ea.

A treia: sensul cuvintelor Sale ﴾ Mi-a fost dat numai datorită unei cunoașteri﴿. Explicația lor a fost dată mai înainte.

A patra: marile învățături cuprinse în această istorisire uimitoare. Multe dintre ele au fost deja menționate, fără ca enumerarea să fie exhaustivă. Printre învățături se află deosebirea dintre cel cu baraș, cel chel și cel orb. Primii doi au tăgăduit binefacerea lui Allah Atotputernicul și Mărețul, pe când cel orb a recunoscut-o. Când îngerul i-a cerut ajutorul, el a spus: *„Ia ce dorești!”* Aceasta arată dărnicia și sinceritatea lui, fiindcă a spus: *„Pe Allah, astăzi nu-ți voi face greutăți pentru nimic din ceea ce iei*

pentru Allah Atotputernicul și Mărețul”. Ceilalți doi, dimpotrivă, erau zgârciți, avari și tăgăduiau binefacerea lui Allah Atotputernicul și Mărețul.

50 Asocierea în privința darurilor lui Allah

Capitol despre cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿فلما آتاهما صالحاً جعلا له شركاء فيما آتاهما﴾

Dar când El le-a dăruit un copil bun, I-au făcut asociați în privința a ceea ce le dăruise[224]

, până la sfârșitul versetului.

Cuvintele Sale: ﴿Dar când El le-a dăruit﴾. Pronumele se referă la cele menționate mai înainte: un singur suflet și perechea sa. De aceea, explicația ar trebui să înceapă de la cuvintele Celui Preaînalt:

﴿هو الذي خلقكم من نفس واحدة...﴾

El este Cel care v-a creat dintr-un singur suflet...
[al-Aʿrāf, 7:189]

.

Cuvintele Sale: ﴿v-a creat dintr-un singur suflet﴾ au fost explicate în două feluri:

Prima explicație: printr-un singur suflet se are în vedere o singură persoană anume, adică Ādam, pacea fie asupra lui. Cuvintele Sale ﴿și a făcut din el perechea sa﴾ se referă la Ḥawwāʾ, deoarece ea a fost creată dintr-o coastă a lui Ādam.

224 Sura al-Aʿrāf, versetul 190.

A doua explicație: prin suflet se are în vedere neamul omenesc, iar Allah i-a făcut omului o pereche din același neam, nu dintr-un altul. Cuvântul nafs poate desemna neamul, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولًا من أنفسهم﴾

Allah le-a făcut o mare binefacere credincioșilor când a trimis printre ei un Trimis dintre ei înșiși
[Āl ʿImrān, 3:164]

, adică din neamul lor.

Cuvintele Sale: ﴿ca să-și afle liniștea alături de ea﴾. Liniștea pe care bărbatul o află alături de soția sa se vădește în două privințe:

În primul rând, între ei există afecțiune și îndurare care aduc apropiere, liniște și statornicie.

În al doilea rând, este liniștea legată de dorința trupească. Aceasta este o liniște aparte, care nu are echivalent nici măcar în legătura dintre mamă și fiul ei.

Cuvintele Sale: ﴿ca să-și afle liniștea alături de ea﴾ arată motivul pentru care ea este din același neam cu el sau din acea persoană anume.

Cuvintele Sale: ﴿Iar când s-a apropiat de ea﴾ înseamnă că a avut raport sexual cu ea. Coranul și Sunnah folosesc expresii aluzive pentru raportul sexual. Cel Preaînalt spune: ﴿sau ați atins femeile﴾ [al-Nisāʾ, 4:43], ﴿cele cu care ați avut relații conjugale﴾ [al-Nisāʾ, 4:23] și: ﴿după ce ați fost uniți unul cu altul﴾ [al-Nisāʾ, 4:21]. Se pare că rușinea de a-l numi explicit ține de firea omului. Firile sănătoase evită să numească acest lucru direct, în afară de situația în care o nevoie o cere. Atunci poate fi numit explicit, precum în întrebarea sa ﷺ către Māʿiz, după ce acesta mărturisise înaintea lui adulterul: *„Ai avut raport sexual cu ea?”*, fără să

folosească o aluzie[225]. Aici nevoia cerea exprimarea directă, pentru ca lucrul să fie pe deplin lămurit și fiindcă pedepsele legale sunt înlăturate atunci când există îndoieli.

Asemănarea apropierii bărbatului de femeie cu acoperirea este limpede, după cum noaptea acoperă pământul cu întunericul ei. Cel Preaînalt spune: ﴿Pe noapte, când acoperă﴾ [al-Layl, 92:1]. S-a folosit forma taghashshāhā, nu ghashiyahā, fiindcă prima este mai expresivă și cuprinde un anumit efort. De aceea, în hadith se spune: *„Când se așază între cele patru membre ale ei, apoi se unește cu ea”*[226]. Așezarea între cele patru membre este ghashayān, iar *„se unește cu ea”* este taghashshī.

Cuvintele Sale: ﴿a purtat o sarcină ușoară﴾. La început, sarcina este ușoară: o picătură de sămânță, apoi un cheag, apoi o bucățică de carne.

Cuvintele Sale: ﴿și a trecut cu ea﴾. A trece printr-un lucru înseamnă a-l depăși fără oboseală ori istovire. Sensul este că a trecut prin această sarcină ușoară fără oboseală ori istovire.

Cuvintele Sale: ﴿Iar când sarcina i s-a îngreunat﴾. Îngreunarea are loc spre sfârșitul sarcinii.

Cuvintele Sale: ﴿L-au chemat amândoi pe Allah﴾. Verbul este daʿawā, nu daʿayā, fiindcă ultima sa literă de rădăcină este wāw, iar forma revine la rădăcina sa.

Cuvintele Sale: ﴿pe Allah, Domnul lor﴾. A menționat atât dreptul lui Allah la adorare, cât și stăpânirea Sa, deoarece ruga are două laturi:

Prima este cea a adorării, din perspectiva robului: el se roagă, iar ruga este adorare.

A doua este cea a stăpânirii, fiindcă prin rugă se urmărește dobândirea lucrului cerut, iar aceasta ține de Allah ca Stăpân. Sensul aparent este că au spus: *„O, Allah, Domnul nostru!”*, dar este posibil să fi folosit o altă formulare.

---

225 Relatat de al-Bukhārī în al-Ḥudūd, capitolul dacă imamul îi poate spune celui care mărturisește: „Poate doar ai atins-o” (4/256).

226 Relatat de al-Bukhārī în al-Ghusl, capitolul despre întâlnirea celor două părți circumcise (1/111), și de Muslim în al-Ḥayḍ, capitolul despre abrogarea regulii „apa pentru apă” (1/271).

Cuvintele Sale: ﴿Dacă ne vei dărui un copil bun﴾. Ātaytanā înseamnă: ne vei da.

Prin cuvântul ṣāliḥ, *„bun”*, se are în vedere sănătatea trupului sau buna stare în religie? Adică: dacă ne vei dărui un om întreg la făptură, fără infirmitate ori lipsă, sau un om bun în religie, evlavios și împlinitor al îndatoririlor?

Răspunsul este că le cuprinde pe amândouă. Mulți comentatori au menționat numai prima latură, sănătatea trupească, dar nimic nu împiedică înțelegerea ambelor sensuri.

Cuvintele Sale: ﴿vom fi negreșit dintre cei recunoscători﴾ înseamnă: dintre cei care Îți arată recunoștință pentru acest copil bun. Propoziția este aici răspunsul unui jurământ și al unei condiții: jurământul este înainte, iar condiția după el. Răspunsul îi corespunde jurământului, de aceea este însoțit de lām: la-nakūnanna, *„vom fi negreșit”*.

Cuvintele Sale: ﴿Dar când El le-a dăruit un copil bun﴾. Aici s-a împlinit ceea ce ceruseră, dar nu și recunoștința pe care I-o făgăduiseră lui Allah. Dimpotrivă, I-au făcut asociați în privința a ceea ce le dăruise.

Cuvintele Sale: ﴿I-au făcut asociați în privința a ceea ce le dăruise﴾ reprezintă răspunsul lui lammā, *„când”*. Răspunsul urmează condiției, ceea ce arată că asocierea lor s-a petrecut atunci când le-a fost dăruit copilul, pe când era mic. Despre un asemenea copil nu se știe încă dacă în viitor va fi bun în religie sau nu. De aceea, cei mai mulți comentatori au înțeles prin ṣalāḥ sănătatea trupească.

Când omul Îi făgăduiește Domnului său că va împlini un act de adorare în schimbul unei binefaceri pe care Allah i-o dăruiește, de obicei nu-și împlinește făgăduința. În sura al-Tawbah, Cel Preaînalt spune:

﴿ومنهم من عاهد الله لئن آتانا من فضله لنصدقن ولنكونن من الصالحين ۝ فلما آتاهم من فضله بخلوا به وتولوا وهم معرضون﴾

Printre ei sunt unii care I-au făgăduit lui Allah: „Dacă ne va dărui din harul Său, vom da negreșit milostenie și vom fi dintre cei drepți". Dar când le-a dăruit din harul Său, au devenit zgârciți cu el și s-au întors, îndepărtându-se

[al-Tawbah, 9:75–76]

. Iar în acest verset, Cel Preaînalt spune:

﴿لئن آتيتنا صالحاً لنكونن من الشاكرين فلما آتاهما صالحاً جعلا له شركاء﴾

Dacă ne vei dărui un copil bun, vom fi negreșit dintre cei recunoscători. Dar când El le-a dăruit un copil bun, I-au făcut asociați

. Au fost astfel dintre asociatori, nu dintre cei recunoscători. Prin aceasta cunoaștem înțelepciunea interzicerii legământului religios de către Profet ﷺ, deoarece legământul este o făgăduință făcută lui Allah Atotputernicul și Mărețul. De aceea, Profetul ﷺ l-a interzis și a spus: *„El nu aduce niciun bine; prin el doar se scoate ceva de la cel zgârcit"*[227]. Mulți învățați au susținut interzicerea

227 Relatat de Muslim în al-Nadhr, capitolul despre interzicerea legământului religios (3/1261). Al-Bukhārī a relatat ceva asemănător în al-Aymān,

legământului religios, iar din formularea lui Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah reiese că înclină spre această interzicere[228], deoarece Trimisul lui Allah ﷺ l-a interzis și a negat că ar aduce vreun bine.

Atunci, ce folos dobândim dintr-un lucru pe care Trimisul ﷺ l-a interzis și despre care a spus că nu aduce niciun bine?

Răspunsul este: nu dobândim decât greutăți pentru noi înșine și ne impunem lucruri de care am fi fost altfel scutiți. De aceea, opinia care interzice legământul religios este foarte puternică. Greutatea ei o cunoaște numai cel care știe cât de multe întrebări pun oamenii și vede cum merg la fiecare învățat, în speranța că vor găsi o ieșire din ceea ce au făgăduit.

Dacă se întreabă: copilul pe care li l-a dăruit Allah Atotputernicul și Mărețul era unul singur; cum au făcut, în privința acestui singur copil, un asociat, ba chiar mai mulți asociați?

Răspunsul este că aceasta se poate înțelege în trei feluri:

Prima situație: cei doi cred că acela care le-a adus copilul este cutare walī, cutare om drept ori altcineva asemenea. Aceasta este asociere majoră, deoarece ei atribuie creația altcuiva decât lui Allah.

De acest fel sunt și unele practici întâlnite acum în anumite comunități musulmane: femeia care nu are copii vine la mormântul cuiva despre care se pretinde că este walī al lui Allah — iar Allah știe cel mai bine starea sa — și spune: *„O, stăpânul meu cutare, dăruiește-mi un copil!”*

A doua situație: omul atribuie sănătatea și ocrotirea nou-născutului medicilor și îndrumărilor lor, moașelor și altor mijloace asemănătoare. De pildă, se spune: acest copil a trecut cu bine prin naștere fiindcă moașa este pricepută și competentă. Aici binefacerea a fost atribuită altcuiva decât lui Allah. Aceasta este o formă de asociere, dar nu ajunge la asocierea majoră, deoarece

capitolul despre împlinirea legământului (4/227), iar Muslim în al-Nadhr, capitolul despre interzicerea legământului (3/1261), din relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

228 Vezi al-Ikhtiyārāt, p. 328.

omul a atribuit binefacerea unei cauze și L-a uitat pe Cel care face să lucreze cauzele, Allah Atotputernicul și Mărețul.
A treia situație: omul nu asociază în privința stăpânirii lui Allah, ci crede că acest copil s-a născut sănătos prin harul și îndurarea lui Allah, dar asociază în privința adorării, punând iubirea față de copil înaintea iubirii față de Allah și Trimisul Său și lăsându-l să-l abată de la ascultarea față de Allah și Trimisul Său. Cel Preaînalt spune:

﴿إنما أموالكم وأولادكم فتنة والله عنده أجر عظيم﴾

Averile voastre și copiii voștri sunt numai o încercare, iar la Allah este o răsplată măreață
[al-Taghābun, 64:15]

. Cum poți, așadar, să faci din acest copil un egal al lui Allah în iubire, poate chiar să pui iubirea lui înaintea iubirii față de Allah, când Allah este Cel care ți l-a dăruit prin harul Său?

Cuvintele Sale: ﴿Dar când El le-a dăruit﴾ cuprind o mustrare aspră: cei doi Îi fac lui Allah un asociat în privința acestui copil, deși Allah este Cel care l-a dăruit prin harul Său. Apoi spune: ﴿Allah este Preaînalt față de ceea ce Îi asociază﴾, adică El este mai presus și sfânt, departe de idolii și de celelalte lucruri pe care I le asociază.
Cine cugetă la verset găsește că expresia ﴿v-a creat dintr-un singur suflet﴾ înseamnă: dintr-un singur neam. Versetul nu vorbește în niciun fel despre Ādam și Ḥawwā'. Astfel, contextul urmează un mod de exprimare arab limpede și elocvent, care are un corespondent în Coran, precum cuvintele Celui Preaînalt:

﴿لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولًا من أنفسهم﴾

Allah le-a făcut o mare binefacere credincioșilor când a trimis printre ei un Trimis dintre ei înșiși
[Āl ʿImrān, 3:164]

, adică din neamul lor. Prin această explicație limpede, omul este ferit de multe dificultăți.
Potrivit celei de-a doua opinii, prin cuvintele Celui Preaînalt ﴿dintr-un singur suflet﴾ se are în vedere Ādam, iar prin ﴿și a făcut din el perechea sa﴾ [al-Aʿrāf, 7:189] se are în vedere Ḥawwāʾ. Sensul versetului ar fi că v-a creat din Ādam și Ḥawwāʾ. Când Ādam s-a apropiat de Ḥawwāʾ, ea a purtat o sarcină ușoară și a trecut cu ea, iar când sarcina i s-a îngreunat, cei doi — adică Ādam și Ḥawwāʾ — L-au chemat pe Allah, Domnul lor:

﴿لئن آتيتنا صالحًا لنكونن من الشاكرين فلما آتاهما صالحًا جعلا له شركاء فيما آتاهما﴾

Dacă ne vei dărui un copil bun, vom fi negreșit dintre cei recunoscători. Dar când El le-a dăruit un copil bun, I-au făcut asociați în privința a ceea ce le dăruise

. Din această interpretare ar rezulta că Ādam și Ḥawwāʾ I-au asociat lui Allah, însă susținătorii ei spun că ar fi fost asociere în ascultare, nu în adorare. ﴿Allah este Preaînalt față de ceea ce Îi asociază﴾. Această explicație corespunde cu ceea ce se relatează de la Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi. Vom arăta, dacă voiește Allah Preaînaltul, în ce constau slăbiciunea și nevaliditatea ei.
Există și o a treia opinie: prin cuvintele Celui Preaînalt ﴿dintr-un singur suflet﴾ se au în vedere Ādam și Ḥawwāʾ, iar la ﴿când s-a

apropiat de ea﴾ exprimarea trece de la persoana anume la neam, adică de la Ādam la neamul alcătuit din urmașii săi. Sensul ar fi: când omul descins din Ādam și Ḥawwāʾ s-a apropiat de soția sa, până la sfârșitul pasajului. De aceea, Cel Preaînalt spune: ﴿Allah este Preaînalt față de ceea ce Îi asociază﴾, folosind pluralul, nu dualul. Un exemplu asemănător în Coran este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿ولقد زينا السماء الدنيا بمصابيح وجعلناها رجومًا للشياطين﴾

Am împodobit cerul cel mai de jos cu făclii și le-am făcut mijloace de alungare a diavolilor

[al-Mulk, 67:5]

, adică am făcut din meteorii care ies din ele mijloace de alungare a diavolilor, nu din făcliile însele. Și cuvintele Celui Preaînalt:

﴿ولقد خلقنا الإنسان من سلالة من طين ۝ ثم جعلناه نطفة﴾

L-am creat pe om dintr-un extras de lut, apoi l-am făcut o picătură

[al-Muʾminūn, 23:12–13]

, adică referirea trece la neamul omenesc. În această interpretare, începutul versetului vorbește despre Ādam și Ḥawwāʾ, apoi exprimarea trece de la persoanele anume la neam. Această explicație are un temei și îi ferește pe Ādam și Ḥawwāʾ de atribuirea asocierii, însă cuprinde o anumită stângăcie, din pricina schimbării referințelor pronumelor.

Cât despre cuvintele Celui Preaînalt ﷻ Allah este Preaînalt față de ceea ce Îi asociază ﷻ, pluralul a fost folosit deoarece dualul desemnează doi membri ai acestui neam. De aceea, pronumele poate reveni la ei la plural, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وإن طائفتان من المؤمنين اقتتلوا﴾

Dacă două cete de credincioși se luptă
[al-Ḥujurāt, 49:9]

, unde verbul este la plural, nu la dual, fiindcă cele două cete alcătuiesc o mulțime.

Ibn Ḥazm a spus: „Au fost de acord asupra interzicerii oricărui nume care exprimă robia față de altcineva decât Allah, precum ʿAbd ʿAmr, ʿAbd al-Kaʿbah și altele asemenea, cu excepția lui ʿAbd al-Muṭṭalib".

Cuvintele *„au fost de acord"* înseamnă că au ajuns la consens. Consensul este unul dintre argumentele Legii prin care se stabilesc rânduielile. Aceste argumente sunt Cartea, Sunnah, consensul și analogia juridică.

Cuvintele *„și altele asemenea"* includ nume precum ʿAbd al-Ḥusayn, ʿAbd al-Rasūl, ʿAbd al-Masīḥ și ʿAbd ʿAlī.

Cât despre cuvintele sale ﷺ: *„Să piară robul dinarului, să piară robul dirhamului..."*[229], până la sfârșitul hadithului: aceasta este o descriere, nu un nume propriu. Cel cufundat în iubirea acestor lucruri, care le pune înaintea a ceea ce Îl mulțumește pe Allah, a fost asemănat cu un adorator al lor, ca atunci când spui *„adoratorul dinarului"*. Este o descriere și, prin urmare, nu contrazice consensul.

Cuvintele *„cu excepția lui ʿAbd al-Muṭṭalib"*: când particula de excepție ḥāshā este precedată de mā, termenul care urmează trebuie să fie la acuzativ; altminteri, sunt admise atât acuzativul,

229 Relatat de al-Bukhārī în al-Jihād, capitolul despre paza în timpul expediției (2/327), din relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

cât și genitivul. Cât despre ʿAbd al-Muṭṭalib, acesta este exceptat de la consensul asupra interzicerii, fiind un caz în care există dezacord. Unii învățați au spus că nu putem susține interzicerea, de vreme ce Trimisul ﷺ a spus:

„Eu sunt Profetul, fără minciună, / Eu sunt fiul lui ʿAbd al-Muṭṭalib.”[230]

Profetul ﷺ nu face un lucru interzis; potrivit acestui argument, ar fi permis numele care exprimă robia față de al-Muṭṭalib, în lipsa unei dovezi care să abroge această permisiune. Aceasta este argumentarea lui Ibn Ḥazm, Allah să aibă milă de el. Totuși, opinia corectă este interzicerea numelui care exprimă robia față de al-Muṭṭalib: nimănui nu îi este permis să-și numească fiul ʿAbd al-Muṭṭalib. Cuvintele sale ﷺ *„Eu sunt fiul lui ʿAbd al-Muṭṭalib”* transmit o informație, nu instituie un nume. Profetul ﷺ a spus că avea un bunic numit ʿAbd al-Muṭṭalib. Nu s-a relatat că el ﷺ ar fi dat cuiva acest nume, că ar fi îngăduit vreunuia dintre însoțitori să-l dea ori că ar fi aprobat numirea cuiva astfel. Discuția privește rânduiala numirii, nu relatarea unei informații. Există o deosebire între relatare, instituire și aprobare.

Tot astfel, Profetul ﷺ a spus: *„Banū al-Muṭṭalib și Banū Hāshim sunt una și aceeași”*[231]. Cât despre numele ʿAbd Manāf, nu este permis ca cineva să-l primească.

Învățații au spus că acela care relatează o exprimare de necredință nu devine prin aceasta necredincios. Trimisul ﷺ vorbește despre un lucru care s-a întâmplat, s-a încheiat și a trecut. Opinia corectă este, așadar, că nu este permis niciun nume care exprimă robia față de altcineva decât Allah, nici ʿAbd

230 Relatat de al-Bukhārī în al-Jihād, capitolul despre cel care conduce animalul altuia în timpul luptei (2/322), din relatarea lui al-Barāʾ ibn ʿĀzib, Allah să fie mulțumit de el.

231 Relatarea despre Banū al-Muṭṭalib și Banū Hāshim este consemnată de al-Bukhārī în al-Khums, capitolul despre dovezile că partea de o cincime îi revine imamului (2/400), nr. 3140, de la Jubayr ibn Muṭʿim, Allah să fie mulțumit de el. Adresarea „O, fii ai lui ʿAbd Manāf!” este consemnată de al-Bukhārī în al-Waṣāyā, nr. 2753, de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

al-Muṭṭalib, nici altul. Prin urmare, exprimarea prin nume a robiei față de altcineva decât Allah face parte din asociere.

De la Ibn ʿAbbās se relatează despre acest verset: „Când Ādam s-a apropiat de ea, a rămas însărcinată. Iblīs a venit la ei și a spus: «Eu sunt cel care v-a scos din Grădină. Mă veți asculta negreșit, altfel îi voi face două coarne de țap sălbatic, încât va ieși din pântecele tău și îl va sfâșia. Și voi face cutare lucru», căutând să-i înspăimânte. «Numiți-l ʿAbd al-Ḥārith!» Cei doi au refuzat să-l asculte, iar copilul s-a născut mort. Apoi ea a rămas din nou însărcinată. El a venit la ei și le-a amintit ce spusese. Iubirea pentru copil i-a cuprins, iar ei l-au numit ʿAbd al-Ḥārith. Aceasta înseamnă cuvintele Sale: ﴿I-au făcut asociați în privința a ceea ce le dăruise﴾”. Relatat de Ibn Abī Ḥātim[232].

Cuvântul *„Iblīs”* are tiparul ifʿīl. S-a spus că provine din ablasa, *„a deznădăjduit”*, fiindcă el a deznădăjduit de îndurarea lui Allah Preaînaltul.

Cuvintele *„mă veți asculta negreșit”* sunt un enunț de jurământ, adică: pe Allah, mă veți asculta negreșit.

Cuvântul *„ayl”* desemnează masculul caprelor sălbatice de munte.

Cuvintele *„numiți-l ʿAbd al-Ḥārith”*: a ales acest nume fiindcă era numele său și a vrut ca ei să exprime prin numele copilului robia față de el.

Cuvintele *„copilul s-a născut mort”*: prima amenințare nu s-a împlinit. Este posibil ca aceasta să fi fost cuprinsă în cuvintele *„și voi face cutare lucru”* sau să fi spus: *„îl voi face să se nască mort”*.

El a relatat, cu un lanț autentic, de la Qatādah: „Asociați în ascultarea față de el, nu în adorarea lui”.

---

232 Relatat de Ibn Abī Ḥātim, după cum apare în Tafsīr Ibn Kathīr (2/275), și de Saʿīd ibn Manṣūr (2/1387).

El a relatat, cu un lanț autentic, de la Mujāhid, despre cuvintele Sale ﷻ Dacă ne vei dărui un copil bun ﷺ: „S-au temut că nu va fi om”.

A menționat același sens de la al-Ḥasan, Saʿīd și alții[233].

Cuvintele *„asociați în ascultarea față de el”* înseamnă că l-au ascultat în ceea ce le-a poruncit, nu că l-au adorat, dar au exprimat prin numele copilului robia față de altcineva decât Allah. Există o deosebire între ascultare și adorare: dacă cineva ascultă de o persoană într-un lucru care încalcă porunca lui Allah, nu a făcut-o prin aceasta asociată cu Allah în adorare, ci a ascultat-o într-o neascultare față de Allah.

Cuvintele *„s-au temut că nu va fi om”* înseamnă, în această relatare, că Ādam și Ḥawwāʾ s-au temut că va fi un animal, un jinn sau altceva.

Cuvintele *„a menționat același sens de la al-Ḥasan”*: ceea ce este corect este însă că al-Ḥasan, Allah să aibă milă de el, a spus că versetul nu se referă la Ādam și Ḥawwāʾ, ci la asociatorii dintre fiii lui Ādam. Așa a menționat Ibn Kathīr, Allah să aibă milă de el, în Tafsīr-ul său, spunând: *„În ce ne privește, urmăm aici opinia lui al-Ḥasan al-Baṣrī, Allah să aibă milă de el: acest context nu vorbește despre Ādam și Ḥawwāʾ, ci despre asociatorii dintre urmașii săi”*[234]. Sfârșitul citatului.

Această istorisire este nevalidă din mai multe motive:
Primul motiv: nu există despre aceasta o relatare autentică de la Profet ﷺ, iar asemenea informații nu pot fi primite decât prin revelație. Ibn Ḥazm a spus despre această istorisire că este o poveste născocită, mincinoasă și fabricată.

233 Vezi Tafsīr Ibn Jarīr (9/98–99) și Tafsīr Ibn Kathīr (2/275).
234 (3/530).

Al doilea motiv: dacă această istorisire ar fi despre Ādam și Ḥawwā', atunci fie s-ar fi căit de asociere, fie ar fi murit în ea. Dacă am spune că au murit în ea, aceasta ar fi o afirmație mai gravă decât spusele unora dintre eretici:

„Când ne amintim de Ādam și de faptele sale, / De căsătorirea celor două fiice cu cei doi fii, prin desfrâu, / Știm că făpturile se trag dintr-un nelegiuit / Și că toți oamenii au obârșia în desfrânare."

Cine socotește posibil că vreun profet să fi murit în asociere a rostit o minciună uriașă. Iar dacă cei doi s-ar fi căit de asociere, nu s-ar potrivi cu înțelepciunea, dreptatea și îndurarea lui Allah ca El să le menționeze greșeala fără să le menționeze căința de ea. Este cu totul de neconceput ca Allah să menționeze păcatul lui Ādam și al lui Ḥawwā', dacă ei s-ar fi căit, fără să le menționeze căința. Când Allah Preaînaltul amintește greșeala vreunuia dintre profeții și trimișii Săi, amintește și căința lor, precum în istorisirea lui Ādam însuși, când el și soția sa au mâncat din pom, apoi s-au căit.

Al treilea motiv: profeții sunt ocrotiți de asociere, potrivit consensului învățaților.

Al patrulea motiv: în hadithul despre mijlocire s-a stabilit că oamenii vor veni la Ādam să-i ceară mijlocirea, iar el își va cere scuze amintind că a mâncat din pom[235], ceea ce a fost o neascultare. Dacă ar fi căzut în asociere, invocarea acesteia ar fi fost un motiv mai puternic, mai potrivit și mai îndreptățit.

Al cincilea motiv: în această istorisire se spune că șeitanul a venit la ei și a spus: *„Eu sunt cel care v-a scos din Grădină"*. Cel care vrea să amăgească nu spune așa ceva, ci vine cu ceva care să facă mai probabilă acceptarea vorbelor sale. Dacă ar spune: *„Eu sunt cel care v-a scos din Grădină"*, vor ști cu certitudine că le este dușman și nu vor primi nimic de la el.

Al șaselea motiv privește cuvintele din această istorisire: *„îi voi face două coarne de țap sălbatic"*. Fie cei doi cred că el poate face aceasta, ceea ce ar fi asociere în privința stăpânirii, deoarece

235 Relatat de al-Bukhārī în al-Tafsīr, capitolul despre cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Urmași ai celor pe care i-am purtat împreună cu Nūḥ; el a fost un rob recunoscător﴾ (3/250), și de Muslim în al-Īmān, capitolul despre locul celui de pe treapta cea mai de jos din Grădină (1/184), din relatarea lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

numai Allah are puterea de a face așa ceva, fie nu cred. În acest din urmă caz, nu-i pot accepta vorbele, știind că nu îi stă în putere.

Al șaptelea motiv: cuvintele Celui Preaînalt ﴾Allah este Preaînalt față de ceea ce Îi asociază﴿ folosesc pronumele la plural. Dacă ar fi vorba despre Ādam și Ḥawwā', ar fi folosit dualul.

Aceste motive arată că istorisirea este nevalidă din temelii și că nu este permis să se creadă că Ādam și Ḥawwā' ar fi căzut în asociere în vreo împrejurare. Profeții sunt feriți de asociere și nevinovați de ea, potrivit consensului învățaților. Prin urmare, explicația versetului este cea arătată mai înainte: el se referă la fiii lui Ādam care au săvârșit asociere reală, căci printre ei sunt atât asociatori, cât și oameni care afirmă unicitatea lui Allah.

În acest capitol sunt următoarele învățături:

Prima: interzicerea oricărui nume care exprimă robia față de altcineva decât Allah.

Explicarea învățăturilor capitolului

Prima: interzicerea oricărui nume care exprimă robia față de altcineva decât Allah. Ea se întemeiază pe consensul în această privință. Consensul este al treilea dintre temeiurile pe care se sprijină religia. Opinia corectă este că el este posibil și că, atunci când se realizează, constituie un argument, după cum spune Cel Preaînalt:

﴿فإن تنازعتم في شيء فردوه إلى الله والرسول﴾

Dacă aveți o neînțelegere asupra vreunui lucru, întoarceți-l la Allah și la Trimis
[al-Nisā', 4:59]

. Particula in este condițională și nu arată că neînțelegerea s-a produs, ci că, dacă se presupune că apare, întoarcerea este la Allah și la Trimisul Său. De aici se înțelege că, atunci când

ajungem la consens, el constituie un argument. Totuși, pretinderea unui consens are nevoie de dovadă. De aceea, Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah a spus: consensul care poate fi verificat este cel al înaintașilor drepți, deoarece după ei dezacordurile s-au înmulțit, iar comunitatea s-a răspândit. Când i s-a spus imamului Aḥmad că cineva afirmă un consens într-o anumită privință, el a respins aceasta și a spus: *„De unde știe? Poate că au avut dezacorduri. Cine pretinde consensul este mincinos”*. Poate că imamul Aḥmad a spus aceasta deoarece mu'taziliții și negatorii atributelor invocau consensul ca mijloc de a-și susține negarea atributelor și argumentele îndoielnice, spunând: *„Acesta este consensul învățaților care au cercetat temeinic”*, și altele asemenea.

S-a arătat mai înainte că opinia corectă nu îngăduie numele care exprimă robia față de al-Muṭṭalib. Cuvintele Trimisului ﷺ *„Eu sunt fiul lui ʿAbd al-Muṭṭalib”*[236] transmit o informație, nu constituie nici aprobare, nici instituire. Omului îi este permis să-și menționeze descendența din tatăl său, chiar dacă acesta poartă un nume care exprimă robia față de altcineva decât Allah. Profetul ﷺ a spus: *„O, fii ai lui ʿAbd Manāf!”*[237] Acest nume exprimă robia față de altcineva decât Allah, dar folosirea lui aici transmite o informație.

A doua: explicarea versetului.

A treia: această asociere constă numai într-o numire, fără să se fi urmărit sensul ei propriu.

236 Menționat anterior, p. 395.

237 Hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, în care se spune: „... O, fii ai lui ʿAbd Manāf, salvați-vă de Foc...”, până la sfârșitul hadithului. Relatat de al-Bukhārī în al-Waṣāyā, capitolul dacă femeile și copiii intră în categoria rudelor (2/291), și de Muslim în al-Īmān, capitolul despre cuvintele Celui Preaînalt ﴿Avertizează rudele tale cele mai apropiate﴾ (1/192).

A doua: explicarea versetului. Se au în vedere cuvintele Celui Preaînalt ﴿Dar când El le-a dăruit un copil bun...﴾, până la sfârșitul versetului. Explicația a fost dată mai înainte.
A treia: această asociere constă numai într-o numire, fără să se fi urmărit sensul ei propriu. Aceasta se întemeiază pe ceea ce s-a menționat de la Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, în explicarea versetului. Opinia corectă este însă că această asociere este reală și că este o asociere săvârșită de fiii lui Ādam, nu de Ādam și Ḥawwāʾ. De aceea, în însuși acest pasaj, Cel Preaînalt spune:

﴿أيشركون ما لا يخلق شيئًا وهم يخلقون﴾

Asociază ei ceea ce nu creează nimic, în vreme ce ei înșiși sunt creați?

Aceasta este asocierea reală săvârșită de fiii lui Ādam.

A patra: faptul că Allah îi dăruiește unui om o fiică sănătoasă este o binefacere.

A cincea: înaintașii au menționat deosebirea dintre asocierea în ascultare și asocierea în adorare.

A patra: faptul că Allah îi dăruiește unui om o fiică sănătoasă este o binefacere. Aceasta se întemeiază pe presupunerea că istorisirea ar fi stabilită și că ṣāliḥ înseamnă un om întreg la făptură. Autorul a menționat fiica, nu fiul, fiindcă unii oameni socotesc dăruirea unei fiice o nenorocire. Cel Preaînalt spune:

﴿وإذا بشر أحدهم بالأنثى ظل وجهه مسودًّا وهو كظيم
۞ يتوارى من القوم من سوء ما بشر به أيمسكه على
هون أم يدسه في التراب ألا ساء ما يحكمون﴾

Când unuia dintre ei i se vestește o fiică, fața i se întunecă și este plin de amărăciune. Se ascunde de oameni din pricina răului veștii primite: să o păstreze în umilință sau să o îngroape în țărână? Cât de rău judecă!

[al-Naḥl, 16:58–59]

. Altminteri, dăruirea unui fiu sănătos este și ea o binefacere, ba este o binefacere mai mare decât dăruirea unei fiice, deși pentru cel care o ocrotește, o crește și se îngrijește de ea, dăruirea fiicei aduce o răsplată măreață.

A cincea: înaintașii au menționat deosebirea dintre asocierea în ascultare și asocierea în adorare. Mai întâi lămurim deosebirea dintre ascultare și adorare. Când ascultarea Îi este atribuită lui Allah, ea nu se deosebește de adorare, fiindcă adorarea lui Allah înseamnă ascultarea față de El. Când ascultarea este față de altcineva decât Allah, ea este diferită de adorare: noi ascultăm de Trimis ﷺ, dar nu îl adorăm. Omul poate asculta de un rege al acestei lumi chiar dacă îl urăște. În asocierea prin ascultare, l-am ascultat fără iubire, preamărire și smerire asemenea celor prin care Îl iubesc, mă smeresc înaintea Lui și Îl preamăresc pe Allah; ascultarea față de el este doar urmarea poruncii sale. Aceasta este deosebirea. Potrivit acelei istorisiri, Ādam și Ḥawwāʾ l-ar fi ascultat pe șeitan, fără să-l adore. Această explicație depinde însă de autenticitatea istorisirii.

51 Numele cele mai frumoase ale lui Allah

Capitol despre cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿ولله الأسماء الحسنى فادعوه بها وذروا الذين يلحدون في أسمائه﴾

Ale lui Allah sunt Numele cele mai frumoase; chemați-L prin ele și lăsați-i pe cei care se abat în privința Numelor Sale[238]

, până la sfârșitul versetului.

Acest capitol privește unicitatea Numelor și a Atributelor, deoarece cartea cuprinde cele trei feluri ale monoteismului: unicitatea în adorare, unicitatea în stăpânire și unicitatea Numelor și a Atributelor.

Unicitatea Numelor și a Atributelor înseamnă să-L recunoști numai pe Allah Atotputernicul și Mărețul ca având atributele desăvârșirii care I-au fost stabilite, în sens real, fără asemănare cu făpturile, fără a preciza cum sunt și fără a le nega. Dacă le negi, nu le-ai afirmat, iar dacă Îl asemeni cu altcineva, nu I-ai afirmat unicitatea. Monoteismul îmbină afirmarea și negarea: afirmarea unei însușiri numai pentru cel a cărui unicitate este recunoscută și negarea ei pentru oricine altcineva. De pildă, dacă spui *„Zayd stă în picioare”*, nu ai spus că numai el stă în picioare. Dacă spui *„Zayd nu stă în picioare”*, nu i-ai afirmat această stare. Dacă spui *„Nimeni nu stă în picioare în afară de Zayd”*, i-ai atribuit-o numai

238 Sura al-Aʿrāf, versetul 180.

lui. Când spui *„Nu există nicio divinitate vrednică de adorare în afară de Allah”*, Îi afirmi unicitatea în dreptul la adorare. Dacă Îi afirmi lui Allah Numele și Atributele fără ca cineva să-I fie asemenea, aceasta este unicitatea Numelor și a Atributelor. Dacă I le negi, aceasta este negarea atributelor, iar dacă Îl asemeni cu altcineva, aceasta este asociere.

Cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Ale lui Allah sunt Numele cele mai frumoase﴾. Unicitatea este exprimată aici prin așezarea numelui predicativ înaintea subiectului, fiindcă așezarea înainte a ceea ce, în mod obișnuit, ar urma exprimă exclusivitatea. Astfel, versetul Îi atribuie numai lui Allah aceste Nume.

Al-ḥusnā este forma feminină a lui aḥsan, așadar o formă de comparație. Înseamnă că Numele ating deplina desăvârșire a frumuseții, după cum arată această formă. Aici comparația are sens absolut. O formă de comparație poate fi absolută, ca în *„Zayd este cel mai bun”*, sau limitată, ca în *„Zayd este mai bun decât ʿAmr”*. Aici sensul este absolut, deoarece El spune: ﴿Ale lui Allah sunt Numele cele mai frumoase﴾. Numele lui Allah Preaînaltul ating frumusețea deplină în toate privințele, fără niciun neajuns, nici măcar presupus ori posibil. Ceea ce poate fi spus despre Allah are o sferă mai largă decât ceea ce poate fi folosit drept Nume al Său. Despre El se poate spune *„lucru”*, *„vorbitor”* și *„cel care voiește”*, deși *„lucru”* nu cuprinde o laudă, iar celelalte două cuprind laudă într-o privință, dar nu în alta. Acestea nu sunt însă Nume ale lui Allah: El nu este numit *„Lucrul”*, *„Vorbitorul”* sau *„Cel care voiește”*, dar despre El se pot spune aceste lucruri.

Am discutat mai înainte teme însemnate despre Numele lui Allah Preaînaltul:

Prima: Numele lui Allah Preaînaltul sunt nume proprii sau descrieri?

A doua: Numele lui Allah sunt sinonime sau au sensuri diferite?

A treia: Numele lui Allah sunt Allah Însuși sau altceva decât El?

A patra: Numele lui Allah se întemeiază numai pe revelație.

A cincea: Numele lui Allah nu sunt limitate la un anumit număr.

A șasea: când Numele lui Allah sunt tranzitive, trebuie să crezi în Nume, în atribut și în ceea ce rezultă din el, numit uneori efect. Dacă nu sunt tranzitive, trebuie să crezi în Nume și în atribut.

A șaptea: cuprinderea Numelor lui Allah înseamnă:

1. Cunoașterea lor cuprinzătoare, ca formulare și ca sens.

2. Chemarea lui Allah prin ele, după cuvintele Celui Preaînalt: ﴿chemați-L prin ele﴾. Aceasta se face folosind Numele Sale drept mijloc de apropiere în rugă: *„O, Cel cu măreție și cinstire! O, Cel Viu, o, Susținătorul tuturor!”*, și alte chemări asemănătoare.

3. Să-L adori pe Allah potrivit celor cerute de aceste Nume. Când știi că este Îndurător, cauți îndurarea Lui; când știi că este Iertător, cauți iertarea Lui; când știi că este Auzitor, te ferești de vorbele care Îl mânie; iar când știi că este Văzător, eviți fapta de care nu este mulțumit.

Cuvintele Sale: ﴿chemați-L prin ele﴾. Ruga înseamnă cerere. Ea poate fi exprimată prin cuvinte, precum: *„O, Allah, iartă-mă, o, Iertătorule!”*, ori prin starea omului, adică prin adorarea Lui. De aceea, învățații spun că există rugă de cerere și rugă de adorare: în realitate, cel care adoră își arată prin starea sa nădejdea în îndurarea lui Allah și teama de pedeapsa Lui. Porunca de a-L chema pe Allah prin aceste Nume cuprinde și porunca de a le cunoaște, fiindcă nu-L putem chema prin ele înainte de a le cunoaște. Aceasta contrazice spusele unora dintre cei care fac compromisuri în vremea noastră: că cercetarea Numelor și a Atributelor nu are folos și nu este necesară.

Vor ei să adore ceva fără nume și fără atribute? Sau vor să facă pe plac celor care denaturează sensurile, pentru a evita discuțiile și dezbaterile cu ei? Este un principiu primejdios să li se spună oamenilor să nu cerceteze Numele și Atributele, deși Allah ne-a poruncit să-L chemăm prin ele. Porunca exprimă o obligație și cere să cunoaștem Numele lui Allah. Se știe că nu le cunoaștem ca pe niște nume lipsite de sens: ele au neapărat înțelesuri, pe care trebuie să le cercetăm. Cunoașterea lor numai ca sunete nu aduce

folos; chiar presupunând că rostirea lor ca act de adorare ar avea un folos, prin ea nu se dobândește folosul deplin.

Să știi că a-L chema pe Allah prin Numele Sale are două sensuri:

Primul este ruga de adorare, adică să-L adori pe Allah potrivit celor cerute de acele Nume. Ruga este numită și adorare. Cel Preaînalt spune:

﴿وقال ربكم ادعوني أستجب لكم إن الذين يستكبرون عن عبادتي﴾

Domnul vostru a spus: „Chemați-Mă și vă voi răspunde!" Cei care se trufesc față de adorarea Mea
[Ghāfir, 40:60]

. Nu a spus *„față de chemarea Mea"*, ceea ce arată că ruga este adorare.

De pildă, Numele al-Raḥīm, Îndurătorul, arată îndurarea: cauți atunci mijloacele prin care o dobândești și le împlinești. Al-Ghafūr, Iertătorul, arată iertarea: cauți iertarea lui Allah Atotputernicul și Mărețul prin multă căință, cerere de iertare și alte fapte asemenea. Al-Qarīb, Cel Apropiat, cere să cauți apropierea de El prin rugăciune și prin alte acte; robul este cel mai aproape de Domnul său când este prosternat. Al-Samīʿ, Auzitorul, cere să-L adori potrivit auzului Său, astfel încât Allah să nu audă de la tine vorbe care Îl mânie și pe care nu le aprobă. Al-Baṣīr, Văzătorul, cere să-L adori potrivit vederii Sale, astfel încât El să nu vadă de la tine o faptă pe care o urăște.

Al doilea sens este ruga de cerere: așezi aceste Nume înaintea cererii tale, căutând prin ele apropierea de Allah Preaînaltul.

De pildă: *„O, Cel Viu, o, Susținătorul tuturor, iartă-mă și ai milă de mine!"* El ﷺ a spus: *„Dăruiește-mi o iertare din partea Ta și ai milă de mine, căci Tu ești Iertătorul, Îndurătorul"*[239]. Când omul se

239 Relatat de al-Bukhārī în al-Adhān, capitolul despre ruga de dinaintea salutului final (1/268), și de Muslim în al-Dhikr wa-l-duʿā', capitolul despre

roagă și arată motivul cererii, Îl laudă pe Domnul său prin acel Nume, cerând ca aceasta să fie un mijloc pentru primirea rugii. A căuta apropierea printr-un atribut iubit de Cel chemat este un motiv pentru primirea rugii. Așadar, lăudarea lui Allah prin Numele Sale face parte dintre mijloacele primirii rugii.

Cuvintele Celui Preaînalt: ﴿și lăsați-i pe cei care se abat﴾. Dharū înseamnă *„lăsați”*; *„cei care”* are funcția de complement direct, iar propoziția *„se abat”* completează pronumele relativ. Apoi i-a amenințat prin cuvintele Sale: ﴿Vor primi răsplata pentru ceea ce făceau﴾, adică pentru abatere. Vor primi o răsplată pe deplin potrivită faptei. De aceea, Allah Preaînaltul numește răsplata prin cuvântul care desemnează fapta, arătând dreptatea și faptul că omul nu primește decât potrivit faptelor sale.

Sensul cuvintelor *„lăsați-i”* este: nu le urmați calea, fiindcă se află în rătăcire și în încălcarea dreptului. Nu înseamnă să nu-i sfătuiți sincer și să nu le arătați adevărul, căci cel nedrept nu este lăsat să stăruie în nedreptatea sa. Este posibil și ca *„lăsați-i”* să fie o amenințare la adresa celor care se abat.

Cuvântul ilḥād derivă din laḥd, care înseamnă înclinare. Laḥada și alḥada înseamnă *„s-a abătut”*. De aici vine și numele laḥd pentru nișa mormântului, fiindcă este săpată lateral, spre qiblah.

Abaterea în privința Numelor lui Allah înseamnă îndepărtarea lor de ceea ce li se cuvine și este de mai multe feluri:

Primul: negarea vreunuia dintre Nume sau a atributelor ori efectelor pe care le arată. Aceasta este abatere deoarece Numele sunt îndepărtate de ceea ce li se cuvine: ele trebuie afirmate, împreună cu atributele și efectele pe care le cuprind.

Al doilea: a-I atribui lui Allah nume prin care El nu S-a numit, precum afirmația filosofilor despre Allah că este o cauză eficientă care acționează în univers, că universul este efectul ei și că nu există un dumnezeu. Unii Îl numesc *„intelectul activ”*, considerând că acesta conduce universul. Tot astfel, creștinii Îl numesc pe Allah *„Tată”*. Aceasta este abatere.

---

recomandarea coborârii glasului la pomenire (4/2078), din relatarea lui Abū Bakr, Allah să fie mulțumit de el.

Al treilea: a face din aceste Nume un argument pentru asemănarea cu făpturile, spunând: Allah este Auzitor, Văzător și Puternic, iar omul este auzitor, văzător și puternic; denumirile coincid, deci trebuie să coincidă și cei desemnați prin ele, iar Allah, Slăvitul și Preaînaltul, ar fi asemenea făpturilor. Astfel se trece de la coincidența denumirilor la coincidența atributelor. Abaterea constă în faptul că Numele Sale arată sensuri care I se cuvin lui Allah și care nu pot fi asemenea sensurilor pe care aceleași denumiri le arată la făpturi.

Al patrulea: derivarea din aceste Nume a unor nume pentru idoli, precum al-Lāt din al-Ilāh sau din Allah, al-ʿUzzā din al-ʿAzīz și Manāh din al-Mannān, pentru a le atribui o parte din dumnezeire și a-și justifica practica.

Să știi că exprimarea prin negarea echivalării, tamthīl, este mai potrivită decât negarea asemănării, tashbīh, din trei motive:
1. Aceasta este ceea ce Allah a negat în Coran, spunând:

﴿ليس كمثله شيء وهو السميع البصير﴾

Nimic nu-I este asemenea și El este Auzitorul, Văzătorul
[al-Shūrā, 42:11]

.

2. Nu există două lucruri existente fără ca între ele să fie o asemănare în anumite privințe și un sens comun în anumite privințe.

De pildă, Creatorul și făptura au în comun sensul existenței, dar existența fiecăruia îi este proprie. Tot astfel, în privința cunoașterii, auzului, văzului și a celor asemenea, Creatorul și făptura au în comun sensul de bază, dar fiecare se deosebește prin ceea ce îi este propriu.

3. Oamenii au înțeles diferit termenul tashbīh, până când unii au numit însăși afirmarea atributelor *„asemănare”*. Potrivit terminologiei lor, *„fără asemănare”* ar însemna *„fără afirmarea atributelor”*.

Cuvintele Celui Preaînalt: ﴿Vor primi răsplata pentru ceea ce făceau﴾. Nu a spus că vor primi pedeapsa, pentru a arăta că răsplata este de aceeași natură cu fapta. Aceasta este o amenințare, asemenea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿سنفرغ لكم أيه الثقلان﴾

Ne vom îndrepta spre voi, o, voi cele două neamuri cu răspundere
[al-Raḥmān, 55:31]

. Sensul nu este că Allah Atotputernicul și Mărețul ar fi ocupat acum, urmând să fie liber mai târziu.
Cuvântul ﴿făceau﴾: ʿamal, *„faptă”*, cuprinde atât vorba, cât și acțiunea. Cel Preaînalt spune:

﴿فمن يعمل مثقال ذرة خيرًا يره ۝ ومن يعمل مثقال ذرة شرًّا يره﴾

Cine face bine cât greutatea unui grăunte îl va vedea, iar cine face rău cât greutatea unui grăunte îl va vedea
[al-Zalzalah, 99:7–8]

. Aceasta cuprinde atât acțiunile, cât și vorbele.

Ibn Abī Ḥātim a menționat de la Ibn ʿAbbās, despre ﴿se abat în privința Numelor Sale﴾: „Asociază”.

Tot de la el: „Au numit al-Lāt pornind de la al-Ilāh și al-ʿUzzā pornind de la al-ʿAzīz”[240].

Spusele lui Ibn ʿAbbās: *„Asociază”*.

Aceasta este o explicație a abaterii și cuprinde două feluri de asociere în privința Numelor:

240 Relatat de Ibn Abī Ḥātim, după cum apare în al-Durr al-manthūr (3/149).

1. Să le folosească drept argument pentru echivalarea cu făpturile.

2. Să derive din ele nume pentru idoli, ca în a doua relatare de la Ibn ʿAbbās menționată de autor. Cine le folosește drept argument pentru echivalare a asociat, fiindcă I-a făcut lui Allah un egal. Cine a luat din ele nume pentru idolii săi a asociat, fiindcă a făcut din cei desemnați prin aceste nume asociați ai lui Allah Atotputernicul și Mărețul.

Cuvintele *„tot de la el”* se referă la Ibn ʿAbbās.

Cuvintele *„au numit al-Lāt pornind de la al-Ilāh...”* arată unul dintre cele două feluri de asociere în privința Numelor: derivarea din ele a unor nume pentru idoli.

Precizare

Femeile din părțile noastre folosesc expresia *„wa-ʿazālī”*. Ce înseamnă ea? Răspunsul este că expresia ține de mângâierea în suferință: femeia cere răbdare și întărire, nu îl cheamă pe idolul al-ʿUzzā. Este posibil nici să nu știe că a existat un idol numit al-ʿUzzā, iar acest lucru nu-i trece prin minte. Unii au spus că expresia trebuie condamnată, fiindcă formularea ar părea o chemare a lui al-ʿUzzā, ceea ce ar fi asociere. Noi spunem însă: dacă acesta ar fi sensul urmărit, ar trebui condamnată. Dar știm cu certitudine că nu acesta este sensul urmărit, ci întărirea, răbdarea și statornicia în fața acestei nenorociri.

De la al-Aʿmash: „Introduc în ele ceea ce nu face parte din ele”.

Cuvintele *„de la al-Aʿmash: «Introduc în ele ceea ce nu face parte din ele»”* arată unul dintre felurile abaterii: numirea lui Allah prin ceea ce El nu Și-a dat ca Nume. Cine adaugă asemenea nume s-a abătut, deoarece în această privință trebuie să ne oprim la ceea ce a venit prin revelație.

Completare
Textele cuprind amenințări împotriva abaterii în privința semnelor lui Allah Preaînaltul, precum cuvintele Sale:

﴿إن الذين يلحدون في آياتنا لا يخفون علينا﴾

Cei care se abat în privința semnelor Noastre nu Ne sunt ascunși
[Fuṣṣilat, 41:40]

. Cuvintele ﴿nu Ne sunt ascunși﴾ cuprind o amenințare, în sensul: îi vom pedepsi. Enunțul este întărit prin particula inna.

Semnele lui Allah se împart în două categorii:

1. Semnele cosmice: toate lucrurile create, precum cerurile, pământul, stelele, munții, copacii, viețuitoarele și celelalte. Poetul a spus:

Ce uimire: cum poate fi neascultat Dumnezeu / Și cum poate tăgăduitorul să-L nege? / În orice lucru este un semn al Său, / Care arată că El este Unul.

Abaterea în privința semnelor cosmice este de trei feluri:

1. Credința că altcineva decât Allah are singur stăpânire asupra lor ori asupra unora dintre ele.

2. Credința că cineva este asociat al lui Allah în privința lor.

3. Credința că Allah are un ajutor la aducerea lor în existență, la crearea și la cârmuirea lor.

Dovada este cuvântul Celui Preaînalt:

﴿قل ادعوا الذين زعمتم من دون الله لا يملكون مثقال ذرة في السماوات ولا في الأرض وما لهم فيهما من شرك وما له منهم من ظهير﴾

Spune: „Chemați-i pe cei despre care pretindeți că sunt în afara lui Allah! Ei nu stăpânesc nici cât greutatea unui grăunte în ceruri ori pe pământ, nu au nicio parte în ele și El nu are printre ei niciun ajutor”
[Saba', 34:22]

. Ẓahīr înseamnă ajutor.

Orice lucru care încalcă unicitatea stăpânirii intră în abaterea în privința semnelor cosmice.

2. Semnele revelate ale Legii: ceea ce au adus trimișii prin revelație, precum Coranul. Cel Preaînalt spune:

﴿بل هو آيات بينات في صدور الذين أوتوا العلم﴾

El este semne limpezi în piepturile celor cărora li s-a dat cunoașterea
[al-ʿAnkabūt, 29:49]

.

Abaterea în privința semnelor revelate este de trei feluri:

1. Tăgăduirea lor în privința informațiilor transmise.

2. Încălcarea lor în privința rânduielilor.

3. Denaturarea informațiilor și a rânduielilor.

Abaterea în privința semnelor cosmice și a celor revelate este interzisă. Unele forme sunt necredință, precum tăgăduirea lor: cine tăgăduiește un lucru, deși crede că Allah și Trimisul Său l-au transmis, este necredincios. Alte forme sunt păcate mari, precum uciderea unui om și adulterul. Altele sunt păcate mici, precum privirea cu poftă către o femeie non-maḥram.

Allah Preaînaltul spune despre Sanctuar:

﴿ومن يرد فيه بإلحاد بظلم نذقه من عذاب أليم﴾

Pe cel care urmărește acolo o abatere prin nedreptate îl vom face să guste dintr-o pedeapsă dureroasă
[al-Ḥajj, 22:25]

. Allah a numit păcatele și nedreptatea *„abatere”*, fiindcă ele sunt o îndepărtare de la ceea ce trebuie să urmeze omul. El are datoria să meargă pe calea lui Allah Preaînaltul, iar cine se abate de la ea a săvârșit o abatere.

Învățăminte ale capitolului:

Primul: afirmarea Numelor.

Al doilea: faptul că ele sunt cele mai frumoase.

Al treilea: porunca de a-L chema prin ele.

Al patrulea: lăsarea celor care se împotrivesc, dintre neștiutorii care se abat.

Explicarea învățămintelor:
Primul: afirmarea Numelor, adică a Numelor lui Allah Preaînaltul. Aceasta se deduce din cuvintele Sale: ﴿Ale lui Allah sunt Numele﴾. Acesta este un enunț care implică ceea ce exprimă, anume că Allah are Nume. Propoziția exprimă exclusivitatea prin așezarea predicatului înaintea subiectului; exclusivitatea privește faptul că Numele sunt cele mai frumoase, nu simplul fapt de a avea nume. Jahmiții și muʿtaziliții extremiști au negat că Allah Preaînaltul are Nume.

Al doilea: faptul că ele sunt cele mai frumoase, adică au atins frumusețea desăvârșită. *„Ḥusnā"* este femininul lui *„aḥsan"* și este o formă de superlativ.

Al treilea: porunca de a-L chema prin ele. Invocarea este de două feluri: invocarea prin cerere și invocarea prin adorare. În amândouă ni s-a poruncit să-L chemăm pe Allah prin aceste Nume, cele mai frumoase. Explicația amănunțită a precedat.[241]

Al patrulea: lăsarea celor care se împotrivesc, dintre neștiutorii care se abat. Adică lăsarea căii lor. Nu înseamnă să nu-i chemăm la adevăr și să nu le explicăm. Versetul cuprinde și o amenințare.

Al cincilea: explicarea abaterii în privința lor.

241 Vezi p. 406.

Al șaselea: amenințarea celui care se abate.

Al cincilea: explicarea abaterii în privința lor. Felurile ei au fost explicate mai înainte.

Al șaselea: amenințarea celui care se abate. Ea se deduce din cuvintele Preaînaltului: ﴿Vor fi răsplătiți pentru ceea ce făceau﴾.

52 Nu se spune: „Pacea fie asupra lui Allah”

Nu se spune: „Pacea fie asupra lui Allah”

Autorul a formulat titlul acestui capitol ca o interdicție, formă care poate exprima fie caracterul dezaprobat, fie caracterul interzis al unui lucru. Însă folosirea hadithului ca dovadă arată că aici este vorba despre interzicere, și așa este.

Cuvântul „salām” are mai multe sensuri:
1. Salutul, ca atunci când se spune: *„L-a salutat pe cutare”*, adică i-a adresat salutul păcii.

2. Ocrotirea de imperfecțiuni și de vătămări, ca în cuvintele noastre: *„Pacea fie asupra ta, o, Profetule, și mila lui Allah și binecuvântările Sale!”*

3. Al-Salām este unul dintre Numele lui Allah Preaînaltul. Preaînaltul spune: ﴿Suveranul, Cel Sfânt, Cel lipsit de orice imperfecțiune﴾ [al-Ḥashr, 59:23].

Cuvintele sale: *„Nu se spune: «Pacea fie asupra lui Allah»”* înseamnă: nu spune *„Pacea fie asupra Ta, o, Doamne!”*, din următoarele motive:

a) O asemenea rugă sugerează că ar exista o imperfecțiune în privința Lui, iar tu I-ai cere lui Allah să Se ocrotească pe Sine de ea. Nu se cere ocrotirea unui lucru de ceva decât dacă acel lucru ar putea fi atins de ceea ce se cere să fie îndepărtat. Allah, Preaslăvitul, este mai presus de atributele imperfecțiunii.

b) Dacă Îi ceri lui Allah să Se ocrotească pe Sine, contrazici realitatea: Allah este Cel Căruia I se adresează ruga, nu Cel pentru care se face rugă. El nu are nevoie de noi. Însă este lăudat prin atributele desăvârșirii, precum Iertător, Auzitor, Atoateștiutor…

Legătura acestui capitol cu monoteismul atributelor este limpede: atributele Sale sunt preaînalte și desăvârșite, după cum Numele Sale sunt cele mai frumoase. Dovada că atributele Sale sunt preaînalte se află în cuvintele Preaînaltului:

﴿للذين لا يؤمنون بالآخرة مثل السوء ولله المثل الأعلى﴾

Celor care nu cred în Viața de Apoi le revine descrierea cea rea, iar lui Allah Îi revine descrierea preaînaltă

[al-Naḥl, 16:60]

, precum și în cuvintele Preaînaltului:

﴿وله المثل الأعلى في السماوات والأرض﴾

A Lui este descrierea preaînaltă în ceruri și pe pământ

[al-Rūm, 30:27]

. *„Descrierea preaînaltă”* înseamnă descrierea cea mai desăvârșită. Dacă spunem *„Pacea fie asupra lui Allah”*, lăsăm să se înțeleagă că Allah, Preaslăvitul, ar putea fi atins de o imperfecțiune, ceea ce contrazice desăvârșirea atributelor Sale.

Legătura acestui capitol cu cel precedent este, de asemenea, limpede. Capitolul precedent afirmă pentru Allah Numele cele mai frumoase, care cuprind atributele Sale, iar acest capitol arată că atributele Sale sunt ferite de orice imperfecțiune, ceea ce implică desăvârșirea lor. Desăvârșirea nu este deplină decât prin afirmarea atributelor desăvârșirii și negarea celor care le sunt potrivnice. Dacă spui *„Zayd este virtuos”*, îi atribui virtutea, însă el ar putea avea și o lipsă. Dar dacă spui *„Zayd este virtuos și nu a urmat nicio cale a josniciei”*, atunci i-ai afirmat virtutea deplină în această privință. Domnul, Preaslăvitul și Preaînaltul, are atributele desăvârșirii; când se menționează și negarea a ceea ce le este potrivnic, exprimarea este și mai deplină. De aceea, autorul, fie ca Allah să aibă milă de el, a așezat acest capitol după cel precedent, arătând că Numele cele mai frumoase și atributele preaînalte nu sunt atinse de nicio imperfecțiune.

Al-Salām este un Nume care exprimă atât afirmare, cât și negare. Negare, adică prin el se urmărește negarea oricărei imperfecțiuni sau a oricărui cusur pe care mintea l-ar putea concepe sau rațiunea și l-ar putea închipui: nicio imperfecțiune nu Îi atinge Ființa, atributele, faptele sau hotărârile. Afirmare, adică prin el se afirmă acest Nume pentru El, precum și atributul pe care îl cuprinde, anume lipsa oricărei imperfecțiuni.

În al-Ṣaḥīḥ se relatează de la Ibn Masʿūd, fie ca Allah să fie mulțumit de el, că a spus: „Când eram în rugăciune împreună cu Profetul ﷺ, spuneam: «Pacea fie asupra lui Allah din partea robilor Săi; pacea fie asupra lui cutare și a lui cutare». Atunci Profetul ﷺ a spus: «Nu spuneți: Pacea fie asupra lui Allah, căci Allah este al-Salām».”[242]

Cuvintele sale: *„În al-Ṣaḥīḥ”* sunt mai generale: relatarea poate fi consemnată în cele două culegeri autentice, într-una dintre ele sau în altele. Vezi capitolul *„Explicarea monoteismului și a mărturisirii că nu există altă divinitate demnă de adorare în afară de Allah”* vol. I, p. 192. Hadithul menționat aici se află în cele două culegeri autentice.

Cuvintele sale: *„Când eram în rugăciune împreună cu Profetul ﷺ”*. În cele mai multe cazuri, participarea la rugăciune alături de Profet ﷺ avea loc la rugăciunile obligatorii, pentru care este prescrisă rugăciunea în adunare. Rugăciunile neobligatorii pentru care este prescrisă adunarea sunt puține, precum rugăciunea pentru ploaie.

Cuvintele sale: *„Spuneam: «Pacea fie asupra lui Allah din partea robilor Săi»”*. Adică cereau pentru Allah ocrotire de vătămări, Îi cereau lui Allah să Se ocrotească pe Sine de vătămări. Sau sensul

242 Relatat de al-Bukhārī în „al-Adhān”, capitolul despre rugile pe care omul le alege după tashahhud, 1/269. Relatat de el și în „al-Adhān”, capitolul despre tashahhud la sfârșit, 1/268, precum și de Muslim în „al-Ṣalāh”, capitolul despre tashahhud în rugăciune, cu formularea: „Allah este al-Salām. Când unul dintre voi se roagă, să spună: «Toate salutările sunt pentru Allah…»”, 1/301.

era că Numele al-Salām este asupra lui Allah din partea robilor Săi. Căci cuvintele omului *„Pacea fie asupra voastră”* sunt un enunț cu sens de rugă și au două înțelesuri:

1. *„Numele al-Salām fie asupra ta”*, adică binecuvântările Sale să fie asupra ta prin Numele Său.

2. *„Ocrotirea de la Allah fie asupra ta”*. Aici *„salām”* are sensul de *„taslīm”*, după cum *„kalām”* poate avea sensul de *„taklīm”*.

Cuvintele sale: *„Pacea fie asupra lui cutare și a lui cutare”*, adică asupra lui Jibrīl și Mīkāʾīl. Cuvântul *„fulān”* ține locul numelui unei persoane și primește declinarea completă, deoarece nu este nici nume propriu, nici adjectiv, asemenea cuvântului *„ṣafwān”* din cuvintele Preaînaltului: ﴿Precum o stâncă netedă pe care este țărână﴾ [al-Baqara, 2:264]. Într-o altă formulare apare: *„Pacea fie asupra lui Ǧibrīl și Mīkāl”*.[243] Așa spuneau ei când adresau salutul.

Învățăminte ale capitolului:

Primul: explicarea cuvântului „salām”.

Profetul ﷺ a spus: *„Nu spuneți: Pacea fie asupra lui Allah, căci Allah este al-Salām”*. Aceasta este o interdicție care arată caracterul oprit al faptei. Al-Salām nu are nevoie să I se ureze ocrotire; El Însuși, Mărețul și Slăvitul, este al-Salām, lipsit de orice imperfecțiune și de orice cusur.

În aceasta se află dovada că este permis să le adresăm îngerilor salutul păcii, deoarece Profetul ﷺ nu a interzis acest lucru. De asemenea, când el, pacea și binecuvântarea fie asupra sa, i-a spus lui ʿĀʾisha că Jibrīl o salută, ea a răspuns: *„Pacea fie asupra lui!”*[244]

243 Relatat de al-Bukhārī în „al-Adhān”, capitolul despre tashahhud la sfârșit, 1/268.

244 Hadithul lui ʿĀʾisha, fie ca Allah să fie mulțumit de ea, care a spus: „Trimisul lui Allah ﷺ mi-a spus: «Acesta este Jibrīl, care îți transmite salutul păcii». Am răspuns: «Și asupra lui să fie pacea, mila lui Allah și binecuvântările Sale!»” Relatat de al-Bukhārī în „Bad’ al-khalq”, capitolul despre pomenirea îngerilor, 11/33, și de Muslim în „al-Isti’dhān”, capitolul despre salutul bărbaților adresat femeilor, 4/1895.

Explicarea învățămintelor:
Primul: explicarea cuvântului *„salām”*. Ca Nume al lui Allah, el înseamnă Cel lipsit de orice imperfecțiune și de orice cusur. Ca salut, are două înțelesuri: Primul: se subînțelege un termen într-o construcție de anexare, adică *„Numele al-Salām fie asupra ta”*, cu sensul *„Numele lui Allah, Care este al-Salām, fie asupra ta”*.

Al doilea: *„salām”*, cu sensul de *„taslīm”*, este un substantiv cu sens de nume al acțiunii, după cum *„kalām”* are sensul de *„taklīm”*. Adică rostești un enunț prin care urmărești o rugă: *„Îi cer lui Allah să te ocrotească pe deplin”*.

Al doilea: faptul că este un salut.

Al treilea: faptul că acest salut nu I se cuvine lui Allah.

Al patrulea: motivul acestei interdicții.

Al cincilea: învățarea lor salutului care I se cuvine lui Allah.

Al doilea: faptul că este un salut. Acest lucru a fost explicat mai înainte.

Al treilea: faptul că acest salut nu I se cuvine lui Allah. Întrucât nu I se cuvine, el este interzis.

Al patrulea: motivul acestei interdicții, anume că Allah este al-Salām. Acesta a fost explicat mai înainte.

Al cincilea: învățarea lor salutului care I se cuvine lui Allah. Aceasta se deduce din continuarea hadithului: *„Când unul dintre voi se roagă, să spună: «Toate salutările sunt pentru Allah...»”* Aici se vede buna învățătură oferită de Trimis ﷺ din două privințe:

Prima: când le-a interzis lucrul respectiv, a explicat motivul interdicției.

Din aceasta se desprind următoarele foloase:
1. Omul primește hotărârea cu liniște atunci când ea este însoțită de motivul ei.

2. Se arată măreția Legii islamice și faptul că poruncile și interdicțiile sale sunt însoțite de înțelepciune, căci motivul hotărârii exprimă o înțelepciune.

3. Se poate face analogie cu situațiile care împărtășesc același motiv al hotărârii.

A doua: când le-a interzis acel lucru, le-a arătat ce le este permis. De aici se deduce că, atunci când cineva menționează un lucru interzis, să arate și alternativa permisă care îl poate înlocui. Există numeroase dovezi pentru aceasta în Coran și în Sunna; unele au fost amintite mai înainte.

Din hadith se desprinde și faptul că nu este permisă aprobarea unui lucru interzis, potrivit cuvintelor sale: *„Nu spuneți: Pacea fie asupra lui Allah”*. Această îndatorire îi revine fiecărui musulman. Învățații au datoria să explice rânduielile Legii, pentru ca oamenii să nu stăruie în ceea ce nu este permis, crezând că este permis. Preaînaltul spune:

﴿وإذ أخذ الله ميثاق الذين أوتوا الكتاب لتبيننه للناس ولا تكتمونه﴾

Și când Allah a luat legământul celor cărora le-a fost dată Cartea: „Să o lămuriți oamenilor și să nu o ascundeți!”

[Āl ʿImrān, 3:187]

.

53 Despre cuvintele: „O, Allah, iartă-mă dacă voiești”

Despre cuvintele: „O, Allah, iartă-mă dacă voiești”

În al-Ṣaḥīḥ se relatează de la Abū Hurayra că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Niciunul dintre voi să nu spună: «O, Allah, iartă-mă dacă voiești; o, Allah, ai milă de mine dacă voiești». Să ceară hotărât, căci nimeni nu-L poate constrânge pe Allah”.[245]

Cuvintele sale: *„Despre cuvintele: «O, Allah, iartă-mă dacă voiești»”*. Autorul a alcătuit acest capitol deoarece hadithul cuprinde afirmarea desăvârșirii stăpânirii lui Allah, a dărniciei și a bunătății Sale, iar acestea fac parte dintre atributele desăvârșirii.

Cuvântul *„Allāhumma”* înseamnă *„O, Allah!”* Însă, din cauza folosirii frecvente, particula de chemare *„yā”* a fost omisă și înlocuită cu litera mīm. Înlocuitorul a fost pus la sfârșit, căutând binecuvântarea începerii cu pomenirea lui Allah.

Cuvintele sale: *„Iartă-mă”*. Iertarea, *„maghfira”*, înseamnă acoperirea păcatului și trecerea peste el. Cuvântul este derivat din *„mighfar”*, ceea ce acoperă capul pentru a-l apăra de săgeți; acest lucru presupune ceva care atât acoperă, cât și ocrotește. O dovadă sunt cuvintele lui Allah, Mărețul și Slăvitul, adresate robului credincios când va fi singur cu el în Ziua Învierii și îl va face să-și recunoască păcatele: *„Ți le-am acoperit în viața lumească, iar*

245 Relatat de al-Bukhārī în „al-Daʿawāt”, capitolul despre hotărârea în cerere, 4/160, și de Muslim în „al-Dhikr wa-l-duʿā’”, capitolul despre hotărârea în rugă, 4/2063.

astăzi ți le iert”.[246]

Cuvintele sale: *„Dacă voiești”*, adică: dacă voiești să mă ierți, iartă-mă, iar dacă nu voiești, nu mă ierta.

Cuvintele sale: *„În al-Ṣaḥīḥ”*. S-a discutat mai înainte despre o asemenea expresie folosită de autor. Aici se are în vedere hadithul autentic, deoarece acesta se află în ambele culegeri autentice.

Cuvintele sale ﷺ: *„Niciunul dintre voi să nu spună”*. *„Lā”* este o particulă de interdicție, după cum arată forma apocopată a verbului care urmează.

Cuvintele sale: *„O, Allah, iartă-mă; o, Allah, ai milă de mine”*. Prima propoziție, *„iartă-mă”*, privește scăparea de ceea ce este nedorit; a doua, *„ai milă de mine”*, privește dobândirea a ceea ce este dorit. Astfel, această rugă cuprinde tot ceea ce aduce dobândirea celor dorite și îndepărtarea celor nedorite.

Cuvintele sale: *„Să ceară hotărât”*. Litera lām exprimă aici o poruncă. A cere hotărât înseamnă să nu existe ezitare, ci omul să ceară ferm, fără șovăială și fără condiționare.

„Mas'ala” înseamnă cerere: să fie hotărât în cererea lui, fără să șovăie spunând *„dacă voiești”*.

Cuvintele sale: *„Căci nimeni nu-L poate constrânge pe Allah”* explică interdicția de a spune: *„O, Allah, iartă-mă dacă voiești; o, Allah, ai milă de mine dacă voiești”*. Adică nimeni nu-L poate constrânge, împiedicându-L de la ceea ce voiește sau silindu-L să facă ceea ce nu voiește, căci întreaga stăpânire Îi aparține numai lui Allah.

Această condiționare cuprinde trei lucruri oprite:

Primul: ea sugerează că Allah ar avea pe cineva care să-L constrângă la un lucru și că ar exista altcineva care să-L poată împiedica. Cel care se roagă astfel pare să spună: *„Eu nu Te constrâng. Dacă voiești, iartă-mă, iar dacă nu voiești, nu mă ierta”*.

Al doilea: cuvintele *„dacă voiești”* lasă impresia că vorbitorul socotește lucrul cerut atât de mare pentru Allah, încât El ar putea

246 Relatat de al-Bukhārī în „al-Tafsīr”, capitolul despre cuvintele „Și martorii vor spune…”, nr. 4685, și de Muslim în „al-Tawba”, capitolul despre căința ucigașului, nr. 2768, de la Ibn ʿUmar, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi.

să nu-l voiască din pricina mărimii lui. Este asemănător situației în care i-ai spune unui om — comparația privește numai forma situației, nu realitatea celor comparați —: *„Dă-mi un milion de riali, dacă voiești”*. Când îi spui aceasta, lucrul cerut ar putea fi mare și greu pentru el, astfel că spui *„dacă voiești”* pentru a-i ușura cererea. Allah, Mărețul și Slăvitul, nu are nevoie să-I spui *„dacă voiești”*, căci niciun dar pe care îl oferă El, Preaslăvitul și Preaînaltul, nu este prea mare pentru El. De aceea, el, pacea și binecuvântarea fie asupra sa, a spus: *„Să dorească mult, căci niciun dar pe care îl oferă Allah nu este prea mare pentru El”*.

În relatarea lui Muslim: „Să dorească mult, căci niciun dar pe care îl oferă Allah nu este prea mare pentru El”.[247]

„Să dorească mult”, adică să ceară ce voiește, puțin sau mult, și să nu spună: *„Acesta este prea mult; nu I-l cer lui Allah”*. De aceea a spus: *„Căci niciun dar pe care îl oferă Allah nu este prea mare pentru El”*. Adică lucrul nu este atât de mare pentru El încât să-l refuze și să fie zgârcit cu el — Preaslăvit și Preaînalt este El! Niciun lucru pe care îl dă nu este prea mare pentru El. Allah, Mărețul și Slăvitul, învie făpturile printr-un singur cuvânt; acesta este un lucru măreț, însă pentru El este ușor. Preaînaltul spune:

﴿قل بلى وربي لتبعثن ثم لتنبؤن بما عملتم وذلك على الله يسير﴾

Spune: „Ba da! Pe Domnul meu, veți fi înviați, apoi vi se va aduce la cunoștință ceea ce ați făcut. Iar aceasta Îi este ușor lui Allah”
[al-Taghābun, 64:7]

. Pentru El nu este ceva greu. Prin urmare, niciun dar pe care Allah, Mărețul și Slăvitul, îl oferă vreuneia dintre făpturile Sale nu este prea mare pentru El: nimic nu este atât de mare pentru El încât să nu-l poată da, ci orice lucru Îi este ușor.

247 Vezi pasajul precedent p. 421.

Al treilea: ea sugerează că acela care cere nu ar avea nevoie de Allah, de parcă ar spune: *„Dacă voiești, fă, iar dacă nu voiești, nu face; mie nu-mi pasă”*. De aceea a spus: *„Să dorească mult”*, adică să ceară cu dorință puternică. Condiționarea contrazice aceasta, căci omul care își condiționează cererea lasă să se înțeleagă că nu are nevoie de lucrul cerut. Omul trebuie să-L cheme pe Allah Preaînaltul simțind că are cea mai mare nevoie de El, că Allah poate să-i dea ceea ce cere și că nimic nu este greu pentru Allah, ci totul Îi este ușor. Așadar, buna purtare în rugă cere să nu folosească această formulare, ci să fie hotărât și să spună: *„O, Allah, iartă-mă; o, Allah, ai milă de mine; o, Allah, ocrotește-mă”*, și altele asemenea. Dar să fie el sigur de primirea rugii?

Răspunsul: dacă este vorba despre puterea lui Allah, atunci trebuie să fii sigur că Allah poate împlini lucrul cerut. Allah Preaînaltul spune: ﴿Chemați-Mă și vă voi răspunde﴾ [Ghāfir, 40:60].

În ceea ce privește însă ruga ta, ținând seama de piedicile care pot exista în privința ta sau de neîndeplinirea cauzelor primirii ei, poți avea o îndoială asupra primirii. Cu toate acestea, trebuie să ai o părere bună despre Allah, căci Allah, Mărețul și Slăvitul, a spus: ﴿Chemați-Mă și vă voi răspunde﴾. Cel Care ți-a dat mai întâi izbânda de a-L chema îți va dărui apoi răspunsul, mai ales când omul îndeplinește cauzele primirii și se ferește de piedici. Printre piedici se află depășirea limitelor în rugă, ca atunci când cere un păcat sau ruperea legăturilor de rudenie.

Tot dintre ele face parte cererea unui lucru imposibil potrivit Legii sau ordinii hotărâte a existenței. Un exemplu în privința Legii este să spună: *„O, Allah, fă-mă profet!”* Un exemplu în privința ordinii existenței este să-I ceară lui Allah Preaînaltul reunirea a două lucruri contradictorii, ceea ce este imposibil. Depășirea limitelor în rugă împiedică primirea ei și este interzisă, potrivit cuvintelor Preaînaltului:

﴿ادعوا ربكم تضرعًا وخفية إنه لا يحب المعتدين﴾

Chemați-L pe Domnul vostru cu smerenie și în taină. El nu-i iubește pe cei care depășesc limitele
[al-Aʿrāf, 7:55]

. Aceasta se apropie foarte mult de batjocorirea lui Allah, Preaslăvitul.

Legătura capitolului cu monoteismul
Ea se arată din două privințe:
1. Din perspectiva stăpânirii Sale: cel care folosește o formulare ce sugerează că Allah ar avea pe cineva care să-L constrângă nu a afirmat pe deplin stăpânirea Sa, Preaînalt este El. Din desăvârșirea stăpânirii Sale face parte faptul că nimeni nu-L constrânge; El nu este nici măcar întrebat despre ceea ce face, după cum spune Preaînaltul:

﴿لا يسأل عما يفعل وهم يسألون﴾

El nu este întrebat despre ceea ce face, dar ei vor fi întrebați
[al-Anbiyāʾ, 21:23]

. Tot aici s-ar atribui o lipsă stăpânirii Sale dintr-o altă privință, anume prin impresia că Allah ar socoti prea mari lucrurile pe care le dă; aceasta ar însemna o atingere adusă dărniciei și generozității Sale.

2. Din perspectiva robului: el lasă să se înțeleagă că nu are nevoie de Domnul său, iar aceasta este o lipsă în monoteismul omului, fie din perspectiva adorării, fie a stăpânirii, fie a Numelor și atributelor. De aceea, autorul l-a menționat printre capitolele privitoare la Nume și atribute.

Dacă întrebi: cum răspundem la ceea ce apare în ruga de istikhāra: *„O, Allah, Îți cer să alegi pentru mine prin știința Ta, Îți cer putere prin puterea Ta și Îți cer din bunătatea Ta cea mare. Căci Tu poți, iar eu nu pot; Tu știi, iar eu nu știu; Tu ești Cunoscătorul celor nevăzute. O, Allah, dacă știi că acest lucru este bun pentru*

mine în religia mea, în traiul meu și în urmarea treburii mele, rânduiește-l pentru mine, ușurează-mi-l, apoi binecuvântează-mi-l. Iar dacă știi că acest lucru este rău pentru mine în religia mea, în traiul meu și în urmarea treburii mele, îndepărtează-l de mine și îndepărtează-mă de el; rânduiește-mi binele oriunde s-ar afla, apoi fă-mă mulțumit de el".[248] La fel, cum răspundem la ceea ce se află în hadithul cunoscut: *„O, Allah, ține-mă în viață cât timp viața este bună pentru mine și ia-mi viața când moartea este bună pentru mine"*?[249]

Răspunsul: aici nu am condiționat cererea de voința Sa. Nu am spus: *„Rânduiește-l pentru mine dacă voiești"*. Însă eu nu știu dacă lucrul este bun sau rău pentru mine, iar Allah știe. De aceea spun: *„Dacă știi că acest lucru este bun pentru mine, rânduiește-l pentru mine"*. Condiționarea privește un lucru pe care nu-l cunosc: nu știu dacă el este bun pentru mine sau nu. La fel este și în celălalt hadith, căci omul nu știe dacă prelungirea vieții sale este un bine sau un rău. De aceea, învățații au dezaprobat să-i spui cuiva: *„Allah să-ți prelungească viața!"*, deoarece urmarea unei vieți îndelungate nu este cunoscută: ea poate fi un bine sau un rău. Se spune însă: *„Allah să-ți prelungească viața în ascultare de El"*, sau ceva asemănător, pentru ca ruga să fie bună în orice situație. Prin urmare, hadithul acestui capitol nu contrazice nici hadithul despre istikhāra, nici hadithul: *„O, Allah, ține-mă în viață cât timp viața este bună pentru mine"*, deoarece ruga este hotărâtă și nu este condiționată de voință. Interdicția privește numai ceea ce este condiționat de voință. Însă, dacă ar spune *„O, Allah, iartă-mă dacă dorești"* — *„in aradta"* — în loc de *„dacă voiești"* — *„in shi'ta"* —, hotărârea ar fi aceeași, căci dorința se referă aici la voința cosmică și are același sens cu *„mashī'a"*. Diferența de exprimare nu schimbă hotărârea.

248 Relatat de al-Bukhārī în „al-Tawḥīd", capitolul despre cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Spune: El este Cel Atotputernic﴾, 4/282, din hadithul lui Jābir ibn ʿAbd Allāh, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi.

249 Relatat de al-Bukhārī în „al-Marḍā", capitolul despre dorința bolnavului de a muri, 4/30, din hadithul lui Anas ibn Mālik, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

Învățăminte ale capitolului:

Primul: interdicția condiționării în rugă.

Al doilea: explicarea motivului acestei interdicții.

Explicarea învățămintelor:

Primul: interdicția condiționării în rugă. Prin *„excepție”*, *„istithnā’”*, se are în vedere aici condiția. Condiția este numită și excepție, după cum arată cuvintele sale ﷺ către Ḍubāʿa bint al-Zubayr: *„Împlinește pelerinajul și pune o condiție, căci îți revine de la Domnul tău ceea ce ai exceptat”*.[250] Explicația este că, dacă spui *„Cinstește-l pe Zayd dacă te cinstește”*, este ca și cum ai spune *„Cinstește-l pe Zayd, afară de cazul în care nu te cinstește”*. Așadar, în realitate, are sensul unei excepții.

Al doilea: explicarea motivului acestei interdicții. A precedat explicația că există trei motive:

1. Ea sugerează că Allah ar avea pe cineva care să-L constrângă, iar lucrurile nu stau astfel.

2. Ea sugerează că lucrul cerut ar fi atât de mare pentru Allah, încât I-ar putea fi greu și nu l-ar putea împlini, iar lucrurile nu stau astfel.

3. Ea sugerează că omul nu ar avea nevoie de Allah, iar aceasta nu se cuvine și nu ține de buna purtare.

Al treilea: cuvintele sale: „Să ceară hotărât”.

250 Hadithul lui Ḍubāʿa bint al-Zubayr, de la Profet ﷺ, care a spus: „Împlinește pelerinajul și pune condiția: «Voi ieși din iḥrām acolo unde mă vei împiedica»”. Relatat de al-Bukhārī în „al-Nikāḥ”, capitolul despre potrivirea în religie, 3/360, și de Muslim în „al-Ḥajj”, capitolul despre permisiunea ca persoana în iḥrām să pună o condiție, 2/868. Cuvintele sale ﷺ: „Căci îți revine de la Domnul tău ceea ce ai exceptat” au fost relatate de al-Nasāʾī în „al-Manāsik”, capitolul despre cum se formulează condiția, 5/168, de al-Dārimī, 2/34–35, și de Abū Nuʿaym, 9/224. Relatarea este autentică, după cum se arată în „al-Irwā’”, 4/186.

Al patrulea: a avea o dorință puternică în cerere.

Al cincilea: explicarea motivului acestei porunci.

Al treilea: cuvintele sale: *„Să ceară hotărât”*. Ele arată că, atunci când ceri, trebuie să fii hotărât și să nu șovăi.

Al patrulea: a avea o dorință puternică în cerere, potrivit cuvintelor sale ﷺ: *„Să dorească mult”*, adică să ceară ceea ce dorește, căci nimic nu este greu sau cu neputință pentru Allah.

Al cincilea: explicarea motivului acestei porunci. Ea se desprinde din cuvintele sale: *„Căci nimic nu este prea mare pentru Allah”* sau *„nimeni nu-L poate constrânge”*, precum și din cuvintele *„să dorească mult”*. Aici se vede buna învățătură a Trimisului ﷺ: atunci când menționa un lucru, îl însoțea de motivul lui.

Menționarea motivului unei hotărâri are următoarele foloase:
Primul: arată măreția acestei Legi și faptul că nicio hotărâre a ei nu este lipsită de un motiv și de înțelepciune.

Al doilea: sporește liniștea omului, căci, atunci când înțelege motivul împreună cu hotărârea, el se liniștește. De aceea, când a fost întrebat ﷺ despre vânzarea curmalelor proaspete în schimbul celor uscate, nu a spus doar că este permisă sau interzisă, ci a întrebat: *„Scad ele când se usucă?”* Ei au răspuns: *„Da”*. Atunci a interzis această vânzare.[251]

„Și bărbatului care a spus: «Soția mea a născut un băiat negru», el ﷺ nu i-a spus doar: «Copilul este al tău», ci l-a întrebat: «Ai cămile?» A răspuns: «Da». L-a întrebat: «Ce culoare au?» A răspuns:

251 Relatat de imamul Aḥmad, 1/175, 176; de Abū Dāwūd în „al-Buyūʿ”, capitolul despre curmale vândute în schimbul curmalelor, 3/654–657; de al-Tirmidhī în „al-Buyūʿ”, capitolul despre interzicerea muḥāqala, 4/221 — care a spus: „ḥasan ṣaḥīḥ” —; de al-Nasāʾī în „al-Buyūʿ”, capitolul despre cumpărarea curmalelor uscate în schimbul celor proaspete, 7/269; de Ibn Mājah în „al-Tijārāt”, capitolul despre vânzarea curmalelor proaspete în schimbul celor uscate, 2/761; de Mālik în „al-Muwaṭṭaʾ”, „al-Buyūʿ”, capitolul despre vânzările de curmale dezaprobate, 2/624; și de al-Shāfiʿī în „al-Risāla”, 907. Relatat și de al-Ḥākim în „al-Mustadrak”, 2/38, care l-a declarat autentic, din hadithul lui Saʿd ibn Abī Waqqāṣ.

«Roșcate». L-a întrebat: «Există printre ele și una sură?» — «awraq» înseamnă sur, între alb și negru. A răspuns: «Da». L-a întrebat: «De unde vine aceasta?» A răspuns: «Poate seamănă cu un strămoș». I-a spus: «Poate că și fiul tău seamănă cu un strămoș».”[252] Atunci s-a liniștit și a înțeles hotărârea și faptul că aceasta era realitatea. Așadar, însoțirea hotărârii de motivul ei aduce liniște, iubire față de Lege și dorința de a o urma.

Al treilea: dacă este vorba despre o hotărâre, se poate face analogie, atribuindu-se aceeași hotărâre situațiilor care împărtășesc motivul ei.

252 Relatat de al-Bukhārī în „al-Ṭalāq”, capitolul despre cel care sugerează negarea paternității unui copil, 3/413, și de Muslim în „al-Li‘ān”, 2/1137, din hadithul lui Abū Hurayra, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

54 Nu se spune: „Robul meu” și „roaba mea”

Nu se spune: „Robul meu” și „roaba mea”

În al-Ṣaḥīḥ se relatează de la Abū Hurayra că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Niciunul dintre voi să nu spună: «Dă-i de mâncare domnului tău; fă-i abluțiunea domnului tău »; să spună: «Stăpânul meu și domnul meu». Niciunul dintre voi să nu spună: «Robul meu și roaba mea». Să spună: «Tânărul meu, tânăra mea și băiatul meu».”[253]

Titlul poate indica fie dezaprobarea acestor cuvinte, fie interzicerea lor. Învățații au avut păreri diferite în această privință, iar explicația amănunțită va urma.

Cuvintele sale: *„În al-Ṣaḥīḥ”*. O asemenea expresie a autorului a fost explicată mai înainte. Hadithul se află în cele două culegeri autentice, astfel că prin *„în al-Ṣaḥīḥ”* se înțelege *„în hadithul autentic”*. Poate că a avut în vedere *„Ṣaḥīḥ al-Bukhārī”*, căci aceasta este formularea lui; formularea lui Muslim este diferită.

Cuvintele sale ﷺ: *„Să nu spună”*. Propoziția exprimă o interdicție. *„Robul meu”* se referă la robul de sex masculin, iar *„roaba mea”*, la roabă. Hotărârea în această privință se împarte în două categorii:

253 Relatat de al-Bukhārī în „al-ʿItq”, capitolul despre dezaprobarea purtării trufașe față de robi, 2/221, și de Muslim în „al-Adab”, capitolul despre hotărârea folosirii cuvintelor „ʿabd” și „ama”, 4/1765.

Prima: să-l atribuie altcuiva, spunând, de pildă, *„robul lui cutare”* sau *„roaba lui cutare”*. Acest lucru este permis. Preaînaltul spune:

﴿وأنكحوا الأيامى منكم والصالحين من عبادكم وإمائكم﴾

Căsătoriți-i pe cei necăsătoriți dintre voi și pe cei vrednici dintre robii și roabele voastre
[al-Nūr, 24:32]

. Profetul ﷺ a spus: *„Musulmanul nu datorează danie pentru robul său și nici pentru calul său”*.[254]

A doua: să și-l atribuie sieși, iar aceasta are două forme:

Prima formă: să fie o afirmație, precum *„L-am hrănit pe robul meu”*, *„L-am îmbrăcat pe robul meu”* sau *„L-am eliberat pe robul meu”*. Dacă spune aceasta în absența robului sau a roabei, nu este nicio problemă. Dacă o spune în prezența lor, este oprit atunci când de aici rezultă un rău pentru rob sau pentru stăpân; în caz contrar, nu este oprit. Cel care vorbește astfel nu urmărește robia cu sensul de umilire, ci faptul că persoana este în proprietatea sa.

A doua formă: să fie o chemare, iar stăpânul să spună: *„O, robul meu, adu cutare lucru!”* Aceasta este oprit. Învățații au avut păreri diferite dacă interdicția exprimă dezaprobarea sau caracterul interzis. Părerea mai puternică este că trebuie făcută o distincție după situație, iar cel mai puțin care se poate spune este că fapta este dezaprobată.

Cuvintele sale ﷺ: *„Niciunul dintre voi să nu spună: «Dă-i de mâncare domnului tău...»”* înseamnă să nu-i spună aceasta robului altcuiva. Este posibil să cuprindă și vorbele stăpânului către propriul rob, când folosește substantivul explicit în locul pronumelui, pentru a se mări pe sine.

254 Relatat de al-Bukhārī în „al-Zakāh”, capitolul despre faptul că musulmanul nu datorează danie pentru robul său, 1/454, și de Muslim în „al-Zakāh”, capitolul despre faptul că musulmanul nu datorează danie pentru robul său și pentru calul său, 2/675, din hadithul lui Abū Hurayra, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

Să știi că folosirea cuvântului „rabb" cu referire la altcineva decât Allah Preaînaltul se împarte în mai multe categorii:
Prima categorie: cuvântul este legat de un pronume de persoana a doua, precum *„Dă-i de mâncare domnului tău"* sau *„Fă-i abluțiunea domnului tău"*. Aceasta este dezaprobat din cauza interdicției, căci exprimarea cuprinde două lucruri de evitat:

1. Din perspectiva formulării: ea sugerează un sens nepotrivit pentru cuvântul *„rabb"*, căci al-Rabb este unul dintre Numele Sale, Preaslăvit este El, iar El hrănește și nu este hrănit. Fără îndoială, *„rabb"* de aici este altcineva decât Domnul lumilor, Cel Care hrănește și nu este hrănit; totuși, evitarea acestei exprimări ține de buna-cuviință în vorbire.

2. Din perspectiva sensului: ea îl face pe rob sau pe roabă să se simtă umilit, căci, dacă stăpânul este numit *„rabb"*, robul sau roaba este pus în postura celui aflat sub această stăpânire, *„marbūb"*.

A doua categorie: cuvântul este legat de un pronume de persoana a treia. Aceasta nu ridică nicio problemă, precum în cuvintele sale ﷺ din hadithul despre semnele Ceasului: *„Roaba să-și nască stăpânul"*.[255] În privința formulării *„stăpâna ei"*, *„rabbatahā"*,[256] nu există nicio dificultate, datorită mărcii de feminin. Astfel, termenul nu coincide cu cel folosit pentru Allah, căci despre Allah se spune numai *„Rabb"*. În hadithul despre animalul pierdut, relatat de amândoi, apare: *„Până când îl va găsi stăpânul său"*.[257] Unii învățați au spus că hadithul despre animalul pierdut privește un animal care nu adoră și nu se supune cu umilință, deci nu este asemenea omului. Părerea corectă este că nu există această deosebire, căci și animalul Îl adoră pe Allah

255 Relatat de al-Bukhārī în „al-Īmān", capitolul despre întrebările lui Jibrīl adresate Profetului ﷺ, 1/23, și de Muslim în „al-Īmān", capitolul despre explicarea credinței, 1/29.

256 Relatat de al-Bukhārī în „al-Tafsīr", capitolul despre cuvintele ﴿La Allah se află cunoașterea Ceasului﴾, 3/275, și de Muslim în „al-Īmān", capitolul despre explicarea credinței, 1/36.

257 Relatat de al-Bukhārī în „al-Musāqāh", capitolul despre oamenii și animalele care beau din râuri, 2/167, și de Muslim în „al-Luqața", 3/1346, din hadithul lui Zayd ibn Khālid al-Juhanī, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

printr-o adorare proprie. Preaînaltul spune: ﴿Nu vezi că lui Allah I se prosternează cei din ceruri și cei de pe pământ, soarele, luna, stelele, munții, copacii și viețuitoarele﴾. Iar despre oameni a spus: ﴿Și mulți dintre oameni﴾, nu toți, apoi:

﴿ألم تر أن الله يسجد له من في السماوات ومن في
الأرض والشمس والقمر والنجوم والجبال
والشجر والدواب﴾

Iar asupra multora s-a adeverit pedeapsa
[al-Ḥajj, 22:18]

. Prin urmare, este permis să spui *„Robul i-a dat de mâncare domnului său”* și altele asemenea…

A treia categorie: cuvântul este legat de un pronume de persoana întâi, iar robul spune: „Acesta este domnul meu”. Este permis acest lucru?
Cineva ar putea spune că este permis, deoarece cuvintele sunt rostite de rob despre stăpânul său. Preaînaltul a spus, în legătură cu stăpânul lui Yūsuf: ﴿El este domnul meu și m-a găzduit bine﴾ [Yūsuf, 12:23], adică stăpânul meu. Lucrul de evitat în exprimarea *„domnul meu”* este umilirea robului, iar aceasta nu există aici, fiindcă el însuși spune: *„Acesta este domnul meu”*.

A patra categorie: cuvântul este legat de un substantiv explicit, spunându-se *„Acesta este domnul băiatului”*. Sensul aparent al hadithului indică permisiunea, și așa este, atât timp cât nu există un lucru de evitat; dacă există, exprimarea este oprită. De pildă, ascultătorul ar putea crede că stăpânul este un domn în sensul deplin, un creator, sau ceva asemănător.

Cuvintele sale: *„Să spună: «Stăpânul meu și domnul meu»”*, adică *„sayyidī wa-mawlāya”*. Ne-am fi așteptat să spună *„stăpânul tău și domnul tău”*, *„sayyidaka wa-mawlāka”*, deoarece împrejurarea cere îndrumarea către o expresie care să înlocuiască formularea interzisă, potrivindu-se cu ea. Aici însă interdicția a

venit la persoana a doua, iar îndrumarea, la persoana întâi: *„Să spună: «Stăpânul meu și domnul meu»”*. Autorul, fie ca Allah să aibă milă de el, a înțeles de aici — după cum va urma în învățăminte — că, dacă altcuiva i s-a interzis să-i spună robului *„Dă-i de mâncare domnului tău”*, cu atât mai mult robului i se interzice să spună *„I-am dat de mâncare domnului meu”* sau *„I-am făcut abluțiunea domnului meu”*, folosind *„rabbī”*; el spune în schimb *„sayyidī”* și *„mawlāya”*. Dacă însă spunem că interdicția *„Dă-i de mâncare domnului tău”* privește numai persoana care i se adresează robului, din cauza umilirii lui, spre deosebire de situația în care robul însuși spune *„I-am dat de mâncare domnului meu”*, fără această umilire, atunci explicația este următoarea: după ce Trimisul ﷺ i s-a adresat celui care îi vorbește robului, i s-a adresat robului însuși, spunând *„Să spună: «Stăpânul meu și domnul meu»”*, în loc de *„I-am dat de mâncare domnului meu”* și *„I-am făcut abluțiunea domnului meu”*, cu termenul *„rabbī”*.

Cuvântul *„sayyidī”*, *„stăpânul meu”*. În sensul de bază, *„siyāda”* înseamnă rang înalt, ținând de noblețe, cinste, poziție și altele asemenea. *„Sayyid”* are mai multe sensuri, printre care proprietarul, soțul și omul nobil de care se ascultă. Aici *„sayyidī”* este legat de pronumele de persoana întâi și nu este folosit în sens absolut. În sens absolut, *„al-Sayyid”* se spune numai despre Allah, Mărețul și Slăvitul. El ﷺ a spus: *„Al-Sayyid este Allah”*.[258] Când este însă legat de un alt termen, *„sayyid”* poate fi folosit despre altcineva decât Allah. Preaînaltul spune: ﴿Și l-au găsit pe soțul ei la ușă﴾ [Yūsuf, 12:25], El ﷺ a spus: *„Eu sunt întâiul dintre fiii lui Adam în Ziua Învierii”*.[259] Juriștii spun: *„Dacă stăpânul îi spune*

258 Relatat de Aḥmad, 4/24, 25; de al-Bukhārī în „al-Adab al-mufrad”, 211; de Abū Dāwūd în „al-Adab”, capitolul despre dezaprobarea laudelor reciproce, 5/154; de al-Nasāʾī în „ʿAmal al-yawm wa-l-layla”, după cum se arată în „Tuḥfat al-ashrāf”, 4/360; de Ibn al-Sunnī, 389; și de al-Bayhaqī în „al-Asmāʾ wa-l-ṣifāt”, p. 22, din hadithul lui ʿAbd Allāh ibn al-Shikhkhīr, fie ca Allah să fie mulțumit de el. Ibn Mufliḥ a spus în „al-Ādāb”, 3/464: „Lanțul său este bun”. Al-Ḥāfiẓ a spus în „al-Fatḥ”, 5/179: „Transmițătorii săi sunt de încredere”. Mai mulți l-au declarat autentic, printre care autorul lucrării „ʿAwn al-maʿbūd”, 4/402.

259 A fost menționat mai înainte, vol. I, p. 324.

robului său”, înțelegând prin aceasta stăpânul robului, care îi vorbește acestuia.

Precizare:
La unii oameni s-a răspândit folosirea apelativului *„sayyida”* pentru femeie. Ei spun, de pildă: *„Acesta este rezervat bărbaților, iar acesta este rezervat doamnelor”*, folosind *„al-sayyidāt”*. Aceasta răstoarnă realitățile, căci cei care au statutul de *„sayyid”* sunt bărbații. Preaînaltul spune: ﴿Și l-au găsit pe soțul ei la ușă﴾, iar într-un alt verset: ﴿Bărbații sunt ocrotitori ai femeilor﴾ [al-Nisāʾ, 4:34]. El ﷺ a spus: *„Femeile sunt asemenea unor captive la voi”*,[260] adică au o poziție asemănătoare unui captiv. Despre bărbat a spus: *„Este păstor în familia sa și răspunde de cei aflați în grija lui”*.[261] Așadar, corect este ca unei singure persoane să i se spună femeie, iar mai multora, femei.

Cuvintele sale: *„Și domnul meu”*, adică să spună *„mawlāya”*. *„Wilāya”*, ocrotirea și stăpânirea, se împarte în două categorii:

Prima categorie: ocrotirea și stăpânirea absolută. Aceasta Îi aparține lui Allah, Mărețul și Slăvitul, și nu i se cuvine altcuiva, asemenea întâietății absolute.

260 Relatat de imamul Aḥmad, 5/72; de al-Tirmidhī în „al-Raḍāʿ”, capitolul despre dreptul femeii asupra soțului său, 4/143, 144 — care a spus: „ḥasan ṣaḥīḥ” —; de Ibn Mājah în „al-Nikāḥ”, capitolul despre dreptul femeii asupra soțului său, 1/594; și de al-Nasāʾī în „al-Kubrā”, „Cartea purtării față de femei”, din hadithul lui ʿAmr ibn al-Aḥwaṣ al-Jushamī, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

261 Relatat de al-Bukhārī în „al-Jumuʿa”, capitolul despre rugăciunea de vineri în sate, 1/285, și de Muslim în „al-Imāra”, capitolul despre virtutea conducătorului drept, 3/1459, din hadithul lui Ibn ʿUmar, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi.

Ocrotirea și stăpânirea lui Allah sunt de două feluri:
Primul: generală, cuprinzând pe oricine. Allah Preaînaltul spune:

﴿ثم ردوا إلى الله مولاهم الحق ألا له الحكم وهو أسرع الحاسبين﴾

Apoi sunt întorși la Allah, Stăpânul lor adevărat. Numai a Lui este judecata și El este cel mai grabnic la socoteală
[al-Anʿām, 6:62]

. El a afirmat astfel stăpânirea Sa asupra acestor născocitori de minciuni; aceasta este stăpânirea generală.
Al doilea: cea proprie credincioșilor. Preaînaltul spune:

﴿ذلك بأن الله مولى الذين آمنوا وأن الكافرين لا مولى لهم﴾

Aceasta pentru că Allah este Ocrotitorul celor care cred, iar necredincioșii nu au niciun ocrotitor
[Muḥammad, 47:11]

. Aceasta este o ocrotire aparte. Contextul ar fi cerut să se spună *„Și El nu este ocrotitorul necredincioșilor”*. Însă a spus: ﴾Nu au niciun ocrotitor﴿, adică, în acest sens, nici El nu este ocrotitorul necredincioșilor și nici aliații pe care și-i iau drept zeități în afara lui Allah nu le sunt ocrotitori, căci în Ziua Învierii aceștia se vor dezice de ei.

A doua categorie: o ocrotire și stăpânire limitată, legată de alt termen. Aceasta poate aparține altcuiva decât lui Allah. În limbă are multe sensuri, printre care susținătorul, cel care administrează treburile, stăpânul și omul eliberat din robie.

Preaînaltul spune:

﴿وإن تظاهرا عليه فإن الله هو مولاه وجبريل وصالح المؤمنين﴾

Iar dacă vă sprijiniți una pe alta împotriva lui, Allah este Ocrotitorul lui, precum și Ǧibrīl și credincioșii drepți
[al-Taḥrīm, 66:4]

. În ceea ce se relatează de la el ﷺ, a spus: *„Pentru cel căruia îi sunt mawlā, și ʿAlī îi este mawlā”*.[262] El ﷺ a spus: *„Dreptul de walāʾ îi aparține numai celui care a eliberat”*.[263] Conducătorului i se spune *„walī al-amr”*, iar celui eliberat, *„mawlā al lui cutare”*, cu referire la cel care l-a eliberat. Din aceasta se înțelege că nu există temei pentru dezaprobarea exprimată de unii față de cel care i se adresează unui rege spunând *„mawlāya”*, căci sensul urmărit prin *„mawlāya”* este *„cel care se ocupă de treburile mele”*. Fără îndoială, conducătorul statului se ocupă de treburile acestuia, după cum spune Preaînaltul:

262 Relatat de imamul Aḥmad, 1/84, 118, 119, 152, și de Ibn Ḥibbān, p. 544, de la ʿAlī ibn Abī Ṭālib, fie ca Allah să fie mulțumit de el. Relatat și de Aḥmad, 5/368, 370, și de Ibn Mājah în „al-Muqaddima”, capitolul despre virtutea lui ʿAlī ibn Abī Ṭālib, 1/43, de la al-Barāʾ ibn ʿĀzib. În lanțul acestei căi se află ʿAlī ibn Zayd, care este slab, după cum se arată în „al-Zawāʾid”. Relatat și de Aḥmad, 4/281; de al-Tirmidhī în „al-Manāqib”, capitolul despre virtuțile lui ʿAlī ibn Abī Ṭālib, fie ca Allah să fie mulțumit de el, 9/300 — care a spus: „ḥasan ṣaḥīḥ gharīb” —; de al-Nasāʾī în „al-Khaṣāʾiṣ”, p. 21; de al-Ḥākim, 3/110; și de al-Dūlābī în „al-Kunā”, 2/61, de la Zayd ibn Arqam. Relatat și de Aḥmad, 5/347, și de al-Nasāʾī în „al-Khaṣāʾiṣ”, p. 21, de la Burayda. Vezi „Majmaʿ al-zawāʾid”, 9/103. Lanțul său este autentic. Vezi și „Fayḍ al-qadīr”, 6/218.

263 Relatat de al-Bukhārī în „al-Mukātab”, capitolul despre cererea de ajutor a celui care și-a încheiat un contract de eliberare, 2/225, și de Muslim în „al-ʿItq”, capitolul „Dreptul de walāʾ îi aparține numai celui care a eliberat”, 2/1141, din hadithul lui ʿĀʾisha.

﴿يا أيها الذين آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا الرسول وأولي الأمر منكم﴾

O, voi care credeți! Ascultați de Allah, ascultați de Trimis și de cei dintre voi care dețin autoritatea
[al-Nisāʾ, 4:59]

.

Cuvintele sale ﷺ: *„Niciunul dintre voi să nu spună: «Robul meu și roaba mea»”* i se adresează stăpânului, pentru ca el să nu-i spună *„robul meu”* și *„roaba mea”* robului și roabei pe care îi are în proprietate. Noi toți suntem robii lui Allah, iar femeile noastre sunt roabele lui Allah. Profetul ﷺ a spus: *„Nu le opriți pe roabele lui Allah de la moscheile lui Allah”*.[264] Stăpânului i se interzice această exprimare, căci, atunci când spune *„robul meu”* și *„roaba mea”*, se aseamănă cu Allah, Mărețul și Slăvitul, fie și numai prin forma aparentă a cuvintelor. Allah, Mărețul și Slăvitul, vorbește despre robii Săi numindu-i *„Robul Meu”*, precum în hadithul: *„Nu știai că robul Meu cutare ți-a cerut hrană și nu i-ai dat?”*[265] și în altele asemenea. Chiar dacă prin *„robul meu”* stăpânul înțelege *„cel aflat în proprietatea mea”*, interdicția urmărește evitarea unei exprimări care sugerează asocierea. Hotărârea în această privință a fost explicată mai înainte.[266]

Cuvintele sale: *„Și roaba mea”*. *„Ama”* este femeia aflată în robie, numită și *„jāriya”*. Motivul interdicției este că exprimarea sugerează robia cu sens de supunere. Toate acestea urmăresc ocrotirea monoteismului și îndepărtarea de asociere, chiar și la nivelul cuvintelor. De aceea, unii învățați, printre care și șeicul

264 Relatat de al-Bukhārī în „al-Jumuʿa”, capitolul care începe cu „Ne-a relatat ʿAbd Allāh ibn Muḥammad”, 1/286, și de Muslim în „al-Ṣalāh”, capitolul despre ieșirea femeilor, 1/327, de la Ibn ʿUmar, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi.

265 Relatat de Muslim în „al-Birr wa-l-ṣila”, capitolul despre virtutea vizitării bolnavului, 4/1990, de la Abū Hurayra, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

266 Vezi p. 430.

nostru ʿAbd al-Raḥmān al-Saʿdī, fie ca Allah să aibă milă de el, au considerat că interdicția din hadith nu exprimă caracterul oprit, ci buna-cuviință și alegerea a ceea ce este mai bun și mai desăvârșit. Hotărârea în această privință a fost explicată amănunțit mai înainte.

Cuvintele sale: *„Să spună: «Tânărul meu și tânăra mea»"*. La fel sunt *„jāriyatī"*, *„fata mea"*, și *„ghulāmī"*, *„băiatul meu"*; acestea nu ridică nicio problemă.

Din acest hadith se desprind următoarele foloase:

1. Buna învățătură a Trimisului ﷺ: când a interzis un lucru, le-a deschis oamenilor calea spre ceea ce le este permis. A spus:

„Să nu spună: «Robul meu și roaba mea», ci să spună: «Tânărul meu și tânăra mea»"

. Aceasta este atât calea Profetului ﷺ, cât și calea Coranului. Preaînaltul spune:

﴿يا أيها الذين آمنوا لا تقولوا راعنا وقولوا انظرنا﴾

O, voi care credeți! Nu spuneți „rāʿinā", ci spuneți „unẓurnā"
[al-Baqara, 2:104]

. La fel trebuie să procedeze învățații și cei care cheamă la credință: când închid pentru oameni o cale interzisă, să le deschidă calea permisă, ca să nu-i strâmtoreze și să nu le închidă toate căile. Aceasta are două foloase mari:

Primul: le ușurează renunțarea la lucrul interzis, căci, dacă știu că există o alternativă, le va fi mai ușor să-l părăsească.

Al doilea: arată că religia islamică este cuprinzătoare și oferă loc pentru toate nevoile oamenilor. Nu li se cere să renunțe la un cuvânt sau la o faptă fără să li se deschidă o cale care le poate ține locul. Aceasta face parte din desăvârșirea Legii islamice.

2. Porunca poate exprima permisiunea, potrivit cuvintelor sale: *„Să spună: «Stăpânul meu și domnul meu»"*. Învățații au spus că, atunci când o poruncă vine în opoziție cu un lucru interzis, ea exprimă permisiunea. Aici porunca a venit în opoziție cu un lucru

interzis. La fel sunt cuvintele Preaînaltului: ﴿Iar când ieșiți din starea de iḥrām, vânați﴾ [al-Mā'ida, 5:2].

Învățăminte ale capitolului:

Primul: interdicția de a spune „robul meu" și „roaba mea".

Al doilea: robul să nu spună „domnul meu", „rabbī", și să nu i se spună „Dă-i de mâncare domnului tău".

Al treilea: îndrumarea primului să spună „tânărul meu, tânăra mea și băiatul meu".

Al patrulea: îndrumarea celui de-al doilea să spună „stăpânul meu și domnul meu", „sayyidī wa-mawlāya".

Al cincilea: arătarea scopului urmărit, anume împlinirea monoteismului chiar și în exprimare.

Explicarea învățămintelor:
Primul: interdicția de a spune *„robul meu"* și *„roaba mea"*. Ea se deduce din cuvintele sale: *„Niciunul dintre voi să nu spună: «Robul meu și roaba mea»"*. Explicația acesteia a precedat.

Al doilea: robul să nu spună *„domnul meu"*, *„rabbī"*, și să nu i se spună *„Dă-i de mâncare domnului tău"*. Aceasta se deduce din hadith și a fost explicată mai înainte.

Al treilea: îndrumarea primului, adică a stăpânului, să spună *„tânărul meu, tânăra mea și băiatul meu"*.

Al patrulea: îndrumarea celui de-al doilea, adică a robului, să spună *„stăpânul meu și domnul meu"*, *„sayyidī wa-mawlāya"*.

Al cincilea: arătarea scopului urmărit, anume împlinirea monoteismului chiar și în exprimare. Acest lucru a fost explicat mai înainte.

Capitolul cuprinde și alte învățăminte, însă acestea sunt cele urmărite aici.

55 Nu este refuzat cel care cere invocându-L pe Allah

Cuvintele sale: *„Nu este refuzat”*. *„Lā”* este o particulă de negare, după cum arată verbul la indicativ care urmează. Negarea poate exprima fie dezaprobarea, fie interzicerea.

Cuvintele sale: *„Cel care cere invocându-L pe Allah”*, adică acela care îi cere altuia invocându-L pe Allah. Această cerere se împarte în două categorii:

Prima: invocarea lui Allah prin formularea cererii, de pildă: *„Te rog pe Allah”*. Așa a precedat în hadithul celor trei, când îngerul a spus: *„Te rog pe Cel Care ți-a dat pielea frumoasă și culoarea frumoasă să-mi dai o cămilă”*.[267]

A doua: cererea în temeiul Legii lui Allah, Mărețul și Slăvitul, adică o cerere îngăduită numai prin Lege, precum cererea săracului de a primi din milostenie, întrebarea privitoare la o chestiune de învățătură și altele asemenea.

Refuzarea celui care cere invocându-L pe Allah este dezaprobată sau interzisă, potrivit situației celui căruia i se cere și a celui care cere. Aici sunt mai multe chestiuni:

Prima chestiune: îi este permis omului să ceară invocându-L pe Allah sau nu? Autorul, fie ca Allah să aibă milă de el, nu a tratat această chestiune. Spunem mai întâi că cererea, în sine, este dezaprobată și că omul nu ar trebui să-i ceară cuiva ceva decât dacă nevoia îl îndeamnă la aceasta. De aceea, printre lucrurile pentru care Profetul ﷺ a primit legământul companionilor săi era să nu le ceară oamenilor nimic. Până și atunci când unuia îi cădea toiagul pe când era călare, el nu-i spunea cuiva *„Dă-mi-l”*, ci

267 A fost menționat mai înainte, p. 368.

cobora și îl lua singur.[268]

Și înțelesul susține aceasta: dacă îți păstrezi demnitatea și nu te umilești cerându-le oamenilor, rămâi respectat și te ferești să te înjosești înaintea cuiva. Cel care s-a înjosit înaintea cuiva poate ajunge să fie solicitat de acea persoană pentru un lucru pe care nu ar dori să i-l dea, însă, dacă i-l cere, se simte silit să-i răspundă. De aceea se relatează de la Profet ﷺ că a spus: *„Nu dori ceea ce au oamenii, iar oamenii te vor iubi”*.[269]

Așadar, cererea este, în principiu, dezaprobată sau interzisă, afară de cazul unei nevoi ori al unei necesități stringente. Cererea de bani este interzisă: omul nu poate cere cuiva bani decât dacă necesitatea îl împinge la aceasta. Juriștii, fie ca Allah să aibă milă de ei, au spus în capitolul despre zakāh: *„Celui căruia îi este îngăduit să primească un lucru îi este îngăduit și să-l ceară”*. Însă afirmația lor trebuie examinată, căci Trimisul ﷺ a avertizat împotriva cerșirii și a spus:

„Omul continuă să le ceară oamenilor până când vine în Ziua Învierii fără să-i fi rămas pe față nici măcar o bucățică de carne”

---

268 Relatat de Muslim în „al-Zakāh”, capitolul despre dezaprobarea cererii adresate oamenilor, 2/721, de la ʿAwf ibn Mālik, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

269 Relatat de Ibn Mājah în „al-Zuhd”, capitolul despre desprinderea de viața lumească, 2/1374. În „al-Zawāʾid” se spune: „În lanțul său se află Khālid ibn ʿAmr, considerat slab de comun acord și acuzat de născocirea relatărilor. Al-ʿUqaylī a menționat acest hadith printre relatările lui și a spus: «Nu are temei ca relatare de la al-Thawrī»”. Relatat și de al-Ḥākim, 4/313, care a spus: „Lanțul este autentic”. Al-Dhahabī l-a contestat, spunând: „Khālid este un născocitor”. Relatat și de Abū Nuʿaym în „al-Ḥilya”, 3/253, 7/136, și de al-ʿUqaylī în „al-Ḍuʿafāʾ”, 2/11, din hadithul lui Sahl ibn Saʿd al-Sāʿidī, fie ca Allah să fie mulțumit de el. Al-Nawawī a considerat hadithul bun în „al-Riyāḍ”, 473, și în „Cele patruzeci de hadithuri”, hadithul nr. 31. Al-Albānī l-a declarat autentic în „al-Ṣaḥīḥa”, 944. Al-Mundhirī a spus în „al-Targhīb wa-l-tarhīb”, 4/157: „Unii dintre șeicii noștri au considerat bun lanțul său, însă aceasta este greu de susținut, căci printre transmițătorii săi se află Khālid ibn ʿAmr, iar acest Khālid a fost abandonat și acuzat”. Ibn Rajab l-a considerat slab în „Jāmiʿ al-ʿulūm wa-l-ḥikam”, p. 272.

.[270] Aceasta arată interzicerea, afară de cazul unei necesități stringente. Cererea de ajutor prin influența cuiva sau prin efortul său fizic este însă dezaprobată, exceptând situația în care nevoia o cere.

În ceea ce privește răspunsul dat celui care cere, acesta este subiectul capitolului de față. Cel care cere se află în una dintre două situații:

Prima: să facă o cerere simplă, spunând, de pildă: *„O, cutare, dă-mi cutare lucru!"* Dacă este ceva îngăduit lui de Legiuitor, îi dai, precum săracului care cere ceva din zakāh.

A doua: să ceară invocându-L pe Allah. Acestuia îi răspunzi chiar dacă nu ar avea dreptul la lucrul cerut, deoarece a cerut invocându-L pe Cel Măreț, iar a-i răspunde ține de cinstirea Celui Măreț. Însă, dacă cere un păcat sau dacă răspunsul i-ar pricinui un rău celui căruia i se cere, cererea nu este împlinită.

Un exemplu pentru primul caz este să-ți ceară, invocându-L pe Allah, bani cu care să cumpere ceva interzis, precum vinul.

Un exemplu pentru al doilea caz este să-ți ceară, invocându-L pe Allah, să-i spui lucrurile tale tainice și ceea ce faci cu soția ta. O asemenea cerere nu este împlinită: în primul caz ar fi ajutor la păcat, iar în al doilea răspunsul i-ar aduce un rău celui întrebat.

De la Ibn ʿUmar, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi, se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Celui care vă cere invocându-L pe Allah, dați-i; iar pe cel care cere ocrotire invocându-L pe Allah, ocrotiți-l; și celui care vă invită, răspundeți-i; iar pe cel care v-a făcut un bine, răsplătiți-l; iar dacă nu găsiți cu ce să-l răsplătiți, rugați-vă pentru el până când veți ști că l-ați răsplătit." Relatat de Abū Dāwūd și al-Nasāʾī, cu un lanț autentic.[271]

---

270 Relatat de al-Bukhārī în „al-Zakāh", capitolul despre cel care le cere oamenilor pentru a-și spori averea, 1/457, și de Muslim în „al-Zakāh", capitolul despre dezaprobarea cererii, 1/720, de la Ibn ʿUmar, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi.

271 A fost menționat mai înainte, vol. I, p. 150.

Cuvintele sale ﷺ: *„Celui care cere invocându-L pe Allah”*. *„Man”* este o particulă condițională cu sens general.

Cuvintele sale: *„Dați-i”*. Porunca exprimă aici obligativitatea, atât timp cât cererea nu cuprinde un păcat sau un rău pentru cel căruia i se cere, căci a-i da înseamnă a răspunde nevoii sale și a-L cinsti pe Allah, Mărețul și Slăvitul, pe Care L-a invocat în cerere. Nu este o condiție ca el să fi folosit numele *„Allah”*; poate folosi orice Nume care Îi este propriu lui Allah. Așa a spus îngerul care a venit la cel bolnav de baraș, la cel chel și la cel orb: *„Te rog pe Cel Care ți-a dat cutare și cutare lucru”*.[272]

Cuvintele sale: *„Iar pe cel care cere ocrotire invocându-L pe Allah, ocrotiți-l”*. Adică spune: *„Caut la Allah ocrotire de tine”*. Trebuie să-i oferi ocrotire, fiindcă a cerut adăpost la Cel Măreț. De aceea, când fiica lui al-Jawn i-a spus Trimisului ﷺ *„Caut la Allah ocrotire de tine”*, el i-a răspuns: *„Ai cerut adăpost la Cel Măreț”* — sau *„la Cel Care dă adăpost”* — *„întoarce-te la familia ta”*.[273]

Există însă o excepție: dacă cere ocrotire pentru a scăpa de o îndatorire care îi revine, nu-i oferi această ocrotire. De pildă, îl obligi la rugăciunea în adunare, iar el spune: *„Caut la Allah ocrotire de tine”*. La fel, dacă îi ceri să renunțe la un lucru interzis, iar el cere la Allah ocrotire de tine, nu-i oferi ocrotire, căci aceasta ar însemna ajutor la păcat și la încălcare. Allah nu îi oferă ocrotire celui nesupus; dimpotrivă, cel nesupus merită pedeapsa, nu sprijin pentru fapta lui și ocrotire.

La fel, cel care se adăpostește într-un loc de refugiu recunoscut, pentru care Legea cere ocrotire, trebuie ocrotit chiar dacă nu spune *„Cer ocrotire la Allah”*. Învățații au spus că, dacă cineva săvârșește o infracțiune, apoi se refugiază în Sanctuar, pedeapsa legală și talionul nu se execută asupra lui în Sanctuar. Însă este supus unor restricții: nu se fac tranzacții cu el, nu se cumpără de la el și nu i se închiriază nimic, până când iese. Este altă situație decât a celui care încalcă inviolabilitatea Sanctuarului, săvârșind

272 A fost menționat mai înainte, p. 368.

273 Relatat de al-Bukhārī în „al-Ṭalāq”, capitolul despre cel care divorțează și dacă bărbatul îi spune direct soției că divorțează de ea, 3/401, de la Abū Usayd, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

infracțiunea chiar în el: Sanctuarul nu-l ocrotește, fiindcă i-a încălcat inviolabilitatea.

Cuvintele sale: *„Și celui care vă invită, răspundeți-i”*. *„Man”* este o particulă condițională cu sens general. Sensul aparent este că aici se are în vedere invitația făcută pentru a cinsti pe cineva, nu simpla chemare.

Sensul aparent al hadithului arată obligativitatea de a răspunde oricărei invitații; aceasta este poziția ẓāhiriților. Majoritatea învățaților consideră însă că răspunsul este recomandat, exceptând invitația la nuntă, căreia trebuie să i se răspundă, potrivit cuvintelor sale ﷺ: *„Cea mai rea mâncare este cea a ospățului la care sunt invitați cei care îl refuză și de la care sunt opriți cei care ar veni. Cel care nu răspunde a fost neascultător față de Allah și de Trimisul Său”*.[274]

Fie că se spune că răspunsul este obligatoriu, fie că este recomandat, pentru aceasta există condiții:

1. Cel care invită să nu fie dintre cei față de care întreruperea relațiilor este obligatorie ori recomandată.

2. În locul unde are loc invitația să nu existe un lucru oprit. Dacă există și îl poate îndepărta, trebuie să participe din două motive:

– Pentru a răspunde invitației.

– Pentru a îndepărta lucrul oprit.

Dacă nu-l poate îndepărta, îi este interzis să participe, căci participarea ar atrage păcatul său, iar ceea ce atrage păcat este păcat.

3. Cel care invită să fie musulman; în caz contrar, răspunsul nu este obligatoriu. El ﷺ a spus: *„Drepturile musulmanului asupra musulmanului sunt șase...”* și a menționat printre ele: *„Dacă te*

274 Relatat de al-Bukhārī în „al-Nikāḥ”, capitolul despre faptul că refuzarea invitației este neascultare față de Allah și de Trimisul Său, 3/381, și de Muslim în „al-Nikāḥ”, capitolul despre porunca de a-i răspunde celui care invită, 2/1055, de la Abū Hurayra, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

invită, răspunde-i”.[275] Ei au spus că aceasta restrânge sensul general al relatării.

4. Câștigul lui să nu fie interzis, căci acceptarea invitației ar presupune să mănânci o hrană interzisă, ceea ce nu este permis. Aceasta este părerea unor învățați. Alții au spus că, atunci când un lucru este interzis din cauza felului în care a fost câștigat, păcatul îi revine celui care l-a câștigat, nu celui care îl primește de la el pe o cale permisă. Este altă situație decât a unui lucru interzis ca atare, precum vinul, bunul luat prin silnicie și altele asemenea. Această opinie are un temei puternic: Trimisul ﷺ a cumpărat de la un evreu hrană pentru familia sa,[276] a mâncat din oaia pe care i-a dăruit-o o femeie evreică la Khaybar[277] și a răspuns invitației unui evreu.[278] Se știe că cei mai mulți dintre evrei luau camătă și consumau câștiguri nelegiuite. Poate că această opinie este întărită și de cuvintele sale ﷺ despre carnea primită ca milostenie de Barīra: *„Pentru ea este milostenie, iar pentru noi este un dar din partea ei”*.[279]

Potrivit primei opinii, dezaprobarea este mai puternică sau mai slabă, după cât de mult ori de puțin este avutul interzis. Cu cât partea interzisă este mai mare, cu atât dezaprobarea este mai puternică; iar cu cât este mai mică, cu atât dezaprobarea este mai slabă.

---

275 Relatat de Muslim în „al-Salām”, capitolul despre drepturile musulmanului asupra musulmanului, 4/1705, de la Abū Hurayra, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

276 Relatat de al-Bukhārī în „al-Buyūʿ”, capitolul despre cumpărarea pe datorie de către Profet ﷺ, 2/79, și de Muslim în „al-Musāqāh”, capitolul despre garanție, 3/1226, de la ʿĀʾisha, fie ca Allah să fie mulțumit de ea.

277 Relatat de al-Bukhārī în „al-Hiba”, capitolul despre primirea darului de la politeiști, 2/241, și de Muslim în „al-Salām”, capitolul despre otravă, 4/1721, de la Anas, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

278 Relatat de imamul Aḥmad în „al-Musnad”, 3/210, 211, 252, 270, 289, și în „al-Zuhd”, 5. Vezi și „al-Irwā’”, 1/71.

279 Relatat de al-Bukhārī în „al-Zakāh”, capitolul despre schimbarea statutului milosteniei, 1/463, și de Muslim în „al-ʿItq”, capitolul „Dreptul de walāʾ îi aparține numai celui care a eliberat”, 2/1144.

5. Acceptarea invitației să nu ducă la neîndeplinirea unei îndatoriri sau a unui lucru cu prioritate mai mare decât ea. Dacă duce la aceasta, acceptarea este interzisă.

6. Acceptarea să nu-i pricinuiască un rău celui invitat, de pildă prin necesitatea unei călătorii sau a părăsirii familiei care are nevoie de prezența lui.

Chestiune:
Răspunsul la invitație este un drept al lui Allah sau un drept al omului?

Răspunsul: este un drept al omului. De aceea, dacă îi ceri celui care te-a invitat să te scutească, iar el acceptă, nu ai păcat. Totuși, răspunsul este obligatoriu prin porunca lui Allah, Mărețul și Slăvitul. Trebuie, așadar, să ai în vedere că, răspunzând, Îl asculți pe Allah și împlinești dreptul fratelui tău. Cel care are acest drept poate însă să renunțe la el, după cum poate să nu te invite deloc. Dacă te scutește numai din jenă și sfială față de tine, fără să fie cu adevărat convins, nu se cuvine să renunți la a-i răspunde.

Chestiune:
Invitațiile scrise care se distribuie au aceeași hotărâre ca invitația făcută prin viu grai?

Răspunsul: invitațiile scrise sunt trimise oamenilor, fără să se știe la cine au ajuns. Se poate spune că ele seamănă cu o invitație deschisă tuturor, deci răspunsul nu este obligatoriu. Dacă însă se știe sau se consideră foarte probabil că destinatarul a fost urmărit în mod personal, invitația are aceeași hotărâre ca una făcută prin viu grai.

Cuvintele sale: *„Pe cel care v-a făcut un bine, răsplătiți-l”*. *„Maʿrūf”* înseamnă binefacere. Celui care îți face un bine printr-un dar sau prin altceva răspunde-i cu un bine. Dacă îți înlesnește rezolvarea unei treburi, iar ceea ce face depășește îndatorirea lui, răsplătește-l; și tot așa. Însă, dacă are un rang înalt și nu se obișnuiește să i se răspundă astfel, nu îl poți răsplăti în acest fel, precum un rege sau un președinte care, de pildă, îți oferă un dar. Pentru un asemenea om te rogi, căci, dacă i-ai întoarce darul, ar putea socoti aceasta o micșorare a cinstei ce i se cuvine, iar tu i-ai

face un rău. Profetul ﷺ a urmărit să-i răspunzi binefacerii sale cu un bine.

Răsplătirea binefacerii are două foloase:

1. Îi încurajează pe cei care fac bine să continue binefacerea.

2. Omul înlătură astfel sentimentul de umilire apărut prin primirea binefacerii. Când cineva îți face un bine, în sufletul tău apare o sensibilitate față de el; dacă îi răspunzi binefacerii sale, acel sentiment dispare. De aceea Profetul ﷺ a spus: *„Mâna de sus este mai bună decât mâna de jos”*.[280] Mâna de sus este mâna celui care dă. Acesta este un folos mare pentru cel căruia i se face un bine: să nu simtă că altcineva are asupra sa o favoare nerăsplătită, în afară de Allah, Mărețul și Slăvitul. Unii oameni sunt însă foarte darnici: dacă îi răsplătești pentru darul lor, îți dau mai mult decât le-ai dat. Un asemenea om nu caută o răsplată, ci te rogi pentru el, potrivit cuvintelor sale ﷺ: *„Dacă nu găsiți cu ce să-l răsplătiți, rugați-vă pentru el”*. La fel, săracul care nu găsește cu ce să-l răsplătească pe cel bogat se roagă pentru el. Ruga se face imediat după primirea darului, pentru a se grăbi la împlinirea poruncii Trimisului ﷺ și pentru a-i aduce bucurie celui care a făcut binele.

Cuvintele sale: *„Până când veți ști că l-ați răsplătit”*. *„Taraw”*, cu fatḥa pe litera tā', înseamnă *„să știți”*. Este permisă și citirea cu ḍamma, *„turaw”*, cu sensul *„să socotiți”*. Adică până când știți sau considerați foarte probabil că l-ați răsplătit; apoi vă opriți.

Învățăminte ale capitolului:

Primul: ocrotirea celui care cere ocrotire invocându-L pe Allah.

Explicarea învățămintelor:

Primul: ocrotirea celui care cere ocrotire invocându-L pe Allah. S-a arătat că celui care cere astfel ocrotire trebuie să i se ofere,

280 Relatat de al-Bukhārī în „al-Zakāh”, capitolul despre milostenia făcută din prisosul avutului, 3/345, ediția „al-Fatḥ”, și de Muslim în „al-Zakāh”, capitolul despre explicarea celei mai bune milostenii, 2/717, de la Ḥakīm ibn Ḥizām, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

exceptând situația în care cere să fie scutit de un lucru a cărui împlinire sau părăsire este obligatorie; în acest caz nu i se oferă această ocrotire.

Al doilea: a-i da celui care cere invocându-L pe Allah.

Al treilea: răspunsul la invitație.

Al patrulea: răsplătirea binefacerii.

Al cincilea: ruga este o răsplată pentru cel care nu poate oferi altceva.

Al șaselea: cuvintele sale: „Până când veți ști că l-ați răsplătit”.

Al doilea: a-i da celui care cere invocându-L pe Allah. Explicația amănunțită a precedat.

Al treilea: răspunsul la invitație. Și acesta a fost explicat amănunțit mai înainte.

Al patrulea: răsplătirea binefacerii, adică a faptei celui care ți-a făcut un bine. Explicația amănunțită a precedat.

Al cincilea: ruga este o răsplată pentru cel care nu poate oferi altceva. S-a arătat că ea ține loc de răsplată atât în această situație, cât și atunci când binefăcătorul este dintre cei cărora, potrivit obiceiului, nu li se răspunde cu un dar.

Al șaselea: cuvintele sale: *„Până când veți ști că l-ați răsplătit”*. Adică omul să nu fie neglijent în rugă, ci să se roage pentru binefăcător până când știe sau consideră foarte probabil că l-a răsplătit.

Hadithul cuprinde și alte învățăminte, însă cele menționate de autor sunt cele urmărite aici.

56 Invocând Fața lui Allah, nu se cere decât Paradisul

De la Jābir se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Invocând Fața lui Allah, nu se cere decât Paradisul". Relatat de Abū Dāwūd.[281]

Legătura acestui capitol cu monoteismul

El cuprinde cinstirea Feței lui Allah, Mărețul și Slăvitul, astfel încât, invocând-o, nu se cere decât Paradisul.

Cuvintele sale: *„Invocând Fața lui Allah, nu se cere decât Paradisul"*. Înțelesul lor a fost explicat prin două opinii:

Prima opinie: sensul este *„Nu-i cereți niciunei făpturi invocând Fața lui Allah"*. Dacă vrei să-i ceri ceva unei făpturi, nu-i cere invocând Fața lui Allah, căci nu se cere invocând Fața lui Allah decât Paradisul, iar făpturile nu pot dărui Paradisul. Așadar, lor nu li se cere deloc invocând Fața lui Allah. Se pare că autorul urmează această opinie în explicarea hadithului; de aceea a așezat capitolul după *„Nu este refuzat cel care cere invocându-L pe Allah"*.

281 Relatat de Abū Dāwūd în „al-Zakāh", capitolul despre dezaprobarea cererii prin Fața lui Allah, 2/309; de Ibn Mandah în „al-Radd ʿalā al-Jahmiyya", p. 98; de al-Bayhaqī în „al-Sunan", 4/199, și în „al-Asmāʾ wa-l-ṣifāt", p. 306; și de al-Khaṭīb în „al-Muwaḍḍiḥ", 1/352, 353, de la Jābir ibn ʿAbd Allāh, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi. Al-Mundhirī a spus în „Mukhtaṣar al-sunan", 2/253: „Mai mulți l-au criticat pe Sulaymān ibn Qarm". Hadithul a fost considerat slab de ʿAbd al-Ḥaqq și de Ibn al-Qaṭṭān, după cum se arată în „al-Fayḍ", 6/451, precum și de al-Munāwī în „al-Taysīr", 2/505. Însă sensul general al interdicției este sprijinit de hadithul lui Abū Mūsā, fie ca Allah să fie mulțumit de el, de la Trimisul lui Allah ﷺ, care a spus: „Blestemat este cel care cere invocând Fața lui Allah și blestemat este cel căruia i se cere invocând Fața lui Allah, dar îl refuză pe cel care îi cere, afară de cazul în care acesta cere ceva necuviincios!" Relatat de al-Ṭabarānī, după cum se arată în „al-Majmaʿ", 3/103. Al-ʿIrāqī l-a considerat bun, după cum se arată în „al-Fayḍ", 6/4, și în „al-Taysīr", 2/478, al lui al-Munāwī.

A doua opinie: atunci când Îi ceri lui Allah Paradisul și ceea ce duce la intrarea în el, poți cere invocând Fața lui Allah. Dacă însă ceri ceva dintre lucrurile vieții lumești, nu cere invocând Fața lui Allah, căci Fața lui Allah este prea măreață pentru a fi invocată la cererea unor lucruri lumești. Lucrurile Vieții de Apoi pot fi cerute invocând Fața lui Allah, de pildă: *„Îți cer prin Fața Ta să mă izbăvești de Foc”*. Profetul ﷺ a cerut ocrotire prin Fața lui Allah când au fost revelate cuvintele Preaînaltului: ﴿Spune: El are puterea să trimită asupra voastră un chin de deasupra voastră﴾. A spus: *„Caut ocrotire prin Fața Ta”*. Apoi: ﴿Sau de sub picioarele voastre﴾. A spus: *„Caut ocrotire prin Fața Ta”*. Apoi:

﴿قل هو القادر على أن يبعث عليكم عذابًا من فوقكم﴾

Sau să vă împartă în cete și să vă facă să gustați violența unora împotriva altora
[al-Anʿām, 6:65]

. A spus: *„Acestea sunt mai ușoare”* sau *„mai lesne de îndurat”*.[282]

Dacă s-ar spune că hadithul cuprinde ambele înțelesuri, această opinie ar avea un temei.

Cuvintele sale: *„Prin Fața lui Allah”* afirmă pentru Allah, Mărețul și Slăvitul, atributul Feței, statornicit prin Coran, Sunna și consensul înaintașilor. În Coran se află cuvintele Preaînaltului: ﴿Totul va pieri, în afară de Fața Sa﴾ [al-Qaṣaṣ, 28:88], precum și:

﴿والذين صبروا ابتغاء وجه ربهم﴾

Și cei care au răbdat căutând Fața Domnului lor
[al-Raʿd, 13:22]

; versetele sunt numeroase. În Sunna se află hadithul amintit: *„Caut ocrotire prin Fața Ta”*.[283] În privința acestei Fețe pe care

282 Relatat de al-Bukhārī în „al-Tawḥīd”, capitolul despre cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Totul va pieri, în afară de Fața Sa﴾, 4/385, de la Jābir, fie ca Allah să fie mulțumit de el.

283 Vezi hadithul citat mai sus, în acest capitol; al-Bukhārī, al-Tawḥīd, nr. 7406.

Allah Și-a atribuit-o există păreri diferite: este o Față reală? Sau *„fața”* exprimă Ființa, fără ca Allah să aibă Față, ci numai Ființă? Sau exprimă lucrul prin care se urmărește Fața Sa, nu Fața reală? Sau exprimă direcția? Sau exprimă răsplata?
În această privință există păreri diferite. Însă Allah i-a călăuzit, prin îngăduința Sa, pe cei care au crezut către adevărul asupra căruia ceilalți s-au contrazis. Ei au spus că este o Față reală, căci Allah Preaînaltul spune:

﴿ويبقى وجه ربك ذو الجلال والإكرام﴾

Și va rămâne Fața Domnului tău, cea cu măreție și cinstire
[al-Raḥmān, 55:27]

. Când a avut în vedere altceva decât Ființa Sa, a spus:

﴿تبارك اسم ربك ذي الجلال والإكرام﴾

Binecuvântat este Numele Domnului tău, al Celui cu măreție și cinstire
[al-Raḥmān, 55:78]

. *„Dhī”* este un calificativ al Domnului, nu al Numelui; iar *„dhū”* este un calificativ al Feței, nu al Domnului. Dacă Fața este descrisă prin măreție și cinstire, ea nu poate însemna răsplata, direcția ori numai Ființa, căci Fața este altceva decât Ființa.

Cei care neagă atributele au spus că *„fața”* exprimă Ființa, direcția sau răsplata. Au spus: *„Dacă am afirma pentru Allah o Față reală, ar rezulta că El este un corp. Corpurile sunt asemănătoare, deci ar rezulta afirmarea unui asemenea lui Allah, Mărețul și Slăvitul. Însă Allah Preaînaltul spune: ﴿Nu este nimic asemenea Lui﴾ [al-Shūrā, 42:11]. Afirmarea unui asemenea înseamnă dezmințirea Coranului. Iar voi, adepții Sunnei, spuneți că acela care crede că Allah are un asemenea în ceea ce Îi este propriu este necredincios”.*

Le răspundem:
În primul rând: ce înțelegeți prin *„corp”*, de care vreți să vă feriți? Înțelegeți ceva alcătuit din oase, nervi, carne și sânge, în care fiecare parte are nevoie de cealaltă? Dacă aceasta înțelegeți, suntem de acord că Allah nu este astfel și nu poate fi astfel. Dacă însă prin *„corp”* înțelegeți Ființa reală, înzestrată cu atributele desăvârșirii, nu există în această semnificație un lucru de evitat. Allah Preaînaltul S-a descris ca fiind Unul și Aș-Șamad. Preaînaltul spune: ﴿Spune: El este Allah, Unul. Allah, Cel de care toate au nevoie﴾ [al-Ikhlāṣ, 112:1–2]. Ibn ʿAbbās, fie ca Allah să fie mulțumit de amândoi, a spus: *„Aș-Șamad este Cel care nu are un interior gol”*.[284]

În al doilea rând: afirmația voastră că toate corpurile sunt asemănătoare este dintre cele mai neadevărate afirmații. Oare este corpul ursului asemenea corpului furnicii? Între ele există deosebiri uriașe în privința mărimii, finețiii, moliciunii și a altor însușiri. Dacă acest argument este invalid, este invalidă și concluzia sa: că ar rezulta o identitate între Allah și făpturile Sale. Vedem, de altfel, că oamenii nu au fețe identice: nu găsești doi oameni identici în toate privințele, chiar dacă sunt gemeni. S-a spus chiar că venele piciorului și ale mâinii diferă de la o persoană la alta. Trebuie observat că este preferabil să negăm identitatea, folosind termenul *„mumāthalah”*, decât să negăm asemănarea, folosind *„mushābahah”*, deoarece primul este termenul venit în Coran. În plus, nu există două lucruri existente care să nu semene într-o privință și să nu difere într-o altă privință; prin urmare, negarea absolută a oricărei asemănări nu este corectă. Acest lucru a fost explicat mai înainte.

Cât despre hadithul lui Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, potrivit căruia Profetul ﷺ a spus: *„Allah l-a creat pe Adam după chipul Său”*[285], deși Fața lui Allah nu este identică fețelor făpturilor, răspunsul este că, potrivit consensului musulmanilor și

284 Relatat de Ibn Jarīr, 30/742.

285 Relatat de al-Bukhārī în al-Isti’dhān, capitolul despre începutul salutului, 4/135, și de Muslim în al-Birr, capitolul despre interzicerea lovirii feței, 4/2017.

al celor înzestrați cu rațiune, nu se are în vedere un chip identic chipului Domnului, Atotputernicul și Mărețul. Căci Kursī-ul lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, cuprinde cerurile și pământul, iar toate cerurile și pământurile, în raport cu Kursī-ul — locul celor două Picioare —, sunt ca un inel aruncat într-un ținut pustiu. Măreția Tronului față de Kursī este asemenea măreției acelui ținut față de inel. Ce crezi, atunci, despre Domnul lumilor? Nimeni nu Îl poate cuprinde prin descriere sau prin închipuire. Cel care are aceste însușiri nu poate fi după chipul lui Adam, înalt de șaizeci de coți. Se are în vedere, așadar, unul dintre următoarele două sensuri:

Primul: Allah l-a creat pe Adam după un chip pe care l-a ales, dându-i cea mai frumoasă înfățișare a feței. Potrivit acestei interpretări, fața nu trebuie batjocorită sau lovită, deoarece atribuirea ei Lui Însuși presupune o cinstire incompatibilă cu batjocorirea ori lovirea ei.

Al doilea: Allah l-a creat pe Adam după chipul lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, fără ca din aceasta să rezulte identitatea, după cum dovedește spusa Profetului ﷺ: *„Primul grup care va intra în Paradis va avea înfățișarea lunii în noaptea cu lună plină, iar cei care îi urmează vor avea înfățișarea celui mai luminos astru de pe cer”*[286]. Nu rezultă că vor avea chiar chipul lunii, deoarece luna este mai mare decât locuitorii Paradisului. Aceștia vor intra în Paradis având fiecare înălțimea de șaizeci de coți și lățimea de șapte coți, după cum se spune în unele hadithuri. Unii învățați au spus că *„după chipul său”* înseamnă după chipul lui Adam: Allah l-a creat pe Adam de la început cu acest chip, spre deosebire de urmașii săi, care trec treptat prin etapele creării — picătură, apoi cheag aderent, apoi bucată de carne. Însă imamul Aḥmad, Allah să aibă milă de el, a respins această interpretare, spunând: *„Aceasta este interpretarea Jahmiyyah”*, deoarece ea lipsește hadithul de sensul său. I se opune, de asemenea, cealaltă

286 Relatat de al-Bukhārī în Badʾ al-Khalq, capitolul despre descrierea Paradisului, 2/432, și de Muslim în al-Jannah wa-Naʿīmihā, capitolul despre primul grup care intră în Paradis, 4/2179, de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

formulare, care explicitează pronumele: *„după chipul Celui Milostiv”.*

Învățămintele acestui capitol:

Explicarea învățămintelor:

Primul: interdicția de a cere invocând Fața lui Allah altceva decât ținta supremă a cererilor.

Primul: interdicția de a cere invocând Fața lui Allah altceva decât ținta supremă a cererilor. Acest învățământ este dedus din hadithul capitolului. Unii învățați au considerat acest hadith slab; presupunând însă că este autentic, ține de buna-cuviință să nu se ceară, invocând Fața lui Allah, decât ceva care privește Viața de Apoi: dobândirea Paradisului sau salvarea de Foc.

Al doilea: afirmarea atributului Feței.

Al doilea: afirmarea atributului Feței. Explicația acestuia a fost dată mai înainte.

* * *

57 Ceea ce s-a relatat despre folosirea lui „dacă”

Ceea ce s-a relatat despre folosirea lui „dacă”

Cuvintele sale *„despre al-law”*: articolul *„al”* a fost adăugat particulei *„law”* (*„dacă”*), deși acest articol se adaugă numai cuvintelor cu valoare nominală. Ibn Mālik a spus:

Prin genitiv, tanwīn, vocativ și articolul *„al”*,
precum și prin a i se atribui un predicat, numele se recunoaște.[287]

Aici este avut în vedere cuvântul însuși; așadar, sensul este: capitol despre ceea ce s-a relatat cu privire la acest cuvânt. Autorul, Allah să aibă milă de el, a lăsat titlul deschis, fără să stabilească de la început o anumită judecată, deoarece *„dacă”* se folosește în mai multe feluri:

Prima întrebuințare: exprimarea unei obiecții față de Legea revelată. Aceasta este interzisă. Allah Preaînaltul a spus: ﴿Dacă ne-ar fi ascultat, nu ar fi fost uciși﴾ [Āl ʿImrān: 168]. În timpul expediției de la Uḥud, ʿAbd Allāh ibn Ubayy s-a retras pe drum împreună cu aproximativ o treime din oaste. Când șaptezeci de musulmani au căzut martiri, ipocriții au obiectat față de rânduiala Trimisului ﷺ, spunând: *„Dacă ne-ar fi ascultat și s-ar fi întors așa cum ne-am întors noi, nu ar fi fost uciși. Părerea noastră este, așadar, mai bună decât Legea lui Muḥammad”*. Aceasta este interzisă și poate ajunge până la necredință.

287 Alfiyyat Ibn Mālik, p. 3.

A doua: exprimarea unei obiecții față de hotărârea divină. Și aceasta este interzisă. Allah Preaînaltul a spus:

﴿يا أيها الذين آمنوا لا تكونوا كالذين كفروا وقالوا لإخوانهم إذا ضربوا في الأرض أو كانوا غزى لو كانوا عندنا ما ماتوا وما قتلوا﴾

O, voi care ați crezut! Nu fiți asemenea celor care nu au crezut și au spus despre frații lor, când aceștia călătoreau pe pământ sau plecau la luptă: „Dacă ar fi fost la noi, nu ar fi murit și nu ar fi fost uciși”
[Āl ʿImrān: 156]

. Adică: dacă ar fi rămas, nu ar fi fost uciși. Ei obiectează astfel față de hotărârea lui Allah.

A treia: exprimarea regretului și a părerii de rău chinuitoare. Și aceasta este interzisă, deoarece orice îți deschide calea către un asemenea regret este oprit: regretul aduce sufletului tristețe și apăsare, iar Allah vrea să avem inimile deschise și senine. El ﷺ a spus: *„Străduiește-te pentru ceea ce îți este de folos, cere ajutorul lui Allah și nu te lăsa pradă neputinței. Dacă ți se întâmplă ceva, nu spune: «Dacă aș fi făcut cutare lucru, ar fi fost așa», căci «dacă» deschide lucrarea diavolului”*.[288]

Un exemplu: un om a ținut să cumpere ceva, crezând că îi va aduce un câștig, dar a suferit o pierdere. A spus atunci: *„Dacă nu aș fi cumpărat acel lucru, nu aș fi suferit pierderea”*. Acesta este regret și părere de rău chinuitoare; se întâmplă adesea, dar este un lucru oprit.

A patra: invocarea hotărârii divine drept justificare pentru păcat, precum în cuvintele politeiștilor: ﴿Dacă Allah ar fi voit, nu I-am fi asociat nimic﴾ [al-Anʿām: 148] și în cuvintele lor: ﴿Dacă Cel Milostiv ar fi voit, nu i-am fi adorat﴾ [al-Zukhruf: 20]. Aceasta este o justificare neîntemeiată.

288 Urmează mai jos, p. 463.

A cincea: exprimarea unei dorințe. Judecata asupra ei depinde de ceea ce se dorește: dacă este un bine, dorința este bună; dacă este un rău, este rea. În relatarea autentică de la Profet ﷺ despre cei patru oameni, unul dintre ei a spus: *„Dacă aș avea avere, aș face ceea ce face cutare”*. Acesta a dorit un bine. Celălalt a spus: *„Dacă aș avea avere, aș face ceea ce face cutare”*. Acesta a dorit un rău. Profetul ﷺ a spus despre primul: *„El este răsplătit după intenția sa, iar răsplata lor este aceeași”*, iar despre al doilea: *„El este judecat după intenția sa, iar povara păcatului lor este aceeași”*.[289]

A șasea: folosirea într-o simplă relatare. Aceasta este permisă. De exemplu: *„Dacă aș fi participat la lecție, aș fi avut de câștigat”*. Tot aici intră spusa sa ﷺ: *„Dacă aș fi știut de la început ceea ce am aflat mai târziu, nu aș fi adus animalul de jertfă și aș fi ieșit împreună cu voi din starea de iḥrām”*.[290] Profetul ﷺ a relatat astfel că, dacă ar fi știut că însoțitorii săi aveau să ajungă în acea situație, nu ar fi adus animalul de jertfă și ar fi ieșit din iḥrām. Aceasta este interpretarea care mi se pare mai limpede. Unii au spus că este vorba despre o dorință, ca și cum ar fi spus: *„De aș fi știut de la început ceea ce am aflat mai târziu, ca să nu aduc animalul de jertfă!”*. Dar sensul mai evident este că el relata ceea ce văzuse la însoțitorii săi; Profetul ﷺ nu dorește ceva despre care Allah a hotărât să fie altfel.

Și cuvintele lui Allah Preaînaltul:

---

289 Relatat de imamul Aḥmad, 4/230, 231, de al-Tirmidhī în al-Zuhd, capitolul despre asemănarea acestei lumi cu patru oameni, 7/81 — el l-a numit „ḥasan ṣaḥīḥ” — și de Ibn Mājah în al-Zuhd, capitolul despre intenție, 2/1413, de la Abū Kabshah: ʿAmr ibn Saʿd al-Anmārī, Allah să fie mulțumit de el.

290 Relatat de al-Bukhārī în al-Ḥajj, capitolul despre faptul că femeia aflată la menstruație îndeplinește toate ritualurile, cu excepția înconjurării Kaʿbei, 1/506, și de Muslim în al-Ḥajj, capitolul despre felurile de iḥrām, 2/885, de la Jābir, Allah să fie mulțumit de el.

﴿يقولون لو كان لنا من الأمر شيء ما قتلنا هاهنا﴾

Ei spun: „Dacă am fi avut vreun cuvânt de spus în această privință, nu am fi fost uciși aici”

.[291]

* * *

Autorul a menționat în acest capitol două versete:

Primul verset. Cuvintele Sale, Preaînaltul: ﴿Ei spun﴾: pronumele se referă la ipocriți.

Cuvintele Sale: ﴿Nu am fi fost uciși﴾ înseamnă: nu ar fi fost uciși unii dintre noi, deoarece nu au fost uciși cu toții, iar cel ucis nu vorbește.

Cuvintele Sale: ﴿Dacă am fi avut vreun cuvânt de spus în această privință﴾: *„law”* (*„dacă”*) introduce o condiție. Verbul propoziției condiționale este *„kāna”*, iar răspunsul ei este ﴿Nu am fi fost uciși﴾. Răspunsul nu este precedat de particula *„lām”*, deoarece, atunci când este negativ, exprimarea mai aleasă este fără această particulă. Astfel, *„law jāʾa Zayd, mā jāʾa ʿAmr”* — *„Dacă ar fi venit Zayd, nu ar fi venit ʿAmr”* — este o exprimare mai aleasă decât *„law jāʾa Zayd, la-mā jāʾa ʿAmr”*. Totuși, în puține cazuri particula apare și împreună cu negația, precum în versul poetului:

Dacă ne-ar fi fost dată alegerea, nu ne-am fi despărțit,
dar, în fața trecerii nopților, nu avem de ales.

Cuvintele Sale *„aici”* înseamnă: la Uḥud.

291 Sura Āl ʿImrān, versetul 154.

Cuvintele Sale:

﴿قل لو كنتم في بيوتكم لبرز الذين كتب عليهم القتل إلى مضاجعهم﴾

Spune: „Chiar dacă ați fi fost în casele voastre, cei cărora le fusese scris să fie uciși tot ar fi ieșit către locurile în care aveau să cadă”

sunt un răspuns dat lor. Ei nu se pot sustrage de la ceea ce Allah a voit pentru ei.

Cuvintele lor: ﴿Dacă am fi avut vreun cuvânt de spus în această privință﴾ exprimă o obiecție față de Legea revelată, deoarece i-au reproșat Trimisului ﷺ că a ieșit fără încuviințarea lor. Poate fi, de asemenea, o obiecție față de hotărârea divină, în sensul: dacă am fi avut parte de o bună chibzuință și judecată, nu am fi ieșit ca să fim uciși.

Și cuvintele Sale:

﴿الذين قالوا لإخوانهم وقعدوا لو أطاعونا ما قتلوا﴾

Cei care, stând deoparte, au spus despre frații lor: „Dacă ne-ar fi ascultat, nu ar fi fost uciși”

.[292]

Cuvintele Sale: ﴿Și au stat deoparte﴾: particula *„wāw”* poate fi o conjuncție de coordonare, iar propoziția să fie coordonată cu ﴿Au spus﴾. În acest caz, ei sunt descriși prin două lucruri:

— Obiecția lor față de hotărârea divină, exprimată prin cuvintele: ﴿Dacă ne-ar fi ascultat, nu ar fi fost uciși﴾.

292 Sura Āl ʿImrān, versetul 168.

— Lașitatea lor în îndeplinirea poruncii revelate — jihādul —, exprimată prin cuvintele: ﴿Și au stat deoparte﴾. Sau *„wāw”* poate introduce o propoziție circumstanțială, cu particula *„qad”* subînțeleasă, adică: în timp ce ei înșiși stăteau deoparte. Aceasta îi mustră pentru că au rostit acele cuvinte deși rămăseseră deoparte. Dacă ar fi avut bine în ei, ar fi ieșit împreună cu ceilalți oameni. Însă ei obiectează față de credincioși și față de judecata și hotărârea lui Allah.

Cuvintele Sale: ﴿Despre frații lor﴾: s-a spus că este vorba despre frați de neam, nu de religie. S-a mai spus că este vorba despre frați în religie, în aparență, deoarece ipocriții își arată în exterior apartenența la Islam. Ar fi corect și să se spună că sunt cuprinse ambele sensuri.

Cuvintele lor: ﴿Dacă ne-ar fi ascultat, nu ar fi fost uciși﴾ nu sunt adevărate. De aceea, Allah le-a răspuns:

﴿قل فادرؤوا عن أنفسكم الموت إن كنتم صادقين﴾

Spune: „Îndepărtați atunci moartea de la voi, dacă spuneți adevărul!”

Chiar dacă stați deoparte, tot nu puteți îndepărta moartea de la voi.

Acest verset și cel dinaintea lui arată că omul este supus hotărârii lui Allah, așa cum trebuie să se supună și Legii Sale revelate.

Legătura capitolului cu tawḥīdul

Printre întrebuințările lui *„dacă”* se află obiecția față de hotărârea divină. Cel care obiectează față de hotărârea divină nu este mulțumit să-L aibă pe Allah drept Domn, iar cel care nu este mulțumit să-L aibă pe Allah drept Domn nu a împlinit tawḥīdul domniei Sale. Este obligatoriu să fii mulțumit să-L ai pe Allah drept Domn. Nu poți găsi liniște decât dacă ești pe deplin mulțumit cu El ca Domn, ca și cum ai avea aripi cu care te-ai îndrepta încotro te îndreaptă hotărârea divină. De aceea, el ﷺ a

spus: *„Minunată este situația credinciosului! Tot ceea ce i se întâmplă este un bine, iar aceasta nu este pentru nimeni altcineva decât pentru credincios: dacă îl atinge o bucurie, este recunoscător, iar aceasta este un bine pentru el; dacă îl atinge o suferință, rabdă, iar aceasta este un bine pentru el”*.[293] Oricare ar fi situația, lucrurile se vor petrece așa cum au fost hotărâte. Dacă, de exemplu, ai plecat într-o călătorie și apoi ai fost rănit într-un accident, nu spune: *„Dacă nu aș fi plecat în călătorie, nu aș fi fost rănit”*, deoarece acest lucru fusese hotărât și trebuia să se petreacă.

* * *

În Ṣaḥīḥ se relatează de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Străduiește-te pentru ceea ce îți este de folos, cere ajutorul lui Allah, și nu te lăsa pradă neputinței, iar dacă ți se întâmplă ceva, să nu spui: «Dacă aș fi făcut cutare lucru, ar fi fost cutare și cutare», ci spune: «Aceasta este hotărârea lui Allah, iar El face ceea ce voiește»; căci «dacă» deschide lucrarea diavolului”.[294]

Cuvintele sale *„în Ṣaḥīḥ”* se referă la Ṣaḥīḥ Muslim. Vezi și cele explicate mai înainte în capitolul *„Explicarea tawḥīdului și a mărturisirii că nu există altă divinitate demnă de adorare în afară de Allah”*, vol. I, p. 192. Autorul, Allah să aibă milă de el, a omis din hadith o propoziție, citând ceea ce se potrivește acestui capitol. Propoziția omisă este: *„Credinciosul puternic este mai bun și mai iubit de Allah decât credinciosul slab, dar în fiecare dintre ei există bine”*.

Explicarea hadithului

Cuvântul său *„puternic”* se referă la tăria credinței și la ceea ce ea cere. Tăria credinței înseamnă certitudinea adevărată care se

293 Relatat de Muslim în al-Zuhd, capitolul despre faptul că toate cele care i se întâmplă credinciosului sunt un bine pentru el, 4/2295, de la Ṣuhayb ibn Sinān, Allah să fie mulțumit de el.

294 Relatat de Muslim în al-Qadar, capitolul despre îndemnul la putere și la părăsirea neputinței, 4/2052, de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

așază în inimă, fără să fie atinsă de îndoială. Ceea ce ea cere înseamnă faptele bune: jihādul, poruncirea binelui, oprirea răului, hotărârea în îndeplinirea actelor de adorare și altele asemenea.

Este cuprinsă aici și puterea trupului?

Răspunsul: puterea trupului nu este cuprinsă aici decât dacă ea îi sporește credința sau faptele pe care aceasta le cere. *„Puternic"* este un atribut care se referă la cel descris, adică la credincios. Este avut în vedere, așadar, cel puternic în credință sau în ceea ce ea cere. Fără îndoială, puterea trupului este o binecuvântare: dacă este folosită pentru bine, este un bine, iar dacă este folosită pentru rău, este un rău.

Cuvintele sale *„mai bun și mai iubit de Allah"*: mai bun în înrâurirea și urmările pe care le are, căci aduce folos și este luat drept model; mai iubit de Allah în privința răsplății.

Cuvintele sale *„decât credinciosul slab"* se referă la slăbiciunea credinței sau a faptelor pe care ea le cere, nu la slăbiciunea trupului.

Cuvintele sale *„dar în fiecare dintre ei există bine"* înseamnă că există bine atât în cel puternic, cât și în cel slab. Specialiștii în retorică numesc acest fel de încheiere *„iḥtirās"*, adică o precizare care înlătură o posibilă înțelegere greșită, pentru a nu se crede că în cel slab nu există niciun bine.

Dacă s-ar spune: faptul că există bine este deja cunoscut din cuvintele *„mai bun și mai iubit"*, deoarece regula formei comparative este că atât cel preferat, cât și cel față de care este preferat au însușirea de bază în comun?
Răspunsul este că forma poate fi folosită și în afara acestei reguli, precum în cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿أصحاب الجنة يومئذ خير مستقراً﴾

Locuitorii Paradisului vor avea în acea Zi un loc de ședere mai bun
[al-Furqān: 24]

, deși în locul de ședere al locuitorilor Focului nu există niciun bine. Tot astfel, când omul aude expresia *„mai bun și mai iubit"*, se poate naște în el o atitudine de desconsiderare față de

credinciosul căruia îi este preferat celălalt. Când se spune însă *„dar în fiecare dintre ei există bine”*, i se recunoaște valoarea. Un exemplu asemănător este în cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿لا يستوي منكم من أنفق من قبل الفتح وقاتل أولئك أعظم درجة من الذين أنفقوا من بعد وقاتلوا وكلاً وعد الله الحسنى﴾

Nu sunt egali cei dintre voi care au cheltuit și au luptat înainte de cucerire. Aceștia au o treaptă mai înaltă decât cei care au cheltuit și au luptat după aceea. Dar tuturor Allah le-a făgăduit cea mai bună răsplată

[al-Ḥadīd: 10]

.

Cuvintele sale *„Străduiește-te pentru ceea ce îți este de folos”*: străduința înseamnă să depui efort pentru a obține ceea ce este folositor în religie sau în viața lumească.

Prin examinarea posibilităților și împărțirea lor în categorii, faptele oamenilor se încadrează în patru situații:

1. Folositoare: acestea sunt poruncite.

2. Dăunătoare: asupra acestora s-a atras atenția să ne ferim de ele.

3. Cuprind atât folos, cât și rău.

4. Nu cuprind nici folos, nici rău: de acestea nu se leagă o poruncă sau o interdicție. Totuși, de cele mai multe ori ele servesc drept mijloc către ceva poruncit sau oprit și primesc astfel judecata scopului, deoarece mijloacele au judecățile scopurilor.

Așadar, un lucru nu este lipsit de folos sau de rău, fie prin el însuși, fie prin legătura sa cu altceva. O conversație obișnuită a noastră poate să nu cuprindă nici folos, nici rău. Dar omul poate vorbi pentru a-i aduce bucurie altuia, iar atunci conversația devine folositoare. Nu poți găsi printre lucruri și întâmplări ceva

în care să nu existe folos sau rău, fie propriu, fie datorat unei împrejurări. Am menționat această ultimă categorie doar pentru a examina și împărți complet posibilitățile. Omul cu judecată își prețuiește timpul și nu vrea să-l cheltuiască în ceva ce nu are nici folos, nici rău. Profetul ﷺ a spus: *„Cel care crede în Allah și în Ziua de Apoi să spună un bine sau să tacă”*.[295]

Legătura acestei propoziții cu cea dinaintea ei este foarte limpede: a te strădui pentru ceea ce este folositor face parte din putere. *„Mā”* este un pronume relativ, urmat de verbul *„yanfaʿ”* (*„este de folos”*). Pronumele relativ împreună cu propoziția sa poate fi redat printr-un participiu activ, ca și cum ar fi spus: *„Străduiește-te pentru lucrul folositor”*. Am menționat aceasta pentru a spune că Profetul ﷺ ne-a poruncit să ne străduim pentru ceea ce este folositor. Aceasta înseamnă să dăm întâietate lucrului mai folositor față de cel doar folositor, deoarece primul cuprinde folosul de bază și un folos în plus. Trebuie să ne străduim și pentru acest folos suplimentar: atunci când o judecată este legată de o însușire, ea se întărește în măsura în care se întărește acea însușire. Dacă spui: *„Eu îi detest pe cei nelegiuiți”*, cu cât cineva este mai nelegiuit, cu atât îl detești mai mult. Dăm, așadar, întâietate lucrului mai folositor față de cel folositor, din două motive:

1. El cuprinde folosul și încă ceva în plus.

2. Atunci când judecata este legată de o însușire, ea se întărește în măsura în care se întărește acea însușire.

Din hadith se deduce și obligația de a te îndepărta de ceea ce este dăunător, deoarece îndepărtarea de acel lucru aduce folos și ocrotire, potrivit îndemnului de a te strădui pentru ceea ce îți este de folos.

Cuvintele sale *„și cere ajutorul lui Allah”*: conjuncția *„wāw”* arată reunirea celor două lucruri. Cererea ajutorului trebuie, așadar, să însoțească străduința. Străduința începe înaintea faptei;

295 Relatat de al-Bukhārī în al-Adab, capitolul despre dreptul oaspetelui, 4/116, și de Muslim în al-Īmān, capitolul care îndeamnă la cinstirea vecinului, 1/68, de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

de aceea, cererea ajutorului trebuie să însoțească fapta încă de la început.

Cererea ajutorului poate fi exprimată prin cuvinte, precum atunci când spui la începutul faptei: *„O, Allah, ajută-mă!”* sau *„Nu există putere și nici tărie decât prin Allah”*. Poate fi exprimată și prin starea lăuntrică: să simți în inimă că ai nevoie ca Domnul tău, Atotputernicul și Mărețul, să te ajute în acea faptă și că, dacă te-ar lăsa în seama ta, te-ar lăsa în slăbiciune, neputință și vulnerabilitate. Sau să ceri ajutorul în ambele feluri. De cele mai multe ori, cel care cere ajutorul prin cuvinte îl cere și prin starea sa lăuntrică.

Dacă omul are nevoie de ajutorul unei făpturi, de exemplu pentru a duce o ladă, aceasta este permisă. Dar să nu privești cererea acelui ajutor ca pe cererea ajutorului de la Creator. Privește-o asemenea ajutorului pe care unele mădulare ale tale îl dau altora: dacă nu poți ridica un lucru cu o singură mână, te ajuți de cealaltă. Așadar, a cere unei făpturi ajutor pentru ceea ce ea poate face este asemenea folosirii unuia dintre propriile mădulare și nu contrazice spusa sa ﷺ: *„Cere ajutorul lui Allah”*.
În cuvintele sale *„și nu te lăsa pradă neputinței”*, verbul în forma muḍāriʿ are terminația fixă în fatḥah, deoarece este legat de nūnul de întărire în forma ușoară, iar *„lā”* exprimă o interdicție. Sensul este: nu te purta ca un om neputincios, prin lene, lipsă de hotărâre și de voință. Nu înseamnă: să nu te atingă neputința. A nu putea face un lucru este diferit de a te lăsa pradă neputinței. Neputința reală nu ține de alegerea omului și el nu o poate înlătura; prin urmare, nu i se adresează o interdicție în această privință. De aceea, Profetul ﷺ a spus:

> *„Roagă-te în picioare; dacă nu poți, așezat; dacă nici astfel nu poți, culcat pe o parte”*

.[296] Când se reunesc străduința și lipsa lenei, se reunesc sinceritatea intenției, prin străduință, și hotărârea, prin nelăsarea

296 Relatat de al-Bukhārī în Taqṣīr al-Ṣalāh, capitolul despre faptul că acela care nu se poate ruga așezat se roagă culcat pe o parte, 1/348, de la ʿImrān ibn Ḥuṣayn, Allah să fie mulțumit de el.

în voia lenei. Unii oameni se străduiesc pentru ceea ce le este folositor și încep acel lucru, dar apoi se lasă pradă neputinței, lenevesc și îl abandonează. Aceasta contrazice porunca Trimisului ﷺ. Câtă vreme ai aflat că un lucru este folositor, nu îl abandona. Dacă te lași pradă neputinței, pierzi munca deja făcută și îți obișnuiești sufletul cu lenea și cu trecerea de la starea de avânt și putere la cea de neputință și lene. Câți oameni nu au început o faptă — mai ales una folositoare — și apoi a venit la ei diavolul și i-a descurajat?! Însă, dacă în timpul îndeplinirii faptei se arată că ea este dăunătoare, omul trebuie să renunțe la ea, deoarece întoarcerea la adevăr este mai bună decât stăruința în neadevăr.

În biografia lui al-Kisā'ī se menționează că a început să studieze gramatica arabă, dar i s-a părut grea. A văzut apoi o furnică purtând hrană, care încerca să urce cu ea pe un perete. De fiecare dată când urca puțin, cădea, și a tot făcut aceasta până când a reușit să urce. El a învățat din această întâmplare și a stăruit, depășind greutățile, până a devenit un imam în gramatică.

Cuvintele sale *„Dacă ți se întâmplă ceva, să nu spui: «Dacă aș fi făcut cutare lucru, ar fi fost cutare și cutare»"*: aceasta este a patra treaptă dintre cele menționate în acest măreț hadith, atunci când rezultatul este altul decât cel urmărit.

Prima treaptă: străduința pentru ceea ce este folositor.

A doua treaptă: cererea ajutorului lui Allah.

A treia treaptă: înaintarea în acea faptă, continuarea ei și nelăsarea în voia neputinței. Aceste trepte țin de tine.

A patra treaptă: când rezultatul este altul decât cel urmărit. Aceasta nu ține de tine, ci de hotărârea lui Allah. De aceea, el a spus: *„Iar dacă ți se întâmplă..."*. Încredințează, așadar, lucrul lui Allah Preaînaltul.

Cuvintele sale *„iar dacă ți se întâmplă ceva"* se referă la ceva ce nu îți place și nu dorești, care te împiedică să atingi ceea ce urmăreai prin fapta folositoare pe care ai început-o.

Cel pentru care hotărârea divină a adus altceva decât dorea și care nu și-a atins scopul se poate afla într-una dintre două situații:

Prima: să spună: *„Dacă nu aș fi făcut acel lucru, nu s-ar fi întâmplat aceasta”*.

A doua: să spună: *„Dacă aș fi făcut cutare lucru”* — un lucru pe care nu l-a făcut —, *„ar fi fost așa”*.

Un exemplu pentru prima situație este spusa: *„Dacă nu aș fi călătorit, nu aș fi pierdut câștigul”*.

Un exemplu pentru a doua: *„Dacă aș fi călătorit, aș fi câștigat”*.

Profetul ﷺ a menționat a doua situație, nu prima, deoarece omul despre care este vorba acționează și face o faptă. El spune: *„Dacă aș fi făcut acea faptă în locul acesteia, mi-aș fi atins scopul”*, spre deosebire de omul care nu a făcut nimic și a rămas pasiv față de fapte.

Cuvântul *„cutare”* ține locul unui lucru neprecizat și este complementul direct al verbului *„aș fi făcut”*.

În cuvintele *„ar fi fost cutare”*, *„cutare”* este subiectul verbului *„kāna”*, iar propoziția este răspunsul condiției introduse de *„law”*.

Cuvintele *„hotărârea lui Allah”* sunt numele predicativ al unui subiect subînțeles: *„Aceasta este hotărârea lui Allah”*. Aici, *„qadar”* are sensul de *„maqdūr”*, adică lucrul hotărât. Expresia *„hotărârea lui Allah”* poate desemna hotărârea ca act al lui Allah sau lucrul care s-a petrecut prin hotărârea Sa. Al doilea sens este avut în vedere aici, deoarece vorbitorul se referă la ceva care i s-a întâmplat. *„Hotărârea lui Allah”* înseamnă, așadar, lucrul hotărât de El. Nu există lucru hotărât fără un act de hotărâre, întrucât lucrul produs este rezultatul acțiunii.

Sensul este: ceea ce s-a petrecut ține de hotărârea lui Allah, nu de mine. În ceea ce ținea însă de mine, m-am străduit pentru ceea ce am socotit folositor, așa cum mi s-a poruncit. Aceasta cuprinde supunerea deplină față de judecata lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. Dacă omul a făcut ceea ce i s-a poruncit, în felul prescris de Legea revelată, el nu este mustrat pentru nimic și încredințează lucrul lui Allah.

Cuvintele *„iar El face ceea ce voiește”* formează o propoziție introdusă de *„mā”* condițional. *„Shā'a”* (*„a voit”*) este verbul condiției, iar răspunsul ei este *„fa'ala”* (*„a făcut”*): orice a voit Allah să facă, a făcut. Nimeni nu poate respinge judecata lui Allah

și nimeni nu poate reveni asupra hotărârii Sale. Allah Preaînaltul a spus:

﴿والله يحكم لا معقب لحكمه وهو سريع الحساب﴾

Allah judecă și nimeni nu poate reveni asupra judecății Sale, iar El este grabnic la socoteală

[al-Raʿd: 41]

. A fost menționată mai înainte o regulă: orice faptă a lui Allah Preaînaltul legată de voința Sa este însoțită de înțelepciune. Niciuna dintre faptele Sale nu este legată de o voință lipsită de înțelepciune, deoarece Allah nu prescrie și nu face nimic decât cu înțelepciune. Înțelegem din această explicație că voința Sa presupune împlinirea a ceea ce voiește. De aceea, musulmanii spuneau: *„Ceea ce Allah a voit a fost, iar ceea ce El nu a voit nu a fost”*.

Cât despre legătura dintre voință și împlinirea a ceea ce este voit, aici trebuie făcută o deosebire. Voința privitoare la Legea revelată nu presupune neapărat împlinirea a ceea ce este voit; ea are sensul de iubire. Allah Preaînaltul a spus: ﴿Allah voiește să primească pocăința voastră﴾ [al-Nisāʾ: 27], adică iubește aceasta. Dacă ar fi avut sensul de voință care se împlinește negreșit, Allah ar fi primit pocăința tuturor oamenilor. Voința universală presupune însă împlinirea a ceea ce este voit, după cum a spus Allah Preaînaltul:

﴿ولو شاء الله ما اقتتلوا ولكن الله يفعل ما يريد﴾

Dacă Allah ar fi voit, ei nu s-ar fi luptat între ei. Dar Allah face ceea ce voiește

[al-Baqarah: 253]

.

Cuvintele sale *„căci «dacă» deschide lucrarea diavolului”*: termenul *„dacă”* ocupă aici poziția de subiect în construcția cu

particula *„inna”*, atunci când este avut în vedere cuvântul însuși. Adică: această expresie deschide lucrarea diavolului.
Lucrarea sa este părerea de rău chinuitoare, regretul și tristețea pe care le aruncă în inima omului, căci diavolul iubește aceasta.
Allah Preaînaltul a spus:

﴿إنما النجوى من الشيطان ليحزن الذين آمنوا وليس بضارهم شيئًا إلا بإذن الله﴾

Sfatul tainic este de la diavol, ca să-i întristeze pe cei care au crezut. Dar el nu le poate aduce nicio vătămare decât cu îngăduința lui Allah

[al-Mujādalah: 10]

. Chiar și în somn îi arată vise înfricoșătoare, pentru a-i tulbura liniștea și gândurile, astfel încât omul să nu se poată dedica adorării așa cum se cuvine. De aceea, Profetul ﷺ a oprit rugăciunea atunci când gândurile sunt tulburate, spunând: *„Nu se face rugăciune în prezența mâncării și nici atunci când omul își reține urina și scaunul”*.[297] Dacă omul este mulțumit să-L aibă pe Allah drept Domn și spune: *„Aceasta este judecata și hotărârea lui Allah și trebuia să se petreacă”*, sufletul său se liniștește, iar inima i se deschide.

Din hadith se mai deduc următoarele învățăminte:
1. Afirmarea atributului iubirii pentru Allah, Atotputernicul și Mărețul, potrivit cuvintelor: *„mai bun și mai iubit”*.

2. Oamenii se deosebesc în privința tăriei și slăbiciunii credinței, potrivit cuvintelor: *„Credinciosul puternic este mai bun și mai iubit de Allah decât credinciosul slab”*.

297 Relatat de Muslim în al-Masājid, 1/393.

3. Credința sporește și scade, deoarece tăria este o sporire, iar slăbiciunea o scădere. Aceasta este opinia corectă, susținută de majoritatea Ahl al-Sunnah. Unii dintre Ahl al-Sunnah au spus: ea sporește, dar nu scade, deoarece scăderea nu este menționată în Coran. Allah Preaînaltul a spus:

﴿ويزداد الذين آمنوا إيمانًا﴾

Și pentru ca aceia care au crezut să sporească în credință
[al-Muddaththir: 31]

și: ﴿Pentru ca ei să adauge credință la credința lor﴾ [al-Fatḥ: 4]. Opinia mai puternică este prima, deoarece afirmarea unei sporiri presupune afirmarea unei scăderi față de nivelul sporit. Astfel, Coranul arată prin implicație că este statornicită și scăderea credinței. Sunna o afirmă explicit în spusa sa ﷺ: *„Nu am văzut pe cineva cu lipsă în rațiune și religie care să răpească mintea unui bărbat hotărât mai mult decât una dintre voi”*[298], referindu-se la femei.
Credința sporește atât cantitativ, cât și calitativ. Sporirea faptelor exterioare este o sporire cantitativă, iar sporirea faptelor lăuntrice, precum certitudinea, este una calitativă. De aceea, Ibrāhīm, pacea fie asupra lui, a spus:

﴿رب أرني كيف تحيي الموتى قال أولم تؤمن قال بلى ولكن ليطمئن قلبي﴾

„Doamne, arată-mi cum îi învii pe cei morți!” El a spus: „Oare nu crezi?” A răspuns: „Ba da, dar pentru ca inima mea să se liniștească”
[al-Baqarah: 260]

298 Relatat de Muslim în al-Īmān, capitolul despre scăderea credinței, 1/86, de la Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el. Relatat, de asemenea, de al-Bukhārī, nr. 304, și de Muslim, nr. 80, de la Abū Saʿīd al-Khudrī, Allah să fie mulțumit de el.

.

Când un om de încredere îți transmite o veste, iar apoi vine altul și îți transmite aceeași veste, certitudinea ta sporește. De aceea, învățații au spus că relatarea mutawātir aduce cunoaștere certă. Aceasta este o dovadă că inimile se deosebesc în puterea convingerii. În privința faptelor, lucrul este limpede: cel care s-a rugat patru rakʿah are un spor față de cel care s-a rugat două.

4. În credincios există bine, chiar dacă are o credință slabă, potrivit cuvintelor: *„dar în fiecare dintre ei există bine”*.

5. Legea revelată a venit pentru desăvârșirea și realizarea foloaselor, potrivit cuvintelor: *„Străduiește-te pentru ceea ce îți este de folos”*. Când credinciosul împlinește porunca Trimisului ﷺ, fapta sa este un act de adorare, chiar dacă lucrul folositor ține de viața lumească.

6. Nu se cuvine ca omul cu judecată să-și cheltuiască efortul în ceva nefolositor, potrivit cuvintelor: *„Străduiește-te pentru ceea ce îți este de folos”*.

7. Se cuvine ca omul să aibă răbdare și să stăruie în răbdare, potrivit cuvintelor: *„și nu te lăsa pradă neputinței”*.

8. Pentru ceea ce nu ține de puterea omului, el poate invoca hotărârea divină, potrivit cuvintelor: *„Ci spune: «Aceasta este hotărârea lui Allah, iar El face ceea ce voiește»”*. Dar pentru ceea ce poți face nu ai dreptul să invoci hotărârea divină.

Cât despre disputa dintre Adam și Mūsā, când Mūsā i-a reproșat lui Adam — pacea și binecuvântarea fie asupra amândurora —, spunând: *„De ce ne-ai scos pe noi și pe tine din Paradis?”*, iar el a răspuns: *„Mă mustri pentru un lucru pe care Allah mi-l scrisese?”*[299], aici este invocată hotărârea divină. Adepții Qadariyyah care neagă hotărârea divină resping acest hadith ca neadevărat: oamenii inovațiilor au obiceiul ca, atunci când ceva le contrazice inovația, să-l declare neadevărat dacă pot, iar dacă nu pot, să-i denatureze sensul. Însă acest hadith este statornicit în cele două Ṣaḥīḥuri și în alte culegeri.

299 Relatat de al-Bukhārī în al-Qadar, capitolul despre disputa dintre Adam și Mūsā, 4/212, și de Muslim în al-Qadar, capitolul despre disputa dintre Adam și Mūsā, 4/2044, de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah a spus că aici este invocată hotărârea divină pentru nenorociri, nu pentru greșeli. Mūsā nu i-a reproșat lui Adam păcatul care a fost cauza ieșirii, ci însăși ieșirea din Paradis.

Sensul este: fapta ta a devenit o cauză a ieșirii noastre. Altfel, Mūsā, pacea și binecuvântarea fie asupra lui, este departe de a-și mustra părintele pentru un păcat de care acesta s-a pocăit, după care Domnul său l-a ales și l-a călăuzit. Această explicație se potrivește hadithului.

Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de el, a ales o altă explicație a acestui hadith: Adam a invocat hotărârea divină după ce fapta trecuse și se pocăise pentru ea. Situația sa nu este asemenea celei a oamenilor care o invocă pentru a rămâne în păcat și a stărui în el. Când politeiștii au spus:

﴿لو شاء الله ما أشركنا ولا آباؤنا﴾

Dacă Allah ar fi voit, nu I-am fi asociat nimic, nici noi, nici părinții noștri

[al-Anʿām: 148]

, Allah i-a dezmințit. Căci ei nu invocă hotărârea pentru ceva trecut, spunând: *„Ne-am pocăit față de Allah”*, ci o invocă pentru a rămâne în asociere.

9. Diavolul are o înrâurire asupra fiilor lui Adam, potrivit cuvintelor: *„Căci «dacă» deschide lucrarea diavolului”*. Nu există îndoială în această privință. De aceea, Profetul ﷺ a spus: *„Diavolul circulă prin fiul lui Adam precum circulă sângele”*.[300]

Unii învățați au spus că aceasta se referă la șoaptele pe care le aruncă în inimă, care circulă apoi prin vene.

Sensul aparent al hadithului este că diavolul însuși circulă prin fiul lui Adam precum circulă sângele. Aceasta nu depășește puterea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, după cum și duhul

300 Relatat de al-Bukhārī în al-Iʿtikāf, capitolul despre vizitarea soțului de către soție în timpul retragerii sale de adorare, 2/68, și de Muslim în al-Salām, capitolul despre ceea ce este recomandat celui văzut singur cu o femeie, 4/1712, de la Ṣafiyyah bint Ḥuyayy, Allah să fie mulțumit de ea.

circulă precum sângele. Duhul este un corp: când este luat, este înfășurat în giulgiu, este parfumat, iar îngerii îl înalță la cer.

Una dintre binecuvântările lui Allah este că diavolul are ceva care i se opune: insuflarea îngerului. Diavolul are o insuflare în inima fiului lui Adam, iar îngerul are și el o insuflare. În cel căruia i s-a dăruit izbândă, insuflarea îngerului o biruiește pe cea a diavolului. Cele două se află într-o luptă neîncetată: sufletul liniștit și sufletul care îndeamnă la rău. Cât despre sufletul care se mustră, acesta este un atribut al amândurora.

10. Buna învățătură a Profetului ﷺ: el a însoțit interdicția de a spune *„dacă”* cu explicarea motivului ei, pentru a face limpede înțelepciunea Legii revelate și pentru ca omul credincios să sporească în credință și ascultare.

* * *

Învățămintele acestui capitol:

Explicarea învățămintelor:

Primul: explicarea celor două versete din Āl ʿImrān.

Primul: explicarea celor două versete din Āl ʿImrān. Acestea sunt:

Primul verset:

﴿الذين قالوا لإخوانهم وقعدوا لو أطاعونا ما قتلوا﴾

Cei care, stând deoparte, au spus despre frații lor: „Dacă ne-ar fi ascultat, nu ar fi fost uciși”

.

Al doilea verset:

﴿يقولون لو كان لنا من الأمر شيء ما قتلنا هاهنا﴾

Ei spun: „Dacă am fi avut vreun cuvânt de spus în această privință, nu am fi fost uciși aici”

. Adică: nu am fi fost scoși și nu am fi fost uciși. Însă Allah Preaînaltul a înlăturat această pretenție prin cuvintele:

﴿قل لو كنتم في بيوتكم لبرز الذين كتب عليهم القتل إلى مضاجعهم﴾

Spune: „Chiar dacă ați fi fost în casele voastre, cei cărora le fusese scris să fie uciși tot ar fi ieșit către locurile în care aveau să cadă”

. În celălalt verset sunt cuvintele: ﴾Dacă ne-ar fi ascultat, nu ar fi fost uciși﴿. Allah a înlăturat această pretenție a lor prin cuvintele:

﴿فادرؤوا عن أنفسكم الموت إن كنتم صادقين﴾

Îndepărtați atunci moartea de la voi, dacă spuneți adevărul!

Adică: dacă spuneți adevărul că ați fi rămas în viață și că neieșirea împiedică uciderea, îndepărtați moartea de la voi. Ei nu vor scăpa de moarte, ci trebuie să moară. Dar, dacă i-ar fi ascultat și ar fi abandonat jihādul, s-ar fi aflat într-o rătăcire vădită.

Al doilea: interdicția explicită de a spune „dacă” atunci când ți se întâmplă ceva.

Al doilea: interdicția explicită de a spune *„dacă”* atunci când ți se întâmplă ceva, potrivit cuvintelor Trimisului ﷺ: *„Dacă ți se*

întâmplă ceva, să nu spui: «Dacă aș fi făcut cutare lucru, ar fi fost așa»”.

Al treilea: explicarea motivului acestei interdicții: ea deschide lucrarea diavolului.

Al treilea: explicarea motivului acestei interdicții: ea deschide lucrarea diavolului. Motivul interzicerii lui *„dacă”* este că el deschide lucrarea diavolului, adică șoaptele, prin care omul este cuprins de părere de rău chinuitoare, regrete și tristețe.

Al patrulea: îndrumarea către vorbirea bună.

Al patrulea: îndrumarea către vorbirea bună, adică spusa: *„Ci spune: «Aceasta este hotărârea lui Allah, iar El face ceea ce voiește»”.*

Al cincilea: porunca de a te strădui pentru ceea ce este folositor, cerând totodată ajutorul lui Allah.

Al cincilea: porunca de a te strădui pentru ceea ce este folositor, cerând totodată ajutorul lui Allah, potrivit cuvintelor sale ﷺ: *„Străduiește-te pentru ceea ce îți este de folos și cere ajutorul lui Allah”.*

Al șaselea: interdicția contrariului acestui lucru, adică a neputinței.

Al șaselea: interdicția contrariului acestui lucru, adică a neputinței, potrivit cuvintelor sale: *„și nu te lăsa pradă neputinței”.* Dacă cineva ar spune: neputința nu ține de alegerea omului, căci omul se poate îmbolnăvi și poate ajunge neputincios; cum a oprit atunci Profetul ﷺ un lucru asupra căruia omul nu are putere?

Răspunsul este că prin neputință sunt avute în vedere aici nepăsarea și lenea în a face un lucru, deoarece acestea sunt cele care țin de puterea omului.

* * *

58 Interdicția de a ocărî vântul

Autorul, Allah să aibă milă de el, a menționat interdicția în general, fără să precizeze dacă este vorba despre ceva interzis sau doar nerecomandat. Aceasta se va lămuri, dacă Allah voiește, din hadith.

Cuvântul *„vântul”* desemnează aerul pe care Allah, Atotputernicul și Mărețul, îl îndreaptă, iar pluralul arab este *„riyāḥ”*. Direcțiile sale de bază sunt patru: nordul, sudul, estul și vestul. Vântul dintre aceste direcții se numește *„nakbā’”*, deoarece se abate de la direcția dreaptă a nordului, sudului, estului sau vestului. Îndreptarea vânturilor este unul dintre semnele lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. Uneori vântul este puternic: smulge copacii, dărâmă casele, îngroapă culturile și este însoțit de inundații mari. Alteori este liniștit; uneori este rece, alteori cald; uneori urcă, alteori coboară. Toate acestea se petrec prin judecata și hotărârea lui Allah. Dacă toate făpturile s-ar aduna pentru a abate vântul de la direcția în care Allah l-a îndreptat, nu ar găsi nicio cale să o facă. Dacă s-ar aduna toate motoarele cu reacție din lume pentru a produce acel vânt puternic, nici ele nu ar găsi o cale să o facă. Însă Allah, Atotputernicul și Mărețul, prin puterea Sa, îl îndreaptă cum voiește și potrivit cu ceea ce dorește.

Are, așadar, musulmanul dreptul să ocărască acest vânt?

Răspunsul: nu, deoarece acest vânt este supus și cârmuit. Tot astfel, soarele provoacă uneori pagube, arzând unii copaci, dar nimănui nu îi este permis să îl ocărască. La fel este și cu vântul. De aceea, el a spus: *„Nu ocărâți vântul”*.

* * *

De la Ubayy ibn Kaʿb, Allah să fie mulțumit de el, se relatează că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Nu ocărâți vântul! Când vedeți

ceva ce nu vă place, spuneți: «O, Allah, noi Îți cerem din binele acestui vânt, din binele pe care îl poartă și din binele lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă și căutăm adăpost la Tine de răul acestui vânt și de răul pe care îl poartă și de răul lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă». Al-Tirmidhī l-a considerat autentic.[301]

În cuvintele sale *„Nu ocărâți vântul”*, *„lā”* exprimă o interdicție, verbul este la jussiv prin eliminarea nūnului, *„wāw”* este subiectul, iar *„vântul”* este complementul direct. Ocărârea cuprinde insulta, găsirea de cusururi, denigrarea, blestemul și altele asemenea. El a oprit ocărârea vântului deoarece ocărârea făpturii este o ocărâre a Creatorului ei. Dacă ai găsi un palat construit cu un cusur și l-ai ocărî, acea ocară s-ar îndrepta către cel care l-a construit. La fel este și cu ocărârea vântului, căci acesta este cârmuit și supus potrivit înțelepciunii lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. Dacă vântul este însă supărător, Profetul ﷺ ne-a îndrumat ce să spunem atunci: *„Spuneți însă: «O, Allah, noi Îți cerem…»”*.

Cuvintele sale *„din binele acestui vânt”*: vântul însuși poate cuprinde bine și rău. Poate fi furtunos, smulgând copacii, dărâmând locuințele și făcând să se reverse mările și râurile. Poate fi și liniștit, răcorind văzduhul și aducând înviorare.

Cuvintele sale *„și din binele pe care îl poartă”* se referă la ceea ce aduce vântul. El poate aduce un bine, precum polenizarea fructelor sau un miros plăcut. Poate aduce și un rău, precum

301 Relatat de Aḥmad, 5/123, de al-Tirmidhī în al-Fitan, capitolul despre interdicția de a ocărî vântul, 7/33 — el l-a numit „ḥasan ṣaḥīḥ” —, de al-Nasāʾī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah, nr. 933, 934, de Ibn al-Sunnī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah, nr. 299, și de al-Ṭaḥāwī în al-Mushkil, 1/398. Relatat, de asemenea, de al-Nasāʾī, nr. 935, 936, 937, de al-Kharāʾiṭī în Makārim al-Akhlāq, p. 83, și de al-Ṭaḥāwī în al-Mushkil, 1/398, ca relatare oprită la Ubayy ibn Kaʿb, în formă mawqūf. Hadithul are o relatare de sprijin atribuită Profetului, în formă marfūʿ, de la Abū Hurayrah și ʿĀʾishah, Allah să fie mulțumit de amândoi.

îndepărtarea polenului fructelor ori boli care dăunează oamenilor și animalelor.

Cuvintele sale *„și din binele lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă”* se referă, de exemplu, la ridicarea norilor și mânarea lor acolo unde Allah voiește.

Cuvintele sale *„și căutăm adăpost la Tine”* înseamnă: ne adăpostim și căutăm refugiu.

Cuvintele sale *„de răul acestui vânt”* se referă la răul său propriu, precum smulgerea copacilor, îngroparea culturilor și dărâmarea caselor.

Cuvintele sale *„și de răul pe care îl poartă”* se referă la lucrurile dăunătoare pe care le aduce, precum mirosurile urâte, murdăriile, epidemiile și altele.

Cuvintele sale *„și de răul lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă”* se referă, de exemplu, la nimicire și distrugere. Allah Preaînaltul a spus despre vântul trimis asupra neamului ʿĀd: ﴿El nimicește orice lucru prin porunca Domnului său﴾ [al-Aḥqāf: 25]. Tot aici intră uscarea pământului de apa ploilor, îngroparea culturilor și ștergerea urmelor și a drumurilor. I se poate porunci să aducă un rău pentru o înțelepciune desăvârșită, pe care s-ar putea să nu o putem înțelege.

Cuvintele sale *„lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă”*: aceasta este o poruncă reală. Allah îi poruncește să sufle și îi poruncește să se oprească. Fiecare făptură are o percepție în privința poruncii lui Allah. Allah Preaînaltul a spus pământului și cerului:

﴿ائتيا طوعًا أو كرهًا قالتا أتينا طائعين﴾

„Veniți de bunăvoie sau fără voie!” Ele au spus: „Venim de bunăvoie”
[Fuṣṣilat: 11]

. Și i-a spus Condeiului: *„Scrie!”*. Condeiul a spus: *„Doamne, ce să scriu?”*. El a spus: *„Scrie ceea ce va fi până la venirea Ceasului”*.[302]

302 Trimiterea la sursele hadithului va fi dată mai jos, p. 534.

Învățămintele acestui capitol:

Explicarea învățămintelor:

Primul: interdicția de a ocărî vântul.

Primul: interdicția de a ocărî vântul. Interdicția este categorică, deoarece a-l ocărî înseamnă a-L ocărî pe Cel care l-a creat și l-a trimis.

Al doilea: îndrumarea către vorbirea folositoare atunci când omul vede ceva ce nu îi place.

Al doilea: îndrumarea către vorbirea folositoare atunci când omul vede ceva ce nu îi place, adică din partea vântului. El să spună: *„O, Allah, Îți cer din binele lui…”* și restul hadithului, îndeplinind totodată și mijloacele materiale de apărare, precum adăpostirea de răul vântului lângă ziduri, munți sau altele asemenea.

Al treilea: arătarea faptului că vântul primește porunci.

Al treilea: arătarea faptului că vântul primește porunci, potrivit cuvintelor: *„lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă”.*

Al patrulea: i se poate porunci să aducă un bine și i se poate porunci să aducă un rău.

Al patrulea: i se poate porunci să aducă un bine și i se poate porunci să aducă un rău, potrivit cuvintelor: *„binele lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă și răul lucrurilor pe care i s-a poruncit să le facă”.*

Așadar, omul nu trebuie să obiecteze față de judecata și hotărârea lui Allah și nici să o ocărască. El trebuie să se supună poruncii Sale privitoare la ordinea creației, așa cum trebuie să se

supună poruncii Sale revelate. Aceste făpturi nu pot face nimic decât prin porunca lui Allah, Slăvitul și Preaînaltul.

* * *

59 Gândurile despre Allah

﴿يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية يقولون هل لنا من الأمر من شيء قل إن الأمر كله لله﴾

Ei au despre Allah gânduri contrare adevărului, gândurile neștiinței. Spun: „Avem noi vreun cuvânt de spus în această privință?" Spune: „Întreaga hotărâre Îi aparține lui Allah"[303]

, și restul versetului.

Autorul a menționat în acest capitol două versete:
Primul verset. Cuvintele Sale, Preaînaltul: ﴿Au gânduri﴾: pronumele se referă la ipocriți. În sensul său de bază, *„ẓann"* este presupunerea mai probabilă. Cuvântul poate desemna și certitudinea, precum în cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿الذين يظنون أنهم ملاقو ربهم﴾

Cei care sunt încredințați că Îl vor întâlni pe Domnul lor
[al-Baqarah: 46]

, adică sunt siguri de aceasta. Opusul posibilității mai probabile este posibilitatea mai puțin probabilă, numită *„wahm"*.

Cuvintele Sale: ﴿Gândurile neștiinței﴾ sunt o apoziție explicativă pentru cuvintele ﴿Contrare adevărului﴾.

„Jāhiliyyah" desemnează starea de neștiință. Sensul este că ei au despre Allah gânduri specifice credinței Jāhiliyyah, în care omul nu cunoaște adevărata vrednicie a lui Allah și măreția Sa.

303 Sura Āl ʿImrān, versetul 154.

Este un gând greșit, întemeiat pe neștiință. Gândurile despre Allah, Atotputernicul și Mărețul, sunt de două feluri:

Primul: să ai gânduri bune despre Allah.

Al doilea: să ai gânduri rele despre Allah.

Primul fel are două obiecte:

1. Ceea ce El face în acest univers. În această privință, trebuie să ai gânduri bune despre Allah, Atotputernicul și Mărețul, în ceea ce face El, Slăvitul și Preaînaltul, în acest univers, și să crezi că ceea ce a făcut a fost pentru o înțelepciune desăvârșită, pe care rațiunea o poate înțelege sau pe care poate să nu o înțeleagă. Astfel se arată măreția lui Allah și înțelepciunea hotărârii Sale. Nu trebuie să se creadă că, atunci când Allah face ceva în univers, o face cu o intenție rea. Nici întâmplările grele și nenorocirile nu au fost aduse de Allah cu o intenție rea legată de însăși fapta Sa. Cât despre răul care îl privește pe altcineva — prin faptul că El face să se petreacă ceva prin care voiește ca acel altul să fie atins de un rău —, aceasta se întâmplă, după cum a spus Allah Preaînaltul:

﴿قل من ذا الذي يعصمكم من الله إن أراد بكم سوءًا أو أراد بكم رحمة﴾

Spune: „Cine vă poate apăra de Allah, dacă El voiește să vă atingă cu un rău sau voiește pentru voi îndurare?”

[al-Aḥzāb: 17]

.

2. Ceea ce El face cu tine. În această privință, trebuie să ai cele mai bune gânduri despre Allah, dar cu condiția să existe în tine cauza care îndreptățește aceste gânduri bune: să-L adori pe Allah potrivit Legii Sale, cu sinceritate. Dacă faci aceasta, trebuie să crezi că Allah primește de la tine și să nu ai gânduri rele despre El, crezând că nu va primi. Tot astfel, când omul se pocăiește de un păcat, să aibă gânduri bune despre Allah, crezând că El îi primește pocăința, și să nu creadă rău despre Allah, socotind că nu o primește. Dar, dacă omul își neglijează îndatoririle,

săvârșește lucruri interzise și are totuși gânduri bune despre Allah, acesta este gândul omului nepăsător, cufundat în dorințe deșarte. Mai mult, aceasta ține de gândurile rele despre Allah, deoarece înțelepciunea lui Allah nu îngăduie așa ceva.

Al doilea fel este să ai gânduri rele despre Allah, de pildă să presupui că în fapta Sa există nesăbuință, nedreptate sau ceva asemănător. Aceasta este una dintre cele mai grave fapte interzise și dintre cele mai urâte păcate, așa cum au gândit acei ipocriți și alții care au despre Allah gânduri contrare adevărului.
Cuvintele Sale:

﴿يقولون هل لنا من الأمر من شيء﴾

Spun: „Avem noi vreun cuvânt de spus în această privință?"

: ei urmăresc prin aceasta două lucruri:

Primul: să îndepărteze mustrarea de la ei înșiși.

Al doilea: să obiecteze față de hotărârea divină.

Expresia *„la-nā"* (*„nouă"*) este predicatul antepus.

În expresia *„min shay'"* (*„vreun lucru"*), *„shay'"* este subiectul postpus, la nominativ, cu o ḍamma subînțeleasă la sfârșitul său. Ea nu se arată deoarece locul este ocupat de vocala cerută de prepoziția suplimentară.

Cuvintele Sale: ﴿Întreaga hotărâre Îi aparține lui Allah﴾: dacă lucrurile stau astfel, obiecția voastră față de judecata și hotărârea lui Allah nu are temei. Allah, Atotputernicul și Mărețul, face ceea ce voiește în privința biruinței sau a lipsirii de ajutor.

În cuvintele ﴿Întreaga hotărâre﴾, *„amr"* este singularul lui *„umūr"* (*„lucruri, situații"*), nu al lui *„awāmir"* (*„porunci"*). Este avută în vedere întreaga stare de lucruri legată de faptele lui Allah și ale făpturilor: toate Îi aparțin lui Allah, Slăvitul. El este Cel care hotărăște înjosirea și înălțarea, binele și răul. Însă răul se află în lucrurile cărora El le dă existență prin faptele Sale, nu în însăși fapta Sa.

Cuvintele Sale:

﴿يخفون في أنفسهم ما لا يبدون لك﴾

Ascund în ei înșiși ceea ce nu îți arată

înseamnă ceea ce nu îți dezvăluie. Lipsa sincerității și a adevărului este proprie ipocriților. Un asemenea om ascunde în sine ceea ce nu arată altuia, deoarece, din lașitate și teamă, crede că spunerea adevărului i-ar aduce pieirea. El ascunde astfel necredința, nelegiuirea și nesupunerea.

Cuvintele Sale: ﴿Nu am fi fost uciși aici﴾ înseamnă: la Uḥud. Prin cei *„uciși”* sunt avuți în vedere musulmanii căzuți martiri la Uḥud, căci ʿAbd Allāh ibn Ubayy s-a întors din expediție împreună cu aproximativ o treime din oaste și a spus: *„Muḥammad nu mă ascultă și îi ascultă pe cei mici și pe tineri”*. Cuvintele Sale:

﴿قل لو كنتم في بيوتكم لبرز الذين كتب عليهم القتل إلى مضاجعهم﴾

Spune: „Chiar dacă ați fi fost în casele voastre, cei cărora le fusese scris să fie uciși tot ar fi ieșit către locurile în care aveau să cadă”

răspund spuselor lor: *„Dacă am fi avut vreun cuvânt de spus în această privință, nu am fi fost uciși aici”*. Acest argument nu are temei: dacă unui om i-a fost scris să fie ucis, adăpostirea în propria casă nu îi folosește; el trebuie să iasă către locul morții sale. Scrierea este de două feluri:

1. O prescriere a Legii revelate, care nu presupune neapărat împlinirea a ceea ce a fost prescris. De pildă, Allah Preaînaltul a spus:

﴿إن الصلاة كانت على المؤمنين كتابًا موقوتًا﴾

Rugăciunea le-a fost prescrisă credincioșilor la timpuri hotărâte
[al-Nisāʾ: 103]

și:

﴿يا أيها الذين آمنوا كتب عليكم الصيام﴾

O, voi care ați crezut! V-a fost prescris postul
[al-Baqarah: 183]

.

2. O scriere privitoare la ordinea creației, care presupune împlinirea a ceea ce a fost scris, așa cum este în acest verset. Tot astfel sunt cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿ولقد كتبنا في الزبور من بعد الذكر أن الأرض يرثها عبادي الصالحون﴾

Am scris în Zabūr, după Pomenire, că pământul îl vor moșteni robii Mei cei drepți
[al-Anbiyāʾ: 105]

și: ﴿Allah a scris: *„Eu și trimișii Mei vom birui negreșit”*﴾ [al-Mujādalah: 21].
Cuvintele Sale:

﴿وليبتلي الله ما في صدوركم﴾

Și pentru ca Allah să pună la încercare ceea ce este în piepturile voastre

: El pune la încercare credința din piepturile voastre în judecata și hotărârea Sa și în înțelepciunea Sa. Pune la încercare ceea ce este în inima robului prin lucrurile neplăcute pe care le hotărăște pentru el, astfel încât să se arate cine s-a supus judecății, hotărârii și înțelepciunii lui Allah și cine nu a făcut aceasta.
Cuvintele Sale: ﴿Și pentru a curăța ceea ce este în inimile voastre﴾: când încercarea vine și este întâmpinată cu răbdare, ea curăță ceea ce se află în inimă. Adică o purifică și înlătură unele lucruri nepotrivite care s-ar fi putut lipi de ea. Încercarea și curățarea au avut loc în expediția de la Uḥud. Dovada este că însoțitorii au răspuns chemării Trimisului ﷺ când i s-a spus:

﴿إن الناس قد جمعوا لكم فاخشوهم﴾

Oamenii s-au adunat împotriva voastră, temeți-vă de ei!
[Āl ʿImrān: 173]

. Ei au ieșit către Ḥamrāʾ al-Asad, dar nu au găsit nicio oaste împotriva căreia să lupte și s-au întors:

﴿فانقلبوا بنعمة من الله وفضل لم يمسسهم سوء واتبعوا رضوان الله والله ذو فضل عظيم﴾

S-au întors cu o binecuvântare și un har de la Allah, fără să-i fi atins vreun rău. Au urmat mulțumirea lui Allah, iar Allah este Dătătorul unui har măreț

.[304] [Āl ʿImrān: 174]

304 Hadithul lui ʿĀʾishah, Allah să fie mulțumit de ea, despre cuvintele: ﴿Cei care au răspuns lui Allah și Trimisului după ce au fost răniți: pentru aceia dintre ei care au făcut bine și au fost evlavioși este o răsplată măreață﴾. Ea i-a spus lui ʿUrwah: „O, fiu al surorii mele! Tatăl și bunicul tău au fost printre ei: al-Zubayr și Abū Bakr. Când Trimisul lui Allah ﷺ a suferit ceea ce a suferit în ziua de la Uḥud, iar politeiștii s-au îndepărtat de el, s-a temut să nu se întoarcă. A spus: «Cine merge pe urmele lor?». S-au oferit atunci

Cuvintele Sale: ﴿Allah cunoaște bine ceea ce este în piepturi﴾ formează o propoziție enunțiativă care afirmă că Allah cunoaște ceea ce aparține piepturilor, adică inimile. Allah Preaînaltul a spus:

﴿فإنها لا تعمى الأبصار ولكن تعمى القلوب التي في الصدور﴾

Căci nu ochii sunt cei care orbesc, ci inimile care sunt în piepturi
[al-Ḥajj: 46]

. Nimic nu Îi este ascuns lui Allah: El știe ce este în inima robului și ce nu este în ea, când va fi și cum va fi.

* * *

Și cuvintele Sale:

﴿الظانين بالله ظن السوء عليهم دائرة السوء﴾

Cei care au despre Allah gânduri rele: asupra lor se va abate cercul răului[305]

, și restul versetului.

șaptezeci de oameni. Printre ei erau Abū Bakr și al-Zubayr". Relatat de al-Bukhārī în al-Maghāzī, capitolul despre ﴿Cei care au răspuns lui Allah și Trimisului﴾, 3/110. Al-Bukhārī nu l-a relatat în al-Tafsīr, în capitolul la care se face trimitere; Ibn Ḥajar l-a citat în al-Fatḥ deoarece al-Bukhārī nu a inclus niciun hadith în întregul capitol. Ibn Ḥajar a arătat că hadithul fusese menționat mai înainte în al-Maghāzī — al-Fatḥ, 8/76, ediția al-Rayyān — și în Muslim, Faḍā'il al-Ṣaḥābah, capitolul despre unele virtuți ale lui Ṭalḥah și al-Zubayr, 4/1880. Cât despre ieșirea lor către Ḥamrā' al-Asad, aceasta a fost relatată de al-Nasā'ī, Ibn Abī Ḥātim și al-Ṭabarānī de la Ibn ʿAbbās, după cum se menționează în al-Durr al-Manthūr, 2/101. Al-Suyūṭī a spus: „Cu un lanț autentic".

305 Sura al-Fatḥ, versetul 6.

Al doilea verset. Cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Cei care au despre Allah gânduri rele﴾ îi au în vedere pe ipocriți și pe politeiști. Allah Preaînaltul a spus:

﴿ويعذب المنافقين والمنافقات والمشركين والمشركات الظانين بالله ظن السوء﴾

Și să-i pedepsească pe ipocriți și pe ipocrite, pe politeiști și pe politeiste, cei care au despre Allah gânduri rele
[al-Fatḥ: 6]

. Adică gânduri care Îi atribuie un cusur, asemenea cuvintelor menționate mai înainte: ﴿Gândurile neștiinței﴾ [Āl ʿImrān: 154]. Tot aici intră ceea ce autorul a citat de la Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de amândoi: ei credeau că lucrarea Trimisului ﷺ va dispărea și nu va mai putea reveni, precum și altele asemenea.

Cuvintele Sale: ﴿Asupra lor se va abate cercul răului﴾ înseamnă că răul îi înconjoară pe toți, din toate părțile, așa cum cercul înconjoară ceea ce este înlăuntrul său. Tot astfel se întorc asupra lor cercurile răului. Deși au crezut că Allah Preaînaltul l-a părăsit pe Trimisul Său și că lucrarea sa va dispărea, realitatea contrazice gândul lor, iar cercul răului se întoarce asupra lor.

Cuvintele Sale: ﴿Allah S-a mâniat asupra lor﴾: mânia este unul dintre atributele de acțiune ale lui Allah, care țin de voința Sa, iar pedepsirea decurge din ea. Cei care neagă atributele au spus că Allah nu Se mânie în mod real. Unii dintre ei au spus că prin mânia Sa se înțelege pedepsirea, iar alții, voința de a pedepsi. Ei au spus: mânia este clocotirea sângelui inimii pentru a căuta răzbunarea; de aceea, Profetul ﷺ a spus: *„Ea este un tăciune pe care Satana îl aruncă în inima fiului lui Adam.”*[306]

306 Relatat de imamul Aḥmad (3/19, 61) și de at-Tirmiḏī, în „Încercările”, capitolul despre cele pe care Profetul ﷺ le-a vestit companionilor săi din ceea ce avea să se întâmple până în Ziua Învierii (6/351). Acesta a spus: „Ḥasan ṣaḥīḥ.”

Li se răspunde că aceasta este mânia omului. Folosirea aceluiași cuvânt nu impune asemănarea și nici același mod de manifestare. Allah Preaînaltul a spus: ﴿Nimic nu este asemenea Lui﴾ [aș-Șūrā: 11]. Iar dovada că mânia nu este însăși pedepsirea se află în cuvintele Sale: ﴿Când Ne-au mâniat, i-am pedepsit﴾ [az-Zuḫruf: 55].

„Āsafūnā" înseamnă *„Ne-au mâniat"*, apoi urmează: ﴿i-am pedepsit﴾. Astfel, El a arătat că pedepsirea decurge din mânie, ceea ce dovedește că este altceva decât ea.

Cuvintele Sale: ﴿și i-a blestemat﴾: blestemul înseamnă alungarea și îndepărtarea de îndurarea lui Allah.

Cuvintele Sale: ﴿și le-a pregătit Gheena﴾ înseamnă că a pregătit-o pentru ei și a făcut din ea locuința și sălașul lor.

Cuvintele Sale: ﴿și ce rea destinație este!﴾ se referă la locul în care vor ajunge.

„Maṣīran" (*„ca destinație"*) este un complement de specificare, iar subiectul este subînțeles. Sensul este: cât de rău este Focul ca destinație la care vor ajunge!

* * *

Ibn al-Qayyim a spus despre primul verset: „Acest gând a fost explicat prin convingerea că El, Preaslăvitul, nu-i va da biruință Trimisului Său și că lucrarea acestuia va dispărea. A mai fost explicat prin convingerea că ceea ce l-a lovit nu a avut loc potrivit predestinării și înțelepciunii lui Allah. A fost explicat prin negarea înțelepciunii, negarea predestinării și negarea faptului că El va duce la împlinire lucrarea Trimisului Său ﷺ și îi va da întâietate asupra tuturor religiilor. Acesta este gândul rău pe care l-au avut fățarnicii și politeiștii menționați în sura al-Fatḥ. Acesta este un gând rău fiindcă presupune despre El, Preaslăvitul, altceva decât ceea ce se cuvine măreției Sale, înțelepciunii Sale, laudei Sale și făgăduinței Sale adevărate. Cine crede că El îi va da falsului o biruință statornică asupra adevărului, astfel încât adevărul să dispară, ori neagă că ceea ce s-a petrecut a avut loc potrivit hotărârii și predestinării Sale, ori neagă că predestinarea Sa are o înțelepciune desăvârșită, pentru

---

care I se cuvine lauda, susținând în schimb că aceasta ține numai de voință, are gândul celor care nu cred. Vai celor care nu cred, din pricina Focului! Cei mai mulți oameni au gânduri rele despre Allah atât în ceea ce îi privește pe ei, cât și în ceea ce El face cu alții. Nu este ferit de aceasta decât cel care Îl cunoaște pe Allah, Numele și Atributele Sale și ceea ce decurge din înțelepciunea Sa și din lauda care I se cuvine. Omul înțelept, care își dorește binele, să se îngrijească de aceasta, să se căiască înaintea lui Allah și să-I ceară iertare pentru gândurile rele avute despre Domnul său. Pe oricine ai cerceta, ai găsi la el obiecții și reproșuri față de predestinare, spunând că lucrurile ar fi trebuit să fie într-un fel sau altul. Unii fac aceasta mai puțin, alții mai mult. Cercetează-te pe tine însuți: ești oare ferit de aceasta? Dacă scapi de ea, ai scăpat de o mare nenorocire; Iar dacă nu, nu cred că vei scăpa."

Cuvintele sale: *„Ibn al-Qayyim a spus"*: acesta este Muḥammad ibn Qayyim al-Ğawziyyah, unul dintre marii discipoli ai șeicului Islamului, Ibn Taymiyyah, pe care l-a însoțit îndeaproape — Allah să Se îndure de amândoi. El a menționat acest lucru în *„Zād al-Maʿād"*, după relatarea bătăliei de la Uḥud, în tratarea înțelepciunilor și a scopurilor vrednice de laudă cuprinse în ea. Cuvintele sale: *„despre primul verset"* se referă la:

﴿يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية﴾

Ei au despre Allah gânduri contrare adevărului, gândurile neștiinței

. Acesta a fost explicat prin convingerea că Allah nu-i va da biruință Trimisului Său și că lucrarea lui va dispărea, adică va înceta; precum și prin convingerea că ceea ce l-a lovit nu a avut loc potrivit predestinării și înțelepciunii lui Allah. Această explicație se desprinde din vorbele lor:

﴿لو كان لنا من الأمر شيء ما قتلنا هاهنا﴾

Dacă am fi avut vreun cuvânt de spus în această privință, nu am fi fost uciși aici

. Așadar, a fost explicat prin negarea înțelepciunii, negarea predestinării și negarea faptului că Allah va duce la împlinire lucrarea Trimisului Său ﷺ și îi va da întâietate asupra tuturor religiilor. Astfel, a fost explicat prin ceea ce aduce atingere stăpânirii Sale, precum și Numelor și Atributelor Sale. Contestarea predestinării aduce atingere stăpânirii lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, căci recunoașterea deplină a stăpânirii Sale presupune să credem că tot ceea ce se petrece în univers are loc potrivit hotărârii și predestinării Sale. Atingerea adusă Numelor și Atributelor este cuprinsă în contestarea faptelor și a înțelepciunii Sale, atunci când presupunem că Allah Preaînaltul nu-i va da biruință Trimisului Său și că lucrarea acestuia va dispărea. Dacă omul gândește astfel despre Allah, aceasta înseamnă că trimiterea Trimisului — binecuvântarea și pacea fie asupra lui — ar fi un act fără rost și lipsit de înțelepciune. Ce folos ar fi să fie trimis un mesager, să i se poruncească lupta, cu pierderea bunurilor și a vieților, iar rezultatul să fie dispariția lucrării sale și uitarea ei? Acest lucru este de neconceput, mai ales în privința Trimisului lui Allah ﷺ, Pecetea profeților: Allah Preaînaltul a hotărât ca Legea lui să rămână până în Ziua Învierii.

Ibn al-Qayyim — Allah să Se îndure de el — a spus: *„Acesta este gândul rău pe care l-au avut fățarnicii și politeiștii menționați în sura al-Fatḥ."* Explicația dată de Ibn al-Qayyim gândului rău se rezumă la trei lucruri:

Primul: să creadă că Allah îi va da falsului o biruință statornică asupra adevărului, astfel încât adevărul să dispară. Acesta este gândul politeiștilor și al fățarnicilor menționați în sura al-Fatḥ. Allah Preaînaltul a spus:

﴿بل ظننتم أن لن ينقلب الرسول والمؤمنون إلى أهليهم أبدًا﴾

Dar voi ați crezut că Trimisul și credincioșii nu se vor mai întoarce niciodată la familiile lor
[al-Fatḥ: 12]

.

Al doilea: să nege că ceea ce s-a întâmplat a avut loc potrivit hotărârii și predestinării lui Allah. Aceasta ar însemna că în împărăția Sa se petrece ceva ce El nu voiește, deși tot ceea ce se petrece în împărăția Sa are loc prin voința Lui.

Al treilea: să nege că predestinarea Sa are la bază o înțelepciune desăvârșită, pentru care I se cuvine lauda. Aceasta ar însemna că hotărârile Sale sunt o joacă și sunt lipsite de înțelepciune. Noi știm cu certitudine că Allah nu predestinează și nu legiferează nimic decât cu înțelepciune: uneori aceasta ne este cunoscută, iar alteori mințile noastre nu reușesc să o cuprindă. De aceea, oamenii au păreri foarte diferite despre rațiunile prevederilor Legii, potrivit cunoașterii pe care o au despre înțelepciunea lui Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul.

Părerea ghahmiților și a ghabriților este că Allah predestinează lucrurile numai în virtutea voinței, fără o înțelepciune. Ei au spus: fiindcă El nu este întrebat despre ceea ce face. Acesta este unul dintre cele mai rele gânduri despre Allah: când o creatură acționează fără înțelepciune, este numită nesăbuită; atunci cum ar putea fi atribuit un asemenea lucru Creatorului Cel Înțelept?!

Allah Preaînaltul a spus:

﴿وما خلقنا السماء والأرض وما بينهما باطلًا ذلك ظن الذين كفروا﴾

Noi nu am creat cerul, pământul și cele dintre ele în zadar. Acesta este gândul celor care nu cred
[Ṣād: 27]

. A crede că au fost create în zadar, fără o înțelepciune măreață, este gândul celor care nu cred. El a mai spus:

﴿وما خلقنا السماوات والأرض وما بينهما لاعبين ما خلقناهما إلا بالحق﴾

Noi nu am creat cerurile, pământul și cele dintre ele ca pe o joacă. Nu le-am creat decât întru adevăr
[ad-Duḫān: 38–39]

, care este opusul deșertăciunii. Aceștia au spus însă că Allah Preaînaltul le-a creat în zadar, fără înțelepciune. Allah a spus: ﴿Acesta este gândul celor care nu cred﴾, adică al celor care cred că Allah le-a creat în zadar, fără rost, într-un mod lipsit de înțelepciune și ca pe o joacă.

Muʿtaziliții se află la polul opus. Ei spun că El nu predestinează decât cu înțelepciune, însă Îi impun lui Allah ceea ce vor ei. Autorul lucrării *„Muḫtaṣar at-Taḥrīr”*, al-Futūḥī — Allah să Se îndure de el — a menționat că în școala juridică există două păreri în această chestiune. Fără îndoială, părerea corectă este că El nu face nimic, nu predestinează nimic pentru robul Său și nu legiferează nimic decât cu o înțelepciune desăvârșită, pentru care I se cuvin lauda și mulțumirea.

Cuvintele sale: ﴿Vai celor care nu cred, din pricina Focului!﴾ [Ṣād: 27]: *„wayl”* (*„vai”*) este subiectul propoziției nominale. Folosirea unui termen nedefinit în această poziție este admisă

pentru a exprima amploarea avertizării. Predicatul este *„celor care nu cred”*, iar construcția prepozițională *„din pricina Focului”* explică nenorocirea anunțată prin *„wayl”*. Aceasta dovedește că *„wayl”* este un cuvânt de amenințare, nu, după cum s-a spus, o vale în Gheena. De aceea spunem: *„Vai de tine din pricina frigului!”* sau *„Vai de tine din pricina cutăruia!”*, iar cel care suferă spune: *„Vai mie!”* Chiar dacă în Gheena ar putea exista o vale numită Wayl, în acest verset și în cele asemănătoare cuvântul exprimă o amenințare.

Cuvintele sale: *„cei mai mulți oameni”* se referă la fiii lui Adam, nu la credincioși.

Cuvintele sale: *„au gânduri rele despre Allah”*: reprosul privește ceea ce ține de propria lor situație. De pildă, atunci când Îl cheamă pe Allah în modul prescris, cred că Allah nu le va răspunde; sau, când I se închină potrivit Legii Sale, cred că Allah nu le va primi faptele. Acestea sunt gânduri rele cu privire la ceea ce îi privește pe ei înșiși.

Cuvintele sale: *„în ceea ce El face cu alții”*: de pildă, când văd că necredincioșii i-au învins pe musulmani într-o bătălie, cred că Allah le va da mereu acestor necredincioși biruință asupra musulmanilor. Musulmanul are datoria să aibă gânduri bune despre Allah, împlinind totodată cauzele care le îndreptățesc.

Cuvintele sale: *„nu este ferit de aceasta”* înseamnă: de gândul rău.

Cuvintele sale: *„decât cel care Îl cunoaște pe Allah, Numele și Atributele Sale și ceea ce decurge din înțelepciunea Sa și din lauda care I se cuvine”*: adevărat a spus — Allah să Se îndure de el. Nu este ferit de gândul rău decât cel care Îl cunoaște pe Allah, Atotputernicul și Mărețul, și înțelepciunile și tainele celor pe care El le predestinează și le legiferează; tot astfel, cel care cunoaște cu adevărat Numele și Atributele Sale, fără denaturare și fără reinterpretare.

De aceea, cei care denaturează și reinterpretează au fost împiedicați să cunoască Numele și Atributele lui Allah. De cele mai multe ori, le găsești inimile întunecate, căutând să ridice dificultăți, îndoieli și dispute. În schimb, cel care păstrează

Numele și Atributele lui Allah potrivit semnificației lor și urmează în această privință calea înaintașilor dreptcredincioși nu are în inimă asemenea obiecții, care apar în inimile celor care denaturează. Aceștia au ajuns astfel din cauza gândurilor rele despre Allah: au presupus că sensul vădit al Cărții și al Sunnei ar indica asemănarea cu făpturile; de aceea, au început să denatureze cuvintele din locurile lor și să nege ceea ce Allah a afirmat despre Sine, iar de aceea șeicul Islamului, Ibn Taymiyyah, a spus că oricine neagă atributele Îl aseamănă pe Allah cu altceva și oricine Îl aseamănă cu altceva Îi neagă atributele.

Cât despre faptul că oricine neagă atributele Îl aseamănă pe Allah cu altceva, el le-a negat tocmai fiindcă a presupus că semnificația Cărții și a Sunnei implică asemănarea cu făpturile. Când a avut acest gând rău despre textele Cărții și ale Sunnei, a început să le denatureze și să le îndepărteze de sensul lor vădit: mai întâi a făcut o asemănare, apoi a negat atributele. În plus, dacă neagă Atributele lui Allah Preaînaltul de teama asemănării Lui cu ceva existent, L-a asemănat cu ceea ce nu există. Cât despre faptul că oricine Îl aseamănă cu altceva Îi neagă atributele, cel care face această asemănare Îi neagă lui Allah Preaînaltul desăvârșirea care I se cuvine, deoarece L-a asemănat cu o creatură imperfectă, și înlătură orice text care neagă asemănarea Creatorului cu făptura.

Prin urmare, cel care cunoaște Numele și Atributele lui Allah potrivit căii urmate de înaintașii dreptcredincioși și de imamii acestei comunități și cunoaște ceea ce decurge din înțelepciunea lui Allah nu poate avea gânduri rele despre El.

Cuvântul *„mūğab”*, cu vocală *„a”*, înseamnă efectul care rezultă dintr-o cauză, adică ceea ce decurge din ea; cu vocală *„i”*, *„mūğib”*, înseamnă cauza care cere un anumit lucru. Aici este avut în vedere primul sens. Cel care cunoaște ceea ce decurge din înțelepciunea lui Allah și ceea ce aceasta cere nu poate avea niciodată gânduri rele despre Allah. Ia aminte la înțelepciunea care a rezultat pentru musulmani din înfrângerea lor la Ḥunayn și din înfrângerea lor la Uḥud: în acestea sunt înțelepciuni mărețe pe care Allah le-a menționat în surele Āl ʿImrān și at-Tawbah.

Când omul cunoaște aceste înțelepciuni, nu poate avea gânduri rele despre Allah, crezând că El a vrut să-i lase fără sprijin pe Trimisul Său și pe cei de partea lui. Dimpotrivă, tot ceea ce Allah face să se petreacă în univers — de pildă, lipsa vegetației și sărăcia — are o înțelepciune desăvârșită, pe care noi s-ar putea să nu o cunoaștem. Nu se poate crede că Allah este zgârcit cu robii Săi, căci El, Atotputernicul și Mărețul, este Cel mai Generos dintre cei generoși. Judecă și celelalte cazuri după acest principiu.

Cuvântul *„al-labīb”* urmează tiparul *„faʿīl”* și înseamnă cel înzestrat cu *„lubb”*, adică rațiune.

Cuvintele sale: *„de aceasta”* se referă la gândurile despre Allah, Atotputernicul și Mărețul. Omul trebuie să le acorde atenție, pentru a avea despre Allah gânduri adevărate, nu gânduri rele și gândurile neștiinței.

Cuvintele sale: *„să se căiască înaintea lui Allah”* înseamnă să se întoarcă la El, căci căința este întoarcerea de la păcat la ascultare.

Cuvintele sale: *„să-I ceară iertare”* înseamnă să-I ceară să-l ierte. Litera *„lām”* din *„fa-l-yatub”* și din *„wa-l-yastaġfirhu”* exprimă porunca.

Cuvintele sale: *„obiecții și reproșuri față de predestinare”*: atunci când Allah predestinează ceva ce nu îi convine, îl găsești spunând: ar trebui să biruim, ar trebui să vină ploaia, ar trebui să nu fim loviți de calamități și să avem parte de mai multă înzestrare, și așa mai departe.

Cuvintele sale: *„unii fac aceasta mai puțin, alții mai mult”*: *„mustaqill”* este subiectul unei propoziții nominale al cărei predicat este omis, iar *„mustaḳṭir”* este tot un subiect cu predicat omis. Construcția completă ar fi: dintre oameni, unii fac aceasta mai puțin, iar dintre ei, alții mai mult. Un exemplu asemănător sunt cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Printre ei sunt nenorociți și fericiți﴾ [Hūd: 105]. *„Saʿīd”* (*„fericit”*) este subiectul unei propoziții nominale cu predicat omis; sensul este: *„iar printre ei sunt fericiți”*. Nu se spune că *„saʿīd”* este legat prin coordonare de *„ṣaqiyy”* (*„nenorocit”*), fiindcă aceasta ar presupune că ambele însușiri se referă la același individ.

Cuvintele sale: *„Cercetează-te pe tine însuți: ești oare ferit de aceasta?”* Această cercetare ar trebui făcută în toate chestiunile pe care Allah le-a impus. Cercetează-te: ești oare ferit de neîmplinirea lor? La fel, în privința celor pe care Allah ți le-a interzis: ești oare ferit de săvârșirea lor?

Cuvintele sale: *„Dacă scapi de ea, ai scăpat de o mare nenorocire”*: primul *„tanǧu”* este verbul condiției, pus la apocopativ prin eliminarea literei *„wāw”*; al doilea *„tanǧu”* este răspunsul condiției, pus tot la apocopativ prin eliminarea literei *„wāw”*.

Cuvintele sale: *„de o mare nenorocire”* înseamnă: de o încercare foarte grea.

Cuvintele sale: *„Iar dacă nu, nu cred că vei scăpa”*: construcția subînțeleasă este: dacă nu scapi de această nenorocire, nu cred că vei scăpa. *„Iḫāluka”* înseamnă *„cred despre tine”* și cere două complemente directe: primul este aici pronumele *„kāf”*, iar al doilea este *„nāǧiyan”* (*„scăpat”*).

* * *

Învățăturile acestui capitol:

Prima: explicarea versetului din sura Āl ʿImrān.

A doua: explicarea versetului din sura al-Fatḥ.

A treia: vestea că aceste gânduri sunt de nenumărate feluri.

Învățăturile acestui capitol:
Prima: explicarea versetului din sura Āl ʿImrān, și anume cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿يظنون بالله غير الحق ظن الجاهلية...﴾

Ei au despre Allah gânduri contrare adevărului, gândurile neștiinței...

. Explicația a fost prezentată, iar pronumele din verset se referă la fățarnici.

A doua: explicarea versetului din sura al-Fatḥ, și anume cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Cei care au despre Allah gânduri rele...﴾. Explicația a fost prezentată, iar pronumele din verset se referă la fățarnici.

A treia: vestea că acestea sunt de nenumărate feluri, adică gândurile rele, iar cel care a spus aceasta este Ibn al-Qayyim — Allah să Se îndure de el. Criteriul care reunește aceste feluri este a gândi despre Allah ceea ce nu I se cuvine.

A patra: nu este ferit de aceasta decât cel care cunoaște Numele și Atributele și se cunoaște pe sine.

A patra: nu este ferit de aceasta decât cel care cunoaște Numele și Atributele și se cunoaște pe sine. Adică nu este ferit de gândurile rele despre Allah decât cel care Îl cunoaște pe Allah, Numele și Atributele Sale și ceea ce decurge din înțelepciunea Sa și din lauda care I se cuvine, și care se cunoaște și se cercetează pe sine. În realitate, omul este cel în care se află lipsurile și răul. Domnului Îi aparține însă desăvârșirea absolută, pe care nu o atinge nicio lipsă, sub nicio formă.

Să nu ai despre Domnul tău vreun gând rău,
Căci lui Allah I se cuvine ceea ce este frumos.

Legătura capitolului cu unicitatea lui Allah
Gândul rău contravine împlinirii depline a credinței în unicitatea lui Allah și contravine credinței în Numele și Atributele Sale. Despre Nume, Allah a spus:

﴿ولله الأسماء الحسنى فادعوه بها﴾

Lui Allah Îi aparțin cele mai frumoase Nume; chemați-L, așadar, prin ele
[al-Aʿrāf: 180]

. Dacă gândul rău despre Allah ar fi adevărat, Numele nu ar mai fi cele mai frumoase. Iar despre Atribute, El a spus: ﴿Lui Allah Îi aparține însușirea cea mai înaltă﴾ [an-Naḥl: 60]. Dacă gândul rău despre Allah ar fi adevărat, Lui nu I-ar mai aparține însușirea cea mai înaltă.

* * *

60 Negarea predestinării

Cuvântul *„munkirī”* provine din *„munkirīn”*, un plural masculin regulat. Litera *„nūn”* a fost eliminată din cauza construcției de anexare, după cum se elimină și nunarea. Poetul a spus:

Eu parcă sunt nunarea, iar tu, construcția de anexare;
Oriunde mă vezi, nu îngădui să-ți stau alături.

S-a transmis și varianta *„makānī”* (*„locul meu”*) în loc de *„ǧiwārī”* (*„vecinătatea mea”*).

Cuvântul *„al-qadar”* (*„predestinarea”*) desemnează predestinarea de către Allah, Atotputernicul și Mărețul, a celor create. Este o taină ascunsă, pe care nu o cunoaște decât Allah sau aceia dintre făpturile Sale cărora El voiește să le-o facă cunoscută.

Unii învățați au spus: predestinarea este taina lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, în privința creației Sale. Noi nu o cunoaștem decât după ce se împlinește, fie că este un bine, fie că este un rău. Cuvântul *„qadar”* se folosește cu două sensuri:

Primul: actul de a predestina, adică voința lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, cu privire la un lucru.

Al doilea: lucrul predestinat, adică ceea ce Allah, Atotputernicul și Mărețul, a predestinat.

Predestinarea poate însoți împlinirea faptei sau o poate preceda. Cea care însoțește fapta este cea prin care aceasta se realizează, iar cea anterioară este ceea ce Allah, Atotputernicul și Mărețul, a predestinat din veșnicie. De pildă, crearea fătului în pântecele mamei cuprinde o predestinare anterioară, întemeiată pe cunoaștere, cu cincizeci de mii de ani înainte de crearea cerurilor și a pământului, precum și o predestinare care însoțește crearea și aducerea lui în ființă. Aceasta din urmă este cea prin care lucrul se realizează, adică predestinarea acelui lucru de către Allah în momentul creării sale.

Credința în predestinare ține în mod deosebit de unicitatea lui Allah în stăpânire și are legătură și cu unicitatea Numelor și Atributelor Sale, întrucât predestinarea este unul dintre atributele

desăvârșirii lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. În privința predestinării, oamenii se împart în trei grupuri:

Primul: ğabriții ğahmiți. Aceștia au afirmat predestinarea lui Allah Preaînaltul, dar au exagerat în afirmarea ei până când i-au negat robului alegerea și capacitatea. Ei au spus că robul nu are alegere și nici capacitate în ceea ce face sau în ceea ce lasă. Astfel, mâncatul, băutul, somnul, starea de veghe, ascultarea și păcatul său ar avea loc fără alegere și fără capacitate din partea lui. Nu ar exista nicio deosebire între a coborî de bunăvoie de pe acoperiș pe scară și a fi aruncat de pe acoperiș împotriva voinței sale.

Al doilea grup: qadariții muʿtaziliți. Aceștia au afirmat alegerea și capacitatea robului în faptele sale, însă au exagerat până când au negat că voința și crearea lui Allah Preaînaltul ar avea vreo legătură cu fapta robului. Cei mai extremi dintre ei au negat chiar că Allah ar cunoaște-o înainte să aibă loc. Prin urmare, potrivit lor, mâncatul, băutul, somnul, starea de veghe, ascultarea și păcatul robului se petrec toate prin alegerea și capacitatea lui deplină, fără ca voința și crearea lui Allah Preaînaltul să aibă vreo legătură cu ele; iar potrivit celor mai extremi dintre ei, fără ca El să le cunoască înainte de a avea loc.

Cei dintâi, ğabriții, au adus ca argument cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Allah este Creatorul tuturor lucrurilor﴾ [az-Zumar: 62], iar robul și fapta sa se numără printre lucruri. Au mai invocat cuvintele Sale: ﴿Allah v-a creat pe voi și ceea ce faceți﴾ [aṣ-Ṣāffāt: 96] și:

﴿وما رميت إذ رميت ولكن الله رمى﴾

Nu tu ai aruncat atunci când ai aruncat, ci Allah a aruncat
[al-Anfāl: 17]

. Allah a negat, așadar, aruncarea în privința Profetului Său atunci când acesta a aruncat și a afirmat-o în privința Sa. Au invocat și cuvintele Sale:

﴿سيقول الذين أشركوا لو شاء الله ما أشركنا ولا آباؤنا ولا حرمنا من شيء﴾

Cei care I-au făcut asociați vor spune: „Dacă Allah ar fi voit, nici noi, nici părinții noștri nu I-am fi făcut asociați și nu am fi interzis nimic”

[al-Anʿām: 148]

. Mai au și alte argumente înșelătoare, pe care le-am lăsat deoparte ca să nu lungim expunerea.

Răspunsul la argumentele lor înșelătoare este următorul:
Cât despre cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Allah este Creatorul tuturor lucrurilor﴾, folosirea lor de către aceștia ca argument este contrazisă de numeroasele texte care afirmă voința robului, îi atribuie fapta și arată că este răsplătit pentru ea prin cinstire sau umilire; toate acestea sunt de la Allah. Dacă ar fi constrâns să le săvârșească, atribuirea faptei sale și răsplătirea lui pentru ea nu ar avea rost.

Cât despre cuvintele Sale: ﴿Allah v-a creat pe voi și ceea ce faceți﴾, acestea sunt o dovadă împotriva lor, fiindcă El le-a atribuit lor fapta. Faptul că Allah Preaînaltul este Creatorul ei se explică astfel: fapta robului se produce prin voința lui hotărâtă și prin capacitatea lui deplină, iar voința și capacitatea sunt create de Allah, Atotputernicul și Mărețul. Prin urmare, ceea ce se produce prin ele este creat de Allah.
Cât despre cuvintele Sale:

﴿وما رميت إذ رميت ولكن الله رمى﴾

Nu tu ai aruncat atunci când ai aruncat, ci Allah a aruncat

, acestea sunt o dovadă împotriva lor, fiindcă Allah Preaînaltul i-a atribuit aruncarea Profetului Său ﷺ. Însă aruncarea are două sensuri în verset:

Primul: aruncarea lucrului, adică fapta Profetului ﷺ, pe care Allah i-a atribuit-o lui.

Al doilea: a face ca lucrul aruncat să ajungă în ochii necredincioșilor către care Profetul ﷺ a aruncat pământ în ziua de la Badr, atingând ochiul fiecăruia dintre ei. Aceasta este fapta lui Allah, căci nu stătea în puterea Profetului ﷺ să facă pământul să ajungă în ochiul fiecăruia.

Cât despre cuvintele Sale:

﴿سيقول الذين أشركوا لو شاء الله ما أشركنا ولا آباؤنا ولا حرمنا من شيء﴾

Cei care I-au făcut asociați vor spune: „Dacă Allah ar fi voit, nici noi, nici părinții noștri nu I-am fi făcut asociați și nu am fi interzis nimic”

, pe viața lui Allah, acestea sunt o dovadă împotriva acestor ğabriți. Allah Preaînaltul a respins argumentul acelor politeiști care au invocat predestinarea drept scuză pentru politeismul lor, spunând în același verset:

﴿كذلك كذب الذين من قبلهم حتى ذاقوا بأسنا﴾

Tot astfel au socotit minciună și cei dinaintea lor, până când au gustat pedeapsa Noastră

. Allah nu i-ar fi făcut să guste pedeapsa Sa dacă argumentul invocat de ei ar fi fost adevărat.

Mai spunem că teza constrângerii absolute este infirmată de Carte, de Sunnah, de rațiune, de experiența simțurilor și de consensul înaintașilor dreptcredincioși. Nu o susține cel care Îl

prețuiește pe Allah așa cum I se cuvine și cunoaște ceea ce decurge din înțelepciunea și îndurarea Sa.
Printre dovezile din Carte se află cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿منكم من يريد الدنيا ومنكم من يريد الآخرة﴾

Printre voi sunt unii care doresc această lume și alții care doresc Viața de Apoi
[Āl ʿImrān: 152]

. Astfel, El a afirmat voința robului. A mai spus:

﴿يقولون بأفواههم ما ليس في قلوبهم﴾

Ei spun cu gurile lor ceea ce nu este în inimile lor
[Āl ʿImrān: 167]

.

El a mai spus: ﴿El este Bineștiutor a ceea ce faceți﴾ [an-Naml: 88].

Și a spus: ﴿Allah este Bineștiutor a ceea ce săvârșiți﴾ [al-Munāfiqūn: 11]. Așadar, i-a atribuit robului voință, vorbire, fapte și lucrare.

Printre dovezile din Sunnah se află cuvintele Profetului ﷺ: *„Faptele sunt numai potrivit intențiilor și fiecare om are numai ceea ce a intenționat."*[307] Și cuvintele sale: *„Feriți-vă de ceea ce v-am interzis, iar din ceea ce v-am poruncit împliniți atât cât puteți."*[308] De aceea, dacă omul este constrâns să rostească ceva sau să săvârșească o faptă, iar inima lui rămâne fermă în convingerea opusă celor la care a fost constrâns, vorba sau fapta săvârșită sub constrângere nu primește aceeași judecată ca în cazul celui care o face de bunăvoie.

Cât despre consensul înaintașilor dreptcredincioși asupra falsității tezei constrângerii absolute, nu s-a transmis despre niciunul dintre ei că ar fi susținut-o. Dimpotrivă, respingerea

307 Relatat de al-Buḫārī (1) și Muslim (1907).
308 Relatat de al-Buḫārī (7288) și Muslim (1337).

acestei inovații de către cei care au apucat apariția ei este o moștenire cunoscută.

Cât despre dovada rațională a falsității ei, dacă robul ar fi constrâns să-și săvârșească faptele, pedepsirea celui neascultător ar fi o nedreptate, iar răsplătirea celui ascultător ar fi fără rost; Allah Preaînaltul este mai presus de amândouă. Tot astfel, dacă robul ar fi constrâns la faptele sale, trimiterea mesagerilor nu ar stabili dovada împotriva lui, căci predestinarea rămâne și după trimiterea lor. Allah nu le-ar aduce robilor drept dovadă ceva care nu poate constitui o dovadă.

Cât despre dovada dată de experiența simțurilor împotriva acestei teze, omul percepe deosebirea dintre ceea ce face de bunăvoie — precum a mânca, a bea, a se ridica și a se așeza — și ceea ce face fără voia sa, precum tremuratul din cauza frigului, a fricii și altele asemenea.

Al doilea grup, qadariții, a invocat cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿منكم من يريد الدنيا ومنكم من يريد الآخرة﴾

Printre voi sunt unii care doresc această lume și alții care doresc Viața de Apoi

[Āl ʿImrān: 152]

, prin care El a afirmat voința robului; precum și cuvintele Sale:

﴿من عمل صالحاً فلنفسه ومن أساء فعليها﴾

Cine face bine, pentru sine îl face, iar cine face rău, împotriva sa îl face

[Fuṣṣilat: 46]

și alte texte coranice și profetice asemănătoare. Acestea arată că robul are voință și că el este cel care lucrează, dobândește, se pleacă în rugăciune, se prosternează și face celelalte fapte.

Li se răspunde din mai multe perspective:
Prima: versetele și hadithurile pe care le-au invocat sunt de două feluri. Un fel precizează că voința și fapta robului țin de voința lui Allah, după cum El a spus:

﴿لمن شاء منكم أن يستقيم وما تشاءون إلا أن يشاء الله رب العالمين﴾

Pentru cel dintre voi care voiește să urmeze calea dreaptă. Dar voi nu voiți decât dacă voiește Allah, Domnul lumilor
[at-Takwīr: 28–29]

. Și a spus:

﴿إن هذه تذكرة فمن شاء اتخذ إلى ربه سبيلًا وما تشاءون إلا أن يشاء الله إن الله كان عليمًا حكيمًا﴾

Aceasta este o aducere-aminte; cine voiește să apuce o cale către Domnul său. Dar voi nu voiți decât dacă voiește Allah. Allah este Atoateștiutor, Înțelept
[al-Insān: 29–30]

. Tot astfel, El a spus despre faptă:

﴿ولو شاء الله ما اقتتل الذين من بعدهم من بعد ما جاءتهم البينات ولكن اختلفوا فمنهم من آمن ومنهم من كفر ولو شاء الله ما اقتتلوا ولكن الله يفعل ما يريد﴾

Dacă Allah ar fi voit, cei de după ei nu s-ar fi luptat unii cu alții după ce le-au venit dovezile limpezi. Dar ei s-au dezbinat: unii dintre ei au crezut, iar alții nu au crezut. Dacă Allah ar fi voit, nu s-ar fi luptat unii cu alții, însă Allah face ceea ce voiește
[al-Baqarah: 253]

.
Al doilea fel are o formulare necondiționată, ca în cuvintele Sale: ﴾Veniți la ogorul vostru cum voiți﴿ [al-Baqarah: 223]; și:

﴿فمن شاء فليؤمن ومن شاء فليكفر﴾

Cine voiește să creadă, iar cine voiește să nu creadă
[al-Kahf: 29]

; și în cuvintele: ﴾Cine dorește viața cea trecătoare...﴿, până la:

﴿ومن أراد الآخرة وسعى لها سعيها وهو مؤمن فأولئك كان سعيهم مشكورًا﴾

Iar cei care doresc Viața de Apoi și se străduiesc pentru ea cu străduința cuvenită, fiind credincioși, își vor vedea străduința răsplătită
[al-Isrāʾ: 19]

. Aceste formulări necondiționate se înțeleg în lumina celor care cuprind precizarea, după cum este cunoscut în rândul învățaților.

A doua: a afirma că robul este independent în fapta sa, deși Îi aparține lui Allah Preaînaltul, presupune a afirma existența unui lucru în împărăția lui Allah pe care Allah nu îl voiește. Aceasta este o formă de a-I face asociați. De aceea, Profetul ﷺ i-a numit pe qadariți magii acestei comunități.[309]

A treia: le spunem: recunoașteți că Allah Preaînaltul cunoaște faptele pe care robii le vor săvârși? Cei care nu sunt extremiști dintre ei vor spune: da, recunoaștem. Atunci le spunem: faptele lor au avut loc potrivit cunoașterii lui Allah sau contrar ei? Dacă spun că au avut loc potrivit ei, le spunem: atunci El le-a voit. Dacă spun că au avut loc contrar ei, I-au negat cunoașterea. Imamii — Allah să Se îndure de ei — au spus despre qadariți: *„Discutați cu ei pornind de la cunoaștere. Dacă o recunosc, argumentul lor este înfrânt; dacă o neagă, au căzut în necredință."*

Aceste două grupuri, ğabriții și qadariții, s-au abătut de la calea adevărului, aflându-se între exagerare și neglijare. Ğabriții au exagerat în afirmarea predestinării și au nesocotit voința și capacitatea robului; qadariții au exagerat în afirmarea voinței și a capacității robului și au nesocotit predestinarea. De aceea, cei care au urmat cel mai bine dovada și s-au potrivit cel mai bine cu înțelepciunea și cu explicarea prin rațiuni sunt:
Al treilea grup: oamenii Sunnei și ai comunității, grupul de mijloc. Ei au reunit dovezile și au urmat cea mai bună cale religioasă: au crezut în hotărârea și predestinarea lui Allah și în faptul că robul are alegere și capacitate. Tot ceea ce are loc în univers — mișcare sau repaus, existență sau neexistență — se petrece potrivit cunoașterii și voinței lui Allah Preaînaltul. Tot ceea ce se află în univers este creat de Allah Preaînaltul: nu există alt Creator în afară de Allah și nimeni nu cârmuiește creația în afară de Allah, Atotputernicul și Mărețul. Ei au crezut că robul are voință și

309 Relatat de Aḥmad (2/86) și Abū Dāwūd (4691). Este cunoscut în rândul învățaților, însă are o slăbiciune.

capacitate, însă voința lui este legată de voința lui Allah Preaînaltul, după cum El a spus:

﴿لمن شاء منكم أن يستقيم وما تشاءون إلا أن يشاء الله رب العالمين﴾

Pentru cel dintre voi care voiește să urmeze calea dreaptă. Dar voi nu voiți decât dacă voiește Allah, Domnul lumilor
[at-Takwīr: 28–29]

. Când robul voiește un lucru și îl face, știm că voința lui Allah Preaînaltul a precedat acea voință. Aceștia sunt cei care au reunit dovada transmisă și dovada rațională. Dovezile lor pentru afirmarea predestinării sunt aceleași pe care le invocă ğabriții care o afirmă, însă ei le folosesc cu dreaptă măsură, reunindu-le cu dovezile invocate de cei care neagă predestinarea. Iar dovezile lor pentru afirmarea voinței și a capacității robului sunt aceleași pe care le invocă qadariții care le afirmă, însă ei le folosesc cu dreaptă măsură, reunindu-le cu dovezile invocate de cei care neagă voința și capacitatea robului.

Înțelegem astfel că atât ğabriții, cât și qadariții au privit textele cu ochiul celui care vede numai dintr-o parte. Allah i-a călăuzit însă pe oamenii Sunnei și ai comunității, cu îngăduința Sa, către adevărul asupra căruia ceilalți s-au contrazis. Allah îl călăuzește pe cine voiește pe o cale dreaptă.

O întâmplare relatată:
Se povestește că judecătorul ʿAbd al-Ğabbār al-Hamaḏānī, muʿtazilitul, a intrat la aṣ-Ṣāḥib ibn ʿAbbād, care era și el muʿtazilit. La acesta se afla învățatul Abū Isḥāq al-Isfarāyīnī. ʿAbd al-Ğabbār a spus îndată: *„Slavă Celui care este mai presus de fapte rușinoase!”* Abū Isḥāq i-a răspuns imediat: *„Slavă Celui în a Cărui împărăție nu se petrece decât ceea ce voiește!”* Înțelegând că celălalt îi pricepuse intenția, ʿAbd al-Ğabbār a spus: *„Oare voiește Domnul nostru să fie nesocotit?”* Abū Isḥāq a răspuns: *„Oare poate fi nesocotit Domnul nostru împotriva voinței Sale?”* ʿAbd al-Ğabbār

l-a întrebat: *„Spune-mi: dacă mi-a refuzat călăuzirea și a hotărât pentru mine pieirea, mi-a făcut bine sau rău?”* Abū Isḥāq i-a spus: *„Dacă ți-a refuzat ceea ce era al tău, ți-a făcut rău. Dar dacă ți-a refuzat ceea ce Îi aparține Lui, El îl alege pentru îndurarea Sa pe cine voiește.”* Cei prezenți au plecat spunând: *„Pe Allah! La aceasta nu există răspuns.”* Aici se încheie relatarea.

Șeicul Islamului, Ibn Taymiyyah — Allah să Se îndure de el — a menționat că oamenii Sunnei și ai comunității se află la mijloc între grupurile inovatorilor în cinci principii pe care le-a menționat în *„al-ʿAqīdah al-Wāsiṭiyyah”*; acestea pot fi consultate acolo.

Treptele credinței în predestinare:
Sunt patru, iar credința în toate este obligatorie:
Prima treaptă: cunoașterea. Aceasta înseamnă să crezi că Allah Preaînaltul cunoaște toate lucrurile, în ansamblu și în amănunt: cunoaște ceea ce a fost și ceea ce va fi. Orice lucru Îi este cunoscut lui Allah, fie el mic sau mare, dintre faptele Sale ori dintre faptele făpturilor Sale. Dovezile din Carte sunt numeroase. Printre ele se află cuvintele Sale:

﴿وعنده مفاتح الغيب لا يعلمها إلا هو ويعلم ما في البر والبحر وما تسقط من ورقة إلا يعلمها ولا حبة في ظلمات الأرض ولا رطب ولا يابس إلا في كتاب مبين﴾

La El sunt cheile celor nevăzute; nimeni nu le cunoaște în afară de El. El cunoaște ceea ce este pe uscat și în mare. Nicio frunză nu cade fără ca El să o cunoască și nu există niciun grăunte în întunecimile pământului, nimic verde și nimic uscat care să nu fie într-o Carte limpede
[al-Anʿām: 59]

. Orice frunză care cade moartă, mică sau mare, pe uscat ori în mare, Îi este cunoscută lui Allah Preaînaltul; cu atât mai mult Îi este cunoscută frunza care este creată. Ia aminte la întinderea

cunoașterii lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, și la faptul că ea cuprinde totul. Să presupunem o noapte întunecată, fără lună, cu nori îngrămădiți care aduc ploaie, și un grăunte pe fundul unei mări adânci, învolburate. Aici sunt mai multe întunecimi: întunecimea stratului de pământ, a mării, a norilor, a ploii, a valurilor și a nopții. Toate intră în cuvintele Sale: ﴿Niciun grăunte în întunecimile pământului﴾. Apoi vine formularea cu totul cuprinzătoare:

﴿ولا رطب ولا يابس إلا في كتاب مبين﴾

Nimic verde și nimic uscat care să nu fie într-o Carte limpede

. Or, scrierea este precedată de cunoaștere. Acest verset afirmă, așadar, atât cunoașterea, cât și scrierea.
Printre dovezi se află și cuvintele Sale:

﴿ألم تعلم أن الله يعلم ما في السماء والأرض إن ذلك في كتاب إن ذلك على الله يسير﴾

Nu știi că Allah cunoaște ceea ce este în cer și pe pământ? Toate acestea sunt într-o Carte. Aceasta este ușor pentru Allah
[al-Ḥağğ: 70]

. Și acest verset afirmă atât cunoașterea, cât și scrierea.
A doua treaptă: scrierea, dovedită de cele două versete precedente.

A treia treaptă: voința. Ea este atotcuprinzătoare: nimic din ceruri și de pe pământ nu se petrece decât prin voința lui Allah. În împărăția Sa nu se petrece niciodată ceva ce El nu voiește, fie că este vorba despre ceea ce face El Însuși, fie despre ceea ce face o făptură. Allah Preaînaltul a spus:

﴿إنما أمره إذا أراد شيئًا أن يقول له كن فيكون﴾

Când voiește un lucru, porunca Sa este numai să-i spună: „Fii!”, iar el este
[Yā-Sīn: 82]

. Și a spus: ﴿Dacă Domnul tău ar fi voit, nu ar fi făcut aceasta﴾ [al-Anʿām: 112]. A mai spus:

﴿ولو شاء الله ما اقتتل الذين من بعدهم...﴾

Dacă Allah ar fi voit, cei de după ei nu s-ar fi luptat unii cu alții...
[al-Baqarah: 253]

, și restul versetului.

A patra treaptă: crearea. Nu există nimic în ceruri și pe pământ fără ca Allah să-i fie Creator, Stăpân și Cârmuitor și fără să se afle sub puterea Sa. Allah Preaînaltul a spus: ﴿Allah este Creatorul tuturor lucrurilor﴾ [az-Zumar: 62]. Această formulare generală nu are o restrângere. Chiar și fapta făpturii este creată de Allah, fiindcă fapta făpturii ține de însușirile ei, iar atât ea, cât și însușirile ei sunt create; de asemenea, fiindcă fapta sa rezultă din două lucruri:

1. O voință hotărâtă.

2. O capacitate deplină.

Allah este Cel care a creat în om voința hotărâtă și capacitatea deplină. De aceea, când un beduin a fost întrebat: *„Prin ce L-ai cunoscut pe Domnul tău?”*, el a răspuns: *„Prin zădărnicirea hotărârilor și schimbarea năzuințelor.”*

În privința faptei robului există două aspecte:

1. Crearea, care ține de Allah.

2. Săvârșirea nemijlocită, care ține de rob și îi este atribuită lui. Allah Preaînaltul a spus: ﴿Ca răsplată pentru ceea ce săvârșeau﴾ [al-Wāqiʿah: 24]. Și a spus:

﴿ادخلوا الجنة بما كنتم تعملون﴾

Intrați în Paradis pentru ceea ce săvârșeați
[an-Naḥl: 32]

. Dacă fapta nu i-ar fi atribuită robului, lauda și răsplătirea credinciosului ascultător nu ar avea rost, după cum nici pedepsirea și mustrarea celui neascultător nu ar avea rost.

Oamenii Sunnei și ai comunității cred în toate aceste patru trepte. Ele au fost reunite într-un vers:

Cunoașterea, scrierea Domnului nostru, voința Sa
Și crearea Sa, adică aducerea în ființă și plăsmuirea.

Există și alte predestinări, cu privire la anumite perioade. Printre ele se află predestinarea pentru întreaga viață: când fătul din pântecele mamei ajunge la patru luni, îi este trimis îngerul, care îi insuflă duhul și îi scrie înzestrarea, termenul vieții, faptele și dacă va fi nenorocit sau fericit.

Printre ele se află și predestinarea anuală, care are loc în Noaptea Predestinării, când se scrie ceea ce se va petrece în acel an. Allah Preaînaltul a spus: ﴿În ea este hotărât orice lucru cu înțelepciune﴾ [ad-Duḫān: 4].

Printre ele se află și predestinarea zilnică, după cum au menționat unii învățați, aducând ca dovadă cuvintele Sale:

﴿يسأله من في السماوات والأرض كل يوم هو في شأن﴾

Lui Îi cer cei din ceruri și de pe pământ; în fiecare zi El împlinește o lucrare
[ar-Raḥmān: 29]

. În fiecare zi, El îl îmbogățește pe un sărac și îl sărăcește pe un bogat, aduce la existență ceea ce nu exista și face să dispară ceea

ce exista, lărgește înzestrarea și o restrânge, aduce norii și ploaia și altele asemenea.

Dacă se întreabă: credința în predestinare contrazice faptul, cunoscut în mod evident, că omul face lucruri prin propria alegere?

Răspunsul: nu îl contrazice, fiindcă și ceea ce face omul prin propria alegere ține de predestinarea lui Allah. Așa cum s-a întâmplat cu conducătorul credincioșilor, ʿUmar ibn al-Ḫaṭṭāb — Allah să fie mulțumit de el —, când se îndrepta spre aș-Șām. I s-a spus că în aș-Șām este o ciumă care răpune oamenii. El i-a adunat pe companioni și s-a sfătuit cu ei. Unii au spus: *„Să ne întoarcem."* S-a hotărât, așadar, să se întoarcă. Atunci a venit omul de încredere al acestei comunități, Abū ʿUbaydah ʿĀmir ibn al-Ğarrāḥ, și a întrebat: *„O, conducător al credincioșilor! Fugi de predestinarea lui Allah?"* ʿUmar a răspuns: *„Fugim de predestinarea lui Allah către predestinarea lui Allah."*[310]

Adică atât continuarea călătoriei, cât și întoarcerea noastră au loc prin predestinarea lui Allah. Apoi i-a dat un exemplu, spunând: *„Spune-mi: dacă ai avea cămile și ai coborî într-o vale cu două părți, una roditoare și alta stearpă, nu ar fi prin predestinarea lui Allah dacă le-ai paște în cea roditoare și tot prin predestinarea lui Allah dacă le-ai paște în cea stearpă?"*

A mai spus: *„Spune-mi: dacă le-ar paște în cea stearpă și ar lăsa-o pe cea roditoare, nu l-ai socoti nepriceput?"* El a răspuns: *„Ba da."* Atunci a spus: *„Așadar, mergi." „Muʿağğizahu"* înseamnă a-i atribui neputință.

Prin urmare, chiar dacă omul săvârșește fapta, o săvârșește numai prin predestinarea lui Allah.

Dacă se spune: odată stabilit acest lucru, nu ar rezulta că omul neascultător este scuzat pentru păcatul său, fiindcă l-a săvârșit prin predestinarea lui Allah?

Răspunsul: invocarea predestinării de către cel neascultător ca scuză este infirmată atât de Legea revelată, cât și de raționament.

---

310 Relatat de al-Buḫārī, în „Medicina", capitolul despre cele relatate cu privire la ciumă (4/41), și de Muslim, în „Salutul", capitolul despre ciumă și semnele rele (4/1740), de la Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de el.

Cât despre infirmarea ei prin Legea revelată, Allah Preaînaltul a spus:

﴿سيقول الذين أشركوا لو شاء الله ما أشركنا ولا آباؤنا ولا حرمنا من شيء﴾

Cei care I-au făcut asociați vor spune: „Dacă Allah ar fi voit, nici noi, nici părinții noștri nu I-am fi făcut asociați și nu am fi interzis nimic”

[al-Anʿām: 148]

. Ei au spus aceasta ca să invoce predestinarea drept scuză pentru nesocotirea lui Allah. El le-a răspuns:

﴿كذلك كذب الذين من قبلهم حتى ذاقوا بأسنا﴾

Tot astfel au socotit minciună și cei dinaintea lor, până când au gustat pedeapsa Noastră

. Dacă argumentul lor ar fi fost adevărat, Allah nu i-ar fi făcut să guste pedeapsa Sa. El a mai spus:

﴿قل هل عندكم من علم فتخرجوه لنا إن تتبعون إلا الظن وإن أنتم إلا تخرصون﴾

Spune: „Aveți vreo cunoaștere pe care să ne-o arătați? Voi nu urmați decât presupuneri și nu faceți decât să născociți”

[al-Anʿām: 148]

. Aceasta este o dovadă limpede că invocarea predestinării drept scuză pentru nesocotirea lui Allah este falsă. Allah Preaînaltul a mai spus:

﴿رسلًا مبشرين ومنذرين لئلا يكون للناس على الله حجة بعد الرسل﴾

Mesageri aducători de vești bune și avertizatori, pentru ca oamenii să nu mai aibă vreun argument împotriva lui Allah după venirea mesagerilor

[an-Nisā': 165]

. Astfel, Allah a înlăturat pretextul oamenilor prin trimiterea mesagerilor. Dacă predestinarea ar constitui un argument, acesta nu ar fi înlăturat prin trimiterea lor, fiindcă predestinarea rămâne chiar și după trimiterea mesagerilor. Aceasta arată că este fals să invoci predestinarea lui Allah ca scuză pentru propriul păcat.

Cât despre infirmarea ei prin raționament, spunem: să presupunem că într-un ziar este anunțat un post cu un anumit salariu și un alt post cu un salariu mai mic. Îl vei căuta pe cel mai bine plătit, iar dacă nu îl obții, îl vei căuta pe celălalt. Dacă nu obții niciunul, îți reproșezi că ai fost neglijent și nu te-ai grăbit să te prezinți printre primii. Avem însă și îndatoriri religioase: cele cinci rugăciuni ispășesc ceea ce se petrece între ele și sunt asemenea unui râu aflat la ușa unuia dintre noi, în care se spală de cinci ori în fiecare zi; iar rugăciunea în adunare este mai bună decât rugăciunea de unul singur cu douăzeci și șapte de trepte. De ce lași aceste îndatoriri, invocând predestinarea drept scuză, dar cauți posturile lumești înalte? Cum se face că nu invoci predestinarea drept scuză în treburile acestei lumi, dar o invoci în cele ale Vieții de Apoi?!

Un alt exemplu: un bărbat necăsătorit spune: *„Sper ca Domnul meu să-mi dăruiască un copil dreptcredincios, învățat și devotat închinării."* Îi spunem: *„Căsătorește-te, ca să poți avea un copil."* Dacă spune: *„Nu"*, nu poate avea acel copil. Însă, dacă se căsătorește, Allah, prin voința Sa, îi poate dărui copilul dorit. La

fel este cel care Îi cere lui Allah dobândirea Paradisului și izbăvirea de Foc, dar nu lucrează pentru aceasta: nu poate scăpa de Foc și dobândi Paradisul, fiindcă nu a lucrat pentru aceasta.

Așadar, invocarea predestinării drept scuză pentru nesocotirea lui Allah este infirmată de textele transmise și de raționament. De aceea, Profetul ﷺ a rostit cuvinte cuprinzătoare, precise și folositoare: *„Nu este niciunul dintre voi fără să-i fi fost scris locul din Paradis și locul din Foc."* Ei au întrebat: *„O, Trimis al lui Allah! Să nu lăsăm atunci faptele și să ne bizuim pe ceea ce a fost scris?"* El a răspuns: *„Lucrați! Fiecăruia i se înlesnește ceea ce corespunde scopului pentru care a fost creat."*[311] Profetul ﷺ ne-a dat, așadar, un singur cuvânt: *„Lucrați!..."*, iar acesta este un verb la imperativ. *„Fiecăruia i se înlesnește ceea ce corespunde scopului pentru care a fost creat."*

Credința în predestinare are foloase măreațe, printre care:

1. Ea ține de împlinirea deplină a credinței în unicitatea lui Allah în stăpânire.

2. Ea aduce o bizuire sinceră pe Allah, Atotputernicul și Mărețul. Când știi că toate lucrurile se petrec potrivit hotărârii și predestinării lui Allah, bizuirea ta pe El este sinceră.

3. Ea aduce inimii liniște. Dacă știi că ceea ce te-a atins nu putea să te ocolească și că ceea ce te-a ocolit nu putea să te atingă, îți găsești liniștea în privința celor ce ți se întâmplă, după ce ai recurs la mijloacele folositoare.

311 Relatat de al-Buḫārī, în „Tâlcuirea Coranului", capitolul despre ﴿Cât despre cel care dăruiește și se teme de Allah﴾ (3/324), și de Muslim, în „Predestinarea", capitolul despre felul în care omul este creat în pântecele mamei sale (4/2039–2040), de la ʿAlī — Allah să fie mulțumit de el.

4. Îl împiedică pe om să se admire pe sine pentru o faptă pentru care este lăudat, căci Allah este Cel care i-a dăruit-o și i-a predestinat-o. Allah Preaînaltul a spus:

﴿ما أصاب من مصيبة في الأرض ولا في أنفسكم إلا في كتاب من قبل أن نبرأها إن ذلك على الله يسير لكيلا تأسوا على ما فاتكم ولا تفرحوا بما آتاكم﴾

Nicio nenorocire nu lovește pământul sau pe voi înșivă fără să fie într-o Carte înainte ca Noi să o aducem la existență. Aceasta este ușor pentru Allah, pentru ca voi să nu vă întristați pentru ceea ce v-a scăpat și să nu vă bucurați peste măsură pentru ceea ce v-a dăruit

[al-Ḥadīd: 22–23]

. Este vorba despre bucuria trufașă și plină de admirație de sine.

5. Omul nu se întristează pentru ceea ce l-a lovit, fiindcă vine de la Domnul său și izvorăște din îndurare și înțelepciune.

6. Omul recurge la mijloace, fiindcă el crede în înțelepciunea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, și în faptul că El nu predestinează lucrurile decât legate de cauzele lor.

* * *

Ibn ʿUmar a spus: „Pe Cel în Mâna Căruia se află sufletul lui Ibn ʿUmar! Dacă unul dintre ei ar avea aur cât muntele Uḥud și l-ar cheltui pe calea lui Allah, Allah nu l-ar primi de la el până când nu crede în predestinare.” Apoi a adus ca dovadă cuvintele Profetului ﷺ: „Credința este să crezi în Allah și în îngerii Săi, și în Cărțile Sale și în mesagerii Săi și în Ziua de Apoi și să crezi în predestinare, în binele și răul ei.”[312] *Relatat de Muslim.*

312 Relatat de Muslim, în „Credința”, capitolul despre explicarea credinței și a Islamului (1/36).

Cuvintele sale: *„Pe Cel în Mâna Căruia se află sufletul lui Ibn ʿUmar!”*: această formulă este un jurământ, iar propoziția care îi exprimă conținutul este: *„Dacă unul dintre ei ar avea aur cât muntele Uḥud și l-ar cheltui pe calea lui Allah, Allah nu l-ar primi de la el până când nu crede în predestinare.”* Ibn ʿUmar — Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său — a enunțat judecata cu privire la ei în privința primirii faptelor lor și nu a spus direct: *„Sunt necredincioși.”* Însă judecata lui că ceea ce cheltuiesc pe calea lui Allah nu este primit presupune judecata necredinței lor. Ibn ʿUmar a spus aceasta ca răspuns la cele ce îi fuseseră aduse la cunoștință: unii oameni din Basra spuneau că Allah, Atotputernicul și Mărețul, nu a predestinat fapta robului, că lucrurile iau naștere fără o predestinare anterioară și că El nu cunoaște faptele robului până când acesta nu le săvârșește și ele nu au loc. Judecata necredinței lor decurge, așadar, din cuvintele lui Ibn ʿUmar: *„Allah nu l-ar primi de la el până când nu crede în predestinare.”* Cel de la care cheltuielile nu sunt primite este necredinciosul, potrivit cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿وما منعهم أن تقبل منهم نفقاتهم إلا أنهم كفروا بالله وبرسوله﴾

Nimic nu a împiedicat primirea cheltuielilor lor în afară de faptul că ei nu au crezut în Allah și în Trimisul Său

[at-Tawbah: 54]

. Apoi Ibn ʿUmar a adus ca dovadă cuvintele Profetului ﷺ: *„Credința este să crezi în Allah, în îngerii Săi, în Cărțile Sale, în mesagerii Săi, în Ziua de Apoi și să crezi în predestinare, în binele și răul ei.”* Trebuie, așadar, să crezi în toate. Dacă nu crezi în unul dintre aceste șase, le respingi pe toate, căci credința este un întreg care nu se poate împărți, după cum Allah Preaînaltul a spus:

﴿ويقولون نؤمن ببعض ونكفر ببعض ويريدون أن يتخذوا بين ذلك سبيلًا أولئك هم الكافرون حقًّا﴾

Ei spun: „Credem în unii și nu credem în alții" și vor să apuce o cale între acestea. Aceștia sunt cu adevărat necredincioși
[an-Nisāʾ: 150–151]

.

Felul în care Ibn ʿUmar a folosit dovada este următorul: Profetul ﷺ a arătat că edificiul credinței este întemeiat pe acești șase stâlpi. Dacă lipsește unul dintre stâlpi, edificiul se prăbușește. Prin urmare, dacă omul neagă unul dintre acești șase stâlpi, devine necredincios; iar dacă este necredincios, Allah nu primește de la el.

Cuvintele sale: *„să crezi în Allah"*: credința în Allah, Atotputernicul și Mărețul, cuprinde patru lucruri:

1. Credința în existența Sa.

2. Credința în stăpânirea Sa.

3. Credința că numai Lui I se cuvine închinarea.

4. Credința în Numele și Atributele Sale.

Cine neagă existența lui Allah nu este credincios. Iar cine recunoaște existența Sa și faptul că El este Domnul tuturor lucrurilor, dar neagă Numele și Atributele Sale ori neagă că ele Îi sunt proprii, nu crede în Allah.

Cuvintele sale: *„și în îngerii Săi"*: credința în îngeri cuprinde patru lucruri:

1. Credința în existența lor.

2. Credința în numele acelora dintre ei ale căror nume ne sunt cunoscute.

3. Credința în faptele lor.

4. Credința în însușirile lor.

Printre cei ale căror însușiri le cunoaștem se află Ğibrīl — pacea fie asupra lui. Știm că, în înfățișarea în care a fost creat, are șase sute de aripi și acoperă orizontul, după cum ne-a spus Trimisul lui

Allah ﷻ. Aceasta arată măreția lui și faptul că este foarte mare, dincolo de ceea ce ne putem închipui. Cu toate acestea, uneori vine în înfățișare omenească: odată a venit în înfățișarea lui Diḥyah al-Kalbī, iar altă dată în cea a unui bărbat cu părul foarte negru și hainele foarte albe, asupra căruia nu se vedea nicio urmă de călătorie și pe care niciun companion nu îl cunoștea. S-a așezat lângă Profet ﷺ asemenea unui învățăcel cuviincios.[313]

Cuvintele sale: *„și în Cărțile Sale"* se referă la Cărțile pe care El le-a coborât mesagerilor Săi.

Credința în Cărți cuprinde următoarele:

1. Credința că ele sunt adevărate și vin de la Allah.

2. Socotirea ca adevărate a celor relatate în ele.

3. Respectarea prevederilor lor atât timp cât nu au fost abrogate. Prin urmare, nu avem obligația să respectăm prevederile Cărților anterioare, deoarece ele au fost abrogate prin Coran, cu excepția celor confirmate de Coran. Tot astfel, nu avem obligația să aplicăm ceea ce a fost abrogat în Coran, căci în Coran există prevederi abrogate.

4. Credința în acele Cărți pe care le cunoaștem în mod individual, precum Tora, Evanghelia, Coranul, Psalmii și Foile lui Ibrāhīm și ale lui Mūsā.

5. Credința că fiecare mesager trimis de Allah a avut cu el o Carte, după cum El a spus:

﴿لقد أرسلنا رسلنا بالبينات وأنزلنا معهم الكتاب﴾

I-am trimis pe mesagerii Noștri cu dovezi limpezi și am coborât împreună cu ei Cartea
[al-Ḥadīd: 25]

. Iar ʿĪsā a spus: ﴿Eu sunt robul lui Allah; El mi-a dat Cartea﴾ [Maryam: 30]. Allah a spus un lucru asemănător și despre

313 Relatat de Muslim, în „Credința", capitolul despre explicarea credinței (1/36), de la Ibn ʿUmar, de la tatăl său — Allah să fie mulțumit de amândoi.

Yaḥyā.[314]

Precizare: în Cărțile aflate astăzi în mâinile evreilor și ale creștinilor au pătruns denaturarea și ascunderea, astfel încât nu se poate avea încredere în ele. Cele spuse mai înainte se referă la credința în Cărțile originare.

Cuvintele sale: *„și în mesagerii Săi”*: aceștia sunt cei cărora Allah le-a trimis revelație și pe care i-a trimis la făpturi pentru a transmite Legea lui Allah.

Credința în mesageri cuprinde următoarele:

1. Să credem că ei sunt cu adevărat mesageri, spun adevărul și sunt confirmați.

2. Să credem în relatările autentice despre ei și în prevederile stabilite de la ei, atât timp cât acestea nu au fost abrogate.

3. Să credem în mod individual în cei pe care îi cunoaștem, iar în cei pe care nu îi cunoaștem să credem în ansamblu. Știm că nu există nicio comunitate fără să fi avut un avertizator și că Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul, a trimis fiecărei comunități un mesager prin care să fie stabilită dovada împotriva ei. Allah Preaînaltul a spus:

﴿رسلًا مبشرين ومنذرين لئلا يكون للناس على الله حجة بعد الرسل﴾

Mesageri aducători de vești bune și avertizatori, pentru ca oamenii să nu mai aibă vreun argument împotriva lui Allah după venirea mesagerilor

[an-Nisāʾ: 165]

.

314 Ca în cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿O, Yaḥyā, ia Cartea cu tărie! Și Noi i-am dat înțelepciunea pe când era copil﴾ [Maryam: 12].

Dacă oamenilor nu le-a venit un mesager care să le lămurească, ei sunt scuzați, fiindcă spun: *„O, Domnul nostru! Nu ne-ai trimis un mesager."* După cum Allah Preaînaltul a spus:

﴿ولو أنا أهلكناهم بعذاب من قبله لقالوا ربنا لولا أرسلت إلينا رسولًا فنتبع آياتك من قبل أن نذل ونخزى﴾

Dacă i-am fi nimicit printr-o pedeapsă înainte de el, ar fi spus: „Domnul nostru, de ce nu ne-ai trimis un mesager, ca să urmăm semnele Tale înainte de a fi umiliți și înjosiți?"
[Ṭā-Hā: 134]

. Este, așadar, nevoie de un mesager prin care Allah să călăuzească făpturile.

Dacă se spune: cuvintele Sale, ﴿după un răstimp fără mesageri﴾ [al-Mā'idah: 19], arată că a existat o perioadă fără mesager; a fost oare stabilită dovada împotriva oamenilor din acea perioadă?

Răspunsul: perioada dintre ʿĪsā și Muḥammad — binecuvântarea și pacea fie asupra amândurora — a fost lungă, însă dovada fusese stabilită împotriva lor, căci rămăseseră oameni care păstrau învățătura. După cum se spune în hadithul autentic relatat de Muslim în *„Ṣaḥīḥ"*-ul său: *„Allah i-a privit pe locuitorii pământului și i-a detestat, arabi și nearabi, în afară de câțiva rămași dintre oamenii Cărții."*[315] Și după cum Allah Preaînaltul a spus:

315 Relatat de Muslim, în „Paradisul", capitolul despre însușirile după care oamenii Paradisului sunt recunoscuți în această lume (4/2197), din hadithul lui ʿIyāḍ ibn Ḥimār al-Muğāșiʿī — Allah să fie mulțumit de el.

﴿فلولا كان من القرون من قبلكم أولو بقية ينهون عن الفساد في الأرض إلا قليلًا ممن أنجينا منهم﴾

De ce nu s-au aflat, printre generațiile dinaintea voastră, oameni care păstrau binele și opreau stricăciunea pe pământ, în afară de puținii dintre ei pe care i-am salvat?
[Hūd: 116]

.

Cuvintele sale: *„și în Ziua de Apoi”* se referă la ziua din urmă, veșnică, după care nu mai urmează altă zi: Ziua Marii Învieri.

Șeicul Islamului, Ibn Taymiyyah — Allah să Se îndure de el — a spus că în credința în Ziua de Apoi intră credința în toate cele vestite de Profet ﷺ despre ceea ce se petrece după moarte. A menționat aceasta în *„al-ʿAqīdah al-Wāsiṭiyyah”*, o carte scurtă, dar binecuvântată, dintre cele mai folositoare scrise în acest domeniu.

Prin urmare, credința în încercarea din mormânt, în pedeapsa și în desfătarea lui face parte din credința în Ziua de Apoi.

Credința în suflarea în Trâmbiță și în ridicarea oamenilor din morminte înaintea Domnului lumilor, desculți goi, necircumcișși și fără bunuri face parte din credința în Ziua de Apoi. Tot astfel, credința în cumpene, în foile faptelor, în podul aṣ-Ṣirāṭ, în Bazin, în mijlocire, în Paradis și desfătările lui, în Foc și în chinul lui dureros: toate fac parte din credința în Ziua de Apoi. Unele sunt cunoscute prin Coran, iar altele prin Sunnah, prin transmitere mutawātir și āḥād. Trebuie să credem în tot ceea ce a fost relatat în mod autentic de la Trimisul lui Allah ﷺ despre Ziua de Apoi.

Cuvintele sale: *„și să crezi în predestinare, în binele și răul ei”*: aici a repetat verbul și nu s-a limitat la conjuncția *„și”*, deoarece credința în predestinare este însemnată, fiind prezentată astfel ca un element de sine stătător.

Credința în predestinare înseamnă să crezi în predestinarea de către Allah, Atotputernicul și Mărețul, a tuturor lucrurilor, fie că

țin de fapta Sa, fie de fapta altcuiva, și că Allah le-a predestinat și le-a scris la El cu cincizeci de mii de ani înainte de a crea cerurile și pământul. Este cunoscut că scrierea este precedată de cunoaștere; cunoașterea precedă, așadar, scrierea. Apoi, nu tot ceea ce Îi este cunoscut lui Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul, este scris, căci cele scrise merg până în Ziua Învierii. După Ziua Învierii sunt însă multe lucruri, mai numeroase decât cele din această lume, pe care Allah, Atotputernicul și Mărețul, le cunoaște, dar despre care nu s-a relatat în Carte și în Sunnah că sunt scrise.

Unii învățați au spus că această predestinare este una dintre tainele lui Allah. Așa este: Allah nu a făcut-o cunoscută nimănui, nici unui înger apropiat și nici unui profet trimis, în afară de ceea ce le-a revelat mesagerilor Săi ori de ceea ce s-a petrecut și a devenit astfel cunoscut oamenilor. În rest, ea este o taină ascunsă. Allah Preaînaltul a spus: ﴿Niciun suflet nu știe ce va dobândi mâine﴾ [Luqmān: 34], și restul versetului. Când spunem că este o taină ascunsă, înlăturăm posibilitatea celui neascultător de a o invoca drept scuză pentru păcat. Celui care L-a nesocotit pe Allah, Atotputernicul și Mărețul, și a spus că acest lucru a fost predestinat pentru el îi spunem: de unde ai știut că ți-a fost predestinat, încât ai trecut la faptă? Nu ar fi fost mai potrivit să presupui că Allah Preaînaltul ți-a scris fericirea și să săvârșești faptele oamenilor fericiți? Nu poți ști că Allah ți-a scris nefericirea decât după ce ea se împlinește prin faptele tale. Allah Preaînaltul a spus:

﴿فلما زاغوا أزاغ الله قلوبهم﴾

Când ei s-au abătut, Allah a făcut ca inimile lor să se abată
[aṣ-Ṣaff: 5]

. Așadar, afirmația că predestinarea este una dintre tainele ascunse ale lui Allah, care nu este cunoscută decât după împlinirea celor predestinate, liniștește sufletul, ușurează inima și înlătură pretextul celor care nu lucrează.

Cuvintele sale: *„în binele și răul ei”*: binele este ceea ce îi prieste robului, iar răul, ceea ce nu îi prieste. Este cunoscut că lucrurile predestinate cuprind bine și rău: ascultarea este un bine, păcatele sunt un rău, bogăția este un bine, sărăcia este un rău, sănătatea este un bine, boala este un rău, și așa mai departe.

Dacă predestinarea vine de la Allah, cum se poate vorbi despre credința în predestinare, în binele și răul ei, de vreme ce răul nu Îi este atribuit lui Allah?

Răspunsul este că răul nu Îi este atribuit lui Allah. Profetul ﷺ a spus: *„Răul nu Îți este atribuit.”*[316] Răul nu Îi este atribuit nici ca faptă, nici ca predestinare și nici ca judecată. Răul se află în cele produse de Allah, nu în actul Său, căci actul Său este în întregime bine și înțelepciune. Predestinarea acestor rele de către Allah are o înțelepciune măreață. Cugetă la cuvintele Sale:

﴿ظهر الفساد في البر والبحر بما كسبت أيدي الناس
ليذيقهم بعض الذي عملوا لعلهم يرجعون﴾

Stricăciunea s-a arătat pe uscat și în mare din pricina celor dobândite de mâinile oamenilor, ca El să-i facă să guste o parte din ceea ce au săvârșit, poate că se vor întoarce

[ar-Rūm: 41]

. Vei vedea că stricăciunea apărută pe uscat și în mare are drept scop urmarea lăudabilă nădăjduită prin ea: întoarcerea la Allah, Atotputernicul și Mărețul. Deosebirea dintre act și efectul său se vede în exemplul următor:

Când copilul tău este bolnav și are nevoie de cauterizare, îl cauterizezi cu foc. Cauterizarea este un rău, însă actul este un bine, fiindcă urmărești folosul copilului. Apoi, ceea ce Allah predestinează nu este un rău absolut, ci este rău numai în locul și timpul său. Când Allah îl pedepsește pe cel nedrept cu pedeapsa Celui Atotputernic și Deplin Stăpân, aceasta este un rău în raport cu acel om, dar poate fi pentru el un bine din altă perspectivă.

316 Relatat de Muslim, nr. 771.

Pentru altcineva care ia aminte la ceea ce Allah i-a făcut, ea este un bine. Allah Preaînaltul a spus despre cetatea care a încălcat rânduiala sabatului:

﴿فجعلناها نكالًا لما بين يديها وما خلفها وموعظة للمتقين﴾

Am făcut din aceasta o pedeapsă pilduitoare pentru cei de atunci și pentru cei de după ei și o povățuire pentru cei temători de Allah
[al-Baqarah: 66]

.
Tot astfel, dacă binefacerile se succed neîntrerupt asupra omului, aceasta îl poate duce la trufie și îngâmfare. Mai mult, dacă faptele bune se succed fără să săvârșească o faptă rea care să-i frângă asprimea sinelui, poate ajunge să nu mai ia aminte la căință, să o uite, să fie amăgit de sine și să-și admire faptele. Câți oameni nu au săvârșit un păcat, apoi și-au adus aminte și au cerut iertare, ajungând după căință mai buni decât înainte! De fiecare dată când își amintesc păcatul, își privesc sinele cu smerenie și îi înfrânează semeția. Lui Adam — binecuvântarea și pacea fie asupra lui — alegerea, primirea căinței și călăuzirea i-au venit numai după ce a mâncat din pom, a simțit regret și a spus:

﴿ربنا ظلمنا أنفسنا وإن لم تغفر لنا وترحمنا لنكونن من الخاسرين﴾

Domnul nostru, ne-am nedreptățit pe noi înșine. Dacă nu ne ierți și nu Te înduri de noi, vom fi dintre cei pierduți
[al-Aʿrāf: 23]

. Allah Preaînaltul a spus:

﴿ثم اجتباه ربه فتاب عليه وهدى﴾

Apoi Domnul său l-a ales, i-a primit căința și l-a călăuzit
[Ṭā-Hā: 122]

.
Cât despre cei trei care nu au participat la expediția de la Tabūk și a căror judecată a fost amânată, cum era starea lor după păcat și după încercarea care i-a lovit? Pământul, oricât de întins, li s-a părut strâmt, iar sufletele li s-au strâmtorat. Oamenii, chiar și rudele, au început să-i trateze ca pe niște necunoscuți: ruda îl privea de parcă i-ar fi fost străin. Din pricina apăsării lăuntrice, până și propriul sine îi devenise străin. După această mare strâmtorare, odată cu primirea căinței lor, au avut o bucurie fără seamăn. După ce Allah le-a primit căința, starea lor a devenit mai desăvârșită decât înainte, iar pomenirea lor a fost mai mare decât înainte, fiind menționați în mod precis. Allah Preaînaltul a spus:

﴿وعلى الثلاثة الذين خلفوا حتى إذا ضاقت عليهم الأرض بما رحبت وضاقت عليهم أنفسهم وظنوا أن لا ملجأ من الله إلا إليه ثم تاب عليهم ليتوبوا إن الله هو التواب الرحيم﴾

Și celor trei a căror judecată a fost amânată, până când pământul, oricât de întins, li s-a părut strâmt, iar sufletele li s-au strâmtorat și au înțeles că nu există adăpost de Allah decât la El. Apoi El le-a primit căința, ca ei să se căiască. Allah este Cel care primește căința, Îndurătorul

[at-Tawbah: 118]

. Acestea sunt versete mărețe, care vor fi recitate în locurile de rugăciune și de la amvoanele musulmanilor până în Ziua Învierii. Robul se apropie de Domnul său citind și ascultând istoria lor. Acesta este un lucru măreț.

Aceasta privește atât lucrurile ce țin de Legea revelată, cât și lucrurile ce se petrec în univers. Trebuie însă cunoscut un lucru: binele și răul nu sunt apreciate în raport cu actul hotărârii lui

Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul. Hotărârea lui Allah este în întregime un bine; chiar și ceea ce El hotărăște ca rău este, în realitate, un bine. Răul se află în lucrul hotărât, pe când actul hotărârii lui Allah este un bine. Dovada sunt cuvintele Profetului ﷺ: *„Binele este în Mâinile Tale, iar răul nu Îți este atribuit."*[317] El nu a spus: *„Iar răul este în Mâinile Tale."* Răul nu Îi este atribuit niciodată lui Allah, cu atât mai puțin să fie în Mâinile Sale. Nu Îi este atribuit ca voință și nici ca hotărâre: prin hotărârea unui rău, Allah nu urmărește un rău. Răul se află însă în lucrul hotărât, care îi poate prii omului sau nu, poate fi ascultare ori păcat; toate acestea țin de lucrul hotărât. Cu toate acestea, chiar dacă este rău într-o anumită privință, este un bine în alta și nu poate fi un rău absolut. Chiar lucrul hotărât, deși este rău, nu este un rău absolut, ci este rău dintr-o perspectivă și bine din alta ori rău într-o împrejurare și bine în alta.
Să dăm un exemplu: seceta și sărăcia sunt un rău, dar sunt un bine prin ceea ce rezultă din ele. Allah Preaînaltul a spus:

﴿ظهر الفساد في البر والبحر بما كسبت أيدي الناس
ليذيقهم بعض الذي عملوا لعلهم يرجعون﴾

Stricăciunea s-a arătat pe uscat și în mare din pricina celor dobândite de mâinile oamenilor, ca El să-i facă să guste o parte din ceea ce au săvârșit, poate că se vor întoarce
[ar-Rūm: 41]

. Întoarcerea la Allah, Atotputernicul și Mărețul, de la nesocotirea Sa la ascultare este, fără îndoială, un bine care aduce mult bine. Durerea sărăciei, a secetei, a bolii și a pierderii vieților se preschimbă în bucurie dacă este urmată de îndreptare. De aceea, El a spus: ﴿Poate că se vor întoarce﴾. Câți oameni nu s-au răzvrătit din pricina mulțimii averii, au stăruit în aceasta, L-au uitat pe Allah și s-au preocupat numai de avere! Când au fost

317 Relatat de Muslim, în „Rugăciunea călătorilor" (771).

loviți de sărăcie, s-au întors la Allah și au înțeles că erau rătăciți. Astfel, acel rău a devenit un bine din altă perspectivă.

Tot astfel, amputarea mâinii hoțului este, fără îndoială, un rău pentru el, însă este și un bine atât pentru el, cât și pentru alții. Pentru el este un bine fiindcă amputarea înlătură pedeapsa din Viața de Apoi, iar pedeapsa acestei lumi este mai ușoară decât cea de Apoi. Ea este un bine și pentru alții, fiindcă îl descurajează pe cel care ar voi să fure și ocrotește averile: dacă hoțul știe că, atunci când fură, îi va fi amputată mâna, se abține de la furt. Astfel sunt ocrotite averile oamenilor. De aceea, unul dintre eretici a spus:

O mână pentru care se plătesc drept despăgubire cinci sute de monede de aur,
Cum de este tăiată pentru un sfert de dinar?
O contradicție în fața căreia nu ne rămâne decât tăcerea,
Și cerem adăpost la Domnul nostru de Foc.

Însă i s-a dat un răspuns care i-a înfrânt argumentul. S-a spus despre el:

Spune-i lui al-Maʿarrī: ce rușine, ce mare rușine
Este neștiința tânărului, lipsit de veșmântul evlaviei!
O mână pentru care se plătesc drept despăgubire cinci sute de monede de aur
Este totuși tăiată pentru un sfert de dinar.
Ocrotirea persoanei i-a ridicat prețul, iar ocrotirea averii
I l-a coborât; înțelege, așadar, înțelepciunea Creatorului.

* * *

De la ʿUbādah ibn aṣ-Ṣāmit se relatează că i-a spus fiului său: „Fiule! Nu vei afla gustul credinței până când nu știi că ceea ce te-a atins nu putea să te ocolească, iar ceea ce te-a ocolit nu putea să te atingă. L-am auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ spunând: «Primul lucru pe care Allah l-a creat a fost Condeiul. El i-a spus: ‹Scrie!› Condeiul a întrebat: ‹Doamne, ce să scriu?› El a spus: ‹Scrie predestinările tuturor lucrurilor până când va veni Ceasul.›» Fiule! L-am auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ spunând: «Cine moare fără această credință nu este dintre ai mei.»”[318]

Cuvintele din relatarea lui ʿUbādah, *„i-a spus fiului său: «Fiule!»”*, și cele care urmează: relatarea lui ʿUbādah ibn aṣ-Ṣāmit — Allah să fie mulțumit de el — arată că tatăl trebuie să le ofere sfaturi copiilor și familiei sale și să aleagă cuvinte blânde, care înmoaie inima. El a spus: *„Fiule!”* Blândețea și puterea de a atrage inima din această formulare sunt vădite.

Cuvintele sale: *„nu vei afla gustul credinței”* arată că credința are un gust, după cum se spune în Sunnah. Gustul credinței nu este precum gustul lucrurilor percepute prin simțuri: gustul acestora dispare când, după ele, este gustată altă mâncare. Gustul credinței rămâne însă mult timp. Uneori omul împlinește o închinare cu limpezime sufletească, cu inima prezentă și cu smerenie înaintea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, apoi continuă mult timp să-i simtă savoarea. Credința are o dulceață și

318 Relatat de Abū Dāwūd, în „Sunnah”, capitolul despre predestinare (4/76). În lanț se află Ḥubayṣ ibn Ṣurayḥ, considerat maqbūl. Printr-o altă cale l-au relatat at-Tirmiḍī, în „Predestinarea” (6/325), aṭ-Ṭayālisī (557) și Ibn Abī ʿĀṣim, în „as-Sunnah” (105); în lanț se află ʿAbd al-Wāḥid ibn Sulaym. Printr-o altă cale l-a relatat Ibn Abī ʿĀṣim, în „as-Sunnah” (104) și „al-Awāʾil” (2); în lanț se află Baqiyyah ibn al-Walīd și Muʿāwiyah ibn Sulaym. Printr-o altă cale l-au relatat Aḥmad (5/317), Ibn Abī ʿĀṣim (107) și al-Āğurrī (p. 177, 178); în lanț se află Ayyūb ibn Ziyād al-Ḥimṣī. L-a mai relatat Ibn Abī ʿĀṣim în „as-Sunnah” (103); în lanț se află Ibn Lahīʿah. Al-Albānī a calificat hadithul drept autentic, după cum se menționează în „Taʿlīquhu ʿalā al-Miškāh” (1/34).

un gust pe care nu le simte decât cel asupra căruia Allah Și-a revărsat binefacerea acestei dulceți și a acestui gust.

Cuvintele sale: *„până când nu știi că ceea ce te-a atins nu putea să te ocolească”*: ai putea spune că aceasta repetă un lucru deja stabilit, fiindcă ceea ce l-a atins pe om l-a atins. Trebuie, așadar, să înțelegem sensul formulării. Ea poate fi înțeleasă într-unul dintre următoarele două sensuri sau în amândouă:

Primul: *„ceea ce te-a atins”* înseamnă ceea ce Allah a predestinat să te atingă. Predestinarea este exprimată prin împlinirea lucrului, fiindcă ceea ce Allah a predestinat se va împlini. Așadar, ceea ce Allah a predestinat să te atingă nu putea să te ocolească, oricare ar fi fost mijloacele la care ai fi recurs.

Al doilea: nu te gândi că ceea ce te-a atins ar fi putut să te ocolească. Nu spune: *„Dacă aș fi făcut cutare lucru, nu s-ar fi întâmplat cutare lucru”*, fiindcă ceea ce te-a atins acum nu poate să te ocolească. Toate presupunerile pe care le faci, spunând că, dacă ai fi făcut cutare lucru, nu s-ar fi întâmplat cutare lucru sunt presupuneri zadarnice, care nu schimbă nimic. Oricum, sensul este corect în ambele interpretări: ceea ce Allah a predestinat să-l atingă pe rob trebuie să-l atingă și nu poate să-l ocolească, iar ceea ce s-a petrecut și l-a atins pe om nu poate fi împiedicat de nimic. Dacă ai această credință, simți gustul credinței, fiindcă îți găsești liniștea și știi că lucrul trebuia să se petreacă așa cum s-a petrecut și că nu mai poate fi schimbat.

Un exemplu: un bărbat iese cu copiii săi la plimbare, iar unul dintre copii se apropie de un bazin adânc, cade, se îneacă și moare. El nu trebuie să spună: *„Dacă nu aș fi ieșit, copilul nu ar fi murit.”* Lucrurile trebuiau să se petreacă așa cum s-au petrecut și nu mai pot fi schimbate: ceea ce te-a atins nu putea să te ocolească. Atunci omul își găsește liniștea, este mulțumit și știe că nu exista scăpare de ceea ce s-a petrecut; toate presupunerile și închipuirile care îi trec prin minte vin de la Satana. Nu spune: *„Dacă aș fi făcut cutare lucru, ar fi fost cutare lucru”*, căci *„dacă”* deschide lucrarea Satanei. Astfel, omul este mulțumit și se supune. Allah a arătat acest sens în cuvintele Sale:

﴿ما أصاب من مصيبة في الأرض ولا في أنفسكم إلا في كتاب من قبل أن نبرأها إن ذلك على الله يسير لكيلا تأسوا على ما فاتكم ولا تفرحوا بما آتاكم والله لا يحب كل مختال فخور﴾

Nicio nenorocire nu lovește pământul sau pe voi înșivă fără să fie într-o Carte înainte ca Noi să o aducem la existență. Aceasta este ușor pentru Allah, pentru ca voi să nu vă întristați pentru ceea ce v-a scăpat și să nu vă bucurați peste măsură pentru ceea ce v-a dăruit. Allah nu iubește niciun trufaș lăudăros

[al-Ḥadīd: 22–23]

.

Când cunoști aceste lucruri și ai certitudinea lor în inimă, simți dulceața credinței, te liniștești, inima ți se statornicește și știi că lucrurile se petrec așa cum sunt hotărâte și nu pot fi schimbate. De aceea, omul constată adesea că lucrurile au urmat o anumită cale până când l-a ajuns acea nenorocire: ajunge să facă lucruri pe care nu obișnuia să le facă, până când se împlinește ceea ce a voit Allah, Atotputernicul și Mărețul. Aceasta arată că lucrurile se petrec potrivit hotărârii și predestinării lui Allah.

Cuvintele sale: *„iar ceea ce te-a ocolit nu putea să te atingă”* se explică la fel ca primele: ceea ce a fost predestinat să te ocolească nu te va atinge. Dacă cineva ar auzi despre un târg comercial dintr-un anumit ținut și ar pleca acolo cu bunurile sale, dar la sosire ar găsi că târgul s-a încheiat, îi spunem: câștigul care te-a ocolit și pentru care te pregătiseși nu putea să-ți revină, orice s-ar fi întâmplat și orice ai fi făcut. Sau spunem că nu putea să-ți revină fiindcă lucrurile trebuie să se petreacă potrivit celor hotărâte și predestinate de Allah. Încearcă tu însuți și vei vedea că, atunci când dobândești această certitudine, simți dulceața credinței.

Apoi a adus ca dovadă pentru cele spuse cuvintele: *„L-am auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ spunând: «Primul lucru pe care Allah l-a creat a fost Condeiul.»”* Cuvântul *„al-qalam”* este redat la nominativ și a fost transmis și la acuzativ. Potrivit variantei la nominativ, sensul este că primul lucru creat de Allah a fost Condeiul, însă nu primul dintre toate făpturile, după cum vom arăta, dacă Allah Preaînaltul voiește. Potrivit variantei la acuzativ, sensul este că Allah i-a poruncit Condeiului să scrie de îndată ce l-a creat: l-a creat, apoi i-a poruncit să scrie. Acest sens nu ridică nicio dificultate. Însă, potrivit primului sens, cel al nominativului, se înțelege oare că primul dintre toate lucrurile create a fost Condeiul?

Răspunsul este: nu. Dacă am spune că primul dintre toate lucrurile create este Condeiul și că i s-a poruncit să scrie în momentul creării sale, atunci am cunoaște începutul creării lucrurilor de către Allah și am ști că aceasta a început cu cincizeci de mii de ani înainte de crearea cerurilor și a pământului. Noi știm însă că Allah, Atotputernicul și Mărețul, a creat lucruri înainte de această perioadă, cu intervale de timp pe care numai El le cunoaște, fiindcă Allah a fost mereu și rămâne Creator. Prin urmare, formularea *„primul lucru pe care Allah l-a creat a fost Condeiul”* trebuie înțeleasă astfel încât să fie în acord cu faptul cunoscut în mod necesar că Allah Preaînaltul a avut făpturi înainte de acel timp.

Învățații au spus că sensul este acesta: Condeiul a fost primul lucru creat de Allah numai în raport cu făpturile pe care le vedem, precum cerurile și pământul. Este, așadar, o întâietate relativă. Ibn al-Qayyim a spus în poemul său *„an-Nūniyyah”*:

Oamenii au păreri diferite despre Condeiul prin care
A fost scrisă hotărârea Celui care judecă și răsplătește:
A fost el înaintea Tronului sau după el?
Sunt două păreri la Abū al-ʿAlāʾ al-Hamaḏānī.
Adevărul este că Tronul a fost înainte, fiindcă
Avea deja stâlpi înainte de scriere.

Cuvintele sale: *„El i-a spus: «Scrie!»”*: Cel care vorbește este Allah, Atotputernicul și Mărețul, adresându-Se Condeiului. Condeiul este neînsuflețit, însă orice lucru neînsuflețit, înaintea lui Allah, percepe, înțelege și are voință. Dovada se află în cuvintele Sale din sura Fuṣṣilat:

﴿قل أئنكم لتكفرون بالذي خلق الأرض في يومين
وتجعلون له أندادًا ذلك رب العالمين وجعل فيها رواسي
من فوقها وبارك فيها وقدر فيها أقواتها في أربعة أيام سواء
للسائلين ثم استوى إلى السماء وهي دخان فقال لها
وللأرض ائتيا طوعًا أو كرهًا﴾

Spune: „Oare voi nu credeți în Cel care a creat pământul în două zile și Îi faceți egali? Acesta este Domnul lumilor.” El a așezat deasupra lui munți statornici, l-a binecuvântat și a rânduit în el hrana, în patru zile, deopotrivă pentru cei care întreabă. Apoi S-a îndreptat către cer, care era fum, și le-a spus lui și pământului: „Veniți de bunăvoie sau fără voie”

. Adică trebuie să se supună poruncii lui Allah, de bunăvoie sau fără voie. Răspunsul lor a fost: ﴿ Au spus amândouă: *„Venim de bunăvoie”* ﴾ [Fuṣṣilat: 9–11]. Allah S-a adresat, așadar, cerurilor și pământului, iar acestea au răspuns. Cuvântul *„ṭā'i'īn”* (*„de bunăvoie”*) arată că au voință și că ascultă. Astfel, orice lucru, înaintea lui Allah, percepe, voiește, răspunde și se supune.

Cuvintele sale: *„A întrebat: «Doamne, ce să scriu?»”*: *„māḏā”* este un pronume interogativ cu funcție de complement direct antepus, iar *„aktubu”* este un verb la prezent, la indicativ, cu desinența *„ḍamma”* exprimată. Aceasta este analiza dacă *„ḏā”* nu este tratat separat. Dacă este tratat separat, *„mā”* este un pronume

interogativ cu funcție de subiect al propoziției nominale, iar *„ḏā”* este predicatul ei: *„Care este lucrul pe care să-l scriu?”* Pronumele care reia relativul este omis; construcția subînțeleasă este *„mā allaḏī aktubuhu?”*, adică *„Care este lucrul pe care să-l scriu pe el?”*

Aceasta dovedește că cel căruia i se dă o poruncă nelămurită nu greșește dacă îi cere lămurirea. Spunem, așadar, că, atunci când porunca este nelămurită, cererea unei explicații nu este nesupunere. Fără îndoială, Condeiul se supune poruncii lui Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul. Cu toate acestea, el a întrebat: *„Doamne, ce să scriu?”* Allah i-a spus: *„Scrie predestinările tuturor lucrurilor până când va veni Ceasul”*, iar el a scris cele predestinate.

Dacă se întreabă: Condeiul cunoaște cele nevăzute?

Răspunsul: nu. Însă Allah i-a poruncit, iar el trebuie să se supună poruncii lui Allah. Acest Condei, pe care noi îl socotim un lucru neînsuflețit, a scris toate lucrurile pe care Allah i-a poruncit să le scrie. Când Allah voiește un lucru, îi spune: *„Fii!”*, iar el este potrivit voinței Sale.

Cuvântul *„kull”* (*„toate”*) este una dintre formulările cuprinzătoare. El include toate lucrurile care țin de fapta lui Allah sau de faptele făpturilor.

Cuvintele sale: *„până când va veni Ceasul”*: Ceasul este Învierea. A fost numită astfel deoarece orice mare nenorocire are ceasul ei: este vorba despre acel Ceas cunoscut, care îi uluiește pe oameni, îi înconjoară și îi cuprinde când sosește, la suflarea în Trâmbiță.

Cuvintele sale: *„Fiule! L-am auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ spunând: «Cine moare fără aceasta»”* se referă la credința că Allah a scris predestinările tuturor lucrurilor.

Cuvintele sale: *„nu este dintre ai mei”*: Trimisul ﷺ se dezice de el fiindcă este necredincios, iar Trimisul ﷺ se dezice de orice necredincios.

Din acest hadith se desprind următoarele foloase:

1. Blândețea față de copii atunci când îi povățuim, înțeleasă din cuvintele sale: *„Fiule!”*

2. Copiii trebuie învățați prevederile împreună cu dovezile lor. El nu s-a mulțumit să spună: *„Allah a scris...”* și să se oprească, ci a

atribuit cuvintele Trimisului ﷺ. De pildă, dacă vrei să-i spui fiului tău: *„Pomenește Numele lui Allah când mănânci și laudă-L pe Allah după ce termini”*, spunând aceasta îți atingi scopul. Dar dacă spui: „Pomenește Numele lui Allah când mănânci și laudă-L pe Allah după ce termini, fiindcă Profetul ﷺ a poruncit pomenirea Numelui lui Allah la masă și a spus:

«Allah este mulțumit de robul care mănâncă o masă și Îl laudă pentru ea, bea o băutură și Îl laudă pentru ea»

”[319], obții două foloase:

Primul: îl obișnuiești pe fiul tău să urmeze dovezile.

Al doilea: îl crești în iubirea față de Trimis — binecuvântarea și pacea fie asupra lui — și în convingerea că Trimisul ﷺ este îndrumătorul care trebuie urmat și ale cărui îndrumări trebuie primite. În realitate, acest lucru este adesea neglijat. Cei mai mulți oameni își îndrumă copiii numai către prevederi, fără să lege aceste îndrumări de sursa lor: Cartea și Sunnah.

* * *

Într-o variantă relatată de Aḥmad: „Primul lucru pe care Allah Preaînaltul l-a creat a fost Condeiul. El i-a spus: «Scrie!», iar în acel ceas Condeiul a scris ceea ce avea să se petreacă până în Ziua Învierii.”[320]

Cuvintele sale: *„Într-o variantă relatată de Aḥmad: «Primul lucru pe care Allah l-a creat a fost Condeiul. El i-a spus: Scrie!...»”*: această variantă adaugă un lucru celor spuse mai înainte, și anume: *„iar în acel ceas Condeiul a scris”*. Ea arată explicit că Condeiul s-a supus. Primul hadith nu spune explicit că a scris; aceasta se înțelege numai ca o consecință necesară a faptului că avea să scrie, supunându-se poruncii lui Allah Preaînaltul. Se desprinde,

319 Relatat de Muslim, în „Pomenirea și invocarea lui Allah”, capitolul despre recomandarea de a-L lăuda pe Allah după mâncare și băutură (4/2095), de la Anas — Allah să fie mulțumit de el.

320 Relatat de imamul Aḥmad (5/317) și Ibn Abī ʿĀṣim (107). În lanț se află Ayyūb ibn Ziyād al-Ḥimṣī, pe care numai Ibn Ḥibbān l-a declarat demn de încredere, după cum se menționează în „Taʿğīl al-Manfaʿah” (p. 79).

așadar, ceea ce s-a spus mai înainte: Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul, a scris toate lucrurile până la venirea Ceasului. Aceasta este menționată în Coranul cel nobil, în cuvintele Sale:

﴿ألم تعلم أن الله يعلم ما في السماء والأرض إن ذلك في كتاب إن ذلك على الله يسير﴾

Nu știi că Allah cunoaște ceea ce este în cer și pe pământ? Toate acestea sunt într-o Carte. Aceasta este ușor pentru Allah
[al-Ḥağğ: 70]

. El a mai spus:

﴿ما أصاب من مصيبة في الأرض ولا في أنفسكم إلا في كتاب من قبل أن نبرأها﴾

Nicio nenorocire nu lovește pământul sau pe voi înșivă fără să fie într-o Carte înainte ca Noi să o aducem la existență

, adică înainte de a aduce creația la existență; ﴾aceasta este ușor pentru Allah﴿ [al-Ḥadīd: 22].

Cuvintele sale: *„până în Ziua Învierii"*: aceasta este ziua ridicării din morți. A fost numită *„Ziua Ridicării"* deoarece în ea se împlinesc trei lucruri legate de ridicare:
Primul: oamenii se ridică din morminte înaintea Domnului lumilor, după cum Allah Preaînaltul a spus:

﴿ليوم عظيم يوم يقوم الناس لرب العالمين﴾

Pentru o Zi măreață, Ziua în care oamenii se vor ridica înaintea Domnului lumilor
[al-Muṭaffifīn: 5–6]

.

Al doilea: se ridică martorii, care mărturisesc pentru mesageri și împotriva comunităților, potrivit cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿إنا لننصر رسلنا والذين آمنوا في الحياة الدنيا ويوم يقوم الأشهاد﴾

Noi îi vom ajuta pe mesagerii Noștri și pe cei care au crezut în viața acestei lumi și în Ziua în care se vor ridica martorii
[Ġāfir: 51]

.

Al treilea: se înfăptuiește dreptatea, potrivit cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿ونضع الموازين القسط ليوم القيامة﴾

Vom așeza cumpenele drepte pentru Ziua Învierii
[al-Anbiyā': 47]

.

* * *

Într-o variantă a lui Ibn Wahb, Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Pe cel care nu crede în predestinare, în binele și răul ei, Allah îl va arde în Foc."

Cuvintele sale: *„Într-o variantă a lui Ibn Wahb"*: din formulare reiese că aceasta ar fi o variantă a relatării lui ʿUbādah. Ibn Wahb este unul dintre marii păstrători ai hadithului.

Cuvintele sale: *„Pe cel care nu crede în predestinare, în binele și răul ei, Allah îl va arde în Foc"*: aceasta dovedește că credința în predestinare este obligatorie și că credința nu este deplină fără ea. Cel care nu crede în predestinare va fi ars în Foc.

Faptul că *„Allah îl va arde în Foc"* urmează după *„cel care nu crede"* arată că atât cel care neagă, cât și cel care se îndoiește va fi ars în Foc, căci avem trei situații:

Prima: credința și certitudinea în privința predestinării, cu cele patru trepte ale ei.

A doua: negarea acesteia.

Aceste două situații sunt limpezi: prima este credință, iar a doua, necredință.

A treia: îndoiala și șovăiala. Aceasta intră în categoria necredinței. De aceea a spus: *„cel care nu crede”*, negație care îi cuprinde atât pe cel care neagă, cât și pe cel care se îndoiește. Cuvintele sale: *„Allah îl va arde în Foc”* arată că pedeapsa Focului arde. Locuitorii lui nu se obișnuiesc cu el până când nu mai simt durerea, după cum au pretins unii inovatori. Dimpotrivă, ei simt durerea și trupurile lor ard. În hadithul despre mijlocire s-a relatat în mod autentic că Allah îi scoate din Foc pe cei care erau credincioși, după ce au ajuns asemenea cărbunilor,[321] adică asemenea cărbunelui negru. Coranul arată aceasta în cuvintele Sale: ﴿Gustați pedeapsa arderii﴾ [al-Ḥağğ: 22] și în cuvintele:

﴿كلما نضجت جلودهم بدلناهم جلودًا غيرها ليذوقوا العذاب﴾

Ori de câte ori pieile lor vor fi arse, le vom schimba cu alte piei, ca să guste pedeapsa

[an-Nisāʾ: 56]

.

În „al-Musnad” și în „as-Sunan”, de la Ibn ad-Daylamī se relatează că a spus: „Am mers la Ubayy ibn Kaʿb și i-am spus: «Am ceva în suflet legat de predestinare. Relatează-mi ceva, poate că Allah va înlătura acel lucru din inima mea.» El a răspuns: «Dacă ai cheltui aur cât muntele Uḥud, Allah nu l-ar primi de la tine până când nu crezi în predestinare și nu știi că

---

321 Relatat de al-Buḫārī, în „Înmuierea inimilor”, capitolul despre descrierea Paradisului și a Focului (nr. 6560), și de Muslim, în „Credința”, capitolul despre cunoașterea felului vederii (1/167–171).

ceea ce te-a atins nu putea să te ocolească, iar ceea ce te-a ocolit nu putea să te atingă. Dacă ai muri fără această credință, ai fi dintre locuitorii Focului.» El a spus: «M-am dus apoi la ʿAbd Allāh ibn Masʿūd, la Ḥuḏayfah ibn al-Yamān și la Zayd ibn Ṯābit, iar fiecare mi-a relatat același lucru de la Profet ﷺ».” Hadith autentic, relatat de al-Ḥākim în Ṣaḥīḥ-ul său[322].

Cuvintele sale: *„Am ceva în suflet legat de predestinare”*: nu a precizat acel lucru. Este însă posibil ca, odată cu apariția inovației privitoare la predestinare, prima dintre inovațiile apărute, oamenii să fi început să aibă îndoieli și să discute despre ea. Înainte de apariția acestei inovații, oamenii urmau adevărul. Mai ales că, într-o zi, Trimisul lui Allah ﷺ a ieșit la companionii săi în timp ce discutau despre predestinare, s-a mâniat și le-a poruncit să nu se certe și să nu se contrazică. Oamenii au încetat să facă aceasta,[323] până când a apărut inovația qadariților și au apărut

322 Relatat de Aḥmad (5/185, 189), de Abū Dāwūd în as-Sunnah, capitolul despre predestinare (5/75), de Ibn Mājah în Introducere, capitolul despre predestinare (1/29), de ʿAbd Allāh, fiul imamului Aḥmad, în as-Sunnah (p. 107), de Ibn Abī ʿĀṣim în as-Sunnah (245), de aṭ-Ṭabarānī în al-Kabīr (4940), de Ibn Ḥibbān (1817) și de al-Ḫaṭīb în al-Muwaḍḍiḥ (1/184). Pe o altă cale l-a relatat al-Āǧurrī în aș-Șarīʿah (p. 187). Al-Hayṭamī a spus în Maǧmaʿ az-Zawā'id (7/198): „Aṭ-Ṭabarānī l-a relatat cu mai multe lanțuri, iar transmițătorii acestei căi sunt demni de încredere.”

323 Hadithul lui ʿAbd Allāh ibn ʿAmr ibn al-ʿĀṣ — Allah să fie mulțumit de el —, care a spus: „Trimisul lui Allah ﷺ a ieșit la companionii săi în timp ce se certau despre predestinare. De mânie, parcă i se spărgeau boabe de rodie pe chip. El a spus: «Aceasta vi s-a poruncit sau pentru aceasta ați fost creați?! Puneți unele părți ale Coranului împotriva altora?! Prin aceasta au pierit comunitățile de dinaintea voastră.»” Relatat de Ibn Māǧah, în „Introducerea”, capitolul despre predestinare (1/33). În „az-Zawā'id” s-a spus: „Acesta este un lanț autentic, ai cărui transmițători sunt demni de încredere.” L-a relatat și al-Lālakā'ī în „Șarḥ Uṣūl Iʿtiqād Ahl as-Sunnah” (1119). L-a mai relatat Aḥmad în „al-Musnad”, ediția îngrijită de Șākir, pe calea lui Ḥammād (6846), pe calea lui Abū Muʿāwiyah (6668) și pe calea lui Anas ibn ʿIyāḍ, de la Abū Ḥāzim (6702). Aḥmad Șākir a spus: „Lanț autentic.”

acele argumente înșelătoare. De aceea, Ibn ad-Daylamī spune: *„Am ceva în suflet legat de predestinare..."*

Cuvintele sale: *„Relatează-mi ceva, poate că Allah va înlătura acel lucru din inima mea"* înseamnă: să înlăture acest lucru. Astfel, când omul este lovit de o boală, trebuie să meargă la medicii acelei boli. Tămăduitorii bolii inimilor sunt învățații, mai ales cei asemenea companionilor — Allah să fie mulțumit de ei —, precum Ubayy ibn Kaʿb. Fiecare boală își are tămăduitorul.

Cuvintele sale: *„Dacă ai cheltui aur cât muntele Uḥud, Allah nu l-ar primi de la tine până când nu crezi în predestinare"* arată că acela care nu crede în predestinare este necredincios, fiindcă cei de la care cheltuielile nu sunt primite sunt necredincioșii. Ceva asemănător a fost menționat mai înainte de la Ibn ʿUmar — Allah să fie mulțumit de el și de tatăl său.

Cuvintele sale: *„până când nu crezi în predestinare și nu știi că ceea ce te-a atins nu putea să te ocolească, iar ceea ce te-a ocolit nu putea să te atingă"*: această formulare a fost explicată mai înainte.

Cuvintele sale: *„Dacă ai muri fără această credință, ai fi dintre locuitorii Focului"*: *„mutta"* se pronunță cu vocala *„u"*, fiindcă provine din *„māta–yamūtu"* (*„a muri"*). Există și o variantă de limbă cu vocala *„i"*, *„mitta"*, ca în cuvintele lui Allah Preaînaltul: ﴿Dacă veți muri sau veți fi uciși﴾ [Āl ʿImrān: 158], potrivit uneia dintre cele două citiri. În această citire, forma provine din *„māta–yamītu"*, cu litera *„yā'"*.

Cuvintele sale: *„fără această credință, ai fi dintre locuitorii Focului"*: Ubayy ibn Kaʿb — Allah să fie mulțumit de el — a afirmat cu certitudine că, dacă omul moare fără aceasta, este dintre locuitorii Focului, fiindcă acela care neagă predestinarea este necredincios, iar necredinciosul este dintre cei care sunt locuitorii Focului și rămân veșnic în el. Este oare de folos acest leac?

Răspunsul: da, este de folos. Orice credincios în Allah care află că acesta este sfârșitul celui care nu crede în predestinare trebuie să se oprească și să creadă în predestinare potrivit celor venite în Cartea lui Allah și în Sunnah Trimisului Său ﷺ.

Cuvintele sale: *„M-am dus apoi la ʿAbd Allāh ibn Masʿūd, la Ḥuḏayfah ibn al-Yamān și la Zayd ibn Ṯābit, iar fiecare mi-a relatat*

același lucru" se referă la credința în predestinare și la faptul că omul trebuie să știe că ceea ce l-a atins nu avea să-l ocolească, iar ceea ce l-a ocolit nu avea să-l atingă. Toți acești învățați de seamă se numără printre oamenii Coranului.

Ubayy ibn Kaʿb se numără printre oamenii Coranului și printre scribii lui. Trimisul ﷺ l-a chemat într-o zi și i-a recitat sura care începe cu *„Lam yakun..."* — al-Bayyinah —, spunând: *„Allah mi-a poruncit să ți-o recit."* El a întrebat: *„O, Trimis al lui Allah, m-a numit Allah înaintea ta?"* I-a răspuns: *„Da."* Atunci el, Allah să fie mulțumit de el, a plâns de bucurie pentru că Allah, Atotputernicul și Preamăritul, îl numise înaintea Profetului Său și îi poruncise Profetului Său să-i recite această sură[324].
Despre ʿAbd Allāh ibn Masʿūd, Profetul ﷺ a spus:

„Cine dorește să recite Coranul în prospețimea în care a fost revelat să-l recite potrivit recitării lui Ibn Umm ʿAbd."[325]

Iar Zayd ibn Ṯābit este unul dintre scribii Coranului din vremea lui Abū Bakr, Allah să fie mulțumit de el[326].

---

324 Relatat de al-Buḫārī în Meritele anșărilor, capitolul despre meritele lui Ubayy ibn Kaʿb (3/44), și de Muslim în Meritele Companionilor, capitolul despre unele dintre meritele lui Ubayy (4/1914), de la Anas, Allah să fie mulțumit de el.

325 Relatat de Aḥmad (1/7) și de Ibn Mājah în Introducere, secțiunea despre meritul lui ʿAbd Allāh ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el (1/49), de la Abū Bakr și ʿUmar. L-au mai relatat Aḥmad (1/26, 38), Ibn Saʿd (2/432, 7/35) și al-Ḥākim (3/318) — care l-a declarat autentic potrivit condițiilor celor doi șeici, iar aḍ-Ḍahabī a fost de acord cu el —, de la ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el. De la Ibn Masʿūd l-au relatat Aḥmad (1/445, 454), Ibn Saʿd, aṭ-Ṭayālisī (2/15), aṭ-Ṭabarānī și al-Bazzār, după cum se menționează în Maǧmaʿ az-Zawāʾid (9/287). Al-Hayṭamī a spus: „În lanțul său se află ʿĀṣim ibn Abī an-Naǧūd; în ciuda slăbiciunii sale, hadithul său este bun. Ceilalți transmițători ai lui Aḥmad sunt transmițători ai Ṣaḥīḥ-ului, iar transmițătorii lui aṭ-Ṭabarānī sunt transmițători ai Ṣaḥīḥ-ului, în afară de Furāt ibn Maḥbūb, care este demn de încredere." Al-Buḫārī l-a relatat și în at-Tārīḫ al-Kabīr (1/360), de la ʿAmmār ibn Yāsir, Allah să fie mulțumit de el.

326 Relatat de al-Buḫārī în Comentariul Coranului, capitolul despre versetul „A venit la voi un Trimis dintre voi, căruia îi este greu ceea ce vă apasă" (3/240).

Ḥuḏayfah ibn al-Yamān este păstrătorul tainei, căruia Profetul ﷺ i-a încredințat numele ipocriților[327].

În concluzie, acest capitol arată că este obligatorie credința în hotărârea și predestinarea lui Allah, cu cele patru trepte ale ei.

Întrebare: credința în predestinare ține de unicitatea lui Allah în stăpânire, de unicitatea Sa în adorare sau de numele și atributele Sale?

Răspuns: legătura ei cu stăpânirea lui Allah este mai puternică decât legătura cu adorarea Sa ori cu numele și atributele Sale. Apoi, legătura ei cu numele și atributele Sale este mai puternică decât cea cu adorarea Sa. Totuși, și legătura cu adorarea este limpede: privită în raport cu Allah, aceasta se numește unicitatea Sa ca singurul care merită adorarea, iar în raport cu robul se numește unicitatea adorării. Adorarea este o faptă a robului și, prin urmare, are legătură cu predestinarea. Așadar, credința în predestinare privește toate cele trei categorii ale tawḥīd-ului.

Întrebare: au avut oamenii păreri diferite cu privire la predestinare? Răspuns: da. În această privință s-au împărțit în trei grupări, după cum s-a arătat deja[328].

***

Învățăturile capitolului:

Prima: arătarea caracterului obligatoriu al credinței în predestinare.

A doua: explicarea felului în care trebuie să fie credința.

A treia: zădărnicirea faptelor celui care nu crede în ea.

327 Relatat de al-Buḫārī în Meritele Companionilor, capitolul despre meritele lui ʿAmmār și Ḥuḏayfah (3/30), de la Abū ad-Dardāʾ, Allah să fie mulțumit de el.

328 Vezi p. 503.

Explicarea învățăturilor capitolului:

Prima: arătarea caracterului obligatoriu al credinței în predestinare. Dovada o constituie cuvintele sale: *„Credința înseamnă să crezi în Allah, în îngerii Săi, în Cărțile Sale, în trimișii Săi, în Ziua de Apoi și să crezi în predestinare, în binele și în răul ei."*

A doua: explicarea felului în care trebuie să fie credința, adică cea în predestinare: să crezi că ceea ce te-a atins nu avea să te ocolească, iar ceea ce te-a ocolit nu avea să te atingă.

Autorul nu a vorbit aici despre treptele predestinării, întrucât nu le-a enumerat. Noi le-am menționat: sunt patru trepte, reunite pe scurt într-un singur vers:

Cunoașterea, scrierea de către Stăpânul nostru, voința Sa,
Și crearea Sa, adică aducerea la existență și plăsmuirea.

Credința în aceste trepte face parte din felul în care trebuie să credem în predestinare.

A treia: zădărnicirea faptelor celui care nu crede în ea. Aceasta se deduce din cuvintele lui Ibn ʿUmar: *„Dacă unul dintre ei ar avea aur cât muntele Uḥud și apoi l-ar cheltui pe calea lui Allah, Allah nu l-ar primi de la el până când nu ar crede în predestinare."* De aici decurge și ceea ce am menționat anterior: aceasta arată că acela care nu crede în predestinare este necredincios, căci necredinciosul este cel de la care nu se primește fapta.

A patra: vestea că nimeni nu simte gustul credinței până când nu crede în ea.

A cincea: menționarea primului lucru pe care l-a creat Allah.

A șasea: faptul că, în acel ceas, el a scris cele predestinate până în Ziua când va veni Ceasul.

A patra: vestea că nimeni nu simte gustul credinței până când nu crede în ea, adică în predestinare. Așa stau lucrurile, după cum i-a spus ʿUbādah ibn aṣ-Ṣāmit fiului său: *„Fiule, nu vei simți gustul credinței..."* și așa mai departe. Am arătat deja că credința în

predestinare îi aduce omului liniște în fața a ceea ce a hotărât Allah, Atotputernicul și Preamăritul, și îi dă pace, deoarece știe că acel lucru trebuie să se întâmple potrivit celor predestinate și nu poate să nu se întâmple. *„Nu spune: «Dacă aș fi făcut cutare lucru, s-ar fi întâmplat cutare», căci «dacă» deschide lucrarea șeitanului."*[329] Oricât ai vorbi, nu poți înlătura ceea ce s-a întâmplat.

A cincea: menționarea primului lucru pe care l-a creat Allah. Din formularea autorului reiese înclinarea către părerea că primul lucru creat de Allah a fost Condeiul. Însă părerea corectă este contrară: Condeiul nu a fost primul lucru creat de Allah. În Ṣaḥīḥ al-Buḫārī s-a relatat: *„Allah era și nimic nu era înaintea Lui. Tronul Său era deasupra apei; apoi a creat cerurile și pământul și a scris în Însemnare cele predestinate pentru fiecare lucru."*[330] Ordinea este limpede. De aceea, părerea corectă, fără îndoială, este că crearea Condeiului a avut loc după crearea Tronului. Am indicat deja sursele celor două relatări și am arătat că relatarea din care pare să reiasă că primul lucru creat a fost Condeiul trebuie înțeleasă astfel: el a fost primul lucru creat dintre cele legate de această lume văzută. El precedă, așadar, crearea cerurilor și a pământului, iar întâietatea sa este relativă.

A șasea: faptul că, în acel ceas, el a scris cele predestinate până în Ziua când va veni Ceasul. Dovada o constituie cuvintele din hadith: *„În acel ceas, el a scris ceea ce avea să fie până în Ziua Învierii."* Printre învățăturile lui se mai află și faptul că Allah Se adresează lucrurilor neînsuflețite, iar ele înțeleg porunca Sa: Allah S-a adresat Condeiului, iar acesta a înțeles și s-a supus, deși la început a întrebat: *„Ce să scriu?"*

A șaptea: dezicerea lui ﷺ de cel care nu crede în ea.

329 Menționat anterior, la p. 463.

330 Relatat de al-Buḫārī în Unicitatea lui Allah, capitolul „Tronul Său era deasupra apei" (4/387), de la ʿImrān ibn Ḥuṣayn, Allah să fie mulțumit de el.

A opta: obiceiul predecesorilor de a înlătura îndoiala întrebându-i pe învățați.

A noua: învățații i-au răspuns în așa fel încât să-i înlăture îndoiala, atribuind cuvintele numai Trimisului lui Allah ﷺ.

A șaptea: dezicerea lui ﷺ de cel care nu crede în ea. Dovada sunt cuvintele sale: *„Cel care moare având o altă credință decât aceasta nu este dintre ai mei."* Această dezicere este deplină, deoarece acela care nu crede în predestinare este necredincios, printr-o necredință care îl scoate din religie.

A opta: obiceiul predecesorilor de a înlătura îndoiala întrebându-i pe învățați. Ibn ad-Daylamī a spus: *„M-am dus apoi la ʿAbd Allāh ibn Masʿūd, la Ḥuḏayfah ibn al-Yamān și la Zayd ibn Ṯābit"*, după ce mersese la Ubayy ibn Kaʿb. Aceasta arată că predecesorii obișnuiau să întrebe despre ceea ce le era neclar. Mai există aici o a doua învățătură: este permis să întrebi mai mult de un învățat pentru a te încredința de un lucru, deoarece Ibn ad-Daylamī i-a întrebat pe mai mulți învățați. Însă a-i întreba pe mai mulți învățați pentru a căuta concesiile nu este permis, după cum au precizat oamenii științei. Aceasta a fost și purtarea iudeilor: deși în Tora era prevăzut că acela care săvârșește adulterul trebuie omorât prin lapidare dacă are statutul de muhșan, când adulterul s-a înmulțit printre oamenii lor de vază, au schimbat această pedeapsă. Când Profetul ﷺ a venit la Medina, iar un bărbat dintre ei a săvârșit adulter cu o femeie, au spus: *„Mergeți la acest om; poate veți găsi la el altceva"*, căutând astfel concesii.

A noua: învățații i-au răspuns în așa fel încât să-i înlăture îndoiala, atribuind cuvintele numai Trimisului lui Allah ﷺ. Ibn ad-Daylamī a spus: *„Fiecare mi-a relatat același lucru de la Profet ﷺ."* Aceasta înlătură îndoiala. Atunci când lucrul este atribuit lui Allah și Trimisului Său, îndoiala dispare cu totul, însă dispare din inima credinciosului; pe necredincios aceasta nu îl ajută. Allah, Atotputernicul și Preamăritul, spune:

﴿وما تغني الآيات والنذر عن قوم لا يؤمنون﴾

Semnele și avertizările nu le sunt de folos unor oameni care nu cred
(Yūnus 10:101)

. El mai spune:

﴿إن الذين حقت عليهم كلمت ربك لا يؤمنون ولو جاءتهم كل آية حتى يروا العذاب الأليم﴾

Aceia împotriva cărora s-a adeverit cuvântul Domnului tău nu vor crede, chiar dacă ar veni la ei orice semn, până când nu vor vedea chinul dureros
(Yūnus 10:96–97)

. Credinciosul este cel a cărui îndoială este înlăturată de ceea ce vine de la Allah și de la Trimisul Său, după cum a spus Cel Preaînalt:

﴿وما كان لمؤمن ولا مؤمنة إذا قضى الله ورسوله أمرًا أن يكون لهم الخيرة من أمرهم﴾

Niciun credincios și nicio credincioasă nu au de ales în treaba lor, atunci când Allah și Trimisul Său au hotărât un lucru
(al-Aḥzāb 33:36)

. De aceea, când ʿĀʾișah i-a spus femeii: *„Ni se întâmpla și nouă aceasta — adică menstruația —, iar nouă ni se poruncea să recuperăm postul, dar nu ni se poruncea să recuperăm rugăciunea”*[331], nu a început să explice motivul. Totuși, nu este

331 Relatat de al-Buḫārī în Menstruația, capitolul despre faptul că femeia aflată la menstruație nu recuperează rugăciunea (1/120), și de Muslim în Menstruația, capitolul despre obligația femeii aflate la menstruație de a recupera postul (1/265).

nicio piedică să-i prezinți celui care nu crede o hotărâre împreună cu motivul ei, poate că astfel va crede. De aceea Allah, Atotputernicul și Preamăritul, menționează învierea morților și aduce dovezi raționale și sensibile în sprijinul ei. Printre dovezile raționale a spus:

﴿وهو الذي يبدأ الخلق ثم يعيده وهو أهون عليه﴾

El este Cel care începe creația, apoi o repetă, iar aceasta Îi este și mai ușoară
(ar-Rūm 30:27)

. Aceasta este o dovadă rațională: rațiunea recunoaște pe deplin că Acela care a putut să creeze pentru prima dată poate, cu atât mai mult, să creeze din nou. A menționat și dovezi sensibile, printre care cuvintele Celui Preaînalt:

﴿ومن آياته أنك ترى الأرض خاشعة فإذا أنزلنا عليها الماء اهتزت وربت إن الذي أحياها لمحيي الموتى﴾

Printre semnele Sale este și acela că vezi pământul smerit, iar când trimitem asupra lui apa, el se mișcă și crește. Cel care i-a dat viață este, cu siguranță, Cel care îi va învia pe cei morți
(Fuṣṣilat 41:39)

.

Așadar, nu este nicio piedică să aduci dovezi raționale sau sensibile pentru a-l convinge pe cel care se împotrivește și pentru a-i întări liniștea celui care este de acord.

Mai există o a patra dovadă: dovada firii înnăscute. Nu este nicio piedică să o aduci și pe aceasta în sprijinul adevărului pe care îl susții, pentru a-l obliga pe cel care se împotrivește să recunoască forța dovezii și pentru a-l liniști pe cel care este de acord. Învățații au urmat dintotdeauna această cale. Am întâlnit deja întâmplarea lui Abū al-Maʿālī al-Ǧuwaynī cu al-Hamaḏānī. Abū al-Maʿālī al-Ǧuwaynī — Allah să ne ierte pe noi și pe el —

susținea negarea înălțării lui Allah deasupra Tronului Său. Al-Hamaḏānī i-a spus: *„Lasă deoparte pomenirea Tronului. Ce spui despre această pornire de neînlăturat pe care o găsim în inimile noastre? Niciun cunoscător al lui Allah nu a spus vreodată: «O, Allah!» fără să simtă în inima sa pornirea de neînlăturat de a se îndrepta spre înalt."* Atunci Abū al-Maʿālī a strigat, s-a lovit peste cap și a spus: *„Al-Hamaḏānī m-a lăsat fără răspuns! Al-Hamaḏānī m-a lăsat fără răspuns!"*

Așadar, dovezile sunt revelate, raționale, întemeiate pe firea înnăscută și sensibile. Pentru credincios, cea mai convingătoare este dovada revelată, deoarece el se oprește la ea și știe că tot ceea ce contrazice înțelesul revelației este fals, chiar dacă acela care îl susține îl socotește adevăr.

*
**

61 Realizarea imaginilor

De la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, s-a relatat că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Allah Cel Preaînalt a spus: «Și cine este mai nedrept decât acela care încearcă să creeze asemenea creației Mele? Să creeze ei o furnică măruntă, sau să creeze o sămânță, sau să creeze o boabă de orz!».” Relatat de cei doi[332].

Titlul *„Capitol despre cele relatate cu privire la cei care realizează imagini”* se referă la amenințarea aspră rostită în privința lor.

Legătura acestui capitol cu tawḥīd-ul

În realizarea imaginilor există o creare și o plăsmuire prin care cel care le realizează se face părtaș cu Allah în acea creare și plăsmuire.

Cuvintele din hadith: *„Și cine este mai nedrept decât acela care încearcă să creeze asemenea creației Mele?”* Lanțul acestei relatări ajunge până la Allah, Atotputernicul și Preamăritul, iar ea se numește hadith qudsī. Am vorbit deja despre aceasta în capitolul privind meritul tawḥīd-ului și păcatele pe care acesta le ispășește vol. I, p. 101.

În expresia *„Și cine este mai nedrept?”*, *„cine”* este un pronume interogativ prin care se urmărește negarea: nimeni nu este mai nedrept. Negarea exprimată sub forma unei întrebări este mai puternică decât simpla negare, deoarece cuprinde și sensul provocării și al arătării neputinței.

332 Relatat de al-Buḫārī în Îmbrăcămintea, capitolul despre înlăturarea imaginilor (4/82), și de Muslim în Îmbrăcămintea și podoabele, capitolul despre interzicerea reprezentării viețuitoarelor (3/1671).

Dacă se întreabă: cum se împacă acest hadith cu vorbele Celui Preaînalt:

﴿ومن أظلم ممن منع مساجد الله﴾

Și cine este mai nedrept decât acela care împiedică accesul la moscheile lui Allah?
(al-Baqarah 2:114)

, cu vorbele Sale:

﴿ومن أظلم ممن افترى على الله كذبًا﴾

Și cine este mai nedrept decât acela care născocește o minciună împotriva lui Allah?
(al-Anʿām 6:21)

și cu alte texte asemănătoare?

Răspunsul are două aspecte:

Primul: sensul este că aceste fapte au în comun gradul suprem al nedreptății; ele se află pe aceeași treaptă prin faptul că ating culmea nedreptății. Al doilea: gradul suprem al nedreptății este relativ. Cu alte cuvinte, nimeni nu este mai nedrept decât acesta în acel fel de faptă, nu în orice privință. Se poate spune, de pildă: cine este mai nedrept, în încercarea de a imita lucrarea altuia, decât acela care încearcă să creeze asemenea creației lui Allah? Cine este mai nedrept, în împiedicarea unui drept, decât acela care împiedică accesul la moscheile lui Allah? Și cine este mai nedrept, în născocirea minciunii, decât acela care născocește o minciună împotriva lui Allah?

Expresia *„să creeze"* este o circumstanțială de stare care privește subiectul verbului *„a pornit"*: adică acela care a pornit în postura de creator.

În limbă, *„crearea"* poate însemna stabilirea măsurii sau plănuirea. Poetul a spus:

Tu înfăptuiești ceea ce ai plănuit,
Iar unii oameni plănuiesc, apoi nu înfăptuiesc.

„Înfăptuiești” înseamnă *„faci”*, iar *„ceea ce ai creat”* înseamnă aici *„ceea ce ai plănuit”*. *„Crearea”* mai desemnează și înfăptuirea de după plănuire, iar acesta este sensul cel mai frecvent. În cazul omului, crearea are loc după reflecție, cercetare și stabilirea măsurii. Creatorul însă nu are nevoie de reflecție și cercetare, datorită desăvârșirii cunoașterii Sale. Așadar, în cazul celui care realizează imagini, *„crearea”* are sensul de făurire după cercetare și reflecție.

Cuvintele *„să creeze asemenea creației Mele”* arată că termenul *„creare”* poate fi folosit și cu privire la altcineva decât Allah. Am vorbit deja despre acest lucru și despre răspunsul la el la începutul cărții.

În cuvintele *„Să creeze ei o furnică măruntă”*, particula lām exprimă porunca, iar scopul este provocarea și arătarea neputinței. Aceasta este o provocare în privința lucrurilor care țin de creație. Cuvintele Celui Preaînalt:

„Să aducă ei o vorbire asemenea lui!”
(aṭ-Ṭūr 52:34)

sunt o provocare în privința lucrurilor care țin de revelație.

Dharrah este singularul lui dharr, adică furnicile mărunte. Acela care a spus că dharrah înseamnă aici lucrul din care este alcătuită bomba atomică a greșit, deoarece Profetul ﷺ li se adresa Companionilor în limba arabilor, iar ei nu cunoșteau bomba atomică. Allah a menționat furnica măruntă deoarece ea are suflet și se numără printre cele mai mici viețuitoare.

În cuvintele *„sau să creeze o sămânță”*, *„sau”* arată diversitatea: provocarea trece de la crearea unei viețuitoare înzestrate cu suflet la crearea seminței, din care răsare planta, fie ea orz sau altceva, și care nu are suflet.

Cuvintele *„sau să creeze o boabă de orz”* pot desemna planta de orz. În acest caz, provocarea de la început privea originea plantei, adică sămânța. Este posibil să desemneze chiar boaba de orz; atunci avem menționarea particularului după general, deoarece boaba de orz este mai precisă decât sămânța în general. Sau este posibil ca *„sau”* să exprime o îndoială a transmițătorului. Așadar,

Allah a provocat făpturile, până în Ziua Învierii, să creeze o furnică măruntă, o sămânță sau o boabă de orz.

Dacă se spune: există orez american fabricat.
Răspunsul este: acesta, fiind fabricat, nu încolțește asemenea celui natural. Poate că aceasta este semnificația cuvintelor *„sau să creeze o sămânță”*, după care a spus *„sau să creeze o boabă de orz”*: când sămânța este pusă în pământ, Allah o despică. Cel Preaînalt a spus:

„Allah este Cel care despică semințele și sâmburii”
(al-Anʿām 6:95).

El a mai spus: *„Aceia pe care îi chemați în locul lui Allah nu vor crea nici măcar o muscă, chiar dacă s-ar aduna pentru aceasta”*, adică dacă s-ar aduna pentru a o crea, ajutându-se între ei și pregătind tot ceea ce au.

﴿وإن يسلبهم الذباب شيئًا لا يستنقذوه منه ضعف الطالب والمطلوب﴾

Iar dacă musca le răpește ceva, nu-l pot lua înapoi de la ea. Slab este cel care caută și cel căutat!
(al-Ḥağğ 22:73)

.

Învățații au spus: dacă musca s-ar așeza pe acești idoli și ar sorbi ceva din parfumul lor, ei nu ar putea lua înapoi acel lucru de la ea, astfel încât musca i-ar birui. *„Slab este cel care caută”*, adică adoratorul și cel adorat, iar *„cel căutat”* este musca.

Din acest hadith se deduce ceea ce a urmărit autorul citându-l: interzicerea realizării imaginilor, deoarece cel care le realizează a încercat să creeze asemenea creației lui Allah, imitând lucrarea Sa. Realizarea imaginilor are mai multe situații:

Prima situație:
Omul realizează ceva care, după cum se spune, *„are umbră”*, adică are un corp în forma unui om, a unei cămile, a unui leu sau a altor

asemenea viețuitoare. Din câte știu, învățații sunt în unanimitate de acord că aceasta este interzisă. Dacă întrebi: atunci când omul realizează o imagine fără a urmări să imite creația lui Allah, ci o face în joacă — adică făurește din lut, lemn sau piatră ceva în forma unei viețuitoare, fără intenția de a imita creația lui Allah, ci doar pentru joacă ori pentru a-i da acel lucru unui copil ca să-l liniștească —, intră el sub incidența hadithului?

Răspunsul este: da, intră sub incidența hadithului, deoarece a creat ceva asemenea creației lui Allah, iar pentru existența imitării nu este necesară intenția. Acesta este punctul esențial al problemei: de îndată ce imitarea există, se aplică hotărârea ei. Astfel, dacă un om ar purta o îmbrăcăminte specifică necredincioșilor și apoi ar spune: *„Nu urmăresc să-i imit”*, i-am răspunde: *„Imitarea lor există din partea ta, fie că ai urmărit-o, fie că nu.”* La fel, dacă cineva ar imita o femeie prin îmbrăcăminte, păr sau altceva asemănător și ar spune: *„Nu am urmărit imitarea”*, i-am răspunde: *„Imitarea s-a produs, fie că ai urmărit-o, fie că nu.”*

A doua situație:
Omul realizează o imagine fără corp, prin culoare și desen. Aceasta este interzisă potrivit sensului general al hadithului. O dovedește și relatarea despre pernuță: Profetul ﷺ a venit spre casa sa, iar când a vrut să intre a văzut o pernuță cu imagini. S-a oprit și a fost tulburat, iar dezaprobarea i s-a văzut pe chip. ʿĀʾișah, Allah să fie mulțumit de ea, a întrebat: *„Cu ce am greșit, o, Trimis al lui Allah?”* El a spus: *„Cei care au făcut aceste imagini vor fi pedepsiți în Ziua Învierii și li se va spune: «Dați viață celor pe care le-ați creat!»”*[333] Așadar, imaginile realizate prin culoare sunt asemenea celor realizate cu corp. Cât despre expresia din Ṣaḥīḥ al-Buḫārī: *„în afară de un desen pe o țesătură”*[334], dacă această

333 Relatat de al-Buḫārī în Îmbrăcămintea, capitolul despre cel care a dezaprobat șederea pe imagini (4/82), și de Muslim în Îmbrăcămintea, capitolul despre interzicerea reprezentării viețuitoarelor (3/1669), de la ʿĀʾișah, Allah să fie mulțumit de ea.

334 Relatat de al-Buḫārī în locul menționat anterior și de Muslim în locul menționat anterior (3/1665).

relatare este autentică, excepția se referă la ceea ce poate fi reprezentat în mod permis, precum copacii și altele asemenea.

A treia situație:
Imaginile sunt captate prin anumite raze, fără nicio modificare sau îmbunătățire din partea celui care le captează. În această privință există o divergență între învățații contemporani:

Prima părere este că aceasta constituie realizare de imagini. În acest caz, acționarea aparatului de către acel om este socotită realizare de imagini, deoarece, dacă el nu l-ar fi acționat, imaginea nu s-ar fi imprimat pe acea hârtie. Suntem cu toții de acord că aceasta este o imagine; prin urmare, acțiunea sa este considerată realizare de imagini și intră sub incidența sensului general al textului.

A doua părere este că aceasta nu constituie realizare de imagini, deoarece realizarea imaginii este fapta celui care o făurește. În realitate, acest om nu a făurit imaginea, ci doar a captat-o cu aparatul, iar forma este lucrarea lui Allah. Un exemplu lămurește aceasta: dacă introduci o carte în aparatul de reproducere a imaginilor, iar apoi ea iese din aparat, forma literelor îi aparține celui care le-a scris inițial, nu celui care a acționat aparatul. Dovada este că aparatul poate fi pus în funcțiune de un om neștiutor de carte, care nu știe deloc să scrie, sau de un orb, în întuneric. Această părere este mai apropiată de adevăr, deoarece cel care captează imaginea în acest fel nu este socotit nici creator al formei, nici desenator. Rămâne însă de cercetat: această faptă este permisă sau nu?

Răspunsul este: dacă are un scop interzis, devine interzisă; iar dacă are un scop permis, devine permisă, deoarece mijloacele primesc hotărârile scopurilor. Prin urmare, dacă cineva ar fotografia un om pentru ceea ce se numește amintire, fie pentru a se bucura privindu-l, pentru plăcerea pe care i-o provoacă sau din dragoste și dor față de el, aceasta este interzisă și nu este permisă, deoarece presupune păstrarea imaginilor. Nu există nicio îndoială că aceasta este o imagine și nimeni nu neagă acest lucru.

Dacă scopul este permis, ca în cazul actului de identitate, al permisului, al pașaportului și al altora asemenea, atunci aceasta este permisă. Dacă un om care are nevoie de un permis merge la fotograful al cărui aparat produce fotografia imediat, fără altă operațiune, fără developare sau altceva, și îi spune: *„Fotografiază-mă”*, iar acesta îl fotografiază, nu spunem că fotograful intră sub incidența hadithului, adică a amenințării privind realizarea imaginilor. Însă dacă îi spune: *„Fotografiază-mă pentru un alt scop, care nu este permis”*, aceasta intră în categoria ajutorului dat la păcat și la încălcare.

A patra situație:
Sunt reprezentate lucruri care nu au suflet. Aceasta are două categorii:

Prima categorie: lucruri făcute de om. Reprezentarea lor nu ridică nicio problemă, potrivit acordului învățaților, deoarece, dacă lucrul însuși este permis, este permisă și imaginea sa. De pildă, omul își reprezintă mașina: acest lucru este permis, deoarece este permisă făurirea obiectului însuși; cu atât mai mult este permisă imaginea, care derivă din el.

A doua categorie: lucruri pe care omul nu le face, ci pe care le creează Allah. Și acestea sunt de două feluri: unele cresc, iar altele nu cresc. Cele care nu cresc, precum munții, văile, mările și râurile, pot fi reprezentate fără nicio problemă, potrivit acordului învățaților. Cât despre cele care cresc, oamenii științei au avut păreri diferite. Majoritatea învățaților consideră că reprezentarea lor este permisă, pe temeiul hadithurilor care vor urma.

Unii oameni ai științei, dintre predecesori și dintre cei de mai târziu, au considerat interzisă reprezentarea lor. Ei au argumentat că acestea fac parte din creația lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, iar hadithul are un sens general: *„Și cine este mai nedrept decât acela care încearcă să creeze asemenea creației Mele?”* În plus, Allah, Atotputernicul și Preamăritul, i-a provocat să creeze o sămânță sau o boabă de orz[335]. Sămânța și boaba de orz nu au suflet, însă, fără îndoială, cresc. Potrivit acestei înțelegeri,

335 Menționat anterior, la p. 554.

reprezentarea lor ar fi interzisă. Această părere a avut-o și Muğāhid, Allah să aibă milă de el — cel mai bun cunoscător al tâlcuirii Coranului dintre Succesori —, care a spus că omului îi este interzis să reprezinte copaci. Majoritatea oamenilor științei consideră însă că aceasta este permisă. Susține acest hadith părerea majorității sau părerea lui Muğāhid și a celor care au spus asemenea lui?

Răspunsul este: două lucruri susțin părerea lui Muğāhid și a celor care au spus asemenea lui:

În primul rând: sensul general al cuvintelor *„Și cine este mai nedrept decât acela care încearcă să creeze asemenea creației Mele?"*

În al doilea rând: cuvintele *„sau să creeze o sămânță, sau să creeze o boabă de orz"*. Acestea nu au suflet, astfel încât sensul aparent al hadithului susține părerea lui Muğāhid și a celor care o împărtășesc. Majoritatea a răspuns însă prin hadithurile care urmează: cuvintele *„Dați viață celor pe care le-ați creat!"*[336] și *„i se va cere să sufle suflet în ea"*[337] arată că este vorba despre reprezentarea a ceea ce are suflet. Cât despre expresia *„sau să creeze o sămânță, sau să creeze o boabă de orz"*, aceasta a fost menționată ca provocare: acei făuritori de imagini sunt neputincioși să creeze chiar și ceea ce nu are suflet.

*
**

Cei doi au relatat de la ʿĀ'işah, Allah să fie mulțumit de ea, că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Cei care vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni în Ziua Învierii sunt cei care imită creația lui Allah."[338]

Cuvântul *„cea mai aspră"* este un elativ, cu sensul de *„cea mai mare și mai puternică"*.

336 Sursele sale au fost indicate anterior. (vezi p. 558)

337 Va urma la p. 566.

338 Relatat de al-Buḫārī în Îmbrăcămintea, capitolul despre imaginile pe care se calcă (4/82), și de Muslim în Îmbrăcămintea, capitolul despre interzicerea reprezentării viețuitoarelor (3/1668).

Cuvântul *„oameni”* are un sens general, iar aici sunt avuți în vedere cei care vor fi pedepsiți.

Cuvântul *„pedeapsă”* este un termen de precizare, tamyīz, care lămurește în ce privință se spune *„mai aspră”*. După cum a spus Ibn Mālik despre tamyīz:

Un nume cu sensul lui *„min”*, lămuritor, nehotărât,

Primește acuzativul ca tamyīz, de la termenul pe care îl lămurește.[339]

Termenul ʿaḍāb poate desemna pedeapsa, dar și ceea ce provoacă durere și suferință, chiar dacă nu este o pedeapsă. Un exemplu pentru primul sens sunt cuvintele Celui Preaînalt:

„Duceți-i pe oamenii lui Faraon la cea mai aspră pedeapsă!” **(Ġāfir 40:46),**

adică pedeapsa și chinul, căci el va intra în Foc — Allah să ne ferească —, după cum a spus Cel Preaînalt:

﴿يقدم قومه يوم القيامة فأوردهم النار﴾

El va merge în fruntea poporului său în Ziua Învierii și îi va duce la Foc

(Hūd 11:98)

. Exemple pentru al doilea sens sunt cuvintele Profetului, asupra lui să fie binecuvântările și pacea: *„Călătoria este o parte din suferință”*[340] și: *„Mortul suferă din pricina bocetelor făcute pentru el.”*[341]

„Ziua Învierii” este ziua în care oamenii vor fi înviați. Motivul pentru care este numită astfel a fost explicat anterior.

---

339 Alfiyyah de Ibn Mālik (p. 31).

340 Relatat de al-Buḫārī în ʿUmrah, capitolul „Călătoria este o parte din suferință” (1/545), și de Muslim în Conducerea, capitolul „Călătoria este o parte din suferință” (3/1526), de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

341 Relatat de al-Buḫārī în Înmormântările, capitolul despre bocetul pentru cel mort, nr. 1292, și de Muslim în Înmormântările, capitolul despre suferința celui mort din pricina plânsului familiei sale, nr. 927, de la ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el.

Din punct de vedere gramatical, expresia care începe cu *„cei mai aspru..."* este subiectul propoziției nominale, iar *„cei care imită"* este predicatul ei. *„Imită"* înseamnă *„fac ceva asemănător"*.

„Creația lui Allah" înseamnă făpturile lui Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul. Iar cei care imită creația lui Allah sunt cei care realizează imagini. Ei imită creația lui Allah fie prin formă corporală, fie prin înfățișare. Prima înseamnă realizarea unei imagini cu corp, iar a doua înseamnă realizarea unei imagini colorate, deoarece colorarea și desenul de mână redau înfățișarea făpturii. Chiar dacă omul nu a creat și nici nu a făurit hârtia, el a așezat pe ea acele culori care redau înfățișarea creației lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul.

Acest hadith arată că aceia care realizează imagini vor fi pedepsiți și că vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni. Motivul este imitarea creației lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, nu, după cum susțin mulți oameni, faptul că ei le realizează pentru a fi adorate în locul lui Allah. Aceasta este o altă problemă: acela care face ceva pentru a fi adorat în locul lui Allah intră sub incidența interdicției chiar dacă nu a realizat nicio imagine, de pildă dacă ar aduce o bucată de lemn și ar spune: *„Adorați-o."* Cel Preaînalt a spus:

﴿ولا تعاونوا على الإثم والعدوان﴾

Nu vă ajutați unii pe alții la păcat și la încălcare!
(al-Mā'idah 5:2)

, iar el a ajutat la păcat și la încălcare.

Verbul *„imită"* implică oare intenția, în sensul că trebuie să urmărească imitarea? Sau spunem că imitarea există fie că este intenționată, fie că nu?

Răspunsul este a doua variantă: imitarea s-a produs fie că a intenționat-o, fie că nu. Temeiul hotărârii este asemănarea, nu intenția de a se asemăna. Dacă un om ar spune: *„Nu vreau să imit creația lui Allah; fac această imagine ca amintire, de pildă"*, sau altceva asemănător, i-am răspunde: *„Acest lucru este interzis."* Când asemănarea există, se aplică hotărârea, deoarece hotărârea

urmează existența temeiului ei. Este asemenea celor spuse despre omul care poartă o îmbrăcăminte specifică necredincioșilor: îi este interzis să o poarte. Chiar dacă ar spune că nu a urmărit asemănarea, i-am răspunde: *„Totuși, imitarea s-a produs."* Așadar, pentru o hotărâre legată de un anumit temei nu se cere intenția; de îndată ce temeiul există, se aplică hotărârea.

Din hadith se deduc următoarele:

1. Realizarea imaginilor este interzisă și face parte dintre păcatele mari, deoarece în privința ei a fost rostită o amenințare. Motivul interdicției este imitarea creației lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul.

2. Este obligatorie respectarea stăpânirii lui Allah, iar nimeni nu trebuie să năzuiască să creeze asemenea creației lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, după cum arată cuvintele *„imită creația lui Allah"*. Din acest motiv a fost interzisă trufia, deoarece ea înseamnă o disputare a ceea ce Îi aparține Domnului, Atotputernicul și Preamăritul. A fost interzisă și afișarea măreției față de făpturi, deoarece aceasta înseamnă o disputare a ceea ce Îi aparține Domnului, Preaslăvitul și Preaînaltul. Tot astfel, acela care făurește ceea ce făurește, imitând creația lui Allah, Îi dispută lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, stăpânirea în privința faptelor Sale, a făpturilor Sale și a lucrurilor făurite de El. Așadar, din acest hadith se deduce obligația de a respecta stăpânirea lui Allah.

Expresia *„cei care vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni"* ridică o dificultate: între oameni sunt unii ale căror păcate sunt mai mari decât ale celor care realizează imagini, precum politeiștii și necredincioșii, astfel încât aceștia ar trebui să aibă o pedeapsă mai aspră. La aceasta s-a răspuns în mai multe feluri:

Primul: în hadith este subînțeles *„dintre"*, adică *„dintre oamenii care vor avea cea mai aspră pedeapsă"*. Aceasta este susținută și de varianta: *„Cu adevărat, dintre oamenii care vor avea cea mai aspră pedeapsă..."*

Al doilea: superlativul nu înseamnă că alții nu pot împărtăși cu ei aceeași treaptă; și alții o împărtășesc. Cel Preaînalt a spus:

„Duceți-i pe oamenii lui Faraon la cea mai aspră pedeapsă!" **(Ġāfir 40:46).**

Însă această explicație întâmpină o dificultate: cel care realizează imagini a săvârșit doar un păcat mare. Cum ar fi el pus pe aceeași treaptă cu acela care este în afara Islamului și este trufaș?

Al treilea: superlativul este relativ. Aceasta înseamnă că, dintre cei care făuresc și inventează lucruri, cea mai aspră pedeapsă o vor avea cei care imită creația lui Allah. Această explicație este mai apropiată de adevăr.

Al patrulea: aceasta ar fi o amenințare formulată pentru a îndepărta sufletele de la acea faptă. Nu am întâlnit pe cineva care să fi susținut această explicație. Dacă ar fi susținută, am fi feriți de aceste obiecții. În orice caz, nu putem spune decât ceea ce a spus Profetul ﷺ: *„Cei care vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni în Ziua Învierii sunt cei care imită creația lui Allah."*

***

Cei doi au relatat de la Ibn ʿAbbās: „L-am auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ spunând: «Orice făuritor de imagini va fi în Foc. Pentru fiecare imagine pe care a realizat-o i se va face un suflet, prin care va fi chinuit în Gheena.»"[342]

Expresia *„cei doi"* îi desemnează pe al-Buḫārī și Muslim.

În expresia *„orice făuritor de imagini va fi în Foc"*, cuvântul *„orice"* este unul dintre cele mai puternice cuvinte care exprimă generalitatea. La originea sa se află iklīl, ceea ce înconjoară un lucru; de aici vine și kalālah în materia moștenirii, pentru rudele colaterale care îl înconjoară pe om. Expresia îi cuprinde, așadar, pe cei care reprezintă oameni, viețuitoare, copaci sau mări. Totuși, cuvintele *„pentru fiecare imagine pe care a realizat-o i se va face un suflet"* arată că sunt avute în vedere imaginile ființelor cu suflet, adică a ceea ce are suflet.

342 Relatat de al-Buḫārī (5963) și Muslim (2110).

Cuvintele *„pentru fiecare imagine pe care a realizat-o i se va face un suflet”*: hadithul se găsește la Muslim, nu în ambele Ṣaḥīḥ-uri. Verbul yağʿalu este însă la diateza activă, astfel încât nafsan este la acuzativ. Continuarea sa este: *„iar acesta îl va chinui în Gheena”*.

Cuvintele *„prin care va fi chinuit”*: felul chinului va fi explicat în hadithul următor. I se va cere să sufle suflet în ea, însă el nu va putea face aceasta.

Expresia *„orice făuritor de imagini va fi în Foc”* înseamnă că se va afla în Foc. Iar această aflare înseamnă, la muʿtaziliți și la ḫāriğiți, rămânere veșnică, deoarece, potrivit lor, cel care săvârșește un păcat mare rămâne veșnic în Foc. La murği'iți, cel care realizează imagini ar desemna aici necredinciosul, deoarece, potrivit lor, credinciosul nu intră niciodată în Foc. Potrivit oamenilor Sunnei și ai Comunității, el merită să intre în Foc; este posibil să intre și este posibil să nu intre, iar dacă intră, nu rămâne veșnic în el.

Cuvintele *„pentru fiecare imagine pe care a realizat-o”* presupun că, dacă într-o zi ar realiza zece imagini, chiar și dintr-un singur exemplar, în Foc i s-ar face zece imagini și i s-ar spune: *„Suflă suflet în ele.”* Sensul aparent al hadithului este că el rămâne chinuit în Foc până când termină cu aceste imagini.

*
**

Cei doi au relatat tot de la el, atribuind vorbele Profetului ﷺ: „Cel care realizează o imagine în această lume va fi pus să sufle suflet în ea, însă nu va putea face aceasta.”[343]

Cuvintele *„va fi pus”* înseamnă că i se va cere în mod obligatoriu. Cel care îi va cere aceasta este Allah, Atotputernicul și Preamăritul.

***„Însă nu va putea face aceasta”*:** i se cere ceva ce nu poate îndeplini, pentru ca chinul său să fie sporit. Este chinuit în acest

343 Relatat de al-Buḫārī în Îmbrăcămintea, capitolul despre cel care realizează o imagine (4/83), și de Muslim în Îmbrăcămintea, capitolul despre interzicerea reprezentării viețuitoarelor (3/1671).

fel ca să guste răsplata a ceea ce a făcut. Astfel îi sporesc regretul și mâhnirea, deoarece este chinuit tocmai prin lucrul în care vedea, în această lume, un prilej de mulțumire: fie câștigarea unui venit, fie mulțumirea unui tovarăș, fie născocirea unui meșteșug.

*
**

Muslim a relatat de la Abū al-Hayyāǧ, care a spus: „ʿAlī mi-a zis: «Nu vrei să te trimit cu însărcinarea cu care m-a trimis Trimisul lui Allah ﷺ: să nu lași nicio imagine fără să o ștergi și niciun mormânt înălțat fără să-l nivelezi?»”[344]

În privința numelui *„Abū al-Hayyāǧ”*: el se numără printre Succesori.

ʿAlī din cuvintele *„ʿAlī mi-a zis”* este ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el.

Expresia *„Nu vrei să te trimit?”*: trimiterea înseamnă însărcinarea cu un lucru important, precum chemarea la Allah. Cel Preaînalt a spus:

„Am trimis în fiecare comunitate un trimis”
(an-Naḥl 16:36).

În expresia *„cu însărcinarea cu care m-a trimis”*, prepoziția ʿalā poate avea sensul său aparent, de *„pe”*, deoarece cel trimis merge pe calea însărcinării sale, ca și cum aceasta ar fi un drum pentru el. Această interpretare este de preferat: dintre sensuri, acela care corespunde înțelesului aparent al cuvântului merită prioritate. Este posibil și ca ʿalā să aibă sensul prepoziției bi, adică *„cu ceea ce m-a însărcinat”*. Profetul ﷺ l-a trimis pe ʿAlī în Yemen după împărțirea prăzilor de la Ḥunayn, iar el a ajuns la Profet ﷺ când acesta era la Mecca, în timpul Pelerinajului de Adio[345].

În expresia *„să nu lași”*, an introduce o construcție cu valoare nominală, lā este particula negației, iar tadaʿ este la conjunctiv

344 Relatat de Muslim în Înmormântările, capitolul despre porunca de a nivela mormântul (2/666).

345 Relatat de al-Buḫārī în Expedițiile, capitolul despre trimiterea lui ʿAlī ibn Abī Ṭālib și a lui Ḫālid ibn al-Walīd în Yemen (3/162), și de Muslim în Pelerinajul, capitolul despre lămurirea felurilor de iḥrām (2/883).

datorită lui an. Construcția este o apoziție care exprimă partea din întregul desemnat prin mă în expresia *„cu însărcinarea cu care m-a trimis”*. Profetul ﷺ l-a trimis pe ʿAlī ibn Abī Ṭālib cu mai multe însărcinări, iar aceasta era una dintre ele.

Cuvântul *„imagine”* este nehotărât într-un context negativ și exprimă, prin urmare, generalitatea.
Majoritatea oamenilor științei consideră că sunt interzise numai imaginile viețuitoarelor. În relatarea despre Ǧibrīl din cărțile Sunan se spune că Profetul ﷺ a zis:

„Poruncește să fie tăiat capul reprezentării, astfel încât să ajungă asemenea unui copac.”

[346] Explicația acestei chestiuni a fost dată puțin mai înainte.

Cuvintele *„fără să o ștergi”*: dacă imaginea este colorată, ștergerea ei se face prin aplicarea altei culori, care îi înlătură trăsăturile. Dacă este o reprezentare cu corp, i se taie capul, după cum se arată în relatarea anterioară despre Ǧibrīl. Dacă este gravată, se intervine asupra feței până când trăsăturile nu mai pot fi recunoscute. Așadar, felul ștergerii diferă. Sensul aparent al hadithului le cuprinde fie că sunt adorate în locul lui Allah, fie că nu.

„Niciun mormânt înălțat” înseamnă un mormânt ridicat.

Expresia *„fără să-l nivelezi”* are două sensuri:

Primul: îl aduci la același nivel cu mormintele din jurul său.
Al doilea: îl aduci la o stare bună, potrivit cerințelor Legii revelate. Cel Preaînalt a spus:

„Cel care a creat și a dat formă desăvârșită”
(al-Aʿlā 87:2),

adică a alcătuit creația Sa în cel mai bun fel. Această interpretare este mai bună, iar cele două sensuri sunt apropiate.

Înălțarea poate avea mai multe forme:

346 Relatat de Aḥmad (2/305), de Abū Dāwūd în Îmbrăcămintea, capitolul despre imagini (4/388), și de at-Tirmiḏī în Buna-cuviință, capitolul despre faptul că îngerii nu intră într-o casă în care se află un câine sau o imagine (8/35). El a spus: „Ḥasan ṣaḥīḥ.”

Prima: mormântul se evidențiază prin mărimea semnelor așezate pe el, numite de oameni naṣā'il sau naṣā'ib. Forma naṣā'ib este mai corectă din punct de vedere lingvistic decât naṣā'il.

A doua: se construiește deasupra lui. Aceasta face parte dintre păcatele mari, deoarece Profetul ﷺ *„i-a blestemat pe cei care fac din ele locuri de rugăciune și așază candele pe ele"*[347].

A treia: mormintele sunt scoase în evidență prin culoare, punându-se pe semnele lor culori decorative.

A patra: pământul mormântului este ridicat față de ceea ce îl înconjoară, astfel încât mormântul devine vizibil și ieșit în evidență. Orice lucru înălțat, adică ieșit în evidență și deosebit de celelalte, trebuie adus la același nivel cu ele, pentru a nu duce la exagerare în privința mormintelor și la asociere.

Mormântul înălțat este menționat împreună cu imaginile deoarece ambele pot fi folosite ca mijloc care duce la asociere. Asocierea a început în poporul lui Nūḥ atunci când oamenii au realizat imagini ale unor bărbați drepți, iar după trecerea unui timp îndelungat le-au adorat. Tot astfel, exagerarea în privința mormintelor înălțate poate crește până când ele sunt transformate în idoli adorați în locul lui Allah. Aceasta s-a întâmplat în unele țări islamice. Comentatorul, Allah să aibă milă de el, a tratat pe larg în acest capitol construirea deasupra mormintelor, deoarece ispita lor este veche și dăinuie în țările islamice, în afară de țara noastră — lauda Îi aparține lui Allah —, care este ferită de aceasta. Îi cerem lui Allah să păstreze această stare și să ocrotească țările musulmanilor de răul ei.

Pedeapsa celui care realizează imagini cuprinde următoarele:

1. El va avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni sau se va afla printre cei care au cea mai aspră pedeapsă.

2. Allah va face pentru fiecare imagine a sa un suflet prin care va fi chinuit în Focul Gheenei.

3. I se va cere să sufle suflet în ea, dar nu va putea face aceasta.

4. El va fi în Foc.

---

347 Menționat anterior vol. I, p. 521.

5. El este blestemat, după cum se arată în hadithul lui Abū Ğuḥayfah din al-Buḫārī și din alte surse.

Două învățături suplimentare:

Prima: cuvintele *„i se va cere să sufle suflet în ea, dar nu va putea face aceasta"* presupun că este avută în vedere reprezentarea corpului întreg. Prin urmare, dacă ar reprezenta numai capul, fără corp, sau numai corpul, fără cap, sensul aparent este că aceasta este permisă. O susțin și cuvintele hadithului citat anterior: *„Poruncește să fie tăiat capul reprezentării."* Nu a spus: *„Să fie sfărâmată."* Însă reprezentarea numai a capului este o chestiune asupra căreia ezit. Cât despre restul corpului, fără cap, acesta este asemenea unui copac și nu am nicio ezitare în privința lui.

A doua: din hadithul lui ʿAlī, Allah să fie mulțumit de el, din cuvintele *„să nu lași nicio imagine fără să o ștergi"*, se deduce că nu este permisă păstrarea imaginilor. Aceasta necesită însă o tratare amănunțită, deoarece păstrarea imaginilor are mai multe categorii:

Prima categorie: le păstrează pentru a-l preamări pe cel reprezentat, deoarece acesta are autoritate, rang, știință, multă adorare, statut de părinte sau altceva asemănător. Aceasta este, fără îndoială, interzisă, iar îngerii nu intră într-o casă în care se află o asemenea imagine. Preamărirea celor care dețin puterea prin păstrarea imaginilor lor aduce atingere stăpânirii lui Allah, iar preamărirea celor care se disting prin adorare, prin păstrarea imaginilor lor, aduce atingere unicității lui Allah în adorare.

A doua categorie: păstrarea imaginilor pentru bucuria de a le privi sau pentru plăcerea pe care o provoacă. Și aceasta este interzisă, din pricina ispitei care duce la înjosirea moravurilor.

A treia categorie: le păstrează ca amintire, din dragoste sau duioșie, precum cei care își fotografiază copiii mici ca să-și amintească de ei când vor fi mari. Și aceasta este interzisă, deoarece intră sub incidența amenințării din cuvintele sale ﷺ: *„Îngerii nu intră într-o casă în care se află o imagine."*[348]

348 Relatat de al-Buḫārī în Îmbrăcămintea, capitolul despre cel care nu a intrat într-o casă în care se afla o imagine (4/83), și de Muslim în Îmbrăcămintea,

A patra categorie: păstrează imaginile fără să le dorească deloc în sine, însă ele însoțesc alte lucruri, precum cele aflate în reviste și ziare. Cel care le deține nu urmărește imaginile, ci știrile, cercetările științifice și altele asemenea din acele reviste și ziare. Sensul aparent este că aceasta nu ridică nicio problemă, deoarece imaginile nu sunt urmărite în sine. Totuși, dacă pot fi șterse fără dificultate sau osteneală, aceasta este de preferat.

A cincea categorie: imaginile sunt deținute într-un fel în care sunt înjosite, fiind aruncate la gunoi, întinse pe jos sau călcate în picioare. Potrivit majorității învățaților, aceasta nu ridică nicio problemă. Se asimilează acestui caz purtarea hainelor cu imagini, deoarece ea presupune înjosirea imaginii, mai ales când este vorba despre lenjerie?

Răspunsul este: nu se asimilează acestui caz. Dimpotrivă, purtarea hainelor cu imagini este interzisă atât copiilor, cât și adulților și nu se asimilează lucrurilor întinse pe jos sau altora asemenea, deoarece diferența dintre ele este limpede. Juriștii, Allah să aibă milă de ei, au precizat că este interzisă purtarea hainelor cu imagini, fie că este vorba despre cămașă, pantaloni, turban sau altceva. În ultima vreme au apărut și așa-numitele scutece, bucăți de pânză înfășurate peste părțile intime ale copiilor și ale femeii aflate la menstruație, pentru ca necurăția să nu ajungă pe corp sau pe haine. Se asimilează ele lucrurilor purtate sau celor înjosite? Sunt mai apropiate de cea de-a doua categorie. Totuși, fiind vorba despre o înjosire ascunsă, diferită de cea a lucrurilor întinse pe jos sau călcate în picioare, este mai potrivit să se recomande ferirea de ele.

---

capitolul despre interzicerea reprezentării viețuitoarelor (3/1669), de la ʿĀ'işah, Allah să fie mulțumit de ea.

A șasea categorie: omul este nevoit să le dețină, precum imaginile din actul de identitate, din certificate și de pe bani. Nu există păcat în aceasta, deoarece nu le poate evita. Allah Cel Preaînalt a spus:

﴿وما جعل عليكم في الدين من حرج﴾

El nu v-a pus nicio greutate în religie
(al-Ḥağğ 22:78)

.
⁂

Învățăturile capitolului:

Prima: avertizarea foarte aspră în privința celor care realizează imagini.

Explicarea învățăturilor capitolului:
Prima: avertizarea foarte aspră în privința celor care realizează imagini. Se deduce din cuvintele hadithului: *„Cei care vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni...”*

A doua: arătarea motivului, anume lipsa de cuviință față de Allah, potrivit cuvintelor „Și cine este mai nedrept decât acela care încearcă să creeze asemenea creației Mele?”

A treia: sublinierea puterii Sale și a neputinței lor, potrivit cuvintelor „Să creeze ei o furnică măruntă sau o boabă de orz!”

A patra: precizarea că ei vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni.

A cincea: Allah creează, pentru fiecare imagine, un suflet prin care făuritorul ei este chinuit în Gheena.

A șasea: i se va cere să sufle suflet în ea.

A doua: arătarea motivului, anume lipsa de cuviință față de Allah. Se deduce din cuvintele *„Și cine este mai nedrept decât acela care încearcă să creeze asemenea creației Mele?"* Cel care încearcă să creeze asemenea creației lui Allah se poartă fără cuviință față de Allah, Atotputernicul și Preamăritul, prin încercarea sa de a crea ceva asemenea creației lui Allah Cel Preaînalt. Tot astfel, acela care I se împotrivește în Legea Sa se poartă fără cuviință față de El.

A treia: sublinierea puterii Sale și a neputinței lor, potrivit cuvintelor *„Să creeze ei o furnică măruntă sau o boabă de orz!"* Allah a creat lucruri mai mari decât acestea, în vreme ce ei sunt neputincioși să creeze o furnică măruntă sau o boabă de orz.

A patra: precizarea că ei vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni, potrivit cuvintelor hadithului: *„Cei care vor avea cea mai aspră pedeapsă dintre oameni..."*

A cincea: Allah creează, pentru fiecare imagine, un suflet prin care făuritorul ei este chinuit în Gheena. Dovada sunt cuvintele sale: *„Pentru fiecare imagine pe care a realizat-o i se va face un suflet, prin care va fi chinuit în Gheena."*

A șasea: i se va cere să sufle suflet în ea, potrivit cuvintelor *„i se va cere să sufle suflet în ea, dar nu va putea face aceasta"*. Acesta este un fel de chin care se numără printre cele mai grele pedepse.

A șaptea: porunca de a le șterge atunci când sunt găsite.

A șaptea: porunca de a le șterge atunci când sunt găsite, potrivit cuvintelor *„să nu lași nicio imagine fără să o ștergi"*. Din hadithul acestui capitol se mai deduce punerea împreună a ispitei reprezentărilor și a ispitei mormintelor, potrivit cuvintelor *„să nu lași nicio imagine fără să o ștergi și niciun mormânt înălțat fără*

să-l nivelezi”, deoarece fiecare dintre ele poate fi un mijloc care duce la asociere. Se mai deduce afirmarea chinului din Ziua Învierii și faptul că răsplata este de același fel cu fapta: pentru fiecare imagine pe care a realizat-o i se va face un suflet, care îl va chinui în Gheena.

Se mai deduce că în Viața de Apoi poate fi impusă, ca pedeapsă, o sarcină care nu poate fi îndeplinită.

***

62 Jurămintele frecvente

Și cuvintele lui Allah Cel Preaînalt: „Păziți-vă jurămintele!”[349]

Ḥalif, yamīn și qasam desemnează jurământul: întărirea unui lucru prin pomenirea cuiva măreț, într-o formulă anume, cu una dintre particulele jurământului: bāʾ, wāw și tāʾ.

Legătura acestui capitol cu Cartea tawḥīd-ului
Jurămintele frecvente pe Allah arată că în inima celui care jură nu se află acea preamărire a lui Allah care să-l facă să simtă respectul solemn datorat unui jurământ pe Allah. Preamărirea lui Allah Cel Preaînalt face parte din desăvârșirea tawḥīd-ului.

*
**

Cuvintele Celui Preaînalt: *„Păziți-vă jurămintele!”* Allah a menționat acest verset în contextul ispășirii jurământului. Orice jurământ are un început, un sfârșit și o parte de mijloc. Începutul este rostirea jurământului, sfârșitul este ispășirea, iar mijlocul este încălcarea lui: omul face ceea ce a jurat să nu facă sau nu face ceea ce a jurat să facă. Prin urmare, un jurământ privitor la ceva din trecut nu poate fi încălcat în acest sens. Ceea ce nu poate fi încălcat astfel nu presupune ispășire. Dacă omul este sincer, jurământul său este adevărat; dacă nu, el este păcătos, deoarece ispășirea privește numai un lucru viitor.

Este permis să jure pe baza a ceea ce crede? Răspunsul este: da, iar pentru aceasta există multe dovezi. Printre ele sunt cuvintele adresate Trimisului lui Allah ﷺ de omul care avusese relații conjugale în timpul zilei, în Ramadan: *„Pe Allah, între cele două câmpuri de piatră neagră nu este o familie mai săracă decât a mea.”* Dacă însă juri cu privire la un lucru viitor, pe baza a ceea ce consideri foarte probabil, iar el nu se întâmplă, unii au spus că trebuie să aduci ispășirea, iar alții au spus că nu trebuie. A doua

349 Sura al-Mā’idah, versetul 89.

părere este cea corectă, la fel ca în cazul unui jurământ privitor la trecut.

De pildă, dacă ai spune, pe baza a ceea ce crezi: *„Pe Allah, Zayd va veni mâine!”*, iar el nu ar veni, părerea corectă este că nu ai de adus ispășirea. Ai jurat pe ceea ce se afla în inima ta, iar acel lucru există, ca și cum ai fi spus: *„Pe Allah, aceasta este ceea ce cred.”* Dar îți este permis să juri pe baza a ceea ce crezi? Aceasta a fost explicată puțin mai înainte.

Așadar, după menționarea jurământului, a ispășirii și a încălcării lui, ce înseamnă cuvintele *„Păziți-vă jurămintele!”*? Privesc ele începutul, sfârșitul sau mijlocul? Înseamnă: nu jurați des pe Allah? Sau: dacă ați jurat, nu vă încălcați jurămintele? Sau: dacă ați jurat și v-ați încălcat jurămintele, nu lăsați deoparte ispășirea?

Răspunsul este: toate acestea sunt avute în vedere, astfel încât sunt cuprinse cele trei stări ale jurământului. De aceea autorul a citat versetul în acest capitol: păzirea jurământului înseamnă și a nu jura des. Iată o regulă importantă: atunci când un text din Coran sau din Sunnah poate avea mai multe sensuri care nu se contrazic și nu există un motiv pentru a-l prefera pe unul dintre ele, textul trebuie înțeles ca având toate acele sensuri. A nu jura des privește jurămintele asumate și intenționate. Cuvintele care scapă pe limbă fără intenție, precum *„Nu, pe Allah!”* sau *„Ba da, pe Allah!”*, în cursul vorbirii, nu atrag răspunderea, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿لا يؤاخذكم الله باللغو في أيمانكم﴾

Allah nu vă trage la răspundere pentru jurămintele voastre rostite fără intenție
(al-Mā’idah 5:89)

. Păzirea jurământului înseamnă și a nu-l încălca. Aceasta necesită însă o tratare amănunțită, deoarece Profetul ﷺ i-a spus lui ʿAbd ar-Raḥmān ibn Samurah: *„Dacă ai făcut un jurământ și vezi că altceva este mai bun decât el, adu ispășirea jurământului*

tău și fă ceea ce este mai bun.”[350] Așadar, păzirea jurământului în privința încălcării lui înseamnă să nu-l încalce decât dacă aceasta este mai bine. În caz contrar, este mai bine să-și păzească jurământul și să nu-l încalce.

De pildă, un om spune: *„Pe Allah, nu voi vorbi cu cutare!”*, iar acela este un credincios de care îi este interzis să se înstrăineze. El trebuie să-și încalce jurământul, să-i vorbească și să aducă ispășirea.

Un alt exemplu: un om spune: *„Pe Allah, îl voi ajuta pe cutare într-un lucru interzis!”* El trebuie să-și încalce jurământul, să aducă ispășirea și să nu-l ajute, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿ولا تعاونوا على الإثم والعدوان﴾

Nu vă ajutați unii pe alții la păcat și la încălcare!
(al-Mā’idah 5:2)

. Dacă ambele variante sunt egale, iar încălcarea și neîncălcarea jurământului sunt la fel în privința păcatului, este mai bine să păstreze jurământul. Păzirea jurământului mai înseamnă și îndeplinirea ispășirii după încălcarea lui. Ispășirea este obligatorie fără întârziere, deoarece regula de bază a obligațiilor este îndeplinirea lor fără întârziere. Aceasta înseamnă împlinirea a ceea ce cere jurământul.

Ispășirea constă în hrănirea a zece săraci din hrana obișnuită cu care vă hrăniți familiile, în îmbrăcarea lor sau în eliberarea unei persoane înrobite. Între aceste variante există alegere. Acela care nu găsește mijloacele necesare postește trei zile, iar în recitarea lui Ibn Masʿūd apare precizarea *„consecutive”*[351].

350 Relatat de al-Buḫārī în Jurămintele, capitolul despre cuvintele lui Allah Cel Preaînalt „Allah nu vă trage la răspundere pentru jurămintele voastre rostite fără intenție” (4/214), și de Muslim în Jurăminte, capitolul despre recomandarea ca acela care a jurat și vede că altceva este mai bun să facă ceea ce este mai bun (3/1274), de la ʿAbd ar-Raḥmān ibn Samurah, Allah să fie mulțumit de el.

351 Relatată de Ibn Ğarīr (7/31, nr. 12503), de ʿAbd ar-Razzāq (16102) și de al-Bayhaqī (10/60). Lanțul ei este autentic, după cum se arată în al-Irwā’ (8/203).

Așadar, păzirea jurământului are trei sensuri:

1. Păzirea lui la început, prin evitarea jurămintelor frecvente. Trebuie știut că jurămintele frecvente slăbesc încrederea în om și trezesc îndoiala față de cele spuse de el.

2. Păzirea lui la mijloc, prin neîncălcarea jurământului, în afara excepțiilor arătate anterior.

3. Păzirea lui la sfârșit, prin îndeplinirea ispășirii după încălcarea jurământului.

Poate fi adăugat și un al patrulea sens: să nu jure pe altcineva decât Allah, deoarece Trimisul ﷺ a numit tot jurământ și jurarea pe altcineva decât Allah.

***

De la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el, s-a relatat că a spus: „L-am auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ spunând: «Jurământul face ca marfa să se vândă, dar nimicește câștigul!».” Relatat de cei doi[352].

Prin *„jurământ”* este avut în vedere aici jurământul mincinos, după cum arată varianta relatată de Aḥmad: *„jurământul mincinos”*[353]. Jurământul adevărat nu atrage o pedeapsă, însă omul nu trebuie să jure des, după cum s-a arătat anterior.

Expresia *„face ca marfa să se vândă”* înseamnă înlesnirea vânzării ei. Cuvântul provine din nafāq, trecerea și epuizarea unui lucru. Jurământul privitor la o marfă poate viza identitatea ei, felul ei, însușirile sau valoarea ei.

Identitatea ei: de pildă, jură că provine de la o anumită fabrică renumită pentru calitate, deși nu provine de acolo.

Felul ei: de pildă, jură că este din fier, deși este din lemn.

Însușirea ei: de pildă, jură că este bună, deși este de proastă calitate.

Valoarea ei: de pildă, jură că valorează zece, deși valorează opt.

352 Relatat de al-Buḫārī în Vânzările, capitolul „Allah nimicește camăta” (2/84), și de Muslim în Tranzacțiile, capitolul despre interzicerea jurămintelor la vânzare (3/1228).

353 Relatat de Aḥmad în al-Musnad (2/235–243, 413).

Cuvintele *„dar nimicește câștigul”* înseamnă că îl distruge. Aceasta cuprinde distrugerea materială: Allah face ca asupra averii sale să se abată ceva care o nimicește, precum un incendiu, un jaf sau o boală a proprietarului, care își cheltuiește averea pe tratament. Cuprinde și pierderea binecuvântării: Allah retrage binecuvântarea din averea lui, astfel încât omul nu mai are folos de ea nici pentru religie, nici pentru această lume. Câți oameni nu au avere puțină, însă Allah le-a făcut-o folositoare lor și altora, precum și celor aflați în grija lor! Și câți oameni au averi, dar nu au folos de ele: ajung — Allah să ne ferească — zgârciți și trăiesc asemenea săracilor, deși sunt bogați, deoarece binecuvântarea a fost nimicită.

***

De la Salmān s-a relatat că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Sunt trei cărora Allah nu le va vorbi și pe care nu-i va purifica, iar ei vor avea o pedeapsă dureroasă: un bătrânel căzut care săvârșește desfrânare, un sărac trufaș și un om care a făcut din Allah marfa sa: nu cumpără decât jurând pe El și nu vinde decât jurând pe El.” Relatat de aṭ-Ṭabarānī cu un lanț autentic[354]*.*

Cuvântul *„trei”* este subiectul unei propoziții nominale. Poate ocupa această poziție deoarece exprimă o împărțire în categorii.

354 Relatat de aṭ-Ṭabarānī în al-Kabīr (6111), în aṣ-Ṣaġīr (2/61) și în al-Awsaṭ, după cum apare în al-Maǧmaʿ. Al-Munḏirī a spus în at-Tarġīb (2/587), iar al-Hayṯamī în al-Maǧmaʿ (4/78): „Relatatorii săi sunt dintre cei ale căror relatări sunt acceptate ca dovezi în Ṣaḥīḥ.”

Cuvintele *„cărora Allah nu le va vorbi”*: a vorbi înseamnă a face ca vorbele să fie auzite. Ceea ce omul pregătește în sine nu este numit vorbire în sens necalificat, deși poate fi numit un spus, cu precizarea că este lăuntric. Cel Preaînalt a spus: Ei spun în sinea lor:

﴿ويقولون في أنفسهم لولا يعذبنا الله﴾

De ce nu ne pedepsește Allah?

(al-Muğādilah 58:8). În relatarea despre as-Saqīfah, ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el, a spus: *„Pregătisem în sinea mea o cuvântare”*[355], adică o alcătuisem. Așadar, vorbirea, în sens necalificat, presupune litere și sunet auzit. Oamenii au avut opt păreri cu privire la vorbirea lui Allah, după cum le-a menționat Ibn al-Qayyim în aṣ-Ṣawāʿiq al-Mursalah.

Dacă însă ne întoarcem la Cartea lui Allah și la Sunnah Trimisului Său ﷺ, ne luăm din ele credința curată și lăsăm deoparte aceste dispute — căci niciunui popor nu i-au fost date certurile fără să rătăcească —, înțelegem că vorbirea lui Allah este reală și se aude. Sunetul ei nu este însă asemenea sunetelor făpturilor. Ceea ce se aude din vorbirea lui Allah este, fără îndoială, alcătuit din litere pe care cel căruia i Se adresează le înțelege. Dacă ar vorbi prin litere diferite de cele pe care le folosește cel căruia i Se adresează, acesta nu I-ar înțelege niciodată vorbirea. Literele auzite sunt, așadar, literele limbii prin care Allah îi vorbește celui căruia i Se adresează. Allah, Atotputernicul și Preamăritul, îi vorbește fiecăruia în limba sa.

355 Relatat de al-Buḫārī în Pedepsele prescrise, capitolul despre lapidarea femeii însărcinate în urma adulterului, dacă are statutul de muḥṣan (4/258).

Negarea vorbirii aici dovedește afirmarea ei în principiu: când El a negat-o în privința unor oameni, aceasta arată că ea există în privința altora. În același fel, unii oameni ai științei au dovedit că cei credincioși Îl vor vedea pe Allah în Ziua Învierii prin cuvintele Celui Preaînalt:

﴿كلا إنهم عن ربهم يومئذ لمحجوبون﴾

Nicidecum! În acea zi, ei vor fi împiedicați să-L vadă pe Domnul lor
(al-Muṭaffifīn 83:15)

. Dacă nelegiuiții sunt împiedicați să-L vadă, cei drepți Îl vor vedea; altfel, dacă vederea Lui ar fi imposibilă în orice situație, nelegiuiții și cei drepți ar fi egali în această privință. Tot astfel aici: dacă Allah, Atotputernicul și Preamăritul, nu i-ar vorbi nimănui, nu ar exista un motiv pentru negarea vorbirii în mod special în privința acestor oameni.
Din faptul că El, Preaslăvitul, vorbește nu rezultă că ar avea un organ asemenea omului, precum limba, dinții, gâtul sau altele asemenea, după cum din faptul că Allah aude nu rezultă că ar avea o ureche. De pildă, pământul aude și povestește, deși nu are limbă sau urechi. Cel Preaînalt a spus:

﴿يومئذ تحدث أخبارها بأن ربك أوحى لها﴾

În acea zi își va povesti veștile, pentru că Domnul tău i-a poruncit
(az-Zalzalah 99:4–5)

. Tot astfel, pielea va vorbi în Ziua Învierii. Cel Preaînalt a spus:

﴿حتى إذا ما جاءوها شهد عليهم سمعهم وأبصارهم وجلودهم بما كانوا يعملون﴾

Când vor ajunge la el, auzul lor, privirile lor și pieile lor vor mărturisi împotriva lor despre ceea ce făceau
(Fuṣṣilat 41:20)

. La fel vor face mâinile și picioarele. Cel Preaînalt a spus:

﴿يوم تشهد عليهم ألسنتهم وأيديهم وأرجلهم بما كانوا يعملون﴾

În ziua în care limbile lor, mâinile lor și picioarele lor vor mărturisi împotriva lor despre ceea ce făceau
(an-Nūr 24:24)

. Mâinile, picioarele, limbile, pieile, auzul și privirile nu au limbă și nici două buze. Aceasta este ceea ce ne este cunoscut.

Dacă se întreabă: Allah le vorbește unor oameni a căror vină este mai mare decât a lor, anume locuitorilor Focului?

Răspunsul este: aici este negată vorbirea de mulțumire. Hadithul nu arată însă negarea vorbirii de mânie și mustrare.

Cuvintele *„pe care nu-i va purifica”*: purificarea are aici sensul de recunoaștere a vredniciei și a probității. În Ziua Învierii nu-i va declara demni de încredere și drepți și nu va mărturisi în favoarea credinței lor, din pricina acestor fapte rele pe care le-au săvârșit.

În cuvintele *„ei vor avea o pedeapsă dureroasă”*, ʿaḍāb înseamnă pedeapsă, iar alīm înseamnă aspră, chinuitoare și dureroasă.

Cuvântul ușaymiț îl desemnează pe cel al cărui păr negru s-a amestecat cu alb din pricina vârstei înaintate. Dorința celui vârstnic s-a potolit și nu are ceea ce l-ar împinge la desfrânare. Totuși, el a săvârșit-o, ceea ce arată răutatea voinței sale. De obicei, el a ajuns la maturitate deplină și la echilibru, a cunoscut înțelepciunea, iar rațiunea îl stăpânește mai mult decât patima. Desfrânarea din partea sa este, așadar, neobișnuită: nu izvorăște dintr-o dorință stăruitoare, ci din rea intenție, dintr-un scop rău și din slăbiciunea credinței în Allah. Îndemnul către desfrânare este slab, iar înțelepciunea dobândită odată cu maturitatea este mare. Înaintarea sa în vârstă ar trebui să facă rațiunea să precumpănească, însă el a încălcat ceea ce decurge din aceasta. De aceea a fost numit printr-un diminutiv care îi arată josnicia: ușaymiț este diminutivul lui așmaț, *„cărunt”*.

Zănin este atributul lui uşaymiṭ şi se află la nominativ, cu o ḍamma subînţeleasă pe litera yāʾ omisă; vocala de pe nūn nu este marca flexiunii cazuale. Desfrânarea înseamnă săvârşirea faptei ruşinoase prin partea din faţă sau prin cea din spate. Allah a interzis-o şi a arătat că este o faptă ruşinoasă, spunând:

﴿ولا تقربوا الزنى إنه كان فاحشة وساء سبيلًا﴾

Nu vă apropiaţi de desfrânare! Ea este o faptă ruşinoasă şi o cale rea
(al-Isrāʾ 17:32)

.

Expresia *„un sărac trufaş”*: ʿāʾil înseamnă sărac. Cel Preaînalt a spus:

„Şi te-a găsit sărac şi te-a îndestulat”
(aḍ-Ḍuḥā 93:8).

Opoziţia cu expresia *„şi te-a îndestulat”* arată că ʿāʾilan înseamnă sărac.

Trufia înseamnă a te ridica deasupra celorlalţi şi a te socoti măreţ. Ea este de două feluri:

Trufie faţă de adevăr: îl respinge sau se socoteşte prea presus pentru a-l împlini.

Trufie faţă de făpturi: le dispreţuieşte şi le înjoseşte. Profetul ﷺ a spus: *„Trufia este respingerea adevărului şi disprețuirea oamenilor.”*[356]

La cel sărac, îndemnul către trufie este slab. Trufia sa devine, aşadar, o dovadă a slăbiciunii credinţei sale şi a răutăţii lăuntrice; de aceea pedeapsa lui este mai aspră.

Cuvintele *„un om care a făcut din Allah marfa sa: nu cumpără decât jurând pe El şi nu vinde decât jurând pe El”* înseamnă că a făcut din jurământul pe Allah o marfă a sa. Interpretarea este îngăduită aici deoarece chiar Profetul ﷺ a explicat-o astfel, spunând: *„Nu cumpără decât jurând pe El...”* Dacă însuşi vorbitorul este cel care îşi îndepărtează cuvintele de la sensul lor aparent, el

356 Relatat de Muslim în Credinţa, capitolul despre interzicerea trufiei (1/93), de la Ibn Masʿūd, Allah să fie mulţumit de el.

își cunoaște cel mai bine intenția. La fel se întâmplă în hadithul qudsī: *„O, fiu al lui Ādam, ți-am cerut hrană și nu Mi-ai dat; ți-am cerut de băut și nu Mi-ai dat."* Allah, Atotputernicul și Preamăritul, a lămurit aceasta prin cuvintele: *„Cutare rob al Meu a flămânzit și nu i-ai dat hrană; ți-a cerut de băut și nu i-ai dat."*[357]

Propoziția *„nu cumpără decât jurând pe El și nu vinde decât jurând pe El"* este de sine stătătoare și explică expresia *„a făcut din Allah marfa sa"*. Sensul este că jură ori de câte ori cumpără și ori de câte ori vinde, căutând câștigul. El merită această pedeapsă deoarece, chiar dacă spune adevărul, frecvența jurămintelor sale arată ușurătatea și lipsa sa de respect față de jurământ, precum și încălcarea cuvintelor Celui Preaînalt: *„Păziți-vă jurămintele!"* Dacă minte, reunește patru lucruri oprite:

1. Lipsa de respect față de jurământ și încălcarea poruncii lui Allah de a-l păzi.

2. Minciuna sa.

3. Însușirea averii pe nedrept.

4. Jurământul său este un jurământ ġamūs. S-a relatat în mod autentic că Profetul ﷺ a spus:

> *„Cel care face un jurământ mincinos, însușindu-și prin el averea unui musulman, Îl va întâlni pe Allah, iar Allah va fi mâniat pe el."*[358]

Trebuie să ne ferim de tot ceea ce cuprinde acest hadith și să stăm departe de acele fapte, deoarece aceasta urmărește Profetul ﷺ când ne înștiințează despre ele. Altfel, ce folos are să-l auzim dacă ceea ce cer textele nu se vede în credințele, cuvintele și faptele noastre? Am fi asemenea neștiutorului; ba vina noastră ar fi mai mare. De aceea, aceste texte nu trebuie să treacă pe lângă noi fără folos, mulțumindu-ne doar să le cunoaștem sensul. Trebuie să le cunoaștem sensul și să lucrăm potrivit lor. Apoi,

357 Menționat anterior, la p. 438.

358 Relatat de al-Buḫārī în Jurămintele, capitolul despre cuvintele lui Allah Cel Preaînalt „Aceia care schimbă legământul lui Allah și jurămintele lor pe un preț mic" (4/222), și de Muslim în Jurămintele, capitolul despre amenințarea celui care își însușește dreptul unui musulman printr-un jurământ mincinos (1/122), de la Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el.

întrucât ne numărăm printre cei cărora Allah le-a dăruit știință, trebuie să-i avertizăm și pe oameni, ca să fim moștenitori ai Trimisului ﷺ. Profetul ﷺ era cunoscător, împlinea ceea ce știa și chema la adevăr. Cel care caută știința nu este însă moștenitor al Trimisului, asupra lui să fie binecuvântările și pacea, până când nu împlinește ceea ce a împlinit acesta în privința faptelor și a chemării. Trebuie, așadar, să-i avertizăm pe frații noștri musulmani asupra acestei fapte atât de răspândite printre oameni: fac din Allah marfa lor, nevânzând și necumpărând decât cu jurăminte.

Legătura hadithului cu acest capitol

Acela care face din Allah marfa sa ajunge, de obicei, să jure frecvent pe Allah, Atotputernicul și Preamăritul.

***

În Ṣaḥīḥ s-a relatat de la ʿImrān ibn Ḥuṣayn, Allah să fie mulțumit de el, că Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Cea mai bună parte a comunității mele este generația mea, apoi cei care îi urmează, apoi cei care îi urmează. (ʿImrān a spus: «Nu știu dacă, după generația sa, a pomenit de două ori sau de trei ori.») Apoi, după voi, vor fi niște oameni care depun mărturie fără să li se ceară, trădează și nu sunt demni de încredere, fac legăminte și nu le împlinesc, iar printre ei apare îngrășarea”.[359]

Expresia *„în Ṣaḥīḥ”* le desemnează aici pe cele două Ṣaḥīḥ-uri. Vezi explicația noastră din capitolul despre lămurirea tawḥīd-ului și a mărturisirii că nu există altă divinitate demnă de adorare în afară de Allah[360].

În expresia *„Cea mai bună parte a comunității mele este generația mea”*, *„cea mai bună parte”* este subiectul, iar *„generația*

359 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea mărturiilor, capitolul despre a nu depune o mărturie nedreaptă, 2/251; și de Muslim, în Cartea meritelor Companionilor, capitolul despre meritele Companionilor și ale celor care vin după ei, 4/1962.

360 vol. I, p. 192.

mea" este predicatul nominal. Într-o variantă relatată de cei doi se spune: *„Cei mai buni dintre voi sunt cei din generația mea."* În hadithul lui Ibn Masʿūd de la al-Buḫārī se spune: *„Cei mai buni dintre oameni sunt cei din generația mea."*[361] Acesta este sensul urmărit: superioritatea este raportată la oameni în general, nu numai la această comunitate. De aceea s-a relatat în mod autentic că el ﷺ a spus: *„Am fost trimis din cele mai bune generații ale fiilor lui Ādam."*[362] Prin urmare, superioritatea primei generații privește oamenii în general, nu numai această comunitate.

Cât despre expresia *„cea mai bună parte a comunității mele"*, se poate spune că, atunci când superioritatea este raportată la oameni în general, această comunitate este și ea cuprinsă. Dacă o limităm însă la această comunitate, restul oamenilor sunt excluși. Este de preferat sensul general, în care este cuprins și cel particular.

Se mai poate spune că cele două formulări au același sens: această comunitate este cea mai bună dintre comunități, iar dacă aceia care sunt Companioni constituie cea mai bună generație a ei, rezultă că sunt cei mai buni dintre oameni. Cuvântul qarn provine din iqtirān, *„asociere"*, și desemnează un grup unit prin ceva, precum religia, vârsta sau altceva asemănător. Unii învățați l-au definit ca grup, după cum s-a arătat, iar alții ca perioadă de timp. Cei din urmă au avut mai multe păreri: unii au stabilit patruzeci de ani, alții optzeci, alții o sută, iar alții o sută douăzeci de ani.

Potrivit primei definiții, expresia *„cea mai bună parte a comunității mele este generația mea"* înseamnă că cei mai buni din comunitatea mea sunt Companionii, fie că au ajuns sau nu la o sută de ani. Este cunoscut că ultimul dintre Companioni care a murit a murit în anul 110 sau 120. Dacă spunem 120, perioada

361 Relatat de al-Buḫārī în Mărturiile, capitolul despre faptul că nu trebuie depusă o mărturie nedreaptă (2/251), și de Muslim în Meritele Companionilor, capitolul despre meritul Companionilor, apoi al celor care îi urmează (4/1962).

362 Relatat de al-Buḫārī în Meritele, capitolul despre descrierea Profetului ﷺ (2/517), de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

depășește o sută de ani. Dacă o socotim de la începutul misiunii profetice, ea ajunge la o sută treizeci și trei de ani, deoarece calendarul începe de la Hiğrah, iar Hiğrah a avut loc la treisprezece ani după începutul misiunii. Aceasta este prima generație. În privința Succesorilor, ultimul dintre ei a murit în anul 180; între ei și Companioni sunt, așadar, șaizeci de ani. Cât despre urmașii Succesorilor, ultimul dintre ei a murit în anul 220. Aici se încheie a treia generație. Generația Companionilor cuprinde, așadar, o sută treizeci și trei de ani dacă este socotită de la începutul misiunii profetice și o sută douăzeci dacă este socotită de la Hiğrah. Generația Succesorilor cuprinde șaizeci de ani, iar cea a urmașilor Succesorilor patruzeci.

Șayḫ al-Islām Ibn Taymiyyah a spus că generația se stabilește după majoritatea oamenilor. Dacă majoritatea oamenilor sunt Companioni, generația este a lor; dacă majoritatea sunt Succesori, generația este a lor și așa mai departe.

Prin *„comunitatea mea”* este avută în vedere comunitatea celor care au răspuns chemării. Cât despre cei cărora li se adresează chemarea, dacă nu cred, nu se află bine în ei.

Cuvintele *„nu știu dacă, după generația sa, a pomenit de două ori sau de trei ori”*: dacă ʿImrān nu știa, se pornește de la faptul că le-a pomenit de două ori. Generațiile privilegiate sunt, așadar, trei; aceasta este părerea cunoscută.

Cuvintele *„Apoi, după voi, vor fi niște oameni”*: în varianta lui al-Buḫārī se spune ṯumma inna baʿdakum qawman, cu qawman la acuzativ, ceea ce nu ridică nicio dificultate. Această variantă are însă qawmun la nominativ[363], ceea ce ridică o dificultate, deoarece qawm este termenul nominal al particulei inna. Învățații au avut mai multe explicații:

S-a spus că ar urma dialectul tribului Rabīʿah, ai cărui vorbitori nu se opresc asupra acuzativului cu un alif; scribul nu ar fi scris acel alif, rămânând qawm. Acest răspuns nu este însă temeinic: relatarea nu este doar scrisă, ci este și rostită atunci când elevii o preiau de la șeici. În plus, acesta nu este un loc de oprire.

363 Vezi Fatḥ al-Bārī (7/7).

S-a mai spus că termenul nominal al lui inna este un pronume al faptului, subînțeles, prin analogie cu forma ușoară in, deoarece această formă poate avea drept termen nominal pronumele faptului. Poetul a spus:

Și neamul Mālik era de obârșie aleasă.

Aici, forma întărită inna este tratată asemenea formei ușoare in, iar termenul ei nominal este pronumele faptului, subînțeles. Potrivit acestei analize, baʿdakum este predicatul antepus, qawmun este subiectul postpus, iar întreaga propoziție constituie predicatul lui inna.

S-a mai spus că *«inna»* are aici sensul lui *„da”*; înțelesul ar fi atunci: *„Apoi, da, după voi vor fi niște oameni”*. Această interpretare este însă forțată.

Ceea ce pare corect este a doua explicație, dacă această variantă a relatării este autentică.

Cuvintele sale *„depun mărturie”* înseamnă că ei spun ceea ce cunosc din cele pe care le-au văzut, le-au auzit, le-au atins sau le-au mirosit. Mărturia înseamnă ca omul să spună ceea ce știe. Allah Preaînaltul spune:

﴿إلا من شهد بالحق وهم يعلمون﴾

în afară de cei care mărturisesc adevărul și îl cunosc
[az-Zukhruf: 86]

. Potrivit opiniei corecte, nu este obligatoriu să se folosească expresia *„mărturisesc”*. Imamului Aḥmad i s-a spus: *„Cutare spune: «Cei zece vor fi în Paradis», dar nu spune: «Mărturisesc»”*. El a răspuns: *„Dacă a spus aceasta, atunci a depus mărturie”*.

Cu privire la cuvintele sale *„fără să li se ceară”*, învățații au avut păreri diferite:

S-a spus că *„nu li se cere”* înseamnă că nu sunt chemați să fie martori la cele întâmplate. Ar fi vorba, așadar, despre cei care depun mărturie fără să cunoască faptele: ei sunt martori mincinoși.

S-a mai spus că nu li se cere să-și prezinte mărturia. Ar fi vorba atunci despre a depune mărturie înainte de a fi chemat să o faci,

ceea ce ar arăta graba lor de a mărturisi și lipsa lor de grijă față de mărturie.
Această opinie întâmpină însă o dificultate din partea hadithului lui Zayd ibn Khālid, relatat de Muslim, potrivit căruia Profetul ﷺ a spus:

„Să nu vă spun cine este cel mai bun dintre martori? Cel care vine cu mărturia înainte să i se ceară”

.[364] Acesta îndeamnă la depunerea mărturiei înainte de a fi cerută, după cum arată cuvintele sale: *„Să nu vă spun cine este cel mai bun dintre martori?”*. La prima vedere, el se opune hadithului lui ʿImrān. Unii învățați le-au împăcat explicând că hadithul lui Zayd se referă la cel care mărturisește despre un drept de care beneficiarul mărturiei nu are cunoștință.

Alți învățați le-au împăcat explicând că hadithul lui Zayd se referă la cel care depune mărturie cu privire la ceva dintre drepturile lui Allah Preaînaltul. Aceste drepturi nu au pe cineva care să le revendice, astfel că el depune mărturie fără să i se ceară. Ar fi vorba, așadar, despre cei care poruncesc binele și opresc răul și despre alții asemenea lor. Alții le-au împăcat explicând că hadithul lui Zayd ibn Khālid exprimă promptitudinea cu care omul își prezintă mărturia: este atât de grabnic, încât parcă o prezintă înainte să i se ceară.

Unii învățați au dat întâietate hadithului lui ʿImrān, fiindcă se află în cele două Ṣaḥīḥ-uri, față de hadithul lui Zayd ibn Khālid, care se află în Ṣaḥīḥ Muslim. Dacă împăcarea este însă posibilă, nu este permis să se dea întâietate unuia în detrimentul celuilalt, deoarece aceasta ar însemna înlăturarea unuia dintre texte. Aici, împăcarea este posibilă, după cum am arătat.

Cuvintele sale *„trădează și nu sunt demni de încredere”* reprezintă a doua lor însușire: sunt oameni ai trădării, nu oameni de încredere, astfel că lumea nu se încrede în ei. Nu înseamnă că trădează după ce li s-a acordat încrederea, ca să se poată întreba:

364 Relatat de Muslim, în Cartea judecăților, capitolul despre cei mai buni martori, 3/1344.

de ce nu a spus *„li se acordă încrederea, iar ei trădează”*? Trădarea este parcă firea lor, iar din pricina ei nu li se acordă încredere.

Trădarea înseamnă perfidie și înșelare acolo unde s-a acordat încredere. Ea este o însușire condamnabilă în orice împrejurare. În schimb, uneltirea și înșelarea sunt condamnabile în unele împrejurări, dar nu în altele. Ele pot fi lăudabile în lupta împotriva unui dușman viclean și înșelător, fiindcă arată putere și permit lovirea dușmanului pe neașteptate. De aceea, Allah, Slăvit și Preaînalt, este descris prin uneltire și înșelare în împrejurarea în care acestea reprezintă o laudă. El spune:

﴿ويمكرون ويمكر الله والله خير الماكرين﴾

Ei uneltesc, iar Allah unelteşte, şi Allah este Cel mai bun dintre cei care uneltesc
[al-Anfāl: 30]

. Și spune:

﴿يخادعون الله وهو خادعهم﴾

Ei caută să-L înșele pe Allah, dar El îi înșală pe ei
[an-Nisāʾ: 142]

.
Allah nu este însă descris niciodată prin trădare, căci aceasta este condamnabilă în orice împrejurare. De aceea, vorba răspândită printre oameni *„Allah să-l trădeze pe cel care trădează”* este interzisă: ei Îl descriu astfel pe Allah prin ceea ce nu este îngăduit să-I fie atribuit. Allah Preaînaltul spune:

﴿وإن يريدوا خيانتك فقد خانوا الله من قبل فأمكن منهم﴾

Dacă vor să te trădeze, ei L-au trădat pe Allah și mai înainte, iar El ți-a dat putere asupra lor
[al-Anfāl: 71]

. Nu a spus: *„iar El i-a trădat”*.

Cuvintele sale *„nu sunt demni de încredere”* înseamnă că nu merită să li se încredințeze nimic: nici viețile, nici averile, nici onoarea oamenilor și nici altceva. Se pare că aceasta privește a patra generație. Ce să mai spunem atunci despre secolul al cincisprezecelea?! Într-un alt hadith se spune: *„Iar minciuna se răspândește printre ei”*.[365]

Cuvintele sale *„fac legăminte și nu le împlinesc”* reprezintă a treia lor însușire. Legământul înseamnă ca omul să-și impună un lucru. El poate fi făcut unui om, având sensul unei înțelegeri încheiate între el și altcineva, sau poate fi făcut lui Allah, precum legământul de a împlini un act de adorare, care trebuie respectat. Ei fac legăminte față de Allah și nu le împlinesc și încheie înțelegeri cu oamenii, dar nu le respectă. Aceasta este una dintre însușirile ipocriziei.

Cuvintele sale *„iar printre ei apare îngrășarea”* reprezintă a patra lor însușire. Îngrășarea înseamnă sporirea grăsimii și a cărnii trupului. Acest hadith ridică o dificultate: îngrășarea nu este ceva pe care omul îl alege; cum poate fi, atunci, o însușire condamnabilă?!

Învățații au spus că este vorba despre cei care se preocupă de cauzele îngrășării, de mâncăruri, băuturi și trai îmbelșugat, astfel

365 Relatat de Aḥmad, 1/18; de at-Tirmidhī, în Cartea încercărilor, capitolul despre păstrarea comunității, 6/333, care a spus: „Ḥasan, ṣaḥīḥ, ġarīb”; și de Ibn Mājah, în Cartea judecăților, capitolul despre dezaprobarea mărturiei celui căruia nu i s-a cerut să mărturisească, 2/791; de la ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb, Allah să fie mulțumit de el.

că grija lor este să-și îngrijească și să-și îngrașe trupurile. Cât despre îngrășarea asupra căreia omul nu are putere de alegere, el nu este condamnat pentru ea, după cum nu este condamnat fiindcă este înalt sau scund, negru sau alb. Este condamnat însă pentru un lucru pe care el însuși îl provoacă.

Tot în acesta, de la Ibn Masʿūd, se relatează că Profetul ﷺ a spus: „Cei mai buni oameni sunt cei din generația mea, apoi cei care îi urmează, apoi cei care îi urmează. Apoi vor veni oameni a căror mărturie le-o ia înainte jurământului, iar jurământul le-o ia înainte mărturiei".

Cuvintele sale *„tot în acesta"* înseamnă *„în Ṣaḥīḥ"*. Am vorbit deja despre o asemenea expresie folosită de autor, Allah să aibă milă de el, în capitolul despre explicarea tawḥīd-ului și a mărturisirii că nu există altă divinitate demnă de adorare în afară de Allah. Vezi: vol. I, p. 192.

Cuvintele sale *„cei mai buni oameni"* dovedesc că oamenii generației sale sunt cei mai buni. Companionii săi ﷺ sunt mai buni decât apostolii, susținătorii lui ʿĪsā, și decât cei șaptezeci de aleși pe care i-a ales Mūsā ﷺ.

Cuvintele sale *„apoi vor veni oameni"* înseamnă: după cele trei generații.

Cuvintele sale *„mărturia lor le-o ia înainte jurământului, iar jurământul le-o ia înainte mărturiei"* pot avea două înțelesuri:

Primul: fiindcă oamenii au puțină încredere în ei, nu depun mărturie decât însoțind-o de un jurământ; uneori mărturia vine mai întâi, iar alteori jurământul.

Al doilea: expresia arată că acești oameni nu acordă însemnătate nici mărturiei, nici jurământului, până într-atât încât mărturia și jurământul lor sunt parcă într-o întrecere.

Cele două înțelesuri nu se exclud, astfel că hadithul le cuprinde pe amândouă.

Iar cuvintele sale *„apoi vor veni oameni"* arată că nu toți oamenii acelei generații au această însușire, fiindcă nu a spus *„apoi oamenii vor fi astfel"*; deosebirea este limpede. Această

întâietate privește ansamblul și categoria, nu fiecare individ în parte. Nu înseamnă că printre urmașii urmașilor Companionilor nu poate exista cineva mai bun decât unii dintre urmașii Companionilor sau că printre urmașii Companionilor nu poate exista cineva mai învățat decât unii Companioni. În ceea ce privește însă meritul de a fi fost Companion, nimeni în afara Companionilor nu îl poate dobândi și nimeni nu îi poate întrece în această privință. Cât despre știință și adorare, printre cei de după Companioni se poate afla cineva care să-i întreacă pe unii dintre ei în știință și adorare.

Precizare: în unele exemplare, autorul, Allah să aibă milă de el, a redat hadithul repetând de trei ori cuvintele *„apoi cei care îi urmează”*. În cele două Ṣaḥīḥ-uri, acestea sunt repetate de două ori.

Ibrāhīm a spus: „Ne loveau din pricina mărturiei și a legământului pe când eram copii”.[366]

Cuvintele sale *„Ibrāhīm a spus”*: este vorba despre Ibrāhīm an-Nakhaʿī, unul dintre urmașii Companionilor și dintre juriștii lor.

Cuvintele sale *„ne loveau din pricina mărturiei pe când eram copii”*: într-un exemplar apare *„din pricina mărturiei și a legământului”*. Se pare că cei care îi loveau erau cei care îi aveau în grijă.

Cuvintele sale *„din pricina mărturiei”* înseamnă: ne loveau dacă depuneam o mărturie mincinoasă sau dacă fuseserăm martori, dar nu ne prezentam mărturia. Este posibil să fie vorba și despre pedepsirea lor pentru nesocotința în privința mărturiei și a legământului. Așa a explicat Ibn ʿAbd al-Barr.

366 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea mărturiilor, capitolul despre a nu depune mărturie pentru o nedreptate, 2/251; de asemenea, în Cartea meritelor Companionilor, nr. 3651, în Cartea înduioșării inimilor, nr. 6429, și în Cartea jurămintelor, nr. 6658; și de Muslim, în Cartea meritelor Companionilor, capitolul despre meritele Companionilor și ale celor care vin după ei, nr. 2533.

Iar cuvintele sale *„și a legământului”* înseamnă că, atunci când făceau un legământ, îi loveau pentru a-i face să-l împlinească.

Cuvintele sale *„pe când eram copii”* formează o propoziție circumstanțială. Îi loveau în copilărie pentru a-i disciplina.

Din spusele lui Ibrāhīm se poate deduce că mărturia copilului este acceptată, deoarece cuvintele *„pe când eram copii”* înseamnă că nu ajunseseră la pubertate. Această chestiune este disputată între învățați. Astfel, unii au spus: pentru a depune mărturie este necesar să fi ajuns la pubertate; dacă omul a fost martor la fapte pe când era copil, mărturia nu i se acceptă până când nu ajunge la pubertate. Alții au spus că mărturia copiilor unii despre alții este acceptată atât în privința cunoașterii faptelor ca martori, cât și a prezentării mărturiei, deoarece rareori se află un adult printre copii. Alții au spus că mărturia copiilor unii despre alții se acceptă dacă o depun pe loc, fiindcă, după ce se despart, este posibil să uite sau să li se sugereze ce să spună. Nu se poate proceda decât astfel; altminteri s-ar pierde multe drepturi dintre copii.

Din această relatare se mai deduce îngăduința de a-l lovi pe copil pentru purtarea sa dacă nu poate fi disciplinat decât prin aceasta.

***

Învățămintele capitolului:

Primul: îndemnul de a păzi jurămintele.

Al doilea: înștiințarea că jurământul ajută la vânzarea mărfii, dar nimicește binecuvântarea.

Al treilea: amenințarea aspră adresată celui care nu vinde și nu cumpără decât jurând.

Învățămintele capitolului:
Primul: îndemnul de a păzi jurămintele. Se deduce din cuvintele Celui Preaînalt: ﴿واحفظوا أيمانكم﴾ — *„Păziți-vă jurămintele”.* Porunca este un îndemn.

Al doilea: înștiințarea că jurământul ajută la vânzarea mărfii, dar nimicește binecuvântarea. Se deduce din cuvintele sale ﷺ: *„Jurământul ajută la vânzarea mărfii...”* și din continuarea lor.

Al treilea: amenințarea aspră adresată celui care nu vinde și nu cumpără decât jurând. Se deduce din cuvintele sale ﷺ: *„Și un om care a făcut din Allah marfa sa: nu cumpără decât jurând...”* și din continuarea lor. El este unul dintre cei trei cărora Allah nu le vorbește și pe care nu îi curățește.

Al patrulea: atragerea atenției că păcatul este mai grav atunci când îndemnul de a-l săvârși este mai slab.

Al patrulea: atragerea atenției că păcatul este mai grav atunci când îndemnul de a-l săvârși este mai slab. Se deduce din hadithul lui Salmān, care îi menționează pe bătrânul desfrânat și pe săracul trufaș și le vestește o pedeapsă aspră, fiindcă îndemnul de a săvârși păcatul amintit este slab în cazul lor.

Al cincilea: condamnarea celor care jură fără să li se ceară.

Al cincilea: condamnarea celor care jură fără să li se ceară, potrivit cuvintelor sale ﷺ: *„Și un om care a făcut din Allah marfa sa: nu cumpără decât jurând...”.* Aceasta nu este însă o regulă fără excepții. Profetul ﷺ a jurat în numeroase împrejurări fără să i se ceară, iar Allah, Slăvitul, i-a poruncit chiar în trei locuri din Coran să jure fără să i se fi cerut:
În cuvintele Sale:

﴿ويستنبئونك أحق هو قل إي وربي﴾

Ei te întreabă dacă este adevărat. Spune: «Da, pe Domnul meu!»
[Yūnus: 53]

. În cuvintele Sale:

﴿زعم الذين كفروا أن لن يبعثوا قل بلى وربي لتبعثن﴾

Cei care nu cred pretind că nu vor fi înviați. Spune: «Ba da, pe Domnul meu, veți fi înviați!»
[at-Taġābun: 7]

. Și în cuvintele Sale:

﴿وقال الذين كفروا لا تأتينا الساعة قل بلى وربي لتأتينكم﴾

Cei care nu cred spun: «Ceasul nu va veni la noi». Spune: «Ba da, pe Domnul meu, el va veni la voi!»
[Saba': 3]

.

Prin urmare, jurământul este îngăduit atunci când există o nevoie sau un folos care îl cere; poate fi chiar recomandat. Așa a fost jurământul Profetului ﷺ în întâmplarea femeii din clanul Makhzūm, când a spus: *„Pe Allah, dacă Fāțimah, fiica lui Muḥammad, ar fura, i-aș tăia mâna”*.[367] Acesta a avut o mare înrâurire asupra oamenilor care erau preocupați de soarta femeii din Makhzūm și asupra celor care au venit după ei.

Al șaselea: lauda sa ﷺ pentru cele trei sau patru generații și menționarea celor care se vor petrece după ele.

Al șaselea: lauda sa ﷺ pentru cele trei sau patru generații și menționarea celor care se vor petrece după ele. Se deduce din

367 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea pedepselor prescrise, capitolul despre dezaprobarea mijlocirii într-o pedeapsă prescrisă după ce cazul a fost adus înaintea conducătorului, 4/248; și de Muslim, în Cartea pedepselor prescrise, capitolul despre tăierea mâinii hoțului de neam ales, 3/1315; de la ʿĀ'ishah, Allah să fie mulțumit de ea.

cuvintele sale *„cei mai buni oameni sunt cei din generația mea...”*. Expresia *„sau patru”* se întemeiază pe posibilitatea ca menționarea celei de-a patra să fie confirmată; cele mai multe și mai bine stabilite variante ale relatării nu o menționează.

Cuvintele sale *„și menționarea celor care se vor petrece”*: dacă această învățătură ar fi fost prezentată separat, ar fi fost mai limpede și mai clar. Vestirea unui lucru viitor și împlinirea lui întocmai cum l-a vestit sunt o dovadă a misiunii sale profetice ﷺ.

Al șaptelea: condamnarea celor care depun mărturie fără să li se ceară.

Al șaptelea: condamnarea celor care depun mărturie fără să li se ceară. Se deduce din hadithul lui ʿImrān. La fel, sunt condamnați cei care trădează și nu sunt demni de încredere, cei care fac legăminte și nu le împlinesc și cei care urmăresc ceea ce le îngrașă trupul, dar neglijează hrănirea inimii cu credință și știință.

Al optulea: faptul că înaintașii îi loveau pe copii din pricina mărturiei și a legământului.

Al optulea: faptul că înaintașii îi loveau pe copii din pricina mărturiei și a legământului. Se deduce din spusele lui Ibrāhīm an-Nakhaʿī: *„Ne loveau din pricina mărturiei și a legământului”*. De aici se deduc însemnătatea legământului și a mărturiei și pedepsirea copiilor pentru acestea. Se mai deduc grija înaintașilor pentru creșterea copiilor și faptul că, printre mijloacele folosite de ei în acest scop, se afla lovirea, întemeiată pe îndrumarea Profetului lor ﷺ, care a poruncit să fie loviți pentru neîmplinirea rugăciunii cei ajunși la zece ani. Pentru ca lovirea să fie îngăduită sunt însă necesare următoarele condiții:

Prima: copilul să fie în măsură să înțeleagă disciplinarea; nu este lovit cel care nu înțelege scopul lovirii.

A doua: disciplinarea să fie făcută de cel care are autoritate asupra lui.

A treia: să nu se depășească măsura în privința numărului, felului, mijlocului, locului loviturilor sau în altă privință.

A patra: copilul să fi făcut un lucru pentru care se cuvine să fie disciplinat.

A cincea: scopul să fie disciplinarea lui, nu răzbunarea pentru sine. Dacă urmărește răzbunarea, nu mai este un educator, ci cineva care își face singur dreptate.

***

63 Legământul lui Allah și al Profetului Său ﷺ

Și cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وأوفوا بعهد الله إذا عاهدتم ولا تنقضوا الأيمان بعد توكيدها...﴾

Împliniți legământul lui Allah când îl încheiați și nu rupeți jurămintele după ce le-ați întărit...

, până la sfârșitul versetului.[368]

Cuvintele sale *„legământul lui Allah și legământul Profetului Său ﷺ”*: dhimmah înseamnă legământ. A fost numit astfel fiindcă omul este ținut de el, după cum este ținut să-și achite datoria pe care o are în sarcină.

368 Sura an-Naḥl, versetul 91.

Allah i-a legat pe robii Săi printr-un legământ: să-L adore și să nu-I asocieze nimic. Iar robii au un legământ de la Allah: că El nu îl va pedepsi pe cel care nu-I asociază nimic. Allah Preaînaltul spune:

﴿ولقد أخذ الله ميثاق بني إسرائيل وبعثنا منهم اثني عشر نقيبًا وقال الله إني معكم لئن أقمتم الصلاة وآتيتم الزكاة وآمنتم برسلي وعزرتموهم وأقرضتم الله قرضًا حسنًا﴾

Allah a luat legământul fiilor lui Israel și a ridicat dintre ei doisprezece căpetenii. Allah a spus: «Eu sunt cu voi! Dacă împliniți rugăciunea, dați zakāh, credeți în trimișii Mei, îi sprijiniți și Îi dați lui Allah un împrumut bun...»

. Acesta este legământul pe care Allah li-l cere. Apoi a spus:

﴿لأكفرن عنكم سيئاتكم ولأدخلنكم جنات تجري من تحتها الأنهار﴾

Vă voi șterge faptele rele și vă voi face să intrați în grădini pe sub care curg râuri
[al-Mā'idah: 12]

. Acesta este legământul lor de la Allah.
Allah Preaînaltul mai spune:

﴿وأوفوا بعهدي أوف بعهدكم﴾

Împliniți legământul Meu și îl voi împlini pe al vostru
[al-Baqarah: 40]

. Comunitatea este legată față de Profetul ﷺ prin legământul de a-l urma în Legea sa și de a nu introduce în ea inovații. Comunitatea are, la rândul ei, un legământ de la el: să-i transmită mesajul și să nu-i ascundă nimic. Profetul ﷺ a spus că fiecare profet a avut datoria să-și îndrume comunitatea către bine.[369]

Prin legământ se înțelege aici cel încheiat între părțile unui tratat, așa cum a fost cel dintre Profetul ﷺ și locuitorii Meccăi la pacea de la al-Ḥudaybiyah.

Cuvintele Celui Preaînalt ﴿وأوفوا﴾ — *„împliniți”* — sunt imperativul verbului awfā–yūfī, alcătuit din patru litere. Împlinirea înseamnă a da un lucru în întregime; de aici și împlinirea măsurii și a cântarului.

Cuvintele ﴿بعهد الله﴾ — *„legământul lui Allah”* — pot exprima legătura numelui de acțiune fie cu subiectul, fie cu obiectul său: legământul pe care voi îl faceți lui Allah sau legământul pe care Allah vi-l face vouă. Verbul de forma fāʿala presupune de obicei participarea ambelor părți, precum qātala, *„a lupta împotriva cuiva”*, și dāfaʿa, *„a se apăra împotriva cuiva”*.

Cuvintele ﴿إذا عاهدتم﴾ — *„când îl încheiați”* — întăresc sensul și atrag atenția asupra obligației de a-l respecta: după ce ați încheiat un legământ, nu se cuvine să renunțați la împlinirea lui. Apoi a întărit aceasta prin cuvintele

﴿ولا تنقضوا الأيمان بعد توكيدها﴾

și nu rupeți jurămintele după ce le-ați întărit

. A desface un lucru înseamnă a-i dezlega ceea ce îl ține strâns. Legământul a fost asemănat cu un nod, fiindcă este o legătură între părțile care îl încheie.

Cuvintele ﴿بعد توكيدها﴾ — *„după ce le-ați întărit”*: întărirea unui lucru înseamnă fixarea lui. Tawkīd este numele de acțiune al verbului wakkada. Se spune atât wakkada al-amra, cât și

369 Relatat de Muslim, nr. 1844, de la ʿAbd Allāh ibn ʿAmr ibn al-ʿĀṣ, Allah să fie mulțumit de amândoi.

ʾakkadahu, cu numele de acțiune taʾkīd și tawkīd. Forma cu wāw este mai elocventă decât cea cu hamzah.

Cuvintele

﴿وقد جعلتم الله عليكم كفيلًا﴾

după ce L-ați făcut pe Allah garant asupra voastră

— formează o propoziție circumstanțială care sporește mustrarea pentru ruperea legământului și a jurământului. Allah este făcut garant prin faptul că omul, atunci când încheie un legământ cu altcineva, spune: *„Mă leg față de tine prin Allah”*, făcându-L astfel pe Allah garant asupra sa.

Cuvintele ﴿إن الله يعلم ما تفعلون﴾ — *„Allah știe ceea ce faceți”*: Allah a încheiat versetul menționând știința Sa, ca amenințare împotriva ruperii legământului. Când omul știe că Allah cunoaște tot ceea ce face, nu rupe legământul.

Legătura versetului cu titlul capitolului este foarte limpede, deoarece Allah a spus: ﴿أوفوا بعهد الله﴾ — *„Împliniți legământul lui Allah”* — și a spus:

﴿وقد جعلتم الله عليكم كفيلًا﴾

după ce L-ați făcut pe Allah garant asupra voastră

.

Legământul înseamnă dhimmah.

Legătura capitolului cu tawḥīd-ul

Neîmplinirea legământului lui Allah înseamnă o lipsă de respect față de El, ceea ce aduce atingere tawḥīd-ului.

De la Buraydah, care a spus: „Când Trimisul lui Allah ﷺ numea un comandant peste o armată sau peste un detașament,

---

îl povățuia să aibă teamă de Allah, să se poarte cu bine față de musulmanii aflați alături de el și spunea: «Porniți la luptă în numele lui Allah pe calea lui Allah. Luptați împotriva celor care nu cred în Allah. Porniți la luptă, nu vă însușiți pe ascuns din pradă, nu trădați, nu mutilați, și nu ucideți niciun copil. Iar când îți întâlnești dușmanul dintre asociatori, cheamă-i la trei lucruri — sau: opțiuni. Oricăruia dintre ele i-ar da curs, primește aceasta de la ei și oprește-te de la a-i ataca. Apoi cheamă-i la Islam. Dacă îți răspund, primește aceasta de la ei. Apoi cheamă-i să se mute din ținutul lor în ținutul emigranților, și înștiințează-i că, dacă fac aceasta, vor avea drepturile emigranților și îndatoririle emigranților. Dacă refuză să se mute de acolo, înștiințează-i că vor fi asemenea beduinilor musulmani: li se aplică judecata lui Allah Preaînaltul, dar nu vor avea nimic din pradă și din fay', decât dacă participă la jihād alături de musulmani. Dacă refuză, cere-le jizyah, iar dacă răspund, primește aceasta de la ei și oprește-te de la a-i ataca. Dacă refuză, cere ajutorul lui Allah și luptă împotriva lor. Dacă îi asediezi pe cei dintr-o fortăreață, iar ei îți cer să le acorzi legământul de protecție al lui Allah și al Profetului Său, nu le acorda legământul de protecție al lui Allah și al Profetului Său, ci acordă-le legământul tău și al însoțitorilor tăi. Căci să vă încălcați legămintele voastre și legământul însoțitorilor voștri este mai puțin grav decât să încălcați legământul lui Allah și al Profetului Său. Dacă îi asediezi pe cei dintr-o fortăreață, iar ei îți cer să le primești predarea potrivit judecății lui Allah, nu le primi predarea potrivit judecății lui Allah, ci potrivit judecății tale, fiindcă nu știi dacă vei nimeri sau nu judecata lui Allah în privința lor». Relatat de Muslim.[370]

Cuvintele sale *„când numea"* înseamnă: îl făcea comandant. La începuturile Islamului, conducătorul se ocupa de punerea în

370 Relatat de Muslim, în Cartea jihād-ului, capitolul despre numirea comandanților de către conducător, 3/1356.

aplicare a hotărârilor, de judecată, de emiterea fatwā-lor și de imamat.

Cuvintele sale *„sau peste un detașament”*: *„sau”* nu exprimă îndoiala, ci deosebește două situații. Armata cuprinde mai mult de patru sute de oameni, iar detașamentul mai puțin de atât.

Detașamentele sunt de trei feluri:

a) Un detașament trimis din localitate. Acest caz este limpede, iar prada sa se împarte la fel ca prada armatei.

b) Un detașament trimis la începutul expediției de jihād: întreaga armată pornește, apoi trimite un detașament care merge înaintea ei.

c) Un detașament trimis pe drumul de întoarcere, după întoarcerea armatei.

Învățații au făcut o deosebire între ultimele două în privința prăzii: detașamentului trimis la început i se acordă un sfert, după scoaterea cincimii, deoarece armata se află în urma lui, îl sprijină și îl va ajunge din urmă. Detașamentului trimis la întoarcere i se acordă o treime, după scoaterea cincimii, fiindcă armata s-a îndepărtat de el, iar primejdia pe care o înfruntă este mai mare. Ceea ce li se acordă acestor două detașamente ține de judecata conducătorului: poate să le acorde sau să nu le acorde, potrivit folosului urmărit.

Cuvântul *„îl povățuia”*: povățuirea înseamnă a-i încredința cuiva un lucru, arătând grijă față de el.

Cuvintele *„să aibă teamă de Allah”*: taqwā înseamnă împlinirea poruncilor lui Allah și ferirea de cele pe care El le-a interzis cu știință și înțelegere limpede. Cuvântul provine din wiqāyah, *„protecție”*, și înseamnă a te pune la adăpost de pedeapsa lui Allah, ceea ce nu se poate face decât împlinind poruncile și ferindu-te de cele interzise. Unii au spus: taqwā înseamnă să asculți de Allah, călăuzit de lumina venită de la El, nădăjduind răsplata Sa, și să părăsești ceea ce Allah a interzis, călăuzit de lumina venită de la El, temându-te de pedeapsa Sa.

Alții au spus:

Lasă păcatele, pe cele mici
și pe cele mari: aceasta este evlavia.
Poartă-te ca unul ce merge pe un pământ
cu spini, ferindu-se de ce vede.
Nu socoti neînsemnat un păcat mic:
munții sunt făcuți din pietricele.

Toate aceste definiții exprimă același înțeles. Comandantului armatei i se recomanda taqwā fiindcă, de obicei, conducătorul are o anumită înălțare de sine, din pricina căreia există temerea că s-ar abate de la ceea ce este corect. În plus, evlavia lui este o pricină a evlaviei celor aflați sub autoritatea sa.

Cuvintele sale *„să se poarte cu bine față de musulmanii aflați alături de el”* înseamnă că îl povățuia să le facă bine în cele ale acestei lumi și ale Vieții de Apoi: să-i ducă pe drumul mai ușor, să le caute locuri mai bogate în pășune dacă mergeau pe cămile sau pe cai, să-i ferească de nedreptate, să le poruncească binele, să-i oprească de la rău și să facă celelalte lucruri care le aduc bine în această lume și în Viața de Apoi.

Din acest hadith se deduce că acela căruia i s-a încredințat una dintre treburile musulmanilor trebuie să aleagă pentru ei ceea ce este mai bun. Aceasta se deosebește de ceea ce face omul pentru sine: în privința sa, el nu este ținut decât de ceea ce este obligatoriu.

Cuvintele sale *„porniți la luptă în numele lui Allah”* pot însemna că a vrut să-i învețe să fie întotdeauna sprijiniți pe ajutorul lui Allah. Este posibil și să fi vrut ca expediția să înceapă în numele lui Allah. Primul înțeles este mai evident, dar și al doilea este posibil, fiindcă trimiterea armatelor este un lucru însemnat, iar orice lucru care nu începe în numele lui Allah este lipsit de împlinire.

Cuvintele *„pe calea lui Allah”* se leagă de *„porniți la luptă”*. Trimisul ﷺ atrage astfel atenția asupra bunei intenții și a scopului drept. Cei care pleacă la luptă au felurite țeluri, însă expediția folositoare, prin care se dobândește una dintre cele două binefaceri, este aceea dedicată numai lui Allah: omul luptă pentru ca Cuvântul lui Allah să fie cel mai înalt, nu din pornire de grup,

pentru a-și arăta vitejia, pentru a i se vedea rangul sau pentru a dobândi ceva din această lume. Dacă luptă pentru țară, atunci cel care luptă fiindcă aceasta este o țară islamică ce trebuie apărată, împreună cu musulmanii din ea, are o intenție islamică dreaptă. Dacă luptă însă numai din naționalism sau patriotism, aceasta este o pornire de grup, nu o luptă pe calea lui Allah.

Cuvintele *„pe calea lui Allah"* cuprind atât intenția, cât și fapta. Intenția a fost explicată. În privința faptei, expediția trebuie să se încadreze în religia și Legea Sa, desfășurându-se potrivit rânduielii Legiuitorului.

Cuvintele *„luptați împotriva celor care nu cred în Allah"*: *„luptați"* este un imperativ care exprimă obligația; adică avem obligația să luptăm împotriva celor care nu cred în Allah. Allah Preaînaltul spune:

﴿يا أيها النبي جاهد الكفار والمنافقين واغلظ عليهم ومأواهم جهنم وبئس المصير﴾

O, Profetule! Străduiește-te împotriva necredincioșilor și a ipocriților și fii aspru cu ei! Adăpostul lor este Gheena; și ce rea întoarcere!

[at-Taḥrīm: 9]

. Și spune:

﴿يا أيها الذين آمنوا قاتلوا الذين يلونكم من الكفار﴾

O, voi cei care credeți! Luptați împotriva necredincioșilor aflați în vecinătatea voastră

[at-Tawbah: 123]

. Dacă luptăm împotriva celor din vecinătatea noastră și aceștia îmbrățișează Islamul, luptăm împotriva celor de dincolo de ei și tot astfel, până când ajungem la răsăritul și la apusul pământului.

Man, *„cei care"*, este un pronume relativ, iar propoziția sa relativă este *„nu cred"*. Pronumele relativ și propoziția sa exprimă

motivul: din pricina necredinței lor. Nu luptăm împotriva oamenilor din spirit de grup, naționalism sau patriotism, ci din pricina necredinței lor, pentru folosul lor, care este salvarea lor de Foc. Necredința se întemeiază pe două lucruri: tăgăduirea și îngâmfarea.

Adică: refuzul îngâmfat de a-L asculta sau tăgăduirea a ceea ce trebuie primit și crezut.

Cuvântul *„porniți la luptă”* întărește porunca. L-a repetat ca și cum ar spune: nu nesocotiți expediția și porniți cu seriozitate. Cuvintele *„nu vă însușiți pe ascuns din pradă”*: ġulūl înseamnă ca omul să ascundă ceva din pradă și să și-l însușească. Acesta este unul dintre păcatele mari. Allah Preaînaltul spune:

﴿ومن يغلل يأت بما غل يوم القيامة﴾

Cel care își însușește pe ascuns din pradă va veni în Ziua Învierii cu ceea ce și-a însușit
[Āl ʿImrān: 161]

, adică va fi pedepsit prin acel lucru. Va fi pedepsit în Ziua Învierii cu ceea ce și-a însușit și va primi o pedeapsă disciplinară în această lume. Învățații au spus că cel care săvârșește ġulūl este pedepsit disciplinar prin arderea întregului său bagaj, cu excepția exemplarului Coranului, datorită inviolabilității sale, a armelor, datorită folosului lor, și a făpturilor însuflețite, fiindcă nu este îngăduit să fie chinuite cu foc.

Cuvintele *„nu trădați”*: ġadr înseamnă trădare. Acesta este pasajul hadithului care dovedește ideea capitolului. Este vorba despre situația în care am încheiat un legământ: atunci trădarea este interzisă. În lipsa unui legământ, o asemenea înșelare ne este îngăduită, fiindcă războiul este înșelăciune. S-a relatat că un asociator a ieșit să se dueleze cu ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el. Când omul s-a apropiat de ʿAlī, acesta i-a strigat: *„Nu am ieșit să mă duelez cu doi oameni!”*. Asociatorul s-a întors, crezând că venise unul dintre însoțitorii săi să-l ajute, iar ʿAlī, Allah să fie mulțumit de el, l-a ucis.

Trebuie știut că, în raport cu asociatorii, există trei situații:

Prima situație: nu există un legământ între noi și ei. Atunci trebuie luptat împotriva lor după ce au fost chemați la Islam și au refuzat atât Islamul, cât și plata jizyah, cu condiția să avem puterea de a face aceasta.
A doua situație: există între noi și ei un legământ păstrat, pe care ei îl respectă. Atunci avem obligația să ne împlinim legământul față de ei, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿فما استقاموا لكم فاستقيموا لهم إن الله يحب المتقين﴾

Cât timp ei sunt drepți față de voi, fiți și voi drepți față de ei. Allah îi iubește pe cei cu teamă de El
[at-Tawbah: 7]

. Și potrivit cuvintelor Sale:

﴿فأتموا إليهم عهدهم إلى مدتهم﴾

Împliniți legământul față de ei până la termenul său
[at-Tawbah: 4]

.
A treia situație: există între noi și ei un legământ, dar ne temem că îl vor trăda. Atunci trebuie să le denunțăm legământul și să-i înștiințăm că nu mai există un legământ între noi și ei, potrivit cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿وإما تخافن من قوم خيانة فانبذ إليهم على سواء إن الله لا يحب الخائنين﴾

Dacă te temi de trădare din partea unui neam, denunță-le legământul astfel încât să fiți deopotrivă înștiințați. Allah nu îi iubește pe cei care trădează
[al-Anfāl: 58]

.

Cuvintele *„nu mutilați”*: mutilarea înseamnă desfigurarea prin tăierea unor părți ale trupului, precum nasul, limba și altele, atunci când sunt luați prizonieri. Nu există nevoie de aceasta, fiind o răzbunare nelalocul ei. Învățații au avut păreri diferite în situația în care ei ne-ar face nouă aceasta.

S-a spus că nu trebuie mutilați, datorită caracterului general al interdicției, deoarece Profetul ﷺ nu a făcut nicio excepție și fiindcă, dacă am mutila pe unul dintre ei, este posibil ca el să nu fie de acord cu ceea ce au făcut cei din neamul său. Cum să-l mutilăm atunci?!

S-a mai spus că îi mutilăm așa cum ne-au mutilat ei, deoarece acestei formulări generale i se opune o altă formulare generală: cuvintele Celui Preaînalt

﴿فمن اعتدى عليكم فاعتدوا عليه بمثل ما اعتدى عليكم﴾

Cine vă atacă, răspundeți-i asemenea atacului său împotriva voastră
[al-Baqarah: 194]

.

Dacă nu îi mutilăm, deși ei ne mutilează, aceasta ar putea fi înțeleasă drept slăbiciune. Dacă îi mutilăm în această situație, vor ști că avem putere și nu ne vor mai mutila a doua oară.

Se pare că a doua opinie este cea corectă.
Dacă se spune: *„Este posibil să mutilăm pe cineva care nu ne-a mutilat și care nu este de acord cu mutilarea”*, se răspunde: în cadrul unei singure comunități, fapta unuia dintre membrii ei este precum fapta tuturor. De aceea, Allah, Atotputernicul și Preamăritul, li Se adresa iudeilor din vremea Trimisului ﷺ cu privire la lucruri petrecute în vremea lui Mūsā. El spune:

﴿وإذ قتلتم نفسًا فادارأتم فيها﴾

Și când ați ucis un om și v-ați învinuit unii pe alții pentru aceasta
[al-Baqarah: 72]

. Și spune:

﴿وإذ أخذنا ميثاقكم ورفعنا فوقكم الطور﴾

Și când am luat legământul vostru și am ridicat deasupra voastră muntele aṭ-Ṭūr
[al-Baqarah: 93]

, precum și alte cuvinte asemănătoare.

Cuvintele *„și nu ucideți niciun copil”* înseamnă: nu ucideți un copil mic, fiindcă el nu luptă și fiindcă este posibil să îmbrățișeze Islamul. În alte hadithuri se arată că nu sunt uciși nici călugărul, nici bătrânul neputincios, nici femeia,[371] cu excepția situației în care luptă, îndeamnă la luptă sau contribuie cu sfaturi de război. Astfel a fost ucis Durayd ibn aṣ-Ṣimmah în expediția împotriva celor din Thaqīf, în pofida vârstei sale înaintate și a orbirii sale.[372]

Din acest hadith s-a dedus că lupta nu are drept scop să-i facă să îmbrățișeze Islamul, ci să apere Islamul. Dovada este că nu îi ucidem pe aceștia; dacă acesta ar fi fost scopul, i-am fi ucis în cazul în care nu ar fi îmbrățișat Islamul. Shaykh al-Islām a

371 Hadithul lui Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de amândoi: „Într-una dintre expedițiile Trimisului lui Allah ﷺ a fost găsită o femeie ucisă, iar Trimisul lui Allah ﷺ a dezaprobat uciderea femeilor și a copiilor”. Relatat de al-Bukhārī, în Cartea jihād-ului, capitolul despre uciderea copiilor, 2/362; și de Muslim, în Cartea jihād-ului, capitolul despre interzicerea uciderii femeilor, 3/1364. Și hadithul lui Anas, Allah să fie mulțumit de el, potrivit căruia Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Porniți în numele lui Allah, cu ajutorul lui Allah și pe religia Trimisului lui Allah. Nu ucideți niciun bătrân neputincios, niciun copil, niciun micuț și nicio femeie...”. Relatat de Abū Dāwūd, în Cartea jihād-ului, capitolul despre chemarea asociatorilor, 3/86. Ash-Shawkānī a spus în an-Nayl, 7/246: „În lanțul hadithului lui Anas se află Khālid al-Fizr, care nu este un transmițător puternic”. Și hadithul lui Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, în care Profetul ﷺ a spus: „Nu trădați, nu vă însușiți pe ascuns din pradă și nu ucideți copiii și nici viețuitorii schiturilor”. Relatat de Aḥmad, 1/300, și de aṭ-Ṭaḥāwī în Sharḥ Maʿānī al-Āthār, 3/225. Ibn Ḥajar a spus în at-Talkhīṣ al-Ḥabīr, 2/103: „În lanțul său se află Ibrāhīm ibn Ismāʿīl ibn Abī Ḥabībah, iar el este slab”.

372 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea expedițiilor, capitolul despre expedița de la Awṭās, 3/156.

considerat această opinie mai puternică și are un tratat în această privință intitulat *„Lupta împotriva necredincioșilor”* — Qitāl al-kuffār.

Cuvintele *„iar când îți întâlnești dușmanul”* înseamnă: când dai de el sau îl găsești. A început prin a menționa dușmănia pentru a îndemna la lupta împotriva lor, fiindcă, atunci când știi că sunt dușmanii tăi, aceasta te îndeamnă să lupți împotriva lor. De aceea, Allah Preaînaltul spune:

﴿يا أيها الذين آمنوا لا تتخذوا عدوي وعدوكم أولياء﴾

O, voi cei care credeți! Nu-i luați ca aliați pe dușmanul Meu și pe dușmanul vostru

[al-Mumtaḥanah: 1]

. Această formulare este mai puternică și mai cuprinzătoare decât cuvintele dintr-un alt verset:

﴿لا تتخذوا اليهود والنصارى أولياء﴾

Nu-i luați pe iudei și pe creștini ca aliați

[al-Mā'idah: 51]

. În acel verset au fost menționați anume iudeii și creștinii fiindcă împrejurarea o cerea. Dușmanul este opusul lui al-walī: acesta se îngrijește de treburile tale și te sprijină, te apără și face celelalte lucruri asemenea lor; dușmanul te părăsește la nevoie, se îndepărtează de tine și te atacă ori de câte ori poate.

Cuvintele *„dintre asociatori”* îi cuprind pe toți necredincioșii, inclusiv pe iudei și pe creștini.

Cuvintele *„lucruri sau opțiuni”* au același înțeles. Prin urmare, *„sau”* exprimă îndoiala cu privire la cuvântul folosit; înțelesul nu se schimbă.

Cuvintele *„oricăruia dintre ele i-ar da curs”*: ayyatu-hunna este un nume condițional cu rol de subiect; mā este o particulă suplimentară, adăugată în construcția condițională pentru a întări caracterul general, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿أَيًّا ما تدعوا فله الأسماء الحسنى﴾

Oricum L-ați chema, ale Lui sunt numele cele mai frumoase
[al-Isrāʾ: 110]

. Pronumele ka este complement direct, iar pronumele care trimite la numele condițional a fost omis. Sensul este: oricăreia dintre ele i-ar răspunde, primește aceasta de la ei și oprește-te de la a-i ataca; nu lupta împotriva lor.

Cuvintele *„apoi cheamă-i”*: thumma, *„apoi”*, este suplimentar, după cum arată varianta lui Abū Dāwūd, și fiindcă nu are aici un sens propriu. Se poate spune și că nu face parte din cuvintele Trimisului ﷺ, ci din cele ale transmițătorului, sensul fiind: *„Apoi a spus: «Cheamă-i»”*.

Cuvintele *„la Islam”* înseamnă: la Islamul care cuprinde și credința, deoarece, atunci când este menționat singur, el cuprinde credința. Dacă sunt menționate împreună, au înțelesuri distincte, după cum Profetul ﷺ a făcut deosebire între ele în hadithul lui Jibrīl.

Potrivit oamenilor Sunnei, credința cuprinde și faptele. Profetul ﷺ a spus:

„Credința are șaptezeci și câteva de ramuri. Cea mai înaltă este rostirea cuvintelor «Nu există altă divinitate demnă de adorare în afară de Allah», iar cea mai de jos este înlăturarea lucrului vătămător de pe drum; sfiala este și ea o ramură a credinței”

.[373] Dacă răspund chemării la Islam, aceasta este ceea ce doresc musulmanii și nu ne mai este îngăduit să luptăm împotriva lor. De aceea, Profetul ﷺ a spus: *„Primește aceasta de la ei”.* Cuvintele *„apoi cheamă-i să se mute din ținutul lor în ținutul emigranților”* arată că aceia împotriva cărora s-a luptat erau oameni ai deșertului. După ce îmbrățișau Islamul, li se cerea să se mute în ținuturile emigranților pentru a învăța religia lui Allah, deoarece omul aflat în viața sa nomadă este departe de știință. Allah Preaînaltul spune:

﴿الأعراب أشد كفرًا ونفاقًا وأجدر ألا يعلموا حدود ما أنزل الله على رسوله﴾

Beduinii sunt mai puternici în necredință și ipocrizie și mai înclinați să nu cunoască hotarele celor pe care Allah le-a pogorât Trimisului Său

[at-Tawbah: 97]

. Acesta este un temei pentru așezarea nomazilor în localități.

Cuvintele *„în ținutul emigranților”* pot desemna un loc anume, adică Medina Profetului, sau pot desemna o categorie: orice ținut în care se cuvine să se emigreze fiindcă este un ținut al Islamului, fie Medina, fie altul. A doua posibilitate, cea a sensului general, este întărită de faptul că, dacă ar fi fost vorba despre Medina,

373 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea credinței, capitolul despre lucrurile credinței, 1/20, cu formularea: „Credința are șaizeci și câteva de ramuri, iar sfiala este o ramură a credinței”; și de Muslim, în Cartea credinței, capitolul despre numărul ramurilor credinței, 1/63; de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

Trimisul ﷺ ar fi numit-o și nu ar fi folosit o descriere generală. Iar prima posibilitate este întărită de faptul că primul ținut al emigranților a fost Medina. Se pare însă că a doua posibilitate este cea corectă.

Cuvintele *„vor avea drepturile emigranților și îndatoririle emigranților"* reprezintă dreptatea deplină. Nu se spune că drepturile îi revin numai locuitorului originar al ținutului. Ei au ceea ce au emigranții din pradă și din fay' și au aceleași îndatoriri de jihād și de sprijinire.

Cuvintele *„nu vor avea nimic din pradă și din fay', decât dacă participă la jihād alături de musulmani"* înseamnă că, dacă nu se mută în ținutul emigranților, nu au parte din pradă și din fay'. Prada este ceea ce se ia din averile necredincioșilor prin luptă sau prin ceea ce este asimilat acesteia. Fay' reprezintă veniturile vărsate în tezaurul public, precum a cincea parte din cincimea prăzii, jizyah, kharāj și altele.

Cuvintele *„decât dacă participă la jihād alături de musulmani"* arată că, dacă participă alături de musulmani, au dreptul la aceeași parte din pradă ca ceilalți. În privința fay'-ului, învățații au avut păreri diferite. Potrivit imamului Aḥmad, ei au drept la fay' în orice situație și au drept la pradă dacă participă la jihād. S-a mai spus că nu au drept la fay', acesta revenind numai locuitorilor așezărilor, după cum arată excepția. Excepția privește atunci prada, fiindcă omul dintr-o așezare, pregătit pentru jihād, pentru învățarea și răspândirea religiei, nu este asemenea unui beduin aflat lângă cămilele sale.

Așadar, după ce îmbrățișează Islamul, există trei trepte:

1. Se mută în ținutul emigranților; atunci au drepturile emigranților și îndatoririle emigranților.

2. Rămân în locurile lor, dar participă la jihād; atunci au aceeași parte din pradă ca ceilalți participanți, iar în privința fay'-ului există disputa amintită.

3. Rămân în locurile lor și nu participă la jihād; atunci nu au nimic din pradă și din fay'.

Cuvintele *„dacă refuză"*: potrivit gramaticienilor din Baṣrah, hum, *„ei"*, întărește subiectul omis împreună cu verbul

condițional, sensul fiind *„dacă refuză ei”*. Potrivit celor din Kūfah, este subiectul nominal, iar propoziția care urmează este predicatul său. Regula noastră, atunci când gramaticienii au păreri diferite într-o chestiune, este să urmăm explicația mai ușoară. Aici, analiza celor din Kūfah este mai ușoară.
Cuvintele *„cere-le jizyah”* exprimă o cerere de a primi ceva, nu o întrebare. Deosebirea este că verbul care exprimă întrebarea se leagă de al doilea complement prin prepoziția ʿan, *„despre”*. Allah Preaînaltul spune:

﴿يسألونك عن الساعة أيان مرساها﴾

Ei te întreabă despre Ceas: când va fi venirea lui?
[an-Nāziʿāt: 42]

. Al doilea complement poate fi și o propoziție interogativă, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿يسألونك ماذا أحل لهم﴾

Ei te întreabă ce le-a fost îngăduit
[al-Mā'idah: 4]

. Verbul care exprimă cererea se leagă însă direct de acel complement, precum în *„I-am cerut lui Zayd o carte”*.
Cuvântul jizyah este derivat din jazā–yajzī și arată, prin forma sa, o plată în schimbul unui lucru. Este o sumă plătită de nemusulman în schimbul protecției sale și al șederii în ținuturile noastre. Averea, viața și urmașii celui aflat sub legământ de protecție sunt inviolabili în schimbul jizyah. Allah Preaînaltul spune:

﴿حتى يعطوا الجزية عن يد وهم صاغرون﴾

până când vor da jizyah cu mâna lor, fiind supuși
[at-Tawbah: 29]

, adică o predau cu propriile mâini. Nu se acceptă să o trimită prin slujitor sau prin fiu, ci trebuie să vină el însuși cu ea.

S-a mai spus că ﴿عن يد﴾ înseamnă: datorită puterii voastre asupra lor. Corect este că expresia le cuprinde pe amândouă.

S-a mai spus că ﴿عن يد﴾ înseamnă că ți-o dă, iar tu o iei cu putere, trăgându-i mâna pentru a-i arăta puterea ta. De aceasta nu este însă nevoie.

Cuvintele ﴿وهم صاغرون﴾ — *„fiind supuși”* — înseamnă că trebuie să manifeste umilință și supunere când o dau, nu să o dea cu fast și trufie, însoțiți de slujitori, alai și altele asemenea. Unii învățați au socotit că supunerea lor presupune să fie ținuți în picioare mai mult timp atunci când se primește plata de la ei.

Cuvintele *„cere ajutorul lui Allah și luptă împotriva lor”*: Profetul ﷺ a început cu cererea ajutorului lui Allah, fiindcă, dacă El nu te ajută în lupta împotriva dușmanilor Săi, vei fi lipsit de sprijin. Propoziția formează răspunsul condiției.

Cuvintele *„dacă îi asediezi pe cei dintr-o fortăreață, iar ei îți cer”*: asedierea înseamnă strâmtorarea lor, adică îi împresori și îi strâmtorezi astfel încât să nu iasă din fortăreață și nimeni să nu intre la ei. Fortăreața este orice loc folosit ca adăpost întărit, precum palate, incinte și altele.

Cuvântul arādūka înseamnă *„ți-au cerut”*. Verbul care exprimă dorința a primit și sensul cererii; altminteri, în mod obișnuit, el se construiește cu prepoziția min, *„de la”*, spunându-se arādū minka.

Cuvintele *„nu le acorda legământul de protecție al lui Allah și al Profetului Său”*: dhimmah înseamnă legământ. Dacă oamenii asediați în fortăreață spun: *„Vrem să ne predăm sub legământul lui Allah și al Trimisului Său”*, nu este îngăduit să le primească predarea în acești termeni. Profetul ﷺ a explicat motivul prin cuvintele: *„Căci să vă încălcați legămintele voastre și legământul însoțitorilor voștri este mai puțin grav...”*.

Cuvintele *„să încălcați”*: tukhfirū, cu vocala u la tāʾ și i la fāʾ, vine din verbul de patru litere akhfara și înseamnă *„a trăda”*. Verbul simplu khafara înseamnă însă *„a acorda protecție”*. Aici se impune primul sens.

În expresia *„să încălcați”*, an, cu hamzah vocalizat a, transformă propoziția într-un nume de acțiune. Dovada este că ahwanu, *„mai puțin grav”*, stă la nominativ ca predicat. An și propoziția pe care o introduce se află la acuzativ, ca apoziție de cuprindere la subiectul particulei inna. Sensul este: *„Căci încălcarea de către voi a legămintelor voastre...”*. Apoziția poate lua locul termenului pe care îl înlocuiește; de aceea am explicat construcția astfel.

Cuvintele *„mai puțin grav decât să încălcați legământul lui Allah și al Profetului Său”* se explică prin faptul că trădarea legământului lui Allah și al Profetului Său este mai gravă. Ahwan, *„mai ușor”*, este un comparativ folosit fără ca vreunul dintre termenii comparației să aibă în sine însușirea exprimată de rădăcina sa. Cuvântul ar presupune că ambele fapte au ceva ușor în ele, însă nu așa stau lucrurile. Încălcarea oricărui legământ, fie al lui Allah, fie al Trimisului Său, fie al luptătorilor, nu este nicidecum un lucru ușor, ci unul grav. Ușurința este aici relativă, nu una propriu-zisă.

În acest caz, ei doresc să se predea sub un legământ fără să se pronunțe asupra lor o anumită hotărâre, ci primind un legământ care le ocrotește averile, viețile, femeile și urmașii. Le acordăm aceasta.

Cuvintele *„dacă îi asediezi”* înseamnă că impui un asediu care îi împiedică să iasă din locul lor. *„Cei din fortăreață”* sunt locuitorii unei așezări sau ai unui loc în care se adăpostesc. *„Îți cer”* înseamnă că solicită de la tine. *„Judecata lui Allah”* înseamnă Legea lui Allah.

Cuvintele *„ci potrivit judecății tale”*: dacă vor să se predea potrivit judecății lui Allah, cererea lor nu este acceptată în acești termeni, fiindcă nu știm dacă vom nimeri sau nu judecata lui Allah în privința lor.

De aceea a spus *„potrivit judecății tale”* și nu a adăugat *„și a însoțitorilor tăi”*, așa cum a spus în privința legământului de protecție. În armată sau în detașament, judecata îi aparține comandantului, pe când legământul și garanția îi angajează pe toți; niciunui membru al armatei nu îi este îngăduit să le încalce.

Cuvintele *„nu știi”* înseamnă că nu știi dacă vei nimeri sau nu judecata lui Allah în privința lor, deoarece omul poate greși în înțelegerea judecății lui Allah Preaînaltul.

Învățații au avut păreri diferite în această chestiune:

S-a spus că predarea celor din fortăreață nu este primită ca fiind supusă judecății lui Allah, deoarece comandantul, chiar dacă își dă silința în judecată, nu știe dacă va nimeri sau nu judecata lui Allah în privința lor. Nu oricine face ijtihād ajunge la ceea ce este corect.

S-a mai spus că predarea lor poate fi primită ca fiind supusă judecății lui Allah și că interdicția privea numai vremea Profetului ﷺ. În acea vreme, o hotărâre putea fi schimbată: era posibil ca, după plecarea armatei, Allah să schimbe acea hotărâre. Într-un asemenea caz, nu le primești predarea ca fiind supusă judecății lui Allah, fiindcă nu știi dacă vei nimeri noua hotărâre sau nu.

După încetarea revelației, predarea lor poate fi primită ca fiind supusă judecății lui Allah. Ijtihād-ul nostru pentru a nimeri judecata lui Allah este socotit corect atât timp cât nu se vădește greșeala sa, fiindcă Allah nu îi impune niciunui suflet mai mult decât poate. El a spus:

﴿فاتقوا الله ما استطعتم﴾

Aveți teamă de Allah atât cât puteți
[at-Taġābun: 16]

. Această opinie este mai corectă, deoarece, din punctul de vedere al Legii, cel care face ijtihād este socotit în mod aparent că a nimerit hotărârea, deși poate greși în realitate. Dacă se ia însă precauția de a spune *„Primim predarea potrivit cu ceea ce înțelegem din judecata lui Allah și a Trimisului Său”*, este mai bine. Cuvintele *„cu ceea ce înțelegem”* fac limpede că aceasta este judecata lui Allah potrivit înțelegerii noastre, nu neapărat potrivit realității, dacă s-ar vădi contrariul.

Am ales această formulare deoarece ijtihād-ul se poate schimba. Poate veni un alt comandant care să lupte împotriva acelorași oameni sau a altora, iar hotărârea să fie diferită; necredincioșii ar spune atunci că hotărârile musulmanilor se contrazic.

Din acest hadith se deduc următoarele:

1. Interzicerea mutilării, a însușirii pe ascuns din pradă, a trădării și a uciderii copilului. Am vorbit deja despre acestea.

2. Conducătorului îi este prescris să trimită armate și detașamente.

3. Nu este îngăduită lupta înaintea chemării, deoarece lupta a fost pusă ca ultimă etapă. Cât despre relatarea din Ṣaḥīḥ potrivit căreia Profetul ﷺ i-a atacat pe Banū al-Muṣṭaliq pe neașteptate,[374] s-a răspuns că chemarea ajunsese deja la ei. Chemarea celor la care ea a ajuns este recomandată, nu obligatorie, și se hotărăște în funcție de folos.

4. Îngăduința de a lua jizyah și de la alții decât iudeii, creștinii și magii. În privința oamenilor Cărții, Coranul arată explicit că se ia de la ei, iar în privința magilor există dovada Sunnei. Învățații au avut însă păreri diferite despre ceilalți. S-a spus că nu se ia decât de la aceste categorii. S-a mai spus că nu se ia de la asociatorii arabi, deoarece ea presupune înjosire. Corect este că se ia de la toți necredincioșii, datorită caracterului general al cuvintelor sale ﷺ *„cei care nu cred în Allah”*. El nu a spus *„iudeii și creștinii”*.

5. Arătarea faptului că lupta nu urmărește să-i silească pe oameni să intre în Islam. Dacă acesta ar fi fost scopul, jizyah nu ar fi fost prescrisă, fiindcă, într-o asemenea presupunere, oamenii ar trebui fie să intre în religie, fie să fie combătuți. Aceasta este opinia mai puternică, susținută de Coran și de Sunnah. Cât despre

374 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea eliberării sclavilor, capitolul despre cel care a avut sclavi dintre arabi, 2/218; și de Muslim, în Cartea jihād-ului, capitolul despre îngăduința atacului prin surprindere împotriva necredincioșilor, 3/1356; din hadithul lui Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el.

hadithul *„Mi s-a poruncit să lupt împotriva oamenilor...”*[375] și continuarea lui, acesta este un text general al cărui înțeles este restrâns de dovezile despre jizyah.

6. Însemnătatea legămintelor, mai ales când este vorba despre legământul lui Allah și al Trimisului Său.

7. Îngăduința ca cei din fortăreață să se predea potrivit judecății comandantului armatei.

8. Nu este îngăduit să le primească predarea ca fiind supusă judecății lui Allah: fie numai în vremea Trimisului ﷺ, fie în orice vreme, potrivit disputei amintite.

9. Cel care face ijtihād poate nimeri adevărul sau poate greși, potrivit cuvintelor sale ﷺ: *„Fiindcă nu știi dacă vei nimeri sau nu judecata lui Allah în privința lor”*. Profetul ﷺ a mai spus: *„Când judecătorul judecă, își dă silința și nimerește adevărul, are două răsplăți; dacă greșește, are o singură răsplată”*.[376] Se pune atunci întrebarea: spunem că acela care face ijtihād are dreptate chiar dacă greșește?

Răspuns: s-a spus că oricine face ijtihād are dreptate.

S-a mai spus că nu oricine face ijtihād are dreptate. Și s-a spus că oricine face ijtihād are dreptate în chestiunile derivate, nu în cele de temelie, pentru a nu ajunge să-i socotim corecți pe oamenii inovațiilor în chestiunile de temelie.

Corect este că oricine face ijtihād procedează corect în privința străduaniei sale de judecată. În ceea ce privește însă concordanța cu adevărul, el poate greși sau poate avea dreptate. Dovada sunt cuvintele sale ﷺ: *„Și-a dat silința și a nimerit; și-a dat silința și a greșit”*. Acestea împart limpede pe cei care fac ijtihād în cei care greșesc și cei care nimeresc. Înțelesul aparent al hadithului și al

375 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea credinței, capitolul despre cuvintele „Dacă se căiesc și împlinesc rugăciunea”, 1/24; și de Muslim, în Cartea credinței, capitolul despre lupta împotriva oamenilor până când spun „Nu există altă divinitate demnă de adorare în afară de Allah”, 1/95; din hadithul lui Ibn ʿUmar, Allah să fie mulțumit de el.

376 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea ținerii strânse de Coran și Sunnah, capitolul despre răsplata judecătorului care face ijtihād, 4/372; și de Muslim, în Cartea judecăților, capitolul despre răsplata judecătorului care face ijtihād, 3/1342; de la ʿAmr ibn al-ʿĀṣ, Allah să fie mulțumit de el.

textelor cuprinde atât chestiunile derivate, cât și pe cele de temelie, deoarece textele arată că Allah nu îi impune niciunui suflet mai mult decât poate. Totuși, ceea ce contrazice consensul înaintașilor este o greșeală, chiar dacă vine de la cineva care face ijtihād: nu este posibil ca el să aibă dreptate, iar înaintașii să nu aibă, fie în chestiunile de temelie, fie în cele derivate.

De altfel, Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah și Ibn al-Qayyim au respins împărțirea religiei în chestiuni de temelie și chestiuni derivate, spunând că această împărțire a apărut după vremea Companionilor. De aceea îi vedem pe susținătorii ei trecând printre chestiunile derivate unele dintre cele mai mari temelii ale religiei, precum rugăciunea, care este unul dintre stâlpii Islamului. Ei scot din sfera crezului și unele chestiuni asupra cărora înaintașii au avut păreri diferite, spunând că sunt chestiuni derivate, fiindcă nu țin de crez, ci de ramurile lui. Noi spunem: dacă prin temelii înțelegeți ceea ce ține de convingere, atunci întreaga religie este alcătuită din temelii. Nu Îl poți adora pe Allah prin acte de adorare materiale sau trupești fără să crezi că sunt prescrise; această convingere precedă fapta. Dacă nu ai crede aceasta, adorarea lui Allah prin ele nu ar fi validă. Corect este că poarta ijtihād-ului rămâne deschisă atât în ceea ce este numit chestiune de temelie, cât și în ceea ce este numit chestiune derivată. Ceea ce se îndepărtează însă de calea înaintașilor nu este acceptat nicidecum.

10. Poarta ijtihād-ului rămâne deschisă, potrivit cuvintelor *„nu știi dacă vei nimeri sau nu judecata lui Allah în privința lor”*. Se vădește astfel slăbiciunea afirmației că poarta ijtihād-ului s-ar fi închis și că este obligatorie urmarea necritică a imamilor. Aceasta duce la îndepărtarea de Coran și Sunnah în favoarea părerilor oamenilor, ceea ce este greșit. Dimpotrivă, cel care poate dobândi hotărârea din Coran și Sunnah are obligația să o ia din acestea. Totuși, fiindcă relatările Sunnei sunt numeroase și răspândite în multe locuri, omul nu trebuie să pronunțe o hotărâre doar fiindcă a auzit un hadith despre ea, până nu se lămurește temeinic. Hotărârea poate fi abrogată, restrânsă de o condiție sau generală, în timp ce el o socotește altfel.

A spune însă *„Nu cerceta Coranul și Sunnah, fiindcă nu ești vrednic de ijtihād”* nu este corect. Totodată, faptul că spunem că poarta ijtihād-ului este deschisă nu îngăduie nicidecum disprețuirea părerilor învățaților de dinainte sau micșorarea rangului lor. Ei au trudit și și-au dat silința, fără să fie feriți de greșeală. A-i ponegri sau a prezenta chestiunile pe care le expun ca pe niște glume în fața oamenilor, ca aceștia să râdă de ei, este de asemenea neîngăduit. Dacă vorbirea de rău a unui om obișnuit este interzisă, cu atât mai mult a oamenilor științei, care și-au petrecut viețile deducând chestiunile din dovezile lor.

Apoi vine, la sfârșitul vremurilor, cineva care spune: *„Aceștia nu știu; presupun lucruri imposibile și spun una și alta!”*. Când învățații formulează însă situații rare, nu urmăresc neapărat că ele se vor petrece, ci vor să-l deprindă pe student să aplice chestiunile la regulile și temeliile lor!

11. Hadithul afirmă că judecata Îi aparține lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul. Judecata lui Allah este de două feluri:

a) Judecata asupra existenței, care privește ceea ce se petrece în lume și căreia nimeni nu i se poate împotrivi. Din aceasta fac parte cuvintele Celui Preaînalt:

﴿فلن أبرح الأرض حتى يأذن لي أبي أو يحكم الله لي﴾

Nu voi părăsi acest ținut până când nu-mi va îngădui tatăl meu sau Allah va hotărî pentru mine

[Yūsuf: 80]

.

b) Judecata legislativă, care privește Legea și adorarea. Unii oameni o urmează, iar alții nu. Din aceasta fac parte cuvintele Celui Preaînalt:

﴿ذلكم حكم الله يحكم بينكم﴾

Aceasta este judecata lui Allah, prin care El judecă între voi
[al-Mumtaḥanah: 10]

.
*
**

Învățămintele capitolului:

Primul: deosebirea dintre legământul lui Allah, al Profetului Său și al musulmanilor.

Învățămintele capitolului:
Primul: deosebirea dintre legământul lui Allah, al Profetului Său și al musulmanilor. Dacă ar fi spus *„deosebirea dintre legământul lui Allah și al Profetului Său, pe de o parte, și legământul musulmanilor, pe de altă parte”*, ar fi fost mai limpede. Citind formularea sa, ai putea crede că există deosebiri între toate trei, dar nu așa stau lucrurile: legământul lui Allah și cel al Profetului Său sunt unul, iar deosebirea este între acestea și legământul musulmanilor. Deosebirea constă în faptul că este interzis să li se acorde celor asediați legământul lui Allah și al Profetului Său, pe când acordarea legământului celor care asediază — al-muḥāṣirīn, cu i la ṣād — este îngăduită.

Al doilea: îndrumarea către cea mai puțin primejdioasă dintre două situații.

Al doilea: îndrumarea către cea mai puțin primejdioasă dintre două situații, potrivit cuvintelor *„ci acordă-le legământul tău și al însoțitorilor tăi...”* și continuării lor. Aceasta este o regulă

însemnată, exprimată și astfel: alegerea răului mai mic pentru a-l înlătura pe cel mai mare, dacă unul dintre ele nu poate fi evitat. Legea a arătat-o. Allah Preaînaltul spune:

﴿ولا تسبوا الذين يدعون من دون الله فيسبوا الله عدوًا بغير علم﴾

Nu-i insultați pe cei pe care îi cheamă în afara lui Allah, ca ei să nu-L insulte pe Allah, din dușmănie și fără știință
[al-An'ām: 108]

. Insultarea divinităților asociatorilor este cerută, dar devine interzisă dacă duce la insultarea lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul. Răul insultării lui Allah este mai mare decât răul de a tăcea, fără a le insulta divinitățile. Chiar dacă în această tăcere există un rău, tăcem pentru a nu ajunge la un rău mai mare. Și rațiunea arată această regulă.

Există și regula corespunzătoare: renunțarea la folosul mai mic pentru a-l dobândi pe cel mai mare, dacă trebuie să se renunțe la unul dintre ele. Când se întâlnesc două foloase care nu pot fi dobândite împreună, alege-l pe cel mai mare. Când se întâlnesc două rele care nu pot fi evitate amândouă, alege-l pe cel mai mic.

Al treilea: cuvintele „porniți la luptă în numele lui Allah, pe calea lui Allah".

Al treilea: cuvintele *„porniți la luptă în numele lui Allah, pe calea lui Allah"*. Din ele se deduce obligația expediției, însoțită de cererea ajutorului lui Allah, de sinceritate și de urmarea Legii Sale.

Al patrulea: cuvintele „luptați împotriva celor care nu cred în Allah".

Al patrulea: cuvintele *„luptați împotriva celor care nu cred în Allah”*. Din ele se deduc obligația de a lupta împotriva necredincioșilor și faptul că necredința este motivul luptei împotriva lor. Aceasta nu înseamnă însă că se luptă numai împotriva celui care nu crede; necredința este una dintre cauzele luptei. Se luptă și împotriva celui care refuză să dea zakāh; dacă locuitorii unei așezări părăsesc rugăciunea de sărbătoare, se luptă împotriva lor, la fel în privința adhān-ului și a iqāmah, deși nu devin necredincioși prin acestea. Dacă două grupuri se luptă, iar unul refuză să se întoarcă la porunca lui Allah, se luptă împotriva lui. Lupta are, așadar, și alte cauze în afară de necredință.

Al cincilea: cuvintele „cere ajutorul lui Allah și luptă împotriva lor”.

Al cincilea: cuvintele *„cere ajutorul lui Allah și luptă împotriva lor”* arată obligația de a cere ajutorul lui Allah și de a nu te bizui pe propria putere și tărie.

Al șaselea: deosebirea dintre judecata lui Allah și judecata învățaților.

Al șaselea: deosebirea dintre judecata lui Allah și judecata învățaților. Există aici două deosebiri:

1. Judecata lui Allah este, fără îndoială, dreaptă, pe când judecata învățaților poate fi corectă sau poate greși.

2. Primirea predării celor din fortăreață ca fiind supusă judecății lui Allah este oprită: fie numai în vremea Trimisului ﷺ, fie în orice vreme. Primirea ei potrivit judecății învățaților și altora asemenea lor este însă îngăduită.

Folos: unui muftiu nu trebuie să i se spună *„Care este judecata Islamului în cutare chestiune?”* sau *„Care este opinia Islamului în cutare chestiune?”*, fiindcă el poate greși și poate să nu nimerească judecata Islamului. Nici nu trebuie să spună un muftiu *„Judecata Islamului este cutare”*, deoarece poate greși. Să o precizeze însă astfel: *„Judecata Islamului, după câte înțeleg, este cutare și cutare”*.

Face excepție ceea ce este arătat printr-un text limpede și explicit; în acest caz nu este nicio problemă.

De exemplu, este întrebat: *„Care este judecata Islamului în privința mâncării mortăciunii?”*. El poate răspunde: *„Judecata Islamului este că mâncarea mortăciunii este interzisă”*.

Al șaptelea: faptul că un Companion, la nevoie, pronunță o hotărâre fără să știe dacă aceasta coincide sau nu cu judecata lui Allah.

Al șaptelea: faptul că un Companion, la nevoie, pronunță o hotărâre fără să știe dacă aceasta coincide sau nu cu judecata lui Allah. Aceasta nu este specifică numai Companionilor, ci îi privește și pe cei de după ei: la nevoie, omul poate judeca potrivit cu ceea ce socotește că este judecata lui Allah.

***

64 Jurămintele despre ceea ce va face Allah

Iqsām este numele de acțiune al verbului aqsama–yuqsimu, *„a jura”*. Jurământul are mai multe denumiri: yamīn, aliyyah, ḥalif și qasam, toate având același înțeles. Allah Preaînaltul spune: ﴿فلا أقسم بمواقع النجوم﴾ — *„Jur pe locurile astrelor”* [al-Wāqiʿah: 75]. Și spune:

﴿للذين يؤلون من نسائهم﴾

Pentru cei care jură să se abțină de la soțiile lor
[al-Baqarah: 226]

, adică jură. Și spune:

﴿لا يؤاخذكم الله باللغو في أيمانكم﴾

Allah nu vă trage la răspundere pentru vorbele fără intenție din jurămintele voastre
[al-Baqarah: 225]

. Și spune:

﴿يحلفون بالله لكم ليرضوكم﴾

Ei vă jură pe Allah ca să vă mulțumească
[at-Tawbah: 62]

. Și spune:

﴿وأقسموا بالله جهد أيمانهم﴾

Ei au jurat pe Allah cu cele mai puternice jurăminte ale lor
[an-Nūr: 53]

.

Învățații au avut păreri diferite despre lā din expresia lā uqsimu. S-a spus că este o negație, potrivit sensului său de bază, iar înțelesul ar fi: *„Nu jur pe acest lucru pentru cele la care se referă jurământul, fiindcă lucrul este prea limpede ca să aibă nevoie de un jurământ”*. Această explicație este forțată: cel care citește versetul înțelege că el afirmă, nu neagă. S-a mai spus că lā este suplimentar, sensul fiind *„jur”*. S-a spus și că lā atrage atenția; aceasta revine la a doua explicație, fiindcă, din punct de vedere gramatical, particula este suplimentară. S-a mai spus că neagă ceva subînțeles: *„Nu este adevărat ceea ce pretindeți, că nu va exista învierе”*, ca în cuvintele Celui Preaînalt: ﴿لا أقسم بيوم القيامة﴾ — *„Jur pe Ziua Învierii”* [al-Qiyāmah: 1]. Și această explicație are ceva forțat. Corect este că particula este suplimentară și are rolul de a atrage atenția.

Jurământul referitor la ceea ce va face Allah înseamnă să juri că Allah va face un lucru sau că nu îl va face. De exemplu: *„Pe Allah, Allah va face negreșit cutare lucru”* sau *„Pe Allah, Allah nu va face cutare lucru”*.

Acest fel de jurământ se împarte în mai multe categorii:

Prima: omul jură cu privire la ceva pe care Allah și Trimisul Său l-au vestit, afirmând sau negând. Un asemenea jurământ nu ridică nicio problemă și dovedește convingerea sa în ceea ce au vestit Allah și Trimisul Său. De exemplu: *„Pe Allah, Allah îi va îngădui negreșit Profetului Său să mijlocească pentru făpturi în Ziua Învierii”* sau *„Pe Allah, Allah nu îl iartă pe cel care Îi asociază pe altcineva”*.

A doua: omul jură cu privire la Domnul său datorită nădejdii sale puternice și bunei păreri despre El. Aceasta este îngăduită, fiindcă

Profetul ﷺ a încuviințat-o în întâmplarea lui ar-Rubayyiʿ bint an-Naḍr, mătușa lui Anas ibn Mālik, Allah să fie mulțumit de amândoi. Ea a rupt un dinte din față al unei tinere dintre anṣār, iar oamenii au cerut judecata Profetului ﷺ. Profetul ﷺ a poruncit talionul. I-a fost propusă celeilalte părți o împăcare, dar aceasta a refuzat. Anas ibn an-Naḍr s-a ridicat și a spus:

„Să fie rupt dintele lui ar-Rubayyiʿ? Pe Allah, o, Trimis al lui Allah, dintele lui ar-Rubayyiʿ nu va fi rupt!"

. El nu urmărea prin aceasta să respingă hotărârea Legii. Trimisul ﷺ i-a spus: *„O, Anas! Cartea lui Allah prescrie talionul"*, adică dinte pentru dinte. Anas a spus: *„Pe Allah, dintele lui ar-Rubayyiʿ nu va fi rupt!"*. Voia să spună că hotărârea sa de a împiedica ruperea dintelui era atât de puternică, încât ar fi dat orice, de mare sau de mic preț, și a jurat în acest sens.
Când au văzut cât era de hotărât, Allah a pus iertarea în inimile celor dintre anṣār, iar ei au iertat. Profetul ﷺ a spus:

„Printre robii lui Allah sunt unii care, dacă ar jura că Allah va face un lucru, El le-ar împlini jurământul"

.[377] Din nădejdea sa puternică în Allah și din buna părere despre El, Anas a jurat că dintele lui ar-Rubayyiʿ nu va fi rupt. Allah a pus atunci iertarea în inimile celor care stăruiseră înaintea Trimisului ﷺ asupra talionului: au iertat și au primit despăgubirea.

Lauda Trimisului ﷺ pentru el mărturisește că era unul dintre robii lui Allah, că Allah i-a împlinit jurământul și a înmuiat pentru el acele inimi. Cum să nu fie astfel, când el este cel care a spus că simte mireasma Paradisului în apropiere de Uḥud? Când a căzut martir, pe trupul său au fost găsite peste optzeci de urme, între lovituri de sabie sau împunsături de lance. Numai sora lui l-a

377 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea împăcării, capitolul despre împăcarea privitoare la despăgubirea pentru sânge, 2/269; și de Muslim, în Cartea jurămintelor colective, capitolul despre stabilirea talionului pentru dinți, 3/1302; de la Anas, Allah să fie mulțumit de el.

recunoscut după degete;[378] ea era chiar ar-Rubayyiʿ despre care este vorba aici. Allah să fie mulțumit de toți și de noi împreună cu ei.

Această categorie este dovedită și de cuvintele sale ﷺ: *„Câți oameni cu părul răvășit, alungați de la uși, dacă ar jura că Allah va face un lucru, El le-ar împlini jurământul”*.[379]

A treia categorie: jurământul este determinat de admirația față de sine, de restrângerea harului lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, și de reaua părere despre El. Acesta este interzis, iar cel care jură astfel este aproape de a-și vedea faptele nimicite de Allah. Pentru această categorie a adus autorul hadithul.

Legătura titlului capitolului cu Cartea tawḥīd-ului

Cel care Îi impune lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, un asemenea jurământ s-a purtat necuviincios față de El, I-a restrâns harul și a avut o părere rea despre El. Toate acestea contrazic desăvârșirea tawḥīd-ului și pot ajunge să-i contrazică însăși temelia. A te impune prin jurământ asupra Celui Măreț este socotit o micșorare a dreptului Său.

⁂

De la Ǧundub ibn ʿAbd Allāh, Allah să fie mulțumit de el, care a spus: Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „Un om a zis: «Pe Allah, Allah nu îl va ierta pe cutare». Allah, Atotputernicul și Preamăritul, a spus: «Cine este acela care jură asupra Mea că nu îl voi ierta pe cutare? Eu l-am iertat pe el și ți-am nimicit faptele»”. Relatat de Muslim.[380]

378 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea jihād-ului, capitolul despre cuvintele lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, „Printre credincioși sunt oameni care au fost credincioși legământului”, 6/21; și de Muslim, în Cartea conducerii, capitolul despre intrarea martirului în Paradis, 3/1512.

379 Relatat de Muslim, în Cartea bunătății și a legăturilor de rudenie, capitolul despre meritele celor slabi și nebăgați în seamă, 4/2024; de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

380 Relatat de Muslim, în Cartea bunătății și a legăturilor de rudenie, capitolul despre interzicerea de a-l face pe om să deznădăjduiască de mila lui Allah, 4/2023.

Cuvintele *„un om a zis”* se pot referi la omul menționat în hadithul lui Abū Hurayrah care urmează sau la altcineva. *„Pe Allah, Allah nu îl va ierta pe cutare”*: aceasta arată pierderea nădejdii în ușurarea venită de la Allah, disprețuirea robilor lui Allah de către cel care vorbește astfel și admirația sa față de sine.

Iertarea înseamnă acoperirea păcatului și trecerea peste el. Cuvântul provine din miġfar, coiful cu care se acoperă capul în război și care oferă atât protecție, cât și acoperire.

Cuvintele *„cine este acela care jură asupra Mea că nu îl voi ierta pe cutare”*: man, *„cine”*, este un nume interogativ cu rol de subiect; dhā nu are funcție sintactică; alladhī este pronume relativ cu rol de predicat. Yataʾallā înseamnă *„jură”*: cine este acela care Îmi restrânge harul și binefacerea, afirmând că nu îl voi ierta pe unul dintre robii Mei care a păcătuit? Întrebarea exprimă dezaprobarea. Hadithul este relatat pe larg în versiunea lui Abū Hurayrah:[381] omul era un adorator și avea un însoțitor care se împovăra cu păcate. Îl vedea păcătuind și îi spunea: *„Încetează!”*. Într-o zi l-a găsit săvârșind un păcat și i-a spus: *„Încetează!”*. Acela a răspuns: *„Lasă-mă cu Domnul meu! Ai fost trimis să mă supraveghezi?!”*. El a zis atunci: *„Pe Allah, Allah nu te va ierta!”*.

Aceasta arată că omul împovărat de păcate avea o părere bună despre Allah și nădejde în El. Este posibil să fi săvârșit păcatul și apoi să se fi căit între el și Domnul său, fiindcă a spus: *„Lasă-mă cu Domnul meu”*. Dacă omul săvârșește un păcat, apoi se căiește sincer, iar mai târziu sufletul său îl învinge din nou, prima lui căință rămâne validă. Dacă se căiește a doua oară, și această căință este validă. Una dintre condițiile căinței este hotărârea de a nu reveni la păcat; condiția nu este să nu mai revină niciodată în fapt.

381 Urmează la p. 633.

Omul pe care Allah l-a iertat fie împlinise cauzele iertării prin căință, fie păcatul său era mai prejos de asociere, iar Allah Și-a revărsat harul asupra lui și l-a iertat. Dacă ar fi fost însă asociere și ar fi murit fără căință, nu ar fi fost iertat, fiindcă Allah spune:

﴿إن الله لا يغفر أن يشرك به﴾

Allah nu iartă să I se facă asociere
[an-Nisāʾ: 116]

.

Cuvintele *„și ți-am nimicit faptele”*: înțelesul aparent al construcției din hadith este că Allah i-a nimicit toate faptele, fiindcă, în principiu, singularul aflat în construcție posesivă are un sens general. Motivul nimicirii tuturor faptelor sale — potrivit înțelegerii noastre, iar știința este la Allah — este că omul Îl adora pe Allah, dar se admira pentru faptele sale și se fălea cu ele înaintea lui Allah, de parcă I-ar fi făcut o favoare prin ele. Astfel pierde un mare stâlp al adorării, deoarece adorarea se întemeiază pe umilință și supunere. Trebuie să fii rob al lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, atât prin actele de adorare pe care ți le-a prescris, cât și prin ceea ce ți-a ajuns din Cuvântul Său. Mulți dintre cei care Îl adoră prin cele prescrise nu se supun revelației Sale: le poate fi greu să renunțe la propria părere când li se arată greșeala din Cartea lui Allah și din Sunnah Trimisului Său ﷺ, ajungând să răstălmăcească textele pentru ea. Datoria este să fii rob al lui Allah în fața revelației Sale care ți-a ajuns, supunându-te pe deplin, astfel încât să împlinești robia față de El.

Cuvintele *„ți-am nimicit faptele”* pot însemna și: fapta cu care te mândreai în fața acestui om. Această explicație este mai puțin gravă, fiindcă, atunci când o faptă este străbătută de un rău, numai ea este anulată, nu și celelalte. Înțelesul aparent al hadithului lui Abū Hurayrah pare însă să excludă această posibilitate, deoarece în el Allah Preaînaltul spune: *„Duceți-l în Foc”*.

Un exemplu asemănător de formulare care poate avea sens general sau particular sunt cuvintele sale ﷺ din hadithul lui Bahz

ibn Ḥakīm, de la tatăl său, de la bunicul său, despre cel care refuză să dea zakāh: *„O vom lua împreună cu jumătate din averea lui, ca rânduială fermă dintre rânduielile Domnului nostru”.*[382] Cuvintele *„jumătate din averea lui”* se referă oare la întreaga sa avere sau la averea pentru care a refuzat să dea zakāh? Formularea le poate cuprinde pe amândouă. De exemplu, dacă are douăzeci de cămile, pentru care zakāh este de patru oi, și refuză să o dea, luăm numai zece cămile, în plus față de zakāh, sau, dacă are și alte averi — vite, oi și bani —, luăm jumătate din toate acestea, în plus față de zakāh? Au existat păreri diferite: s-a spus că luăm jumătate din averea în privința căreia s-a produs încălcarea, iar alții au spus că luăm jumătate din întreaga avere. Opinia mai puternică este că aceasta ține de judecata conducătorului, potrivit folosului. Dacă luarea a jumătate din întreaga avere descurajează mai mult, ia jumătate din toată averea; altminteri ia jumătate din averea în privința căreia s-a produs încălcarea.

*
**

În hadithul lui Abū Hurayrah se arată că acela care a rostit vorbele era un om devotat adorării. Abū Hurayrah a spus: „A rostit un cuvânt care i-a nimicit viața de aici și Viața de Apoi”.[383]

382 Relatat de Aḥmad în al-Musnad, 5/2, 4; de Abū Dāwūd, în Cartea zakāh-ului, capitolul despre zakāh pentru turmele care pasc, 2/233; de an-Nasā'ī, în Cartea zakāh-ului, capitolul despre pedeapsa celui care refuză zakāh, 5/15; de ad-Dārimī, în Cartea zakāh-ului, capitolul despre faptul că nu se ia zakāh pentru cămilele de muncă, 1/396; și de al-Ḥākim, în Cartea zakāh-ului, 1/398, care l-a declarat autentic potrivit criteriilor celor doi, iar adh-Dhahabī i-a dat dreptate. Ibn Qudāmah a spus în al-Muġnī, 4/7: „A fost întrebat — adică Aḥmad — despre lanțul său și a spus: «După mine, lanțul său este acceptabil»”.

383 Relatat de Ibn al-Mubārak în az-Zuhd, nr. 900; de Aḥmad, 2/323; de Abū Dāwūd, în Cartea bunei purtări, capitolul despre interzicerea nedreptății, 5/207; de al-Baġawī în Sharḥ as-Sunnah, 14/384, 385; și de Ibn Abī ad-Dunyā în Ḥusn aẓ-Ẓann bi-llāh, nr. 45. În Sharḥ aṭ-Ṭaḥāwiyyah, 2/436, se spune: „Lanțul său este ḥasan”.

Cuvintele *„a rostit un cuvânt”* se referă la vorbele sale: *„Pe Allah, Allah nu te va ierta”*.

Cuvântul awbaqat înseamnă *„a nimicit”*, precum în hadithul *„Feriți-vă de cele șapte păcate nimicitoare”*,[384] adică de cele care duc la pieire.

Cuvintele *„viața de aici și Viața de Apoi”* se explică prin faptul că acela ale cărui fapte au fost nimicite a pierdut atât această lume, cât și Viața de Apoi.

Faptul că vorba i-a nimicit Viața de Apoi este limpede, fiindcă a ajuns printre oamenii Focului — Allah să ne ferească. I-a nimicit și viața de aici deoarece adevărata avere a vieții omului este fapta bună pe care a dobândit-o în ea; altminteri viața este pierdere. Allah Preaînaltul spune:

﴿والعصر ۞ إن الإنسان لفي خسر ۞ إلا الذين آمنوا وعملوا الصالحات وتواصوا بالحق وتواصوا بالصبر﴾

Pe timp! Omul este, într-adevăr, în pierdere, în afară de cei care cred, fac fapte bune, se îndeamnă unii pe alții la adevăr și se îndeamnă unii pe alții la răbdare

[al-ʿAṣr: 1–3]

. Și spune:

﴿قل إن الخاسرين الذين خسروا أنفسهم وأهليهم يوم القيامة ألا ذلك هو الخسران المبين﴾

Spune: «Cei pierzători sunt aceia care se pierd pe ei înșiși și pe ai lor în Ziua Învierii. Aceasta este pierderea vădită!»

[az-Zumar: 15]

. Cine nu este călăuzit către credință și faptă bună și-a pierdut cu adevărat viața de aici, fiindcă ea se sfârșește prin pieire, iar

384 A fost menționat anterior, vol. I, p. 604.

orice lucru pieritor este ca și cum nu ar fi existat. Privește la ceea ce a trecut din viața ta: îl găsești trecut ca și cum nu ar fi fost. Aceasta ține de înțelepciunea lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul, pentru ca omul să nu se sprijine pe această lume.

Cuvintele *„Abū Hurayrah a spus”* se află în hadithul la care a făcut trimitere autorul, Allah să aibă milă de el.

***

Învățămintele capitolului:

Primul: avertizarea împotriva impunerii unui jurământ asupra lui Allah.

Al doilea: Focul este mai aproape de unul dintre noi decât cureaua sandalei sale.

Al treilea: Paradisul este la fel de aproape.

Învățămintele capitolului:

Primul: avertizarea împotriva impunerii unui jurământ asupra lui Allah, potrivit cuvintelor *„cine este acela care jură asupra Mea că nu îl voi ierta pe cutare?”* și faptului că i-a nimicit faptele din această pricină.

Al doilea: Focul este mai aproape de unul dintre noi decât cureaua sandalei sale.

Al treilea: Paradisul este la fel de aproape. Aceste două învățăminte, pe care le-a menționat autorul, se deduc din nimicirea faptelor celui care a jurat asupra lui Allah și din iertarea celui împovărat de păcate. Apoi a făcut aluzie la hadithul relatat de al-Bukhārī de la Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el, potrivit căruia Profetul ﷺ a spus:

„Paradisul este mai aproape de unul dintre voi decât cureaua sandalei sale, iar Focul este la fel”

. Prin acestea se arată apropierea Paradisului și a Focului. Shirāk este cureaua sandalei care trece între degetul mare și celelalte degete.

Al patrulea: aici este o dovadă pentru cuvintele „Omul poate rosti un cuvânt...” și continuarea lor.

Al patrulea: aici este o dovadă pentru cuvintele *„Omul poate rosti un cuvânt...”* și continuarea lor. Autorul face trimitere la hadithul: *„Omul rostește un cuvânt fără să creadă că va ajunge unde ajunge, iar din pricina lui se prăbușește în Foc vreme de șaptezeci de toamne”*[385] sau *„mai departe decât distanța dintre răsărit și apus”*.[386] Acesta avertizează asupra alunecării limbii, care poate duce la pieire. De aceea, Profetul ﷺ a spus:

„Cine îmi garantează ceea ce se află între fălcile sale și ceea ce se află între picioarele sale, îi garantez Paradisul”

.[387] Lui Muʿādh i-a spus: *„Stăpânește-l pe acesta”* — adică limba. Muʿādh a întrebat: *„O, Trimis al lui Allah! Vom fi trași la răspundere pentru ceea ce spunem?”*. El a răspuns: *„Vai ție, Muʿādh! Oare altceva îi aruncă pe oameni în Foc cu fețele în jos — sau a spus: cu nasurile în jos — decât roadele limbilor lor?!”*.[388] Primejdia

---

385 Relatat de Aḥmad, 2/297, 355; de at-Tirmidhī, în Cartea ascetismului, capitolul despre cel care rostește un cuvânt pentru a-i face pe oameni să râdă, 7/76, care a spus: „Ḥasan ġarīb”; și de Ibn Mājah, în Cartea încercărilor, capitolul despre înfrânarea limbii în timpul încercării, 2/1313; de la Abū Hurayrah, Allah să fie mulțumit de el.

386 Hadithul lui Abū Hurayrah, cu formularea din Muslim: „Robul rostește un cuvânt fără să cerceteze ceea ce cuprinde, iar din pricina lui se prăbușește în Foc mai departe decât distanța dintre răsărit și apus”. Relatat de al-Bukhārī, în Cartea înduioșării inimilor, capitolul despre păzirea limbii, 4/186; și de Muslim, în Cartea ascetismului, capitolul despre rostirea unui cuvânt din pricina căruia omul se prăbușește în Foc, 4/2290.

387 Relatat de al-Bukhārī, în locul menționat anterior, 4/186; de la Sahl ibn Saʿd, Allah să fie mulțumit de el.

388 Relatat de al-Bukhārī în Khalq Afʿāl al-ʿIbād, p. 73, și de al-Ḥākim, 4/286, 287, care l-a declarat autentic potrivit criteriilor celor doi, iar adh-Dhahabī i-a dat dreptate; de la ʿUbādah ibn aṣ-Ṣāmit. Relatat și de Aḥmad, 5/231; de

este cu atât mai mare dacă această alunecare vine de la cineva urmat de oameni, așa cum se întâmplă cu cei care cheamă la rătăcire — Allah să ne ferească. El poartă povara sa și povara celor care îl urmează până în Ziua Învierii.

Al cincilea: un om poate fi iertat printr-o pricină care este unul dintre lucrurile cele mai neplăcute pentru el.

Al cincilea: un om poate fi iertat printr-o pricină care este unul dintre lucrurile cele mai neplăcute pentru el. El a fost iertat din pricina acestei mustrări. Această învățătură nu mi s-a arătat din hadith; poate că se deduce din cuvintele *„l-am iertat”*. Fără îndoială, omul poate fi iertat printr-un lucru care îi este dintre cele mai neplăcute, precum jihād-ul pe calea lui Allah. Allah Preaînaltul spune:

﴿كتب عليكم القتال وهو كره لكم وعسى أن تكرهوا شيئًا وهو خير لكم وعسى أن تحبوا شيئًا وهو شر لكم﴾

V-a fost prescrisă lupta, deși vă este neplăcută. Se poate să urâți un lucru, iar el să fie bun pentru voi, și se poate să iubiți un lucru, iar el să fie rău pentru voi

[al-Baqarah: 216]

.
*
**

---

at-Tirmidhī, în Cartea credinței, capitolul despre inviolabilitatea rugăciunii, 7/270, care a spus: „Ḥasan ṣaḥīḥ”; de Ibn Mājah, în Cartea încercărilor, capitolul despre înfrânarea limbii în timpul încercării, 2/1314; și de al-Jaṣṣāṣ în Aḥkām al-Qurʾān, 3/353, pe calea lui Abū Wāʾil, de la Muʿādh. Relatat de Aḥmad, 5/233, de aṭ-Ṭayālisī, nr. 560, și de an-Nasāʾī în al-Kubrā, după cum se arată în Tuḥfat al-Ashrāf, 8/410, pe calea lui al-Ḥakam ibn ʿUtaybah, de la ʿUrwah ibn an-Nazzāl, de la Muʿādh. Relatat de Aḥmad, 5/236, pe calea lui Shahr ibn Ḥawshab, de la ʿAbd ar-Raḥmān ibn Ġanm, de la Muʿādh. Vezi și Jāmiʿ al-ʿUlūm wa-l-Ḥikam, explicația hadithului nr. 29, și at-Tarġīb de al-Mundhirī, 3/529.

65 Nu se cere mijlocirea lui Allah pe lângă făpturile Sale

A cere mijlocirea prin cineva înseamnă a-l face mijlocitor pentru sine. La origine, shafāʿah înseamnă a face pereche din ceea ce este singur. Ea este intervenția în folosul altuia pentru a-i aduce un bine sau a îndepărta de la el un rău.

Legătura capitolului cu Cartea tawḥīd-ului
A cere mijlocirea lui Allah pe lângă făpturile Sale înseamnă o micșorare a măreției lui Allah, Atotputernicul și Preamăritul. Prin aceasta, rangul lui Allah este pus mai jos decât rangul celui pe lângă care se mijlocește: dacă rangul Său ar fi mai înalt, nu ar avea nevoie să mijlocească la el, ci i-ar porunci. Allah, Atotputernicul și Preamăritul, nu mijlocește pentru vreuna dintre făpturile Sale pe lângă alta, fiind prea Măreț și prea Înalt pentru a fi mijlocitor. De aceea, Profetul ﷺ a dezaprobat vorbele beduinului. Acesta este motivul așezării capitolului în Cartea tawḥīd-ului.

De la Ǧubayr ibn Muṭʿim, Allah să fie mulțumit de el, care a spus: „Un beduin a venit la Profet ﷺ și a zis: «O, Trimis al lui Allah! Oamenii sunt sleiți, familiile flămânzesc, iar averile au pierit. Cere-I, așadar, Domnului tău să ne dea ploaie. Cerem mijlocirea lui Allah pe lângă tine și mijlocirea ta pe lângă Allah». Profetul ﷺ a spus: «Slavă lui Allah! Slavă lui Allah!». A continuat să rostească slava lui Allah până când urmarea acesteia s-a văzut pe fețele însoțitorilor săi. Apoi a spus: «Vai ție! Știi tu cine este Allah? Măreția lui Allah este mai presus de aceasta. Nu se cere mijlocirea lui Allah pe lângă vreuna dintre

---

făpturile Sale...»". Și a menționat hadithul. Relatat de Abū Dāwūd.[389]

Cuvântul aʿrābī înseamnă un beduin, unul dintre locuitorii deșertului. De obicei, beduinii au o fire aspră, fiind mai predispuși să nu cunoască hotarele celor pe care Allah le-a pogorât.

Cuvintele *„oamenii sunt sleiți, familiile flămânzesc, iar averile au pierit"*: *„sunt sleiți"* înseamnă că au slăbit. Familiile au flămânzit și averile au pierit din lipsa ploii și a belșugului. Oamenii au slăbit din pricina slăbirii puterii sufletești și morale care se produce când nu există belșug; familiile au flămânzit din lipsa hranei, iar animalele au pierit fiindcă nu au găsit pășune.

Cuvintele *„cere-I Domnului tău să ne dea ploaie"* înseamnă: roagă-L pe Allah să ne adape. Aceasta este îngăduită, fiindcă a-i cere să se roage cuiva a cărui rugă se speră că va fi primită este unul dintre mijloacele de primire a rugii.

Cuvintele *„cerem mijlocirea lui Allah pe lângă tine"* înseamnă: Îl punem ca intermediar între noi și tine pentru ca tu să-L rogi pe Allah pentru noi. Aceasta presupune că a pus rangul lui Allah mai jos decât rangul Trimisului ﷺ.

Cuvintele *„și cerem mijlocirea ta pe lângă Allah"* înseamnă: îți cerem să mijlocești pentru noi la Allah, rugându-L pentru noi. Aceasta este corectă.

389 Relatat de al-Bukhārī în at-Tārīkh al-Kabīr, 2/224; de Abū Dāwūd, în Cartea Sunnei, capitolul despre jahmiyyah, 5/94; de ʿUthmān ad-Dārimī în ar-Radd ʿalā al-Jahmiyyah, p. 24, și an-Naqḍ ʿalā al-Marīsī, pp. 89, 105; de Ibn Khuzaymah în at-Tawḥīd, p. 103; de Ibn Abī ʿĀṣim în as-Sunnah, nr. 575; de Muḥammad ibn Abī Shaybah în al-ʿArsh, nr. 11; de aṭ-Ṭabarānī în al-Kabīr, nr. 1547; de ad-Dāraquṭnī în aḍ-Ḍuʿafāʾ, nr. 38, 39; de al-Bayhaqī în al-Asmāʾ, nr. 417, 418; de al-Baġawī în Sharḥ as-Sunnah, 1/175, 176; de al-Mizzī în Tahdhīb al-Kamāl, 1/184, 185; și de adh-Dhahabī în al-ʿUluww, pp. 37–39. Ibn Kathīr a socotit hadithul neobișnuit în Tafsīr-ul său, 1/310. În lanțul hadithului se află transmiterea prin formula ʿan a lui Ibn Isḥāq și necunoașterea stării lui Jubayr ibn Muḥammad, pe care numai Ibn Ḥibbān l-a declarat demn de încredere. Al-Ḥāfiẓ Ibn ʿAsākir are o scriere intitulată Bayān Wujūh at-Takhlīṭ fī Ḥadīth al-Aṭīṭ.

Cuvintele *„Slavă lui Allah! Slavă lui Allah!”* au fost rostite de Profet ﷺ fiindcă socotea gravă această afirmație și o dezaproba, preamărindu-L pe Allah, Atotputernicul și Preamăritul, mai presus de ceea ce nu I se cuvine: să fie pus ca mijlocitor între făpturi și Trimisul ﷺ. Subḥān este un nume de acțiune aflat la acuzativ ca complement absolut al verbului sabbaḥa–yusabbiḥu, al cărui nume de acțiune este tasbīḥ. Când un cuvânt exprimă sensul numelui de acțiune fără să aibă toate literele sale, este un ism maṣdar: de exemplu kalām pentru kallama, al cărui nume de acțiune este taklīm, și salām pentru sallama, al cărui nume de acțiune este taslīm. Subḥān este un complement absolut care stă întotdeauna la acuzativ, cu verbul său omis; nu se folosește împreună cu verbul. Nu se spune sabbaḥtu Allāha subḥānan decât rareori, în poezie și altele asemenea. Tasbīḥ înseamnă a-L socoti pe Allah mai presus de orice lipsă, defect, asemănare cu făptura sau alte lucruri asemenea lor.

Dacă dorești, poți cuprinde asemănarea cu făptura în noțiunile de lipsă și defect, fiindcă asemănarea cu ceea ce este imperfect este ea însăși o imperfecțiune. Chiar compararea a ceea ce este desăvârșit cu ceea ce este imperfect îl micșorează, precum a spus poetul:

Nu vezi că sabia își pierde din preț
când se spune că taie mai bine decât un toiag?

Cuvintele *„a continuat”*: când mă se așază înaintea verbului zāla, al cărui prezent este yazālu, negarea devine o afirmație care exprimă continuitatea. Așa este în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿فما زالت تلك دعواهم...﴾

Acesta n-a încetat să le fie strigătul...
[al-Anbiyā’: 15]

, până la sfârșitul versetului, și în cuvintele Sale la prezent:

﴿ولا يزالون مختلفين إلا من رحم ربك﴾

Ei vor continua să aibă păreri diferite, în afară de cei de care Domnul tău are milă
[Hūd: 118–119]

. Propoziția *„rostea slava lui Allah”* este predicatul lui zāla.

Cuvintele *„până când urmarea acesteia s-a văzut pe fețele însoțitorilor săi”* înseamnă că efectul ei li s-a arătat pe fețe și că au fost mișcați, fiindcă știau că Profetul ﷺ nu rostește tasbīḥ și nu îl repetă într-un asemenea loc decât pentru un lucru grav. Aici, omul rostise o afirmație care cuprindea o micșorare a măreției lui Allah. Profetul ﷺ L-a preamărit pe Domnul său, socotindu-L mai presus de înțelesul greșit pe care îl putea sugera expresia. De aceea, în călătorie, Trimisul ﷺ și însoțitorii săi rosteau tasbīḥ când coborau într-o vale, socotindu-L pe Allah mai presus de coborârea care îi caracteriza pe ei; când urcau pe o înălțime, rosteau takbīr, preamărindu-L pe Allah, Atotputernicul și Preamăritul,[390] căci a Lui este măreția în ceruri și pe pământ.

Cuvântul wayḥaka, *„vai ție”*: wayḥ stă la acuzativ, cu un verb omis, sensul subînțeles fiind *„Allah să te facă să ai parte de wayḥ”*. Uneori apare în construcție posesivă, ca wayḥaka; alteori fără ea, ca wayḥan laka; și uneori la nominativ ca subiect, ca wayḥuhu sau wayḥun lahu. Wayḥ, wayl și ways sunt apropiate ca înțeles. Unii lingviști au spus însă că wayḥ exprimă compătimirea, iar wayl amenințarea. Atunci wayḥaka înseamnă: *„Te compătimesc și mă înduioșez de tine”*. Alții au spus că toate aceste cuvinte exprimă avertizarea. Dacă wayḥ are sensul compătimirii, vorbele sale ﷺ exprimă milă pentru omul care a rostit acea afirmație, de parcă nu ar fi cunoscut măreția lui Allah.

390 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea jihād-ului, capitolul despre tasbīḥ la coborârea într-o vale și capitolul despre takbīr la urcarea pe o înălțime, 2/257; de la Jābir ibn ʿAbd Allāh, Allah să fie mulțumit de amândoi.

Cuvintele *„știi tu cine este Allah?”*: întrebarea exprimă preamărirea, adică măreția lui Allah este nemăsurată. Este posibil și să aibă sensul: *„Nu știi cine este Allah, ci nu Îl cunoști”*, întrebarea exprimând atunci o negație.

Expresia *„cine este Allah?”* este o propoziție interogativă care suspendă acțiunea gramaticală a verbului tadrī. Verbul darā cere două complemente directe, dar interogația îi suspendă această acțiune, iar propoziția întreagă ocupă locul celor două complemente.

Cuvintele *„măreția lui Allah este mai presus de aceasta”* înseamnă că rangul și măreția lui Allah depășesc ceea ce ți-ai închipuit când ai folosit acea expresie.

Cuvintele *„nu se cere mijlocirea lui Allah pe lângă nimeni”* înseamnă că nu I se cere să fie mijlocitor la altcineva, datorită desăvârșirii măreției și slavei Sale. Acest hadith are o slăbiciune, însă înțelesul său este corect: nimănui nu îi este îngăduit să spună *„Cerem mijlocirea lui Allah pe lângă tine”*.

Dacă se spune: Profetul ﷺ nu a zis oare: *„Celui care cere în numele lui Allah, dați-i”*?[391] Aceasta dovedește că este îngăduit să ceri în numele lui Allah, căci, dacă o asemenea cerere nu ar fi fost îngăduită, nu ar fi fost obligatoriu să i se dea celui care cere.

Răspunsul este că a cere în numele lui Allah nu presupune că rangul Celui în numele căruia se cere este mai mic decât al celui căruia i se cere, spre deosebire de mijlocire. Dimpotrivă, arată măreția rangului Celui în numele căruia se cere: când I se invocă numele într-o cerere, cel căruia i se cere dă. Totuși, unii învățați au explicat *„cel care vă cere în numele lui Allah”* astfel: dați-i celui care vă cere un lucru în temeiul Legii lui Allah; nu s-ar avea în vedere cel care spune *„Îți cer în numele lui Allah”*. Primul înțeles este însă mai corect. O formulare asemănătoare se află în vorbele îngerului: *„Îți cer, în numele Celui care ți-a dăruit o culoare frumoasă a pielii”*.[392]

***

391 A fost menționat la p. 444.

392 Sursele sale au fost indicate la p. 369.

Învățămintele capitolului:

Primul: el a dezaprobat vorbele celui care a spus: „Cerem mijlocirea lui Allah pe lângă tine".

Al doilea: aceste vorbe l-au tulburat într-atât, încât aceasta s-a văzut pe chipurile companionilor săi.

Explicarea învățămintelor:

Primul: dezaprobarea vorbelor *„Cerem mijlocirea lui Allah pe lângă tine"*. Aceasta se desprinde din cuvintele sale *„Slavă lui Allah! Știi tu cine este Allah?"* și *„Nu se cere mijlocirea lui Allah pe lângă vreuna dintre făpturile Sale"*.

Al doilea: aceste vorbe l-au tulburat într-atât, încât aceasta s-a văzut pe chipurile companionilor săi: Aceasta se desprinde din cuvintele *„A continuat să-L preamărească pe Allah până când aceasta s-a văzut pe chipurile companionilor săi"*. Faptul că repeta *„Slavă lui Allah!"* arată că acele vorbe l-au tulburat până când efectul s-a văzut și pe chipurile companionilor. Aceasta dovedește cât de grave și de condamnabile erau vorbele respective.

Al treilea: el nu a dezaprobat vorbele „Cerem mijlocirea ta la Allah".

Al patrulea: atragerea atenției asupra înțelesului expresiei „Slavă lui Allah!".

Al cincilea: musulmanii îi cer lui ﷺ să se roage pentru ploaie.

Al treilea: el nu a dezaprobat vorbele *„Cerem mijlocirea ta la Allah"*. El a spus că nu se cere mijlocirea lui Allah pe lângă nimeni, dezaprobând acele vorbe, dar nu a dezaprobat *„Cerem mijlocirea ta la Allah"*. Aceasta arată că lucrul respectiv este îngăduit. Există aici o regulă: când textele menționează mai multe

lucruri, le dezaprobă pe unele și păstrează tăcerea în privința altora, aceasta arată că cele nedezaprobate sunt adevărate. Un exemplu îl constituie cuvintele Celui Preaînalt:

﴿وإذا فعلوا فاحشة قالوا وجدنا عليها آباءنا والله أمرنا بها قل إن الله لا يأمر بالفحشاء﴾

Iar când săvârșesc o faptă rușinoasă, spun: «Așa i-am găsit pe părinții noștri, iar Allah ne-a poruncit aceasta». Spune: «Allah nu poruncește faptele rușinoase»
[al-Aʿrāf, 7:28]

. El a dezaprobat vorbele lor ﴿Allah ne-a poruncit aceasta﴾, dar nu a dezaprobat ﴿Așa i-am găsit pe părinții noștri﴾, arătând astfel că această din urmă afirmație era adevărată. La fel stau lucrurile în privința numărului oamenilor peșterii: despre părerea ﴿Trei, al patrulea fiind câinele lor; și spun: cinci, al șaselea fiind câinele lor﴾, El spune că sunt ﴿presupuneri despre cele nevăzute﴾, dar păstrează tăcerea în privința părerii

﴿ثلاثة رابعهم كلبهم ويقولون خمسة سادسهم كلبهم رجمًا بالغيب﴾

Șapte, al optulea fiind câinele lor
[al-Kahf, 18:22]

.

Al patrulea: atragerea atenției asupra înțelesului expresiei *„Slavă lui Allah!”*. Cuvintele *„Măreția lui Allah este mai presus”* arată că El este mai presus de orice contravine acelei măreții.

Al cincilea: musulmanii îi cer să se roage pentru ploaie. Aceasta se referă la timpul vieții sale. După moartea lui, ei nu mai făceau acest lucru, deoarece propriile sale fapte și acte de adorare ﷺ încetaseră. De aceea, când a venit seceta în timpul lui

ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb — fie Allah mulțumit de el —, el a cerut ploaie prin al-ʿAbbās, spunând: *„O, Allah! Odinioară ne apropiam de Tine prin Profetul nostru, iar Tu ne dădeai ploaie. Acum ne apropiem de Tine prin unchiul Profetului nostru; dă-ne ploaie”.* Apropierea lor de Allah prin Profet ﷺ consta în a-i cere să se roage pentru ei. De aceea, în unele relatări se spune că ʿUmar îi poruncea lui al-ʿAbbās, iar acesta se ridica și se ruga.
Din aceasta înțelegem cum trebuie privită povestea relatată despre un om numit al-ʿUtbī, care ședea lângă mormântul Profetului ﷺ. A venit un beduin și a spus: Pacea să fie asupra ta, Trimis al lui Allah! L-am auzit pe Allah spunând:

﴿ولو أنهم إذ ظلموا أنفسهم جاؤوك فاستغفروا الله
واستغفر لهم الرسول لوجدوا الله توابًا رحيمًا﴾

Dacă, atunci când și-au nedreptățit sufletele, ar fi venit la tine, I-ar fi cerut iertare lui Allah, iar Trimisul ar fi cerut iertare pentru ei, L-ar fi găsit pe Allah Primitor al căinței, Îndurător
[an-Nisāʾ, 4:64]

. Am venit cerând iertare pentru păcatul meu și mijlocirea ta la Domnul meu. Apoi a început să recite:

O, tu, cel mai bun dintre cei ale căror oase au fost îngropate în câmpie, / a căror bună mireasmă a înmiresmat câmpia și colinele!

Mi-aș da viața pentru mormântul în care sălășluiești: / în el se află curăția, dărnicia și noblețea.

Apoi a plecat. Al-ʿUtbī a spus: *„M-a cuprins somnul și l-am văzut pe Profet ﷺ în vis. Mi-a spus: «O, ʿUtbī! Dă-i beduinului vestea că Allah l-a iertat»”.*

Această relatare este falsă și nu este autentică: cel căruia i se atribuie este necunoscut, iar cei care au transmis-o de la el sunt, de asemenea, necunoscuți. Nici nu poate fi autentică, deoarece versetul spune ﴿atunci când s-au nedreptățit﴾, folosind idh, nu idhā. Idh se referă la trecut, spre deosebire de idhā. Iar companionii — fie Allah mulțumit de ei —, când au fost loviți de

secetă în timpul lui ʿUmar, nu au cerut ploaie prin Trimis ﷺ, ci prin al-ʿAbbās ibn ʿAbd al-Muṭṭalib, cerându-i să se roage, în timp ce era prezent între ei.[393]

Alte învățăminte ale hadithului:

1. Când adresează o cerere, omul ar trebui să arate mai întâi împrejurările care trezesc compasiune față de el, după cum se vede din vorbele *„Oamenii sunt sleiți de puteri”*.

2. Compătimirea celui care a greșit, dacă înțelegem wayḥ ca expresie a compătimirii.

*
**

393 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea rugăciunii pentru ploaie, capitolul despre faptul că oamenii îi cer imamului să se roage pentru ploaie, 1/318, de la Anas — fie Allah mulțumit de el.

66 Ocrotirea monoteismului și închiderea căilor spre asociere

Legătura capitolului cu tawḥīd-ul
După ce autorul — Allah să aibă milă de el — a vorbit, în paginile precedente, despre afirmarea tawḥīd-ului și despre ceea ce îl contrazice ori îi știrbește desăvârșirea, el menționează acum ceea ce îl ocrotește. Este obligatoriu ca toate căile către șirk să fie închise, inclusiv cele care țin de exprimare, astfel încât tawḥīd-ul să rămână curat de orice amestec.

*
**

De la ʿAbd Allāh ibn ash-Shikhkhīr — fie Allah mulțumit de el —, care a spus: „Am plecat cu delegația tribului Banū ʿĀmir la Trimisul lui Allah ﷺ. I-am spus: «Tu ești mai-marele nostru». El a spus: «Stăpânul este Allah, Cel Preabinecuvântat și Preaînalt». Am spus: «Tu ești cel mai vrednic dintre noi și cel mai măreț în rang și în dărnicie». El a spus: «Spuneți ceea ce spuneți sau o parte din ceea ce spuneți și nu vă lăsați atrași de Șeitan»". Relatat de Abū Dāwūd, cu un lanț bun de transmitere.[394]

Cuvintele *„Am plecat cu delegația tribului Banū ʿĀmir"*: se pare că această delegație a venit la Profet ﷺ în anul al nouălea, deoarece în acel an au venit multe delegații. De aceea, el este numit Anul delegațiilor.

Cuvintele *„Tu ești mai-marele nostru"*: sayyid înseamnă cel înzestrat cu întâietate și noblețe. Su'dud are sensul de măreție, fală și altele asemenea. Sayyid este un adjectiv de tip șifah

394 A fost menționat la p. 434.

mušabbahah, pe tiparul fayʿil, deoarece primul yāʾ este suplimentar.

Cuvintele *„Stăpânul este Allah”*: el ﷺ nu a spus *„Stăpânul vostru”*, cum ne-am fi putut aștepta ca răspuns la vorbele lor *„mai-marele nostru”*, din două motive:

Primul motiv: se urmărește sensul general dat de articolul al, deoarece al exprimă generalitatea. Înțelesul este că Allah, Atotputernicul și Mărețul, este Cel care deține stăpânirea absolută. În schimb, când sayyid este urmat de un determinant, el desemnează întâietatea numai în raport cu acesta, precum *„mai-marele tribului cutare”*, *„mai-marele oamenilor”* și altele asemenea.

Al doilea motiv: pentru a nu se crede că El ar aparține aceleiași categorii cu cei peste care este stăpân, deoarece mai-marele fiecărui lucru aparține aceleiași categorii cu el. As-Sayyid este unul dintre numele lui Allah Preaînaltul, iar sensul său se regăsește între înțelesurile numelui aș-Șamad. Ibn ʿAbbās a explicat aș-Șamad drept Cel desăvârșit în știința, îngăduința și stăpânirea Sa[395] și în altele asemenea. Profetul ﷺ nu le-a interzis să spună *„Tu ești mai-marele nostru”*, ci le-a îngăduit, spunând: *„Spuneți ceea ce spuneți sau o parte din ceea ce spuneți”*. Le-a interzis însă să se lase atrași de Șeitan, trecând de la întâietatea limitată la stăpânirea generală, absolută. *„Mai-marele nostru”* exprimă o întâietate limitată prin determinant, pe când *„Stăpânul”* exprimă o stăpânire generală, absolută, fără determinant.

Cuvântul *„tabāraka”*: învățații au explicat că înseamnă *„multe sunt binecuvântările și binefacerile Sale”*. De aceea, ei spun că acest verb Îl descrie numai pe Allah: nu se spune *„tabāraka cutare”*, deoarece această descriere Îi este proprie lui Allah. Când oamenii spun *„Tu ai fost o binecuvântare pentru noi”*, nu urmăresc sensul pe care îl au în vedere în privința lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, ci faptul că venirea acelei persoane le-a adus o binecuvântare. Binecuvântarea îi poate fi atribuită unui om dacă

395 Relatat de Ibn Jarīr, 30/744. As-Suyūṭī l-a citat în ad-Durr al-Manthūr și l-a atribuit lui Ibn al-Mundhir, Ibn Abī Ḥātim, Abū ash-Shaykh în al-ʿAẓamah și al-Bayhaqī în al-Asmāʾ wa-ṣ-Ṣifāt.

acesta este vrednic de ea. Când a fost revelat versetul despre tayammum, cu prilejul colierului pierdut al ʿĀ'ishei, Usayd ibn Ḥuḍayr a spus: *„Aceasta nu este prima voastră binecuvântare, o, familie a lui Abū Bakr!"*.[396]

Cuvintele *„cel mai vrednic dintre noi"*: adică vrednicia ta o întrece pe a noastră.

Cuvintele *„cel mai măreț în rang și în dărnicie"*: adică cel mai înalt în noblețe și cel mai înstărit dintre noi. Aṭ-ṭawl înseamnă bogăție. Allah Preaînaltul spune:

﴿ومن لم يستطع منكم طولًا أن ينكح المحصنات﴾

Acela dintre voi care nu are mijloacele de a se căsători cu femei libere

[an-Nisā', 4:25]

. Cuvântul poate avea și sensul de măreție. Allah Preaînaltul spune:

﴿غافر الذنب وقابل التوب شديد العقاب ذي الطول﴾

Iertătorul păcatului, Primitorul căinței, Cel aspru în pedeapsă, Stăpânul măreției și al belșugului

[Ġāfir, 40:3]

, adică Cel înzestrat cu măreție și bogăție.

Cuvintele *„Spuneți ceea ce spuneți sau o parte din ceea ce spuneți"*: porunca exprimă îngăduința și permisiunea, după cum s-a arătat.

„Spuneți ceea ce spuneți" se referă la vorbele lor *„Tu ești mai-marele nostru"*, *„Tu ești cel mai vrednic dintre noi"* și altele asemenea.

Cuvintele *„sau o parte din ceea ce spuneți"* pot exprima o îndoială a transmițătorului ori pot face parte din însăși

396 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea despre tayammum, capitolul „Ne-a relatat ʿAbd Allāh ibn Yūsuf", 1/125; și de Muslim, în Cartea menstruației, capitolul despre tayammum, 1/279, de la ʿĀ'ishah — fie Allah mulțumit de ea.

formularea hadithului, cu sensul *„Limitați-vă la o parte din aceste vorbe”*.

Cuvintele *„nu vă lăsați atrași de Șeitan”*: istajrāhu înseamnă *„l-a tras spre el și l-a făcut să alerge împreună cu el”*. Cu alte cuvinte, să nu vă ademenească Șeitan și să nu vă tragă spre rostirea unor vorbe condamnabile. Profetul ﷺ i-a îndrumat către ceea ce se cuvine să facă și le-a interzis ceea ce nu se cuvine, ocrotind tawḥīd-ul atât de știrbire, cât și de anulare. În an-Nihāyah se explică: *„Să nu vă atragă Șeitan”*, adică să nu vă supună, luându-vă drept jariyy — sol și împuternicit.

Potrivit ambelor interpretări, Profetul ﷺ a urmărit să ocrotească tawḥīd-ul și să închidă orice cale care duce la șirk. Măsurile de apărare împotriva răului sunt cu atât mai ferme cu cât răul este mai grav și mai mare ori atracția sufletelor către el este mai puternică.

De aceea, vedem că Profetul — pacea și binecuvântarea fie asupra lui — a luat măsuri deosebit de ferme împotriva șirk-ului, închizând orice cale care ar putea duce la el, deoarece este cel mai mare păcat. De asemenea, au fost luate măsuri ferme împotriva adulterului și a desfrânării: femeii i-au fost interzise afișarea podoabelor, descoperirea feței, izolarea cu un bărbat fără maḥram și altele asemenea, pentru ca acestea să nu devină o cale către desfrânare, spre care sufletele sunt atrase.

Și în privința dobânzii au fost luate măsuri foarte ferme: chiar dacă un om îi dă altuia un ṣāʿ de grâu bun în schimbul a două ṣāʿ-uri cu aceeași valoare, acest schimb constituie dobândă interzisă, cu toate că în el nu există nedreptate.

Șirk-ul poate să nu se numere printre lucrurile către care sufletele sunt puternic atrase, însă este cea mai mare nedreptate. Șeitan se străduiește să-l ducă pe fiul lui Adam la șirk prin orice mijloc. De aceea, Profetul ﷺ a ridicat împotriva lui o apărare deplină și trainică, pentru ca omul să nu ajungă la el fără să-și dea seama. Acesta este înțelesul capitolului prezentat de autor.

Precizare: comentatorii acestui hadith au pornit de la ideea că Profetul ﷺ le-ar fi interzis să spună *„mai-marele nostru”*. Ei au încercat, așadar, să împace acest hadith cu vorbele lui ﷺ *„Eu sunt*

mai-marele urmașilor lui Adam”,[397] *„Ridicați-vă și mergeți la mai-marele vostru”*[398] și cu ceea ce a spus despre sclav: *„Să spună: «stăpânul și patronul meu»”*,[399] prin una dintre trei explicații:

Prima: interdicția exprimă caracterul nerecomandat al faptei și buna-cuviință, iar permisiunea exprimă faptul că ea este îngăduită.

A doua: interdicția se aplică atunci când se teme un rău, anume alunecarea treptată spre exagerare. Permisiunea se aplică atunci când nu există un asemenea pericol.

A treia: interdicția privește adresarea directă, adică să-i spui altuia *„Tu ești stăpânul meu”* ori *„mai-marele nostru”*, spre deosebire de vorbirea despre cineva absent. Cel căruia i se adresează aceste vorbe poate ajunge să se admire pe sine, să exagereze și să se înalțe deasupra altora. Mai există și un alt aspect: cel care îl numește astfel i se supune și se înjosește înaintea lui. Alta este situația când vorbele vin de la o a treia persoană, precum *„Ridicați-vă și mergeți la mai-marele vostru”*, ori sunt rostite despre cineva absent, precum *„Stăpânul meu a spus”* și altele asemenea, în vorbirea unui sclav. Totuși, acestei explicații i se opune faptul că Profetul ﷺ i-a îngăduit sclavului să-i spună proprietarului său *„stăpânul meu”*.

Mie mi se pare că nu există, de fapt, nicio contradicție: Profetul ﷺ le-a îngăduit să spună ceea ce spuneau, dar le-a interzis să se lase atrași de Șeitan spre exagerare, precum folosirea titlului *„Stăpânul”*, deoarece Stăpânul absolut este Allah Preaînaltul. Așadar, se poate spune *„mai-marele nostru”*, *„mai-marele tribului cutare”* și altele asemenea, cu condiția ca persoana căreia i se atribuie această întâietate să fie vrednică de ea. Dacă nu este vrednică — de pildă, dacă este un nelegiuit ori un zindīq —, nu i se spune astfel, chiar dacă ar avea un rang ori o poziție socială mai înaltă decât cel care vorbește. În hadith se

397 A fost menționat în vol. I, p. 324.

398 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea expedițiilor militare, capitolul despre întoarcerea Profetului ﷺ de la al-Aḥzāb, 3/119, de la Abū Saʿīd al-Khudrī — fie Allah mulțumit de el.

399 A fost menționat la p. 430.

spune: *„Nu-i spuneți ipocritului «mai-mare», căci, dacă spuneți aceasta, Îl mâniați pe Allah”*.[400] Dacă persoana este vrednică și nu există un pericol, nu este nicio problemă. Dacă însă se teme un rău ori persoana nu este vrednică, lucrul nu este îngăduit. Pericolul avut în vedere este teama de a exagera în privința ei.

***

De la Anas — fie Allah mulțumit de el —: „Niște oameni au spus: «O, Trimis al lui Allah! O, cel mai bun dintre noi și fiul celui mai bun dintre noi! Mai-marele nostru și fiul mai-marelui nostru!». El a spus: «O, oameni! Spuneți ceea ce spuneți și nu vă lăsați ademeniți de Șeitan. Eu sunt Muḥammad, robul lui Allah și Trimisul Lui, și nu-mi place să mă ridicați deasupra rangului pe care mi l-a dat Allah, Atotputernicul și Mărețul»”. Relatat de an-Nasā'ī, cu un lanț bun de transmitere.[401]

Cuvintele *„Au spus: «O, Trimis al lui Allah!»”*: această adresare este în acord cu vorbele Celui Preaînalt:

﴿لا تجعلوا دعاء الرسول بينكم كدعاء بعضكم بعضًا﴾

Nu faceți chemarea Trimisului între voi asemenea chemării pe care v-o adresați unii altora

[an-Nūr, 24:63]

400 Relatat de Aḥmad, 5/346; de al-Bukhārī în al-Adab al-Mufrad, nr. 760; de Abū Dāwūd, în Cartea bunei-cuviințe, capitolul despre faptul că sclavul nu spune „domnul meu” și „doamna mea”, 5/257; de an-Nasā'ī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah, nr. 244; de Ibn as-Sunnī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah; și de al-Ḥākim, 4/311, care a spus: „Lanțul său este autentic, iar cei doi nu l-au inclus”, de la Buraydah — fie Allah mulțumit de el. An-Nawawī a spus în ar-Riyāḍ, nr. 1778: „Abū Dāwūd l-a relatat cu un lanț autentic”.

401 Relatat de Aḥmad, 3/241; de an-Nasā'ī în ʿAmal al-Yawm wa-l-Laylah, nr. 249, 250; de Ibn Ḥibbān, nr. 6707; și de Abū Nuʿaym în al-Ḥilyah, 6/252, de la Anas — fie Allah mulțumit de el. Ibn ʿAbd al-Hādī a spus în aṣ-Ṣārim al-Munkī, p. 246: „Lanțul său este autentic, potrivit criteriilor lui Muslim”.

. Adică să nu i vă adresați așa cum vă adresați unii altora, spunând *„O, Muḥammad!”*, ci să spuneți *„O, Trimis al lui Allah!”* ori *„O, Profet al lui Allah!”*. Versetul mai are un înțeles: când Trimisul vă cheamă, să nu socotiți chemarea lui asemenea chemării pe care v-o adresați între voi, răspunzând dacă vreți și refuzând dacă vreți. El are atunci același sens cu:

﴿يا أيها الذين آمنوا استجيبوا لله وللرسول إذا دعاكم لما يحييكم﴾

O, voi care credeți! Răspundeți-I lui Allah și Trimisului atunci când vă cheamă la ceea ce vă dă viață

[al-Anfāl, 8:24]

. În primul înțeles, *„chemarea”* este determinată de complementul său, iar în al doilea, de subiectul său.

Cuvintele *„O, cel mai bun dintre noi”*: acestea sunt adevărate, căci el este cel mai bun dintre ei prin obârșie, rang și stare.

Cuvintele *„fiul celui mai bun dintre noi”*: în privința obârșiei, nu a rangului și a stării. La fel se explică și vorbele *„fiul mai-marelui nostru”*.

Cuvintele *„Spuneți ceea ce spuneți”* au fost explicate mai înainte. Cuvintele *„nu vă lăsați ademeniți de Șeitan”*: să nu vă ademenească Șeitan, astfel încât să vă înclinați către el și să-i urmați căile până ajungeți la exagerare. Asemenea sunt cuvintele Celui Preaînalt:

﴿كالذي استهوته الشياطين في الأرض حيران﴾

Ca acela pe care diavolii l-au ademenit pe pământ, lăsându-l rătăcit

[al-Anʿām, 6:71]

.

Cuvintele *„Eu sunt Muḥammad, robul lui Allah și Trimisul Lui”*: Muḥammad este numele său propriu, iar *„robul lui Allah”* și *„Trimisul Lui”* sunt două însușiri ale sale. Acestea sunt cele mai

frumoase și mai grăitoare însușiri prin care poate fi descris Trimisul ﷺ. De aceea, Allah Preaînaltul l-a descris ca rob al Său în cele mai înalte împrejurări. L-a descris astfel când a vorbit despre pogorârea Coranului asupra sa, spunând:

﴿تبارك الذي نزل الفرقان على عبده﴾

Preabinecuvântat este Cel care a pogorât Criteriul asupra robului Său

[al-Furqān, 25:1]

. L-a descris astfel și când a vorbit despre călătoria de noapte: ﴿Slavă Celui care l-a purtat noaptea pe robul Său﴾ [al-Isrā', 17:1]; despre înălțarea la cer: ﴿Și i-a revelat robului Său ceea ce i-a revelat﴾ [an-Najm, 53:10]; și atunci când l-a apărat și i-a provocat pe cei care îl contestau:

﴿وإن كنتم في ريب مما نزلنا على عبدنا﴾

Iar dacă aveți îndoieli cu privire la ceea ce am pogorât asupra robului Nostru

[al-Baqarah, 2:23]

.

La fel stau lucrurile și în privința celorlalți profeți, precum în cuvintele Celui Preaînalt:

﴿ذرية من حملنا مع نوح إنه كان عبدًا شكورًا﴾

Urmași ai celor pe care i-am purtat împreună cu Noe! El a fost un rob recunoscător

[al-Isrā', 17:3]

. Aceasta este o robie aparte, cea mai înaltă dintre formele robiei aparte. A fi robul lui Allah este una dintre cele mai nobile însușiri ale omului: omul fie Îl adoră pe Allah, fie îl adoră pe Șeitan. Allah Preaînaltul spune:

﴿ألم أعهد إليكم يا بني آدم أن لا تعبدوا الشيطان إنه لكم عدو مبين وأن اعبدوني هذا صراط مستقيم﴾

Nu v-am poruncit Eu, o, fii ai lui Adam, să nu-l adorați pe Șeitan, căci el vă este un dușman vădit, și să Mă adorați pe Mine? Aceasta este o cale dreaptă

[Yā-Sīn, 36:60–61]

.

Ibn al-Qayyim a spus:

Au fugit de robia pentru care au fost creați, / și au fost încercați cu robia propriului suflet și a lui Șeitan.

Un poet a spus:

Nu mă chema decât spunând: *„O, rob al ei!”*, / căci acesta este cel mai nobil dintre numele mele.

***„Trimisul Lui”*:** adică cel trimis de El la toți oamenii, după cum a spus Cel Preaînalt:

﴿قل يا أيها الناس إني رسول الله إليكم جميعًا﴾

Spune: «O, oameni! Eu sunt Trimisul lui Allah către voi toți»

[al-Aʿrāf, 7:158]

.

Trimisul lui Allah ﷺ se află pe treapta cea mai înaltă a oamenilor drepți. Cel Preaînalt spune:

﴿ومن يطع الله والرسول فأولئك مع الذين أنعم الله عليهم من النبيين والصديقين والشهداء والصالحين وحسن أولئك رفيقًا﴾

Cei care ascultă de Allah și de Trimis vor fi împreună cu aceia pe care Allah i-a binecuvântat: profeții, cei cu totul sinceri, martirii și cei drepți. Cât de bună este tovărășia acestora!

[an-Nisā', 4:69]

. Trimisul ﷺ se numără printre profeți și, mai mult, este cel mai bun dintre ei. Autorul — Allah să aibă milă de el — a spus despre Trimisul lui Allah ﷺ: *„Un rob care nu este adorat și un trimis care nu este socotit mincinos"*.

Două grupuri au ajuns la extreme în privința Trimisului ﷺ:

– Un grup a exagerat în privința lui până când l-a adorat, făcând din el sprijinul său la bine și la greu și ajungând să-l adore și să-l invoce în locul lui Allah.

– Un alt grup l-a socotit mincinos, pretinzând că este un mincinos, un vrăjitor, un poet, un nebun, un ghicitor și altele asemenea.

Cuvintele *„robul lui Allah și Trimisul Lui"* răspund ambelor grupuri.

Cuvintele *„nu-mi place să mă ridicați deasupra rangului meu"*: mă este o particulă de negație. An, împreună cu propoziția pe care o introduce, are valoarea unui nume de acțiune care este complementul verbului *„îmi place"*. Înțelesul este: nu-mi place ridicarea mea de către voi deasupra rangului meu, nici prin vorbe, nici prin titluri și nici prin felul în care vă purtați față de mine.

Cuvintele *„pe care mi l-a dat Allah"* arată că Allah Preaînaltul este Cel care le dăruiește vrednicia robilor Săi și le stabilește rangurile.

*
**

Învățămintele capitolului:

Primul: avertizarea oamenilor împotriva exagerării.

Al doilea: ce ar trebui să spună cel căruia i se spune „Tu ești mai-marele nostru”.

Al treilea: cuvintele sale „Nu vă lăsați atrași de Șeitan”, cu toate că ei nu spuseseră decât adevărul.

Al patrulea: „Nu-mi place să mă ridicați deasupra rangului meu”.

Explicarea învățămintelor:

Primul: avertizarea oamenilor împotriva exagerării. Acest învățământ se desprinde din cuvintele *„Nu vă lăsați atrași de Șeitan”*. Trimisul ﷺ a legat acest lucru de ademenirea lui Șeitan, iar omul trebuie să se ferească de orice cale a lui Șeitan.

Al doilea: ce ar trebui să spună cel căruia i se spune *„Tu ești mai-marele nostru”*. Aceasta se desprinde din cuvintele *„Stăpânul este Allah”*. Celui căruia i se spune astfel i se cuvine să răspundă: *„Stăpânul este Allah”*.

Al treilea: cuvintele *„Nu vă lăsați atrași de Șeitan”*, cu toate că ei nu spuseseră decât adevărul. Din formularea autorului pare că vorbele lor ar fi fost deja o ademenire a lui Șeitan. Expresia poate însemna că ceea ce ați spus vine din ademenirea lui Șeitan, dar poate însemna și: spuneți aceste vorbe, însă feriți-vă de exagerare, căci aceea ar fi ademenirea lui Șeitan. Acesta din urmă este sensul aparent al hadithului, după cum s-a arătat.

Al patrulea: cuvintele *„Nu-mi place să mă ridicați deasupra rangului meu”*. Adică îmi displace să mă ridicați mai presus de

rangul meu, acela de rob și de trimis. În aceste cuvinte se vede smerenia lui ﷺ.

⁂

67 Măreția lui Allah și puterea Sa asupra creației

﴿وما قدروا الله حق قدره والأرض جميعًا قبضته يوم القيامة﴾

Ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine, iar întregul pământ va fi în pumnul Său în Ziua Învierii

,[402] versetul.

Cuvintele ﴿Ei nu L-au prețuit﴾: pronumele se referă la politeiști, iar *„L-au prețuit”* înseamnă *„L-au mărit”*. Nu L-au mărit pe Allah așa cum I se cuvine, deoarece I-au asociat unele dintre făpturile Sale.

Cuvintele

﴿والأرض جميعًا قبضته يوم القيامة﴾

Iar întregul pământ va fi în pumnul Său în Ziua Învierii

: wāw poate introduce o propoziție circumstanțială, cu sensul că ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine în această împrejurare. Poate însă introduce și o propoziție nouă, care arată măreția lui Allah, Atotputernicul și Mărețul. Această a doua explicație este mai puternică, deoarece cuprinde atât împrejurarea de față, cât și altele. Qabḍah înseamnă ceea ce este cuprins în

402 Sura az-Zumar, versetul 67.

mână; nu se are aici în vedere stăpânirea, cum s-a susținut. Dacă s-ar fi spus *„Pământul se află în strânsoarea Sa”*, atunci explicarea prin stăpânire ar fi fost posibilă.
Cuvântul ﴿Întregul﴾ exprimă starea pământului și cuprinde mările, râurile, copacii săi și tot ceea ce se află pe el. Întregul pământ va fi cuprins în pumnul Său în Ziua Învierii, iar cerurile, în ciuda măreției și întinderii lor, vor fi înfășurate în dreapta Sa. Allah, Atotputernicul și Mărețul, spune:

﴿يوم نطوي السماء كطي السجل للكتب كما بدأنا أول خلق نعيده﴾

În ziua în care vom înfășura cerul așa cum este înfășurat sulul cu înscrisuri; așa cum am început prima creație, o vom aduce din nou
[al-Anbiyā’, 21:104]

.

Cuvintele ﴿Slavă Lui! El este mai presus de ceea ce Îi asociază﴾ Îl declară mai presus de orice lipsă și defect. Între lucrurile de care este mai presus se află și acești pretinși egali. De aceea a spus ﴿El este mai presus﴾, adică este înălțat deasupra lor.
﴿De ceea ce Îi asociază﴾: adică de orice asociere pe care I-o atribuie, fie că Îl socotesc pe Creator asemenea făpturii, fie invers.

⁂

De la Ibn Mas‘ūd — fie Allah mulțumit de el —, care a spus: Un rabin a venit la Trimisul lui Allah ﷺ și i-a spus:

﴿وما قدروا الله حق قدره والأرض جميعًا قبضته يوم القيامة﴾

O, Muḥammad! Noi găsim că Allah pune cerurile pe un deget, pământurile pe un deget, copacii pe un deget, țărâna pe un deget și restul făpturilor pe un deget, apoi spune: Eu sunt Regele

. Profetul ﷺ a râs până i s-au văzut măselele, confirmând vorbele rabinului. Apoi a recitat: ﴿Ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine, iar întregul pământ va fi în pumnul Său în Ziua Învierii﴾ și restul versetului.[403]

Cuvântul *„rabin”*, ḥabr, înseamnă un învățat cu multă știință. Ḥabr seamănă cu baḥr, *„mare”*, prin înrudirea literelor. De aceea, învățatul este numit uneori ḥabr, iar alteori baḥr.

Cuvintele *„Noi găsim”*: adică în Tora.

Cuvintele *„Profetul ﷺ a râs”*: dacă nu ar urma precizarea de după ele, râsul ar putea fi înțeles ca dezaprobare, deoarece poți râde de cel care îți povestește ceva ce nu te convinge. Însă el a spus *„confirmând vorbele rabinului”*, astfel că era o aprobare, nu altceva. O dovedește și continuarea: apoi a recitat versetul ﴿Ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine...﴾. Aceasta arată că el ﷺ l-a aprobat și a adus în sprijinul vorbelor sale un verset din Cartea lui Allah. Râsul său și citarea versetului confirmă vorbele rabinului. Motivul râsului a fost bucuria sa că în Coran se găsește ceea ce confirmă cele citite de acel rabin în cărțile sale. Fără îndoială, Trimisul ﷺ se bucură când apare ceva ce confirmă Coranul, chiar dacă el știe cu certitudine că acesta vine de la

403 Relatat de al-Bukhārī, în Explicarea Surei az-Zumar, capitolul despre cuvintele lui Allah Preaînaltul ﴿Ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine﴾, 3/285, și în Cartea tawḥīd-ului, nr. 7414, 7415, 7451, 7513; și de Muslim, în Cartea însușirilor ipocriților, capitolul despre descrierea Învierii, 4/2147.

Allah: reunirea dovezilor întărește lucrul respectiv. Gândește-te la Usāmah ibn Zayd și la tatăl său, Zayd ibn Ḥārithah: avea oare Profetul ﷺ vreo îndoială că Usāmah era fiul lui Zayd?

Răspunsul: nu avea nicio îndoială. Când Mujazziz al-Mudlijī, care se pricepea la recunoașterea înrudirii după trăsături, a trecut pe lângă cei doi, ei erau acoperiți cu o pătură și nu li se vedeau decât picioarele. El s-a uitat la picioarele lor și a spus că aceste picioare provin unele din altele. Profetul ﷺ s-a bucurat foarte mult, până când a intrat la ʿĀʾishah cu chipul strălucind de bucurie, spunând: *„Nu ai văzut că Mujazziz al-Mudlijī s-a uitat la Usāmah ibn Zayd și la Zayd și a spus că aceste picioare provin unele din altele?”*.[404] Ceea ce ne interesează este că Trimisul ﷺ a intrat cu chipul strălucind, deoarece aceasta întărea adevărul. Politeiștii îi ponegreau pe Usāmah ibn Zayd și pe tatăl său din pricina deosebirii dintre culorile lor: Usāmah avea pielea foarte neagră, iar tatăl său, Zayd, foarte albă. Lucrurile nu stăteau însă cum spuneau ei, ci minteau. Deosebirea de culoare nu stârnește suspiciuni decât celui care își urmează patima: este posibil ca o trăsătură moștenită de la un strămoș să fi dat culoarea diferită.

Cuvântul *„iṣbaʿ”* este singularul lui aṣābiʿ, *„degete”*. Prima și a treia literă pot primi fiecare oricare dintre cele trei vocale scurte, rezultând nouă variante de pronunțare. A zecea este uṣbūʿ. Despre aceasta, autorul versurilor spune:

Dă-i hamzei și celei de-a treia litere din unmulah câte trei vocale; / nouă variante are și iṣbaʿ, iar la urmă adaugă uṣbūʿ.

404 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea moștenirilor, capitolul despre cel care recunoaște înrudirea după trăsături, 4/244; și de Muslim, în Cartea alăptării, capitolul despre stabilirea filiației copilului prin această recunoaștere, 2/1081, de la ʿĀʾishah — fie Allah mulțumit de ea.

Cuvintele *„Eu sunt Regele”*: această propoziție exprimă exclusivitatea, deoarece este o propoziție nominală ale cărei două părți sunt determinate. În acea zi, nimeni altcineva nu va avea stăpânire. Cel Preaînalt spune:

﴿يوم هم بارزون لا يخفى على الله منهم شيء لمن الملك اليوم لله الواحد القهار﴾

În ziua când ei vor ieși la iveală și nimic din ei nu-I va fi ascuns lui Allah. A cui este stăpânirea astăzi? A lui Allah, Unicul, Atotstăpânitorul
[Ġāfir, 40:16]

. Toți oamenii, regii și cei aflați în stăpânirea altora deopotrivă, vor fi adunați desculți, goi și necircumcișii. Astfel se va arăta limpede în acea zi stăpânirea lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, deoarece El, Preaslăvitul, va chema: *„A cui este stăpânirea astăzi?”*. Nimeni nu-I va răspunde, așa că Își va răspunde: ﴿A lui Allah, Unicul, Atotstăpânitorul﴾.

Cuvântul *„Regele”*, al-Malik, înseamnă Cel care are autoritatea. El nu este doar cel care dispune de ceva, ci dispune de ceea ce stăpânește cu autoritate și înălțime. În schimb, mālik, *„proprietar”*, are un înțeles mai restrâns. De aceea, Allah Preaînaltul Se laudă pe Sine ca Rege. Cuvintele ﴿Stăpânul Zilei Judecății﴾ [al-Fātiḥah, 1:4] au două lecturi: Malik și Mālik, arătând că El este atât Rege, cât și Stăpânitor. Regalitatea lui Allah Preaînaltul cuprinde desăvârșirea autorității, a cârmuirii și a stăpânirii, spre deosebire de ceilalți: unii regi ai acestei lumi sunt regi fără a avea puterea de a dispune de lucruri, iar alții sunt proprietari fără a fi regi.

Cuvintele *„până i s-au văzut măselele”*: adică au devenit vizibile. Nawājidh este pluralul lui nājidh, măseaua din partea cea mai din spate. Acest râs al Profetului ﷺ confirmă vorbele rabinului. De aceea, Ibn Masʿūd a spus *„confirmând vorbele rabinului”*. Dacă ar fi fost ceva condamnabil, Trimisul ﷺ nu ar fi râs și nici nu ar fi citat versetul drept dovadă, ci i-ar fi spus *„Ai mințit”*, așa cum i-a

dezmințit pe cei care pretindeau că acela care preacurvește nu este pedepsit prin lapidare. Însă el a râs confirmând vorbele rabinului și bucurându-se că cele menționate de acesta se potriveau cu Coranul revelat lui Muḥammad ﷺ.
Cuvintele Apoi a recitat:

﴿وما قدروا الله حق قدره والأرض جميعًا قبضته...﴾

Ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine, iar întregul pământ va fi în pumnul Său...

și restul versetului: acesta este înțelesul versetului, care nu admite altul. Cerurile sunt înfășurate asemenea sului cu înscrisuri, în dreapta Sa, adică în mâna Sa, a Celui Preabinecuvântat și Preaînalt, deoarece aceasta este explicația dată de el ﷺ. Explicația sa se află pe a doua treaptă în ordinea surselor, dar, în privința acceptării și a puterii de dovadă, este pe prima treaptă, asemenea Coranului. Cât despre explicațiile celor care denaturează sensul, unii spun că *„în pumnul Său"* înseamnă *„în puterea, stăpânirea și cârmuirea Sa"*. Aceasta este o greșeală, deoarece stăpânirea și cârmuirea există atât în Ziua Învierii, cât și înaintea ei. Alții spun că *„cerurile sunt înfășurate"* înseamnă că ele sunt distruse și pierite, asemenea expresiei *„pomenirea lui cutare a fost înfășurată"*, adică a dispărut.

Iar *„în dreapta Sa"* ar însemna, după ei, *„prin jurământul Său"*, deoarece Cel Preaînalt a spus: ﴿Toți cei de pe el vor pieri și va rămâne Chipul Domnului tău﴾ [ar-Raḥmān, 55:26–27]. Ei au făcut astfel ca *„dreapta"* să însemne jurământul...

Acestea sunt câteva dintre denaturările la care recurg adepții denaturării. Ele pornesc din părerea lor greșită despre Allah: au pretins că afirmarea unor asemenea însușiri ar implica asemănarea Lui cu făpturile. Au ajuns astfel să nege ceea ce Allah a afirmat despre Sine și ceea ce au afirmat Trimisul Său și înaintașii comunității, sprijinindu-se pe îndoieli pe care le numesc dovezi. Li se spune: *„Îl cunoașteți voi pe Allah mai bine decât Se cunoaște El?"*. Dacă răspund *„Da"*, aceasta este necredință. Dacă

răspund *„Nu”*, îi întrebăm: *„Sunteți voi mai elocvenți decât Allah în exprimarea înțelesurilor?”*. Dacă spun *„Da”*, aceasta este necredință, iar dacă spun *„Nu”*, argumentul lor este înfrânt. Le spunem că Allah a arătat cât se poate de limpede că întregul pământ va fi în pumnul Său în Ziua Învierii, iar Trimisul ﷺ a aprobat vorbele rabinului care se potriveau cu versetul. *„Le vreți voi robilor lui Allah binele mai mult decât Trimisul ﷺ?”*. Vor răspunde *„Nu”*. Așadar, de vreme ce vorbele Celui Preaînalt sunt cele mai elocvente, cele mai adevărate și cele mai limpezi, iar El știe cel mai bine ceea ce spune, trebuie să spunem despre El ceea ce a spus El despre Sine. Nu suntem vinovați făcând aceasta; vinovăția este a celui care abate vorbele Sale de la înțelesul lor real, pe care Allah l-a urmărit.

Între învățămintele hadithului se află afirmarea degetelor lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, deoarece el ﷺ a aprobat cele spuse de rabin.

Degetul este un deget real, într-un fel care I se cuvine lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, asemenea mâinii. Expresia *„pe un deget”* nu înseamnă ușurința de a dispune de ceruri și de pământ, după cum spun adepții denaturării. Această explicație este greșită și contrazice înțelesul aparent al cuvintelor și împărțirea menționată, precum și faptul că el ﷺ a afirmat aceasta prin aprobarea sa. De asemenea, el ﷺ a spus: *„Inimile urmașilor lui Adam se află între două degete dintre degetele Celui Milostiv”*.[405] Cuvintele *„între două degete”* nu presupun atingerea. Nu vezi cuvintele Celui Preaînalt:

﴿والسحاب المسخر بين السماء والأرض﴾

Norii supuși între cer și pământ
[al-Baqarah, 2:164]

405 Relatat de Muslim, în Cartea predestinării, capitolul despre faptul că totul este potrivit predestinării, 4/2045, de la ʿAbd Allāh ibn ʿAmr ibn al-ʿĀṣ — fie Allah mulțumit de ei amândoi. Continuarea este: „Asemenea unei singure inimi, pe care El o îndreaptă unde voiește”. Apoi Trimisul lui Allah ﷺ a spus: „O, Allah, Cel care îndrepți inimile! Îndreaptă inimile noastre către ascultarea de Tine”.

? Norii se află între cer și pământ fără să atingă nici pământul, nici cerul. Spui că ʿUnayzah se află între az-Zulfī și ar-Rass, fără ca aceasta să presupună că este lipită de ele. Spui că Shaʿbān se află între Dhū al-Qaʿdah și Jumādā, fără ca aceasta să presupună că este imediat următoare uneia dintre ele. Devine astfel limpede că a fi între două lucruri nu implică legătura nemijlocită în timp ori în spațiu.

De asemenea, s-a relatat în mod sigur de la el ﷺ că Allah, Preaslăvitul și Preaînaltul, Se află înaintea feței celui care se roagă.[406] Această poziționare înaintea lui nu implică faptul că El S-ar afla între om și zidul ori paravanul către care acesta se roagă. El este înaintea feței sale, deși Se află pe Tronul Său. Un exemplu este soarele, când se află la orizont, la răsărit ori la apus: el poate fi înaintea feței tale, deși este sus.

Din aceasta se vede că acești denaturatori se află în rătăcire și că acela care spune că metoda lor este mai plină de știință și înțelepciune a rătăcit. Între vorbele cunoscute la ei se află: *„Metoda înaintașilor este mai sigură, iar metoda celor veniți mai târziu are mai multă știință și înțelepciune”*. Această afirmație, pe lângă contradicția pe care o cuprinde, poate duce până la necredință, căci:

În primul rând, cuprinde o contradicție: ei spun că metoda înaintașilor este mai sigură. Nu este însă de înțeles cum o metodă ar fi mai sigură, iar alta ar avea mai multă știință și înțelepciune. Cea mai sigură metodă trebuie să fie și cea mai plină de știință și înțelepciune: siguranța presupune cunoașterea mijloacelor care duc la ea și înțelepciunea de a le urma.

În al doilea rând, unde se află știința și înțelepciunea în denaturare și în negarea însușirilor?

În al treilea rând, ar rezulta că acești urmași L-ar cunoaște pe Allah mai bine decât Trimisul Său ﷺ și companionii săi, deoarece

406 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea rugăciunii, capitolul despre îndepărtarea salivei cu mâna în moschee, 1/149, de la Ibn ʿUmar — fie Allah mulțumit de el. Relatat și de Muslim, în Cartea cumpătării, capitolul cu hadithul lung al lui Jābir, 4/2303, de la Jābir — fie Allah mulțumit de el.

metoda înaintașilor este metoda Profetului ﷺ și a companionilor săi.

În al patrulea rând, afirmația poate ajunge până la necredință, deoarece ar implica atribuirea neștiinței și a lipsei de înțelepciune Profetului ﷺ. A-i atribui neștiința contrazice știința, iar a-i atribui lipsa de judecată contrazice înțelepciunea. Acesta este un pericol foarte mare.

Această formulare este, așadar, falsă, chiar dacă prin ea ar urmări un înțeles corect. Acești oameni au cercetat, s-au afundat și au intrat în lucruri despre care înaintașii nu vorbiseră. Tocmai cercetarea acestor lucruri le-a făcut rău și i-a dus la nedumerire și îndoială. Adevărat a spus Profetul ﷺ: *„Au pierit cei care exagerează”*.[407] Dacă ar fi rămas la calea înaintașilor drepți și nu ar fi forțat lucrurile, nu ar fi ajuns la această îndoială, nedumerire și denaturare. Unii dintre fruntașii teologiei speculative ajunseseră să-și dorească să moară având credința mamei lor bătrâne, care nu cunoștea această rătăcire. Unul dintre ei spune: *„Iată-mă murind cu credința bătrânelor din Nīshāpūr”*. Aceasta venea din puternica îndoială și din neliniștea și nedumerirea pe care le simțeau. Să nu crezi că omul poate trăi statornic cu o credință greșită. El nu poate trăi decât cu o credință sănătoasă; altfel este încercat prin îndoială, neliniște și nedumerire. Unii au spus că aceia care au cele mai multe îndoieli la moarte sunt adepții teologiei speculative. Gândește-te ce înseamnă îndoiala la moarte — Allah să ne păzească! —, când omul își încheie viața cu contrariul credinței.

Dacă însă am lua credința din Cartea lui Allah și din Sunnah Trimisului Său ﷺ cu simplitate, pe calea urmată de înaintași, am spune precum ar-Rāzī, unul dintre învățații și fruntașii lor: *„Am văzut că cea mai apropiată cale este calea Coranului. În privința afirmării, citesc: ﴿Cel Milostiv S-a înălțat deasupra Tronului﴾ [Ṭā-Hā, 20:5]”* — adică afirm aceasta — *„iar în privința negării citesc: ﴿Nimic nu este asemenea Lui﴾ [ash-Shūrā, 42:11] și ﴿Ei nu-L cuprind cu știința lor﴾ [Ṭā-Hā, 20:110]. Cel care a trecut prin*

407 Relatat de Muslim, în Cartea științei, capitolul „Au pierit cei care exagerează”, 4/2055, de la Ibn Mas'ūd — fie Allah mulțumit de el.

experiența mea a ajuns la cunoașterea mea”. Înaintea acestor cuvinte, el recunoscuse: *„Am cercetat căile teologiei speculative și metodele filosofice și nu le-am găsit nici potolind setea, nici vindecând bolnavul. Am găsit că cea mai apropiată cale este calea Coranului”*.[408]

Așadar, cei care neagă însușirile lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, menționate în Carte și în Sunnah, sprijinindu-se pe presupunerea greșită că ele ar implica asemănarea cu făpturile, au ajuns într-o rătăcire vădită. L-au întrebat oare companionii — fie Allah mulțumit de ei — pe Trimis ﷺ, contestându-l în această privință? Aproape că putem mărturisi, dacă nu chiar mărturisim, că atunci când auzeau un asemenea hadith îl primeau în înțelesul său real, știind totodată că Allah nu are seamăn. Ei uneau astfel afirmarea cu negarea.

Așadar, poziția noastră față de acest hadith, care afirmă degetele lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, este să-l recunoaștem și să-l primim, fără a ne mărgini la simpla lui rostire lipsită de înțeles; altfel am fi asemenea neștiutorilor care nu cunosc din Carte decât rostirea ei. Dimpotrivă, îl recunoaștem și spunem că se are în vedere un deget real pe care Allah pune aceste lucruri mărețe. Nu ne este însă îngăduit nicidecum să ne închipuim ori să spunem că este asemenea degetelor noastre. Spunem, în schimb: Allah știe cel mai bine cum sunt aceste degete. Așa cum nu cunoaștem Esența Sa cea sfântă, tot astfel nu cunoaștem felul în care sunt însușirile Sale, ci Îi încredințăm Lui, Preaslăvitul și Preaînaltul, cunoașterea acestui fel de a fi.

*
**

Într-o altă relatare a lui Muslim: „Iar munții și copacii pe un deget; apoi le zguduie și spune: «Eu sunt Regele, Eu sunt Allah»”.[409]

408 Vezi începutul volumului I, vol. I, p. 15.

409 Această variantă a fost relatată de Muslim, în Cartea însușirilor ipocriților, capitolul despre descrierea Învierii, 4/2147.

Cuvintele *„apoi le zguduie”*: o zguduire reală, pentru a le arăta robilor, în acea măreață împrejurare, măreția și puterea Sa. Trimisul ﷺ recita acest verset și își strângea și își întindea degetele, iar amvonul a început să se miște și să se zguduie.[410] El ﷺ rostea aceste cuvinte cu inima plină de preamărirea lui Allah Preaînaltul.

Dacă întrebi: trebuie să facem și noi cu mâinile ceea ce a făcut Profetul ﷺ?

Răspunsul este că aceasta depinde de urmări. Nu oricine vede ori aude un asemenea lucru îl poate înțelege fără să-și închipuie o asemănare cu făpturile. Atunci ar trebui să ne abținem, deoarece gestul nu este obligatoriu, încât să spunem că trebuie să transmitem prin cuvânt și faptă întocmai cum a transmis Trimisul ﷺ. Dacă însă vorbim cu studenți în știința religioasă ori cu cineva care se împotrivește cu încăpățânare, negând acest lucru și încercând să abată sensul de la înțelesul său real, atunci facem ceea ce a făcut Trimisul ﷺ.

Dacă, de pildă, cineva spune că Allah este Atoate-Auzitor și Atoate-Văzător, dar apoi spune *„Auzitor fără auz și Văzător fără văz”*, deși Trimisul — pacea și binecuvântarea fie asupra lui —, când a recitat cuvintele Celui Preaînalt:

﴿إن الله يأمركم أن تؤدوا الأمانات إلى أهلها وإذا حكمتم بين الناس أن تحكموا بالعدل إن الله نعما يعظكم به إن الله كان سميعًا بصيرًا﴾

Allah vă poruncește să înapoiați lucrurile încredințate celor cărora li se cuvin, iar când judecați între oameni, să judecați cu dreptate. Cât de bun este îndemnul pe care vi-l dă Allah! Allah este Atoate-Auzitor, Atoate-Văzător

[an-Nisāʾ, 4:58]

410 Relatat de Aḥmad și de Muslim cu același înțeles.

, și-a pus degetul mare pe ureche, iar pe cel de lângă el pe ochi; Abū Hurayrah a făcut la fel când a relatat hadithul.[411] Celui care spune că Allah este Auzitor fără auz și Văzător fără văz îi arătăm, așadar, astfel. La fel procedăm cu acela care neagă realitatea mâinii, spune că Allah nu cuprinde cerurile cu dreapta Sa și explică *„în pumnul Său"* drept *„în cârmuirea Sa"*: îi arătăm așa cum a făcut Trimisul ﷺ. Împrejurarea nu este simplă, ci foarte dificilă și delicată. Există teama ca cineva să ajungă la un lucru condamnabil de care l-ai fi putut feri, abținându-te. Dacă cercetezi toate purtările Trimisului ﷺ, vei vedea că el proceda astfel: chiar și anumite fapte practice le amâna când se temea de o tulburare sau de un rău mai mare. Așa a amânat reconstruirea Kaʿbei pe temeliile lui Ibrāhīm, temându-se să nu-i tulbure pe qurayshiții care îmbrățișaseră Islamul de curând.[412]

Într-o altă relatare a lui al-Bukhārī: „Pune cerurile pe un deget, apa și țărâna pe un deget, iar restul făpturilor pe un deget".[413] L-au relatat amândoi.

Cuvintele *„apa și țărâna pe un deget"* nu contrazic *„pământurile pe un deget"*, deoarece *„apa și țărâna pe un deget"* poate însemna

411 Relatat de Abū Dāwūd, în Cartea Sunnei, capitolul despre jahmiyyah, 5/96, 97; de Ibn Khuzaymah în at-Tawḥīd, pp. 42, 43; și de al-Ḥākim, 1/24, care a spus: „Autentic, iar cei doi nu l-au inclus. Muslim a folosit drept dovadă relatările lui Ḥarmalah ibn ʿImrān și Abū Yūnus, iar ceilalți transmițători sunt acceptați de amândoi". Adh-Dhahabī a fost de acord că îndeplinește criteriile lui Muslim. A mai fost relatat de al-Bayhaqī în al-Asmāʾ wa-ṣ-Ṣifāt, p. 179, și de Ibn Ḥibbān, nr. 1732, în Mawārid. As-Suyūṭī l-a menționat în ad-Durr al-Manthūr, 2/175, atribuindu-l și lui Ibn al-Mundhir și Ibn Abī Ḥātim, de la Abū Hurayrah — fie Allah mulțumit de el. Vezi Tuḥfat al-Ashrāf, 11/95, nr. 15467, și Jāmiʿ al-Uṣūl, 7/53.

412 Relatat de al-Bukhārī, în Cartea pelerinajului, capitolul despre meritele Meccăi și clădirile sale, 1/488; și de Muslim, în Cartea pelerinajului, capitolul despre dărâmarea Kaʿbei, 2/968, de la ʿĀʾishah — fie Allah mulțumit de ea.

413 Această variantă a fost relatată de al-Bukhārī, în Cartea explicării Coranului, capitolul ﴿Ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine﴾, 3/285.

întregul pământ pe un deget, iar prin *„deget”* se are în vedere categoria. Acest lucru nu contrazice înțelesul hadithului precedent: *„copacii pe un deget, apa pe un deget și țărâna pe un deget”*. Când un substantiv nehotărât este repetat tot în formă nehotărâtă, a doua menționare desemnează, de obicei, altceva decât prima. Dacă este repetat în formă hotărâtă, a doua menționare desemnează, de obicei, același lucru ca prima. Se poate spune, așadar, că *„apa și țărâna”* desemnează întregul pământ ori că apa și țărâna sunt pe un deget, fără să se amintească restul, fie pentru a prescurta, fie pentru a se limita la acestea.

*
**

Muslim a relatat de la Ibn ʿUmar, cu atribuirea spuselor Profetului ﷺ: „Allah va înfășura cerurile în Ziua Învierii, apoi le va lua cu mâna Sa dreaptă și va spune: «Eu sunt Regele. Unde sunt tiranii? Unde sunt cei trufași?». Apoi va înfășura cele șapte pământuri, apoi le va lua cu stânga Sa și va spune: «Eu sunt Regele. Unde sunt tiranii? Unde sunt cei trufași?»”.[414]

Cuvintele *„Muslim a relatat de la Ibn ʿUmar, cu atribuirea spuselor Profetului: «Allah va înfășura cerurile...»”*: înțelesul hadithului a fost explicat, arătându-se că este vorba despre o înfășurare reală.

Cuvintele *„apoi spune: «Eu sunt Regele»”*: El, Preaslăvitul, spune aceasta lăudându-Se pe Sine și atrăgând atenția asupra măreției Sale desăvârșite și asupra stăpânirii Sale desăvârșite, care cuprinde autoritatea. El este Stăpânitorul înzestrat cu autoritate. Ambele părți ale propoziției sunt determinate. Când atât subiectul, cât și numele predicativ sunt determinate, aceasta este una dintre formele de exprimare a exclusivității. Înțelesul este: Eu sunt Cel care are stăpânirea absolută și autoritatea deplină, pe care nimeni nu Mi le poate contesta.

414 Relatat de Muslim, în Cartea însușirilor ipocriților, capitolul despre descrierea Învierii, 4/2148.

Cuvintele *„Unde sunt tiranii?”*: întrebarea exprimă o provocare. Unde sunt regii care aveau în această lume puterea și se purtau cu tiranie și trufie față de robii lui Allah? Atunci ei vor fi adunați asemenea unor furnici mărunte, iar oamenii îi vor călca în picioare.
Cuvintele *„va înfășura cele șapte pământuri”*: Allah a arătat în Coran că pământurile sunt șapte, fără a menționa numărul lor în mod explicit. Cel Preaînalt spune:

﴿الله الذي خلق سبع سماوات ومن الأرض مثلهن﴾

Allah este Cel care a creat șapte ceruri și asemenea lor dintre pământuri
[aṭ-Ṭalāq, 65:12]

. Asemănarea de aici nu poate privi decât numărul, deoarece nu este posibilă asemănarea felului în care sunt alcătuite. Sunnah a precizat însă, în mai multe hadithuri, că ele sunt șapte.
Cuvintele *„apoi le va lua cu stânga Sa”*: transmițătorii au diferit în privința cuvântului *„stânga”*. Unii l-au menționat, iar alții l-au omis. Cei care l-au menționat au fost socotiți a fi transmis o variantă izolată, contrară celor mai siguri, deoarece ea contrazice relatarea a doi transmițători demni de încredere de la Ibn ʿUmar. Alții au spus că acela care a transmis cuvântul este demn de încredere, dar că formularea îi aparține.[415] Această socotire ca

415 Al-Bayhaqī a spus în al-Asmāʾ wa-ṣ-Ṣifāt, p. 324: „Menționarea stângii în acest hadith a fost transmisă numai de ʿUmar ibn Ḥamzah, de la Sālim. Nāfiʿ și ʿUbayd Allāh ibn Miqsam au relatat acest hadith de la Ibn ʿUmar fără să menționeze stânga. Abū Hurayrah — fie Allah mulțumit de el — și alții l-au relatat de la Profet ﷺ fără ca vreunul dintre ei să menționeze stânga. Menționarea stângii a mai fost relatată într-un alt hadith, într-o altă împrejurare, însă acele relatări sunt extrem de slabe: una este transmisă numai de Jaʿfar ibn az-Zubayr, iar cealaltă numai de Yazīd ar-Raqāshī, ambii fiind abandonați în transmitere. Cum ar putea fi aceasta corectă, de vreme ce s-a relatat autentic de la Profet ﷺ că a numit ambele Sale mâini drepte?! Se pare că acela care a spus astfel a introdus formularea proprie, potrivit celor înțelese de el ori potrivit obiceiului arabilor de a menționa stânga în

greșeală se întemeiază pe ceea ce s-a relatat în Ṣaḥīḥ Muslim, că Trimisul ﷺ a spus:

„Cei drepți în judecată se vor afla pe amvoane de lumină, la dreapta Celui Milostiv, iar ambele Sale mâini sunt drepte”

.[416] Aceasta ar implica faptul că nu există o mână dreaptă și una stângă.

Dacă însă formularea *„stânga”* este păstrată corect în transmitere, ea nu contrazice, după părerea mea, *„ambele Sale mâini sunt drepte”*. Înțelesul este că cealaltă mână nu este precum mâna stângă a făpturii, care este mai prejos decât cea dreaptă. De aceea a spus *„ambele Sale mâini sunt drepte”*, adică nu au nicio lipsă. Aceasta este întărită de cuvintele din hadithul despre Adam: *„Am ales dreapta Domnului meu, iar ambele Sale mâini sunt drepte și binecuvântate”*.[417] Deoarece mintea ar putea socoti că afirmarea stângii înseamnă o lipsă în această mână față de cealaltă, a spus: *„Ambele Sale mâini sunt drepte”*. Aceasta este întărită și de cuvintele *„Cei drepți în judecată se vor afla pe amvoane de lumină, la dreapta Celui Milostiv”*: scopul este să arate vrednicia și rangul lor, precum și faptul că se află la dreapta Celui Milostiv, Preaslăvitul. Oricum, mâinile Sale sunt, fără îndoială, două, fiecare fiind alta decât cealaltă. Dacă descriem cealaltă mână ca stângă, nu se are în vedere că ar avea mai puțină putere decât mâna dreaptă, ci ambele Sale mâini sunt drepte. Trebuie să spunem: dacă această formulare este stabilită de la Trimisul lui Allah ﷺ, credem în ea și nu există contradicție între ea și *„ambele*

---

opoziție cu dreapta”. Vezi și at-Tadhkirah de al-Qurṭubī, p. 216; Fatḥ al-Bārī, 13/396; și al-Anwār al-Bahiyyah, 1/235.

416 Relatat de Muslim, în Cartea conducerii, capitolul despre vrednicia conducătorului drept, 3/1458, de la ʿAbd Allāh ibn ʿAmr ibn al-ʿĀṣ — fie Allah mulțumit de ei amândoi.

417 Relatat pe larg de at-Tirmidhī, în Cartea explicării Coranului, capitolul despre porunca de a consemna în scris și de a aduce martori, 9/88, care a spus: „Ḥasan ġarīb”; și, pe scurt, de al-Ḥākim, 1/263, care l-a declarat autentic, adh-Dhahabī fiind de acord. Relatat și de Ibn Abī ʿĀṣim în as-Sunnah, nr. 204, 205. Al-Albānī l-a declarat autentic, după cum se vede în comentariul său la al-Mishkāh, 3/1322.

Sale mâini sunt drepte”, după cum s-a arătat. Dacă nu este stabilită, nu o vom afirma.

*
**

S-a relatat de la Ibn ʿAbbās că a spus: „Cele șapte ceruri și cele șapte pământuri nu sunt în palma Celui Milostiv decât asemenea unui grăunte de mușțar în mâna unuia dintre voi”.[418]

Cuvintele *„în palma Celui Milostiv”*: astfel a redat autorul textul, în vreme ce la Ibn Jarīr se află *„în mâna lui Allah”*. Formularea redată de autor afirmă palma lui Allah Preaînaltul dacă este păstrată corect în transmitere; altfel, textul afirmă mâna. În privința palmei, ea este menționată în alte hadithuri autentice.

Cuvintele *„decât asemenea unui grăunte de mușțar”*: acesta este o sămânță de plantă foarte mică, folosită ca exemplu pentru micime și cantitate neînsemnată. Aceasta arată măreția Lui, Preaslăvitul, și faptul că nimic nu-L poate cuprinde. Lucrurile sunt mai presus de această comparație aproximativă: privirile nu-L pot cuprinde, iar mințile nu-L pot înconjura cu înțelegerea lor.

Ibn Jarīr a spus: „Mi-a relatat Yūnus, care a spus: ne-a înștiințat Ibn Wahb, care a spus: Ibn Zayd a spus: mi-a relatat tatăl meu, care a spus: Trimisul lui Allah ﷺ a spus: «Cele șapte ceruri, față de Kursī, nu sunt decât asemenea a șapte dirhami aruncați într-un scut»”.

Cuvintele *„Ibn Jarīr a spus”*: el este cunoscutul exeget — Allah să aibă milă de el. Are o explicare a Coranului întemeiată pe

418 Relatat de Ibn Jarīr, 24/17. În lanțul său se află ʿAmr ibn Mālik an-Nukrī. Ibn Ḥajar a spus în Tahdhīb at-Tahdhīb, 8/96: „Ibn Ḥibbān l-a menționat între transmițătorii demni de încredere și a spus că a murit în anul 129. A mai spus: relatările sale pot fi folosite pentru confruntare atunci când nu sunt transmise de fiul său; el greșește și relatează lucruri neobișnuite”. Shaykh Sulaymān ibn ʿAbd Allāh a spus, după cum apare în Ibṭāl at-Tandīd, p. 170: „După aprecierea mea critică, acest lanț este autentic”.

relatări. Neajunsul ei este însă că nu a cercetat critic aceste relatări, adunând atât relatări autentice, cât și slabe ori chiar mai prejos decât slabe. Se pare că a urmărit să le consemneze, lăsând cititorului aprecierea autenticității ori slăbiciunii lor. Poate că intenționa să revină asupra lor și să le cerceteze critic, însă acest lucru nu i-a fost înlesnit.

Cuvintele *„Cele șapte ceruri, față de Kursī, nu sunt decât asemenea a șapte dirhami aruncați într-un scut”*: Kursī este locul picioarelor lui Allah Preaînaltul, după cum a spus Ibn ʿAbbās — fie Allah mulțumit de ei amândoi. Darāhim este pluralul lui dirham, o monedă de argint. Turs este un scut din piele ori din lemn, purtat în luptă pentru a se apăra de sabie, de lance și de altele asemenea.

El a spus: iar Abū Dharr — fie Allah mulțumit de el — a spus: „L-am auzit pe Trimisul lui Allah ﷺ spunând: «Kursī, față de Tron, nu este decât asemenea unui inel de fier aruncat în mijlocul unui pustiu întins de pe pământ»”.[419]

Cuvintele *„Kursī, față de Tron”*: adică în comparație cu el. Tronul este acea făptură măreață deasupra căreia S-a înălțat Cel

419 Relatat de Ibn Jarīr, 3/7, 8. Shaykh Sulaymān ibn ʿAbd Allāh a spus, după cum apare în Ibṭāl at-Tandīd, p. 170: „Aṣbaġ ibn al-Faraj l-a relatat pe această cale și cu această formulare. Relatarea este mursal, iar ʿAbd ar-Raḥmān ibn Zayd este slab”. Relatat și de Muḥammad ibn Abī Shaybah în al-ʿArsh, nr. 58. În lanțul său se află Ismāʿīl ibn Muslim al-Makkī, după cum apare în as-Silsilah, nr. 109; el este abandonat în transmitere. Se mai află al-Mukhtār ibn Ġassān, necunoscut, despre care nu se cunoaște nici critică, nici apreciere favorabilă. Vezi at-Tahdhīb, 10/68. Relatat și de al-Bayhaqī în al-Asmāʾ wa-ṣ-Ṣifāt, pp. 404–405. În lanț se află Yaḥyā ibn Saʿīd, despre care Ibn Ḥibbān a spus în al-Majrūḥīn, 3/129: „Relatează versiuni inversate și relatări alipite altora; nu este îngăduit să fie folosit ca dovadă când transmite singur”. Se mai află Ibn Jurayj, care practica tadlīs și a transmis aici prin formula ʿan. A fost relatat și pe o altă cale, în care se află Ibrāhīm ibn Hishām ibn Yaḥyā al-Ġassānī, pe care Abū Ḥātim și Abū Zurʿah l-au socotit mincinos, după cum apare în al-Mīzān, 1/72–73. Relatat și de Ibn Mardawayh, după cum apare în Tafsīr Ibn Kathīr, 1/309, 310; în acel lanț se află un transmițător necunoscut și doi slabi.

Milostiv, a cărei măreție nu o poate cuprinde decât Allah, Atotputernicul și Mărețul. Prin inel se înțelege o verigă de zale, mică și neînsemnată față de întinderea unui pustiu.

Acest hadith arată măreția Lui, Atotputernicul și Mărețul, fiind astfel potrivit pentru explicarea versetului pe care autorul l-a ales drept titlu al capitolului.

***

De la Ibn Masʿūd, care a spus: „Între cerul cel mai de jos și cel care îl urmează este o distanță de cinci sute de ani; între fiecare cer și următorul sunt cinci sute de ani; iar între cerul al șaptelea și Kursī sunt cinci sute de ani; între Kursī și apă sunt cinci sute de ani, iar Tronul se află deasupra apei, iar Allah Se află deasupra Tronului, și nimic din faptele voastre nu-I este ascuns". L-a redat Ibn Mahdī, de la Ḥammād ibn Salamah, de la ʿĀṣim, de la Zirr, de la ʿAbd Allāh. Al-Masʿūdī l-a relatat cu o formulare asemănătoare, de la ʿĀṣim, de la Abū Wāʾil, de la ʿAbd Allāh. Aceasta a menționat al-Ḥāfiẓ adh-Dhahabī — Allah Preaînaltul să aibă milă de el —, spunând: „Are mai multe căi de transmitere".[420]

Cuvintele *„De la Ibn Masʿūd..."*: această relatare se oprește la Ibn Masʿūd, însă privește lucruri în care nu există loc pentru părerea personală, astfel că primește calificarea unei relatări atribuite Profetului. Ibn Masʿūd — fie Allah mulțumit de el — nu era cunoscut pentru preluarea relatărilor israelite.

Cuvintele *„Între cerul cel mai de jos și cel care îl urmează este o distanță de cinci sute de ani"*: potrivit acestora, distanța dintre cerul cel mai de jos și apă este de patru mii de ani. Într-un alt

420 Relatat de ad-Dārimī în ar-Radd ʿalā al-Jahmiyyah, p. 26, și an-Naqḍ ʿalā al-Marīsī, pp. 73, 90, 105; de Ibn Khuzaymah în at-Tawḥīd, pp. 105, 106, 376, 377; de aṭ-Ṭabarānī în al-Kabīr, nr. 8987; de al-Bayhaqī în al-Asmāʾ, p. 401; și de al-Khaṭīb în al-Muwaḍḍiḥ, 2/47. Ibn al-Qayyim l-a declarat autentic în Ijtimāʿ al-Juyūsh al-Islāmiyyah, p. 100, iar adh-Dhahabī în al-ʿUluww, p. 64. După ce l-a atribuit lui aṭ-Ṭabarānī, al-Haythamī, 1/68, a spus: „Transmițătorii săi sunt transmițătorii Ṣaḥīḥ-ului".

hadith se spune: *„Grosimea fiecărui cer este de cinci sute de ani”*.[421] Potrivit acestuia, între cerul cel mai de jos și apă sunt șapte mii cinci sute de ani. Dacă hadithul este autentic, aceasta înseamnă că înălțimea lui Allah — Atotputernicul și Mărețul — este foarte îndepărtată. Dacă se obiectează că oamenii de astăzi vorbesc despre distanțe foarte mari între noi și unele stele ori galaxii, răspunsul este că, atunci când hadithurile de la Trimisul lui Allah ﷺ sunt autentice, respingem ceea ce le contrazice. Dacă însă vedem un lucru cu propriii ochi și îl percepem prin văz și prin simțuri, atunci trebuie să urmăm una dintre două căi:

Prima: să încercăm să împăcăm textul cu realitatea, dacă există vreo cale prin care cele două pot fi împăcate.

A doua: dacă împăcarea nu este posibilă, devine limpede slăbiciunea hadithului, deoarece hadithurile autentice nu pot contrazice nicidecum un lucru real, perceput nemijlocit prin simțuri. Shaykh al-Islām a spus în cartea sa al-ʿAql wa-n-Naql: *„Două dovezi certe nu se pot contrazice niciodată: contradicția lor ar presupune fie negarea ambelor contrarii, fie afirmarea lor împreună, ceea ce este imposibil. Dacă se presupune că există o contradicție între ele, fie nu există o contradicție și greșeala ține de înțelegere, fie una dintre dovezi este probabilă, iar cealaltă certă”*.

421 Această formulare este un fragment din hadithul despre caprele de munte, după cum apare în al-Musnad, p. 681, în al-Mustadrak, 2/412, și în alte lucrări. Vezi indicarea completă a surselor hadithului despre caprele de munte la pagina 544, împreună cu explicarea slăbiciunii sale.

Dacă un fapt real, asupra căruia nu există îndoială, pare să contrazică sensul aparent al unui pasaj din Carte ori din Sunnah, sensul aparent al Cărții este interpretat astfel încât să corespundă realității. Un exemplu îl constituie cuvintele Celui Preaînalt:

﴿تبارك الذي جعل في السماء بروجًا وجعل فيها سراجًا وقمرًا منيرًا﴾

Preabinecuvântat este Cel care a așezat în cer constelații și a pus în el o candelă și o lună luminoasă
[al-Furqān, 25:61]

. De asemenea, El spune: ﴿Și a făcut luna o lumină în ele﴾ [Nūḥ, 71:16], adică în ceruri.

Al doilea verset ridică o dificultate mai mare decât primul. În privința primului am putea spune că prin *„cer”* se înțelege înaltul, însă al doilea este cel care ridică o dificultate deosebită.

Ceea ce este cunoscut prin observație nemijlocită este că luna nu se află în cerul însuși, ci pe o orbită între cer și pământ.

Răspunsul este următorul: dacă textul Coranului ar arăta în mod cert că luna este fixată în cer precum un cui în lemn, atunci afirmația lor că au ajuns pe lună nu ar fi corectă; ar fi ajuns la un corp din înalt pe care l-au socotit luna.
Însă Coranul nu spune aceasta în mod explicit, iar textul său nu arată în mod cert că luna este fixată în cer. În versetul din al-Furqān, Allah spune:

﴿تبارك الذي جعل في السماء بروجًا وجعل فيها سراجًا وقمرًا منيرًا﴾

Preabinecuvântat este Cel care a așezat în cer constelații și a pus în el o candelă și o lună luminoasă
[al-Furqān, 25:61]

. Prin *„cer”* se poate înțelege înaltul, precum în cuvintele Celui Preaînalt: ﴿A pogorât din cer apă﴾ [ar-Raʿd, 13:17]. Apa coboară din norii supuși între cer și pământ, după cum a spus Allah Preaînaltul:

﴿والسحاب المسخر بين السماء والأرض﴾

Norii supuși între cer și pământ
[al-Baqarah, 2:164]

. Această interpretare a versetului este apropiată de înțelesul său.

Cât despre cuvintele ﴿Și a făcut luna o lumină în ele﴾, și acestea pot fi interpretate spunând că *„în ele”* înseamnă în direcția lor, iar direcția cerurilor este înaltul. Astfel pot fi împăcate versetele cu realitatea.

Cuvintele *„Allah Se află deasupra Tronului”*: acesta este un text explicit care afirmă înălțimea lui Allah Preaînaltul prin Esența Sa. Înălțimea lui Allah se împarte în două categorii:
a. Înălțimea însușirilor, pe care nu o neagă nimeni care se revendică de la Islam. Ea înseamnă desăvârșirea însușirilor lui Allah, după cum a spus Cel Preaînalt:

﴿للذين لا يؤمنون بالآخرة مثل السوء ولله المثل الأعلى وهو العزيز الحكيم﴾

Celor care nu cred în Viața de Apoi li se atribuie însușirea rea, iar lui Allah Îi aparține însușirea cea mai înaltă. El este Atotputernicul, Înțeleptul
[an-Naḥl, 16:60]

.

b. Înălțimea Esenței, pe care au negat-o unii dintre cei care se revendică de la Islam. Ei spun că orice înălțime atribuită lui Allah în texte înseamnă înălțimea însușirilor; astfel explică vorbele sale ﷺ *„Allah Se află deasupra Tronului”* ca însemnând deasupra

prin putere, stăpânire și autoritate, nu prin Esența Sa. Fără îndoială, aceasta este o denaturare a textelor și o negare a însușirilor.

Cei care au negat înălțimea lui Allah prin Esența Sa s-au împărțit în două grupuri:

a. Cei care au spus că Allah, prin Esența Sa, Se află în orice loc. Aceasta este, fără îndoială, o rătăcire care cuprinde necredința.

b. Cei care au spus că El nu este nici deasupra, nici dedesubt, nici la dreapta, nici la stânga, nici legat de creație, nici separat de creație. Aceasta este o negare deplină a existenței lui Allah — Allah să ne păzească! De aceea, unii învățați au spus că, dacă li s-ar cere să descrie neființa, nu ar găsi o descriere mai grăitoare decât aceasta. Ei au fugit de un lucru arătat de texte, de rațiune și de firea înnăscută către un lucru respins de texte, de rațiune și de firea înnăscută.

Cuvintele *„nimic din faptele voastre nu-I este ascuns”* cuprind faptele inimilor și faptele mădularelor, atât cele văzute, cât și cele auzite, datorită cuprinderii și întinderii științei Sale. Aceasta este menționată după înălțimea Sa pentru a arăta că înălțimea Lui nu împiedică știința Sa despre faptele noastre. Este o indicație limpede a înălțimii Lui prin Esența Sa, a Celui Preabinecuvântat și Preaînalt.

*
**

De la al-ʿAbbās ibn ʿAbd al-Muṭṭalib — fie Allah mulțumit de el —, care a spus: „Trimisul lui Allah ﷺ a întrebat: «Știți cât este între cer și pământ?». Am răspuns: «Allah și Trimisul Său știu cel mai bine». El a spus: «Între ele este un drum de cinci sute de ani, iar de la fiecare cer la următorul este un drum de cinci sute de ani. Grosimea fiecărui cer este un drum de cinci sute de ani. Între cerul al șaptelea și Tron se află o mare, între partea de jos și cea de sus a căreia este cât între cer și pământ. Allah Preaînaltul Se află mai presus de acestea, și nimic din faptele urmașilor lui Adam nu-I este ascuns»". Relatat de Abū Dāwūd și de alții.[422]

Numele *„al-ʿAbbās"*: se poate spune al-ʿAbbās sau ʿAbbās. Articolul al nu îi dă aici caracterul hotărât, deoarece ʿAbbās este deja determinat, fiind un nume propriu. El evocă însă înțelesul de la care provine numele: al-Faḍl pentru vrednicia sa și al-ʿAbbās pentru încruntarea sa față de dușmani. Ibn Mālik a spus:

422 Relatat de Aḥmad, 1/206, 207; de Abū Dāwūd, în Cartea Sunnei, capitolul despre jahmiyyah, 5/93; de at-Tirmidhī, în Cartea explicării Coranului, Sura al-Ḥāqqah, 9/60, care a spus: „Ḥasan ġarīb"; de Ibn Mājah, în Introducere, capitolul despre cele negate de jahmiyyah, 1/96; de ʿUthmān ad-Dārimī în ar-Radd ʿalā al-Jahmiyyah, p. 24, și an-Naqḍ ʿalā al-Marīsī, p. 90; de Ibn Abī ʿĀṣim în as-Sunnah, nr. 577; de Ibn Khuzaymah în at-Tawḥīd (101, 102); de al-Ājurrī în ash-Sharīʿah, nr. 292, 293; de Muḥammad ibn Abī Shaybah în al-ʿArsh, nr. 9, 10; de al-Ḥākim, 2/288, 412, care l-a declarat autentic; de al-Lālakāʾī, nr. 651; de Abū Nuʿaym în Akhbār Aṣbahān, 2/2; de al-Bayhaqī în al-Asmāʾ, p. 398; de Ibn ʿAbd al-Barr în at-Tamhīd, 7/140; de Ibn Ḥazm în al-Faṣl, 2/100; de Ibn Qudāmah în al-ʿUluww, p. 7; de al-Mizzī în Tahdhīb al-Kamāl, 2/719; și de adh-Dhahabī în al-ʿUluww, pp. 49–50, pe calea lui ʿAbd Allāh ibn ʿUmayrah, de la al-Aḥnaf ibn Qays, de la al-ʿAbbās. Adh-Dhahabī a spus în al-Mīzān, 2/469: „El — adică ʿAbd Allāh — este insuficient cunoscut". Al-Bukhārī a spus: „Nu se cunoaște să fi auzit de la al-Aḥnaf ibn Qays". Acest hadith este cunoscut drept hadithul despre caprele de munte. Ibn al-ʿArabī a spus în ʿĀriḍatuh: „Relatarea despre caprele de munte este preluată din relatările israelite". Vezi Tahdhīb as-Sunan de Ibn al-Qayyim, 7/92, 93.

La unele nume proprii a intrat articolul, / spre a evoca înțelesul din care au fost făcute nume.[423]

Cuvintele *„Știți oare?”*: hal este o particulă interogativă prin care se urmăresc două lucruri:

a. Trezirea interesului pentru ceea ce urmează să fie spus.

b. Atragerea atenției asupra celor ce le vor fi prezentate.

Asemenea sunt cuvintele Celui Preaînalt: ﴿A ajuns la tine vestea Celei Copleșitoare?﴾ [al-Ġāshiyah, 88:1]. Aceasta atrage atenția și trezește interesul pentru unul dintre semnele lui Allah din creație. La fel, cuvintele Celui Preaînalt:

﴿هل أدلكم على تجارة تنجيكم من عذاب أليم﴾

Să vă îndrum către un negoț care să vă scape de un chin dureros?
[aṣ-Ṣaff, 61:10]

atrag atenția și trezesc interesul pentru unul dintre semnele lui Allah din Legea Sa, anume credința și fapta dreaptă.

Cuvintele

﴿قل هل ننبئكم بالأخسرين أعمالًا﴾

Spune: «Să vă înștiințăm despre cei care au cele mai mari pierderi în fapte?»
[al-Kahf, 18:103]

atrag atenția și avertizează.

Cuvintele

﴿قل هل أنبئكم بشر من ذلك مثوبة عند الله﴾

Spune: «Să vă înștiințez despre ceva mai rău decât aceasta ca răsplată la Allah?»
[al-Mā'idah, 5:60]

423 Alfiyyat Ibn Mālik, p. 15.

atrag atenția și avertizează. Aceste înțelesuri diferă potrivit indiciilor și contextului. În mod obișnuit însă, întrebarea urmărește cunoașterea unui lucru.

Cuvântul kam, *„cât”*, este interogativ.

Cuvintele *„Am răspuns: «Allah și Trimisul Său știu cel mai bine»”*: legătura s-a făcut prin *„și”*, deoarece știința Trimisului provine din știința lui Allah. El este Cel care îl învață ceea ce oamenii nu pot cunoaște prin ei înșiși. Și în problemele Legii se spune *„Allah și Trimisul Său știu cel mai bine”*, deoarece el ﷺ este cel mai cunoscător al Legii lui Allah dintre făpturi. Cunoașterea sa vine de la Allah, iar ceea ce spune el ﷺ despre Lege este asemenea cuvântului lui Allah. Aceasta nu este precum expresia *„Ceea ce a voit Allah și ai voit tu”*,[424] care ține de predestinare și de voință. Trimisul ﷺ nu poate fi făcut părtaș al lui Allah în aceasta. Se spune mai întâi *„Ceea ce a voit Allah”*, apoi se leagă prin *„apoi”*. Regula este că, în lucrurile Legii, legătura prin *„și”* este corectă, dar în cele ale creației și predestinării, nu. De aici înțelegem greșeala și neștiința celui care scrie pe unele lucrări

﴿وقل اعملوا فسيرى الله عملكم ورسوله﴾

Spune: «Lucrați, iar Allah și Trimisul Său vor vedea faptele voastre»
[at-Tawbah, 9:105]

, după moartea Trimisului ﷺ, când vederea sa nu mai este posibilă. Allah vede, însă Trimisul Său nu vede. Nu este îngăduit să fie scris astfel, deoarece se afirmă despre el ﷺ ceva neadevărat.

Cuvintele *„cinci sute de ani”*: în khamsumi'ah, al doilea mīm are vocala i, iar alif nu se pronunță.

Cuvintele *„Între cerul al șaptelea și Tron se află o mare, între partea de jos și cea de sus a căreia este cât între cer și pământ”*: adică cinci sute de ani.

Cuvintele *„Allah Preaînaltul Se află mai presus de acestea”*: ele dovedesc măreața înălțime a lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, faptul că El este mai presus de orice și că nicio făptură a Sa nu-L

424 A fost menționat în vol. I, p. 72.

poate cuprinde, nici cerurile, nici altceva. Așadar, El, Preaslăvitul, nu este descris ca aflându-Se într-o direcție care Îl cuprinde. Dincolo de ceruri și de Tron nu se află nicio făptură; nu există acolo vreun lucru despre care să se poată spune că Îl cuprinde pe Allah. De aceea, în unele cărți ale teologiei speculative se spune că Allah nu trebuie descris ca aflându-Se într-o direcție, fără nicio deosebire. Ele neagă înălțimea, socotind că afirmarea unei direcții ar implica îngrădirea. Nu este însă așa: știm că deasupra Tronului nu există făpturi, ci numai Allah, și nicio făptură a Sa nu-L poate cuprinde vreodată.

În privința afirmării unei direcții pentru Allah trebuie făcute deosebiri. Nu folosim cuvântul fără precizare, nici negându-l, nici afirmându-l, deoarece nu s-a relatat nici că Allah Se află într-o direcție, nici că nu Se află într-o direcție. Deosebim însă sensurile și spunem că Allah Se află înspre înalt. Trimisul ﷺ a întrebat-o pe roabă: *„Unde este Allah?”*. Ayna, *„unde”*, întreabă despre loc. Ea a răspuns că este în cer. Ea a afirmat aceasta, iar Profetul a aprobat-o și a spus: *„Elibereaz-o, căci este credincioasă”*.[425] Adepții denaturării spun că ayna ar însemna man, *„cine”*, adică *„Cine este Allah?”*, iar ea ar fi spus *„în cer”*, cu sensul *„Cel care este în cer”*, negând astfel înălțimea. Ibn al-Qayyim — Allah să aibă milă de el — le-a răspuns în lucrările sale, între care an-Nūniyyah, arătând că, în limba arabă, ayna nu are înțelesul lui man și că există o deosebire între *„unde”* și *„cine”*. Direcția atribuită lui Allah nu este în jos, deoarece înălțimea Lui este necesară potrivit firii înnăscute, rațiunii și revelației. Nu este nici un înalt care Îl cuprinde: Kursī-ul Său cuprinde cerurile și pământul și este locul picioarelor Sale. Cum L-ar putea cuprinde vreo făptură a Sa?! El Se află înspre înalt, fără a fi cuprins de acesta. Nu se poate spune că vreun lucru Îl cuprinde, deoarece deasupra Tronului nu se află nicio făptură, ci numai Allah, Preaslăvitul. De aceea a spus: *„Allah Preaînaltul Se află mai presus de acestea”*.

425 Relatat de Muslim, în Cartea moscheilor, capitolul despre interzicerea vorbirii în rugăciune, 1/382, de la Muʿāwiyah ibn al-Ḥakam — fie Allah mulțumit de el.

Cuvintele *„nimic din faptele urmașilor lui Adam nu-I este ascuns”*: când *„faptele”* sunt menționate împreună cu vorbele, se au în vedere faptele mădularelor, iar vorbele țin de limbă. Când *„faptele”* sunt menționate singure, ele cuprind faptele mădularelor, vorbele limbii și faptele inimilor. Aici termenul apare singur și cuprinde, așadar, tot ce ține de limbă, de inimă și de mădulare. Mai mult, Lui nu-I este ascunsă nicio faptă viitoare a urmașilor lui Adam: El știe ce va fi, cu atât mai mult ce a fost. Cel Preaînalt spune:

﴿يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم﴾

El știe ceea ce se află înaintea lor și ceea ce se află în urma lor
[Ṭā-Hā, 20:110]

, adică ceea ce îi așteaptă și ceea ce au trăit. Când Faraon l-a întrebat pe Mūsā: ﴿Dar care este soarta generațiilor de demult?﴾, adică ce s-a întâmplat cu ele, acesta a răspuns: ﴿Știința despre ele se află la Domnul meu, într-o Carte﴾, adică este păstrată. ﴿Domnul meu nu greșește﴾, adică nu este neștiutor, ﴿și nu uită﴾ [Ṭā-Hā, 20:51–52], adică El, Preaslăvitul și Preaînaltul, nu pierde din vedere ceea ce a trecut.

Profetul ﷺ a început această învățătură prin hal, care trezește interesul și atrage atenția, pentru ca noi să afirmăm o măreață credință: că Allah Preaînaltul este mai presus de orice prin Esența Sa și cuprinde totul cu știința Sa, potrivit cuvintelor *„Nimic din faptele urmașilor lui Adam nu-I este ascuns”*. Cunoașterea acestui lucru ne cere să-L preamărim și să ne ferim de nesupunere față de El, deoarece El este deasupra noastră, mai presus de noi, iar porunca Sa ne cuprinde.

Hadithul cuprinde două însușiri ale lui Allah: una afirmată, înălțimea, care se desprinde din *„Allah Se află mai presus de acestea”*, și una exprimată prin negare, care se desprinde din *„Nimic din faptele urmașilor lui Adam nu-I este ascuns”*. Între însușirile lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, nu există o negare pură. Însușirile Sale exprimate prin negare cuprind afirmarea

contrariului lor în chip desăvârșit. Se neagă că vreun lucru I-ar fi ascuns datorită desăvârșirii științei Sale; se neagă oboseala datorită desăvârșirii puterii Sale; se neagă neputința datorită desăvârșirii capacității Sale, și tot astfel în celelalte cazuri. Când Allah neagă despre Sine o însușire, aceasta lipsește datorită desăvârșirii contrariului ei.

Cel Preaînalt spune: ﴿Nu-L cuprind nici ațipirea, nici somnul﴾ [al-Baqarah, 2:255]. Sinah este somnolența, iar somnul este adormirea adâncă. Aceasta se datorează desăvârșirii vieții Sale și faptului că El Se susține pe Sine și susține întreaga creație. Dacă viața Sa ar fi nedesăvârșită, ar avea nevoie de somn. Dacă ar dormi, nu ar mai susține creația, deoarece, în timpul somnului, nu ar exista cine să se îngrijească de ea. De aceea, nici locuitorii Paradisului nu dorm, datorită desăvârșirii vieții lor. Somnul în Paradis le-ar răpi un timp fără bucurie, veselie ori plăcere, deși bucuria de acolo este neîncetată. În plus, somnul este moartea cea mică, iar în Paradis nu există moarte.

Nu există negare pură în însușirile lui Allah, deoarece negarea pură este o absență care nu cuprinde nici laudă, nici desăvârșire; este lipsită de conținut. Uneori, negarea apare deoarece lucrul despre care se vorbește nici nu poate avea însușirea respectivă, ca atunci când spui: *„Zidul nu nedreptățește”*.

Uneori, spunerea că cineva nu are o însușire de blamat poate fi ea însăși un reproș, ca în versurile:

Un trib care nu încalcă niciun legământ / și nu-i nedreptățește pe oameni nici cât un grăunte de mușțar.

Negarea trădării și a nedreptății în privința lor nu este o laudă, ci un reproș care arată neputința și slăbiciunea lor.

Un alt poet a spus:

Dar oamenii mei, deși sunt numeroși, / nu au parte de niciun rău, oricât de neînsemnat.

Ei răsplătesc nedreptatea asupritorilor cu iertare, / iar răutatea celor răi cu binefacere.

Parcă Domnul tău n-ar fi creat, dintre toți oamenii, / pe nimeni în afara lor care să se teamă de El.

De-aș avea în locul lor oameni care, când încalecă, / pornesc la năvală, pe cămile și pe cai!

El a negat că ei ar avea vreo putere în săvârșirea răului, arătând că aceasta se datorează neputinței lor de a-și apăra drepturile, și și-a dorit alți oameni, mai buni și mai puternici.

Învățămintele capitolului:

Primul: explicarea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿والأرض جميعًا قبضته يوم القيامة﴾

Iar întregul pământ va fi în pumnul Său în Ziua Învierii

.

Al doilea: aceste cunoștințe și altele asemenea se păstrau la evreii din timpul său ﷺ, iar ei nu le negau și nu le dădeau un alt înțeles.

Explicarea învățămintelor:
Primul: explicarea cuvintelor Celui Preaînalt:

﴿والأرض جميعًا قبضته يوم القيامة﴾

Iar întregul pământ va fi în pumnul Său în Ziua Învierii

. Aceasta a fost prezentată în hadithul lui Ibn Masʿūd, în care Profetul ﷺ a aprobat vorbele rabinului că Allah pune cerurile pe un deget, și așa mai departe.

Al doilea: aceste cunoștințe și altele asemenea se păstrau la evreii din timpul său ﷺ, iar ei nu le negau și nu le dădeau un alt înțeles. Este ca și cum ar spune că evreii sunt, în această privință, mai buni decât cei care denaturează aceste cunoștințe: ei nu le-au socotit minciuni și nu le-au interpretat în alt sens. Au venit însă oameni din această comunitate spunând că Allah nu are degete și

că prin acestea se înțelege puterea. Este ca și cum ar spune că evreii sunt mai buni decât ei în această privință și Îl cunosc mai bine pe Allah.

Al treilea: când rabinul i-a spus acestea Profetului ﷺ, el l-a confirmat, iar Coranul a fost pogorât cu confirmarea acestui lucru.

Al patrulea: râsul Trimisului ﷺ atunci când rabinul a menționat această măreață cunoaștere.

Al cincilea: menționarea explicită a celor două mâini și a faptului că cerurile se află în mâna dreaptă, iar pământurile în cealaltă.

Al treilea: când rabinul i-a spus acestea Profetului ﷺ, el l-a confirmat, iar Coranul a fost pogorât cu confirmarea acestui lucru. Formularea autorului *„Coranul a fost pogorât"* pare să spună că aceasta s-a întâmplat după vorbele rabinului. Nu este însă așa, deoarece în hadithul lui Ibn Masʿūd se spune că apoi el a recitat ﴿Ei nu L-au prețuit pe Allah așa cum I se cuvine﴾, ceea ce arată că versetul fusese pogorât mai înainte. Autorul a vrut însă să spună că în Coran fusese deja pogorâtă confirmarea acestui lucru.

Al patrulea: râsul Trimisului ﷺ atunci când rabinul a menționat această măreață cunoaștere. Acesta dovedește că râsul poate fi folosit pentru a arăta aprobarea unui lucru, deoarece arată mulțumirea și lipsa dezaprobării.

Al cincilea: menționarea explicită a celor două mâini și a faptului că cerurile se află în mâna dreaptă, iar pământurile în cealaltă. Cele două mâini ale lui Allah Preaînaltul sunt afirmate prin Carte, prin Sunnah și prin consensul înaintașilor.

Cuvintele *„în cealaltă"* nu înseamnă că el ar nega menționarea stângii, după cum se vede din învățământul următor:

Al șaselea: numirea ei explicită ca stângă.

Al șaptelea: menționarea tiranilor și a celor trufași în acea împrejurare.

Al optulea: cuvintele „asemenea unui grăunte de mușțar în palma unuia dintre voi”.

Al nouălea: măreția lui Kursī în comparație cu cerul.

Al zecelea: măreția Tronului în comparație cu Kursī.

Al unsprezecelea: Tronul este altceva decât Kursī și decât apa.

Al șaselea: numirea ei explicită ca stângă. Despre aceasta am vorbit mai înainte.

Al șaptelea: menționarea tiranilor și a celor trufași în acea împrejurare. Ei sunt menționați pentru a li se spune: dacă acum mai au tiranie și trufie, să le arate.

Al optulea: cuvintele *„asemenea unui grăunte de mușțar în palma unuia dintre voi”*. Se are în vedere formularea din relatare: *„Cele șapte ceruri și cele șapte pământuri nu sunt în palma Celui Milostiv decât asemenea unui grăunte de mușțar în palma unuia dintre voi”*. Astfel a spus autorul — Allah să aibă milă de el —, *„în palma unuia dintre voi”*, deși redase relatarea cu formularea *„asemenea unui grăunte de mușțar în mâna unuia dintre voi”*. Vezi p. 674 și explicarea relatării de acolo.

Al nouălea: măreția lui Kursī în comparație cu cerul, deoarece s-a menționat că cerurile, față de Kursī, sunt asemenea a șapte dirhami aruncați într-un scut.

Al zecelea: măreția Tronului în comparație cu Kursī, deoarece Kursī, față de Tron, este asemenea unui inel aruncat într-un pustiu întins.

Al unsprezecelea: Tronul este altceva decât Kursī și decât apa. Nu am întâlnit pe cineva care să spună că Tronul este apa. Au fost însă oameni care au spus că Tronul este Kursī, invocând hadithul

„Allah Își așază Kursī-ul în Ziua Învierii”.[426] Ei au socotit că acest Kursī este Tronul. Unii au mai pretins că Kursī ar însemna știința, explicând cuvintele Celui Preaînalt ﷻ Kursī-ul Său cuprinde cerurile și pământul ﷻ [al-Baqarah, 2:255] prin *„știința Sa”*. Explicația corectă este însă că Kursī este locul picioarelor, Tronul este acela deasupra căruia S-a înălțat Cel Milostiv, Preaslăvitul, iar știința este o însușire a cunoscătorului prin care acesta cunoaște lucrul cunoscut.

Al doisprezecelea: cât este de la fiecare cer la următorul.

Al treisprezecelea: cât este între cerul al șaptelea și Kursī.

Al paisprezecelea: cât este între Kursī și apă.

Al cincisprezecelea: Tronul se află deasupra apei.

Al șaisprezecelea: Allah Se află deasupra Tronului.

Al doisprezecelea: cât este de la fiecare cer la următorul. Distanța este de cinci sute de ani.

Al treisprezecelea: cât este între cerul al șaptelea și Kursī. Distanța este de cinci sute de ani.

Al paisprezecelea: cât este între Kursī și apă. Distanța este de cinci sute de ani.

Al cincisprezecelea: Tronul se află deasupra apei. Acest lucru este limpede în text.

426 Într-o relatare de la Ibn Masʿūd — fie Allah mulțumit de el — se spune: „... o zi în care Allah coboară asupra Kursī-ului Său, care scârțâie sub El așa cum scârțâie o șa din pricina strâmtorării sale, având întinderea dintre cer și pământ”. Al-Ḥākim l-a relatat pe larg în Cartea explicării Coranului, explicarea Surei Banī Isrāʾīl, 2/364, spunând: „Lanțul său este autentic, iar cei doi nu l-au inclus”. Adh-Dhahabī l-a contrazis: „Spun: nu, pe Allah! Ad-Dāraquṭnī l-a declarat slab pe ʿUthmān, iar ceilalți sunt demni de încredere”.

Al șaisprezecelea: Allah Se află deasupra Tronului. Acest lucru este limpede în text.

Al șaptesprezecelea: cât este între cer și pământ.

Al optsprezecelea: grosimea fiecărui cer este de cinci sute de ani.

Al nouăsprezecelea: între partea de jos și cea de sus a mării aflate deasupra cerurilor sunt cinci sute de ani. Allah știe cel mai bine.

Al șaptesprezecelea: cât este între cer și pământ. Distanța este de cinci sute de ani.

Al optsprezecelea: grosimea fiecărui cer este de cinci sute de ani.

Al nouăsprezecelea: între partea de jos și cea de sus a mării aflate deasupra cerurilor sunt cinci sute de ani. Am vorbit mai înainte despre toate aceste învățăminte și dovezile lor. Din hadithurile capitolului se mai desprind:

1. Lui Allah nu-I este ascunsă nicio faptă a urmașilor lui Adam.

2. Avertizarea împotriva nesupunerii față de Allah, Atotputernicul și Mărețul.

Allah știe cel mai bine. Lauda Îi aparține lui Allah, Domnul lumilor. Pacea și binecuvântarea lui Allah fie asupra Profetului nostru Muḥammad. Îl rog pe Allah să ne dăruiască nouă și vouă sfârșitul vieții în tawḥīd. Āmīn.

Cu lauda lui Allah și prin binefacerea Sa, s-a încheiat volumul al doilea al lucrării Al-Qawl al-Mufīd ʿalā Kitāb at-Tawḥīd. Cu el se încheie cartea.

Indexul citatelor coranice

Coran, 1:2 46
Coran, 1:3 46
Coran, 1:5 113
Coran, 2:11 228, 230, 240–241
Coran, 2:12 230
Coran, 2:21 170, 276
Coran, 2:22 275–277, 292
Coran, 2:23 654
Coran, 2:40 600
Coran, 2:46 484
Coran, 2:63 264
Coran, 2:66 234, 530
Coran, 2:72 609
Coran, 2:93 610
Coran, 2:102 13
Coran, 2:104 289, 439
Coran, 2:114 555
Coran, 2:145 36
Coran, 2:155 98
Coran, 2:156 98
Coran, 2:164 665, 679
Coran, 2:165 53, 56, 78–79, 83–84
Coran, 2:166 76–78, 82
Coran, 2:183 488
Coran, 2:184 286
Coran, 2:194 609
Coran, 2:216 637
Coran, 2:222 42
Coran, 2:225 627
Coran, 2:226 627
Coran, 2:253 470, 510, 515
Coran, 2:254 209
Coran, 2:257 73–75
Coran, 2:260 36, 472
Coran, 2:264 165

Coran, 3:7 235, 261–262
Coran, 3:14 183
Coran, 3:19 69
Coran, 3:26 320
Coran, 3:85 70
Coran, 3:140 318
Coran, 3:152 507–508
Coran, 3:154 460–461, 476, 484, 486–488, 493–494, 501
Coran, 3:156 458
Coran, 3:161 607
Coran, 3:164 23, 386, 392
Coran, 3:167 507
Coran, 3:168 461–462, 475–476
Coran, 3:173 89, 124, 126, 129, 489
Coran, 3:174 489
Coran, 3:175 85, 88, 108
Coran, 3:187 420
Coran, 4:17 233
Coran, 4:18 28
Coran, 4:25 649
Coran, 4:26 108
Coran, 4:31 138
Coran, 4:41 118
Coran, 4:56 543
Coran, 4:58 669
Coran, 4:59 195, 399, 438
Coran, 4:60 220–222, 237–238, 240, 344
Coran, 4:61 223, 344
Coran, 4:62 224–225
Coran, 4:63 225–226
Coran, 4:64 645
Coran, 4:69 656
Coran, 4:82 212
Coran, 4:93 15
Coran, 4:98 94
Coran, 4:99 94
Coran, 4:103 488
Coran, 4:105 44
Coran, 4:106 44
Coran, 4:108 358

Coran, 4:113 221
Coran, 4:116 28, 282, 287, 632
Coran, 4:140 353
Coran, 4:142 134, 163, 590
Coran, 4:150 523
Coran, 4:151 523
Coran, 4:165 214, 519, 525
Coran, 5:2 563, 577
Coran, 5:3 69, 211
Coran, 5:4 615
Coran, 5:12 600
Coran, 5:23 112, 127
Coran, 5:44 94, 208, 343
Coran, 5:45 208
Coran, 5:47 208, 343
Coran, 5:48 39
Coran, 5:49 154
Coran, 5:50 209–210, 233, 295, 340, 343
Coran, 5:51 71, 611
Coran, 5:55 73
Coran, 5:56 74
Coran, 5:60 682
Coran, 5:64 244
Coran, 5:65 230
Coran, 5:66 230
Coran, 5:89 284, 576
Coran, 5:110 370
Coran, 6:21 555
Coran, 6:59 513–514
Coran, 6:62 75, 436
Coran, 6:65 452
Coran, 6:71 653
Coran, 6:89 125
Coran, 6:103 252
Coran, 6:108 624
Coran, 6:109 281
Coran, 6:115 39, 260
Coran, 6:148 474, 505–506, 518
Coran, 7:33 251
Coran, 7:96 229

Coran, 7:97 131
Coran, 7:98 131
Coran, 7:99 130–132, 135, 142
Coran, 7:182 140
Coran, 7:183 140
Coran, 7:189 385
Coran, 7:190 385
Coran, 7:undefined 389, 392
Coran, 7:23 530
Coran, 7:28 644
Coran, 7:55 425
Coran, 7:158 655
Coran, 7:180 335, 403, 502
Coran, 7:191 401
Coran, 8:2 117–118, 127, 129
Coran, 8:3 119
Coran, 8:17 504–505
Coran, 8:24 226, 653
Coran, 8:27 72
Coran, 8:28 73
Coran, 8:30 590
Coran, 8:58 608
Coran, 8:62 121
Coran, 8:64 119, 128
Coran, 8:71 134, 591
Coran, 8:72 68
Coran, 8:75 10
Coran, 9:4 608
Coran, 9:7 608
Coran, 9:18 91, 93–94, 109
Coran, 9:24 58–59, 79–80, 83
Coran, 9:29 615
Coran, 9:31 217
Coran, 9:54 522
Coran, 9:59 122
Coran, 9:62 627
Coran, 9:65 349–350, 353–354
Coran, 9:66 351–353
Coran, 9:75 389
Coran, 9:76 389

Coran, 9:97 613
Coran, 9:105 683
Coran, 9:115 215
Coran, 9:118 531
Coran, 9:123 606
Coran, 10:1 260
Coran, 10:22 273
Coran, 10:31 329
Coran, 10:53 595
Coran, 10:62 74, 76
Coran, 10:63 74, 76
Coran, 10:96 551
Coran, 10:97 551
Coran, 10:101 551
Coran, 10:106 19
Coran, 11:1 260
Coran, 11:15 182
Coran, 11:16 187
Coran, 11:88 114
Coran, 11:98 562
Coran, 11:116 527
Coran, 11:118 641
Coran, 11:119 641
Coran, 11:123 113, 352
Coran, 12:33 145
Coran, 12:78 26
Coran, 12:80 339, 622
Coran, 12:111 369
Coran, 13:21 11
Coran, 13:22 452
Coran, 13:25 159
Coran, 13:30 253–254, 263–265
Coran, 13:41 470
Coran, 14:4 356
Coran, 14:34 267
Coran, 15:9 37
Coran, 15:54 136
Coran, 15:55 136
Coran, 15:56 135–136, 142
Coran, 16:15 7

Coran, 16:16 3, 7–8
Coran, 16:18 48
Coran, 16:32 516
Coran, 16:58 402
Coran, 16:59 402
Coran, 16:60 416, 679
Coran, 16:74 107, 250
Coran, 16:83 267, 274
Coran, 16:89 213
Coran, 16:91 599, 601–602
Coran, 16:106 215
Coran, 16:116 206
Coran, 17:3 654
Coran, 17:4 324
Coran, 17:15 215
Coran, 17:18 186
Coran, 17:19 510
Coran, 17:23 324
Coran, 17:32 583
Coran, 17:36 107, 251
Coran, 17:110 254, 612
Coran, 18:22 644
Coran, 18:28 145
Coran, 18:29 510
Coran, 18:103 682
Coran, 18:110 166–167, 301
Coran, 19:11 167
Coran, 20:110 252, 685
Coran, 20:122 530
Coran, 20:127 154
Coran, 20:132 144
Coran, 20:134 526
Coran, 21:15 640
Coran, 21:20 42
Coran, 21:23 425
Coran, 21:26 43
Coran, 21:27 43
Coran, 21:33 5
Coran, 21:47 155, 542
Coran, 21:104 660

Coran, 21:105 488
Coran, 22:11 96–97, 150, 175
Coran, 22:15 77, 374
Coran, 22:18 433
Coran, 22:25 412
Coran, 22:46 490
Coran, 22:70 514, 541
Coran, 22:73 328, 557
Coran, 22:78 572
Coran, 23:12 393
Coran, 23:13 393
Coran, 23:60 86
Coran, 23:68 212
Coran, 23:86 204
Coran, 23:87 204
Coran, 23:88 329
Coran, 23:89 329
Coran, 23:117 18
Coran, 24:7 379
Coran, 24:9 379
Coran, 24:24 582
Coran, 24:32 431
Coran, 24:53 628
Coran, 24:63 201, 216, 652
Coran, 25:1 654
Coran, 25:24 57, 464
Coran, 25:52 39, 47
Coran, 25:61 678
Coran, 26:183 45
Coran, 26:192 44
Coran, 27:39 6
Coran, 27:40 371
Coran, 27:50 133
Coran, 27:59 57
Coran, 27:65 1, 13
Coran, 28:21 87
Coran, 28:33 88
Coran, 28:65 198
Coran, 28:78 49
Coran, 28:85 315

Coran, 29:10 95, 99–101, 110
Coran, 29:49 412
Coran, 30:27 416, 552
Coran, 30:41 228, 529, 532
Coran, 31:13 171, 287
Coran, 31:25 253
Coran, 31:30 255
Coran, 32:17 261
Coran, 32:20 209
Coran, 33:17 485
Coran, 33:33 25
Coran, 33:36 63, 551
Coran, 33:57 312
Coran, 33:67 58
Coran, 33:68 58
Coran, 34:3 596
Coran, 34:22 411
Coran, 34:24 379
Coran, 35:3 328
Coran, 35:14 51
Coran, 35:28 93
Coran, 36:12 37
Coran, 36:60 655
Coran, 36:61 655
Coran, 36:82 515
Coran, 37:12 200
Coran, 37:49 40
Coran, 37:137 33
Coran, 37:138 33
Coran, 37:143 137
Coran, 37:144 137
Coran, 38:5 277
Coran, 38:27 496
Coran, 38:29 212, 262
Coran, 38:37 6
Coran, 38:38 6
Coran, 39:6 46
Coran, 39:15 634
Coran, 39:23 260
Coran, 39:38 122

Coran, 39:49 366
Coran, 39:53 347
Coran, 39:65 364
Coran, 39:67 174, 659, 661, 664, 687
Coran, 40:3 649
Coran, 40:16 663
Coran, 40:51 155, 542
Coran, 40:60 86, 406
Coran, 41:2 45–46
Coran, 41:3 45–46
Coran, 41:11 481
Coran, 41:46 159, 508
Coran, 41:undefined 538
Coran, 41:20 581
Coran, 41:39 552
Coran, 41:40 411
Coran, 41:47 363
Coran, 41:48 363
Coran, 41:49 363
Coran, 41:50 362, 364–365, 383
Coran, 42:10 339
Coran, 42:11 250, 316, 408
Coran, 42:30 229
Coran, 42:40 360
Coran, 43:67 78
Coran, 43:86 588
Coran, 44:38 496
Coran, 44:39 496
Coran, 45:13 8
Coran, 45:23 236
Coran, 45:24 313–314
Coran, 46:5 51
Coran, 46:20 183
Coran, 46:35 146
Coran, 47:11 436
Coran, 47:31 98
Coran, 48:6 490–491
Coran, 48:12 495
Coran, 48:25 224
Coran, 48:29 361

Coran, 49:9 394
Coran, 49:17 336
Coran, 55:27 453
Coran, 55:29 516
Coran, 55:31 409
Coran, 55:78 453
Coran, 56:75 20, 35, 37
Coran, 56:76 20, 38
Coran, 56:77 20
Coran, 56:78 20
Coran, 56:79 20, 41
Coran, 56:80 20
Coran, 56:81 20, 47
Coran, 56:82 19–20, 47, 49
Coran, 57:10 465
Coran, 57:22 521, 536, 541
Coran, 57:23 521, 536
Coran, 57:25 524
Coran, 58:1 248
Coran, 58:8 580
Coran, 58:10 309, 471
Coran, 59:8 357
Coran, 60:1 70, 611
Coran, 60:10 623
Coran, 61:5 528
Coran, 61:10 682
Coran, 64:7 423, 596
Coran, 64:15 391
Coran, 64:16 618
Coran, 65:2 181
Coran, 66:4 437
Coran, 66:6 42
Coran, 66:9 361, 606
Coran, 67:5 4–5, 393
Coran, 68:15 43
Coran, 72:9 7
Coran, 72:18 18
Coran, 74:31 472
Coran, 76:2 337
Coran, 76:29 509

Coran, 76:30 509
Coran, 79:42 615
Coran, 80:11 41
Coran, 80:12 41
Coran, 80:13 41
Coran, 80:14 41
Coran, 80:15 41
Coran, 81:28 509, 512
Coran, 81:29 509, 512
Coran, 83:5 541
Coran, 83:14 43
Coran, 83:15 581
Coran, 85:10 96
Coran, 90:1 282
Coran, 99:4 581
Coran, 99:5 581
Coran, 99:7 409
Coran, 99:8 409
Coran, 100:10 176
Coran, undefined:undefined 182, 184–185, 199, 202–204, 217, 232, 234, 241–242
Coran, 47:9 235
Coran, 50:16 225
Coran, 53:32 138
Coran, 54:34 197
Coran, 64:11 148, 160
Coran, 65:1 120
Coran, 65:3 123, 128, 181
Coran, 65:12 246, 672
Coran, 66:1 120
Coran, 76:23 144, 158
Coran, 76:24 144, 158
Coran, 83:6 155, 541
Coran, 84:6 168
Coran, 84:7 168
Coran, 84:8 168
Coran, 84:10 168
Coran, 95:8 210
Coran, 100:9 176
Coran, 103:1 634

Coran, 103:2 634
Coran, 103:3 634
Coran, 105:3 197
Coran, 105:4 197
Coran, 108:3 62

Bibliografie

1. Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn. Al-Qawl al-Mufīd ʿalā Kitāb at-Tawḥīd. Dār Ibn al-Jawzī, ediția a doua, 1424 H, două volume.

2. Muḥammad ibn ʿAbd al-Wahhāb. Kitāb at-Tawḥīd.

3. Al-Bukhārī. Al-Jāmiʿ aṣ-Ṣaḥīḥ.

4. Muslim ibn al-Ḥajjāj. Aṣ-Ṣaḥīḥ.

5. Aḥmad ibn Ḥanbal. Al-Musnad.

6. Abū Dāwūd. As-Sunan.

7. At-Tirmidhī. Al-Jāmiʿ.

8. An-Nasāʾī. As-Sunan.

9. Ibn Mājah. As-Sunan.

10. Ibn Ḥajar al-ʿAsqalānī. Fatḥ al-Bārī.

11. An-Nawawī. Comentariul la Ṣaḥīḥ Muslim.

12. Aḥmad Muḥammad Shākir. Comentariul și verificarea lucrării Al-Musnad a imamului Aḥmad.

Indice

Adorare 19, 23–24, 53–56, 59, 62, 66, 85, 87, 92, 114–115, 140, 164–165, 167, 169–170, 173, 179, 181, 188, 192, 196, 203, 206, 211, 217–219, 256, 268, 276–277, 334–335, 342, 387, 389, 392, 396–397, 401–406, 413, 417, 433, 463–464, 473–474, 547, 570, 585, 591–593, 613, 620–621, 623, 632
Asociere 1–2, 9, 18–19, 26, 28–29, 33, 35, 50–51, 54, 56–57, 78, 84, 87–90, 114, 116, 140, 149, 164, 170–172, 175–177, 179, 181, 187, 190, 193, 199, 201, 204–205, 270–272, 277–280, 282, 284–285, 287–288, 291–292, 294, 298–301, 304, 308, 311, 344, 362, 388, 390, 392, 396, 398–402, 404, 409–410, 438, 474, 569, 574, 586, 632, 647, 650, 660
Călăuzire 107–108, 136, 219, 379, 513, 530
Ibn al-Qayyim 41, 43, 64, 69, 81, 147, 164, 221, 247, 271, 332, 348, 382, 474, 491–494, 501, 537, 580, 621, 655, 676, 681, 684
Ibn Taymiyyah 28, 81, 115, 139, 149, 227, 272, 282, 326, 338, 348, 382, 390, 400, 474, 493, 498, 513, 527, 587, 621
Ibrāhīm 36, 124, 126, 128–129, 136, 267, 290, 310, 356, 370, 472, 524, 593–594, 597, 610, 670, 675
Îngeri 41–43, 136–137, 317, 371, 378, 380, 418, 475, 521–523, 548, 568, 570
Jurăminte 20, 29, 34–38, 164, 175, 184, 279, 281–284, 286–287, 291–299, 349, 388, 396, 522, 575–578, 583–585, 592, 594–596, 627–630, 635, 664
Mijlocire 45, 71, 173, 188, 191–192, 270–272, 398, 527, 543, 638–639, 642–643, 645
Monoteism 88–89, 188, 203, 247, 268, 271, 284, 403, 416, 425–426, 452, 547, 554, 575, 585, 592, 602, 630, 638–639, 647, 650, 661, 670, 676, 681, 691
Morminte 50, 57, 87, 92, 155, 176, 214, 347, 359, 527, 541, 567–569, 573
Mūsā 9, 87, 116, 237, 278, 298, 304, 451, 473–474, 524, 609, 685

Nume și Atribute 32, 46–47, 92, 102, 120, 125, 133, 227, 245, 247–250, 253–254, 263–264, 276, 281, 283, 316–317, 319, 333–334, 336–337, 350, 381, 404–408, 415–416, 419, 432, 493, 497–498, 501–502, 523, 540, 547, 603, 605, 610, 624, 642, 648
Ostentație 163–165, 170, 172, 175, 178–179, 181
Pocăință 27–28, 52, 86, 216, 255–256, 348, 406, 530, 631–632
Predestinare 26, 147, 189, 463, 469, 473, 492–493, 495, 499, 503–504, 506, 508, 511–512, 516–522, 527–529, 534–535, 542–550, 683
Sinceritate 66, 90, 164–165, 171, 173, 181, 193, 255, 278, 284, 347, 377, 383, 467, 485, 624

Cules cu Libertinus Serif și Amiri. Institutul Tawhid.

Al-Qawl al-Mufīd

EXPLICAREA CĂRȚII MONOTEISMULUI

O explicare amplă a lucrării Kitāb at-Tawḥīd, în care versetele coranice și relatările profetice sunt însoțite de comentarii despre adorare, credință și păstrarea monoteismului.

Comentariu: Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn

Text de bază: Muḥammad ibn ʿAbd al-Wahhāb

Traducere: Institutul Tawhid

Volumul II

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro